

XENOPHONTIS
SCRIPTA MINORA

RECOGNOVIT
LUDOVICUS DINDORFIUS.

EDITIO SECUNDA EMENDATIOR.



LIPSIAE
SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI
MDCCCLXVII.

S U M M A R I A.

O E C O N O M I C I.

Socrates de oeconomia disputaturus principia disputationis subtiliter ponit ostenditque esse artem et eam quidem quae in administranda domo sive sua sive aliena cernatur: ad domum referendum esse quidquid bonorum quis possideat: in bonis vero numerandum esse quo quis sic uti possit ut fructus inde percipiat, scientiam autem solam rei familiaris administrandae non sufficere ad laudem boni patrisfamilias, nisi quis sit liber a pravis cupiditatibus, quia qui istis indulgeat sit servus et bonorum quae habeat faciat iacturam (c. 1.). Festive ostendit Socrates Critobulo homini satis lauto se esse divitem, ipsum valde pauperem. Qua re excitatus Critobulus vehementer ab eo contendit ut se modum augendae rei familiaris doceat. Respondet Socrates se istam artem non callere, sed alios ei esse monstraturum unde eam discere possit, si velit (c. 2.). Socrates auctor est Critobulo ut vitam institutaque inspiciat eorum qui rem vel male vel bene administrent. Esse enim ait qui aedes bonas sumtibus exiguis, esse qui malas multis exstruant: alios ordine neglecto multiplici suppellectili uti male, alios curta bene et commode: aliorum servos vinctos aufugere, aliorum libenter manere et opus facere sedulo: alios ab agricultura pauperes fieri, alios inde locupletari: alios ob studium rei equestris ad egestatem redigi, alios inde multum lucri facere: aliorum uxores ad rem augendam conferre, aliorum ad imminuendam: se et monstrare posse homines qui reliquas artes scienter exerceant: sellularias quidem animum et corpus frangere et repudiandas esse; sed belli gerendi et agri colendi artes unice convenire Critobulo (c. 3.). Ad commendandam rem militarem et agriculturam Socrates exemplo regis Persarum utitur, et narrationem addit de Cyri minoris erga agriculturam studio, propter quod Lysander aliquando eum admiratus sit (c. 4.). Laudatur agricultura quod studium illius sit iucundum, rem augeat, corpora corroboret et ad militiam apta reddat, doceat iustitiam et liberalitatem, artesque pariat et alat. Opponit Socrati Crito-

bulus calamitates quibus cunctae res in agro studiose cultae et feliciter florentes sint obnoxiae. Respondet ille deos esse colendos et placandos ut res in agro gerendas prospere procedere iubeant. Deinde repetitis summam iis quae ante de natura et praestantia agriculturae disputata erant, exemplum ei proponit Ischomachi, viri et patrisfamilias egregii (c. 5. 6.). Narrato eleganter modo quo Ischomachus convenerit et ad colloquium invitaverit Socrates, ille suum cum uxore recens nupta colloquium narrat et ita officium bonae matrisfamilias omne exponere incipit. Et prima quidem praecepta haec sunt: materfamilias sit temperans et casta; perita vestis conficiendae, lanae tractandae et pensi sui cuique ancillae assignandi; res a viro domum comportatas tueatur ac dispenset; liberos nutriet; instar reginae apud servo et ancillae suum cuique opus tribuat; servorum valetudinem curet; familiam domi doceat et prudenter gubernet. Commode inseritur locus communis de consilio coniugii (c. 7.). Vxori demonstrat Ischomachus ordinis ac dispositionis rerum domesticarum utilitatem et praestantiam, et pro ratione aedium et diversitate partium aedificii assignat vestibus variis, calceis, armis, instrumentis, vasis loca idonea. Ancillam penariam Ischomachus et uxor legunt probam et formant honesta et indulgenti disciplina. Sed monet Ischomachus has curas inutiles esse, nisi ipsa materfamilias rerum ordinem servet: plura enim ipsam negotia sustinere debere quam servos (c. 8. 9.). Narrat Ischomachus quomodo uxorem a faciei fucandae et corporis nimium ornandi studio revocavit (c. 10.). Cum Socrates audire velit quibus factis Ischomachus perfectae virtutis laudem sibi paraverit, exponit hic, quia felix omnium rerum successus a divino numine pendeat se primum deos colere, deinde operam dare ut sit corpore sanus et robustus, ut honores consequatur in civitate, benevolentiam amicorum sibi conciliet, salutem in bello tueatur et divitias honeste pariat (c. 11.). Transitur ad boni villici virtutes. Narrat autem Ischomachus villicos a se legi eos quos speret sibi redditum iri benevolos et rerum agendarum studiosos; repudiari homines intemperantes, somnolentos et libidinosos; reliquos autem corrigi aut ad officium revocari oculo domini saepe praesentis et cuncta lustrantis (c. 12.): omnes caeterum institui, quid, quando et quomodo quaeque res sit administranda, et arte adeo imbui aliis servis imperandi. Vt vero integros se praesent (c. 13.) nec bona heri subvertant, leges publicas ostendit ad hanc rem accommodari; in quibus eas, quae ad iustitiam spe praemiorum alluciant (c. 14.). Ad ipsius agriculturae praecepta transit Ischomachus, et hic primum ostendit illam per se esse cognitum facilem, et a rusticis ob mores ingenuos quibus sint praediti libenter tradi quidquid interrogentur: illos enim hoc in genere praestare artificibus, qui vel invidia vel lucro ducti studiose celent quae

in quaque arte sint praestantissima (c. 15.). Disputatur de soli natura et de modo illius cognoscendae, et quando quaque ratione novalis debeat exerceri, moveri et purgari (c. 16.). De satione traduntur haec: frumentum esse serendum posteaquam solum pluvia tempore auctumni satis sit irrigatum, idque variis temporibus; terrae tenuiori minus seminis mandandum esse; segeti iniicienda esse sarcula, quorum usus explicatur (c. 17.). Agitur de frumenti praeparatione, quae cernitur in metendo, trititando per iumenta, et purgando per ventilationem (c. 18.). De ratione arborum, imprimis vitium, ficuum et olearum plantandarum quaedam traduntur, veluti de mensura scrobum, de natura soli, de planta terrae immittenda et terra aggerenda. Socrates igitur cum miraretur quod haec iam tenuisset, cumque suspicaretur sibi de caeteris quoque artibus praecepta cognita esse: Ischomachus confirmat quod ante docuerat agriculturam esse cognitu facillimam et ab ipsa natura doceri (c. 19.). Rursus sub finem cura, sollertia et diligentia in omni re rustica commendatur, doceturque, quod nonnulli detrimentum inde capiant, id fieri non inscitia rei cognitu facillimae, sed negligentia et socordia (c. 20.). Clausula est huius argumenti: cum agricultura ipsa facile discatur, difficillimam esse artem homines ita imperio tractandi, ut sponte et libenter imperata faciant. Ad eam auctoritatem adipiscendam, sive sis villicus sive procurator sive dominus, opus esse ingenio et disciplina, quinimo divino quodam bono, quod sine summa virtute nemini contingat (c. 21.).

CONVIVII.

Convivium Athenis instituerat tempore Panathenaeorum magnum Callias, homo ditissimus, in honorem Autolycei ab ipso amato et tum paneratio victoris. Ad illud etiam Socrates cum familiaribus nonnullis vocatur. Convivae cum accubuissent, omnes capti forma Autolycei vel admirationem suam vel amoris quendam sensum tacite vultu et gestu ostendebant. Eorum silentium interrupit Philippus scurra, qui intromissus a Callia, ut una coenaret, aliquos iocos parasiticos protulit, ut convivas exhilararet; sed frustra ab initio: unde sat ridicule de fortuna sua conquestus est (c. 1.). Mensis remotis venit ad comissionem Syracusanus cum tibicina, saltatrice et puero formoso, qui scienter et cithara caneret et saltaret. Iam cum Callias ob liberalitatem et elegantiam convivii laudatus unguento quoque convivas delectare vellet, Socrates, qui semper e loco, tempore et personis materiam sermonis fructuosi capiebat, negat illud sexui virili convenire et ostendit cuius generis odores adolescentes et viri spargere debeant. Cum porro puella mirifice saltaret, ait muliebre ingenium non esse deterius virili, dummodo colatur disciplina. Eadem

cum saltationem periculi plenam edidisset, disputare incipit cum Antisthene virtus utrum possit doceri. Denique cum puer scite saltasset, docet saltationis utilitatem et necessitatem. Philippus pueri puellaeque saltationem imitari ridicule conatur et satis defatigatus sitiensque poscit maiorem phialam. Vnde Socrates medioerem vini usum commendare aggreditur, et ut minutis poculis bibatur suadere (c. 2.). Cum tibiae lyraeque cantu delectari viderentur convivae, Socrates ait honorificentius esse si sermonibus habendis sibimet ipsi prodessent seque delectarent quam si ex puellis cantantibus caperent voluptatem. Itaque singuli rogati aperuerunt qua facultate sibi quisque excellere videretur et qua re sibi maxime placeret (c. 3.). Convivae hic deinceps reddunt rationem rei ob quam quisque maxime sibi placeat. Callias iactat artem qua homines efficiat iustiores, quam dandis non praeceptis sed numis exerceat. Niceratus praedicat se, Homeri carmina cum teneat memoria, versibus Homeri posse res humanas fere omnes comprobare. Critobulus pulchritudinem suam iactat, cuius ope homines ad multas virtutes adducat. Charmides recenset paupertatis suae commoda; Antisthenes contra licet pauperrimus divitias suas praedicat. Hermogenes amicis certis gloriatur, sub quibus intelligit deos sibi propitios. Philippus scurram quod agat, vehementer sibi placet; quia omnes beati se invitent ad coenam reddantque partorum honorum participem. Syracusanus suam felicitatem collocat in hominum stultitia, qui praestigiis et spectaculis delectati dent ei unde commode vivere possit. Socrates denique demonstrat praestantiam et utilitatem lenocinii h. e. artis hominum benevolentiam sibi aliisque conciliandi (c. 4.). Narratur certamen lepidum plenumque facetiarum de pulchritudine inter Critobulum satis formosum et Socratem insigniter deformem, qui more suo h. e. ironice suam commendat formam, oculos exstantes, simum nasum, os amplum, crassa labia, et omnino similitudinem cum Silenis Nafadum filiis: atque cum victus discessisset, iudices corruptos esse iocose queritur (c. 5.). Hermogenem adhuc tacentem Socrates de vi *παρρησίας* rogans non sine ioco excitat ad sermocinandum. Syracusanus offensus Socrati convicium facere incipit. Sed partim Socratis modestia partim Antisthenis interpellatione conviciatoris importunitas reprimitur et confutatur (c. 6. 7.). Socrates de amore venereo disputaturus iocose de nequitia Antisthenis et molestiis quas sibi exhibeat conquestus honestiorem Calliae amorem laudat atque hinc docere aggreditur admirabili cum gravitate et copia, quanto praestantior sit amor pueri ortus ex eius indole et animo quam is qui e pulchra corporis forma et ex obscenis cupiditatibus oriatur (c. 8.). Saltatio mimica exhibet Bacchi cum Ariadne congressum et convivium concludit (c. 9.).

HIERONIS.

Ostendit Hiero plures voluptates per sensus percipere privatos homines quam tyrannos. Hos enim minus interesse posse spectaculis rebusque oculos pascentibus: neque magis aurium suavi sensu delectari: laudem enim, qua vel maxime hominum aures mulceantur, tyrannis tribui suspectam: cibos potusque quamvis exquisitos parum suavitatis offerre, cum creber usus et copia afferat fastidium: odores suavissimos quibus ungantur magis sentiri ab aliis quam a regibus ipsis: in re amatoria denique eosdem longe inferiores esse privatis (c. 1.). Illas voluptates e sensibus captas Simonides dicit esse exiguas et maiores res commemorat quarum fructu tyranni videantur beatiores. Sed contra Hiero docere instituit, tyrannidem esse splendidam miseriam et maximis bonis tyrannos carere, plurima mala experiri. Foris enim et domi ab hostibus et insidiatoribus obsessos esse: atque bellorum incommoda quae sint habere communia cum liberis civitatibus, sed commodis quae percipiuntur ex bello non item frui (c. 2.). Amicitiae verae commoda, quae omnium consensu maxima esse censentur, non pertinere ad tyrannos. Parum etiam fidei illos habere posse cognatis, a quibus tyranno saepe struantur insidiae. Metuendum porro illis esse ne per cibos potusque venenatos clam tollantur: et tantum abesse ut tyrannicida puniatur a civitate, ut praemiis potius ornatur (c. 3.). Ob opes, quas possidere videatur tyrannus, eius conditionem non esse meliorem: eum molestius et periculosius per vim et iniuriam eas acquirere cogi: et vix tantas posse cogere, quantae ad sumtus necessarios requirantur (c. 4.). A viris porro bonis eum timere: quos si tollat, ipsi relinqui homines pravos et serviles. Denique etsi suae utilitatis causa patriam amare debeat, cives tamen imbelles reddere iisque milites externos mercenariosque praeferre cogi (c. 5.). Vitam iucundam Hiero, quam privatus egerit, comparat cum miseria et metu, in quo versetur, postquam regnum sit adeptus (c. 6.). Cum Simonides dixisset, certe honorem, qui tam gratus et optatus vulgo videatur hominibus, tyranno haberi: ostendit Hiero, verum et gratum honorem non nisi a benevolis haberi, cuius adeo omnino sit expers tyrannus, quia hic ab invitis, servis et metuentibus exprimitur. Tum Simonidi miranti, cur tyrannis, si sit tale tantumque malum, non deponatur, respondet Hiero, istud malum quamvis intolerabile, tamen non sine iactura salutis posse abici (c. 7.). Ostendit Simonides tyrannum facilius quam privatum posse sibi aliorum conciliare benevolentiam. Nam cuncta benevolentiae signa gratiora proficisci a tyranno quam a privato. Obiicit Hiero plura negotia necessario obeunda esse tyranno, quae pariant odium (c. 8.). Respondet ad hoc Simonides isti incommodo ita occurri

posse a tyranno ut negotia vulgo grata ipse administret; quae facile offendant, ea per alios gerenda curet. Atque praemiis studia et aemulationes civium debere excitari, ut res civitati utiles alacriter et libenter administrent (c. 9.). Invidiam ex mercenariis militibus ita declinari ostendit Simonides, si tyrannus eos alat ad hominum petulantium iniurias coercendas, salutem non modo suam, sed omnium civium, tuendam, agricolas pecoraque contra latrones defendenda, incursiones hostium arcendas, expeditionem adversus hostes suscipiendam, amicorum res tutandas et hostium opes frangendas. Propter talem et tam multiplicem usum, quem praestant satellites, necesse esse ut cives stipendia solvant libenter (c. 10.). Addit Simonides, tyrannum etiam de suis rebus debere ad publicos usus conferre, et omnino nulli rei parcere ut civitatem reddat quam beatissimam (c. 11.).

AGESILAI.

Agesilai genus nobile; patriae dignitas ipsiusque virtus, ob quam regio munere dignus est habitus. Res eius in Asia gestae, in quibus praeter artes militares, maximamque in bello prudentiam, pietatem adversus deos, aequitatem et clementiam adversus homines ostendit, modestiam denique adversus magistratus Lacedaemoniorum ipsum revocantium. Additur ad has laudes illud, quod concordiam in civitatibus Graecorum Asiaticis restauraverit (c. 1.). Copiis in Europam traectis cum in itinere a Boeotiis eorumque sociis lacesseretur, hos in fugam coniecit. Paulo post ad Coroneam eosdem gravi praelio vicit, et salvus rediit in patriam. Pari virtute bellum postea gessit cum Argivis et aliis Graecis civitatibus. Postea cum Lacedaemoniorum res pugna Leuctrica concidisse viderentur, tamen rursus praeter opinionem hostes est ultus. Contra eosdem ipsam urbem Spartanam aggressos patriam prudenter et fortiter defendit. Cum iam propter aetatem ad militiam imbecillior videretur, legationibus maxime obeundis pecunias in subsidium patriae collegit. Sed tamen senex octoginta annorum ab Aegyptiorum rege auxilio vocatus, mox ab eodem offensus, adversarium eius in regno constituit, atque ita socio Lacedaemoniis adiuncto et pecuniis ab eo acceptis, patriae multum profuit (c. 2.). Maximis Agesilaus virtutibus fuit praeditus (c. 3.), pietate adversus deos, iustitia (c. 4.), continentia (c. 5.), fortitudine et sapientia (c. 6.). Demonstratur deinde amor Agesilai erga cives et adversus Graecos omnes, et odium eius adversus barbaros (c. 7.). Agesilai comitas, spiritus regius, frugalitas; quae virtutes aliaeque his affines comparantur cum vitiis regis Persarum (c. 8. 9.), ut Agesilaus tanto excellentior appareat (c. 10.). Sententiis brevibus quasi principia virtutis omnis Agesilai explicantur, exordio a pietate sumto (c. 11.).

REIPUBLICAE LACEDAEMONIORVM.

Instituta Lycurgi de coniugio ineundo et de procreatione sobolis (c. 1.). De puerorum educatione. Quatenus Lycurgus amorem masculorum concesserit (c. 2.). De adolescentium disciplina (c. 3.). De institutis virorum et provectorum aetate (c. 4.). De phiditiis sive de convictu publico. De corpore pro modo cibi exercendo (c. 5.). De cura et usu communi liberorum, servorum et bonorum (c. 6.). Liberis hominibus omne lucri studium interdixit Lycurgus, et ea sola exerceri iussit quibus civitatis libertas constat (c. 7.). Obedientiam magistratibus et legibus praestandam cum aliis rebus Lycurgus impressit Spartanis, tum auctoritate Apollinis Delphici (c. 8.). Ignavos et imbelles ignominia multiplicis generis notavit Lycurgus, aëto ut homines honestam mortem turpi vitae praeferrent (c. 9.). De iudicio senibus in senatum legendis subeundo. Sapienter Lycurgus omnibus civibus necessitatem imposuit omnes civiles virtutes colendi (c. 10.). De acie Laconica (c. 11.). De re castrensi (c. 12.). De auctoritate et munere regis in bello et de tota belli gerendi ratione (c. 13.). De depravata Lycurgi disciplina (c. 14.). Iura et commoda regis et pacta singulis mensibus a rege et civitate renovata (c. 15.).

REIPUBLICAE ATHENIENSIVM.

Docere instituit populum Atheniensem callide res componere, ut statum popularem conservet. De servorum et peregrinorum apud Athenienses conditione. Documenta quaedam socordiae, iniquitatis et pravitatis Atheniensium. Cur boni viri in sociis civitatibus a populo Atheniensi vexentur. Sociis cur non concedatur ut suas habeant leges, et cur iura cogantur petere Athenis (c. 1.). Obscurius locutus auctor de terrestribus Atheniensium copiis ostendit quae commoda illis proficiscantur e maris imperio. Communia sive publica quaedam ad usum fructum populi instituta. Rursus de commodis e maris imperio. In populari imperio foedera facilius impune violantur quam in paucorum principatu. Populus perstringi et maledictis affici sinit quos odit (c. 2.). De causis cur socii difficulter Athenis ius suum consequantur. In seditionibus aliarum civitatum quas partes tueatur et tueri debeat populus Atheniensis. Quaeritur an democratiae timendum sit ab ἀτιμοῖς (c. 3.).

DE VECTIGALIBVS LIBRI.

De terrae Atticae natura ad redituum rationes augendas aptae (c. 1.). De modo augendi numerum inquilinorum (c. 2.). De commodis quae sint concedenda mercatoribus ut eorum negotia civitati prosint (c. 3.). De argentifodinarum in Attica

copiis. Quomodo ex argentifodinis fructus ad rem publicam redire possit. Respondetur ad ea quae quis modo dictis et superioribus opponat (c. 4.). Ad tuenda vectigalia pax opus esse ostenditur (c. 5.). Commemorantur commoda perfectis rebus illis, de quibus dictum est, ad civitatem redundatura, additurque non sine numine deorum ista esse instituenda (c. 6.).

HIPPARCHICI.

Summatim perstringuntur officia magistri equitum. Quomodo magister equitum perficere possit, ut sit iustus equitum numerus, equi commodi, boni et modesti equites, et probabiles tribuni (c. 1.). De ordine equitum ad itinera omnis generis collocandorum (c. 2.). De ratione et ordine decursionum, quae per urbem et per gymnasia, partim religionis partim lustrationis causa, instituendae sunt (c. 3.). De itineribus in bello faciendis. Varia praecepta belli caute gerendi, apta maxime copiis exiguis (c. 4.). Variarum hostium decipiendorum artes (c. 5.). Quomodo dux efficere possit, ut et amore et auctoritate apud suos valeat (c. 6.). Docetur adversus hostes (Thebanos) opus esse magistro equitum imprimis prudenti et callido, qui sui potestatem nunquam faciat, neque pugnae discrimini paucitatem suam committat, sed levibus incommodis hostes fatiget eorumque vires frangat (c. 7.). Interposita cohortatione ad exercendas artes militiae terrestri necessarias continuantur superioris generis praecepta. Quid faciendum sit ut adversus equites pari numero feliciter decertent (c. 8.). Quomodo mille hominum equitatus Atheniensibus confici possit. Clausulae loco pius deorum cultus commendatur (c. 9.).

DE RE EQVESTRI LIBRI.

Quomodo quis indolem generosi pulli spectare debeat, ne circumveniatur in emtione (c. 1.). De educendis pullis (c. 2.). De ratione spectandi equi vectoris (c. 3.). De cura ipsius domini circa equum (c. 4.). De cura et negotiis equisonis (c. 5. 6.). De ratione equum conscendendi et de insidendi ratione. De variis cursibus, quibus equum oportet exerceri (c. 7.). Quomodo equus sit erudiendus ut transsiliat fossas, decurrat per declivia, exsiliat in montana. De ratione meditationis equestris ad belli usum, et maxime quae a binis equitibus hanc ad rem fieri possint (c. 8.). Equi feroces quomodo sint tractandi (c. 9.). De freni ratione et usu ad equi habitum et speciem formandam (c. 10.). Qui equi et quomodo possint erudiri, ut subinde anteriora magnifice in altum extollant (c. 11.). De armis equestribus et de iaculorum missione (c. 12.).

CYNEGETICI.

Commendatio venationis ab inventoribus diis et cultoribus hominibus, quorum principes cum laude virtutis commemorantur (c. 1.). Qualis venator leporum eiusque minister esse debeat et qualia retia (c. 2.). De duplici canum (leporariorum) genere, Castoriorum et vulpinorum, et de vitis eorum in forma et habitu corporis et in ratione investigationis (c. 3.). De virtutibus canum in habitu et forma corporis et in ratione investigandi. Quo tempore et quae in loca canes exercitationis causa domo educi debeant (c. 4.). De leporum vestigiis, cubili, forma et natura. Tanguntur quaedam leges venationis: deinde exponitur de canum vinculis reliquoque ornatu et de tempore investigationi leporum apto (c. 5.). De habitu et officio custodis retium. De habitu venatoris et de tota investigandi, persequendi et capiendi leporis ratione (c. 6.). De catulis procreandis, educandis et instituendis ad venandum (c. 7.). De leporibus venandis per hiemem (c. 8.). De hinnulis et cervis venandis (c. 9.). De apris venandis (c. 10.). De venandis leonibus, pardis, similibusque belluis (c. 11.). De usu venationis ad bellum. De usu venationis ad tuendam rem familiarem et ad exercendam omnem virtutem (c. 12.). De sophistis, vanis sapientiae et virtutis tradendae professoribus. Monentur iuvenes, ne exemplum sequantur eorum, qui reip. administrandae nomine et publicas et privatas pecanias abripiunt, et ut venationis potius disciplina ad virtutem parandam utantur (c. 13.).

APOLOGIAE SOCRATIS.

Cum vulgo ab iis, qui de morte Socratis exposuerant, magniloquentia quidem eius commemorata esset, sed causae non allatae cur ille iudicibus non supplex factus fuerit, immo eos dictis factisque irritaverit ad se damnandum: conatur magistrum a stulta pertinacia et a vano animi fastu vindicare, ostenditque Socrati tunc melius visum esse mori quam diutius vivere. Refert igitur primo sermonem, quem Hermogenes cum Socrate ante iudicium habuerat. Hic enim admonitus ab illo, negat se apud iudices causam dicturum esse, non modo quod semper ab omni abstinerit iniuria, sed quod saepius etiam de causa cogitare volenti deus sibi obstiterit, quia sine dubio bene de se actum sit, si iam moriatur. In iudicio causam suam agens ostendit mirum sibi videri, quod a Meleto reus sit factus religionis contemtae et inventutis corruptae; cum tamen sacra fecerit in altaribus publicis, a deo admonitus sit de rebus suis, ab Apolline laudem maximarum virtutum adeptus sit, eamque verissimam propterea, quod a corporis voluptatibus abstinerit, alieni non

appetens mercedem pro disciplina exegerit nullam, discendi cupiditate semper flagrarit, multis viris bonis gratus acceptusque fuerit, paucis contentus vixerit, et nullius mores depravarit. Quamobrem damnatus ab iudicibus litem aestimare, ut innocentiae suae sibi conscius, noluit: sed impietate ac turpitudine testibus iudicibusque obiecta laetus ex iudicio abiit. Amicos ex iudicio secum discedentes a lacrimis abstinere ac laetari potius iubet: Apollodori vero stultam querelam venuste nec sine risu castigat. Anyti, accusatoris sui, filium praedicat ad grave et exitiosum aliquod vitium esse prolapsurum: quod evenit.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ.

Ἦκουσα δὲ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ οἰκονομίας τοιάδε 1.
διαλεγομένου. Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, ἄρα
γε ἡ οἰκονομία ἐπιστήμης τινὸς ὄνομά ἐστιν, ὥσπερ ἡ
ιατρικὴ καὶ ἡ χαλκευτικὴ καὶ ἡ τεκτονικὴ; Ἐμοιγε δο-
κεῖ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος. Ἦ καὶ ὥσπερ τούτων τῶν 2
τεχνῶν ἔχοιμεν ἂν εἰπεῖν ὅ,τι ἔργον ἐκάστης, οὕτω καὶ
τῆς οἰκονομίας δυναίμεθ' ἂν εἰπεῖν ὅ,τι ἔργον αὐτῆς
ἐστὶ; Δοκεῖ γοῦν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οἰκονόμου ἀγα-
θοῦ εἶναι εὖ οἰκεῖν τὸν ἑαυτοῦ οἶκον. Ἦ καὶ τὸν 3
ἄλλου δὲ οἶκον, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ἐπιτρέποι τις
αὐτῷ, οὐκ ἂν δύναίτο, εἰ βούλοίτο, εὖ οἰκεῖν, ὥσπερ
καὶ τὸν ἑαυτοῦ; ὁ μὲν γὰρ τεκτονικὴν ἐπιστάμενος
ὁμοίως ἂν καὶ ἄλλῳ δύναίτο ἐργάζεσθαι ὅ,τιπερ καὶ
ἑαυτῷ, καὶ ὁ οἰκονομικὸς γ' ἂν ὡσαύτως. Ἐμοιγε δο-
κεῖ, ὦ Σώκρατες. Ἔστιν ἄρα, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὴν 4
τέχνην ταύτην ἐπισταμένῳ, καὶ εἰ μὴ αὐτὸς τύχοι χρή-
ματα ἔχων, τὸν ἄλλου οἶκον οἰκονομοῦντα ὥσπερ καὶ
οἰκοδομοῦντα μισθοφορεῖν; Νὴ Δία καὶ πολὺν γε
μισθόν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, φέροισ' ἂν, εἰ δύναίτο
οἶκον παραλαβὼν τελεῖν τε ὅσα δεῖ καὶ περιουσίαν
ποιῶν ἀΐξειν τὸν οἶκον. Οἶκος δὲ δὴ τί δοκεῖ ἡμῖν 5

εἶναι; ἄρα ὅπερ οἰκία, ἢ καὶ ὅσα τις ἔξω τῆς οἰκίας
 κέκτηται, πάντα τοῦ οἴκου ταῦτά ἐστιν; Ἐμοὶ γοῦν,
 ἔφη ὁ Κριτόβουλος, δοκεῖ, καὶ εἰ μὴδ' ἐν τῇ αὐτῇ
 πόλει εἴη τῷ κекτημένῳ, πάντα τοῦ οἴκου εἶναι ὅσα
 6 τις κέκτηται. Οὐκοῦν καὶ ἐχθροὺς κέκτηνται τινες;
 Νῆ Δία καὶ πολλοὺς γε ἔνιοι. Ἡ καὶ κτήματα αὐτῶν
 φήσομεν εἶναι τοὺς ἐχθροὺς; Γελοῖον μεντὰν εἶη, ἔφη
 ὁ Κριτόβουλος, εἰ ὁ τοὺς ἐχθροὺς ἀΐξων προσέτι καὶ
 7 μισθὸν τούτου φέροι. Ὅτι τοι ἡμῖν ἐδόκει οἶκος ἀν-
 δρὸς εἶναι ὅπερ κτῆσις. Νῆ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος,
 ὅ,τι γέ τις ἀγαθὸν κέκτηται· οὐ μὰ Δί' οὐκ εἴ τι κα-
 κόν, τοῦτο κτῆμα ἐγὼ καλῶ. Σὺ δ' εἰκας τὰ ἐκάστῳ
 ὠφέλιμα κτήματα καλεῖν. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη· τὰ
 8 δέ γε βλάπτοντα ζημίαν ἐγωγε νομίζω μᾶλλον ἢ χρή-
 ματα. Κὰν ἄρα γέ τις ἵππου πριάμενος μὴ ἐπίσθηται
 αὐτῷ χρῆσθαι, ἀλλὰ καταπίπτων ἀπ' αὐτοῦ κακὰ
 λαμβάνη, οὐ χρήματα αὐτῷ ἐστιν ὁ ἵππος; Οὐκ, εἶπερ
 τὰ χρήματά γ' ἐστὶν ἀγαθόν. Οὐδ' ἄρα γε ἡ γῆ ἀν-
 θρώπῳ ἐστὶ χρήματα, ὅστις οὕτως ἐργάζεται αὐτὴν
 ὥστε ζημιοῦσθαι ἐργαζόμενος. Οὐδὲ ἡ γῆ μέντοι χρή-
 ματά ἐστιν, εἶπερ ἀντὶ τοῦ τρέφειν πεινῆν παρα-
 9 σκευάζει. Οὐκοῦν καὶ τὰ πρόβατα ὡσαύτως, εἴ τις
 διὰ τὸ μὴ ἐπίστασθαι προβάτοις χρῆσθαι ζημιοῖτο,
 οὐδὲ τὰ πρόβατα χρήματα τούτῳ εἶη ἄν; Οὐκ οὖν
 ἔμοιγε δοκεῖ. Σὺ ἄρα, ὡς εἰοικε, τὰ μὲν ὠφελούντα
 χρήματα ἡγεῖ, τὰ δὲ βλάπτοντα οὐ χρήματα. Οὕτω.
 10 Ταῦτά ἄρα ὄντα τῷ μὲν ἐπισταμένῳ χρῆσθαι αὐτῶν
 ἐκάστοις χρήματά ἐστι, τῷ δὲ μὴ ἐπισταμένῳ οὐ χρή-
 ματα· ὥσπερ γε ἀλλοὶ τῷ μὲν ἐπισταμένῳ ἀξίως λόγου
 ἀυλεῖν χρήματά εἰσι, τῷ δὲ μὴ ἐπισταμένῳ οὐδὲν μᾶλ-
 λον ἢ ἄχρηστοι λίθοι, εἰ μὴ ἀποδιδούτο γε αὐτούς.

Τοῦτ' αὐτὸ φαίνεται ἡμῖν, ἀποδιδόμενοις μὲν οἱ αὐλοὶ 11
 χρήματα, μὴ ἀποδιδόμενοις δὲ ἀλλὰ κεκτημένοις οὐ,
 τοῖς μὴ ἐπισταμένοις αὐτοῖς χρῆσθαι. καὶ ὁμολογου-
 μένωσ γε, ὃ Σώκρατες, ὁ λόγος ἡμῖν χωρεῖ, ἐπειπερ
 εἴρηται τὰ ὠφελοῦντα χρήματα εἶναι. μὴ πωλούμενοι
 μὲν γὰρ οὐ χρήματά εἰσιν οἱ αὐλοὶ· οὐδὲν γὰρ χρήσι-
 μοὶ εἰσὶ· πωλούμενοι δὲ χρήματα. πρὸς ταῦτα δ' ὁ 12
 Σωκράτης εἶπεν, "Ἦν ἐπίσθηται γε πωλεῖν. εἰ δὲ πω-
 λοίῃ αὐτὸ πρὸς τοῦτον ὃς μὴ ἐπίσθηται χρῆσθαι, οὐδὲ
 πωλούμενοὶ εἰσὶ χρήματα κατὰ γε τὸν σὸν λόγον. Λέ-
 γειν ἔοικας, ὃ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲ τὸ ἀργύριον ἔστι
 χρήματα, εἰ μὴ τις ἐπίσθηται χρῆσθαι αὐτῷ. Καὶ σὺ 13
 δέ μοι δοκεῖς οὕτω συνομολογεῖν, ἀφ' ὧν τις ὠφελεί-
 σθαι δύναται, χρήματα εἶναι. εἰ γοῦν τις χρῶτο τῷ
 ἀργυρίῳ ὥστε πριάμενος οἶον ἑταίραν διὰ ταύτην κά-
 κιον μὲν τὸ σῶμα ἔχοι, κάκιον δὲ τὴν ψυχὴν, κάκιον
 δὲ τὸν οἶκον, πῶς ἂν ἔτι τὸ ἀργύριον αὐτῷ ὠφέλιμον
 εἴη; Οὐδαμῶσ, εἰ μὴ πέρ γε καὶ τὸν ὑοσκύαμον κα-
 λούμενον χρήματα εἶναι φήσομεν, ὑφ' οὔ οἱ φαγόντες
 αὐτὸν παραπληγες γίνονται. Τὸ μὲν δὴ ἀργύριον, 14
 εἰ μὴ τις ἐπίσθηται αὐτῷ χρῆσθαι, οὕτω πόρρω ἀπα-
 θείσθω, ὃ Κριτόβουλε, ὥστε μὴδὲ χρήματα εἶναι. οἱ
 δὲ φίλοι, ἦν τις ἐπίσθηται αὐτοῖς χρῆσθαι ὥστε ὠφε-
 λείσθαι ἀπ' αὐτῶν, τί φήσομεν αὐτοὺς εἶναι; Χρή-
 ματα νῆ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, καὶ πολὺ γε μᾶλλον
 ἢ τοὺς βοῦς, ἦν ὠφελιμώτεροί γε ὥσι τῶν βοῶν. Καὶ 15
 οἱ ἐχθροὶ ἄρα κατὰ γε τὸν σὸν λόγον χρήματά εἰσὶ τῷ
 δυναμένῳ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὠφελείσθαι. Ἔμοι γοῦν
 δοκεῖ. Οἰκονόμου ἄρα ἔστιν ἀγαθοῦ καὶ τοῖς ἐχθροῖς
 ἐπίστασθαι χρῆσθαι ὥστε ὠφελείσθαι ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν.
 Ἰσχυρότατά γε. Καὶ γὰρ δὴ ὄρασ, ἔφη, ὃ Κριτό-

16 βουλε, ὅσοι μὲν δὴ οἴκοι ἰδιωτῶν ἠϋξημένοι εἰσὶν ἀπό-
 λῶς ἔμοιγε δοκεῖ λέγεσθαι, ὧ̄ Σώκρατες, ἔφη ὁ Κρι-
 τόβουλος· ἐκεῖνο δ' ἡμῖν τί φαίνεται, ὅποταν ὁρῶμέν-
 τινας ἐπιστήμας μὲν ἔχοντας καὶ ἀφορμὰς ἀφ' ὧν
 δύνανται ἐργαζόμενοι αὐξῆσαι τοὺς οἴκους, αἰσθανώ-
 μεθα δὲ αὐτοὺς ταῦτα μὴ θέλοντας ποιεῖν, καὶ διὰ
 τοῦτο ὁρῶμεν ἀνωφελεῖς οὐσας αὐτοῖς τὰς ἐπιστήμας;
 ἄλλο τι ἢ τούτοις αὐ̄ οὔτε αἰ ἐπιστήμαί χροῖματά εἰσιν
 17 οὔτε τὰ κτήματα; Περὶ δούλων μοι, ἔφη ὁ Σωκράτης,
 ἐπιχειρεῖς, ὧ̄ Κριτόβουλε, διαλέγεσθαι; Οὐ μὰ Δί',
 ἔφη, οὐκ ἔγωγε, ἀλλὰ καὶ πάννυ εὐπατριδῶν ἐνίων γε
 δοκούντων εἶναι, οὓς ἐγὼ ὁρῶ τοὺς μὲν πολεμικὰς,
 τοὺς δὲ καὶ εἰρηρικὰς ἐπιστήμας ἔχοντας, ταύτας δὲ
 οὐκ ἐθέλοντας ἐργάζεσθαι, ὡς μὲν ἐγὼ οἶμαι, δι' αὐτὸ
 18 τοῦτο ὅτι δεσπότης οὐκ ἔχουσιν. Καὶ πῶς ἂν, ἔφη
 ὁ Σωκράτης, δεσπότης οὐκ ἔχοιεν, εἰ εὐχόμενοι εὐ-
 δαιμονεῖν καὶ ποιεῖν βουλόμενοι ἀφ' ὧν ἔχοιεν ἀγαθὰ
 ἔπειτα κωλύονται ποιεῖν ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀρχόντων;
 Καὶ τίνες δὴ οὗτοί εἰσιν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οἱ ἀφα-
 19 νεῖς ὄντες ἀρχουσιν αὐτῶν; Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Σω-
 κράτης, οὐκ ἀφανεῖς εἰσιν, ἀλλὰ καὶ πάννυ φανεροί.
 καὶ ὅτι πονηρότατοί γέ εἰσιν οὐδὲ σὲ λανθάνουσιν,
 εἶπερ πονηρίαν γε νομίζεις ἀργίαν τ' εἶναι καὶ μαλα-
 20 κίαν ψυχῆς καὶ ἀμέλειαν. καὶ ἄλλαι δ' εἰσὶν ἀπατηλαί
 τινες δέσποιναι προσποιούμεναι ἠδοναὶ εἶναι, κυβεῖαι
 τε καὶ ἀνωφελεῖς ἀνθρώπων ὀμιλίαι, αἱ προϊόντος τοῦ
 χρόνου καὶ αὐτοῖς τοῖς ἑξαπατηθεῖσι καταφανεῖς γί-
 γνονται ὅτι λῦπαι ἄρα ἦσαν ἠδοναῖς περιπεπεμμέναι,
 αἱ διακωλύουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὠφελίμων ἔργων
 21 κρατοῦσαι. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι, ἔφη, ὧ̄ Σώκρατες, ἐργά-

ζεσθαι μὲν οὐ κωλύονται ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ καὶ πάνυ σφοδρῶς πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι ἔχουσι καὶ μηχανᾶσθαι προσόδους· ὅμως δὲ καὶ τοὺς οἴκους κατατρίβουσι καὶ ἀμηχανίαις συνέχονται. Δούλοι γὰρ εἰσι καὶ οὗτοι, 22 ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ πάνυ γε χαλεπῶν δεσποτῶν, οἱ μὲν λιχνειῶν, οἱ δὲ λαγνειῶν, οἱ δὲ οἰνοφλυγιῶν, οἱ δὲ φιλοτιμιῶν τινων μωρῶν καὶ δαπανηρῶν, ἃ οὕτω χαλεπῶς ἄρχει τῶν ἀνθρώπων ὧν ἂν ἐπικρατήσωσιν, ὥσθ' ἕως μὲν ἂν ὀρώσιν ἠβῶντας αὐτοὺς καὶ δυναμένους ἐργάζεσθαι, ἀναγκάζουσι φέρειν ἢ ἂν αὐτοὶ ἐργάζωνται καὶ τελεῖν εἰς τὰς αὐτῶν ἐπιθυμίας, ἐπειδὴν δὲ αὐτοὺς ἀδυνάτους αἰσθάνονται ὄντας ἐργάζεσθαι διὰ τὸ γῆρας, ἀπολείπουσι τούτους κακῶς γηράσκειν, ἄλλοις δ' αὖ πειρῶνται δούλοις χρῆσθαι. ἀλλὰ δεῖ, 23 ὦ Κριτόβουλε, πρὸς ταῦτα οὐχ ἤττον διαμάχεσθαι περὶ τῆς ἐλευθερίας ἢ πρὸς τοὺς σὺν ὅπλοις πειρωμένους καταδουλοῦσθαι. πολέμιοι γοῦν ἤδη ὅταν καλοὶ κἀγαθοὶ ὄντες καταδουλώσωνται τινας, πολλοὺς δὴ βελτίους ἠνάγκασαν εἶναι σωφρονίσαντες, καὶ ῥᾶον βιοτεύειν τὸν λοιπὸν χρόνον ἐποίησαν· αἱ δὲ τοιαῦται δέσποιναί αἰκίζόμεναι τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τοὺς οἴκους οὔποτε λήγουσιν, ἔστ' ἂν ἄρχωσιν αὐτῶν.

Ὁ οὖν Κριτόβουλος ἐκ τούτων ὧδέ πως εἶπεν. II. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τοιούτων ἀρκούντως πάνυ μοι δοκῶ τὰ λεγόμενα ὑπὸ σοῦ ἀκηκοέναι· αὐτὸς δ' ἔμαυτὸν ἐξετάζων δοκῶ μοι εὐρίσκειν ἐπιεικῶς τῶν τοιούτων ἐγκρατῆ ὄντα, ὥσθ' εἰ μοι συμβουλεύοις ὅτι ἂν ποιῶν ἀὔξοιμι τὸν οἶκον, οὐκ ἂν μοι δοκῶ ὑπό γε τούτων ὧν σὺ δεσποινῶν καλεῖς κωλύεσθαι· ἀλλὰ θαρρῶν συμβούλευε ὅτι ἔχεις ἀγαθόν· ἢ κατέγνωκας

- ἡμῶν, ὦ Σώκρατες, ἱκανῶς πλουτεῖν καὶ οὐδὲν δο
 2 κοῦμέν σοι προσδεῖσθαι χρημάτων; Οὐκουν ἔγωγ',
 ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ καὶ περὶ ἐμοῦ λέγεις, οὐδέν μοι
 δοκῶ προσδεῖσθαι χρημάτων, ἀλλ' ἱκανῶς πλουτεῖν.
 σὺ μέντοι, ὦ Κριτόβουλε, πάνυ μοι δοκεῖς πένεσθαι,
 καὶ ναὶ μὰ Δι' ἔστιν ὅτε καὶ πάνυ οἰκτεῖρω σε ἐγώ.
 3 καὶ ὁ Κριτόβουλος γελάσας εἶπε, Καὶ πόσον ἂν πρὸς
 τῶν θεῶν οἶει, ὦ Σώκρατες, ἔφη, εὐρεῖν τὰ σὰ κτή-
 ματα πωλούμενα, πόσον δὲ τὰ ἐμά; Ἐγὼ μὲν οἶμαι,
 ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ἀγαθοῦ ὠνητοῦ ἐπιτύχοιμι, εὐ-
 ρεῖν ἂν μοι σὺν τῇ οἰκίᾳ καὶ τὰ ὄντα πάντα πάνυ θα-
 4 ῥαδίως πέντε μνᾶς· τὰ μέντοι σὰ ἀκριβοῶς οἶδα ὅτι πλέον
 ἂν εὐροὶ ἢ ἑκατονταπλασίονα τούτου. Κατὰ οὕτως
 ἐγνωκῶς σὺ μὲν οὐχ ἠγεῖ προσδεῖσθαι χρημάτων, ἐμέ
 δὲ οἰκτεῖρεις ἐπὶ τῇ πενίᾳ; Τὰ μὲν γὰρ ἐμά, ἔφη,
 ἱκανά ἐστιν ἐμοὶ παρέχειν τὰ ἐμοὶ ἀρκοῦντα· εἰς δὲ τὸ
 σὸν σχῆμα ὃ σὺ περιβέβλησαι καὶ τὴν σὴν δόξαν, οὐδ'
 εἰ τρεῖς ὅσα νῦν κέκτησαι προσγένειτό σοι, οὐδ' ὡς
 5 ἂν ἱκανά μοι δοκεῖ εἶναι σοι. Πῶς δὴ τοῦτ'; ἔφη ὁ
 Κριτόβουλος. ἀπεφήνατο ὁ Σωκράτης, Ὅτι πρῶτον
 μὲν ὁρῶ σοι ἀνάγκην οὕσαν θύειν πολλά τε καὶ με-
 γάλα, ἢ οὔτε θεοὺς οὔτε ἀνθρώπους οἶμαι σε ἂν ἀνα-
 σχέσθαι· ἔπειτα ξένους προσήκει σοι πολλοὺς δέχε-
 σθαι, καὶ τούτους μεγαλοπρεπῶς· ἔπειτα δὲ πολίτας
 δειπνίζειν καὶ εὖ ποιεῖν, ἢ ἔρημον συμμάχων εἶναι.
 6 ἔτι δὲ καὶ τὴν πόλιν αἰσθάνομαι τὰ μὲν ἤδη σοι προσ-
 τάττουσαν μεγάλα τελεῖν, ἵπποτροφίας τε καὶ χρη-
 γίας καὶ γυμνασιαρχίας καὶ προστατείας, ἣν δὲ δὴ
 πόλεμος γένηται, οἶδ' ὅτι καὶ τριηραρχίας μισθούς καὶ
 εἰσφορὰς τοσαύτας σοι προστάξουσιν ὅσας σὺ οὐ θα-
 ραδίως ὑποίσεις. Ὅπου δ' ἂν ἐνδεῶς δόξης τι τούτων

ποιεῖν, οἶδ' ὅτι σε τιμωρήσονται Ἀθηναῖοι οὐδὲν ἧτ-
 του ἢ εἰ τὰ αὐτῶν λάβοιεν κλέπτοντα. πρὸς δὲ τού-7
 τοις ὁρῶ σε οἰόμενον πλουτεῖν, καὶ ἀμελῶς μὲν ἔχοντα
 πρὸς τὸ μηχανᾶσθαι χρήματα, παιδικοῖς δὲ πράγμασι
 προσέχοντα τὸν νοῦν, ὥσπερ ἐξόν σοι. ἂν ἔνεκα οἰ-
 κτεῖρω σε μὴ τι ἀνήκεστον κακὸν πάθῃς καὶ εἰς πολλὴν
 ἀπορίαν καταστῆς. καὶ ἐμοὶ μὲν, εἴ τι καὶ προσδεῖ-8
 θεῖν, οἶδ' ὅτι καὶ σὺ γινώσκεις ὡς εἶσιν οἱ καὶ ἐπαρ-
 κέσειαν ἂν ὥστε πάνυ μικρὰ πορίσαντες κατακλύσειαν
 ἂν ἀφθονία τὴν ἐμὴν διαίταν· οἱ δὲ σοὶ φίλοι πολὺ
 ἀρκοῦντα σοῦ μᾶλλον ἔχοντες τῇ ἑαυτῶν κατασκευῇ
 ἢ σὺ τῇ σῇ ὁμῶς ὡς παρὰ σοῦ ὠφελησόμενοι ἀποβλέ-
 πουσι. καὶ ὁ Κριτόβουλος εἶπεν, Ἐγὼ τούτοις, ὡ⁹
 Σώκρατες, οὐκ ἔχω ἀντιλέγειν· ἀλλ' ὥρα σοι προ-
 στατεῦειν ἐμοῦ, ὅπως μὴ τῷ ὄντι οἰκτρὸς γένωμαι.
 ἔκούσας οὖν ὁ Σωκράτης εἶπε, Καὶ οὐ θαυμαστὸν δο-
 κεῖς, ὡ Κριτόβουλε, τοῦτο σαντῷ ποιεῖν ὅτι ὀλίγον
 μὲν πρόσθεν, ὅτε ἐγὼ ἔφην πλουτεῖν, ἐγέλασας ἐπ'
 ἐμοὶ ὡς οὐδὲ εἰδότι ὅ,τι εἶη πλοῦτος, καὶ πρότερον οὐκ
 ἐπαύσω πρὶν ἐξήλεγεξάς με καὶ ὁμολογεῖν ἐποίησας
 μηδὲ ἑκατοστὸν μέρος τῶν σῶν κεκτῆσθαι, νῦν δὲ κε-
 λεύεις προστατεῦειν μέ σου καὶ ἐπιμελεῖσθαι ὅπως
 ἂν μὴ παντάπασιν ἀληθῶς πένης γένοιο; Ὅρῶ γάρ σε, 10
 ἔφη, ὡ Σωκράτες, ἐν τι πλουτηρὸν ἔργον ἐπιστάμενον
 περιουσίαν ποιεῖν. τὸν οὖν ἀπ' ὀλίγων περιποιοῦντα
 ἐλπίζω ἀπὸ πολλῶν γ' ἂν πάνυ ῥαδίως πολλὴν περι-
 ουσίαν ποιῆσαι. Οὐκ οὖν μέμνησαι ἀρτίως ἐν τῷ λόγῳ 11
 ὅτε οὐδ' ἀναγρούζειν μοι ἐξουσίαν ἐποίησας, λέγων ὅτι
 τῷ μὴ ἐπισταμένῳ ἵπποις χρῆσθαι οὐκ εἶη χρήματα οἱ
 ἵπποι οὐδὲ ἡ γῆ οὐδὲ τὰ πρόβατα οὐδὲ ἀργύριον οὐδὲ
 ἄλλο οὐδὲ ἐν ὅτῳ τις μὴ ἐπίσταιτο χρῆσθαι; εἰσὶ μὲν

- οὐν αἱ πρόσοδοι ἀπὸ τῶν τοιούτων· ἐμὲ δὲ πῶς τινι
 τούτων οἶει ἂν ἐπιστηθῆναι χρῆσθαι, ὧς τὴν ἀρχὴν οὐ-
- 12 δὲν πώποτ' ἐγένετο τούτων; Ἄλλ' ἐδόκει ἡμῖν, καὶ εἰ
 μὴ χρήματά τις τύχοι ἔχων, ὅμως εἶναι τις ἐπιστήμη
 οἰκονομίας. τί οὐν κωλύει καὶ σὲ ἐπίστασθαι; Ὅπερ νῆ
 Δία καὶ ἀυλεῖν ἂν κωλύσειεν ἄνθρωπον ἐπίστασθαι, εἰ
 μῆτε αὐτὸς πώποτε κτήσαιτο ἀυλοὺς μῆτε ἄλλος αὐτῷ
 παράσχοι ἐν τοῖς αὐτοῦ μανθάνειν· οὕτω δὴ καὶ ἐμοὶ
- 13 ἔχει περὶ τῆς οἰκονομίας. οὔτε γὰρ αὐτὸς ὄργανα χρή-
 ματα ἐκεκτήμην, ὥστε μανθάνειν, οὔτε ἄλλος πώποτέ
 μοι παρέσχε τὰ ἑαυτοῦ διοικεῖν ἄλλ' ἢ σὺ νυνὶ ἐθέλεις
 παρέχειν. οἱ δὲ δήπου τὸ πρῶτον μανθάνοντες κηθα-
 ρίζειν καὶ τὰς λύρας λυμαίνονται· καὶ ἐγὼ δὴ εἰ ἐπι-
 χειρήσαιμι ἐν τῷ σῷ οἴκῳ μανθάνειν οἰκονομεῖν, ἴσως
- 14 ἂν καταλυμνηαίμην ἂν σου τὸν οἶκον. πρὸς ταῦτα ὁ
 Κριτόβουλος εἶπε, Προθύμως γε, ὦ Σώκρατες, ἀπο-
 φεύγειν μοι πειρᾶ μηδὲν με συνωφελῆσαι εἰς τὸ ῥᾶον
 ὑποφέρειν τὰ ἐμοὶ ἀναγκαῖα πράγματα. Οὐ μὰ Δί',
 ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐκ ἔγωγε, ἀλλ' ὅσα ἔχω καὶ πάνυ
- 15 προθύμως ἐξηγήσομαί σοι. οἶμαι δ' ἂν καὶ εἰ ἐπὶ πῦρ
 ἐλθόντος σου καὶ μὴ ὄντος παρ' ἐμοί, εἰ ἄλλοσε ἠγγη-
 σάμην ὀπόθεν σοι εἴη λαβεῖν, οὐκ ἂν ἐμέμφου μοι,
 καὶ εἰ ὕδωρ παρ' ἐμοῦ αἰτοῦντί σοι αὐτὸς μὴ ἔχων
 ἄλλοσε καὶ ἐπὶ τοῦτο ἤγαγον, οἶδ' ὅτι οὐδ' ἂν τοῦτό
 μοι ἐμέμφου, καὶ εἰ βουλομένου μουσικὴν μαθεῖν σου
 παρ' ἐμοῦ δεῖξαίμι σοι πολὺ δεινότερους ἐμοῦ περὶ
 μουσικὴν καὶ σοι χάριν εἰδότας, εἰ ἐθέλοις παρ' αὐτῶν
 μανθάνειν, τί ἂν ἔτι μοι ταῦτα ποιοῦντι μέμφοιο;
- 16 Οὐδὲν ἂν δικαίως γε, ὦ Σώκρατες. Ἐγὼ τοίνυν σοι
 δεῖξω, ὦ Κριτόβουλε, ὅσα νῦν λιπαρεῖς παρ' ἐμοῦ
 μανθάνειν πολὺ ἄλλους ἐμοῦ δεινότερους περὶ ταῦτα.

ομολογῶ δὲ μεμελημέναι μοι οἵτινες ἕκαστα ἐπιστημο-
 νεστατοί εἰσι τῶν ἐν τῇ πόλει. καταμαθὼν γὰρ ποτε 17
 ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἔργων τοὺς μὲν πάνυ ἀπόρους ὄντας,
 τοὺς δὲ πάνυ πλουσίους, ἀπεθαύμασα, καὶ ἔδοξέ μοι
 ἄξιον εἶναι ἐπισκέψεως ὅ,τι εἶη τοῦτο. καὶ εὖρον ἐπι-
 σκοπῶν πάνυ οἰκείως ταῦτα γιγνόμενα. τοὺς μὲν γὰρ 18
 εἰκῆ ταῦτα πράττοντας ζημιουμένους ἐώρων, τοὺς δὲ
 γνώμη συντεταμένη ἐπιμελουμένους καὶ θᾶττον καὶ
 ῥᾶον καὶ κερδαλεώτερον κατέργων πράττοντας. παρ'
 ὧν ἂν καὶ σὲ οἶμαι, εἰ βούλοιο, μαθόντα, εἴ σοι ὁ θεὸς
 μὴ ἐναντιοῖτο, πάνυ ἂν δεινὸν χρηματιστὴν γενέσθαι.

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κριτόβουλος εἶπε, Νῦν τοι, III.
 ἔφη, ἐγὼ σε οὐκέτι ἀφήσω, ὦ Σώκρατες, πρὶν ἂν μοι
 ἂ ὑπέσχησαι ἐναντίον τῶν φίλων τουτωνὶ ἀποδείξης.
 Τί οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κριτόβουλε, ἦν σοι ἀπο-
 δεικνύω πρῶτον μὲν οἰκίας τοὺς μὲν ἀπὸ πολλοῦ ἀργυ-
 ρίου ἀχρήστους οἰκοδομοῦντας, τοὺς δὲ ἀπὸ πολὺ
 ἐλάττους πάντα ἐχούσας ὅσα δεῖ, ἢ δόξω ἐν τί σοι
 τοῦτο τῶν οἰκονομικῶν ἔργων ἐπιδεικνύναι; Καὶ πάνυ
 γ', ἔφη, ὁ Κριτόβουλος. Τί δ' ἦν τὸ τούτου ἀκόλου- 2
 θον μετὰ τοῦτό σοι ἐπιδεικνύω, τοὺς μὲν πάνυ πολλὰ
 καὶ παντοῖα κεκτημένους ἐπιπλα, καὶ τούτοις, ὅταν
 δέωνται, μὴ ἔχοντας χρῆσθαι μηδὲ εἰδότας εἰ σφᾶ ἔστιν
 αὐτοῖς, καὶ διὰ ταῦτα πολλὰ μὲν αὐτοὺς ἀνιωμένους,
 πολλὰ δὲ ἀνιῶντας τοὺς οἰκέτας· τοὺς δὲ οὐδὲν πλέον
 ἀλλὰ καὶ μείονα τούτων κεκτημένους ἔχοντας εὐθύς
 ἐτοιμα, [ὅταν] ὧν ἂν δέωνται, χρῆσθαι. Ἄλλο τι οὖν 3
 τούτων ἔστιν, ὦ Σώκρατες, αἴτιον ἢ ὅτι τοῖς μὲν ὅπου
 ἔτυχεν ἕκαστον καταβέβληται, τοῖς δὲ ἐν χώρᾳ ἕκαστα
 τεταγμένα κεῖται; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης· καὶ
 οὐδ' ἐν χώρᾳ γ' ἐν ἧ ἔτυχεν, ἀλλ' ἐνθα προσήκει,

ἕκαστα διατέτακται. Λέγειν τί μοι δοκεῖς, ἔφη, καὶ
 4 τοῦτο, ὁ Κριτόβουλος, τῶν οἰκονομικῶν. Τί οὖν,
 ἦν σοι, ἔφη, καὶ οἰκέτας αὐ̄ ἐπιδεικνύω ἔνθα μὲν πάν-
 τας ὡς εἰπεῖν δεδεμένους, καὶ τούτους θαμινὰ ἀπο-
 διδράσκοντας, ἔνθα δὲ λελυμένους, καὶ ἐθέλοντάς τε
 ἐργάζεσθαι καὶ παραμένειν, οὐ καὶ τοῦτό σοι δόξω
 ἀξιοθέατον τῆς οἰκονομίας ἔργον ἐπιδεικνύναι; Ναὶ
 5 μα Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, καὶ σφόδρα γε. Ἦν δὲ
 καὶ παραπλησίους γεωργίας γεωργοῦντας, τοὺς μὲν
 ἀπολωλέναι φάσκοντας ὑπὸ γεωργίας καὶ ἀποροῦντας,
 τοὺς δὲ ἀφθόνως καὶ καλῶς πάντα ἔχοντας ὅσων δέου-
 ται ἀπὸ τῆς γεωργίας; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβου-
 λος. ἴσως γὰρ ἀναλίσκουσιν οὐκ εἰς ἃ δεῖ μῆνον, ἀλλὰ
 6 καὶ εἰς ἃ βλάβην φέρει αὐτῷ καὶ τῷ οἴκῳ. Εἰσὶ μὲν
 τινες ἴσως, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τοιοῦτοι. ἀλλ' ἐγὼ
 οὐ τούτους λέγω, ἀλλ' οἱ οὐδ' εἰς τὰναγκαῖα ἔχουσι
 δαπανᾶν, γεωργεῖν φάσκοντες. Καὶ τί ἂν εἴη τούτου
 αἴτιον, ὦ Σώκρατες; Ἐγὼ σε ἄξω καὶ ἐπὶ τούτους, ἔφη
 ὁ Σωκράτης· σὺ δὲ θεώμενος δήπου καταμαθήσει.
 7 Νῆ Δί', ἔφη, ἦν δύνωμαί γε. Οὐκοῦν χρη̄ θεώμενον
 σαυτοῦ ἀποπειρᾶσθαι εἰ γνώσει. νῦν δ' ἐγὼ σοι σύν-
 οἶδα ἐπὶ μὲν κωμωδῶν θέαν καὶ πάννυ πρῶτῳ ἀνιστα-
 μένῳ καὶ πάννυ μακρὰν ὁδὸν βαδίζοντι καὶ ἐμὲ ἀναπεί-
 θοντι προθύμως συνθεᾶσθαι· ἐπὶ δὲ τοιοῦτον οὐδέν
 με πάποτε ἔργον παρεκάλεσας. Οὐκοῦν γελοῖός σοι
 8 φαίνομαι εἶναι, ὦ Σώκρατες. Σαυτῷ δὲ πολὺ νῆ Δί',
 ἔφη, γελοιότερος. ἦν δὲ καὶ ἀφ' ἱππικῆς σοι ἐπι-
 δεικνύω τοὺς μὲν εἰς ἀπορίαν τῶν ἐπιτηδείων ἐληλυ-
 θότας, τοὺς δὲ διὰ τὴν ἱππικὴν καὶ πάννυ εὐπόρους
 ὄντας, καὶ ἅμα ἀγαλλομένους ἐπὶ τῷ κέρδει; Οὐκοῦν
 τούτους μὲν καὶ ἐγὼ ὀρώ καὶ οἶδα ἐκατέρους, καὶ οὐδέν

τι μᾶλλον τῶν κερδαινόντων γίγνομαι. Θεᾶ γὰρ αὐ- 9
 τοὺς ἤπερ τοὺς τραγωδοὺς τε καὶ κωμωδοὺς, οὐχ
 ὅπως ποιητῆς οἶομαι γένη, ἀλλ' ὅπως ἡσθῆς ἰδῶν τι
 ἢ ἀκούσας· καὶ ταῦτα μὲν ἴσως οὕτως ὀρθῶς ἔχει, οὐ
 γὰρ ποιητῆς βούλει γενέσθαι, ἱππικῇ δ' ἀναγκαζόμε-
 νος χρῆσθαι οὐ μωρὸς οἶει εἶναι εἰ μὴ σκοπεῖς ὅπως
 μὴ ἰδιώτης ἔσει τούτου τοῦ ἔργου, ἄλλως τε καὶ τῶν αὐ-
 τῶν ὄντων ἀγαθῶν εἰς τε τὴν χρῆσιν καὶ κερδαλέων εἰς
 πώλησιν ὄντων; Παλοδαμνεῖν με κελεύεις, ᾧ Σώκρα- 10
 τες; Οὐ μὰ Δί' οὐδέν τι μᾶλλον ἢ καὶ γεωργοὺς ἐκ παι-
 δίων ἀνούμενον κατασκευάζειν, ἀλλ' εἶναί τινές μοι
 δοκοῦσιν ἡλικίαι καὶ ἵππων καὶ ἀνθρώπων, αἱ εὐθύς
 τε χρήσιμοι εἰσι καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόασιν. ἔχω δ'
 ἐπιδειξάι καὶ γυναιξὶ ταῖς γαμεταῖς τοὺς μὲν οὕτω χρω-
 μένους ὥστε συνεργοὺς ἔχειν αὐτὰς εἰς τὸ συναύξειν
 τοὺς οἴκους, τοὺς δὲ ἢ [ὡς] πλεῖστα λυμαίνονται. Καὶ 11
 τούτου πότερον χρή, ᾧ Σώκρατες, τὸν ἄνδρα αἰτιᾶσθαι
 ἢ τὴν γυναικα; Πρόβατον μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὡς
 ἐπὶ τὸ πολὺ ἦν κακῶς ἔχη, τὸν νομέα αἰτιώμεθα, καὶ
 ἵππος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἦν κακουργῆ, τὸν ἱππέα κακίζο-
 μεν· τῆς δὲ γυναικός, εἰ μὲν διδασκομένη ὑπὸ τοῦ ἀν-
 δρὸς τὰ γὰρ κακοποιεῖ, ἴσως δικαίως ἂν ἡ γυνὴ τὴν
 αἰτίαν ἔχοι· εἰ δὲ μὴ διδάσκων τὰ καλὰ κατὰ ἀνεπι-
 στήμονι τούτων χρῶτο, ἄρ' οὐ δικαίως ἂν ὁ ἀνὴρ τὴν
 αἰτίαν ἔχοι; πάντως δ', ἔφη, ᾧ Κριτόβουλε, φίλοι γὰρ 12
 ἔσμεν οἱ παρόντες, ἀπαληθεῦσαι πρὸς ἡμᾶς. ἔστιν ὅτῳ
 ἄλλῳ τῶν σπουδαίων πλείω ἐπιτρέπεις ἢ τῇ γυναικί;
 Οὐδενί, ἔφη. Ἔστι δὲ ὅτῳ ἐλάττονα διαλέγει ἢ τῇ γυ-
 ναικί; Εἰ δὲ μή, οὐ πολλοῖς γε, ἔφη. Ἐγῆμας δὲ αὐτὴν 13
 παῖδα νέαν μάλιστα καὶ ὡς ἡδύνατο ἐλάχιστα ἐορακυσίαν
 καὶ ἀκηκουσίαν; Μάλιστα. Οὐκοῦν πολὺ θαυμαστότε-

ρον εἴ τι ᾧν δεῖ λέγειν ἢ πράττειν ἐπίσταιτο ἢ εἰ ἕξα-
 14 μαρτάνοι. Οἷς δὲ σὺ λέγεις ἀγαθὰς εἶναι γυναικάς, ᾧ
 Σώκρατες, ἢ αὐτοὶ ταύτας ἐπαίδευσαν; Οὐδὲν οἶον τὸ
 ἐπισκοπεῖσθαι. συστήσω δέ σοι ἐγὼ καὶ Ἀσπασίαν, ἢ
 15 ἐπιστημονέστερον ἐμοῦ σοι ταῦτα πάντα ἐπιδείξει. νο-
 μίζω δὲ γυναικα κοινωνὸν ἀγαθὴν οἴκου οὕσαν πάνυ
 ἀντίρροπον εἶναι τῷ ἀνδρὶ ἐπὶ τὸ ἀγαθόν. ἔρχεται μὲν
 γὰρ εἰς τὴν οἰκίαν διὰ τῶν τοῦ ἀνδρὸς πράξεων τὰ
 κτήματα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, δαπανᾶται δὲ διὰ τῶν τῆς
 γυναικὸς ταμιευμάτων τὰ πλεῖστα· καὶ εὖ μὲν τούτων
 16 γιγνομένων αὐξοῦνται οἱ οἴκοι, κακῶς δὲ τούτων πρατ-
 τομένων οἱ οἴκοι μειοῦνται. οἶμαι δέ σοι καὶ τῶν
 ἄλλων ἐπιστημῶν τοὺς ἀξίως λόγου ἐκάστην ἐργαζομέ-
 νους ἔχειν ἂν ἐπιδείξαι σοι, εἴτι προσδεῖσθαι νομίζεις.
 IV. Ἀλλὰ πάσας μὲν τί σε δεῖ ἐπιδεικνύναι, ᾧ Σώ-
 κρατες; ἔφη ὁ Κριτόβουλος· οὔτε γὰρ κτήσασθαι πα-
 σῶν τῶν τεχνῶν ἐργάτας ῥᾶδιον οἴους δεῖ, οὔτε ἔμπει-
 ρον γενέσθαι αὐτῶν οἷόν τε, ἀλλ' αἰ δοκοῦσι κάλλιστα
 τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐμοὶ πρόποι ἂν μάλιστα ἐπιμελο-
 μένω, ταύτας μοι καὶ αὐτὰς ἐπιδείκνυε καὶ τοὺς πράτ-
 τοντας αὐτάς, καὶ αὐτὸς δὲ ὅ,τι δύνασαι συνωφέλει
 2 εἰς ταῦτα διδάσκων. Ἀλλὰ καλῶς, ἔφη, λέγεις, ᾧ
 Κριτόβουλε. καὶ γὰρ αἱ γε βαναυσικαὶ καλούμεναι
 καὶ ἐπίρρογοί εἰσι, καὶ εἰκότως μέντοι πάνυ ἀδο-
 ξοῦνται πρὸς τῶν πόλεων. καταλυμαίνονται γὰρ τὰ
 σώματα τῶν τε ἐργαζομένων καὶ τῶν ἐπιμελομένων,
 ἀναγκάζουσαι καθῆσθαι καὶ σκιατραφεῖσθαι, ἔνιοι δὲ
 καὶ πρὸς πῦρ ἡμερεύειν. τῶν δὲ σωμάτων θηλυνο-
 3 μένων καὶ αἱ ψυχὰι πολὺ ἀρρωστώτεραι γίνονται. καὶ
 ἀσχολίας δὲ μάλιστα ἔχουσι καὶ φίλων καὶ πόλεως
 συνεπιμελεῖσθαι αἱ βαναυσικαὶ καλούμεναι. ὥστε οἱ

τοιοῦτοι δοκοῦσι κακοὶ καὶ φίλοις χρῆσθαι καὶ ταῖς πα-
 τρίσιν ἀλεξητῆρες εἶναι. καὶ ἐν ἐνίαις μὲν τῶν πόλεων,
 μάλιστα δὲ ἐν ταῖς εὐπολέμοις δοκούσαις εἶναι, οὐδ'
 ἔξεστι τῶν πολιτῶν οὐδενὶ βαναυσικὰς τέχνας ἐργά-
 ζεσθαι. Ἡμῖν δὲ δὴ ποίαις συμβουλεύεις, ὦ Σώκρα- 4
 τες, χρῆσθαι; Ἄρα, ἔφη ὁ Σωκράτης, μὴ αἰσχυρθῶ-
 μεν τὸν Περσῶν βασιλέα μιμήσασθαι; ἐκείνον γάρ
 φασιν ἐν τοῖς καλλίστοις τε καὶ ἀναγκαιοτάτοις ἡγού-
 μενον εἶναι ἐπιμελήμασι γεωργίαν τε καὶ τὴν πολεμι-
 κὴν τέχνην τούτων ἀμφοτέρων ἰσχυρῶς ἐπιμελεῖσθαι.
 καὶ ὁ Κριτόβουλος ἀκούσας ταῦτα εἶπε, Καὶ τοῦτο, 5
 ἔφη, πιστεύεις, ὦ Σώκρατες, βασιλέα τὸν Περσῶν
 γεωργίας τι συνεπιμελεῖσθαι; Ὡδ' ἂν, ἔφη ὁ Σωκρά-
 τής, ἐπισκοποῦντες, ὦ Κριτόβουλε, ἴσως ἂν κατα-
 μάθοιμεν εἴ τι συνεπιμελεῖται. τῶν μὲν γὰρ πολεμι-
 κῶν ἔργων ὁμολογοῦμεν αὐτὸν ἰσχυρῶς ἐπιμελεῖσθαι,
 ὅτι ἐξ ὀπόσωνπερ ἔθνῶν δασμοὺς λαμβάνει τέταχε τῷ
 ἄρχοντι ἐκάστῳ εἰς ὀπόσους δεῖ διδόναι τροφὴν ἰππέας
 καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ γερροφόρους, οὔτινες
 τῶν τε ὑπ' αὐτοῦ ἀρχομένων ἱκανοὶ ἔσονται κρατεῖν
 καὶ ἦν πολέμιοι ἐπίωσιν, ἀρήξουσι τῆ χώρα, χωρὶς δὲ 6
 τούτων φύλακας ἐν ταῖς ἀκροπόλεσι τρέφει· καὶ τὴν
 μὲν τροφὴν τοῖς φρουροῖς δίδωσιν ὁ ἄρχων ὧ τοῦτο
 προστέτακται, βασιλεὺς δὲ κατ' ἐνιαυτὸν ἐξέτασιν
 ποιεῖται τῶν μισθοφόρων καὶ τῶν ἄλλων οἷς ὀπλίσθαι
 προστέτακται, καὶ πάντας ἅμα συνάγων πλὴν τοὺς ἐν
 ταῖς ἀκροπόλεσιν ἔνθα δὴ ὁ σύλλογος καλεῖται· καὶ
 τοὺς μὲν ἀμφὶ τὴν ἑαυτοῦ οἴκησιν αὐτὸς ἐφορᾷ, τοὺς
 δὲ πρόσω ἀποικοῦντας πιστοὺς πέμπει ἐπισκοπεῖν· καὶ 7
 οἱ μὲν ἂν φαίνονται τῶν φρουράρχων καὶ τῶν χι-
 λιάρχων καὶ τῶν σατραπῶν τὸν ἀριθμὸν τὸν τεταγμέ-

- νον ἔκπλεων ἔχοντες, καὶ τούτους δοκίμοις ἵπποις τε καὶ ὄπλοις κατεσκευασμένους παρέχωσι, τούτους μὲν τοὺς ἄρχοντας καὶ ταῖς τιμαῖς αὖξει καὶ δώροις μεγάλοις καταπλουτίζει, οὓς δ' ἂν εὖρη τῶν ἀρχόντων ἢ καταμελοῦντας τῶν φρουρῶν ἢ κατακερδαίνοντας, τούτους χαλεπῶς κολάζει καὶ παύων τῆς ἀρχῆς ἄλλους ἐπιμελητὰς καθίστησι. τῶν μὲν δὴ πολεμικῶν ἔργων ταῦτα ποιῶν δοκεῖ ἡμῖν ἀναμφιλόγως ἐπιμελεῖσθαι.
- 8 ἔτι δὲ ὀπόσῃν μὲν τῆς χώρας διελαύνων ἐφορᾷ αὐτὸς καὶ δοκιμάζει, ὀπόσῃν δὲ μὴ αὐτὸς ἐφορᾷ, πέμπων πιστοὺς ἐπισκοπεῖται. καὶ οὓς μὲν ἂν αἰσθάνηται τῶν ἀρχόντων συνοικουμένην τε τὴν χώραν παρεχομένους καὶ ἐνεργὸν οὖσαν τὴν γῆν καὶ πλήρη δένδρων τε ὧν ἑκάστη φέρει καὶ καρπῶν, τούτοις μὲν χώραν τε ἄλλην προστίθησι καὶ δώροις κοσμεῖ καὶ ἔδραις ἐντίμοις γεραίρει, οἷς δ' ἂν ὀρᾷ ἀργὸν τε τὴν χώραν οὖσαν καὶ ὀλιγάνθρωπον ἢ διὰ χαλεπότητα ἢ δι' ὕβριν ἢ δι' ἀμέλειαν, τούτους δὲ κολάζων καὶ παύων τῆς
- 9 ἀρχῆς ἄρχοντας ἄλλους καθίστησι. ταῦτα ποιῶν δοκεῖ ἤττον ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ἢ γῆ ἐνεργὸς ἔσται ὑπὸ τῶν κατοικούντων ἢ ὅπως εὖ φυλάσσεται ὑπὸ τῶν φρουρούντων, καὶ εἰσὶ δ' αὐτῶ οἱ ἄρχοντες διατεταγμένοι ἐφ' ἑκάτερον οὐχ οἱ αὐτοί, ἀλλ' οἱ μὲν ἄρχουσι τῶν κατοικούντων τε καὶ τῶν ἐργατῶν, καὶ δασμοὺς ἐκ τούτων ἐκλέγουσιν, οἱ δ' ἄρχουσι τῶν ὀπλισμένων
- 10 φρουρῶν. κἄν μὲν ὁ φρούραρχος μὴ ἱκανῶς τῇ χώρᾳ ἀρήγη, ὁ τῶν ἐνοικούντων ἀρχων καὶ τῶν ἔργων ἐπιμελούμενος κατηγορεῖ τοῦ φρουράρχου, ὅτι οὐ δύναται ἐργάζεσθαι διὰ τὴν ἀφυλαξίαν, ἣν δὲ παρέχοντος τοῦ φρουράρχου εἰρήνην τοῖς ἔργοις ὁ ἀρχων ὀλιγάνθρωπόν τε παρέχεται καὶ ἀργὸν τὴν χώραν, τούτου

αὐτὸν κατηγορεῖ ὁ φρούραρχος. καὶ γὰρ σχεδὸν τι οἱ 11
 κακῶς τὴν χώραν ἐργαζόμενοι οὔτε τοὺς φρουροὺς
 τρέφουσιν οὔτε τοὺς δασμοὺς δύνανται ἀποδιδόναι.
 ὅπου δ' ἂν σατράπης καθιστῆται, οὗτος ἀμφοτέρων
 τούτων ἐπιμελεῖται. ἐκ τούτων ὁ Κριτόβουλος εἶπεν, 12
 Οὐκοῦν εἰ μὲν δὴ ταῦτα ποιεῖ βασιλεύς, ὦ Σώκρατες,
 οὐδὲν ἔμοιγε δοκεῖ ἦντον τῶν γεωργικῶν ἔργων ἐπι-
 μελεῖσθαι ἢ τῶν πολεμικῶν. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ἔφη 13
 ὁ Σωκράτης, ἐν ὁπόσαις τε χώραις ἐνοικεῖ καὶ εἰς ὁπό-
 σας ἐπιστρέφεται, ἐπιμελεῖται τούτων ὅπως κῆποι τε
 ἔσονται οἱ παράδεισοι καλούμενοι πάντων καλῶν τε
 ἀγαθῶν μεστοὶ ὅσα ἢ γῆ φύειν θέλει, καὶ ἐν τούτοις
 αὐτὸς τὰ πλεῖστα διατρίβει, ὅταν μὴ ἢ ὥρα τοῦ ἔτους
 ἐξείργῃ. Νῆ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ἀνάγκη τοίνυν, 14
 ὦ Σώκρατες, ἐνθα γε διατρίβει αὐτός, καὶ ὅπως ὡς
 κάλλιστα κατεσκευασμένοι ἔσονται οἱ παράδεισοι ἐπι-
 μελεῖσθαι δένδροισι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν καλοῖς ὅσα
 ἢ γῆ φύει. Φασὶ δέ τινες, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κρι- 15
 τόβουλε, καὶ ὅταν δῶρα διδῶ βασιλεύς, πρῶτον μὲν
 εἰσκαλεῖν τοὺς πολέμῳ ἀγαθούς γεγονότας, ὅτι οὐδὲν
 ὄφελος πολλὰ ἄρουν, εἰ μὴ εἶεν οἱ ἀρήξοντες· δεύτε-
 ρον δὲ τοὺς κατασκευάζοντας τὰς χώρας ἄριστα καὶ
 ἐνεργοὺς ποιοῦντας, λέγοντα ὅτι οὐδ' ἂν οἱ ἄλκιμοι
 δύναιντο ζῆν, εἰ μὴ εἶεν οἱ ἐργαζόμενοι. λέγεται δὲ 16
 καὶ Κῦρός ποτε, ὅσπερ εὐδοκιμώτατος δὴ βασιλεύς
 γεγένηται, εἰπεῖν τοῖς ἐπὶ τὰ δῶρα κεκλημένοις ὅτι
 αὐτὸς ἂν δικαίως τὰ ἀμφοτέρων δῶρα λαμβάνοι· κα-
 τασκευάζειν τε γὰρ ἄριστος εἶναι ἔφη χώραν καὶ ἀρή-
 γειν τοῖς κατεσκευασμένοις. Κῦρος μὲν τοίνυν, ἔφη 17
 ὁ Κριτόβουλος, ὦ Σώκρατες, [καὶ] ἐπηγάλλετο οὐδὲν
 ἦντον, εἰ ταῦτα ἔλεγεν, ἐπὶ τῷ χώρῳ ἐνεργοὺς ποιεῖν

- 18 καὶ κατασκευάζειν ἢ ἐπὶ τῷ πολεμικὸς εἶναι. Καὶ ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, Κύρος γε, εἰ ἐβίωσεν, ἄριστος ἂν δοκεῖ ἄρχων γενέσθαι, καὶ τούτου τεκμήρια ἄλλα τε πολλὰ παρέσχηται καὶ ὁπότε περὶ τῆς βασιλείας τῷ ἀδελφῷ ἐπορευέτο μαχόμενος, παρὰ μὲν Κύρου οὐδεὶς λέγεται αὐτομολῆσαι πρὸς βασιλέα, παρὰ
- 19 δὲ βασιλέως πολλαὶ μυριάδες πρὸς Κύρου. ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο ἠγοῦμαι μέγα τεκμήριον ἄρχοντος ἀρετῆς εἶναι, ὃ ἂν ἐκόντες πείθωνται καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς παρὰ μὲν εἶναι ἐθέλωσιν. ἐκείνῳ δὲ [καὶ] οἱ φίλοι ζῶντί τε συνεμάχοντο καὶ ἀποθανόντι συναπέθανον πάντες περὶ τὸν νεκρὸν μαχόμενοι πλην Ἀριαίου· Ἀριαῖος δ'
- 20 ἔτυχεν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ κέρατι τεταγμένος. οὗτος τοίνυν ὁ Κύρος λέγεται Λυσάνδρῳ, ὅτε ἦλθεν ἄγων αὐτῷ τὰ παρὰ τῶν συμμάχων δῶρα, ἄλλα τε φιλοφρονεῖσθαι, ὡς αὐτὸς ἔφη ὁ Λύσανδρος ξένῳ ποτέ τιμι ἐν Μεγάροις διηγούμενος, καὶ τὸν ἐν Σάρδεσι
- 21 παράδεισον ἐπιδεικνύου αὐτὸν ἔφη. ἐπεὶ δὲ ἐθαύμαζεν αὐτὸν ὁ Λύσανδρος ὡς καλὰ μὲν τὰ δένδρα εἶη, δι' ἴσου δὲ [τὰ] πεφυτευμένα, ὀρθοὶ δὲ οἱ στίχοι τῶν δένδρων, εὐγώνια δὲ πάντα καλῶς εἶη, ὄσμαί δὲ πολλαὶ καὶ ἠδεῖαι συμπαρομαρτοῖεν αὐτοῖς περιπατοῦσι, καὶ ταῦτα θαυμάζων εἶπεν, Ἄλλ' ἐγὼ τοι, ὦ Κύρε, πάντα μὲν ταῦτα θαυμάζω ἐπὶ τῷ κάλλει, πολὺ δὲ μᾶλλον ἄγαμαι τοῦ καταμετρήσαντός σοι καὶ διατά-
- 22 ξαντος ἕκαστα τούτων. ἀκούσαντα δὲ ταῦτα τὸν Κύρου ἠσθῆναί τε καὶ εἰπεῖν, Ταῦτα τοίνυν, ὦ Λύσανδρε, ἐγὼ πάντα καὶ διεμέτρησα καὶ διέταξα, ἔστι δ'
- 23 αὐτῶν, φάναι, ἃ καὶ ἐφύτευσα αὐτός. καὶ ὁ Λύσανδρος ἔφη, ἀποβλέψας εἰς αὐτὸν καὶ ἰδὼν τῶν τε ἱματίων τὸ κάλλος ὧν εἶχε καὶ τῆς ὀσμῆς αἰσθόμενος

καὶ τῶν στρεπτῶν καὶ τῶν ψελίων τὸ κάλλος καὶ τοῦ ἄλλου κόσμου οὐ εἶχεν, εἰπεῖν, Τί λέγεις, φάναι, ὦ Κῦρε; ἢ γὰρ σὺ ταῖς σαῖς χερσὶ τούτων τι ἐφύτευσας; καὶ τὸν Κῦρον ἀποκρίνασθαι, Θαυμάζεις τοῦτο, φά- 24
 ναι, ὦ Δύσανδρε; ὄμνυμί σοι τὸν Μίθρη, ὅταν περ ὑγιαίνω, μηπώποτε δειπνήσαι πρὶν ἰδρωῶσαι ἢ τῶν πο-
 λεμικῶν τι ἢ τῶν γεωργικῶν ἔργων μελετῶν ἢ αἰεὶ ἐν
 γέ τι φιλοτιμούμενος. καὶ αὐτὸς μέντοι ἔφη ὁ Δύ- 25
 σανδρος ἀκούσας ταῦτα δεξιῶσασθαι τε αὐτὸν καὶ
 εἰπεῖν, Δικαίως μοι δοκεῖς, φάναι, ὦ Κῦρε, εὐδαιμῶν
 εἶναι· ἀγαθὸς γὰρ ὢν ἀνὴρ εὐδαιμονεῖς.

Ταῦτα δέ, ὦ Κριτόβουλε, ἐγὼ διηγοῦμαι, ἔφη ὁ V.
 Σωκράτης, ὅτι τῆς γεωργίας οὐδ' οἱ πάνν μακάριοι
 δύνανται ἀπέχεσθαι. ἔοικε γὰρ ἡ ἐπιμέλεια αὐτῆς
 εἶναι ἅμα τε ἡδυπάθειά τις καὶ οἴκου ἀΐξεις καὶ σω-
 μάτων ἄσκησις εἰς τὸ δύνασθαι ὅσα ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ
 προσήκει. πρῶτον μὲν γὰρ ἀφ' ὧν ζῶσιν οἱ ἄνθρω- 2
 ποι, ταῦτα ἡ γῆ φέρει ἐργαζομένοις, καὶ ἀφ' ὧν
 τοίνυν ἡδυπαθοῦσι, προσεπιφέρει. ἔπειτα δὲ ὅσοις 3
 κοσμοῦσι βωμοὺς καὶ ἀγάλματα καὶ οἷς αὐτοὶ κοσ-
 μοῦνται, καὶ ταῦτα μετὰ ἡδίστων ὀσμῶν καὶ θεαμά-
 των παρέχει· ἔπειτα δὲ ὅσα πολλὰ τὰ μὲν φύει, τὰ δὲ
 τρέφει· καὶ γὰρ ἡ προβατευτικὴ τέχνη συνῆπται τῇ
 γεωργίᾳ, ὥστε ἔχειν καὶ θεοῖς ἐξαρέσκεσθαι θύοντας
 καὶ αὐτοὺς χρῆσθαι. παρέχουσα δ' ἀφθονώτατα 4
 ἀγαθὰ οὐκ ἔῃ ταῦτα μετὰ μαλακίας λαμβάνειν, ἀλλὰ
 ψυχή τε χειμῶνος καὶ θάλαπυ θέρους ἐθίζει καρτερεῖν.
 καὶ τοὺς μὲν αὐτουργοὺς διὰ τῶν χειρῶν γυμνάζουσα
 ἰσχὺν αὐτοῖς προστίθησι, τοὺς δὲ τῇ ἐπιμελείᾳ γεωρ-
 γοῦντας ἀνδρίζει πρῶί τε ἐγείρουσα καὶ πορεύεσθαι
 σφοδρῶς ἀναγκάζουσα. καὶ γὰρ ἐν τῷ χώρῳ καὶ ἐν

τῷ ἄστει ἀεὶ ἐν ὄρα αἱ ἐπικαιριώταται πράξεις εἰσίν.
 5 ἔπειτα ἦν τε σὺν ἵππῳ ἀρήγειν τις τῇ πόλει βούληται,
 τὸν ἵππον ἱκανωτάτη ἢ γεωργία συντρέφειν, ἦν τε
 πεξῆ, σφοδρὸν τὸ σῶμα παρέχει· θήραιοι τε ἐπιφιλο-
 6 πονεῖσθαι συνεπαίρει τι ἢ γῆ καὶ κυσὶν εὐπέτειαν τρο-
 φῆς παρέχουσα καὶ θηρία συμπαρτρέφουσα. ὠφε-
 λούμενοι δὲ καὶ οἱ ἵπποι καὶ αἱ κύνες ἀπὸ τῆς γεωργίας
 ἀντωφελοῦσι τὸν χῶρον, ὁ μὲν ἵππος πρῶί τε κομίζων
 τὸν κηδόμενον εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἐξουσίαν παρ-
 7 ἐχων ὄψε ἀπιέναι, αἱ δὲ κύνες τά τε θηρία ἀπερύνκου-
 σαι ἀπὸ λύμης καρπῶν καὶ προβάτων καὶ τῇ ἐρημίᾳ
 8 τὴν ἀσφάλειαν συμπαρέχουσαι. παρορμαῖ δέ τι καὶ
 εἰς τὸ ἀρήγειν σὺν ὅπλοις τῇ χώρᾳ καὶ ἢ γῆ τοὺς
 γεωργοὺς ἐν τῷ μέσῳ τοὺς καρποὺς τρέφουσα τῷ κρα-
 9 τοῦντι λαμβάνειν. καὶ δραμεῖν δὲ καὶ βαλεῖν καὶ πη-
 δῆσαι τίς ἱκανωτέρους τέχνη γεωργίας παρέχεται; τίς
 δὲ τοῖς ἐργαζομένοις πλείω τέχνη ἀντιχαρίζεται; τίς
 δὲ ἥδιον τὸν ἐπιμελόμενον δέχεται, προτείνουσα
 προσιόντι λαβεῖν ὅ,τι χρήζει; τίς δὲ ξένους ἀφθονώ-
 10 τερον δέχεται; χεϊμάσαι δὲ πυρὶ ἀφθόνῳ καὶ θερμοῖς
 λουτροῖς ποῦ πλείων εὐμάρεια ἢ ἐν χώρῳ; ποῦ δὲ
 ἥδιον θερίσαι ὕδασι τε καὶ πνεύμασι καὶ σκιαῖς ἢ κατ'
 11 ἀγρόν; τίς δὲ ἄλλη θεοῖς ἀπαρχὰς πρεπωδεστέρας
 παρέχει ἢ ἑορτὰς πληρεστέρας ἀποδεικνύει; τίς δὲ
 οἰκέταις προσφιλεστέρα ἢ γυναικὶ ἡδίων ἢ τέκνοις πο-
 12 θεινότερα ἢ φίλοις εὐχαριστοτέρα; ἐμοὶ μὲν θαυμα-
 στὸν δοκεῖ εἶναι εἴ τις ἐλεύθερος ἄνθρωπος ἢ κτῆμά-
 τι τούτου ἥδιον κέκτηται ἢ ἐπιμέλειαν ἡδίω τινὰ ταύ-
 12 τῆς εὐρηκεν ἢ ὠφελιμωτέραν εἰς τὸν βίον. ἔτι δὲ ἢ
 γῆ θέλουσα τοὺς δυναμένους καταμανθάνειν καὶ δι-
 καιοσύνην διδάσκει· τοὺς γὰρ ἄριστα θεραπεύοντας

αὐτὴν πλείστα ἀγαθὰ ἀντιποιεῖ. ἔαν δ' ἄρα καὶ ὑπὸ 13
 πλήθους ποτὲ στρατευμάτων τῶν ἔργων στερηθῶσιν
 οἱ ἐν τῇ γεωργίᾳ ἀναστρεφόμενοι καὶ σφοδρῶς καὶ
 ἀνδρικῶς παιδευόμενοι, οὗτοι εὖ παρεσκευασμένοι
 καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα, ἢν μὴ θεὸς ἀποκωλύῃ,
 δύνανται ἰόντες εἰς τὰς τῶν ἀποκωλυόντων λαμβάνειν
 ἀφ' ὧν θρέφονται. πολλάκις δ' ἐν τῷ πολέμῳ καὶ
 ἀσφαλέστερόν ἐστι σὺν τοῖς ὅπλοις τὴν τροφήν μα-
 στεύειν ἢ σὺν τοῖς γεωργικοῖς ὄργάνοις. συμπαιδεύει
 δὲ καὶ εἰς τὸ ἐπαρκεῖν ἀλλήλοις ἢ γεωργία. ἐπὶ τε γὰρ 14
 τοὺς πολεμίους σὺν ἀνθρώποις δεῖ ἰέναι, τῆς τε γῆς
 σὺν ἀνθρώποις ἐστὶν ἢ ἐργασία. τὸν οὖν μέλλοντα 15
 εὖ γεωργήσειν δεῖ τοὺς ἐργαστῆρας καὶ προθύμους
 παρασκευάζειν καὶ πείθεσθαι θέλοντας· τὸν δὲ ἐπὶ
 πολεμίους ἄγοντα ταῦτά δεῖ μηχανᾶσθαι δωρούμενόν
 τε τοῖς ποιούσιν ἂν δεῖ ποιεῖν τοὺς ἀγαθοὺς καὶ κολά-
 ζοντα τοὺς ἀτακτοῦντας. καὶ παρακελεύεσθαι δὲ πολ- 16
 λάκις οὐδὲν ἥττον δεῖ τοῖς ἐργάταις τὸν γεωργὸν ἢ
 τὸν στρατηγὸν τοῖς στρατιώταις· καὶ ἐλπίδων δὲ ἀγα-
 θῶν οὐδὲν ἥττον οἱ δοῦλοι τῶν ἐλευθέρων δέονται,
 ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, ὅπως μένειν ἐθέλωσι. καλῶς δὲ 17
 κάκεινος εἶπεν ὃς ἔφη τὴν γεωργίαν τῶν ἄλλων τεχνῶν
 μητέρα καὶ τροφὸν εἶναι. εὖ μὲν γὰρ φερομένης τῆς
 γεωργίας ἔρρωται καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι ἅπασαι, ὅπου
 δ' ἂν ἀναγκασθῇ ἢ γῆ χειρσεύειν, ἀποσβέννυνται καὶ
 αἱ ἄλλαι τέχναι σχεδόν τι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θά-
 λατταν.

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κριτόβουλος εἶπεν, Ἀλλὰ 18
 ταῦτα μὲν ἔμοιγε, ὦ Σώκρατες, καλῶς δοκεῖς λέγειν·
 ὅτι δὲ τῆς γεωργικῆς τὰ πλείστα ἐστὶν ἀνθρώπων ἀδύ-
 νατα προνοῆσαι, καὶ γὰρ χάλαζαι καὶ πάχυναι ἐνίοτε

καὶ ἀνῆμοι καὶ ὄμβροι ἐξαίσιοι καὶ ἐρυσίβαι καὶ ἄλλα
πολλάκις τὰ καλῶς ἐγνωσμένα καὶ πεποιημένα ἀφαι-
ροῦνται· καὶ πρόβατα δ' ἐνίοτε κάλλιστα τεθραμμένα
19 νόσος ἐλθοῦσα κάκιστα ἀπώλεσεν. ἀκούσας δὲ ταῦτα
ὁ Σωκράτης εἶπεν, Ἄλλ' ὦμην ἐγωγέ σε, ὦ Κριτό-
βουλε, εἰδέναι ὅτι οἱ θεοὶ οὐδὲν ἤττον εἰσι κύριοι τῶν
ἐν τῇ γεωργίᾳ ἔργων ἢ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ. καὶ τοὺς
μὲν ἐν τῷ πολέμῳ ὁρᾶς οἶμαι πρὸ τῶν πολεμικῶν πρά-
ξεων ἐξαρεσκευομένους τοῖς θεοῖς καὶ ἐπερωτῶντας
θυσίαις καὶ οἰωνοῖς ὅ,τι τε χρῆ ποιεῖν καὶ ὅ,τι μὴ
20 περὶ δὲ τῶν γεωργικῶν πράξεων ἤττον οἶει δεῖν τοὺς
θεοὺς εἰλάσκεσθαι; εὖ γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὅτι οἱ σώφρο-
νες καὶ ὑπὲρ ὑγρῶν καὶ ξηρῶν καρπῶν καὶ βοῶν καὶ
ἵππων καὶ προβάτων καὶ ὑπὲρ πάντων γε δὴ τῶν κτη-
μάτων τοὺς θεοὺς θεραπεύουσιν.

VI. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καλῶς μοι
δοκεῖς λέγειν, κελεύων πειραῖσθαι σὺν τοῖς θεοῖς
ἄρχεσθαι παντὸς ἔργου, ὡς τῶν θεῶν κυρίων ὄντων
οὐδὲν ἤττον τῶν εἰρηνικῶν ἢ τῶν πολεμικῶν ἔργων.
ταῦτα μὲν οὖν πειρασόμεθα οὕτω ποιεῖν. σὺ δ' ἡμῖν
ἐνθεν λέγων περὶ τῆς οἰκονομίας ἀπέλιπες, πειρῶ τὰ
τούτων ἐχόμενα διεκπεραίνειν, ὡς καὶ νῦν μοι δοκῶ
ἀκηκοῶς ὅσα εἶπες μᾶλλον τι ἤδη διορᾶν ἢ πρόσθεν
2 ὅ,τι χρῆ ποιοῦντα βιοτεύειν. Τί οὖν, ἔφη ὁ Σωκρά-
της, ἄρα, εἰ πρῶτον μὲν ἐπανέλθοιμεν ὅσα [μὲν]
ὁμολογοῦντες διεληλύθαμεν, ἔν' ἣν πῶς δυνώμεθα
πειραθῶμεν οὕτω καὶ τὰ λοιπὰ διεξιέναι συνομολο-
3 γοῦντες; Ἦδὺ γοῦν ἐστίν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὥσπερ
καὶ χρημάτων κοινωνήσαντας ἀναμφιλόγως διελθεῖν,
οὕτω καὶ λόγων κοινωνοῦντας περὶ ὧν ἂν διαλεγώ-
4 μεθα συνομολογοῦντας διεξιέναι. Οὐκοῦν, ἔφη ἔ

Σωκράτης, ἐπιστήμης μὲν τινος ἔδοξεν ἡμῖν ὄνομα εἶναι ἢ οἰκονομία, ἢ δὲ ἐπιστήμη αὕτη ἐφαίνετο ἢ οἰκους δύνανται αὖξιν ἄνθρωποι, οἶκος δ' ἡμῖν ἐφαίνετο ὅπερ κτήσις ἢ σύμπασα, κτήσιν δὲ τοῦτο ἔφαμεν εἶναι ὅτι ἐκάστῳ εἶη ὠφέλιμον εἰς τὸν βίον, ὠφέλιμα δὲ ὄντα εὐρίσκειτο πάντα ὁπόσοις τις ἐπίσταιτο χρῆσθαι. πάσας μὲν οὖν τὰς ἐπιστήμας οὔτε μαθεῖν οἶόν 5 τε ἡμῖν ἔδόκει, συναποδοκιμάζειν τε ταῖς πόλεσι τὰς βαναυσικὰς καλουμένας τέχνας, ὅτι καὶ τὰ σώματα καταλυμαίνεσθαι δοκοῦσι καὶ τὰς ψυχὰς καταγνύουσι. τεκμήριον δὲ σαφέστατον γενέσθαι ἂν τούτου ἔφαμεν, 6 εἰ πολεμίων εἰς τὴν χώραν ἰόντων διακαθίσας τις τοὺς γεωργοὺς καὶ τοὺς τεχνίτας χωρὶς ἑκατέρους ἐπερωτῶν πότερα δοκεῖ ἀρήγειν τῇ χώρῃ ἢ ὑφεμένους τῆς γῆς τὰ τείχη διαφυλάττειν. οὕτω γὰρ ἂν τοὺς μὲν 7 ἀμφὶ γῆν ἔχοντας ῥόμεθ' ἂν ψηφίζεσθαι ἀρήγειν, τοὺς δὲ τεχνίτας μὴ μάχεσθαι, ἀλλ' ὅπερ πεπαίδευνται καθῆσθαι μῆτε πονοῦντας μῆτε κινδυνεύοντας. ἔδο- 8 κιμάσαμεν δὲ ἀνδρὶ καλῶ τε κάγαθῶ ἔργασίαν εἶναι καὶ ἐπιστήμην κρατίστην γεωργίαν, ἀφ' ἧς τὰ ἐπιτήδεια ἄνθρωποι πορίζονται. αὕτη γὰρ ἢ ἔργασία μα- 9 θεῖν τε ράστη ἔδόκει εἶναι καὶ ἡδίστη ἐργάζεσθαι, καὶ τὰ σώματα κάλλιστα τε καὶ εὐρωστότατα παρέχεσθαι, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡκιστα ἀσχολίαν παρέχειν φίλων τε καὶ πόλεως συνεπιμελεῖσθαι. συμπαροξύνειν δέ τι ἔδό- 10 κει ἡμῖν καὶ εἰς τὸ ἀλκίμους εἶναι ἢ γεωργία ἔξω τῶν ἐρυμάτων τὰ ἐπιτήδεια φύουσά τε καὶ τρέφουσα τοὺς ἐργαζομένους. διὰ ταῦτα δὲ καὶ εὐδοξοτάτη εἶναι πρὸς τῶν πόλεων αὕτη ἢ βιοτεία, ὅτι καὶ πολίτας ἀρίστους καὶ εὐνουστάτους παρέχεσθαι δοκεῖ τῷ κοινῷ. καὶ ὁ Κριτόβουλος, Ὅτι μὲν, ὦ Σώκρατες, κάλλιστόν τε 11

καὶ ἄριστον καὶ ἡδιστον ἀπὸ γεωργίας τὸν βίον ποιῆσθαι πάννυ μοι δοκῶ πεπεισθαι ἱκανῶς· ὅτι δὲ ἔφησθα καταμαθεῖν τὰ αἷτια τῶν τε οὕτω γεωργούντων ὥστε ἀπὸ τῆς γεωργίας ἀφθόνως ἔχειν ὧν δέονται καὶ τῶν οὕτως ἐργαζομένων ὡς μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς τὴν γεωργίαν, καὶ ταῦτά μοι δοκῶ ἡδέως ἐκότερα ἀκούειν σου, ὅπως ἂ μὲν ἀγαθὰ ἐστὶ ποιῶμεν, ἂ δὲ βλαβερὰ μὴ ποιῶμεν. Τί οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ᾧ Κριτόβουλε, ἦν σοι ἐξ ἀρχῆς διηγήσωμαι ὡς συνεγενόμην ποτὲ ἀνδρὶ, ὃς ἐμοὶ ἐδόκει εἶναι τῷ ὄντι τούτων τῶν ἀνδρῶν ἐφ' οἷς τοῦτο τὸ ὄνομα δικαίως ἐστὶν ὃ καλεῖται καλὸς τε καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ; Πάννυ ἄν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, βουλοίμην ἂν οὕτως ἀκούειν, ὡς καὶ ἐργαζομῶ τούτου τοῦ ὀνόματος ἄξιός γενέσθαι. Λέξω τοίνυν σοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὡς καὶ ἦλθον ἐπὶ τὴν σκέψιν αὐτοῦ. τοὺς μὲν γὰρ ἀγαθοὺς τέκτονας, χαλκείας ἀγαθοὺς, ξωγράφους ἀγαθοὺς, ἀνδριαντοποιοὺς, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, πάννυ ὀλίγος μοι χρόνος ἐγένετο ἱκανὸς περιελθεῖν τε καὶ θεάσασθαι τὰ δεδοκιμασμένα καλὰ ἔργα αὐτοῖς εἶναι. ὅπως δὲ δὴ καὶ τοὺς ἔχοντας τὸ σεμνὸν ὄνομα τοῦτο τὸ καλὸς τε καὶ ἀγαθὸς ἐπισκεψάμην, τί ποτ' ἐργαζόμενοι τοῦτ' ἀξιοῖντο καλεῖσθαι, πάννυ μου ἡ ψυχὴ ἐπεθύμει αὐτῶν τινι συγγενέσθαι. καὶ πρῶτον μὲν ὅτι προσέκειτο τὸ καλὸς τῷ ἀγαθῷ, ὄντινα ἴδοιμι καλόν, τούτῳ προσήειν καὶ ἐπειρώμην καταμανθάνειν εἰπου ἴδοιμι προσηρημένον τῷ καλῷ τὸ ἀγαθόν. ἀλλ' οὐκ ἄρα εἶχεν οὕτως, ἀλλ' ἐνίοις ἐδόκουν καταμανθάνειν τῶν καλῶν τὰς μορφὰς πάννυ μοχθηροὺς ὄντας τὰς ψυχὰς. ἔδοξεν οὖν μοι ἀφέμενον τῆς καλῆς ὄψεως ἐπ' αὐτῶν τινὰ ἐλθεῖν τῶν καλουμένων καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν. ἐπεὶ οὖν τὸν Ἰσχόμαχον

ἤκουον πρὸς πάντων καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ ξένων καὶ ἀστῶν καλόν τε κἀγαθὸν ἐπονομαζόμενον, ἔδοξε μοι τούτῳ πειραθῆναι συγγενέσθαι.

Ἰδὼν οὖν ποτε αὐτὸν ἐν τῇ τοῦ Διὸς τοῦ ἔλευθε- VII.
 ρίου στοᾶ καθήμενον, ἐπεὶ μοι ἔδοξε σχολάζειν, προσ-
 ἦλθον αὐτῷ, καὶ παρακαθιζόμενος εἶπον, Τί, ὦ Ἰσχό-
 μαχε, οὐ μάλα εἰσθῶς σχολάζειν κάθησαι; ἐπεὶ τά γε
 πλεῖστα ἢ πράττοντά τι ὁρῶ σε ἢ οὐ πάνυ σχολάζοντα
 ἐν τῇ ἀγορᾷ. Οὐδὲ ἂν νῦν γε, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὦ 2
 Σώκρατες, ἑώρας, εἰ μὴ ξένους τινὰς συνεθέμην ἀνα-
 μένειν ἐνθάδε. Ὅταν δὲ μὴ πράττης τι τοιοῦτον, πρὸς
 τῶν θεῶν, ἔφην ἐγώ, ποῦ διατρίβεις καὶ τί ποιεῖς;
 ἐγὼ γάρ τοι πάνυ βούλομαί σου πυθέσθαι τί ποτε
 πράττων καλὸς τε κἀγαθὸς κέκλησαι, ἐπεὶ οὐκ ἔνδον
 γε διατρίβεις οὐδὲ τοιαύτη σου ἢ ἕξις τοῦ σώματος
 καταφαίνεται. καὶ ὁ Ἰσχόμαχος γελάσας ἐπὶ τῷ τί 3
 ποιῶν καλὸς κἀγαθὸς κέκλησαι, καὶ ἠσθεῖς, ὥς γ'
 ἐμοὶ ἔδοξεν, εἶπεν, Ἄλλ' εἰ μὲν ὅταν σοι διαλέγωνται
 περὶ ἐμοῦ τινες καλοῦσί με τοῦτο τὸ ὄνομα οὐκ οἶδα·
 οὐ γὰρ δὴ ὅταν γέ με εἰς ἀντίδοσιν καλῶνται τριη-
 ραρχίας ἢ χορηγίας, οὐδεὶς, ἔφη, ζητεῖ τὸν καλόν τε
 κἀγαθόν, ἀλλὰ σαφῶς, ἔφη, ὀνομάζοντές με Ἰσχό-
 μαχον πατρόθεν προσκαλοῦνται. ἐγὼ μὲν τοίνυν,
 ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅ με ἐπήρου, οὐδαμῶς ἔνδον δια-
 τρίβω. καὶ γὰρ δὴ, ἔφη, τά γε ἐν τῇ οἰκίᾳ μου πάνυ
 καὶ αὐτῇ ἢ γυνὴ ἐστὶν ἰκανὴ διοικεῖν. Ἄλλὰ καὶ τοῦτο, 4
 ἔφην, ἔγωγε, ὦ Ἰσχόμαχε, πάνυ ἂν ἠδέως σου πυθοί-
 μην πόττερα αὐτὸς σὺ ἐπαίδευσας τὴν γυναῖκα ὥστε
 εἶναι οἷαν δεῖ ἢ ἐπισταμένην ἔλαβες παρὰ τοῦ πατρὸς
 καὶ τῆς μητρὸς διοικεῖν τὰ προσήκοντα αὐτῇ. Καὶ 5
 τί ἂν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐπισταμένην αὐτὴν παρέλα-

βον, ἢ ἔτη μὲν οὐπω πεντεκαίδεκα γεγυνηία ἦλθε
 πρὸς ἐμέ, τὸν δ' ἔμπροσθεν χρόνον ἕξη ὑπὸ πολλῆς
 ἐπιμελείας ὅπως ὡς ἐλάχιστα μὲν ὄφοιτο, ἐλάχιστα δ'
 6 ἀκούσοιτο, ἐλάχιστα δ' ἔροιτο; οὐ γὰρ ἀγαπητόν σοι
 δοκεῖ εἶναι εἰ μόνον ἦλθεν ἐπισταμένη ἔρια παραλα-
 βούσα ἱμάτιον ἀποδειξαι, καὶ ἑορακνῖα ὡς ἔργα τα-
 λάσια θεραπεύουσαι δίδονται; ἐπεὶ τὰ γε ἀμφὶ γαστέρα,
 ἔφη, πάνυ καλῶς, ὡς Σώκρατες, ἦλθε πεπαιδευμένη·
 ὅπερ μέγιστον ἔμοιγε δοκεῖ παιδεύμα εἶναι καὶ ἀνδρῶν
 7 καὶ γυναικῶν. Τὰ δ' ἄλλα, ἔφη ἐγὼ, ὡς Ἰσχύμαχε, αὐ-
 τὸς ἐπαίδευσας τὴν γυναῖκα ὥστε ἱκανὴν εἶναι ὧν
 προσήκει ἐπιμελεῖσθαι; Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχύμαχος,
 8 οὐ πρὶν γε καὶ ἔθυσαι καὶ εὐξάμην ἐμέ τε τυγχάνειν
 διδάσκοντα καὶ ἐκείνην μαυθάνουσαν τὰ βέλτιστα
 ἀμφοτέροις ἡμῖν. Οὐκοῦν, ἔφη ἐγὼ, καὶ ἡ γυνὴ σοι
 συνέθυε καὶ συνηύχετο τὰ αὐτὰ ταῦτα; Καὶ μάλα γ',
 ἔφη ὁ Ἰσχύμαχος, πολλὰ ὑποσχομένη μὲν πρὸς τοὺς
 θεοὺς γενέσθαι οἷαν δεῖ, καὶ εὐδηλος ἦν ὅτι οὐκ ἀμε-
 9 λήσει τῶν διδασκομένων. Πρὸς θεῶν, ἔφη ἐγὼ, ὡς
 Ἰσχύμαχε, τί πρῶτον διδάσκειν ἤρχου αὐτήν, διηγοῦ
 μοι· ὡς ἐγὼ ταῦτ' ἂν ἡδιόν σου διηγουμένου ἀκούοιμι
 ἢ εἰ μοι γυμνικὸν ἢ ἱππικὸν ἀγῶνα τὸν κάλλιστον διη-
 10 γοῖο. καὶ ὁ Ἰσχύμαχος ἀπεκρίνατο, Τί δ'; ἔφη, ὡς
 Σώκρατες, ἐπεὶ ἤδη μοι χειροθήτης ἦν καὶ ἐτετιθά-
 σευτο ὥστε διαλέγεσθαι, ἠρόμην αὐτήν, ἔφη, ὡς δέ
 πως· Εἰπέ μοι, ὡς γύναι, ἄρα ἤδη κατενόησας τίνας
 ποτὲ ἔνεκα ἐγὼ τε σὲ ἔλαβον καὶ οἱ σοὶ γονεῖς ἔδοσαν
 11 σε ἐμοί; ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἀπορία ἦν μεθ' ὅτου ἄλλον
 ἐκαθεύδομεν ἄν, οἶδ' ὅτι καὶ σοὶ καταφανὲς τοῦτ' ἐστὶ.
 βουλευόμενος δ' ἔγωγε ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ οἱ σοὶ γονεῖς
 ὑπὲρ σοῦ τίν' ἂν κοινῶν βέλτιστον οἴκου τε καὶ

τέκνων λάβοιμεν; ἐγὼ τε σὲ ἐξελεξάμην καὶ οἱ σοὶ γο-
 νεῖς, ὡς εἴοικασιν, ἐκ τῶν δυνατῶν ἐμέ. τέκνα μὲν 12
 οὖν ἦν θεός ποτε διδῶ ἡμῖν γενέσθαι, τότε βουλευ-
 σόμεθα περὶ αὐτῶν ὅπως ὅτι βέλτιστα παιδεύσομεν
 αὐτά· κοινὸν γὰρ ἡμῖν καὶ τοῦτο ἀγάθόν, συμμαχῶν
 καὶ γηροβοσκῶν ὅτι βελτίστων τυγχάνειν· νῦν δὲ δὴ 13
 οἶκος ἡμῖν ὅδε κοινός ἐστιν. ἐγὼ τε γὰρ ὅσα μοι ἔστιν
 ἅπαντα εἰς τὸ κοινὸν ἀποφαίνω, σύ τε ὅσα ἠνέγκω
 πάντα εἰς τὸ κοινὸν κατέθηκας. καὶ οὐ τοῦτο δεῖ λο-
 γίζεσθαι πότερος ἄρα ἀριθμῶ πλείω συμβέβληται
 ἡμῶν, ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖ εὖ εἰδέναι ὅτι ὀπότερος ἂν ἡμῶν
 βελτίων κοινωνὸς ἦ, οὗτος τὰ πλείονος ἄξια συμβάλ-
 λεται. ἀπεκρίνατο δέ μοι, ὦ Σώκρατες, πρὸς ταῦτα 14
 ἡ γυνή, Τί δ' ἂν ἐγὼ σοι, ἔφη, δυναίμην συμπρᾶ-
 ξαι; τίς δὲ ἡ ἐμὴ δύναμις; ἀλλ' ἐν σοὶ πάντα ἐστίν·
 ἐμὸν δ' ἔφησεν ἡ μήτηρ ἔργον εἶναι σωφρονεῖν. Ναὶ 15
 μὰ Δί', ἔφην ἐγὼ, ὦ γύναι, καὶ γὰρ [καὶ] ἐμοὶ ὁ πατήρ.
 ἀλλὰ σωφρόνων τοί ἐστι καὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς οὕτω
 ποιεῖν ὅπως τὰ τε ὄντα ὡς βέλτιστα ἔξει καὶ ἄλλα ὅτι
 πλείστα ἐκ τοῦ καλοῦ τε καὶ δικαίου προσγενήσεται.
 Καὶ τί δή, ἔφη, ὄρᾳς, ἡ γυνή, ὅτι ἂν ἐγὼ ποιούσα 16
 συναύξοιμι τὸν οἶκον; Ναὶ μὰ Δί', ἔφην ἐγὼ, ἅ τε
 οἱ θεοὶ ἔφυσάν σε δύνασθαι καὶ ὁ νόμος συνεπαινεῖ,
 ταῦτα πειρῶ ὡς βέλτιστα ποιεῖν. Καὶ τί δή ταῦτά 17
 ἐστίν; ἔφη ἐκεῖνη. Οἶμαι μὲν ἔγωγε, ἔφην, οὐ τὰ
 ἐλαχίστου ἄξια, εἰ μὴ πέρ γε καὶ ἡ ἐν τῷ σμήνῃ ἡγεμῶν
 μέλιττα ἐπ' ἐλαχίστου ἀξίους ἔργοις ἐφέστηκεν. ἐμοὶ 18
 γὰρ τοι, ἔφη φάναι, καὶ οἱ θεοί, ὦ γύναι, δοκοῦσι
 πολὺν διεσκευμένως μάλιστα τὸ ζεῦγος τοῦτο συντε-
 θεικέναι ὃ καλεῖται θῆλυ καὶ ἄρρεν, ὅπως ὅτι ὠφελι-
 μώτατον ἦ αὐτῶ εἰς τὴν κοινωνίαν. πρῶτον μὲν γὰρ 19

τοῦ μὴ ἐκλιπεῖν ζωῶν γένη τοῦτο τὸ ζεύγος καίται μετ
 ἀλλήλων τεκνοποιούμενον, ἔπειτα τὸ γηροβοσκούς
 κεκτῆσθαι ἑαυτοῖς ἐκ τούτου τοῦ ζεύγους τοῖς γοῦν
 ἀνθρώποις πορίζεται· ἔπειτα δὲ καὶ ἡ δίαιτα τοῖς
 ἀνθρώποις οὐχ ὥσπερ τοῖς κτήνεσιν ἐστὶν ἐν ὑπαί-
 20 θρω, ἀλλὰ στεγνῶν δεῖται δῆλον ὅτι. δεῖ μέντοι τοῖς
 μέλλουσιν ἀνθρώποις ἕξειν ὅ,τι εἰσφέρωσιν εἰς τὸ
 στεγνὸν τοῦ ἐργασομένου τὰς ἐν τῷ ὑπαίθρῳ ἐργασίας.
 καὶ γὰρ νεατὸς καὶ σπόρος καὶ φυτεία καὶ νομαὶ ὑπαί-
 θρια ταῦτα πάντα ἔργα ἐστίν· ἐκ τούτων δὲ τὰ ἐπι-
 21 τήδεια γίννεται. δεῖ δ' αὖ, ἐπειδὴν ταῦτα εἰσενεχθῆ
 εἰς τὸ στεγνόν, καὶ τοῦ σώσοντος ταῦτα καὶ τοῦ ἐργα-
 σομένου δ' ἂ τῶν στεγνῶν ἔργα δεόμενά ἐστι. στεγνῶν
 δὲ δεῖται καὶ ἡ τῶν νεογνῶν τέκνων παιδοτροφία, στε-
 γνῶν δὲ καὶ αἱ ἐκ τοῦ καρποῦ σιτοποιαὶ δέονται· ὡς-
 αὐτως δὲ καὶ ἡ τῆς ἐσθῆτος ἐκ τῶν ἐρίων ἐργασία.
 22 ἐπεὶ δ' ἀμφοτέρω ταῦτα καὶ ἔργων καὶ ἐπιμελείας δεῖ-
 ται τὰ τε ἔνδον καὶ τὰ ἔξω, καὶ τὴν φύσιν, φάναι, εὐ-
 θυὸς παρεσκεύασεν ὁ θεός, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν μὲν τῆς
 γυναικὸς ἐπὶ τὰ ἔνδον ἔργα καὶ ἐπιμελήματα, τὴν δὲ
 23 τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τὰ ἔξω ἔργα καὶ ἐπιμελήματα. ὁ γὰρ μὲν
 γὰρ καὶ θάληπυ καὶ ὁδοιπορίας καὶ στρατείας τοῦ ἀν-
 δρὸς τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν μᾶλλον δύνασθαι καρτε-
 ρεῖν κατεσκεύασεν· ὥστε τὰ ἔξω ἐπέταξεν αὐτῷ ἔργα·
 τῇ δὲ γυναικὶ ἦττον τὸ σῶμα δυνατὸν πρὸς ταῦτα φύ-
 σιας τὰ ἔνδον ἔργα αὐτῇ, φάναι ἔφη, προστάξαι μοι
 24 δοκεῖ ὁ θεός. εἰδὼς δὲ ὅτι τῇ γυναικὶ καὶ ἐνέφυσεν καὶ
 προσέταξε τὴν τῶν νεογνῶν τέκνων τροφήν καὶ τοῦ
 στέργειν τὰ νεογνὰ βρέφη πλεῖον αὐτῇ ἐδάσατο ἢ τῷ
 25 ἀνδρὶ. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ φυλάττειν τὰ εἰσενεχθέντα τῇ
 γυναικὶ προσέταξε, γινώσκων ὁ θεός ὅτι πρὸς τὸ

φυλάττειν οὐ κάκιόν ἐστι φοβεράν εἶναι τὴν ψυχὴν
 πλείον μέρος καὶ τοῦ φόβου ἐδάσατο τῇ γυναικὶ ἢ τῷ
 ἀνδρὶ. εἰδὼς δὲ ὅτι καὶ ἀρήγειν αὐτὸν δεήσει, ἐάν τις
 ἀδικῇ, τὸν τὰ ἔξω ἔργα ἔχοντα, τούτῳ αὐτὸν πλείον μέρος
 τοῦ θράσους ἐδάσατο. ὅτι δ' ἀμφοτέρους δεῖ καὶ διδόν- 26
 ναι καὶ λαμβάνειν, τὴν μνήμην καὶ τὴν ἐπιμέλειαν εἰς
 τὸ μέσον ἀμφοτέροις κατέθηκεν. ὥστε οὐκ ἂν ἔχοις
 διελεῖν πότερα τὸ ἔθνος τὸ θῆλυ ἢ τὸ ἄρρεν τούτων
 πλεονεκτεῖ. καὶ τὸ ἐγκρατεῖς δὲ εἶναι ὧν δεῖ εἰς τὸ 27
 μέσον ἀμφοτέροις κατέθηκε, καὶ ἐξουσίαν ἐποίησεν ὁ
 θεὸς ὀπίτερος ἂν ἢ βελτίων, εἶθ' ὁ ἀνὴρ εἶθ' ἡ γυνή,
 τοῦτον καὶ πλείον φέρεσθαι τούτου τοῦ ἀγαθοῦ. διὰ 28
 δὲ τὸ τὴν φύσιν μὴ πρὸς πάντα ταῦτ' ἀμφοτέρων εὖ
 πεφυκέναι, διὰ τοῦτο καὶ δέονται μᾶλλον ἀλλήλων καὶ
 τὸ ζευγος ὠφελιμώτερον ἑαυτῷ γεγένηται, ἃ τὸ ἕτε-
 ρον ἐλλείπεται τὸ ἕτερον δυνάμενον. ταῦτα δέ, ἔφην, 29
 δεῖ ἡμᾶς, ὧ γύναι, εἰδόμενος, ἃ ἑκάτερον ἡμῶν προσ-
 τέτακται ὑπὸ τοῦ θεοῦ, πειραῖσθαι ὅπως ὡς βέλτιστα
 τὰ προσήκοντα ἑκάτερον ἡμῶν διαπράττεσθαι. συν- 30
 επαινεῖ δέ, ἔφη φάναι, καὶ ὁ νόμος αὐτά, συζευγνύς
 ἄνδρα καὶ γυναῖκα. καὶ κοινωνοὺς ὥσπερ τῶν τέκνων
 ὁ θεὸς ἐποίησεν, οὕτω καὶ ὁ νόμος τοῦ οἴκου κοινω-
 νοὺς καθίστησι. καὶ καλὰ δὲ εἶναι ὁ νόμος ἀποδεί-
 κνυσθαι ἃ ὁ θεὸς ἔφυσεν ἑκάτερον μᾶλλον δύνασθαι.
 τῇ μὲν γὰρ γυναικὶ κάλλιον ἔνδον μένειν ἢ θυραυλεῖν,
 τῷ δὲ ἀνδρὶ αἰσχιον ἔνδον μένειν ἢ τῶν ἔξω ἐπιμελεῖ-
 σθαι. εἰ δέ τις παρ' ἃ ὁ θεὸς ἔφυσεν ποιεῖ, ἴσως τι καὶ 31
 ἀτακτῶν τοὺς θεοὺς οὐ λήθῃ καὶ δίκην δίδωσιν ἀμε-
 λῶν τῶν ἔργων τῶν ἑαυτοῦ ἢ πράττων τὰ τῆς γυναι-
 κὸς ἔργα. δοκεῖ δέ μοι, ἔφην, καὶ ἡ τῶν μελιττῶν 32
 ἡγεμῶν τοιαῦτα ἔργα ὑπὸ τοῦ θεοῦ προσηταγμένα

- διαπονεῖσθαι. Καὶ ποῖα δὴ, ἔφη ἐκείνη, ἔργα ἔχουσα
 ἢ τῶν μελιττῶν ἡγεμῶν ἕξομοιοῦται τοῖς ἔργοις οἷς
 33 ἐμὲ δεῖ πράττειν; Ὅτι, ἔφην ἐγὼ, ἐκείνη γε ἐν τῷ σμή-
 νει μένουσα οὐκ ἔᾶ ἀργοὺς τὰς μελίττας εἶναι, ἀλλ' ἄς
 μὲν δεῖ ἔξω ἐργάζεσθαι ἐκπέμπει ἐπὶ τὸ ἔργον, καὶ ἂ
 ἂν αὐτῶν ἐκάστη εἰσφέρει οἷδέ τε καὶ δέχεται, καὶ σώζει
 ταῦτα ἔστ' ἂν δέη χρῆσθαι. ἐπειδὴν δὲ ἡ ὥρα τοῦ
 34 χρῆσθαι ἦκη, διανέμει τὸ δίκαιον ἐκάστη. καὶ ἐπὶ
 τοῖς ἔνδον δ' ἐξυφαινομένοις κηρίοις ἐφέστηκεν, ὡς
 καλῶς καὶ ταχέως ὑφαίνηται, καὶ τοῦ γιγνομένου τό-
 κου ἐπιμελεῖται ὡς ἐκτρέφεται. ἐπειδὴν δὲ ἐκτραφῆ
 καὶ ἀξιοεργοὶ οἱ νεοττοὶ γένωνται, ἀποικίζει αὐτούς
 35 σὺν τῶν ἐπιγόνων τινὶ ἡγεμόνι. Ἡ καὶ ἐμὲ οὖν, ἔφη
 ἡ γυνή, δεήσει ταῦτα ποιεῖν; Δεήσει μέντοι σε, ἔφην
 ἐγὼ, ἔνδον τε μένειν καὶ οἷς μὲν ἂν ἔξω τὸ ἔργον ἢ τῶι
 οἰκετῶν, τούτους συνεκπέμπειν, οἷς δ' ἂν ἔνδον ἔργον
 36 ἐργαστέον, τούτων σοὶ ἐπιστατητέον, καὶ τὰ τε εἰσ-
 φερόμενα ἀποδεκτέον, καὶ ἂ μὲν ἂν αὐτῶν δέη δαπα-
 νᾶν, σοὶ διανεμητέον, ἂ δ' ἂν περιττεύειν δέη, προ-
 νοητέον καὶ φυλακτέον ὅπως μὴ ἡ εἰς τὸν ἐνιαυτὸν
 κειμένη δαπάνη εἰς τὸν μῆνα δαπανᾶται. καὶ ὅταν
 ἔρια εἰσενεχθῆ σοι, ἐπιμελητέον ὅπως οἷς δεῖ ἱμάτια
 γίγνηται. καὶ ὅ γε ξηρὸς σῖτος ὅπως καλῶς ἐδώδιμος
 37 γίγνηται ἐπιμελητέον. Ἐν μέντοι τῶν σοὶ προσηκόν-
 των, ἔφην ἐγὼ, ἐπιμελημάτων ἴσως ἀχαριστότερον
 δοῖται εἶναι, ὅτι ὅς ἂν κάμνη τῶν οἰκετῶν, τούτων σοὶ
 ἐπιμελητέον πάντων ὅπως θεραπεύηται. Νῆ Δί', ἔφη
 ἡ γυνή, ἐπιχαριώτατον μὲν οὖν, ἢν μέλλωσί γε οἱ
 καλῶς θεραπευθέντες χάριν εἰσεσθαι καὶ εὐνοῦστεροι
 38 ἢ πρόσθεν ἔσεσθαι. καὶ ἐγὼ, ἔφη ὁ Ἰσχύμαχος, ἀγα-
 σθεῖς αὐτῆς τὴν ἀπόκρισιν εἶπον, Ἄρά γε, ᾧ γύναι,

διὰ τοιαύτας τινὰς προνοίας καὶ τῆς ἐν τῷ σμῆνει ἡγε-
 μόνος αἱ μέλιτται οὕτω διατίθενται πρὸς αὐτήν, ὥστε
 ὅταν ἐκείνη ἐκλίπη, οὐδεμία οἴεται τῶν μελιττῶν ἀπο-
 λειπτέον εἶναι, ἀλλ' ἐπονται πᾶσαι; καὶ ἡ γυνή μοι 39
 ἀπεκρίνατο, Θαυμάζοιμ' ἄν, ἔφη, εἰ μὴ πρὸς σὲ μᾶλ-
 λον τείνοι τὰ τοῦ ἡγεμόνος ἔργα ἢ πρὸς ἐμέ. ἡ γὰρ
 ἐμὴ φυλακὴ τῶν ἔνδον καὶ διανομὴ γελοία τις ἂν οἶμαι
 φαίνοιτο, εἰ μὴ σύγε ἐπιμελοῖο ὅπως ἔξωθεν τι εἰσ-
 φέροιτο. Γελοία δ' αὖ, ἔφην ἐγώ, ἡ ἐμὴ εἰσφορὰ 40
 φαίνοιτ' ἄν, εἰ μὴ εἴη ὅστις τὰ εἰσνευχθέντα σώξοι.
 οὐχ ὄρας, ἔφην ἐγώ, οἱ εἰς τὸν τετρημένον πίθον ἀν-
 τλεῖν λεγόμενοι ὡς οἰκτείρονται, ὅτι μάτην πονεῖν δο-
 κοῦσι; Νῆ Δί', ἔφη ἡ γυνή, καὶ γὰρ τλήμονές εἰσιν,
 εἰ τοῦτό γε ποιοῦσιν. Ἄλλαι δέ τοι, ἔφην ἐγώ, ἰδίαί 41
 ἐπιμέλειαι, ᾧ γύναι, ἡδεῖαί σοι γίνονται, ὁπότεν
 ἀνεπιστήμονα ταλασίας λαβοῦσα ἐπιστήμονα ποιήσης,
 καὶ διπλάσιόν σοι ἀξία γένηται, καὶ ὁπότεν ἀνεπιστή-
 μονα ταμιείας καὶ διακονίας παραλαβοῦσα ἐπιστήμονα
 καὶ πιστήν καὶ διακονικὴν ποιησαμένη παντὸς ἀξίαν
 ἔχης, καὶ ὁπότεν τοὺς μὲν σώφρονάς τε καὶ ὠφελί-
 μους τῷ σῷ οἴκῳ ἐξῆ σοι εὖ ποιῆσαι, ἐὰν δέ τις πονη-
 ρὸς φαίνηται, ἐξῆ σοι κολάσαι· τὸ δὲ πάντων ἡδιστον, 42
 ἐὰν βελτίων ἐμοῦ φανῆς, καὶ ἐμὲ σὺν θεράποντα ποι-
 ῆση, καὶ μὴ δέῃ σε φοβεῖσθαι μὴ προϊούσης τῆς ἡλι-
 κίας ἀτιμοτέρα ἐν τῷ οἴκῳ γένη, ἀλλὰ πιστεύης ὅτι
 πρεσβυτέρα γιγνομένη ὅσῳ ἂν καὶ ἐμοὶ κοινωνὸς καὶ
 παισὶν οἴκου φύλαξ ἀμείνων γίγνη, τοσοῦτῳ καὶ τι-
 μιωτέρα ἐν τῷ οἴκῳ ἔσει. τὰ γὰρ καλὰ τε κἀγαθὰ, ἐγώ 43
 ἔφην, οὐ διὰ τὰς ὠραιότητας, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀρετὰς εἰς
 τὸν βίον τοῖς ἀνθρώποις ἐπαύξεται. τοιαῦτα μὲν, ᾧ
 Σώκρατες, δοκῶ μεμνησθαι αὐτῇ τὰ πρῶτα διαλεχθεῖς.

VIII. Ἡ καὶ ἐπέγνωσ τι, ὦ Ἴσχύμαχε, ἔφην ἐγώ, ἐκ τούτων αὐτὴν κεκινήμενην μᾶλλον πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἴσχύμαχος, καὶ δηχθεῖσάν γε οἶδα αὐτὴν καὶ ἐρυθριάσασαν σφόδρα ὅτι τῶν εἰσενεχθέντων τι αἰτήσαντος ἐμοῦ οὐκ εἶχέ μοι δοῦναι.

2 καὶ ἐγὼ μέντοι ἰδὼν ἀχθεσθεῖσαν αὐτὴν εἶπον, Μηδέν τι, ἔφην, ἀθυμήσης, ὦ γύναι, ὅτι οὐκ ἔχεις δοῦναι ὅ σε αἰτῶν τυγχάνω. ἔστι μὲν γὰρ πενία αὕτη σαφής, τὸ δεόμενόν τινος μὴ ἔχειν χρῆσθαι· ἀλυποτέρα δὲ αὕτη ἢ ἔνδεια τὸ ζητοῦντά τι μὴ δύνασθαι λαβεῖν ἢ τὴν ἀρχὴν μηδὲ ζητεῖν, εἰδότα ὅτι οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ γάρ, ἔφην ἐγώ, τούτων οὐ σὺ αἰτία, ἀλλ' ἐγὼ οὐ τάξας σοι παρέδωκα ὅπου χρῆ ἕκαστα κείσθαι, ὅπως

3 εἰδῆς ὅπου τε δεῖ τιθέναι καὶ ὁπόθεν λαμβάνειν. ἔστι δ' οὐδὲν οὕτως, ὦ γύναι, οὔτ' εὐχρηστον οὔτε καλὸν ἀνθρώποις ὡς τάξις. καὶ γὰρ χορὸς ἐξ ἀνθρώπων συγκείμενός ἐστιν· ἀλλ' ὅταν μὲν ποιῶσιν ὅ,τι ἀντύχη ἕκαστος, ταραχὴ τις φαίνεται καὶ θεᾶσθαι ἀτεροπές, ὅταν δὲ τεταγμένως ποιῶσι καὶ φθέγγωνται, ἅμα οἱ αὐτοὶ οὔτοι καὶ ἀξιοθέατοι δοκοῦσιν εἶναι καὶ ἀξιά-

4 κουςτοι. καὶ στρατιά γε, ἔφην ἐγώ, ὦ γύναι, ἄτακτος μὲν οὔσα ταραχωδέστατον, καὶ τοῖς μὲν πολεμίοις εὐχειρωτότατον, τοῖς δὲ φίλοις ἀηδέστατον ὄραν καὶ ἀχρηστότατον, ὄνος ὁμοῦ, ὀπλίτης, σκευοφόρος, ψιλός, ἱππεύς, ἄμαξα. πῶς γὰρ ἂν πορευθεῖσαν, ἐὰν ἔχοντες οὕτως ἐπικωλύσωσιν ἀλλήλους, ὁ μὲν βαδίζων τὸν τρέχοντα, ὁ δὲ τρέχων τὸν ἐστηκότα, ἢ δὲ ἄμαξα τὸν ἱππέα, ὁ δὲ ὄνος τὴν ἄμαξαν, ὁ δὲ σκευοφόρος

5 τὸν ὀπλίτην; εἰ δὲ καὶ μάχεσθαι δεοί, πῶς ἂν οὕτως ἔχοντες μαχέσαιντο; οἷς γὰρ ἀνάγκη αὐτῶν τοὺς ἐπιόντας φεύγειν, οὔτοι ἱκανοὶ εἶσι φεύγοντες κατα-

πατήσαι τοὺς ὄπλα ἔχοντας. τεταγμένη δὲ στρατιά **6**
 κάλλιστον μὲν ἰδεῖν τοῖς φίλοις, δυσχερέστατον δὲ
 τοῖς πολεμίοις. τίς μὲν γὰρ οὐκ ἂν φίλος ἠδέως θεά-
 σαιτο ὀπλίτας πολλοὺς ἐν τάξει πορευομένους, τίς δ'
 οὐκ ἂν θαναμάσειεν ἱππέας κατὰ τάξεις ἐλαύνοντας,
 τίς δ' οὐκ ἂν πολέμιος φοβηθεῖη ἰδὼν διευκρινημέ-
 νους ὀπλίτας, ἱππέας, πελταστάς, τοξότους, σφενδο-
 νήτας, καὶ τοῖς ἄρχουσι τεταγμένως ἐπομένους; ἀλλὰ **7**
 καὶ πορευομένων ἐν τάξει, καὶ πολλὰι μυριάδες ὦσιν,
 ὁμοίως ὥσπερ εἰς ἕκαστος καθ' ἡσυχίαν πάντες πο-
 ρεύονται· εἰς γὰρ τὸ κενούμενον αἰεὶ ὀπισθεν ἐπέρχου-
 ται. καὶ τριήρης δέ τοι ἢ σεσαγμένη ἀνθρώπων διὰ **8**
 τί ἄλλο φοβερόν ἐστι πολεμίοις ἢ φίλοις ἀξιοθέατον ἢ
 ὅτι ταχὺ πλεῖ; διὰ τί δὲ ἄλλο ἄλυποι ἀλλήλοις εἰσὶν οἱ
 ἐμπλέοντες ἢ διότι ἐν τάξει μὲν κάθηνται, ἐν τάξει
 δὲ προνεύουσιν, ἐν τάξει δ' ἀναπίπτουσιν, ἐν τάξει
 δ' ἐμβαίνουσι καὶ ἐκβαίνουσιν; ἢ δ' ἀταξία ὁμοίον τί **9**
 μοι δοκεῖ εἶναι οἰόνπερ εἰ γεωργὸς ὁμοῦ ἐμβάλοι κρι-
 θὰς καὶ πυροὺς καὶ ὄσπρια· κάπειτα ὁπότε δέοι ἢ μά-
 ζης ἢ ἄρτου ἢ ὄψου, διαλέγειν δέοι αὐτῶ ἀντὶ τοῦ
 λαβόντα διευκρινημένοις χρῆσθαι. καὶ σὺ οὖν, ὦ **10**
 γύναι, εἰ τοῦ μὲν ταράχου τούτου μὴ δέοιο, βούλοιο
 δ' ἀκριβῶς διοικεῖν τὰ ὄντα εἰδέναι καὶ τῶν ὄντων
 εὐπόρως λαμβάνουσα ὅτῳ ἂν δέῃ χρῆσθαι, καὶ ἐμοί,
 εἴαν τι αἰτῶ, ἐν χάριτι διδόναι, χώραν τε δοκιμασώμεθα
 τὴν προσήκουσαν ἕκαστοις ἔχειν, καὶ ἐν ταύτῃ θέντες
 διδάξωμεν τὴν διάκονον λαμβάνειν τε ἐντεῦθεν καὶ
 κατατιθέναι πάλιν εἰς ταύτην· καὶ οὕτως εἰσόμεθα
 τὰ τε σῶα ὄντα καὶ τὰ μὴ· ἢ γὰρ χώρα αὐτῇ τὸ μὴ
 ὄν ποθήσει, καὶ δεόμενον θεραπείας ἐξετάσει ἢ ὄψις,
 καὶ τὸ εἰδέναι ὅπου ἕκαστόν ἐστι, ταχὺ ἐργχειριεῖ, ὥστε

- 11 μὴ ἀπορεῖν χρῆσθαι. καλλίστην δέ ποτε καὶ ἀκριβε-
στάτην ἔδοξα σκευῶν τάξιν ἰδεῖν, ὃ Σώκρατες, εἰσβάς
ἐπὶ θεῶν εἰς τὸ μέγα πλοῖον τὸ Φοινικικόν. πλεῖστα
γὰρ σκευὴ ἐν σμικροτάτῳ ἀγγείῳ διακεχωρισμένα
- 12 ἐθεασάμην. διὰ πολλῶν μὲν γὰρ δήπου, ἔφη, ξυλί-
νων σκευῶν καὶ πλεκτῶν ὀρμίζεται ναῦς καὶ ἀνάγεται,
διὰ πολλῶν δὲ τῶν κρεμαστικῶν καλουμένων πλεῖ, πολ-
λοῖς δὲ μηχανήμασιν ἀνθρώπιςται πρὸς τὰ πολέμια
πλοῖα, πολλὰ δὲ ὄπλα τοῖς ἀνδράσι συμπεριάγει,
πάντα δὲ σκευὴ ὅσοισπερ ἐν οἰκίᾳ χρῶνται ἀνθρώποι
τῇ συσσιτία ἐκάστη κομίζει· γέμει δὲ παρὰ πάντα
- 13 φορτίων ὅσα ναύκληρος κέρδους ἔνεκα ἄγεται. καὶ
ὅσα λέγω, ἔφη, ἐγώ, πάντα οὐκ ἐν πολλῷ τινι μερίζου
χώρᾳ ἔκειτο ἢ ἐν δεκακλίῳ στέγῃ συμμέτρῳ. καὶ
οὕτω κείμενα ἕκαστα κατενόησα ὡς οὔτε ἄλληλα ἐμπο-
δίζει οὔτε μαστευτοῦ δεῖται οὔτε ἀσυσκεύαστά ἐστιν
οὔτε δυσλύτως ἔχει, ὥστε διατριβὴν παρέχειν, ὅταν
- 14 τῷ ταχὺ δέῃ χρῆσθαι. τὸν δὲ τοῦ κυβερνήτου διά-
κονον, ὃς προφρεὺς τῆς νεῶς καλεῖται, οὕτως εὖρον
ἐπιστάμενον ἕκαστων τὴν χώραν ὡς καὶ ἀπὼν ἂν εἴποι
ὅπου ἕκαστα κεῖται καὶ ὁπόσα ἐστὶν οὐδὲν ἦττον ἢ ὁ
γράμματα ἐπιστάμενος εἴποι ἂν Σωκράτους καὶ ὁπόσα
- 15 γράμματα καὶ ὅπου ἕκαστον τέτακται. εἶδον δέ, ἔφη
ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ ἐξετάζοντα τοῦτον αὐτὸν ἐν τῇ σχολῇ
πάντα ὁπόσοις ἄρα δεῖ ἐν τῷ πλοίῳ χρῆσθαι. θαν-
μάσας δέ, ἔφη, τὴν ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ἠρόμην τί πράτ-
τοι. ὁ δ' εἶπεν, Ἐπισκοπῶ, ἔφη, ὃ ξένε, εἴ τι συμ-
βαίνοι γίγνεσθαι, πῶς κεῖται, ἔφη, τὰ ἐν τῇ νηί, ἢ
- 16 εἴ τι ἀποστατεῖ ἢ εἴ δυστραπέλωσ τι σύγκειται. οὐ
γὰρ, ἔφη, ἐγχωρεῖ ὅταν χειμάξῃ ὁ θεὸς ἐν τῇ θαλάττῃ
οὔτε μαστεύειν ὅτου ἂν δέῃ οὔτε δυστραπέλωσ ἔχου

διδόναι. ἀπειλεῖ γὰρ ὁ θεὸς καὶ κολάζει τοὺς βλάκας.
 εἰάν δὲ μόνον μὴ ἀπολέσῃ τοὺς μὴ ἀμαρτάνοντας, πάνυ
 ἀγαπητόν· εἰάν δὲ καὶ πάνυ καλῶς ὑπηρετοῦντας
 σώξῃ, πολλὴ χάρις, ἔφη, τοῖς θεοῖς. ἐγὼ οὖν κατι- 17
 δὼν ταύτην τὴν ἀκρίβειαν τῆς κατασκευῆς ἔλεγον τῇ
 γυναικὶ ὅτι πάνυ ἂν ἡμῶν εἴη βλακικὸν εἰ οἱ μὲν ἐν
 τοῖς πλοίοις καὶ μικροῖς οὔσι χώρας εὐρίσκουσι, καὶ
 σαλεύοντες ἰσχυρῶς ὅμως σώζουσι τὴν τάξιν, καὶ ὑπερ-
 φοβούμενοι ὅμως εὐρίσκουσι τὸ δέον λαμβάνειν, ἡμεῖς
 δὲ καὶ διηρημένων ἐκάστοις θηκῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ μεγά-
 λων καὶ βεβηκυίας τῆς οἰκίας ἐν δαπέδῳ, εἰ μὴ εὐρή-
 σομεν καλὴν καὶ εὐεύρετον χώραν ἐκάστοις αὐτῶν,
 πῶς οὐκ ἂν πολλὴ ἡμῶν ἀσυνεσία εἴη; ὡς μὲν δὴ 18
 ἀγαθὸν τετάχθαι σκευῶν κατασκευὴν καὶ ὡς ῥάδιον
 χώραν ἐκάστοις αὐτῶν εὐρεῖν ἐν οἰκίᾳ θεῖναι ὡς ἐκά-
 στοις συμφέρει εἴρηται· ὡς δὲ καλὸν φαίνεται, ἐπει- 19
 δὴν ὑποδήματα ἐφεξῆς κέηται, καὶν ὅποια ἦ, καλὸν δὲ
 ἱμάτια κεχωρισμένα ἰδεῖν, καὶν ὅποια ἦ, καλὸν δὲ
 στρώματα, καλὸν δὲ χαλκία, καλὸν δὲ τὰ ἀμφὶ τρα-
 πέζας, καλὸν δὲ καὶ ὃ πάντων καταγελάσειεν ἂν μά-
 λιστα οὐχ ὁ σεμνὸς ἀλλ' ὁ κομψός, ὅτι καὶ χύτρας φημί
 εὐρυθμοὺς φαίνεσθαι εὐκρινῶς κειμένας· τὰ δὲ ἄλλα 20
 ἤδη που ἀπὸ τούτου ἅπαντα καλλίως φαίνεται κατὰ
 κόσμον κείμενα· χορὸς γὰρ σκευῶν ἕκαστα φαίνεται,
 καὶ τὸ μέσον δὲ τούτων καλὸν φαίνεται, ἐκποδῶν ἐκά-
 στου κειμένου· ὡσπερ κύκλιος χορὸς οὐ μόνον αὐτὸς
 καλὸν θέαμά ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέσον αὐτοῦ καλὸν
 καὶ καθαρὸν φαίνεται. εἰ δ' ἀληθῆ ταῦτα λέγω, ἔξ- 21
 εστιν, ἔφην, ὦ γύναι, καὶ πείραν λαμβάνειν αὐτῶν
 οὔτε τι ζημιωθέντας οὔτε τι πολλὰ πονήσαντας. ἀλλὰ
 μὴν οὐδὲ τοῦτο δεῖ ἀδυμῆσαι, ὦ γύναι, ἔφην ἐγώ,

ὡς χαλεπὸν εὔρειν τὸν μαθησόμενον τε τὰς χώρας καὶ
 22 μεμνησόμενον καταχωρίζειν ἕκαστα. ἴσμεν γὰρ δήπου
 ὅτι μυριοπλάσια ἡμῶν ἅπαντα ἔχει ἢ πᾶσα πόλις, ἀλλ'
 ὁμῶς ὅποσον ἂν τῶν οἰκετῶν κελεύσῃς πριάμενόν τι
 σοι ἐξ ἀγορᾶς ἐνεγκεῖν, οὐδεὶς ἀπορήσει, ἀλλὰ πᾶς εἰ-
 δὼς φανεῖται ὅποι χρῆ ἐλθόντα λαβεῖν ἕκαστα. τού-
 του μέντοι, ἔφην ἐγώ, οὐδὲν ἄλλο αἰτιὸν ἐστὶν ἢ ὅτι ἐν
 23 χώρα καίται τεταγμένη. ἄνθρωπον δέ γε ζητῶν, καὶ
 ταῦτα ἐνίοτε ἀντιζητοῦντα, πολλάκις ἂν τις πρότερον
 πρὶν εὔρειν ἀπέιποι. καὶ τούτου αὖ οὐδὲν ἄλλο αἰτιὸν
 ἐστὶν ἢ τὸ μὴ εἶναι τεταγμένον ὅπου ἕκαστον δεῖ ἀνα-
 μένειν. περὶ μὲν δὴ τάξεως σκευῶν καὶ χρήσεως τοιαῦ-
 τα αὐτῇ διαλεχθεὶς δοκῶ μεμνησθῆναι.

IX. Καὶ τί δή; ἢ γυνὴ ἐδόκει σοι, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχό-
 μαχε, πῶς τι ὑπακούειν ὧν σὺ ἐσπούδαξες διδάσκων;
 Τί δέ, εἰ μὴ ὑπισχνεῖτό γε ἐπιμελήσεσθαι καὶ φανερὰ
 ἦν ἠδομένη ἰσχυρῶς, ὥσπερ ἐξ ἀμηχανίας εὐπορίαν
 τινὰ εὔρηκυῖα, καὶ ἐδεῖτό μου ὡς τάχιστα ἢ περ ἔλεγον
 2 διατάξαι. Καὶ πῶς δή, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, διέταξας
 αὐτῇ; Τί δέ, εἰ μὴ τῆς οἰκίας τὴν δύναμιν ἐδοξέ μοι
 πρῶτον ἐπιδείξαι αὐτῇ. οὐ γὰρ ποικίλμασι κεκόσμηται,
 ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ τὰ οἰκήματα ὠκοδόμηται πρὸς αὐτὸ
 τοῦτο ἐσκεμμένα ὅπως ἀγγεῖα ὡς συμφορώτατα ἢ τοῖς
 μέλλουσιν ἐν αὐτοῖς ἔσεσθαι, ὥστε αὐτὰ ἐκάλει τὰ πρέ-
 3 ποντα ἐνὶ ἐκάστῳ. ὁ μὲν γὰρ θάλαμος ἐν ὄχυρῳ ὧν τὰ
 πλείστου ἄξια καὶ στρώματα καὶ σκευὴ παρεκάλει, τὰ
 δὲ ξηρὰ τῶν στεγῶν τὸν σῖτον, τὰ δὲ ψυχεῖνὰ τὸν οἶ-
 νον, τὰ δὲ φανὰ ὅσα φάους δεόμενα ἔργα τε καὶ σκευὴ
 4 ἐστί. καὶ διαιτητήρια δὲ τοῖς ἀνθρώποις ἐπεδείκνυον
 αὐτῇ κεκαλλωπισμένα τοῦ μὲν θέρους ἔχειν ψυχεῖνά,
 τοῦ δὲ χειμῶνος ἄλεινά. καὶ σύμπασαν δὲ τὴν οἰκίαν

ἐπέδειξα αὐτῇ ὅτι πρὸς μεσημβρίαν ἀναπέπταται, ὥστε
 εὐδῆλον εἶναι ὅτι χειμῶνος μὲν εὐήλιός ἐστι, τοῦ δὲ
 θέρους εὐσκίος. ἔδειξα δὲ καὶ τὴν γυναικωνίτιν αὐτῇ, 5
 θύρα βαλανωτῇ ᾠρισμένην ἀπὸ τῆς ἀνδρωνίτιδος, ἵνα
 μήτε ἐκφέρηται ἐνδοθεν ὅ,τι μὴ δεῖ, μήτε τεκνοποιῶν-
 ται οἱ οἰκέται ἄνευ τῆς ἡμετέρας γνώμης. οἱ μὲν γὰρ
 χρηστοὶ παιδοποιησάμενοι εὐνούστεροι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ,
 οἱ δὲ πονηροὶ συζυγέστες εὐπορώτεροι πρὸς τὸ κακουρ-
 γεῖν γίνονται. ἐπεὶ δὲ ταῦτα διήλθομεν, ἔφη, οὕτω δὴ 6
 ἤδη κατὰ φυλάς διεκρίνομεν τὰ ἐπιπλα. ἤρχομεθα δὲ
 πρῶτον, ἔφη, ἀθροίζοντες, οἷς ἀμφὶ θυσίας χρώμεθα.
 μετὰ ταῦτα κόσμον γυναικὸς τὸν εἰς ἑορτὰς διηροῦμεν,
 ἐσθῆτα ἀνδρὸς τὴν εἰς ἑορτὰς καὶ πόλεμον, καὶ στρώ-
 ματα ἐν γυναικωνίτιδι, στρώματα ἐν ἀνδρωνίτιδι, ὑπο-
 δῆματα γυναικεῖα, ὑποδήματα ἀνδρεῖα. ὄπλων ἄλλη 7
 φυλῇ, ἄλλη ταλασιουργικῶν ὀργάνων, ἄλλη σιτοποιικῶν,
 ἄλλη ὀψοποιικῶν, ἄλλη τῶν ἀμφὶ λουτρόν, ἄλλη
 ἀμφὶ μάκτρας, ἄλλη ἀμφὶ τραπέζας. καὶ ταῦτα πάντα
 διεχωρίσαμεν, οἷς τε ἀεὶ δεῖ χρῆσθαι, καὶ τὰ θοινητικά.
 χωρὶς δὲ καὶ τὰ κατὰ μῆνα δαπανώμενα ἀφείλομεν, 8
 δίχα δὲ καὶ τὰ εἰς ἐνιαυτὸν ἀπολελογισμένα κατέθεμεν.
 οὕτω γὰρ ἦττον λανθάνει ὅπως πρὸς τὸ τέλος ἐκβήσε-
 ται. ἐπεὶ δὲ ἐχωρίσαμεν πάντα κατὰ φυλάς τὰ ἐπιπλα,
 εἰς τὰς χώρας τὰς προσηκούσας ἕκαστα διηνέγκαμεν.
 μετὰ δὲ τοῦτο ὅσοις μὲν τῶν σκευῶν καθ' ἡμέραν 9
 χρῶνται οἱ οἰκέται, οἷον σιτοποιικοῖς, ὀψοποιικοῖς, τα-
 λασιουργικοῖς, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο, ταῦτα μὲν αὐτοῖς
 τοῖς χρωμένοις δείξαντες ὅπου δεῖ τιθέναι, παρεδώκα-
 μεν καὶ ἐπετάξαμεν σῶα παρέχειν· ὅσοις δ' εἰς ἑορτὰς 10
 ἢ ξενοδοχίας χρώμεθα ἢ εἰς τὰς διὰ χρόνου πράξεις,
 ταῦτα δὲ τῇ ταμίᾳ παρεδώκαμεν, καὶ δείξαντες τὰς χώ-

ρας αὐτῶν καὶ ἀπαριθμήσαντες καὶ γραψάμενοι ἕκαστα, εἶπομεν αὐτῇ διδόναι τούτων ὅτω δέοι ἕκαστον, καὶ μεμνηῆσθαι ὅ,τι ἂν τῷ διδῶ, καὶ ἀπολαμβάνουσαι κατατιθέναι πάλιν ὅθενπερ ἂν ἕκαστα λαμβάνη.

- 11 Τὴν δὲ ταμίαν ἐποίησάμεθα ἐπισκεψάμενοι ἦτις ἡμῖν ἐδόκει εἶναι ἐγκρατεστάτη καὶ γαστρος καὶ οἴνου καὶ ὕπνου καὶ ἀνδρῶν συνουσίας, πρὸς τούτοις δὲ ἢ τὸ μνημονικὸν μάλιστα ἐδόκει ἔχειν καὶ τὸ προνοεῖν μή τι κακὸν λάβῃ παρ' ἡμῶν ἀμελοῦσα, καὶ σκοπεῖν
- 12 ὅπως χαριζομένη τι ἡμῖν ὑφ' ἡμῶν ἀντιτιμῆσεται. ἐδιδάσκομεν δὲ αὐτὴν καὶ εὐνοϊκῶς ἔχειν πρὸς ἡμᾶς, ὅτ' εὐφραϊνοίμεθα, τῶν εὐφροσυνῶν μεταδιδόντες, καὶ εἰ τι λυπηρὸν εἴη, εἰς ταῦτα παρακαλοῦντες. καὶ τὸ προθυμείσθαι δὲ συναύξειν τὸν οἶκον ἐπαιδεύομεν αὐτὴν, ἐπιγιννώσκειν αὐτὴν ποιοῦντες καὶ τῆς εὐπραγίας αὐ-
- 13 τῇ μεταδιδόντες. καὶ δικαιοσύνην δ' αὐτῇ ἐνεποιοῦμεν, τιμωτέρους τιθέντες τοὺς δικαίους τῶν ἀδίκων καὶ ἐπιδεικνύοντες πλουσιώτερον καὶ ἐλευθεριώτερον
- 14 βιοτεύοντας τῶν ἀδίκων· καὶ αὐτὴν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ χάρᾳ κατετάττομεν. ἐπὶ δὲ τούτοις πᾶσιν εἶπον, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ τῇ γυναικὶ ὅτι πάντων τούτων οὐδὲν ὄφελος, εἰ μὴ αὐτὴ ἐπιμελήσεται ὅπως διαμένη ἕκαστῶ ἢ τάξις. ἐδίδασκον δὲ αὐτὴν ὅτι καὶ ἐν ταῖς εὐνομομέναις πόλεσιν οὐκ ἀρκεῖν δοκεῖ τοῖς πολίταις, ἣν νόμους καλοὺς γράφονται, ἀλλὰ καὶ νομοφύλακας προσαιροῦνται, οἵτινες ἐπισκοποῦντες τὸν μὲν ποιοῦντα τὰ νόμιμα ἐπαινοῦσιν, ἣν δὲ τις παρὰ τοὺς νόμους ποιῇ,
- 15 ζημιοῦσι. νομίσει οὖν ἐκέλευον, ἔφη, τὴν γυναικὰ καὶ αὐτὴν νομοφύλακα τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ εἶναι, καὶ ἐξετάζειν δέ, ὅταν δόξη αὐτῇ, τὰ σκευή, ὥσπερ ὁ φρούραρχος τὰς φυλακὰς ἐξετάζει, καὶ δοκιμάζειν εἰ καλῶς ἕκαστον ἔχει,

ὡσπερ ἡ βουλή ἵππους καὶ ἵππεας δοκιμάζει, καὶ ἐπαινεῖν δὲ καὶ τιμᾶν ὡσπερ βασίλισσαν τὸν ἄξιον ἀπὸ τῆς παρούσης δυνάμεως, καὶ λοιδορεῖν καὶ κολάζειν τὸν τούτων δεόμενον. πρὸς δὲ τούτοις ἐδίδασκον αὐτήν, 16 ἔφη, ὡς οὐκ ἂν ἄχθοιτο δικαίως εἰ πλείω αὐτῇ πράγματα προστάττω ἢ τοῖς οἰκέταις περὶ τὰ κτήματα, ἐπιδεικνύων ὅτι τοῖς μὲν οἰκέταις μέτεστι τῶν δεσποσύων χρημάτων τοσοῦτον ὅσον φέρειν ἢ θεραπεύειν ἢ φυλάττειν, χρῆσθαι δὲ οὐδενὶ αὐτῶν ἔξεστιν, ὅτῳ ἂν μὴ δῶ ὁ κύριος· δεσπότου δὲ ἅπαντά ἐστιν ᾧ ἂν βούληται ἕκαστα χρῆσθαι. ὅτῳ οὖν καὶ σωζομένων με- 17 γίστη ὄνησις καὶ φθειρομένων μεγίστη βλάβη, τούτῳ καὶ τὴν ἐπιμέλειαν μάλιστα προσήκουσαν ἀπέφαινον. Τί οὖν; ἔφην ἐγὼ, ᾧ Ἰσχόμαχε, ταῦτα ἀκούσασα ἡ 18 γυνὴ πῶς σοι ὑπήκουε; Τί δέ, ἔφη, εἰ μὴ εἶπέ γέ μοι, ᾧ Σώκρατες, ὅτι οὐκ ὀρθῶς γιννώσκοιμι, εἰ οἰοίμην χαλεπὰ ἐπιτάττειν διδάσκων ὅτι ἐπιμελεῖσθαι δεῖ τῶν ὄντων. χαλεπώτερον γὰρ ἂν, ἔφη φάναι, εἰ αὐτῇ ἐπέταττον ἀμελεῖν τῶν ἑαυτῆς ἢ εἰ ἐπιμελεῖσθαι δεήσει τῶν οἰκείων ἀγαθῶν. πεφυκέναι γὰρ δοκεῖ, ἔφη, ὡσ- 19 περ καὶ τέκνων ῥᾶον τὸ ἐπιμελεῖσθαι τῇ σώφρονι τῶν ἑαυτῆς ἢ ἀμελεῖν, οὕτω καὶ τῶν κτημάτων ὅσα ἴδια ὄντα εὐφραίνει ἥδιον τὸ ἐπιμελεῖσθαι νομίζειν ἔφη εἶναι τῇ σώφρονι τῶν ἑαυτῆς ἢ ἀμελεῖν.

Καὶ ἐγὼ ἀκούσας, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀποκρίνα- X. σθαι τὴν γυναικα αὐτῷ ταῦτα, εἶπον, Νῆ τὴν Ἥραν, ἔφην, ᾧ Ἰσχόμαχε, ἀνδρικήν γε ἐπιδεικνύεις τὴν διανοίαν τῆς γυναικός. Καὶ ἄλλα τοίνυν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, θέλω σοι πάνυ μεγαλόφρονα αὐτῆς διηγῆσασθαι, ἃ μου ἅπαξ ἀκούσασα ταχὺ ἐπέειθετο. Τὰ ποῖα; ἔφην ἐγὼ· λέγε· ὡς ἐμοὶ πολὺ ἥδιον ζώσης ἀρετὴν γυναικός

καταμανθάνειν ἢ εἰ Ζεῦξίς μοι καλὴν εἰκάσας γραφῆ
 2 γυναιῖκα ἐπεδείκνυεν. ἐντεῦθεν δὴ λέγει ὁ Ἰσχόμαχος,
 Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ἰδὼν ποτε αὐτήν, ὦ Σώκρατες, ἐντε-
 τριμμένην πολλῶν μὲν ψιμυθίῳ, ὅπως λευκοτέρα ἐτι
 δοκοίη εἶναι ἢ ἦν, πολλῇ δ' ἐγχούση, ὅπως ἐρυθροτέρα
 φαίνοιτο τῆς ἀληθείας, ὑποδήματα δ' ἔχουσαν ὑψηλά,
 3 ὅπως μείζων δοκοίη εἶναι ἢ ἐπεφύκει, εἶπέ μοι, ἔφη,
 ὦ γύναι, ποτέρως ἂν με κρίναις ἀξιοφίλητον μᾶλλον
 εἶναι χρημάτων κοινωνόν, εἰ σοι αὐτὰ τὰ ὄντα ἀπο-
 δεικνύοιμι, καὶ μήτε κομπάζοιμι ὡς πλείω τῶν ὄντων
 ἔστι μοι, μήτε ἀποκρυπτοίμην τι τῶν ὄντων μηδέν, ἢ
 εἰ ἐπειρώμην σε ἕξαπατᾶν λέγων τε ὡς πλείω ἔστι μοι
 τῶν ὄντων, ἐπιδεικνύς τε ἀργύριον κίβδηλον καὶ ὄρ-
 μους ὑποξύλους, καὶ πορφυρίδας ἐξιτήλους φαίνῃ
 4 ἀληθινὰς εἶναι; καὶ ὑπολαβοῦσα εὐθύς, Εὐφήμει, ἔφη·
 μὴ γένοιο σὺ τοιοῦτος· οὐ γὰρ ἂν ἐργαγέ σε δυναίμην,
 εἰ τοιοῦτος εἴης, ἀσπάσασθαι ἐκ τῆς ψυχῆς. Οὐκοῦν,
 ἔφη ἐγὼ, συνεληλύθαμεν, ὦ γύναι, ὡς καὶ τῶν σωμα-
 των κοινωνήσουτες ἀλλήλοις; Φασὶ γοῦν, ἔφη, οἱ ἄν-
 5 θρωποι. Ποτέρως ἂν οὖν, ἔφη ἐγὼ, τοῦ σώματος αὐ-
 δοκοίην εἶναι ἀξιοφίλητος μᾶλλον κοινωνός, εἰ σοι τὸ
 σῶμα πειρώμην παρέχειν τὸ ἑμαυτοῦ ἐπιμελόμενος
 ὅπως ὑγιαῖνόν τε καὶ ἐρρωμένον ἔσται, καὶ διὰ ταῦτα
 τῷ ὄντι εὐχρως σοι ἔσομαι, ἢ εἰ σοι μίλτω ἀλειφόμενος
 καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπαλειφόμενος ἀνδρικήλω ἐπι-
 δεικνύοιμί τε ἑμαυτὸν καὶ συνείην ἕξαπατῶν σε καὶ
 παρέχων ὄραν καὶ ἄπτεσθαι μίλτου ἀντὶ τοῦ ἑμαυτοῦ
 6 χρωτός; Ἐγὼ μὲν, ἔφη ἐκείνη, οὐτ' ἂν μίλτου ἀπτοί-
 μην ἥδιον ἢ σοῦ οὐτ' ἂν ἀνδρικήλου χρωμα ὀρώην
 ἥδιον ἢ τὸ σὸν οὐτ' ἂν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπαληλιμμέ-
 7 νους ἥδιον ὀρώην τοὺς σοὺς ἢ ὑγιαίνοντας. Καὶ ἐμὲ

τοίνυν νόμιζε, εἰπεῖν ἔφη ὁ Ἰσχύμαχος, ὃ γύναι, μήτε
 ψιμυθίου μήτε ἐγγούσης χρώματι ἠδεσθαι μᾶλλον ἢ
 τῷ σῶ, ἀλλ' ὥσπερ οἱ θεοὶ ἐποίησαν ἵπποις μὲν ἵππους,
 βοῦσι δὲ βοῦς ἠδιστον, προβάτοις δὲ πρόβατα, οὕτω
 καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀνθρώπου σῶμα καθαρὸν οἴονται
 ἠδιστον εἶναι· αἱ δ' ἀπάται αὗται τοὺς μὲν ἔξω πως 8
 δύναιτ' ἂν ἀνεξελέγκτως ἔξαπατᾶν, συνόντας δὲ αἰ
 ἀνάγκη ἀλίσκεσθαι, ἂν ἐπιχειρῶσιν ἔξαπατᾶν ἀλλή-
 λους. ἢ γὰρ ἐξ εὐνῆς ἀλίσκονται ἔξανιστάμενοι πρὶν
 παρασκευάσασθαι, ἢ ὑπὸ ἰδρωῶτος ἐλέγχονται ἢ ὑπὸ
 δακρῶν βασανίζονται ἢ ὑπὸ λουτροῦ ἀληθινῶς κατ-
 ωπτεύθησαν. Τί οὖν πρὸς θεῶν, ἔφην ἐγώ, πρὸς 9
 ταῦτα ἀπεκρίνατο; Τί δέ, ἔφη, εἰ μὴ τοῦ λοιποῦ τοιοῦ-
 του μὲν οὐδὲν πώποτε ἔτι ἐπραγματεύσατο, καθαρὰν δὲ
 καὶ προπόντως ἔχουσαν ἐπειρᾶτο ἑαυτὴν ἐπιδεικνύναι.
 καὶ ἐμὲ μέντοι ἠρώτα εἴ τι ἔχοιμι συμβουλευῆσαι ὡς ἂν
 τῷ ὄντι καλῆ φαίνοιτο, ἀλλὰ μὴ μόνου δοκοίη. καὶ 10
 ἐγὼ μέντοι, ὃ Σώκρατες, ἔφη, συνεβούλευον αὐτῇ μὴ
 δουλικῶς αἰεὶ καθῆσθαι, ἀλλὰ σὺν τοῖς θεοῖς πειρᾶ-
 σθαι δεσποτικῶς πρὸς μὲν τὸν ἴστων προστᾶσαν ὅ,τι
 μὲν βέλτιον ἄλλου ἐπίσταιτο ἐπιδιδάξαι, ὅ,τι δὲ χεῖρον
 ἐπιμαθεῖν· ἐπισκέψασθαι δὲ καὶ σιτοποιόν, παραστῆ-
 ναι δὲ καὶ ἀπομετρούση τῇ ταμία, περιελθεῖν δ' ἐπι-
 σκοπομένην καὶ εἰ κατὰ χώραν ἔχει ἢ δεῖ ἕκαστα.
 ταῦτα γὰρ ἐδόκει μοι ἅμα ἐπιμέλειά εἶναι καὶ περίπατος.
 ἀγαθὸν δὲ ἔφην εἶναι γυμνάσιον καὶ τὸ δεῦσαι καὶ 11
 μάξαι καὶ ἱμάτια καὶ στρώματα ἀνασεῖσαι καὶ συνθεῖ-
 ναι. γυμναζομένην δὲ ἔφην οὕτως ἂν καὶ ἐσθίειν
 ἠδίου καὶ ὑγιαίνειν μᾶλλον καὶ εὐχρωωτέραν φαίνε-
 σθαι τῇ ἀληθείᾳ. καὶ ὄψις δὲ ὁπόταν ἀνταγωνίζη- 12
 ται διακόνῳ, καθαρωτέρα οὔσα προπόντως τε μᾶλλον

ἡμφιεσμένη κινητικὸν γίννεται ἄλλως τε καὶ ὁπόταν τὸ ἐκοῦσαν χαρίζεσθαι προσῆ ἀντὶ τοῦ ἀναγκαζομένην
 13 ὑπηρετεῖν. αἱ δ' αἰεὶ καθήμεναι σεμνῶς πρὸς τὰς κερκοσμημένας καὶ ἐξαπατάσας κρίνεσθαι παρέχουσιν ἑαυτάς. καὶ νῦν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὕτως εὖ ἴσθι ἡ γυνή μου κατεσκευασμένη βιοτεύει ὥσπερ ἐγὼ ἐδίδασκον αὐτήν καὶ ὥσπερ νῦν σοι λέγω.

XI. Ἐντεῦθεν δ' ἐγὼ εἶπον, ὦ Ἰσχόμαχε, τὰ μὲν δὴ περὶ τῶν τῆς γυναικὸς ἔργων ἱκανῶς μοι δοκῶ ἀκηκοέναι τὴν πρώτην, καὶ ἀξιά γε πάννυ ἐπαίνου ἀμφοτέρων ὑμῶν. τὰ δ' αὖ σὰ ἔργα, ἔφην ἐγὼ, ἤδη μοι λέγε, ἵνα σύ τε ἐφ' οἷς εὐδοκιμεῖς διηγησάμενος ἡσθῆς, καὶ γὰρ τὰ τοῦ καλοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς ἔργα τελέως διακούσας καὶ
 2 καταμαθὼν, ἦν δύνωμαι, πολλήν σοι χάριν εἶδῶ. Ἀλλὰ νῆ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ πάννυ ἠδέως σοι, ὦ Σώκρατες, διηγῆσομαι ἂ ἐγὼ ποιῶν διατελῶ, ἵνα καὶ μεταρροθμίσης με, ἐάν τί σοι δοκῶ μὴ καλῶς ποιεῖν.
 3 Ἄλλ' ἐγὼ μὲν δὴ, ἔφην, πῶς ἂν δικαίως μεταρροθμίσαιμι ἄνδρα ἀπειρασμένον καλόν τε ἀγαθόν, καὶ ταῦτα ὦν ἀνὴρ ὃς ἀδολεσχεῖν τε δοκῶ καὶ ἀερομετρεῖν καὶ τὸ πάντων δὴ ἀνοητότατον δοκοῦν εἶναι ἔγκλημα
 4 πένης καλοῦμαι. καὶ πάννυ μεντᾶν, ὦ Ἰσχόμαχε, ἦν ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ τῷ ἐπικλήματι τούτῳ, εἰ μὴ πρῶην ἀπαντήσας τῷ Νικίου τοῦ ἐπηλύτου ἵππῳ εἶδον πολλοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ θεατάς, πολὺν δὲ λόγον ἐχόντων τινῶν περὶ αὐτοῦ ἦκονον· καὶ δῆτα ἠρόμην προσελθὼν τὸν ἵπποκόμον εἰ πολλὰ εἶη χρήματα τῷ
 5 ἵππῳ. ὁ δὲ προσβλέψας με ὡς οὐδὲ ὑγιαίνοντα τῷ ἐρωτήματι εἶπε, Πῶς δ' ἂν ἵππῳ χρήματα γένοιτο; οὕτω δὴ ἐγὼ ἀνέκνυσα ἀκούσας ὅτι ἐστὶν ἄρα θεμιτὸν καὶ πένητι ἵππῳ ἀγαθῷ γενέσθαι, εἰ τὴν ψυχὴν φύσει

ἀγαθὴν ἔχοι. ὡς οὖν θεμιτὸν [ὄν] καὶ ἐμοὶ ἀγαθῶ ἀν-6
 δρῶ γενέσθαι διηγοῦ τελέως τὰ σὰ ἔργα, ἵνα ὅ,τι ἂν δύ-
 νωμαι ἀκούων καταμαθεῖν πειρωῶμαι καὶ ἐγὼ σε ἀπο
 τῆς αὐρίουον ἡμέρας ἀρξάμενος μιμεῖσθαι. καὶ γὰρ
 ἀγαθὴ ἐστίν, ἔφην ἐγὼ, ἡμέρα ὡς ἀρετῆς ἀρχεσθαι.
 Σὺ μὲν παύσεις, ἔφη ὁ Ἰσχύμαχος, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ δ' 7
 ὅμως σοι διηγῆσομαι ἅ ἐγὼ ὅσον δύναμαι πειρωῶμαι
 ἐπιτηδεύων διαπερᾶν τὸν βίον. ἐπεὶ γὰρ καταμεμα-8
 θηκέναι δοκᾷ ὅτι οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις ἄνευ μὲν τοῦ
 γινώσκειν τε ἅ δεῖ ποιεῖν καὶ ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ταῦ-
 τα περαίνηται οὐ θεμιτὸν ἐποίησαν εὖ πράττειν, φρο-
 νίμοις δ' οὔσι καὶ ἐπιμελέσι τοῖς μὲν διδόασιν εὐδαι-
 μουεῖν, τοῖς δ' οὐ, οὔτω δὴ ἐγὼ ἀρχομαι μὲν τοὺς
 θεοὺς θεραπεύων, πειρωῶμαι δὲ ποιεῖν ὡς ἂν θέμις ἦ
 μοι εὐχομένῳ καὶ ὑγιείας τυγχάνειν καὶ ῥώμης σώμα-
 τος καὶ τιμῆς ἐν πόλει καὶ εὐνοίας ἐν φίλοις καὶ ἐν πο-
 λέμῳ καλῆς σωτηρίας καὶ πλούτου καλῶς ἀυξομένου.
 καὶ ἐγὼ ἀκούσας ταῦτα, Μέλει γὰρ δὴ σοι, ὦ Ἰσχύμαχε, 9
 ὅπως πλουτῆς καὶ πολλὰ χρήματα ἔχων πολλὰ ἔχης
 πράγματα τούτων ἐπιμελόμενος; Καὶ πάνυ γ', ἔφη ὁ
 Ἰσχύμαχος, μέλει μοι τούτων ἂν ἐρωτᾷς· ἡδὺ γὰρ μοι
 δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, καὶ θεοὺς μεγαλείως τιμᾶν καὶ φί-
 λους, ἣν τινος δέωνται, ἐπωφελεῖν καὶ τὴν πόλιν μη-
 δὲν κατ' ἐμὲ χρήμασιν ἀκόσμητον εἶναι. Καὶ γὰρ καλά, 10
 ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχύμαχε, ἐστὶν ἅ σὺ λέγεις, καὶ δυνατοῦ
 γε ἰσχυρῶς ἀνδρός· πῶς γὰρ οὐ; ὅτε πολλοὶ μὲν εἰσὶν
 ἄνθρωποι οἳ οὐ δύνανται ζῆν ἄνευ τοῦ ἄλλων δεῖσθαι,
 πολλοὶ δ' ἀγαπῶσιν ἣν δύνωνται τὰ ἑαυτοῖς ἀρκοῦντα
 πορίζεσθαι. οἳ δὲ δὴ δυνάμενοι μὴ μόνον τὸν ἑαυτῶν
 οἶκον διοικεῖν, ἀλλὰ καὶ περιποιεῖν ὥστε καὶ τὴν πόλιν
 κοσμεῖν καὶ τοὺς φίλους ἐπικουφίζειν, πῶς τούτους

- οὐχὶ βαθεῖς τε καὶ ἐρωμένους ἄνδρας χρὴ νομίσαι;
- 11 ἀλλὰ γὰρ ἐπαινεῖν μὲν, ἔφην ἐγὼ, τοὺς τοιούτους πολλοὶ δυνάμεθα· σὺ δέ μοι λέξον, ὦ Ἰσχόμαχε, ἀφ' ὧν περ ἤρξω, πῶς ὑγείας ἐπιμελεῖ; πῶς τῆς τοῦ σώματος ῥώμης; πῶς θέμις εἶναι σοὶ καὶ ἐκ πολέμου καλῶς σώζεσθαι; τῆς δὲ χρηματίσεως καὶ μετὰ ταῦτα, ἔφην ἐγὼ,
- 12 ἀρκέσει ἀκούειν. Ἄλλ' ἔστι μὲν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὡς γε ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἀκόλουθα ταῦτα πάντα ἀλλήλων. ἐπεὶ γὰρ ἐσθίειν τις τὰ ἱκανὰ ἔχει, ἐκπονοῦντι μὲν ὀρθῶς μᾶλλον δοκεῖ μοι ἢ ὑγεία παραμένειν, ἐκπονοῦντι δὲ μᾶλλον ἢ ῥώμη προσγίγνεσθαι, ἀσκοῦντι δὲ τὰ τοῦ πολέμου κάλλιον σώζεσθαι, ὀρθῶς δὲ ἐπιμελομένῳ καὶ μὴ καταμαλακιζομένῳ μᾶλλον εἰκὸς τὸν
- 13 οἶκον αὐξέσθαι. Ἄλλὰ μέχρι μὲν τούτου ἔπομαι, ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, ὅτι ἐκπονοῦντα φῆς καὶ ἐπιμελούμενον καὶ ἀσκοῦντα ἄνθρωπον μᾶλλον τυγχάνειν τῶν ἀγαθῶν, ὁποῖω δὲ πόνησιν χρῆσθαι πρὸς τὴν εὐεξίαν καὶ ῥώμην καὶ ὅπως ἀσκεῖς τὰ τοῦ πολέμου καὶ ὅπως ἐπιμελεῖ τοῦ περιουσίαν ποιεῖν ὡς καὶ φίλους ἐπωφελεῖν καὶ πόλιν ἐπισχύειν, ταῦτα ἂν ἠδέως, ἔφην ἐγὼ, πυθοί-
- 14 μην. Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Ἰσχόμαχος, ἀνίστασθαι μὲν ἐξ εὐνῆς εἰθισμαι ἠνίκ' ἂν ἔτι ἔνθου καταλαμβάνοιμι, εἰ τινα δεόμενος ἰδεῖν τυγχάνοιμι. καὶ μὲν τι κατὰ πόλιν δέη πράττειν, ταῦτα πραγμα-
- 15 τεύόμενος περιπάτω τούτῳ χρῶμαι· ἦν δὲ μηδὲν ἀναγκαῖον ἢ κατὰ πόλιν, τὸν μὲν ἵππον ὁ παῖς προάγει εἰς ἀγρόν, ἐγὼ δὲ περιπάτω χρῶμαι τῇ εἰς ἀγρόν ὁδῷ ἴσως ἄμεινον, ὦ Σώκρατες, ἢ εἰ ἐν τῷ ξυστῶ περιπατοίην.
- 16 ἐπειδὰν δὲ ἔλθω εἰς ἀγρόν, ἦν τέ μοι φυτεύοντες τυγχάνωσιν ἦν τε νειοποιούντες ἦν τε σπείροντες ἦν τε καρπὸν προσκομίζοντες, ταῦτα ἐπισκεψάμενος ὅπως

ἕκαστα γίννεται, μεταρρυθμίζω, ἐὰν ἔχω τι βέλτιον τοῦ παρόντος. μετὰ δὲ ταῦτα ὡς τὰ πολλὰ ἀναβὰς 17 ἐπὶ τὸν ἵππον ἵππασάμην ἵππασίαν ὡς ἂν ἐγὼ δύνωμαι ὁμοιοτάτην ταῖς ἐν τῷ πολέμῳ ἀναγκαίαις ἵππασίαις, οὔτε πλαγίου οὔτε κατάντους οὔτε τάφρου οὔτε ὄχετοῦ ἀπεχόμενος, ὡς μέντοι δυνατὸν ταῦτα ποιοῦντα ἐπιμέλομαι μὴ ἀποχωλεῦσαι τὸν ἵππον. ἐπειδὴν δὲ 18 ταῦτα γένηται, ὁ παῖς ἐξαλίσας τὸν ἵππον οἴκαδε ἀπάγει, ἅμα φέρων ἀπὸ τοῦ χώρου ἣν τι δεώμεθα εἰς ἄστν. ἐγὼ δὲ τὰ μὲν βάδην τὰ δὲ ἀποδραμῶν οἴκαδε ἀπεστιλεγγισάμην. εἶτα δὲ ἀριστῶ, ὧς Σώκρατες, ὅσα μῆτε κενὸς μῆτε ἄγαν πλήρης διημερεύειν. Νῆ τὴν Ἥραν, 19 ἔφην ἐγὼ, ὧς Ἰσχόμαχε, ἀρεσκόντως γέ μοι ταῦτα ποιεῖς. τὰ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ συνεσκευασμένοις χρῆσθαι τοῖς τε πρὸς τὴν ὑγίειαν καὶ τοῖς πρὸς τὴν θωάμην παρασκευάσμασι καὶ τοῖς εἰς τὸν πόλεμον ἀσκήμασι καὶ ταῖς τοῦ πλούτου ἐπιμελείαις, ταῦτα πάντα ἀγαστά μοι δοκεῖ εἶναι. καὶ γὰρ ὅτι ὀρθῶς ἐκάστου τούτων ἐπι- 20 μελεῖ ἱκανὰ τεκμήρια παρέχει· ὑγιαίνοντά τε γὰρ καὶ ἐρρωμένον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σὺν τοῖς θεοῖς σε ὀρῶμεν καὶ ἐν τοῖς ἵππικωτάτοις τε καὶ πλουσιωτάτοις λεγόμενόν σε ἐπιστάμεθα. Ταῦτα τοίνυν ἐγὼ ποιῶν, ἔφη, 21 ὧς Σώκρατες, ὑπὸ πολλῶν πάννυ συνοφαντοῦμαι, σὺ δ' ἴσως ᾧ με ἐρεῖν ὡς ὑπὸ πολλῶν καλὸς ἀγαθὸς κέκλημαι. Ἀλλὰ καὶ ἔμελλον δὲ ἐγὼ, ἔφην, ὧς Ἰσχό- 22 μαχε, τοῦτο ἐρήσεσθαι εἴ τινα καὶ τούτου ἐπιμέλειαν ποιεῖ ὅπως δύνῃ λόγον διδόναι καὶ λαμβάνειν, ἣν τινί ποτε δέῃ. Οὐ γὰρ δοκῶ σοι, ἔφη, ὧς Σώκρατες, αὐτὰ ταῦτα διατελεῖν μελετῶν, ἀπολογεῖσθαι μὲν ὅτι οὐδένα ἀδικῶ, εὖ δὲ ποιῶ πολλοὺς ὅσον ἂν δύνωμαι, κατηγορεῖν δὲ οὐ δοκῶ σοι μελετᾶν ἀνθρώπων, ἀδικοῦντας

μὲν καὶ ἰδίᾳ πολλοὺς καὶ τὴν πόλιν καταμανθάνων τι-
 23 νάς, εὖ δὲ ποιοῦντας οὐδένα; Ἄλλ' εἰ καὶ ἐρμηνεύειν
 τοιαῦτα μελετᾷς, τοῦτό μοι, ἔφη ἐγώ, ἔτι, ὦ Ἰσχόμαχε,
 δῆλωσον. Οὐδὲν μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, παύομαι, ἔφη,
 λέγειν μελετῶν. ἢ γὰρ κατηγοροῦντός τινος τῶν οἴκε-
 τῶν ἢ ἀπολογουμένου ἀκούσας ἐλέγχειν πειρωῶμαι ἢ
 μέμφομαι τινα πρὸς τοὺς φίλους ἢ ἐπαινῶ ἢ διαλλάττω
 24 τινὰς τῶν ἐπιτηδείων, πειρῶμενος διδάσκειν ὡς συμ-
 μῶμέν τιμι στρατηγῶ συμπαρόντες, ἢ ἀπολογούμεθα
 ὑπὲρ του, εἴ τις ἀδίκως αἰτίαν ἔχει, ἢ κατηγοροῦμεν
 πρὸς ἀλλήλους, εἴ τις ἀδίκως τιμᾶται. πολλάκις δὲ καὶ
 βουλευόμενοι ἂ μὲν ἂν ἐπιθυμῶμεν πράττειν, ταῦτα
 ἐπαινοῦμεν, ἂ δ' ἂν μὴ βουλῶμεθα πράττειν, ταῦτα
 25 μεμφομέθα. ἤδη δ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ διειλημέ-
 νως πολλάκις ἐκρίθην ὅ,τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίσαι. Ὑπὸ
 τοῦ, ἔφη ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε; ἐμὲ γὰρ δὴ τοῦτο ἐλάνθαν-
 νεν. Ὑπὸ τῆς γυναικός, ἔφη. Καὶ πῶς δὴ, ἔφη ἐγώ,
 ἀγωνίζει; Ὅταν μὲν ἀληθῆ λέγειν συμφέρη, πάνυ ἐπι-
 εικῶς· ὅταν δὲ ψευδῆ, τὸν ἥττω λόγον, ὦ Σώκρατες,
 οὐ μὰ τὸν Δι' οὐ δύναμαι κρείττω ποιεῖν. καὶ ἐγὼ
 εἶπον, Ἴσως γάρ, ὦ Ἰσχόμαχε, τὸ ψεῦδος οὐ δύνασαι
 ἀληθῆς ποιεῖν.

XII. Ἄλλὰ γάρ, ἔφη ἐγώ, μή σε κατακωλύω, ὦ Ἰσχό-
 μαχε, ἀπιέναι ἤδη βουλόμενον; Μὰ Δι', ἔφη, ὦ Σώ-
 κρατες· ἐπεὶ οὐκ ἂν ἀπέλθοιμι πρὶν παντάπασιν ἢ
 2 ἀγορὰ λυθῆ. Νῆ Δι', ἔφη ἐγώ, φυλάττει γὰρ ἰσχυ-
 ρῶς μὴ ἀποβάλλης τὴν ἐπωνυμίαν, τὸ ἀνὴρ καλὸς κἀ-
 γασθὸς κεκληῆσθαι. νῦν γὰρ πολλῶν σοι ἴσως ὄντων
 ἐπιμελείας δεομένων, ἐπεὶ συνέθου τοῖς ξένοις, ἀναμέ-
 νεις αὐτούς, ἵνα μὴ ψεύσῃ. Ἄλλὰ τοι, ὦ Σώκρατες,

ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, οὐδ' ἐκεῖνά μοι ἀμελεῖται ἀ σὺ λέ-
 γεις· ἔγω γὰρ ἐπιτρόπους ἐν τοῖς ἀγροῖς. Πότερα δέ, **3**
 ἐγὼ ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ὅταν δεηθῆς ἐπιτρόπου, κατα-
 μαθῶν ἡν που ἦ ἐπιτροπευτικὸς ἀνὴρ, τοῦτον πειρᾶ
 ὠνεῖσθαι, ὥσπερ ὅταν τέκτονος δεηθῆς, καταμαθῶν
 εὖ οἶδ' ὅτι ἦν που ἰδῆς τεκτονικόν, τοῦτον πειρᾶ κτᾶ-
 σθαι, ἢ αὐτὸς παιδεύεις τοὺς ἐπιτρόπους; Αὐτὸς νῆ **4**
 Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, πειρῶμαι παιδεύειν. καὶ γὰρ
 ὅστις μέλλει ἀρκέσειν ὅταν ἐγὼ ἀπῶ ἀντ' ἐμοῦ ἐπιμε-
 λούμενος, τί αὐτὸν καὶ δεῖ ἄλλο ἐπίστασθαι ἢ ἄπερ
 ἐγὼ; εἶπερ γὰρ ἱκανὸς εἰμι τῶν ἔργων προστατεύειν,
 κἂν ἄλλον δήπου δυναίμην διδάξαι ἄπερ αὐτὸς ἐπίστα-
 μαι. Οὐκοῦν εὐνοίαν πρῶτον, ἔφην ἐγὼ, δεήσει αὐ- **5**
 τὸν ἔχειν σοὶ καὶ τοῖς σοῖς, εἰ μέλλει ἀρκέσειν ἀντὶ σοῦ
 παρῶν. ἄνευ γὰρ εὐνοίας τί ὄφελος καὶ ὁποίας τινὸς
 οὖν ἐπιτρόπου ἐπιστήμης γίννεται; Οὐδὲν μὰ Δί', ἔφη
 ὁ Ἰσχόμαχος, ἀλλὰ τοι τὸ εὐνοεῖν ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς
 ἐγὼ πρῶτον πειρῶμαι παιδεύειν. Καὶ πῶς, ἐγὼ ἔφην, **6**
 πρὸς τῶν θεῶν εὐνοίαν ἔχειν σοὶ καὶ τοῖς σοῖς διδά-
 σκαις ὄντινα ἀν βούλῃ; Εὐεργετῶν νῆ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχό-
 μαχος, ὅταν τινὸς ἀγαθοῦ οἱ θεοὶ ἀφθονίαν διδῶσιν
 ἡμῖν. Τοῦτο οὖν λέγεις, ἔφην ἐγὼ, ὅτι οἱ ἀπολαύου- **7**
 τες τῶν σῶν ἀγαθῶν εὐνοί σοι γίννονται καὶ ἀγαθόν
 τί σε βούλονται πράττειν; Τοῦτο γὰρ ὄργανον, ὦ Σώ-
 κρατες, εὐνοίας ἀριστον ὁρῶ ὄν. Ἦν δὲ δὴ εὐνοὺς σοι **8**
 γένηται, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ἢ τούτου ἕνεκα ἱκανὸς
 ἔσται ἐπιτροπεύειν; οὐχ ὁρᾷς ὅτι καὶ ἑαυτοῖς εὐνοί
 πάντες ὄντες ὡς εἰπεῖν ἀνθρώποι, πολλοὶ αὐτῶν εἰδὼν
 οἷ οὐκ ἐθέλουσιν ἐπιμελεῖσθαι ὅπως αὐτοῖς ἔσται ταῦτα
 ἀ βούλονται εἶναι σφισι τὰ ἀγαθὰ; Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί', **9**
 ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, τοιούτους ὅταν ἐπιτρόπους βούλωμαι

- 10 καθιστάναι, καὶ ἐπιμελεῖσθαι διδάσκω. Πῶς, ἔφην ἐγώ, πρὸς τῶν θεῶν; τοῦτο γὰρ δὴ ἐγὼ παντάπασιν οὐ διδακτὸν ὧμην εἶναι τὸ ἐπιμελεῖ ποιῆσαι. Οὐδὲ γὰρ ἔστιν, ἔφη, ὡς Σώκρατες, ἐφεξῆς γε οὕτως οἶόν
- 11 τε πάντας διδάξαι ἐπιμελεῖς εἶναι. Ποίους μὲν δὴ, ἐγὼ ἔφην, οἶόν τε; πάντως μοι σαφῶς τούτους διασήμηνον. Πρῶτον μὲν, ἔφη, ὡς Σώκρατες, τοὺς οἴνου ἀκρατεῖς οὐκ ἂν δύναιο ἐπιμελεῖς ποιῆσαι· τὸ γὰρ μεθύειν λήθην ἐμποιεῖ πάντων τῶν πράττειν δεομέ-
- 12 νων. Οἱ οὖν τούτου ἀκρατεῖς μόνου, ἐγὼ ἔφην, ἀδύνατοί εἰσιν ἐπιμελεῖς ἔσεσθαι ἢ καὶ ἄλλοι τινές; Καὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ οἱ γε τοῦ ὕπνου· οὔτε γὰρ ἂν αὐτὸς δύναιτο καθεύδων τὰ δέοντα ποιεῖν οὔτε
- 13 ἄλλους παρέχεσθαι. Τί οὖν; ἐγὼ ἔφην, οὔτοι αὖ μόνου ἀδύνατοι ἡμῖν ἔβονται ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν διδαχθῆναι ἢ καὶ ἄλλοι τινές πρὸς τούτοις; Ἐμοιγέ τοι δοκοῦσιν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ οἱ τῶν ἀφροδισίων δυσέρωτες ἀδύνατοι εἶναι διδαχθῆναι ἄλλου τινὸς
- 14 μᾶλλον ἐπιμελεῖσθαι ἢ τούτου· οὔτε γὰρ ἐλπίδα οὔτ' ἐπιμέλειαν ἠδίονα ῥάδιον εὔρειν τῆς τῶν παιδικῶν ἐπιμελείας, οὐδὲ μὴν ὅταν παρῆ τὸ πρακτέον, τιμωρίαν χαλεπωτέραν εὐπετές ἔστι τοῦ ἀπὸ τῶν ἐρωμένων κωλύεσθαι. Ὑφίεμαι οὖν καὶ οὐς ἂν τοιούτους γινῶ ὄντας μὴδ' ἐπιχειρεῖν ἐπιμελητὰς τούτων τινὰς καθι-
- 15 στάναι. Τί δέ, ἔφην ἐγώ, οἵτινες αὖ ἐρωτικῶς ἔχουσι τοῦ κερδαίνειν, ἢ καὶ οὔτοι ἀδύνατοί εἰσιν εἰς ἐπιμέλειαν τῶν κατ' ἀγρὸν ἔργων παιδεύεσθαι; Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, οὐδαμῶς γε, ἀλλὰ καὶ πάνυ εὐάγωγοί εἰσιν εἰς τὴν τούτων ἐπιμέλειαν· οὐδὲν γὰρ ἄλλο δεῖ ἢ δεῖξαι μόνου αὐτοῖς ὅτι κερδαλέον ἔστιν ἢ ἐπι-
- 16 μέλεια. Τοὺς δὲ ἄλλους, ἔφην ἐγώ, εἰ ἐγκρατεῖς τε

εἰσιν ὧν σὺ κελεύεις καὶ πρὸς τὸ φιλοκερδεῖς εἶναι με-
 τρώως ἔχουσιν, πῶς ἐκδιδάσκεις ὧν σὺ βούλει ἐπιμε-
 λεῖς γίγνεσθαι; Ἀπλῶς, ἔφη, πάνυ, ὦ Σώκρατες.
 ὅταν μὲν γὰρ ἐπιμελουμένους ἴδω, καὶ ἐπαινῶ καὶ
 τιμᾶν πειρῶμαι αὐτούς, ὅταν δὲ ἀμελοῦντας, λέγειν
 τε πειρῶμαι καὶ ποιεῖν ὅποια δήξεται αὐτούς. Ἴθι, 17
 ἐγὼ ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, καὶ τότε μοι παρατραπόμενος
 τοῦ λόγου περὶ τῶν παιδευομένων εἰς τὴν ἐπιμέλειαν
 δήλωσον περὶ τοῦ παιδεύεσθαι, εἰ οἶόν τέ ἐστιν ἀμελῆ
 αὐτὸν ὄντα ἄλλους ποιεῖν ἐπιμελεῖς. Οὐ μὰ Δί', ἔφη 18
 ὁ Ἰσχόμαχος, οὐδέν γε μᾶλλον ἢ ἄμουσον ὄντα αὐτὸν
 ἄλλους μουσικούς ποιεῖν. χαλεπὸν γὰρ τοῦ διδασκά-
 λου πονηρῶς τι ὑποδεικνύοντος καλῶς τοῦτο ποιεῖν
 μαθεῖν, καὶ ἀμελεῖν γε ὑποδεικνύοντος τοῦ δεσπότη
 χαλεπὸν ἐπιμελῆ θεράποντα γενέσθαι. ὡς δὲ συντό- 19
 μως εἶπεῖν, πονηροῦ μὲν δεσπότη οὐκ ἔστιν οὐδὲν
 χρηστοῦς καταμεμαθηκέναι· χρηστοῦ μὲντοι πονη-
 ροῦς ἤδη εἶδον, οὐ μὲντοι ἀζημίους γε. τὸν δὲ ἐπι-
 μελητικούς βουλόμενον ποιήσασθαι τινὰ καὶ ἐφορα-
 τικὸν δεῖ εἶναι τῶν ἔργων καὶ ἐξεταστικὸν καὶ χάριν
 θέλοντα τῶν καλῶς τελουμένων ἀποδιδόναι τῷ αἰτίῳ,
 καὶ δίκην μὴ ὀκνοῦντα τὴν ἀξίαν ἐπιθεῖναι τῷ ἀμε-
 λοῦντι. καλῶς δέ μοι δοκεῖ ἔχειν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, 20
 καὶ ἡ τοῦ βαρβάρου λεγομένη ἀπόκρισις, ὅτε βασιλεὺς
 ἄρα ἵππου ἐπιτυχῶν ἀγαθοῦ παχύναι αὐτὸν ὡς τά-
 χιστα βουλόμενος ἤρετο τῶν δεινῶν τινὰ ἀμφ' ἵππους
 δοκούντων εἶναι τί τάχιστα παχύνει ἵππον· τὸν δ'
 εἶπεῖν λέγεται ὅτι δεσπότη οὐφθαλμὸς. οὕτω δ', ἔφη,
 ὦ Σώκρατες, καὶ τᾶλλα μοι δοκεῖ δεσπότη οὐφθαλμὸς
 τὰ καλὰ τε κάραθὰ μάλιστα ἐργάζεσθαι.

XIII. Ὅταν δὲ παραστήσης τινί, ἔφην ἐγώ, τοῦτο καὶ πάνυ ἰσχυρῶς ὅτι δεῖ ἐπιμελεῖσθαι ὧν ἂν σὺ βούλῃ, ἢ ἱκανὸς ἤδη ἔσται ὁ τοιοῦτος ἐπιτροπεύειν, ἢ τι καὶ ἄλλο προσμαθητέον αὐτῷ ἔσται, εἰ μέλλει ἐπίτροπος
 2 ἱκανὸς ἔσεσθαι; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχύμαχος, ἔτι μέντοι λοιπὸν αὐτῷ ἔστι γινῶναι ὅ,τι τε ποιητέον καὶ ὁπότε καὶ ὅπως, εἰ δὲ μή, τί μᾶλλον ἐπιτρόπου ἄνευ τούτων ὄφελος ἢ ἱατροῦ ὃς ἐπιμελοῖτο μὲν κάμνοντός
 3 τινος πρῶί τε ἰὼν καὶ ὀψέ, ὅ,τι δὲ συμφέρον τῷ κάμνοντι ποιεῖν εἴη, τοῦτο μὴ εἰδείη; Ἐὰν δὲ δὴ καὶ τὰ ἔργα μάθῃ ὡς ἔστιν ἐργαστέα, ἔτι τινός, ἔφην ἐγώ, προσδεήσεται, ἢ ἀποτετελεσμένος ἤδη οὗτός σοι ἔσται ἐπίτροπος;
 4 Ἀρχεῖν γε, ἔφη, οἶμαι δεῖν αὐτὸν μαθεῖν τῶν ἐργαζομένων. Ἡ οὖν, ἔφην ἐγώ, καὶ σὺ ἀρχεῖν ἱκανοὺς εἶναι παιδεύεις τοὺς ἐπιτρόπους; Πειρῶμαί γε δὴ, ἔφη ὁ Ἰσχύμαχος. Καὶ πῶς δὴ, ἔφην ἐγώ, πρὸς τῶν θεῶν τὸ ἀρχικοὺς εἶναι ἀνθρώπων παιδεύεις; Φαύλως, ἔφη, πάνυ, ὧς Σώκρατες, ὥστε ἴσως ἂν καὶ
 5 καταγελάσαις ἀκούων. Οὐ μὲν δὴ ἄξιόν γ', ἔφην ἐγώ, τὸ πρᾶγμα καταγέλωτος, ὧς Ἰσχύμαχε. ὅστις γάρ τοι ἀρχικοὺς ἀνθρώπων δύναται ποιεῖν, δῆλον ὅτι οὗτος καὶ δεσποτικούς ἀνθρώπων δύναται διδάσκειν, ὅστις δὲ δεσποτικούς, δύναται ποιεῖν καὶ βασιλικούς. ὥστε οὐ καταγέλωτός μοι δοκεῖ ἄξιός εἶναι ἀλλ' ἐπαί-
 6 νου μεγάλου ὁ τοῦτο δυνάμενος ποιεῖν. Οὐκοῦν, ἔφη, ὧς Σώκρατες, τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐκ δυοῖν τούτοις τὸ πείθεσθαι μανθάνουσιν, ἐκ τε τοῦ ὅταν ἀπειθεῖν ἐπιχειρῶσι κολάζεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ ὅταν προθύμως
 7 ὑπηρετῶσιν εὐπάσχειν. οἳ τε γοῦν πῶλοι μανθάνουσιν ὑπακούειν τοῖς πωλοδάμναις τῷ ὅταν μὲν πείθονται τῶν ἡδέων τι αὐτοῖς γίνεσθαι, ὅταν δὲ

ἀπειθῶσι πράγματα ἔχειν, ἔστ' ἂν ὑπηρετήσωσι κατὰ γνώμην τῷ πωλοδάρμῳ· καὶ τὰ κυνίδια δὲ πολὺ τῶν 8 ἀνθρώπων καὶ τῇ γνώμῃ καὶ τῇ γλώττῃ ὑποδεέστερα ὄντα ὁμῶς καὶ περιτρέχειν καὶ κυβιστᾶν καὶ ἄλλα πολλὰ μανθάνει τῷ αὐτῷ τούτῳ τρόπῳ. ὅταν μὲν γὰρ πεύθεται, λαμβάνει τι ὧν δεῖται, ὅταν δὲ ἀμελῆ, κολάζεται. ἀνθρώπους δ' ἔστι πιθανωτέρους ποιεῖν 9 καὶ λόγῳ, ἐπιδεικνύοντα ὡς συμφέρει αὐτοῖς πεύθεσθαι, τοῖς δὲ δούλοις καὶ ἡ δοκοῦσα θηριώδης παιδεία εἶναι πάνυ ἐστὶν ἐπαγωγὸς πρὸς τὸ πεύθεσθαι διδάσκειν· τῇ γὰρ γαστρὶ αὐτῶν ἐπὶ ταῖς ἐπιθυμίαις προσχαριζόμενος ἂν πολλὰ ἀνύτοις παρ' αὐτῶν. αἱ δὲ φιλότιμοι τῶν φύσεων καὶ τῷ ἐπαίνῳ παροξύνονται. πεινῶσι γὰρ τοῦ ἐπαίνου οὐχ ἧττον ἔνιοι τῶν φύσεων ἢ ἄλλαι τῶν σίτων τε καὶ ποτῶν. ταῦτά τε οὖν, ὅσα- 10 περ αὐτὸς ποιῶν οἶμαι πιθανωτέροις ἀνθρώποις χρῆσθαι, διδάσκω οὐς ἂν ἐπιτρόπους βούλωμαι καταστῆσαι καὶ τάδε συλλαμβάνω αὐτοῖς· ἱμάτια τε γὰρ ἃ δεῖ παρέχειν ἐμὲ τοῖς ἐργαστήρσι καὶ ὑποδήματα οὐχ ὅμοια πάντα ποιῶ, ἀλλὰ τὰ μὲν χεῖρω, τὰ δὲ βελτίω, ἵνα ἢ τὸν κρείττω τοῖς βελτίωσι τιμᾶν, τῷ δὲ χείρονι τὰ ἧττω διδόναι. πάνυ γὰρ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὧ 11 κρατες, ἀθυμία ἐγγίγνεσθαι τοῖς ἀγαθοῖς, ὅταν ὀρώσι τὰ μὲν ἔργα δι' αὐτῶν καταπρατιόμενα, τῶν δὲ ὁμοίων τυγχάνοντας ἑαυτοῖς τοὺς μήτε πονεῖν μήτε κινδυνεύειν ἐθέλοντας, ὅταν δέη. αὐτὸς τε οὖν οὐδ' ὅπως 12 τι οὖν τῶν ἴσων ἀξιώ τοὺς ἀμείνους τοῖς κακίοσι τυγχάνειν, τοὺς τε ἐπιτρόπους, ὅταν μὲν ἴδω διαδεδωκότας τοῖς πλείστου ἀξίοις τὰ κράτιστα, ἐπαινῶ, ἦν δὲ ἴδω ἢ κολακεύμασί τινα προτιμώμενον ἢ καὶ ἄλλῃ τινὶ ἀνωφελεῖ χάριτι, οὐκ ἀμελῶ ἀλλ' ἐπιπλήττω

καὶ πειρῶμαι διδάσκειν, ὡς Σώκρατες, ὅτι οὐδ' αὐτῶν
σύμφορα ταῦτα ποιεῖ.

XIV. Ὅταν δέ, ὡς Ἰσχόμαχε, ἔφην ἐγώ, καὶ ἄρχειν ἤδη
ἱκανός σοι γένηται ὥστε πειθομένους παρέχεσθαι, ἢ
ἀποτετελεσμένον τοῦτον ἡγεῖ ἐπίτροπον, ἢ ἔτι τινὸς
2 προσδεῖται ὁ ταῦτα ἔχων ἢ σὺ εἴρηκας; Ναὶ μὰ Δί',
ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, τοῦ τε ἀπέχεσθαι τῶν δεσποσύνων
καὶ μὴ κλέπτειν. εἰ γὰρ ὁ τοὺς καρποὺς μεταχειριζό-
μενος τολμῶν ἀφανίζειν ὥστε μὴ λείπειν λυσιτελοῦν-
τας τοῖς ἔργοις, τί ἂν ὄφελος εἴη τὸ διὰ τῆς τούτου
3 ἐπιμελείας γεωργεῖν; Ἡ καὶ ταύτην οὖν, ἔφην ἐγώ,
τὴν δικαιοσύνην σὺ ὑποδύει διδάσκειν; Καὶ πάννυ,
ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος· οὐ μέντοι γε πάντας ἐξ ἐτοίμου εὐ-
4 ρίσκω ὑπακούοντας τῆς διδασκαλίας ταύτης. καίτοι
τὰ μὲν καὶ ἐκ τῶν Δράκοντος νόμων, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῶν
Σόλωνος πειρῶμαι, ἔφη, λαμβάνων ἐμβιβάζειν εἰς
τὴν δικαιοσύνην τοὺς οἰκέτας. δοκοῦσι γὰρ μοι, ἔφη,
καὶ οὗτοι οἱ ἄνδρες θεῖναι πολλοὺς τῶν νόμων ἐπὶ
5 δικαιοσύνης τῆς τοιαύτης διδασκαλίᾳ. γέγραπται γὰρ
ζημιουῖσθαι ἐπὶ τοῖς κλέμμασι, καὶ δεδέσθαι, ἢν τις
ἀλῶ ποιῶν, καὶ θανατοῦσθαι τοὺς ἐγχειροῦντας. δῆ-
λον οὖν, ἔφη, ὅτι ἔγραφον αὐτὰ βουλόμενοι ἀλυσι-
6 τελῆ ποιῆσαι τοῖς ἀδίκοις τὴν αἰσχροκέρδειαν. ἐγὼ
οὖν, ἔφη, καὶ τούτων [προσφερόων] ἔνια καὶ ἄλλα τῶν
βασιλικῶν νόμων προσφερόμενος πειρῶμαι δικαίους
περὶ τὰ διαχειριζόμενα ἀπεργάζεσθαι τοὺς οἰκέτας.
7 Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ οἱ νόμοι ζημίαι μόνον εἰσὶ τοῖς ἀμαρ-
τάνουσιν, οἱ δὲ βασιλικοὶ νόμοι οὐ μόνον ζημιοῦσι
τοὺς ἀδικοῦντας, ἀλλὰ καὶ ὠφελοῦσι τοὺς δικαίους·
ὥστε ὀρῶντες πλουσιωτέρους γιγνομένους τοὺς δι-
καίους τῶν ἀδίκων πολλοὶ καὶ φιλοκερδεῖς ὄντες εὖ

μάλα ἐπιμένουσι τῷ μὴ ἀδικεῖν. οὓς δ' ἂν αἰσθάνω-8
μαι, ἔφη, ὅμως καὶ εὖ πάσχοντας ἔτι ἀδικεῖν πειρω-
μένους, τούτους ὡς ἀνηκέστους πλεονέκτας ὄντας ἤδη
καὶ τῆς χρήσεως ἀποπαύω. οὓς δ' ἂν αὖ καταμάθω 9
μὴ τῷ πλέον ἔχειν μόνον διὰ τὴν δικαιοσύνην ἐπαιρο-
μένους δικαίους εἶναι, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπαινείσθαι ἐπι-
θυμοῦντας ὑπ' ἐμοῦ, τούτοις ὥσπερ ἐλευθέρους ἤδη
χρῶμαι, οὐ μόνον πλουτίζων ἀλλὰ καὶ τιμῶν ὡς κα-
λοῦς τε κἀγαθοῦς. τούτῳ γάρ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὧ 10
Σώ-
κρατες, διαφέρειν ἀνὴρ φιλότιμος ἀνδρὸς φιλοκερ-
δοῦς, τῷ ἐθέλειν ἐπαίνου καὶ τιμῆς ἕνεκα καὶ πονεῖν
ὅπου δεῖ καὶ κινδυνεύειν καὶ αἰσχροῶν κερδῶν ἀπέ-
χεσθαι.

Ἄλλὰ μέντοι ἐπειδὴν γε ἐμποιήσης τινὶ τὸ βούλε- XV.
σθαι σοι εἶναι τἀγαθόν, ἐμποιήσης δὲ τῷ αὐτῷ τούτῳ
ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ταῦτά σοι ἐπιτελήται, ἔτι δὲ πρὸς
τούτοις ἐπιστήμην κτήσῃ αὐτῷ, ὡς ἂν ποιούμενα
ἕκαστα τῶν ἔργων ὠφελιμώτερα γίγνοιτο, πρὸς δὲ
τούτοις ἄρχειν ἱκανὸν αὐτὸν ποιήσης, ἐπὶ δὲ τούτοις
πᾶσιν ἤδηταί σοι τὰ ἐκ τῆς γῆς ὠραία ἀποδεικνύων ὅτι
πλεῖστα ὥσπερ σὺ σαυτῷ, οὐκέτι ἐρήσομαι περὶ τού-
του εἰ ἔτι τινὸς ὁ τοιοῦτος προσδεῖται· πάννυ γάρ μοι
δοκεῖ ἤδη πολλοῦ ἂν ἄξιός εἶναι ἐπίτροπος ὢν τοιοῦ-
τος. ἐκεῖνο μέντοι, ἔφην ἐγώ, ὧ Ἰσχόμαχε, μὴ ἀπο-
λίπῃς, ὃ ἡμῖν ἀργότατα ἐπιδεδράμηται τοῦ λόγου. Τὸ 2
ποῖον; ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. Ἐλεξας δὴπου, ἔφην ἐγώ,
ὅτι μέγιστον εἶη μαθεῖν ὅπως δεῖ ἐξεργάζεσθαι ἕκαστα·
εἰ δὲ μὴ, οὐδὲ τῆς ἐπιμελείας ἔφησθα ὄφελος οὐδὲν
γίγνεσθαι, εἰ μὴ τις ἐπίσταιτο ἃ δεῖ καὶ ὡς δεῖ ποιεῖν.
ἐνταῦθα δὴ εἶπεν ὁ Ἰσχόμαχος, Τὴν τεχνην με ἤδη, 3
ὧ Σώκρατες, κελεύεις αὐτὴν διδάσκειν τῆς γεωργίας;

Αὕτη γὰρ ἴσως, ἔφην ἐγώ, ἤδη ἐστὶν ἡ ποιοῦσα τοὺς
 μὲν ἐπισταμένους αὐτὴν πλουσίους, τοὺς δὲ μὴ ἐπι-
 4 σταμένους πολλὰ πονοῦντας ἀπόρως βιοτεύειν. Νῦν
 τοίνυν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν
 ταύτης τῆς τέχνης ἀκούσει. τὸ γὰρ ὠφελιμοτάτην
 οὔσαν καὶ ἡδίστην ἐργάζεσθαι καὶ καλλίστην καὶ προσ-
 φιλεστάτην θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις ἔτι πρὸς τούτοις
 καὶ ῥάστην εἶναι μαθεῖν πῶς οὐχὶ γενναῖόν ἐστι; γεν-
 ναῖα δὲ δήπου καλοῦμεν καὶ τῶν ζώων ὅποσα καλὰ καὶ
 μεγάλα καὶ ὠφέλιμα ὄντα πραέα ἐστὶ πρὸς τοὺς ἀν-
 5 θρώπους. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐγώ, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε,
 ἱκανῶς δοκῶ καταμεμαθηκέναι ἢ εἶπας, καθὰ δεῖ δι-
 δάσκειν τὸν ἐπίτροπον· καὶ γὰρ ἢ ἔφησθα εὖνουν σοι
 ποιεῖν αὐτὸν μαθεῖν δοκῶ, καὶ ἢ ἐπιμελῆ καὶ ἀρχικόν
 6 καὶ δίκαιον. ὃ δὲ εἶπας ὡς δεῖ μαθεῖν τὸν μέλλοντα
 ὀρθῶς γεωργίας ἐπιμελεῖσθαι καὶ ἃ δεῖ ποιεῖν καὶ ὡς
 δεῖ καὶ ὁπότε ἕκαστα, ταῦτά μοι δοκοῦμεν, ἔφην ἐγώ,
 7 ἀργότερόν πως ἐπιδεδραμηκέναι τῷ λόγῳ· ὥσπερ εἰ
 εἶποις ὅτι δεῖ γράμματα ἐπίστασθαι τὸν μέλλοντα δυ-
 νήσεσθαι τὰ ὑπαγορευόμενα γράφειν καὶ τὰ γεγραμ-
 μένα ἀναγιγνώσκειν. ταῦτα γὰρ ἐγὼ ἀκούσας, ὅτι
 μὲν δεῖ γράμματα ἐπίστασθαι ἠκηκόειν ἄν, τοῦτο δὲ
 εἰδὼς οὐδέν τι οἶμαι μᾶλλον ἄν ἐπισταίμην γράμματα.
 8 οὔτω δὲ καὶ νῦν ὅτι μὲν δεῖ ἐπίστασθαι γεωργίαν τὸν
 μέλλοντα ὀρθῶς ἐπιμελεῖσθαι αὐτῆς ῥαδίως πέπεισμαι,
 τοῦτο μέντοι εἰδὼς οὐδέν τι μᾶλλον ἐπίσταμαι ὅπως
 9 δεῖ γεωργεῖν. ἀλλ' εἴ μοι αὐτίκα μάλα δόξειε γεωρ-
 γεῖν, ὅμοιος ἄν μοι δοκῶ εἶναι τῷ περιόντι ἱατρῷ καὶ
 ἐπισκοποῦντι τοὺς κάμνοντας, εἰδότει δὲ οὐδέν ὅτι
 συμφέρει τοῖς κάμνουσιν. ἴν' οὖν μὴ τοιοῦτος ᾤ,
 ἔφην ἐγώ, δίδασκέ με αὐτὰ τὰ ἔργα τῆς γεωργίας.

ἀλλὰ μὴν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐχ ὥσπερ γε τὰς ἄλλας 10
 τέχνας κατατριβῆναι δεῖ μανθάνοντας πρὶν ἄξια τῆς
 τροφῆς ἐργάζεσθαι τὸν διδασκόμενον, οὐχ οὕτω καὶ
 ἡ γεωργία δύσκολός ἐστι μαθεῖν, ἀλλὰ τὰ μὲν ἰδὼν ἂν
 ἐργαζομένους, τὰ δὲ ἀκούσας, εὐθύς ἂν ἐπίσταιο,
 ὥστε καὶ ἄλλον, εἰ βούλοιο, διδάσκειν. οἶομαι δ',
 ἔφη, πάνυ καὶ λεληθέναι πολλὰ σεαυτὸν ἐπιστάμενον
 αὐτῆς. καὶ γὰρ δὴ οἱ μὲν ἄλλοι τεχνῖται ἀποκρύπτου- 11
 ταί πως τὰ ἐπικαιριώτατα ἧς ἕκαστος ἔχει τέχνης, τῶν
 δὲ γεωργῶν ὁ κάλλιστα μὲν φυτεύων μάλιστ' ἂν
 ἦθοιτο, εἰ τις αὐτὸν θεῶτο, ὁ κάλλιστα δὲ σπείρων
 ὡσαύτως· ὅ,τι δὲ ἔροιο τῶν καλῶς πεποιημένων, οὐ-
 δὲν ὅ,τι ἂν σε ἀποκρύψαιτο ὅπως ἐποίησεν. οὕτω καὶ 12
 τὰ ἦθη, ὦ Σώκρατες, ἔφη, γενναιοτάτους τοὺς αὐτῆ
 συνόντας ἡ γεωργία ἔοικε παρέχεσθαι. Ἀλλὰ τὸ μὲν 13
 προοίμιον, ἔφην ἐγώ, καλὸν καὶ οὐχ οἶον ἀκούσαντα
 ἀποτρέπεσθαι τοῦ ἐρωτήματος· σὺ δέ, ὅτι εὐπετές
 ἐστι μαθεῖν, διὰ τοῦτο πολὺ μοι μᾶλλον διεξιθι αὐτήν.
 οὐ γὰρ σοὶ αἰσχρὸν τὰ ῥάδια διδάσκειν ἐστίν, ἀλλ'
 ἐμοὶ πολὺ αἰσχρὸν μὴ ἐπίστασθαι ἄλλως τε καὶ εἰ χρή-
 σιμα ὄντα τυγχάνει.

Πρῶτον μὲν τοίνυν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοῦτο XVI.
 ἐπιδειξαι βούλομαί σοι ὡς οὐ χαλεπὸν ἐστὶν ὃ λέγουσι
 ποικιλώτατον τῆς γεωργίας εἶναι οἱ λόγῳ μὲν ἀκριβέ-
 στατα αὐτήν διεξιόντες, ἧμιστά δὲ ἐργαζόμενοι. φασὶ 2
 γὰρ τὸν μέλλοντα ὀρθῶς γεωργήσειν τὴν φύσιν χρῆ-
 ναι πρῶτον τῆς γῆς εἰδέναι. Ὀρθῶς γε, ἔφην ἐγώ,
 ταῦτα λέγοντες. ὁ γὰρ μὴ εἰδὼς ὅ,τι δύναται ἡ γῆ
 φέρειν, οὐδ' ὅ,τι σπείρειν οἶομαι οὐδ' ὅ,τι φυτεύειν
 δεῖ εἰδείν ἂν.- Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Ἴσχύμαχος, καὶ ἄλλο- 3
 τρίας γῆς τοῦτο ἐστὶ γινῶναι ὅ,τι τε δύναται φέρειν καὶ

ὅ,τι μὴ δύναται, ὁρῶντα τοὺς καρποὺς καὶ τὰ δένδρα.
 ἐπειδὴν μέντοι γινῶ τις, οὐκέτι συμφέρει θεομαχεῖν.
 οὐ γὰρ ἂν ὅτου δέοιτο αὐτὸς τοῦτο σπείρων καὶ φυ-
 τεύων μᾶλλον ἂν ἔχοι τὰ ἐπιτήδεια ἢ ὅ,τι ἡ γῆ ἤδοιτο
 4 φύουσα καὶ τρέφουσα. ἦν δ' ἄρα δι' ἀργίαν τῶν
 ἐχόντων αὐτὴν μὴ ἔχη τὴν ἑαυτῆς δύναμιν ἐπιδεικνύ-
 ναι, ἔστι καὶ παρὰ γείτονος τόπου πολλάκις ἀληθέ-
 στερα περὶ αὐτῆς γινῶναι ἢ παρὰ γείτονος ἀνθρώπου
 5 πυθέσθαι. καὶ χερσεύουσα δὲ ὅμως ἐπιδείκνυσι τὴν
 αὐτῆς φύσιν· ἡ γὰρ τὰ ἄγρια καλὰ φύουσα δύναται
 θεραπευομένη καὶ τὰ ἥμερα καλὰ ἐκφέρειν. φύσιν
 μὲν δὴ γῆς οὕτω καὶ οἱ μὴ πάνυ ἔμπειροι γεωργίας
 6 ὅμως δύνανται διαγιγνώσκειν. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν, ἔφην
 ἐγώ, ὦ Ἰσχύμαχε, ἱκανῶς ἤδη μοι δοκῶ ἀποτεθαροη-
 κέναι ὡς οὐ δεῖ φοβούμενον μὴ οὐ γινῶ τῆς γῆς φύσιν
 7 ἀπέχεσθαι γεωργίας. καὶ γὰρ δὴ, ἔφην, ἀνεμνήσθην
 τὸ τῶν ἀλιέων, ὅτι θαλαττοῦργοι ὄντες καὶ οὔτε κα-
 ταστήσαντες ἐπὶ θέαν οὔθ' ἠσυχῆ βαδίζοντες, ἀλλὰ
 παρατρέχοντες ἅμα τοὺς ἀγρούς, ὅταν ὁρῶσι τοὺς
 καρποὺς ἐν τῇ γῆ, ὅμως οὐκ ὀκνοῦσιν ἀποφαίνεσθαι
 περὶ τῆς γῆς ὅποια τε ἀγαθὴ ἔστι καὶ ὅποια κακὴ, ἀλλὰ
 τὴν μὲν ψέγουσι, τὴν δ' ἐπαινοῦσι. καὶ πάνυ τοίνυν
 τοῖς ἔμπειροις γεωργίας ὁρῶ αὐτοὺς τὰ πλεῖστα κατὰ
 8 ταῦτὰ ἀποφαινομένους περὶ τῆς ἀγαθῆς γῆς. Πόθεν
 οὖν βούλει, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀρξωμαί σε τῆς γεωρ-
 γίας ὑπομιμνήσκεις; οἶδα γὰρ ὅτι ἐπισταμένῳ σοι
 9 πάνυ πολλὰ φράσω ὡς δεῖ γεωργεῖν. Ἐκεῖνό μοι
 δοκῶ, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχύμαχε, πρῶτον ἂν ἠδέως μαν-
 θάνειν, φιλοσόφου γὰρ μάλιστά ἐστιν ἀνδρός, ὅπως
 ἂν ἐγώ, εἰ βουλοίμην, γῆν ἐργαζόμενος πλείστας κρι-
 10 θὰς καὶ πλείστους πυροὺς λαμβάνοιμι. Οὐκοῦν τοῦτο

μὲν οἶσθα ὅτι τῷ σπόρῳ νεὸν δεῖ ὑπεργάζεσθαι; Οἶδα 11
 γάρ, ἔφη ἐγώ. Εἰ οὖν ἀρχοίμεθα, ἔφη, ἀροῦν τὴν
 γῆν χειμῶνος; Ἀλλὰ πηλὸς ἂν εἴη, ἐγὼ ἔφη. Ἀλλὰ
 τοῦ θέρους σοι δοκεῖ; Σκληρὰ, ἔφη ἐγώ, ἢ γῆ ἔσται
 κινεῖν τῷ ζεύγει. Κινδυνεύει ἕαρος, ἔφη, εἶναι τού- 12
 του τοῦ ἔργου ἀρκτέον. Εἰκὸς γάρ, ἔφη ἐγώ, ἔστι
 μάλιστα χεῖσθαι τὴν γῆν τηνικαῦτα κινουμένην. Καί
 τὴν πόαν γε ἀναστρεφομένην, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τη-
 νικαῦτα κοπρον μὲν τῇ γῇ ἤδη παρέχειν, καρπὸν δ'
 οὔπω καταβαλεῖν ὥστε φύεσθαι. οἶμαι γάρ δὴ καὶ 13
 τοῦτο ἔστι γινώσκειν ὅτι εἰ μέλλει ἀγαθὴ ἢ νεὸς ἔσε-
 σθαι, ὕλης τε δεῖ καθαράν αὐτὴν εἶναι καὶ ὀπτὴν ὅτι
 μάλιστα πρὸς τοῦ ἡλίου. Πάνυ γε, ἔφη ἐγώ, καὶ
 ταῦτα οὕτως ἡγοῦμαι χρῆναι ἔχειν. Ταῦτ' οὖν, ἔφη, 14
 σὺ ἄλλως πως νομίζεις μᾶλλον ἂν γίνεσθαι ἢ εἰ ἐν
 τῷ θέρει ὅτι πλειστάκις μεταβάλοι τις τὴν γῆν; Οἶδα
 μὲν οὖν, ἔφη, ἀκριβῶς ὅτι οὐδαμῶς ἂν μᾶλλον ἢ μὲν
 ὕλη ἐπιπολάζοι καὶ ἀναίνοιτο ὑπὸ τοῦ καύματος, ἢ δὲ
 γῆ ὀπτῶτο ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἢ εἰ τις αὐτὴν ἐν μέσῳ τῷ
 θέρει καὶ ἐν μέσῃ τῇ ἡμέρᾳ κινοίῃ τῷ ζεύγει. Εἰ δὲ 15
 ἄνθρωποι σκάπτουτες τὴν νεὸν ποιοῖεν, ἔφη, οὐκ
 εὔδηλον ὅτι καὶ τούτους δίχα δεῖ ποιεῖν τὴν γῆν καὶ
 τὴν ὕλην; Καὶ τὴν μὲν γε ὕλην, ἔφη ἐγώ, κατα-
 βάλλειν, ὡς ἀναίνηται, ἐπιπολῆς, τὴν δὲ γῆν στρέ-
 φειν, ὡς ἢ ὠμὴ αὐτῆς ὀπτᾶται.

Περὶ μὲν τῆς νεοῦ ὁράς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὡς XVII.
 ἀμφοτέροις ἡμῖν ταῦτὰ δοκεῖ. Δοκεῖ γάρ οὖν, ἔφη
 ἐγώ. Περί γε μέντοι τοῦ σπόρου [ῥάρας] ἄλλο τι, ἔφη,
 ὦ Σώκρατες, γινώσκεις ἢ τὴν ῥαράν σπείρειν ἢς πάν-
 τες μὲν οἱ πρόσθεν ἄνθρωποι πείραν λαβόντες, πάντες
 δὲ οἱ νῦν λαμβάνοντες, ἐγνώκασι κρατίστην εἶναι;

2 ἐπειδὴν γὰρ ὁ μετοπωρινὸς χρόνος ἔλθῃ, πάντες που οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸν θεὸν ἀποβλέπουσιν, ὁπότε βρέξας τὴν γῆν ἀφήσει αὐτοὺς σπείρειν. Ἐγνώκασι δὲ γ', ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχύμαχε, καὶ τὸ μὴ ἐν ξηρᾷ σπείρειν ἐκόντες εἶναι πάντες ἄνθρωποι, δῆλον ὅτι πολλαῖς ζημίαις παλαίσαντες οἱ πρὶν κελευσθῆναι ὑπὸ τοῦ

3 θεοῦ σπείραντες. Οὐκοῦν ταῦτα μὲν, ἔφη ὁ Ἰσχύμαχος, ὁμογνωμονοῦμεν πάντες οἱ ἄνθρωποι. Ἄ γὰρ ὁ θεὸς διδάσκει, ἔφην ἐγὼ, οὕτω γίγνεται ὁμονοεῖν· οἶον ἅμα πᾶσι δοκεῖ βέλτιον εἶναι ἐν τῷ χειμῶνι παχέα ἱμάτια φορεῖν, ἢν δύνωνται, καὶ πῦρ κάειν ἅμα πᾶσι

4 δοκεῖ, ἢν ξύλα ἔχωσιν. Ἄλλ' ἐν τῷδε, ἔφη ὁ Ἰσχύμαχος, πολλοὶ ἤδη διαφέρονται, ὦ Σώκρατες, περὶ τοῦ σπόρου, πότερον ὁ πρῶμος κράτιστος ἢ ὁ μέσος ἢ ὁ ὀψιμώτατος. Ἄλλ' ὁ θεός, ἔφην ἐγὼ, οὐ τεταγμένως τὸ ἔτος ἄγει, ἀλλὰ τὸ μὲν τῷ πρῶμῳ κάλλιστα,

5 τὸ δὲ τῷ μέσῳ, τὸ δὲ τῷ ὀψιμωτάτῳ. Σὺ οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, πότερον ἡγεῖ κρεῖττον εἶναι ἐνὶ τούτων τῶν σπόρων χρῆσθαι ἐκλεξάμενον, εἴαν τε πολὺ εἴαν τε ὀλίγον σπέρμα σπείρῃ τις, ἢ ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ πρῶμωτάτου μέχρι τοῦ ὀψιμωτάτου σπείρειν; καὶ ἐγὼ

6 εἶπον, Ἐμοὶ μὲν, ὦ Ἰσχύμαχε, δοκεῖ κράτιστον εἶναι παντὸς μετέχειν [τοῦ] σπόρου. πολὺ γὰρ νομίζω κρεῖττον εἶναι ἀεὶ ἀρκοῦντα σῖτον λαμβάνειν ἢ ποτὲ μὲν πάνυ πολὺν ποτὲ δὲ μηδ' ἰκανόν. Καὶ τοῦτο τοίνυν σύγε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁμογνωμονεῖς ἐμοὶ ὁ μανθάνων τῷ διδάσκοντι, καὶ ταῦτα πρόσθεν ἐμοῦ τὴν

7 γνώμην ἀποφαινόμενος. Τί γὰρ, ἔφην ἐγὼ, ἐν τῷ ῥίπτειν τὸ σπέρμα ποικίλη τέχνη ἔνεστι; Πάντως, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐπισκεψώμεθα καὶ τοῦτο. ὅτι μὲν γὰρ ἐκ τῆς χειρὸς δεῖ ῥίπτεσθαι τὸ σπέρμα καὶ σύ που

οἶσθα, ἔφη. Καὶ γὰρ ἐόρακα, ἔφην ἐγώ. Ῥίπτειν δέ γε, ἔφη, οἱ μὲν ὀμαλαῶς δύνανται, οἱ δ' οὐ. Οὐκ οὖν τοῦτο μὲν, ἔφην ἐγώ, ἤδη μελέτης δεῖται, ὥσπερ τοῖς κιθαρισταῖς ἢ χεῖρ, ὅπως δύνηται ὑπηρετεῖν τῇ γνώμῃ. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη· ἦν δέ γε ἦ, ἔφη, ἢ γῆ 8 ἢ μὲν λεπτοτέρα, ἢ δὲ παχυτέρα; Τί τοῦτο, ἐγώ ἔφην, λέγεις; Ἄρά γε τὴν μὲν λεπτοτέραν ὅπερ ἀσθενεστέραν, τὴν δὲ παχυτέραν ὅπερ ἰσχυροτέραν; Τοῦτ', ἔφη, λέγω, καὶ ἐρωτῶ γέ σε πότερον ἴσον ἂν ἐκατέρῃ τῇ γῆ σπέρμα διδοίης ἢ ποτέρα ἂν πλείον. Τῷ μὲν οἴνω, 9 ἔφην, ἔγωγε νομίζω τῷ ἰσχυροτέρῳ πλείον ἐπιχεῖν ὕδωρ, καὶ ἀνθρώπῳ τῷ ἰσχυροτέρῳ πλείον βάρους, εἰ δέ τι φέρειν, ἐπιτιθέναι, καὶ δέη τρέφεσθαι τινας, τοῖς δυνατωτέροις τρέφειν ἂν τοὺς πλείους προστάξαιμι. εἰ δὲ ἢ ἀσθενῆς γῆ ἰσχυροτέρα, ἔφην ἐγώ, γίγνεται, ἦν τις πλείονα καρπὸν αὐτῇ ἐμβάλλῃ, ὥσπερ τὰ ὑποζύγια, τοῦτο σύ με δίδασκε. Καὶ ὁ Ἴσχύμαχος 10 γελάσας εἶπεν, Ἀλλὰ παίζεις μὲν σύ γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες. εὖ γε μέντοι, ἔφη, ἴσθι, ἦν μὲν ἐμβαλῶν τὸ σπέρμα τῇ γῆ ἔπειτα ἐν ᾧ πολλὴν ἔχει τροφήν ἢ γῆ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ χλόης γενομένης ἀπὸ τοῦ σπέρματος καταστρέψῃς αὐτὸ πάλιν, τοῦτο γίγνεται σῖτος τῇ γῆ, καὶ ὥσπερ ὑπὸ κόπρου ἰσχύς αὐτῇ ἐγγίγνεται· ἦν μέντοι ἐκτρέφειν ἕως τὴν γῆν διὰ τέλους τὸ σπέρμα εἰς καρπὸν, χαλεπὸν τῇ ἀσθενεῖ γῆ ἐς τέλος πολλὸν καρπὸν ἐκφέρειν. καὶ συὶ δὲ ἀσθενεῖ χαλεπὸν πολλοὺς ἀδρούς χοίρους ἐκτρέφειν. Λέγεις σύ, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἴσχύ- 11 μαχε, τῇ ἀσθενεστέρα γῆ μείον δεῖν τὸ σπέρμα ἐμβαλεῖν; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ σύ γε συννομολογεῖς, λέγων ὅτι νομίζεις τοῖς ἀσθενεστέροις πᾶσι μείω προστάττειν πράγματα. Τοὺς δὲ δὴ σκαλέας, 12

- ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχύμαχε, τίνος ἔνεκα ἐμβάλλετε τῷ σίτῳ; Οἶσθα δῆπου, ἔφη, ὅτι ἐν τῷ χειμῶνι πολλὰ ὕδατα γίννεται. Τί γάρ οὐκ; ἔφην ἐγώ. Οὐκοῦν θῶμεν τοῦ σίτου καὶ κατακρυφθῆναί τινα ὑπ' αὐτῶν ἰλύος ἐπιχυθείσης καὶ ψιλωθῆναί τινας ῥίζας ὑπὸ θεύματος. καὶ ὕλη δὲ πολλάκις ὑπὸ τῶν ὑδάτων δῆπου συνεξορμᾷ τῷ σίτῳ καὶ παρέχει πνιγμὸν αὐτῷ. Πάντα,
- 13** ἔφην ἐγώ, εἰκὸς ταῦτα γίννεσθαι. Οὐκοῦν δοκεῖ σοι, ἔφη, ἐνταῦθα ἤδη ἐπικουρίας τινὸς δεῖσθαι ὁ σίτος; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφην ἐγώ. Τῷ οὖν κατιλυθέντι τί ἂν ποιοῦντες δοκοῦσιν ἂν σοι ἐπικουρῆσαι; Ἐπικουφίσαντες, ἔφην ἐγώ, τὴν γῆν. Τί δέ, ἔφη, τῷ ἐψιλωμένῳ τὰς ῥίζας; Ἀντιπροσαμησάμενοι τὴν γῆν ἂν,
- 14** ἔφην ἐγώ. Τί γάρ, ἔφη, ἦν ὕλη πνίγη συνεξορμῶσα τῷ σίτῳ καὶ διαρπάξουσα τοῦ σίτου τὴν τροφήν ὥσπερ οἱ κηφῆνες διαρπάξουσιν ἄχρηστοι ὄντες τῶν μελιττῶν ἃ ἂν ἐκεῖναι ἐργασάμεναι τροφήν καταθῶνται; Ἐκκόπτειν ἂν νῆ Δία δέοι τὴν ὕλην, ἔφην ἐγώ, ὥσπερ
- 15** τοὺς κηφῆνας ἐκ τῶν σμηνῶν ἀφαιρεῖν. Οὐκοῦν, ἔφη, εἰκότως σοι δοκοῦμεν ἐμβαλεῖν τοὺς σκαλέας; Πάνυ γε. ἀτὰρ ἐνθυμοῦμαι, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχύμαχε, οἷόν ἐστι τὸ εὖ τὰς εἰκόνας ἐπάγεσθαι. πάνυ γάρ σύ με ἐξώργισας πρὸς τὴν ὕλην τοὺς κηφῆνας εἰπών, πολὺ μᾶλλον ἢ ὅτε περὶ αὐτῆς τῆς ὕλης ἔλεγες.
- XVIII.** Ἀτὰρ οὖν, ἔφην ἐγώ, ἐκ τούτου ἄρα θερίζειν εἰκόσ. δίδασκε οὖν εἴ τι ἔχεις με καὶ εἰς τοῦτο. Ἦν μή γε φανῆς, ἔφη, καὶ εἰς τοῦτο ταῦτ' ἔμοι ἐπιστάμενος. ὅτι μὲν οὖν τέμνειν τὸν σίτον δεῖ οἶσθα. Τί δ' οὐ μέλλω; ἔφην ἐγώ. Πότερα οὖν τέμνεις, ἔφη, στὰς ἐνθα πνεὶ ἄνεμος ἢ ἀντίος; Οὐκ ἀντίος, ἔφην, ἐγωγε· χαλεπὸν γὰρ οἶμαι καὶ τοῖς ὄμμασι καὶ ταῖς χερσὶ

γίνεται αντίον ἀχύρων καὶ ἀθέρων θερίζειν. Καὶ 2
 ἀκροτομοίης δ' ἄν, ἔφη, ἢ παρὰ γῆν τέμνοις; Ἦν μὲν
 βραχὺς ἢ ὁ κάλαμος τοῦ σίτου, ἔγωγ', ἔφην, κάτω-
 θεν ἄν τέμνομι, ἵνα ἱκανὰ τὰ ἄχυρα μᾶλλον γίνηται·
 εἰάν δὲ ὑψηλὸς ἦ, νομίζω ὀρθῶς ἄν ποιεῖν μεσοτομῶν,
 ἵνα μήτε οἱ ἀλοῶντες μοχθῶσι περιττὸν πόνον μήτε
 οἱ λικμῶντες ὧν οὐδὲν προσδέονται. τὸ δὲ ἐν τῇ γῇ
 λειφθὲν ἠγοῦμαι καὶ κατακαυθὲν συνωφελεῖν ἄν τὴν
 γῆν καὶ εἰς κόπρον ἐμβληθὲν τὴν κόπρον συμπληθύ-
 νειν. Ὅρας, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὡς ἀλίσκει ἐπ' αὐτο- 3
 φώρῳ καὶ περὶ θερισμοῦ εἰδὼς ἅπερ ἐγώ; Κινδυνεύω,
 ἔφην ἐγώ, καὶ βούλομαι γε σκέψασθαι εἰ καὶ ἀλοῶν
 ἐπίσταμαι. Οὐκοῦν, ἔφη, τοῦτο μὲν οἶσθα ὅτι ὑπο-
 ζυγίῳ ἀλοῶσι τὸν σῖτον. Τί δ' οὐκ, ἔφην ἐγώ, οἶδα; 4
 καὶ ὑποζυγία γε καλούμενα πάντα ὁμοίως, βοῦς, ἡμιό-
 νους, ἵππους. Οὐκοῦν, ἔφη, ταῦτα μὲν ἠγεῖ τοσοῦτο
 μόνον εἰδέναί, πατεῖν τὸν σῖτον ἐλαννόμενα; Τί γὰρ
 ἄν ἄλλο, ἔφην ἐγώ, ὑποζυγία εἰδείη; Ὅπως δὲ τὸ δεό- 5
 μενον κόψουσι καὶ ὁμαλιεῖται ὁ ἀλοητός, τίνι τοῦτο,
 ὦ Σώκρατες; ἔφη. Δῆλον ὅτι, ἔφην ἐγώ, τοῖς ἐπα-
 λωσταῖς. στρέφοντες γὰρ καὶ ὑπὸ τοὺς πόδας ὑποβάλ-
 λουτες τὰ ἄτριπτα ἀεὶ δῆλον ὅτι μάλιστα ὁμαλίζουεν
 ἄν τὸν δῖνον καὶ τάχιστα ἀνύτοιεν. Ταῦτα μὲν τοί-
 νυν, ἔφη, οὐδὲν ἐμοῦ λείπει γιννώσκων. Οὐκοῦν, 6
 ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, ἐκ τούτου δὴ καθαροῦμεν τὸν
 σῖτον λικμῶντες. Καὶ λέξον γέ μοι, ὦ Σώκρατες, ἔφη
 ὁ Ἰσχόμαχος, ἢ οἶσθα ὅτι ἦν ἐκ τοῦ προσηνέμου μέ-
 ρους τῆς ἄλω ἄρχη, δι' ὅλης τῆς ἄλω οἴσεται σοι τὰ
 ἄχυρα; Ἀνάγκη γάρ, ἔφην ἐγώ. Οὐκοῦν εἰκὸς καὶ 7
 ἐπιπίπτειν, ἔφη, αὐτὰ ἐπὶ τὸν σῖτον. Πολὺ γὰρ ἔστιν,
 ἔφην ἐγώ, τὸ ὑπερευεχθῆναι τὰ ἄχυρα ὑπὲρ τὸν σῖτον

- εἰς τὸ κενὸν τῆς ἄλω. Ἦν δέ τις, ἔφη, λιμᾶ ἐκ τοῦ ὑπνηέμου ἀρχόμενος; Δῆλον, ἔφην ἐγώ, ὅτι εὐθύς ἐν τῇ ἀχυροδόκῃ ἔσται τὰ ἄχυρα. Ἐπειδὴν δὲ καθάρης, ἔφη, τὸν σῖτον μέχρι [τοῦ] ἡμίσεος τῆς ἄλω, πότερον εὐθύς οὔτω κεχυμένου τοῦ σίτου λιμηῖσαι τὰ ἄχυρα τὰ λοιπὰ ἢ συνώσας τὸν καθαρὸν πρὸς τὸν πόλον ὡς εἰς στενότατον; Συνώσας νῆ Δί', ἔφην ἐγώ, τὸν καθαρὸν σῖτον, ἵν' ὑπερφέρηται μοι τὰ ἄχυρα εἰς τὸ κενὸν τῆς ἄλω, καὶ μὴ δις ταῦτά ἄχυρα δέῃ λιμᾶν.
- 9 Σὺ μὲν δὴ ἄρα, ἔφη, ὦ Σώκρατες, σῖτόν γε ὡς ἂν τάχιστα καθαρὸς γένοιτο καὶ ἄλλον δύναιο διδάσκειν. Ταῦτα τοίνυν, ἔφην ἐγώ, ἐλελήθειν ἐμαντὸν ἐπιστάμενος. καὶ πάλαι ἐννοῶ ἄρα εἰ λέληθα καὶ χρυσοχοεῖν καὶ αὐλεῖν καὶ ζωγραφεῖν ἐπιστάμενος. ἐδίδαξε γὰρ οὔτε ταῦτά με οὐδεὶς οὔτε γεωργεῖν· ὁρῶ δ' ὡσπερ γεωργοῦντας καὶ τὰς ἄλλας τέχνας ἐργαζομένους ἀνθρώπους.
- 10 Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἔλεγον ἐγώ σοι πάλαι ὅτι καὶ ταύτη εἶη γενναιοτάτη ἢ γεωργικὴ τέχνη ὅτι καὶ ῥάστη ἐστὶ μαθεῖν. Ἄγε δὴ, ἔφην ἐγώ, οἶδα, ὦ Ἰσχόμαχε· τὰ μὲν δὴ ἀμφὶ σπόρον ἐπιστάμενος ἄρα ἐλελήθειν ἐμαντὸν [ἐπιστάμενος].
- XIX. Ἔστιν οὖν, ἔφην ἐγώ, τῆς γεωργικῆς τέχνης καὶ ἢ τῶν δένδρων φυτεία; Ἔστι γὰρ οὖν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. Πῶς ἂν οὖν, ἔφην ἐγώ, τὰ μὲν ἀμφὶ τὸν σπόρον ἐπισταίμην, τὰ δ' ἀμφὶ τὴν φυτείαν οὐκ ἐπίσταμαι; Οὐ γὰρ σύ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἐπίστασαι; Πῶς; ἐγὼ ἔφην, ὅστις μὴτ' ἐν ὁποιᾷ τῇ γῇ δεῖ φυτεύειν οἶδα μῆτε ὀπόσον βάθος ὀρύττειν τὸ φυτὸν μῆτε ὀπόσον πλάτος μῆτε ὀπόσον μῆκος τὸ φυτὸν ἐμβάλλειν μῆτε ὅπως ἂν ἐν τῇ γῇ κείμενον τὸ φυτὸν μάλιστα ἂν βλάστανται.
- 3 Ἴθι δὴ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, μάνθανε ὅτι μὴ

ἐπίστασαι. βοθύνους μὲν γὰρ οἴους ὀρύττουσι τοῖς
 φυτοῖς οἶδ' ὅτι ἐόρακας, ἔφη. Καὶ πολλάκις ἔγωγ',
 ἔφη. Ἦδη τινὰ οὖν αὐτῶν εἶδες βαθύτερον τριπό-
 δου; Οὐδὲ μὰ Δί' ἔγωγ', ἔφην, πενθημιποδίου. Τί
 δὲ τὸ πλάτος ἤδη τινὰ τριπόδου πλέον εἶδες; Οὐδὲ μὰ
 Δί', ἔφην ἐγώ, διπόδου. Ἴθι δὴ, ἔφη, καὶ τόδε ἀπό- 4
 κριναί μοι, ἤδη τινὰ εἶδες τὸ βάθος ἐλάττονα πο-
 διαίου; Οὐδὲ μὰ Δί', ἔφην, ἔγωγε τριημιποδίου. καὶ
 γὰρ ἐξορύττοιο ἂν σκαπτόμενα, ἔφην ἐγώ, τὰ φυτά,
 εἰ λίαν γε οὕτως ἐπιπολῆς πεφυτευμένα εἶη. Οὐκοῦν 5
 τοῦτο μὲν, ἔφη, ᾧ Σώκρατες, ἱκανῶς οἶσθα ὅτι οὔτε
 βαθύτερον πενθημιποδίου ὀρύττουσιν οὔτε βραχύτε-
 ρον τριημιποδίου. Ἀνάγκη γάρ, ἔφην ἐγώ, τοῦτο
 ὀραῖσθαι, οὕτω γε καταφανὲς ὄν. Τί δέ, ἔφη, ξηρο- 6
 τέραν καὶ ὑγροτέραν γῆν γινώσκεις ὀρῶν; Ξηρὰ μὲν
 γοῦν μοι δοκεῖ, ἔφην ἐγώ, εἶναι ἢ περὶ τὸν Λυκαβητ-
 τοῦ καὶ ἢ ταύτη ὁμοία, ὑγρὰ δὲ ἢ ἐν τῷ Φαληρικῷ ἔλει
 καὶ ἢ ταύτη ὁμοία. Πότερα οὖν, ἔφη, ἐν τῇ ξηρᾷ ἂν 7
 βαθὺν ὀρύττοις βόθρον τῷ φυτῷ ἢ ἐν τῇ ὑγρᾷ; Ἐν
 τῇ ξηρᾷ νῆ Δί', ἔφην ἐγώ· ἐπεὶ ἐν γε τῇ ὑγρᾷ ὀρύτ-
 των βαθύν, ὕδωρ ἂν εὐρίσκοις καὶ οὐκ ἂν δύναιο ἔτι
 ἐν ὕδατι φυτεύειν. Καλῶς μοι δοκεῖς, ἔφη, λέγειν.
 οὐκοῦν ἐπειδὴν ὀρωρυγμένοι ᾧσιν οἱ βόθροι, ὀπηνίκα
 δεῖ τιθέναι ἐκάτερα τὰ φυτὰ ἤδη εἶδες; Μάλιστα, ἔφην
 ἐγώ· Σὺ οὖν βουλόμενος ὡς τάχιστα φῦναι αὐτὰ 8
 πότερον ὑποβαλὼν ἂν τῆς γῆς τῆς εἰργασμένης οἶει
 τὸν βλαστὸν τοῦ κλίματος θάττου χωρεῖν διὰ τῆς μα-
 λακῆς ἢ διὰ τῆς ἀργοῦ εἰς τὸ σκληρόν; Δῆλον, ἔφην
 ἐγώ, ὅτι διὰ τῆς εἰργασμένης θάττου ἂν ἢ διὰ τῆς
 ἀργοῦ βλαστάνοι. Οὐκοῦν ὑποβλητέα ἂν εἶη τῷ φυτῷ 9
 γῆ. Τί δ' οὐ μέλλει; ἔφην ἐγώ. Πότερα δὲ ὄλον τὸ

- κλήμα ὀρθὸν τιθεὶς πρὸς τὸν οὐρανὸν βλέπον ἡγεῖ
 μᾶλλον ἂν ῥιζοῦσθαι αὐτὸ ἢ καὶ πλάγιόν τι ὑπὸ τῇ
 ὑποβελημένῃ γῆ θείης ἂν, ὥστε κείσθαι ὥσπερ γάμμα
 10 ὑπτίον; Οὕτω νῆ Δία· πλείονες γὰρ ἂν οἱ ὀφθαλμοὶ
 κατὰ γῆς εἶεν· ἐκ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἄνω ὀρθῶ βλα-
 στάνοντα τὰ φυτὰ. καὶ τοὺς κατὰ τῆς γῆς οὖν ὀφθαλ-
 μοὺς ἡγοῦμαι τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν. πολλῶν δὲ φρομέ-
 νων βλαστῶν κατὰ τῆς γῆς ταχὺ ἂν καὶ ἰσχυρὸν τὸ
 11 φυτὸν ἡγοῦμαι βλαστάνειν. Ταῦτὰ τοίνυν, ἔφη, καὶ
 περὶ τούτων γιννώσκων ἐμοὶ τυγχάνεις. ἐπαμήσατο δ'
 ἂν μόνον, ἔφη, τὴν γῆν, ἢ καὶ σάξαις ἂν εὖ μάλα περὶ
 τὸ φυτόν; Σάττοιμ' ἂν, ἔφη, νῆ Δί' ἐγώ. εἰ [μὲν]
 γὰρ μὴ σεσαγμένον εἴη, ὑπὸ μὲν τοῦ ὕδατος εὖ οἶδ'
 ὅτι πηλὸς ἂν γίγνοιτο ἢ ἄσακτος γῆ, ὑπὸ δὲ τοῦ ἡλίου
 ξηρὰ μέχρι βυθοῦ, ὥστε τὰ φυτὰ κίνδυνος ὑπὸ μὲν
 τοῦ ὕδατος σήπεσθαι μὲν δι' ὑγρότητα, αὐαίνεσθαι
 δὲ διὰ ξηρότητα, [ἡγουν χαυνότητα τῆς γῆς,] θερμοαι-
 12 νομένων τῶν ῥιζῶν. Καὶ περὶ ἀμπέλων ἄρα σύγε,
 ἔφη, φυτείας, ᾧ Σώκρατες, τὰ αὐτὰ ἐμοὶ πάντα γι-
 γνώσκων τυγχάνεις. Ἡ καὶ συκῆν, ἔφη ἐγώ, οὕτω
 δεῖ φυτεύειν; Οἶμαι δ', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ τᾶλλα
 ἀκρόδρυα πάντα. τῶν γὰρ ἐν τῇ τῆς ἀμπέλου φυτεία
 καλῶς ἐχόντων τί ἂν ἀποδοκιμάσαις εἰς τὰς ἄλλας φυ-
 13 τείας; Ἐλαίαν δὲ πῶς, ἔφη ἐγώ, φυτεύσομεν, ᾧ
 Ἰσχόμαχε; Ἀποπειρᾷ μου καὶ τοῦτο, ἔφη, μάλιστα
 πάντων ἐπιστάμενος. ὄρας μὲν γὰρ δὴ ὅτι βαθύτερος
 ὀρύττεται τῇ ἐλαίᾳ βόθρος· καὶ γὰρ παρὰ τὰς ὁδοὺς
 μάλιστα ὀρύττεται· ὄρας δ' ὅτι πρέμνα πᾶσι τοῖς φυ-
 τευτηρίοις πρόσσεστιν· ὄρας δ', ἔφη, τῶν φυτῶν πη-
 λὸν ταῖς κεφαλαῖς πάσαις ἐπικείμενον καὶ πάντων τῶν
 14 φυτῶν ἐστεγασμένον τὸ ἄνω. Ὅρθῶ, ἔφη ἐγώ, ταῦτα

πάντα. Καὶ ὁρῶν δὴ, ἔφη, τί αὐτῶν οὐ γιννώσκεις;
 ἢ τὸ ὄστρακον ἀγνοεῖς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, πῶς ἂν ἐπὶ
 τοῦ πηλοῦ ἄνω καταθείης; Μὰ τὸν Δί', ἔφην ἐγώ,
 οὐδὲν ὧν εἶπας, ὦ Ἰσχόμαχε, ἀγνοῶ, ἀλλὰ πάλιν ἐννοῶ
 τί ποτε, ὅτε πάλαι ἦρου με συλλήβδην εἰ ἐπίσταμαι
 φυτεύειν, οὐκ ἔφην. οὐ γὰρ ἐδόκουν ἔχειν ἂν εἰπεῖν
 οὐδὲν ἢ δεῖ φυτεύειν· ἐπεὶ δέ με καθ' ἐν ἑκάστον ἐπε-
 χείρησας ἐρωτᾶν, ἀποκρίνομαι σοι, ὡς σὺ φῆς, ἄπερ
 σὺ γιννώσκεις ὁ δεινὸς λεγόμενος γεωργός. Ἄρα, 15
 ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ἡ ἐρώτησις διδασκαλία ἐστίν; ἄρτι
 γὰρ δὴ, ἔφην ἐγώ, καταμανθάνω ἢ με ἐπηρώτησας
 ἕκαστα· ἄγων γάρ με δι' ὧν ἐγὼ ἐπίσταμαι, ὅμοια
 τούτοις ἐπιδεικνύς ἂ οὐκ ἐνόμιζον ἐπίστασθαι ἀναπεί-
 θεις οἶμαι ὡς καὶ ταῦτα ἐπίσταμαι. Ἄρ' οὖν, ἔφη 16
 ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ περὶ ἀργυρίου ἐρωτῶν ἂν σε, πότε-
 ρον καλὸν ἢ οὐ, δυναίμην ἂν σε πείσαι ὡς ἐπίστασαι
 διαδοκιμάζειν τὰ καλὰ καὶ τὰ κίβδηλα ἀργύρια; καὶ
 περὶ αὐλητῶν ἂν δυναίμην ἀναπείσαι ὡς ἐπίστασαι
 αὐλεῖν, καὶ περὶ ζωγράφων καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν
 τοιούτων; Ἴσως ἂν, ἔφην ἐγώ, ἐπειδὴ καὶ γεωργεῖν
 ἀνέπεισάς με ὡς ἐπιστήμων εἶην, καίπερ εἰδότα ὅτι
 οὐδεὶς πώποτε ἐδίδαξέ με ταύτην τὴν τέχνην. Οὐκ 17
 ἔστι ταῦτ', ἔφη, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ἐγὼ καὶ πάλαι
 σοι ἔλεγον ὅτι ἡ γεωργία οὕτω φιλόανθρωπος ἐστὶ καὶ
 πραεὶα τέχνη ὥστε καὶ ὁρῶντας καὶ ἀκούοντας ἐπι-
 στήμονας εὐθὺς ἑαυτῆς ποιεῖν. πολλὰ δ', ἔφη, καὶ 18
 αὐτὴ διδάσκει ὡς ἂν κάλλιστά τις αὐτῇ χρῶτο. αὐτίκα
 ἄμπελος ἀναβαίνουσα μὲν ἐπὶ τὰ δένδρα, ὅταν ἔχη τι
 πλησίον δένδρον, διδάσκει ἰστάναι αὐτήν· περι-
 πεταννύουσα δὲ τὰ οἴναρα, ὅταν ἔτι αὐτῇ ἀπαλοὶ οἱ
 βότρυνες ᾧσι, διδάσκει σκιάζειν τὰ ἡλιούμενα ταύτην

19 τὴν ὥραν· ὅταν δὲ καιρὸς ἦ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἤδη γλυκαίνεσθαι τὰς σταφυλάς, φυλλορροοῦσα διδάσκει ἐαυτὴν ψιλοῦν καὶ πεπαίνειν τὴν ὀπώραν, διὰ πολυφορίαν δὲ τοὺς μὲν πέπουνας δεικνύουσα βότρους, τοὺς δὲ ἔτι ὠμοτέρους φέρουσα, διδάσκει τρυγᾶν ἐαυτήν, ὥσπερ τὰ σῦκα συκάζουσι, τὸ ὄργων ἀεί.

XX. Ἐνταῦθα δὴ ἐγὼ εἶπον, Πῶς οὖν, ὦ Ἰσχόμαχε, εἰ οὕτω γε καὶ ῥάδιά ἐστι μαθεῖν τὰ περὶ τὴν γεωργίαν καὶ πάντες ὁμοίως ἴσασιν ἢ δεῖ ποιεῖν, οὐχὶ καὶ πάντες πράττουσιν ὁμοίως, ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν ἀφθόνως τε ζῶσι καὶ περιττὰ ἔχουσιν, οἱ δ' οὐδὲ τὰ ἀναγκαῖα δύ-
 2 ναυται πορίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ προσοφείλουσιν; Ἐγὼ δὴ σοι λέξω, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. οὐ γὰρ ἡ ἐπιστήμη οὐδ' ἡ ἀνεπιστημοσύνη τῶν γεωργῶν ἐστὶν ἡ ποιοῦσα τοὺς μὲν εὐπορεῖν, τοὺς δὲ ἀπόρους εἶναι·
 3 οὐδ' ἂν ἀκούσαιοις, ἔφη, λόγου οὕτω διαθέντος ὅτι διέφθαρται ὁ οἶκος, διότι οὐχ ὀμαλῶς ὁ σπορευὺς ἔσπειρεν, οὐδ' ὅτι οὐκ ὀρθῶς τοὺς ὄρχους ἐφύτευσεν, οὐδ' ὅτι ἀγνοήσας τις τὴν γῆν φέρουσαν ἀμπέλους ἐν ἀφόρῳ ἐφύτευσεν, οὐδ' ὅτι ἠγνόησέ τις ὅτι ἀγαθόν ἐστὶ τῷ σπόρῳ νεὸν προεργάζεσθαι, οὐδ' ὅτι ἠγνόησέ τις ὡς
 4 ἀγαθόν ἐστὶ τῇ γῆ κόπρον μιγνύναι· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐστὶν ἀκοῦσαι, ἀνὴρ οὐ λαμβάνει σῖτον ἐκ τοῦ ἀγροῦ· οὐ γὰρ ἐπιμελεῖται ὡς αὐτῷ σπείρηται ἢ ὡς κόπρος γίννηται. οὐδ' οἶνον ἔχει ἀνὴρ· οὐ γὰρ ἐπιμελεῖται ὡς φυτεύσῃ ἀμπέλους οὐδὲ αἶ οὔσαι ὅπως φέρωσιν αὐτῷ. οὐδὲ ἔλαιον οὐδὲ σῦκα ἔχει ἀνὴρ· οὐ
 5 γὰρ ἐπιμελεῖται οὐδὲ ποιεῖ ὅπως ταῦτα ἔχη. τοιαῦτ', ἔφη, ἐστίν, ὦ Σώκρατες, ἢ διαφέροντες ἀλλήλων οἱ γεωργοὶ διαφερόντως καὶ πράττουσι πολὺ μᾶλλον ἢ
 6 [οἱ] δοκοῦντες σοφόν τι εὐρηκέναι εἰς τὰ ἔργα. καὶ οἱ

στρατηγοὶ ἔστιν ἐν οἷς τῶν στρατηγικῶν ἔργων οὐ
 γνώμη διαφέροντες ἀλλήλων οἱ μὲν βελτίονες οἱ δὲ
 χείρονές εἰσιν, ἀλλὰ σαφῶς ἐπιμελεία. ἂ γὰρ καὶ οἱ
 στρατηγοὶ γιννώσκουσι πάντες καὶ τῶν ἰδιωτῶν οἱ
 πλείστοι, ταῦτα οἱ μὲν ποιοῦσι τῶν ἀρχόντων οἱ δ'
 οὐ. οἷον καὶ τόδε γιννώσκουσιν ἅπαντες ὅτι διὰ πο- 7
 λεμίας πορευομένους βέλτιόν ἐστὶ τεταγμένους πο-
 ρεύεσθαι οὕτως ὡς ἂν ἄριστα μάχοντο, εἰ δέοι. τοῦτο
 τοῖνυν γιννώσκοντες οἱ μὲν ποιοῦσιν οὕτως οἱ δ' οὐ
 ποιοῦσι. φυλακὰς ἅπαντες ἴσασιν ὅτι βέλτιόν ἐστὶ 8
 καθιστάναι καὶ ἡμερινὰς καὶ νυκτερινὰς πρὸ τοῦ
 στρατοπέδου. ἀλλὰ καὶ τούτου οἱ μὲν ἐπιμελοῦνται
 ὡς ἔχη οὕτως, οἱ δ' οὐκ ἐπιμελοῦνται. ὅταν τε αὖ 9
 διὰ στενοπόρων ἴωσιν, πάνυ χαλεπὸν εὔρειν ὅστις οὐ
 γινώσκει ὅτι προκαταλαμβάνειν τὰ ἐπίκαιρα κρεῖττον
 ἢ μή. ἀλλὰ καὶ τούτου οἱ μὲν ἐπιμελοῦνται οὕτω
 ποιεῖν, οἱ δ' οὐ. ἀλλὰ καὶ κόπρον λέγουσι μὲν πάν- 10
 τες ὅτι ἄριστον εἰς γεωργίαν ἐστὶ καὶ ὀρωσι δὲ αὐτο-
 μάτην γιγνομένην· ὅμως δὲ καὶ ἀκριβοῦντες ὡς γίννε-
 ται, καὶ ῥάδιον ὄν πολλὴν ποιεῖν, οἱ μὲν καὶ τούτου
 ἐπιμελοῦνται ὅπως ἀθροίζεται, οἱ δὲ παραμελοῦσι.
 καίτοι ὕδωρ μὲν ὃ ἄνω θεὸς παρέχει, τὰ δὲ κοῖλα 11
 πάντα τέλματα γίννεται, ἢ γῆ δὲ ὕλην παντοίαν παρέ-
 χει· καθαίρειν δὲ δεῖ τὴν γῆν τὸν μέλλοντα σπείρειν·
 ἂ δ' ἐκποδῶν ἀναιρεῖται, ταῦτα εἴ τις ἐμβάλλοι εἰς τὸ
 ὕδωρ, ὃ χρόνος ἤδη αὐτὸς ἂν ποιοίη οἷς ἢ γῆ ἤδεται.
 ποῖα μὲν γὰρ ὕλη, ποῖα δὲ γῆ ἐν ὕδατι στασίμω οὐ
 κόπρος γίννεται; καὶ ὁπόσα δὲ θεραπείας δεῖται ἢ γῆ, 12
 ὑγροτέρα τε οὖσα πρὸς τὸν σπόρον ἢ ἀλμωδεστέρα
 πρὸς φυτεῖαν, καὶ ταῦτα γιννώσκουσι μὲν πάντες καὶ
 ὡς τὸ ὕδωρ ἐξάγεται τάφροις καὶ ὡς ἢ ἄλμη κολάζεται

μιγνυμένη πᾶσι τοῖς ἀνάλοιμοις [καὶ] ὑγροῖς τε καὶ ξηροῖς· ἀλλὰ καὶ τούτων ἐπιμελοῦνται οἱ μὲν οἱ δ' οὐ.

- 13 εἰ δέ τις παντάπασιν ἀγνώως εἴη τί δύναται φέρειν ἢ γῆν, καὶ μήτε ἰδεῖν ἔχει καρπὸν μηδὲ φυτὸν αὐτῆς, μήτε ὅτου ἀκούσαι τὴν ἀλήθειαν περὶ αὐτῆς ἔχει, οὐ πολὺ μὲν ῥᾶον γῆς πείρασαν λαμβάνειν παντὶ ἀνθρώπῳ ἢ ἵππῳ, πολὺ δὲ ῥᾶον ἢ ἀνθρώπου; οὐ γὰρ ἔστιν ὅ,τι ἐπὶ ἀπάτῃ δεικνυσιν, ἀλλ' ἀπλῶς ἅ τε δύναται καὶ ἅ
- 14 μὴ σαφηνίζει τε καὶ ἀληθεύει. δοκεῖ δέ μοι ἢ γῆ καὶ τοὺς κακοὺς τε κάραθουὺς τῶ εὐγνωστα καὶ εὐμαθῆ πάντα παρέχειν ἄριστα ἐξετάζειν. οὐ γὰρ ὥσπερ τὰς ἄλλας τέχνας τοῖς μὴ ἐργαζομένοις ἔστι προφασίσασθαι ὅτι οὐκ ἐπίστανται· γῆν δὲ πάντες οἶδασιν ὅτι
- 15 εὖ πάσχουσα εὖ ποιεῖ· ἀλλ' ἢ ἐν γεωργίᾳ ἔστι σαφῆς ψυχῆς κατήγορος κακῆς. ὥς μὲν γὰρ ἂν δύναιτο ἄνθρωπος ζῆν ἄνευ τῶν ἐπιτηδείων οὐδεὶς τοῦτο αὐτὸς αὐτὸν πείθει· ὁ δὲ μήτε ἄλλην τέχνην χρηματοποιῶν ἐπιστάμενος μήτε γεωργεῖν ἐθέλων φανερόν ὅτι κλέπτων ἢ ἀρπάζων ἢ προσαιτῶν διανοεῖται βιοτεύειν,
- 16 ἢ παντάπασιν ἀλόγιστός ἐστι. μέγα δὲ ἔφη διαφέρειν εἰς τὸ λυσιτελεῖν γεωργίαν καὶ μὴ λυσιτελεῖν, ὅταν ὄντων ἐργαστήρων καὶ πλεόνων ὁ μὲν ἔχη τινὰ ἐπιμέλειαν ὡς τὴν ὥραν αὐτῶ ἐν τῶ ἔργῳ οἱ ἐργάται ὦσιν, ὁ δὲ μὴ ἐπιμελῆται τούτου. ῥαδίως γὰρ ἀνὴρ εἰς παρὰ τοὺς δέκα διαφέρει τῶ ἐν ὥρᾳ ἐργάζεσθαι, καὶ ἄλλος
- 17 γε ἀνὴρ διαφέρει τῶ πρὸ τῆς ὥρας ἀπιέναι. τὸ δὲ δὴ ἔαν ῥαδιουργεῖν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τοὺς ἀνθρώπους
- 18 ῥαδίως τὸ ἥμισυ διαφέρει τοῦ ἔργου παντός. ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις παρὰ στάδια διακόσια ἔστιν ὅτε τοῖς ἑκατὸν σταδίοις διήνεγκαν ἀλλήλων ἄνθρωποι τῶ τάχει, ἀμφοτέρω καὶ νεοὶ ὄντες καὶ ὑγιαίνοντες,

ὅταν ὁ μὲν πράττη ἐφ' ὧπερ ὥρμηται, βαδίζων, ὁ δὲ
 ῥαστωνεύῃ τῇ ψυχῇ καὶ παρὰ κρήναις καὶ ὑπὸ σκιαῖς
 ἀναπαυόμενός τε καὶ θεώμενος καὶ αὔρας θηρεῦων
 μαλακάς. οὕτω δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔργοις πολὺ διαφέρει- 19
 σιν εἰς τὸ ἀνύτειν οἱ πράττοντες ἐφ' ὧπερ τεταγμένοι
 εἰσὶ, καὶ οἱ μὴ πράττοντες ἄλλ' εὐρίσκοντες προφά-
 σεις τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι καὶ ἐώμενοι ῥαδιουργεῖν. τὸ 20
 δὲ δὴ [καὶ τὸ] καλῶς ἐργάζεσθαι ἢ κακῶς ἐπιμελεῖσθαι,
 τοῦτο δὴ τοσοῦτον διαφέρει ὅσον ἢ ὅλως ἐργάζεσθαι
 ἢ ὅλως ἀργὸν εἶναι. ὅταν σκαπτόντων, ἵνα ὕλης κα-
 θαρὰ αἱ ἄμπελοι γένωνται, οὕτω σκάπτωσιν ὥστε
 πλείω καὶ καλλίω τὴν ὕλην γίνεσθαι, πῶς οὕτως οὐκ
 ἀργὸν ἂν φήσαις εἶναι; τὰ οὖν συντριβόντα τοὺς οἰ- 21
 κους πολὺ μᾶλλον ταῦτά ἐστιν ἢ αἱ λίαν ἀνεπιστημο-
 σύναι. τὸ γὰρ τὰς μὲν δαπάνας χωρεῖν ἐντελεῖς ἐκ
 τῶν οἰκῶν, τὰ δὲ ἔργα μὴ τελεῖσθαι λυσιτελούντως
 πρὸς τὴν δαπάνην, ταῦτα οὐκέτι δεῖ θαναμάζειν ἐὰν
 ἀντὶ τῆς περιουσίας ἐνδειαν παρέχηται. τοῖς γε μέντοι 22
 ἐπιμελεῖσθαι δυναμένοις καὶ συντεταμένως γεωργοῦ-
 σιν ἀνυτικωτάτην χρημάτισιν ἀπὸ γεωργίας καὶ αὐτὸς
 ἐπετήδευσε καὶ ἐμὲ ἐδίδαξεν ὁ πατήρ. οὐδέποτε γὰρ
 εἶα χῶρον ἐξαιρεγασμένον ὠνεῖσθαι, ἀλλ' ὅστις ἢ δι'
 ἀμέλειαν ἢ δι' ἀδυναμίαν τῶν κεκτημένων καὶ ἀργὸς
 καὶ ἀφύτεντος εἴη, τοῦτον ὠνεῖσθαι παρήνει. τοὺς 23
 μὲν γὰρ ἐξαιρεγασμένους ἔφη καὶ πολλοῦ ἀργυρίου
 γίνεσθαι καὶ ἐπίδοσιν οὐκ ἔχειν· τοὺς δὲ μὴ ἔχοντας
 ἐπίδοσιν οὐδὲ ἥδονὰς ὁμοίως ἐνόμιζε παρέχειν, ἀλλὰ
 πᾶν κτῆμα καὶ θρέμμα τὸ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἰὸν τοῦτο καὶ
 εὐφραίνειν μάλιστα ὤετο. οὐδὲν οὖν ἔχει πλείονα
 ἐπίδοσιν ἢ χῶρος ἐξ ἀργοῦ πάμφορος γιγνόμενος. εὖ 24
 γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅτι τῆς ἀρχαίας τιμῆς

πολλοὺς πολλαπλασίονος χώρους ἀξιολογῶν ἡμεῖς ἤδη ἐποίη-
 σαμεν. καὶ τοῦτο, ὦ Σώκρατες, ἔφη, οὕτω μὲν πολ-
 λοῦ ἀξιον τὸ ἐνθύμημα, οὕτω δὲ ῥάδιον καὶ μαθεῖν,
 ὥστε νυνὶ ἀκούσας σὺ τοῦτο ἐμοὶ ὁμοίως ἐπιστάμενος
 25 ἄπει, καὶ ἄλλον διδάξεις, ἐὰν βούλη. καὶ ὁ ἐμὸς δὲ
 πατήρ οὔτε ἔμαθε παρ' ἄλλου τοῦτο οὔτε μεριμνῶν
 εὗρεν, ἀλλὰ διὰ τὴν φιλογεωργίαν καὶ φιλοπονίαν
 ἐπιθυμῆσαι ἔφη τοιούτου χώρου ὅπως ἔχοι ὅτι ποιῶ
 26 ἅμα καὶ ὠφελούμενος ἦδοιτο. ἦν γάρ τοι, ἔφη, ὦ
 Σώκρατες, φύσει, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, φιλογεωργότατος
 Ἀθηναίων ὁ ἐμὸς πατήρ. καὶ ἐγὼ μέντοι ἀκούσας
 τοῦτο, ἠρόμην αὐτόν, Πότερα δέ, ὦ Ἰσχόμαχε, ὁπό-
 σους ἐξεργάσατο χώρους ὁ πατήρ πάντας ἐκέκτητο, ἢ
 καὶ ἀπεδίδοτο, εἰ πολὺ ἀργύριον εὗρίσκει; Καὶ ἀπε-
 δίδοτο νῆ Δ', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος· ἀλλὰ ἄλλον τοι εὐ-
 27 θὺς ἀντεωνεῖτο, ἀργὸν δέ, διὰ τὴν φιλεργίαν. Λέγεις,
 ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, τῷ ὄντι φύσει τὸν πατέρα φι-
 λογεωργὸν εἶναι οὐδὲν ἥττον ἢ οἱ ἔμποροι φιλόσιτοί
 εἰσι. καὶ γὰρ οἱ ἔμποροι διὰ τὸ σφόδρα φιλεῖν τὸν
 σῖτον, ὅπου ἂν ἀκούσωσι πλεῖστον εἶναι, ἐκεῖσε πλέ-
 ουσιν ἐπ' αὐτόν καὶ Αἰγαῖον καὶ Εὐξείνου καὶ Σικε-
 28 λικὸν πόντον περῶντες· ἔπειτα δὲ λαβόντες ὁπόσον
 δύνανται πλεῖστον ἄγουσιν αὐτόν διὰ τῆς θαλάττης,
 καὶ ταῦτα εἰς τὸ πλοῖον ἐνθήμενοι ἐν ᾧπερ αὐτοὶ πλέ-
 ουσι. καὶ ὅταν δεηθῶσιν ἀργυρίου, οὐκ εἰκῆ αὐτόν
 ὅπου ἂν τύχωσιν ἀπέβαλον, ἀλλ' ὅπου ἂν ἀκούσωσι
 τιμᾶσθαι τε μάλιστα τὸν σῖτον καὶ περὶ πλεῖστον αὐ-
 τὸν ποιῶνται οἱ ἄνθρωποι, τούτοις αὐτόν ἄγοντες
 παραδιδόασιν. καὶ ὁ σὸς δὲ πατήρ οὕτω πως ἔοικε φι-
 29 λογεωργὸς εἶναι. πρὸς ταῦτα δὲ εἶπεν ὁ Ἰσχόμαχος,
 Σὺ μὲν παίζεις, ἔφη, ὦ Σώκρατες· ἐγὼ δὲ καὶ φιλο-

κοδόμους νομίζω οὐδὲν ἦττον οὔτινες ἂν ἀποδιδῶνται ἐξοικοδομοῦντες τὰς οἰκίας, εἴτ' ἄλλας οἰκοδομῶσι. Νῆ Δία, ἐγὼ δέ γέ σοι, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ἐπομόσας λέγω ἢ μὴν πιστεύειν σοι φύσει [νομίζειν] φιλεῖν ταῦτα πάντα ἀφ' ὧν ἂν ὠφελείσθαι νομίζωσιν.

Ἀτὰρ ἐννοῶ γε, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ὡς εὖ τῇ XXI. ὑποθέσει ὄλον τὸν λόγον βοηθοῦντα παρέσχησαι. ὑπέ-
θου γὰρ τὴν γεωργικὴν τέχνην πασῶν εἶναι εὐμαθε-
στάτην, καὶ νῦν ἐγὼ ἐκ πάντων ὧν εἴρηκας τοῦθ' οὔτως ἔχειν παντάπασιν ὑπὸ σοῦ ἀναπέπεισμαι. Νῆ 2
Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἀλλὰ τόδε τοι, ὦ Σώκρατες, τὸ πάσαις κοινὸν ταῖς πράξεσι καὶ γεωργικῇ καὶ πολιτικῇ καὶ οἰκονομικῇ καὶ πολεμικῇ τὸ ἀρχικὸν εἶναι, τοῦτο δὴ συνομολογῶ σοι ἐγὼ πολὺ διαφέρειν γνώμη τοὺς ἐτέρους τῶν ἐτέρων· οἷον καὶ ἐν τριήρει, ἔφη, ὅταν 3
πελαγίζωσι, καὶ δέη περᾶν ἡμερινοὺς πλοῦς ἐλαύνου-
τας, οἱ μὲν τῶν κελευστῶν δύνανται τοιαῦτα λέγειν καὶ ποιεῖν ὥστε ἀκουᾶν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τὸ ἐθέλοντας πονεῖν, οἱ δὲ οὔτως ἀγνώμονές εἰσιν ὥστε πλεῖον ἢ ἐν διπλασίῳ χρόνῳ τὸν αὐτὸν ἀνύτουσι πλοῦν. καὶ οἱ μὲν ἰδροῦντες καὶ ἐπαινοῦν-
τες ἀλλήλους, ὅ τε κελεύων καὶ οἱ πειθόμενοι, ἐκβαί-
νουσιν, οἱ δὲ ἀνιδρωτὶ ἤκουσι, μισοῦντες τὸν ἐπιστά-
την καὶ μισοῦμενοι. καὶ τῶν στρατηγῶν ταύτῃ δια- 4
φέρουσιν, ἔφη, οἱ ἕτεροι τῶν ἐτέρων· οἱ μὲν γὰρ οὔτε πονεῖν ἐθέλοντας οὔτε κινδυνεύειν παρέχονται, πεί-
θεσθαί τε οὐκ ἀξιοῦντας οὐδ' ἐθέλοντας ὅσον ἂν μὴ ἀνάγκῃ ἦ, ἀλλὰ καὶ μεγαλυνομένους ἐπὶ τῷ ἐναντιοῦ-
σθαι τῷ ἄρχοντι· οἱ δὲ αὐτοὶ οὔτοι οὐδ' αἰσχύνεσθαι ἐπισταμένους παρέχουσιν, ἦν τι τῶν αἰσχυρῶν συμ-
βαίνῃ. οἱ δ' αὖ θεῖοι καὶ ἀγαθοὶ καὶ ἐπιστήμονες 5

- ἄρχοντες τοὺς αὐτοὺς τούτους, πολλάκις δὲ καὶ ἄλλους παραλαμβάνοντες, αἰσχυνομένους τε ἔχουσιν αἰσχρόν τι ποιεῖν καὶ πείθεσθαι οἰομένους βέλτιον εἶναι, καὶ ἀγαλλομένους τῷ πείθεσθαι ἓνα ἕκαστον καὶ σύμπαν-
- 6 τας, πονεῖν ὅταν δεήσῃ, οὐκ ἀθύμως πονοῦντας. ἀλλ' ὥσπερ ἰδιώταις ἔστιν οἷς ἐγγίγνεται ἐθελοπονία τις, οὕτω καὶ ὄλω τῷ στρατεύματι ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν ἀρχόντων ἐγγίγνεται καὶ τὸ φιλοπονεῖν καὶ τὸ φιλοτιμεῖσθαι
- 7 ὀφθῆναι καλόν τι ποιοῦντας ὑπὸ τοῦ ἀρχοντος. πρὸς ὄντινα δ' ἂν ἀρχοντα διατεθῶσιν οὕτως οἱ ἐπόμενοι, οὗτοι δὴ ἐρωσμένοι γε ἀρχοντες γίνονται, οὐ μὰ Δι' οὐχ οἱ ἂν αὐτῶν ἄριστα τὸ σῶμα τῶν στρατιωτῶν ἔχωσι καὶ ἀκοντίζωσι καὶ τοξεύωσιν ἄριστα καὶ ἵππου ἄριστον ἔχοντες ὡς ἱππικώτατα ἢ πελταστικώτατα προκινδυνεύωσιν, ἀλλ' οἱ ἂν δύνωνται ἐμποιῆσαι τοῖς στρατιώταις ἀκολουθητέον εἶναι καὶ διὰ πυρὸς καὶ διὰ
- 8 παντὸς κινδύνου. τούτους δὴ δικαίως ἂν τις καλοῖη μεγαλογνώμονας, ᾧ ἂν ταῦτα γιννώσκοντες πολλοὶ ἔπωνται, καὶ μεγάλη χειρὶ εἰκότως οὗτος λέγοιτο πορεύεσθαι οὐ ἂν τῇ γνώμῃ πολλὰ χεῖρες ὑπηρετεῖν ἐθέλωσι, καὶ μέγας τῷ ὄντι οὗτος ἀνὴρ ὃς ἂν μεγάλα
- 9 δύνηται γνώμῃ διαπράξασθαι μᾶλλον ἢ ῥώμῃ. οὕτω δὲ καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις ἔργοις, ἂν τε ἐπίτροπος ἢ ὁ ἐφεστηκὼς ἂν τε καὶ ἐπιστάτης, ὃς ἂν δύνηται προθύμους καὶ ἐντεταμένους παρέχεσθαι εἰς τὸ ἔργον καὶ συνεχεῖς, οὗτοι δὴ οἱ ἀνύτοντές εἰσιν ἐπὶ τὰγαθὰ καὶ πολλὴν τὴν
- 10 περιουσίαν ποιοῦντες. τοῦ δὲ δεσπότητος ἐπιφανέντος, ᾧ Σώκρατες, ἔφη, ἐπὶ τὸ ἔργον, ὅστις δύναται καὶ μέγιστα βλάψαι τὸν κακὸν τῶν ἐργατῶν καὶ μέγιστα τιμῆσαι τὸν πρόθυμον, εἰ μηδὲν ἐπίδηλον ποιήσουσιν οἱ ἐργάται, ἐγὼ μὲν αὐτὸν οὐκ ἂν ἀγαίμην, ἀλλ' ὅτι

ἂν ἰδόντες κινήθῳσι καὶ μένος ἐκάστῳ ἐμπέσῃ τῶν
 ἐργατῶν καὶ φιλοεικία πρὸς ἀλλήλους καὶ φιλοτιμία
 κρατίστη οὕσα ἐκάστῳ, τοῦτον ἐγὼ φαίην ἂν ἔχειν τι
 ἤθους βασιλικοῦ. καὶ ἔστι τοῦτο μέγιστον, ὡς ἐμοὶ **11**
 δοκεῖ, ἐν παντὶ ἔργῳ ὅπου τι δι' ἀνθρώπων πράττε-
 ται, καὶ ἐν γεωργίᾳ δέ. οὐ μέντοι μὰ Δία τοῦτό γε
 ἔτι ἐγὼ λέγω, ἰδόντα μαθεῖν εἶναι, οὐδὲ ἅπαξ ἀκού-
 σαντα, ἀλλὰ καὶ παιδείας δεῖν φημι τῶ ταῦτα μέλλοντι
 δυνήσεσθαι καὶ φύσεως ἀγαθῆς ὑπάρξαι, καὶ τὸ μέ-
 γιστον δὴ θεῖον γενέσθαι. οὐ γὰρ πάνυ μοι δοκεῖ **12**
 ὅλον τουτὶ τὸ ἀγαθὸν ἀνθρώπινον εἶναι ἀλλὰ θεῖον,
 τὸ ἐθελόντων ἄρχειν· σαφῶς *φείδονται τοῖς ἀληθι-
 νῶς σωφροσύνη τετελεσμένοις. τὸ δὲ ἀκόντων τυραν-
 νεῖν διδόασιν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὓς ἂν ἠγῶνται ἀξίους
 εἶναι βιοτεύειν ὥσπερ ὁ Τάνταλος ἐν Ἄϊδου λέγεται τὸν
 ἀεὶ χρόνον διατρίβειν φοβούμενος μὴ δις ἀποθάνῃ.

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ.

1. *Ἄλλ'* ἐμοὶ δοκεῖ τῶν καλῶν κάγαθῶν ἀνδρῶν ἔργα οὐ μόνον τὰ μετὰ σπουδῆς πραττόμενα ἀξιωμακόμενα εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν ταῖς παιδιαῖς. οἷς δὲ πα-
- 2 ραγενόμενος ταῦτα γιννώσκω δηλῶσαι βούλομαι. ἦν μὲν γὰρ Παναθηναίων τῶν μεγάλων ἵπποδρομία, Καλλιᾶς δὲ ὁ Ἴππονίκου ἔρῶν ἐτύγχανεν Ἀυτόλυκου παιδὸς ὄντος, καὶ νενικηκότα αὐτὸν παγκράτιον ἦκεν ἄγων ἐπὶ τὴν θέαυ. ὡς δὲ ἡ ἵπποδρομία ἔληξεν, ἔχων τὸν τε Ἀυτόλυκον καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀπήει εἰς τὴν ἐν Πειραιεῖ οἰκίαν· συνείπετο δὲ αὐτῷ καὶ Νικήρατος.
- 3 ἰδὼν δὲ ὁμοῦ ὄντας Σωκράτην τε καὶ Κριτόβουλον καὶ Ἐρμογένην καὶ Ἀντισθένην καὶ Χαρμίδην, τοῖς μὲν ἄμφ' Ἀυτόλυκον ἠγρεῖσθαί τινα ἔταξεν, αὐτὸς δὲ προσῆλθε τοῖς ἀμφὶ Σωκράτην, καὶ εἶπεν, Εἰς καλόν γε
- 4 ὑμῖν συντετύχηκα· ἐστιᾶν γὰρ μέλλω Ἀυτόλυκον καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ. οἶμαι οὖν πολὺ ἂν τὴν κατασκευὴν μοι λαμπροτέραν φανῆναι εἰ ἀνδράσιν ἐκκεκαθαρμένοις τὰς ψυχὰς ὥσπερ ὑμῖν ὁ ἀνδρῶν κεκοσμημένος εἴη μᾶλλον ἢ εἰ στρατηγοῖς καὶ ἱππάρχοις καὶ σπουδα-
- 5 χίαις. καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν, Ἄει σὺ ἐπισκώπτεις ἡμᾶς καταφρονῶν, ὅτι σὺ μὲν Πρωταγόρα τε πολὺ ἀργύριον

δέδωκας ἐπὶ σοφίᾳ καὶ Γοργίᾳ καὶ Προδίκῳ καὶ ἄλλοις
 πολλοῖς, ἡμᾶς δ' ὀρᾶς αὐτουργοῦς τινὰς τῆς φιλοσο-
 φίας ὄντας. καὶ ὁ Καλλίας, Καὶ πρόσθεν μὲν γε, ἔφη, 6
 ἀπεκρυπτόμην ὑμᾶς ἔχων πολλὰ καὶ σοφὰ λέγειν, νῦν
 δέ, ἐὰν παρ' ἐμοὶ ἦτε, ἐπιδείξω ὑμῖν ἑμαυτὸν πάνυ
 πολλῆς σπουδῆς ἄξιον ὄντα. οἱ οὖν ἀμφὶ τὸν Σωκρά- 7
 την πρῶτον μὲν ὥσπερ εἰκὸς ἦν ἐπαινοῦντες τὴν κλη-
 σιν οὐχ ὑπισχνοῦντο συνδειπνήσειν· ὡς δὲ πάνυ ἀχθό-
 μενος φανερός ἦν, εἰ μὴ ἔψοιντο, συνηκολούθησαν.
 ἔπειτα δὲ αὐτῶ οἱ μὲν γυμνασάμενοι καὶ χρισάμενοι,
 οἱ δὲ καὶ λουσάμενοι παρήλθον. Αὐτόλυκος μὲν οὖν 8
 παρὰ τὸν πατέρα ἐκαθέζετο, οἱ δ' ἄλλοι ὥσπερ εἰκὸς
 κατεκλίθησαν. εὐθύς μὲν οὖν ἐννοήσας τὰ γιγνόμενα
 ἠγήσατ' ἂν φύσει βασιλικόν τι τὸ κάλλος εἶναι, ἄλλως
 τε καὶ ἦν μετ' αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης καθάπερ Αὐτό-
 λυκος τότε κεκτῆταί τις αὐτό. πρῶτον μὲν γὰρ ὥσπερ 9
 ὅταν φέγγος τι ἐν νυκτὶ φανῆ, πάντων προσάγεται τὰ
 ὄμματα, οὕτω καὶ τότε τοῦ Αὐτολύκου τὸ κάλλος πάν-
 των εἴλκε τὰς ὄψεις πρὸς αὐτόν· ἔπειτα τῶν ὀρώντων
 οὐδεὶς οὐκ ἔπασché τι τὴν ψυχὴν ὑπ' ἐκείνου. οἱ μὲν γε
 σιωπηρότεροι ἐγίννοντο, οἱ δὲ καὶ ἐσχηματίζοντό πως.
 πάντες μὲν οὖν οἱ ἐκ θεῶν του κατεχόμενοι ἀξιοθέατοι 10
 δοκοῦσιν εἶναι· ἀλλ' οἱ μὲν ἐξ ἄλλων πρὸς τὸ γοργότε-
 ροί τε ὀρᾶσθαι καὶ φοβερώτερον φθέγγεσθαι καὶ σφο-
 δρότεροι εἶναι φέρονται, οἱ δ' ὑπὸ τοῦ σώφρονος ἔρω-
 τος ἐνθεοὶ τὰ τε ὄμματα φιλοφρονεστέρως ἔχουσι καὶ
 τὴν φωνὴν πραοτέραν ποιοῦνται καὶ τὰ σχήματα εἰς τὸ
 ἐλευθεριώτατον ἄγουσιν. ἃ δὴ καὶ Καλλίας τότε διὰ
 τὸν ἔρωτα πράττων ἀξιοθέατος ἦν τοῖς τετελεσμένοις
 τούτῳ τῶ θεῶ. ἐκείνοι μὲν οὖν σιωπῇ ἐδείπνου, ὥσ- 11
 περ τοῦτο ἐπιτεταγμένον αὐτοῖς ὑπὸ κρείττονός τινος.

- Φίλιππος δ' ὁ γελωτοποιὸς κρούσας τὴν θύραν εἶπε τῷ ὑπακούσαντι εἰσαγγεῖλαι ὅστις τε εἴη καὶ διότι κατάργεσθαι βούλοιο· συνεσκευασμένος δὲ παρεῖναι ἔφη πάντα τὰ ἐπιτήδεια ὥστε δειπνεῖν τ' ἀλλότρια, καὶ τὸν παῖδα δὲ ἔφη πάνυ πιέζεσθαι διὰ τε τὸ φέρειν μηδὲν
- 12 καὶ διὰ τὸ ἀνάριστον εἶναι. ὁ οὖν Καλλίας ἀκούσας ταῦτα εἶπεν, Ἄλλὰ μέντοι, ὦ ἄνδρες, αἰσχρὸν στέγης γε φθονῆσαι· εἰσίστω οὖν. καὶ ἅμα ἀπέβλεψεν εἰς τὸν Αὐτόλυκον, δῆλον ὅτι ἐπισκοπῶν τί ἐκείνῳ δόξειε τὸ
- 13 σκῶμμα εἶναι. ὁ δὲ στὰς ἐπὶ τῷ ἀνδρῶνι ἔνθα τὸ δεῖπνον ἦν εἶπεν, Ὅτι μὲν γελωτοποιὸς εἰμι ἴσθε πάντες· ἤκω δὲ προθύμως νομίσας γελοϊότερον εἶναι τὸ ἄκλητον ἢ τὸ κεκλημένον ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ δεῖπνον. Κατακλίνου τοίνυν, ἔφη ὁ Καλλίας. καὶ γὰρ οἱ παρόντες σπουδῆς μὲν, ὡς ὄρας, μεστοί, γέλωτος δὲ ἴσως ἐνδεέστεροι.
- 14 δειπνούντων δὲ αὐτῶν ὁ Φίλιππος γελοῖόν τι εὐθύς ἐπεχείρει λέγειν, ἵνα δὴ ἐπιτελοίῃ ὧν περ ἕνεκα ἐκαλεῖτο ἐκάστοτε ἐπὶ τὰ δεῖπνα. ὡς δ' οὐκ ἐκίνησε γέλωτα, τότε μὲν ἀχθεσθεῖς φανερὸς ἐγένετο. αὐτίς δ' ὀλίγον ὕστερον ἄλλο τι γελοῖον ἐβούλετο λέγειν. ὡς δὲ οὐδὲ τότε ἐγέλασαν ἐπ' αὐτῷ, ἐν τῷ μεταξὺ παυσάμενος
- 15 τοῦ δεῖπνου συγκαλυψάμενος κατέκειτο. καὶ ὁ Καλλίας, Τί τοῦτ', ἔφη, ὦ Φίλιππε; ἀλλ' ἢ οὐδύνη σε εἴληφε; καὶ ὃς ἀναστενάξας εἶπε, Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὦ Καλλία, μεγάλη γε· ἐπεὶ γὰρ γέλως ἐξ ἀνθρώπων ἀπόλωλεν, ἔρρει τὰ ἐμὰ πράγματα. πρόσθεν μὲν γὰρ τούτου ἕνεκα ἐκαλούμην ἐπὶ τὰ δεῖπνα ἵνα εὐφραίνοντο οἱ συνόντες δι' ἐμὲ γελῶντες· νῦν δὲ τίνος ἕνεκα καὶ καλεῖ μέ τις; οὔτε γὰρ ἐγωγε σπουδάσαι ἂν δυναίμην μᾶλλον ἢ περὶ ἀθάνατος γενέσθαι, οὔτε μὴν ὡς ἀντικληθησόμενος καλεῖ μέ τις, ἐπεὶ πάντες ἴσασιν ὅτι

ἀρχὴν οὐδὲ νομίζεται εἰς τὴν ἐμὴν οἰκίαν δεῖπνον εἰσφέ-
 ρεσθαι. καὶ ἅμα λέγων ταῦτα ἀπεμύττετό τε καὶ τῆ
 φωνῇ σαφῶς κλαίειν ἐφαίνετο. πάντες μὲν οὖν παρε- 16
 μυθοῦντό τε αὐτὸν ὡς αὐτῆς γελασόμενοι καὶ δειπνεῖν
 ἐκέλευον, Κριτόβουλος δὲ καὶ ἐξεκάχασεν ἐπὶ τῷ οἰ-
 κτισμῷ αὐτοῦ. ὁ δ' ὡς ἤσθετο τοῦ γέλωτος, ἀνεκαλύ-
 ψατό τε καὶ τῆ ψυχῇ παρακελευσάμενος θαρρεῖν, ὅτι
 ἔσονται συμβολαί, πάλιν ἐδείπνει.

Ὡς δ' ἀφηρέθησαν αἱ τράπεζαι καὶ ἔσπεισαν καὶ II.
 ἐπαιάνισαν, ἔρχεται αὐτοῖς ἐπὶ κῶμον Συρακόσιός τις
 ἄνθρωπος, ἔχων τε αὐλητρίδα ἀγαθὴν καὶ ὄρχηστρίδα
 τῶν τὰ θαύματα δυναμένων ποιεῖν, καὶ παῖδα πάνυ γε
 ὠραῖον καὶ πάνυ καλῶς κιθαρίζοντα καὶ ὄρχούμενον.
 ταῦτα δὲ καὶ ἐπιδεικνὺς ὡς ἐν θαύματι ἀργύριον ἐλάμ-
 βανεν. ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ἡ αὐλητρίς μὲν ἠύλησεν, ὁ δὲ 2
 παῖς ἐκιθάρισε, καὶ ἐδόκουν μάλα ἀμφοτέροι ἐκαστῶς
 εὐφραίνεσθαι, εἶπεν ὁ Σωκράτης, Νῆ Δί', ὦ Καλλιᾶ, τε-
 λέως ἡμᾶς ἐστιᾶς. οὐ γὰρ μόνον δεῖπνον ἀμεμπτον
 παρέθηκας, ἀλλὰ καὶ θεάματα καὶ ἀκροάματα ἠδίστα
 παρέχεις. καὶ ὅς ἔφη, Τί οὖν εἰ καὶ μῦρον τις ἡμῖν ἐνέ- 3
 γκαι, ἵνα καὶ εὐωδία ἐστιώμεθα; Μηδαμῶς, ἔφη ὁ Σω-
 κράτης. ὥσπερ γὰρ τοι ἐσθῆς ἄλλη μὲν γυναικί, ἄλλη
 δὲ ἀνδρὶ καλή, οὕτω καὶ ὁσμὴ ἄλλη μὲν ἀνδρὶ, ἄλλη δὲ
 γυναικὶ πρέπει. καὶ γὰρ ἀνδρὸς μὲν δῆπου ἕνεκα ἀνῆρ
 οὐδεὶς μύρω χρίεται. αἱ μέντοι γυναῖκες ἄλλως τε καὶ
 ἦν νύμφαι τύχασιν οὔσαι, ὥσπερ ἡ Νικηράτου τοῦδε
 καὶ ἡ Κριτοβούλου, μύρου μὲν τί καὶ προσδέονται;
 αὐταὶ γὰρ τούτου ὄξουσιν· ἐλαίου δὲ τοῦ ἐν γυμνασίοις 4
 ὁσμὴ καὶ παροῦσα ἠδίων ἢ μύρου γυναιξὶ καὶ ἀποῦσα
 ποθεινοτέρα. καὶ γὰρ δὴ μύρω μὲν ὁ ἀλειψάμενος καὶ
 δούλος καὶ ἐλεύθερος εὐθὺς ἅπας ὅμοιον ὄξει· αἱ δ'

ἀπὸ τῶν ἐλευθερίων μόχθων ὀσμαι ἐπιτηδευμάτων τε
 πρῶτον καὶ χρόνου δέονται, εἰ μέλλουσιν ἠδεῖσθαι τε καὶ
 ἐλευθεριοὶ ἔσεσθαι. καὶ ὁ Λύκων εἶπεν, Οὐκοῦν νέοις
 μὲν ἂν εἴη ταῦτα· ἡμᾶς δὲ τοὺς μηκέτι γυμναζομένους
 τίνας ὄξειν δεήσει; Καλοκάγαθίας νῆ Δί', ἔφη ὁ Σω-
 κράτης. Καὶ πόθεν ἂν τις τοῦτο τὸ χρεῖσμα λάβοι; Οὐ
 μὰ Δί', ἔφη, οὐ παρὰ τῶν μυροπωλῶν. Ἀλλὰ πόθεν
 δῆ; Ὁ μὲν Θεόγνις ἔφη,

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεται· ἦν δὲ κακοῖσι
 συμμίσγης, ἀπολείς καὶ τὸν ἔοντα νόον.

- 5 καὶ ὁ Λύκων εἶπεν, Ἀκούεις ταῦτα, ᾧ υἱέ; Ναὶ μὰ Δί',
 ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ χρῆταί γε. ἐπεὶ γοῦν νικηφόρος
 ἐβούλετο τοῦ παγκρατίου γενέσθαι, σὺν σοὶ σκεψάμε-
 νος * αὖ, ὅς ἂν δοκῆ αὐτῷ ἱκανώτατος εἶναι εἰς τὸ ταῦτα
 6 ἐπιτηδεῦσαι, τούτῳ συνέσται. ἐνταῦθα δὴ πολλοὶ
 ἐφθέγγξαντο· καὶ ὁ μὲν τις αὐτῶν εἶπε, Ποῦ οὖν εὐρή-
 σει τούτου διδάσκαλον; ὁ δὲ τις ὡς οὐδὲ διδακτὸν τοῦτο
 εἴη, ἕτερος δὲ τις ὡς εἶπερ τι καὶ ἄλλο καὶ τοῦτο μαθη-
 7 τόν. ὁ δὲ Σωκράτης ἔφη, Τοῦτο μὲν ἐπειδὴ ἀμφίλο-
 γόν ἐστιν, εἰς αὐτῆς ἀποθώμεθα· νυνὶ δὲ τὰ προκεί-
 μενα ἀποτελῶμεν. ὁρῶ γὰρ ἔγωγε τήνδε τὴν ὀρχη-
 8 στρίδα ἐφεστηκυῖαν καὶ τροχοὺς τινα αὐτῇ προσφέ-
 ροντα. ἐκ τούτου δὴ ἠϋλεῖ μὲν αὐτῇ ἢ ἑτέρα, παρεστη-
 κῶς δὲ τις τῇ ὀρχηστρίδι ἀνεδίδου τοὺς τροχοὺς μέχρι
 δῶδεκα. ἢ δὲ λαμβάνουσα ἅμα τε ὠρχεῖτο καὶ ἀνερ-
 9 ῥίπτει δινουμένους συντεκμαιρομένη ὅσον ἔδει ρίπτειν
 εἶπεν, Ἐν πολλοῖς μὲν, ᾧ ἄνδρες, καὶ ἄλλοις δῆλον καὶ
 ἐν οἷς δ' ἢ παῖς ποιεῖ ὅτι ἢ γυναικεία φύσις οὐδὲν χεί-
 ρων τῆς τοῦ ἀνδρὸς οὔσα τυγχάνει, γνώμης δὲ καὶ
 ἰσχύος δεῖται. ὥστε εἴ τις ὑμῶν γυναῖκα ἔχει, θαρρῶν

διδάσκειτο ὅ, τι βούλοιτ' ἂν αὐτῇ ἐπισταμένη χρῆσθαι.
 καὶ ὁ Ἀντισθένης, Πῶς οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὕτω 10
 γινώσκων οὐ καὶ σὺ παιδεύεις Ξανθίππην, ἀλλὰ χρῆ
 γυναικὶ τῶν οὐσῶν, οἶμαι δὲ καὶ τῶν γεγεννημένων καὶ
 τῶν ἐσομένων χαλεπωτάτῃ; Ὅτι, ἔφη, ὄρω καὶ τοὺς
 ἵππικοὺς βουλομένους γενέσθαι οὐ τοὺς εὐπειθεστά-
 τους ἀλλὰ τοὺς θυμοειδεῖς ἵππους κτωμένους. νομί-
 ζουσι γάρ, ἦν τοὺς τοιοῦτους δύνωνται κατέχειν, ῥα-
 δίως τοῖς γε ἄλλοις ἵπποις χρήσεσθαι. καὶ γὰρ δὴ βου-
 λόμενος ἀνθρώποις χρῆσθαι καὶ ὁμιλεῖν ταύτην κέκτη-
 μαι, εὖ εἰδὼς ὅτι εἰ ταύτην ὑποίσω, ῥαδίως τοῖς γε ἄλ-
 λοις ἅπασιν ἀνθρώποις συνέσομαι. καὶ οὗτος μὲν δὴ
 ὁ λόγος οὐκ ἄπο τοῦ σκοποῦ ἔδοξεν εἰρησθαι. μετὰ 11
 δὲ τοῦτο κύκλος εἰσηνέχθη περίμεστος ξιφῶν ὀρθῶν.
 εἰς οὖν ταῦτα ἢ ὀρχηστρὶς ἐκυβίστα τε καὶ ἐξεκυβίστα
 ὑπὲρ αὐτῶν. ὥστε οἱ μὲν θεώμενοι ἐφοβοῦντο μή τι
 πάθῃ, ἢ δὲ θαρρούντως τε καὶ ἀσφαλῶς ταῦτα διεπράτ-
 τετο. καὶ ὁ Σωκράτης καλέσας τὸν Ἀντισθένην εἶπεν, 12
 Οὔτοι τοὺς γε θεωμένους τάδε ἀντιλέξειν ἔτι οἶομαι
 ὡς οὐχὶ καὶ ἡ ἀνδρεία διδακτόν, ὁπότε αὕτη καίπερ
 γυνὴ οὔσα οὕτω τολμηρῶς εἰς τὰ ξίφη ἵεται. καὶ ὁ Ἀν- 13
 τισθένης εἶπεν, Ἄρ' οὖν καὶ τῷδε τῷ Συρακοσίῳ κρά-
 τιστον ἐπιδείξαντι τῇ πόλει τὴν ὀρχηστρίδα εἰπεῖν, εἰ
 διδῶσιν αὐτῷ Ἀθηναῖοι χρήματα, ποιήσῃν πάντας
 Ἀθηναίους τολμᾶν ὁμοσε ταῖς λόγχαις ἰέναι; καὶ ὁ Φί- 14
 λιππος, Νὴ Δί', ἔφη, καὶ μὴν ἔγωγε ἠδέως ἂν θεάμην
 Πείσανδρον τὸν δημηγόρου μανθάνοντα κυβιστῶν εἰς
 τὰς μαχαίρας, ὃς νῦν διὰ τὸ μὴ δύνασθαι λόγχαις ἀντι-
 βλέπειν οὐδὲ συστρατεύεσθαι ἐθέλει. ἐκ τούτου ὁ παῖς
 ὠρχήσατο. καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν, Εἶδετ', ἔφη, ὡς κα- 15
 λὸς ὁ παῖς ὢν ὅμως σὺν τοῖς σχήμασιν ἔτι καλλίων φαί-

- νεται ἢ ὅταν ἡσυχίαν ἔχη; καὶ ὁ Χαρμίδης εἶπεν, Ἐπαι-
 16 νοῦντι ἔοικας τὸν ὀρχηστοδιδάσκαλον. Ναὶ μὰ τὸν Δί',
 ἔφη ὁ Σωκράτης· καὶ γὰρ ἄλλο τι προσενειόησα, ὅτι
 οὐδὲν ἀργὸν τοῦ σώματος ἐν τῇ ὀρχήσει ἦν, ἀλλ' ἅμα
 καὶ τράχηλος καὶ σκέλη καὶ χεῖρες ἐγυμνάζοντο, ὥσπερ
 χρὴ ὀρχεῖσθαι τὸν μέλλοντα εὐφορώτερον τὸ σῶμα
 ἔξειν. καὶ ἐγὼ μὲν, ἔφη, πάνυ ἂν ἠδέως, ὡς Συρακό-
 17 σιαι, μάθοιμι τὰ σχήματα παρὰ σοῦ. καὶ ὅς, Τί οὖν χρὴ-
 σαι αὐτοῖς; ἔφη. Ὀρχήσομαι νῆ Δία. ἐνταῦθα δὴ
 ἐγέλασαν ἅπαντες. καὶ ὁ Σωκράτης μάλα ἐσπουδακότη
 τῷ προσώπῳ, Γελάετε, ἔφη, ἐπ' ἐμοί; πότερον ἐπὶ τούτῳ
 εἰ βούλομαι γυμναζόμενος μᾶλλον ὑγιαίνειν ἢ εἰ ἡδίων
 ἐσθίειν καὶ καθεύδειν ἢ εἰ τοιούτων γυμνασίων ἐπι-
 θυμῶ, μὴ ὥσπερ οἱ δολιχοδρόμοι τὰ σκέλη μὲν παχύ-
 νονται, τοὺς ὤμους δὲ λεπτύνονται, μὴδ' ὥσπερ οἱ πύ-
 κται τοὺς μὲν ὤμους παχύνονται, τὰ δὲ σκέλη λεπτύ-
 18 νονται, ἀλλὰ παντὶ διαπονωῖν τῷ σώματι πᾶν ἰσόρρο-
 πον ποιεῖν; ἢ ἐπ' ἐκείνῳ γελάετε ὅτι οὐ δεήσει με συγ-
 γυμναστὴν ζητεῖν, οὐδ' ἐν ὄχλῳ πρεσβύτην ὄντα ἀπο-
 δύεσθαι, ἀλλ' ἀρκέσει μοι οἶκος ἐπτάκλινος, ὥσπερ καὶ
 νῦν τῷδε τῷ παιδί ἤρκεσε τόδε τὸ οἶκημα ἐνιδρῶσαι,
 καὶ χειμῶνος μὲν ἐν στέγῃ γυμνάσομαι, ὅταν δὲ ἄγαν
 19 καῦμα ἦ, ἐν σκιᾷ; ἢ τόδε γελάετε, εἰ μείζω τοῦ καιροῦ
 τὴν γαστέρα ἔχων μετριοτέραν βούλομαι ποιῆσαι αὐ-
 τήν; ἢ οὐκ ἴστε ὅτι ἔναγχος ἔωθεν Χαρμίδης οὕτωσιν
 κατέλαβέ με ὀρχούμενου; Ναὶ μὰ τὸν Δί', ἔφη ὁ Χαρ-
 μίδης· καὶ τὸ μὲν γε πρῶτον ἐξεπλάγην καὶ ἔδεισα μὴ
 μαίνοιο· ἐπεὶ δὲ σου ἤμουςα ὅμοια οἷς νῦν λέγεις, καὶ
 αὐτὸς ἐλθὼν οἶκαδε ὀρχούμεν μὲν οὐ, οὐ γὰρ πώποτε
 τοῦτ' ἔμαθον, ἐχειρονόμου δέ· ταῦτα γὰρ ἠπιστάμην.
 20 Νῆ Δί', ἔφη ὁ Φίλιππος, καὶ γὰρ οὖν οὕτω τὰ σκέλη

τοῖς ὤμοις φαίνει ἰσοφόρα ἔχειν ὥστε δοκεῖς ἐμοί, κἄν εἰ τοῖς ἀγορανόμοις ἀφιστῶης ὥσπερ ἄρτους τὰ κάτω πρὸς τὰ ἄνω, ἀξήμιος ἂν γενέσθαι. καὶ ὁ Καλλίας εἶπεν, ὦ Σώκρατες, ἐμὲ μὲν παρακάλει, ὅταν μέλλης μανθάνειν ὀρχεῖσθαι, ἵνα σοὶ ἀντιστοιχῶ τε καὶ συμμανθάνω.

Ἄγε δὴ, ἔφη ὁ Φίλιππος, καὶ ἐμοὶ ἀύλησάτω, ἵνα 21 καὶ ἐγὼ ὀρχήσωμαι. ἐπειδὴ δ' ἀνέστη, διήλθε μιμούμενος τὴν τε τοῦ παιδὸς καὶ τὴν τῆς παιδὸς ὀρχησιν. καὶ κρωῶτον μὲν ὅτι ἐπήνεσαν ὡς ὁ παῖς σὺν τοῖς στή- 22 μασιν ἔτι καλλίων ἐφαίνετο, ἀνταπέδειξεν ὅτι κινοίη τοῦ σώματος ἅπαν τῆς φύσεως γελοιοτέρον· ὅτι δ' ἡ παῖς εἰς τοῦ ὑπισθεν καμπτομένη τροχούς ἐμιμείτο, ἐκεῖνος ταῦτα εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἐπικύπτων μιμείσθαι τροχούς ἐπειράτο. τέλος δ' ὅτι τὸν παῖδ' ἐπήνουν ὡς ἐν τῇ ὀρχήσει ἅπαν τὸ σῶμα γυμνάσει, κελεύσας τὴν ἀ- λητριίδα θάττονα ῥυθμὸν ἐπάγειν ἵει ἅμα πάντα καὶ σκέλη καὶ χεῖρας καὶ κεφαλὴν. ἐπειδὴ δὲ ἀπειρήκει, κα- 23 τακλινόμενος εἶπε, Τεκμήριον, ὦ ἄνδρες, ὅτι καλῶς γυμνάσει καὶ τὰ ἐμὰ ὀρχήματα. ἐγὼ γοῦν διψῶ· καὶ ὁ παῖς ἐγχεάτω μοι τὴν μεγάλην φιάλην. Νῆ Δί', ἔφη ὁ Καλλίας, καὶ ἡμῖν γε, ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς διψῶμεν ἐπὶ σοὶ γελῶντες. ὁ δ' αὖ Σωκράτης εἶπεν, Ἀλλὰ πίνειν μὲν, ὦ 24 ἄνδρες, καὶ ἐμοὶ πάννυ δοκεῖ· τῷ γὰρ ὄντι ὁ οἶνος ἄρδων τὰς ψυχὰς τὰς μὲν λύπας ὥσπερ ὁ μανδραγόρας τοὺς ἀνθρώπους κοιμίζει, τὰς δὲ φιλοφροσύνας ὥσπερ ἔλαιου φλόγα ἐγείρει. δοκεῖ μέντοι μοι καὶ τὰ τῶν ἀν- 25 δρῶν συμπόσια ταῦτά πάσχειν ἅπερ καὶ τὰ ἐν γῆ φύομενα. καὶ γὰρ ἐκεῖνα, ὅταν μὲν ὁ θεὸς αὐτὰ ἄγει ἀθρόως ποτίζει, οὐ δύναται ὀρθοῦσθαι οὐδὲ ταῖς αὔραις διαπνεῖσθαι· ὅταν δ' ὅσα ἦδεται τοσοῦτο πίνῃ,

καὶ μάλα ὀρθά τε αὖξεται καὶ θάλλοντα ἀφικνεῖται εἰς
 26 τὴν καρπογονίαν. οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς ἦν μὲν ἀθρόου
 τὸ ποτὸν ἐργεζόμεθα, ταχὺ ἡμῖν καὶ τὰ σώματα καὶ αἱ
 γυνῶμαι σφαλοῦνται, καὶ οὐδὲ ἀναπνεῖν, μὴ ὅτι λέγειν τι
 δυνησόμεθα· ἦν δὲ ἡμῖν οἱ παῖδες μικραῖς κύλιξι πνικνὰ
 ἐπιψακάζωσιν, ἵνα καὶ ἐγὼ ἐν Γοργυείοις ῥήμασιν εἶπω,
 οὕτως οὐ βιαζόμενοι ὑπὸ τοῦ οἴνου μεθύειν ἀλλ' ἀνα-
 27 πειθόμενοι πρὸς τὸ παιγνιωδέστερον ἀφιζόμεθα. ἐδό-
 κει μὲν δὴ ταῦτα πᾶσι· προσέθηκε δὲ ὁ Φίλιππος ὡς
 χρὴ τοὺς οἰνοχόους μιμεῖσθαι τοὺς ἀγαθοὺς ἀρματη-
 λάτας, θᾶπτον περιελαύνοντας τὰς κύλικας. οἱ μὲν δὴ
 οἰνοχόοι οὕτως ἐποίουν.

III. Ἐκ δὲ τούτου συνηρμοσμένη τῇ λύρα πρὸς τὸν
 αὐλὸν ἐκιθάρισεν ὁ παῖς καὶ ἤσεν. ἔνθα δὴ ἐπήνεσαν
 μὲν ἅπαντες· ὁ δὲ Χαρμίδης καὶ εἶπεν, Ἄλλ' ἐμοὶ μὲν
 δοκεῖ, ὧ ἄνδρες, ὥσπερ Σωκράτης ἔφη τὸν οἶνον, οὕτω
 καὶ αὕτη ἡ κραῖσις τῶν τε παίδων τῆς ἄρας καὶ τῶν
 φθόγγων τὰς μὲν λύπας κοιμίζειν, τὴν δ' ἀφροδίτην
 2 ἐγείρειν. ἐκ τούτου δὲ πάλιν εἶπεν ὁ Σωκράτης, Οὗτοι
 μὲν δὴ, ὧ ἄνδρες, ἱκανοὶ τέρπειν ἡμᾶς φαίνονται· ἡμεῖς
 δὲ τούτων οἶδ' ὅτι πολὺ βελτίονες οἴομεθα εἶναι· οὐκ
 αἰσχρὸν οὖν εἰ μὴδ' ἐπιχειρήσομεν συνόντες ὠφελεῖν τι
 ἢ εὐφραίνειν ἀλλήλους; ἐντεῦθεν εἶπον πολλοί, Σὺ
 τοίνυν ἡμῖν ἐξηγοῦ ποίων λόγων ἀπτόμενοι μάλιστ'
 3 ἂν ταῦτα ποιοῖμεν. Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, ἦδιστ' ἂν
 ἀπολάβοιμι παρὰ Καλλίου τὴν ὑπόσχεσιν. ἔφη γὰρ
 δῆπου, εἰ συνδειπνοῖμεν, ἐπιδείξειν τὴν αὐτοῦ σοφίαν.
 Καὶ ἐπιδείξω γε, ἔφη, ἐὰν καὶ ὑμεῖς ἅπαντες εἰς μέσοι
 φέροητε ὅ,τι ἕκαστος ἐπίστασθε ἀγαθόν. Ἄλλ' οὐδεὶς
 σοι, ἔφη, ἀντιλέγει τὸ μὴ οὐ λέξειν ὅ,τι ἕκαστος ἠγρεῖται
 4 πλείστου ἄξιον ἐπίστασθαι. Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη,

λέγω ὑμῖν ἐφ' ᾧ μέγιστον φρουῶ. ἀνθρώπους γὰρ οἶμαι ἱκανὸς εἶναι βελτίους ποιεῖν. καὶ ὁ Ἀντισθένης εἶπε, Πότερον τέχνην τινὰ βανανσικὴν ἢ καλοκάγαθίαν διδάσκων; Εἰ καλοκάγαθία ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη. Νῆ Δί', ἔφη ὁ Ἀντισθένης, ἢ γε ἀναμφιλογωτάτη· ἐπεὶ τοὶ ἀνδρεία μὲν καὶ σοφία ἐστὶν ὅτε βλαβερά καὶ φίλοις καὶ πόλει δοκεῖ εἶναι, ἡ δὲ δικαιοσύνη οὐδὲ καθ' ἑν συμμίγνυται τῇ ἀδικίᾳ. Ἐπειδὴν τοίνυν καὶ ἡμῶν 5 ἕκαστος εἶπε ὅτι ἀφέλιμον ἔχει, τότε καὶ γὰρ οὐ φθορήσω εἰπεῖν τὴν τέχνην δι' ἧς τοῦτο ἀπεργάζομαι. ἀλλὰ σὺ αὖ, ἔφη, λέγε, ᾧ Νικήρατε, ἐπὶ ποία ἐπιστήμη μέγα φρονεῖς. καὶ ὃς εἶπεν, Ὁ πατήρ ἐπιμελούμενος ὅπως ἀνὴρ ἀγαθὸς γενοίμην, ἠνάγκασέ με πάντα τὰ Ὀμήρου ἔπη μαθεῖν· καὶ νῦν δυναίμην ἂν Ἰλιάδα ὅλην καὶ Ὀδύσειαν ἀπὸ στόματος εἰπεῖν. 6 Ἐκεῖνο δ', ἔφη ὁ Ἀντισθένης, λέληθέ σε ὅτι καὶ οἱ ῥαψωδοὶ πάντες ἐπίστανται ταῦτα τὰ ἔπη; Καὶ πῶς ἂν, ἔφη, λελήθοι ἀκροώμενόν γε αὐτῶν ὀλίγου ἀν' ἑκάστην ἡμέραν; Οἶσθά τι οὖν ἔθνος, ἔφη, ἡλιθιώτερον ῥαψωδῶν; Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη ὁ Νικήρατος, οὐκ οὐν ἔμοιγε δοκεῖ. Δῆλον γάρ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὅτι τὰς ὑπονοίας οὐκ ἐπίστανται. σὺ δὲ Στησιμβρότω τε καὶ Ἀναξιμάνδρῳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς πολὺν δέδωκας ἀργύριον, ὥστε οὐδέν σε τῶν πολλοῦ ἀξίων λέληθε. τί γὰρ σὺ, ἔφη, ᾧ Κριτόβουλε, ἐπὶ τίνι μέγιστον φρο- 7 νεῖς; Ἐπὶ κάλλει, ἔφη. Ἡ οὖν καὶ σὺ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἔξεις λέγειν ὅτι τῷ σῶ κάλλει ἱκανὸς εἰ βελτίους ἡμᾶς ποιεῖν; Εἰ δὲ μή, δηλόν γε ὅτι φαῦλος φανούμαι. Τί γὰρ σὺ, εἶπεν, ἐπὶ τίνι μέγα φρονεῖς. ᾧ Ἀν- 8 τίσθενες; Ἐπὶ πλούτῳ, ἔφη. ὁ μὲν δὴ Ἐρμογένης ἀνῆρετο εἰ πολὺν εἶη αὐτῷ ἀργύριον, ὁ δὲ ἀπώμοσε

- μηδὲ ὀβολόν. Ἀλλὰ γῆν πολλὴν κέκτησθαι; Ἴσως ἂν, ἔφη, Ἀυτολύκῳ τούτῳ ἱκανὴ γένοιτο ἐγκονίσασθαι.
- 9 Ἀκουστέον ἂν εἴη καὶ σοῦ. τί γὰρ σύ, ἔφη, ὦ Χαρμίδη, ἐπὶ τίνι μέγα φρονεῖς; Ἐγὼ αὖ, ἔφη, ἐπὶ πενία μέγα φρονῶ. Νῆ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐπ' εὐχαρίστω γε πράγματι. Τοῦτο γὰρ δὴ ἥκιστα μὲν ἐπίφθονον, ἥκιστα δὲ περιμάχητον, καὶ ἀφύλακτον ὄν σώ-
- 10 ζεται καὶ ἀμελούμενον ἰσχυρότερον γίνυται. Σὺ δὲ δῆ, ἔφη ὁ Καλλίας, ἐπὶ τίνι μέγα φρονεῖς, ὦ Σώκρατες; καὶ ὃς μάλα σεμνῶς ἀνασπάσας τὸ πρόσωπον Ἐπὶ μαστροπείᾳ εἶπεν. ἐπεὶ δὲ ἐγέλασαν ἐπ' αὐτῷ, Ἰμεῖς μὲν γελάτε, ἔφη, ἐγὼ δὲ οἶδ' ὅτι καὶ πάνυ ἂν πολλὰ χρήματα λαμβάνοιμι, εἰ βουλοίμην χρῆσθαι τῇ τέχνῃ.
- 11 Σὺ γε μὴν δῆλον, ἔφη ὁ Λύκων πρὸς τὸν Φίλιππον, ὅτι ἐπὶ τῷ γελωτοποιεῖν μέγα φρονεῖς. Δικαιότερόν γ', ἔφη, οἶμαι ἢ Καλλιππίδης ὁ ὑποκριτής, ὃς ὑπερσεμνύνεται ὅτι δύναται πολλοὺς κλαίοντας καθίξειν.
- 12 Οὐκοῦν καὶ σύ, ἔφη ὁ Ἀντισθένης, λέξεις, ὦ Λύκων, ἐπὶ τίνι μέγα φρονεῖς; καὶ ὃς ἔφη, Οὐ γὰρ ἅπαντες ἴστε, ἔφη, ὅτι ἐπὶ τούτῳ τῷ υἱεῖ; Οὗτός γε μὴν, ἔφη τις, δῆλον ὅτι ἐπὶ τῷ νικηφόρος εἶναι. καὶ ὁ Αὐτό-
- 13 λυκος ἀνερευθριάσας εἶπε, Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ἐπεὶ δὲ ἅπαντες ἠσθέντες ὅτι ἤκουσαν αὐτοῦ φωνήσαντος προσέβλεψαν, ἤρετό τις αὐτόν, Ἀλλ' ἐπὶ τῷ μὴν, ὦ Αὐτόλυκε; ὁ δ' εἶπεν, Ἐπὶ τῷ πατρὶ, καὶ ἅμα ἐνεκλίθη αὐτῷ. καὶ ὁ Καλλίας ἰδὼν, Ἄρ' οἴσθα, ἔφη, ὦ Λύκων, ὅτι πλουσιώτατος εἶ ἀνθρώπων; Μὰ Δί', ἔφη, τοῦτο μέντοι ἐγὼ οὐκ οἶδα. Ἀλλὰ λανθάνει σε ὅτι οὐκ ἂν δέξαιο τὰ βασιλέως χρήματα ἀντὶ τοῦ υἱοῦ; Ἐπ' αὐτοφώρῳ εἰλημμαι, ἔφη, πλουσιώτατος, ὡς
- 14 ἔοικεν, ἀνθρώπων ὄν. Σὺ δέ, ἔφη ὁ Νικῆρατος,

ὦ Ἐρμόγερες, ἐπὶ τίνι μάλιστα ἀγάλλει; καὶ ὅς, Ἐπιφίλων, ἔφη, ἀρετῇ καὶ δυνάμει, καὶ ὅτι τοιοῦτοι ὄντες ἐμοῦ ἐπιμέλονται. ἐνταῦθα τοίνυν πάντες προσέβλεψαν αὐτῷ, καὶ πολλοὶ ἅμα ἤρουντο εἰ καὶ σφίσι δηλώσει αὐτούς. ὁ δὲ εἶπεν ὅτι οὐ φθονήσει.

Ἐκ τούτου ἔλεξεν ὁ Σωκράτης, Οὐκοῦν λοιπὸν IV. ἂν εἴη ἡμῖν ἅ ἕκαστος ὑπέσχετο ἀποδεικνύναι ὡς πολλοῦ ἄξιά ἐστιν. Ἀκούοιτ' ἂν, ἔφη ὁ Καλλίας, ἐμοῦ πρώτου. ἐγὼ γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ ᾧ ὑμῶν ἀκούω ἀπορούντων τί τὸ δίκαιον, ἐν τούτῳ δικαιοτέρους τοὺς ἀνθρώπους ποιῶ. καὶ ὁ Σωκράτης, Πῶς, ὦ λῶστε; ἔφη. Διδούς νῆ Δί' ἀργύριον. καὶ ὁ Ἀντισθένης 2 ἐπαναστὰς μάλα ἐλεγκτικῶς αὐτὸν ἐπήρето, Οἱ δὲ ἄνθρωποι, ὦ Καλλία, πότερον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἢ ἐν τῷ βαλαντίῳ τὸ δίκαιόν σοι δοκοῦσιν ἔχειν; Ἐν ταῖς ψυχαῖς, ἔφη. Κἄπειτα σὺ εἰς τὸ βαλάντιον διδούς ἀργύριον τὰς ψυχὰς δικαιοτέρας ποιεῖς; Μάλιστα. Πῶς; Ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι ὡς ἐστὶν ὅτου πριάμενοι τὰ ἐπιτήδεια ἔξουσιν οὐκ ἐθέλουσι κακουργοῦντες κινδυνεύειν. Ἡ καὶ σοι, ἔφη, ἀποδιδῶσιν ὅ,τι ἂν λάβωσι; Μὰ τὸν 3 Δί', ἔφη, οὐ μὲν δή. Τί δέ, ἀντὶ τοῦ ἀργυρίου χάριτας; Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐδὲ τοῦτο, ἀλλ' ἐνιοὶ καὶ ἐχθρόνως ἔχουσιν ἢ πρὶν λαβεῖν. Θαυμαστά γ', ἔφη ὁ Ἀντισθένης ἅμα εἰσβλέπων ὡς ἐλέγχων αὐτόν, εἰ πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους δύνασαι δικαίους ποιεῖν αὐτούς, πρὸς δὲ σαντὸν οὔ. Καὶ τί τοῦτ', ἔφη ὁ Καλλίας, 4 θαυμαστόν; οὐ καὶ τέκτονάς τε καὶ οἰκοδόμους πολλοὺς ὄρας οἱ ἄλλοις μὲν πολλοῖς ποιοῦσιν οἰκίας, ἑαυτοῖς δὲ οὐ δύνανται ποιῆσαι, ἀλλ' ἐν μισθωταῖς οἰκοῦσι; καὶ ἀνάσχου μέντοι, ὦ σοφιστά, ἐλεγχόμενος. Νῆ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀνεχέσθω μέντοι· ἐπεὶ καὶ 5

οἱ μάντις λέγονται δήπου ἄλλοις μὲν προαγορεύειν το
 6 μέλλον, ἑαυτοῖς δὲ μὴ προορᾶν τὸ ἐπιόν. οὗτος μὲν
 δὴ ὁ λόγος ἐνταῦθα ἔληξεν. ἐκ τούτου δὲ ὁ Νικήρα-
 τος, Ἀκούοιτ' ἄν, ἔφη, καὶ ἐμοῦ ἂ ἔσεσθε βελτίονες,
 ἦν ἐμοὶ συνῆτε. ἴστε γὰρ δήπου ὅτι Ὅμηρος ὁ σοφώ-
 τατος πεποίηκε σχεδὸν περὶ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων
 ὅστις ἂν οὖν ὑμῶν βούληται ἢ οἰκονομικὸς ἢ δημη-
 γορικὸς ἢ στρατηγικὸς γενέσθαι ἢ ὅμοιος Ἀχιλλεῖ ἢ
 Αἴαντι ἢ Νέστορι ἢ Ὀδυσσεῖ, ἐμὲ θεραπευέτω. ἐγὼ
 γὰρ ταῦτα πάντα ἐπίσταμαι. Ἡ καὶ βασιλεύειν, ἔφη
 ὁ Ἀντισθένης, ἐπίστασαι, ὅτι οἶσθα ἐπαινέσαντα αὐ-
 τὸν τὸν Ἀγαμέμνονα ὡς βασιλεύς τε εἶη ἀγαθὸς κρα-
 τερός τ' αἰχμητής; Καὶ ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ἐγώ γε ὅτι
 ἀρματηλατοῦντα δεῖ ἐγγὺς μὲν τῆς στήλης κάμψαι,
 αὐτὸν δὲ κλινθῆναι ἐνξέστου ἐπὶ δίφρου
 ἢκ' ἐπ' ἀριστερὰ τοῦν, ἀτὰρ τὸν δεξιὸν ἵππον
 κένσαι ὁμοκλήσαντ' εἶξαί τέ οἱ ἠνία χερσί.

7 καὶ πρὸς τούτοις γε ἄλλο οἶδα, καὶ ὑμῖν αὐτίκα μάλ'
 ἔξεστι πειράσθαι. εἶπε γάρ που Ὅμηρος Ἐπὶ δὲ κρό-
 μνον ποτῶ ὄψον. ἐὰν οὖν ἐνέγκῃ τις κρόμμνον, αὐ-
 τίκα μάλα τοῦτό γε ὠφελημένοι ἔσεσθε· ἦδιον γὰρ
 8 πιεῖσθε. καὶ ὁ Χαρμίδης εἶπεν, ὦ ἄνδρες, ὁ Νική-
 ρατος κρομμύων ὄζων ἐπιθυμεῖ οἴκαδε ἐλθεῖν, ἵν' ἡ
 γυνὴ αὐτοῦ πιστεῦῃ μὴ διανοηθῆναι μηδένα ἂν φιλή-
 σαι αὐτόν. Νῆ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀλλ' ἄλλην
 που δόξαν γελοίαν κίνδυνος ἡμῖν προσλαβεῖν. ὄψον
 μὲν γὰρ δὴ ὄντως ἔοικεν εἶναι, ὡς κρόμμνόν γε οὐ
 μόνον σῖτον ἀλλὰ καὶ ποτὸν ἠδύνει. εἰ δὲ δὴ τοῦτο
 καὶ μετὰ δεῖπνον τρωξόμεθα, ὅπως μὴ φήσῃ τις ἡμᾶς
 9 πρὸς Καλλιᾶν ἐλθόντας ἠδυπαθεῖν. Μηδαμῶς, ἔφη,
 ὦ Σώκρατες. εἰς μὲν γὰρ μάχην ὀρμωμένῳ καλῶς

ἔχει κρόμμυον ὑποτρῶγειν, ὥσπερ ἔνιοι τοὺς ἀλε-
 κτρούνας σκόροδα σιτίσαντες συμβάλλουσιν· ἡμεῖς δὲ
 ἴσως βουλευόμεθα ὅπως φιλήσομέν τινα μᾶλλον ἢ
 μαχούμεθα. καὶ οὗτος μὲν δὴ ὁ λόγος οὕτω πῶς ἐπαύ- 10
 σατο. ὁ δὲ Κριτόβουλος, Οὐκοῦν αὖ ἐγὼ λέξω, ἔφη,
 ἐξ ὧν ἐπὶ τῷ κάλλει μέγα φρονῶ. Λέγε, ἔφασαν. Εἰ
 μὲν τοίνυν μὴ καλὸς εἰμι, ὡς οἶομαι, ὑμεῖς ἂν δικαίως
 ἀπάτης δίκην ὑπέχοιτε· οὐδενὸς γὰρ ὀρκίζοντος ἀεὶ
 ὀμνύοντες καλὸν μέ φατε εἶναι. κἀγὼ μέντοι πι-
 στεύω. καλοὺς γὰρ καὶ ἀγαθοὺς ὑμᾶς ἄνδρας νομίζω.
 εἰ δ' εἰμί τε τῷ ὄντι καλὸς καὶ ὑμεῖς τὰ αὐτὰ πρὸς ἐμὲ 11
 πάσχετε οἷάπερ ἐγὼ πρὸς τὸν ἐμοὶ δοκοῦντα καλὸν
 εἶναι, ὀμνυμι πάντας θεοὺς μὴ ἐλέσθαι ἂν τὴν βασι-
 λέως ἀρχὴν ἀντὶ τοῦ καλοῦ εἶναι. νῦν γὰρ ἐγὼ Κλει- 12
 νίαν ἥδιον μὲν θεῶμαι ἢ τᾶλλα πάντα τὰ ἐν ἀνθρώ-
 ποις καλὰ· τυφλὸς δὲ τῶν ἄλλων ἀπάντων μᾶλλον
 δεξαίμην ἂν εἶναι ἢ ἐκείνου καὶ ἐνὸς ὄντος· ἄχθομαι
 δὲ καὶ νυκτὶ καὶ ὑπνῷ, ὅτι ἐκεῖνον οὐχ ὄρω, ἡμέρα
 δὲ καὶ ἡλίῳ τὴν μεγίστην χάριν οἶδα, ὅτι μοι Κλεινίαν
 ἀναφαίνουσιν. ἄξιόν γε μὴν ἡμῖν τοῖς καλοῖς καὶ ἐπὶ 13
 τοῖσδε μέγα φρονεῖν, ὅτι τὸν μὲν ἰσχυρὸν πονουῦντα
 δεῖ κτᾶσθαι τὰγαθὰ καὶ τὸν ἀνδρεῖον κινδυνεύοντα,
 τὸν δέ γε σοφὸν λέγοντα· ὁ δὲ καλὸς καὶ ἡσυχίαν ἔχων
 πάντ' ἂν διαπράξαιτο. ἐγὼ γοῦν καίπερ εἰδὼς ὅτι 14
 χρήματα ἠδὲ κτῆμα ἥδιον μὲν ἂν Κλεινία τὰ ὄντα δι-
 δοίην ἢ ἕτερα παρ' ἄλλου λαμβάνοιμι, ἥδιον δ' ἂν
 δουλεύοιμι ἢ ἐλεύθερος εἶην, εἰ μοι Κλεινίας ἀρχεῖν
 ἐθέλοι. καὶ γὰρ πονοίην ἂν ῥᾶον ἐκείνῳ ἢ ἀνα-
 παυοίμην, καὶ κινδυνεύοιμ' ἂν πρὸ ἐκείνου ἥδιον ἢ
 ἀκίνδυνος ζῶην. ὥστε εἰ σύ, ὦ Καλλία, μέγα φρο- 15
 νεὶς ὅτι δικαιοτέρους δύνασαι ποιεῖν, ἐγὼ πρὸς πᾶσαν

- ἀρετὴν δικαιοτέρος σοῦ εἰμι ἄγειν ἀνθρώπους. διὰ γὰρ τὸ ἐμπνεῖν τι ἡμᾶς τοὺς καλοὺς τοῖς ἐρωτικοῖς ἐλευθεριωτέρους μὲν αὐτοὺς ποιοῦμεν εἰς χρήματα, φιλοπουνωτέρους δὲ καὶ φιλοκαλωτέρους ἐν τοῖς κινδύνοις, καὶ μὴν αἰδημονεστέρους τε καὶ ἐγκρατεστέρους,
- 16 οἷ γε καὶ ὧν δέονται μάλιστα ταῦτ' αἰσχύνονται. μαίνονται δὲ καὶ οἱ μὴ τοὺς καλοὺς στρατηγοὺς αἰρούμενοι. ἐγὼ γοῦν μετὰ Κλεινίου κἂν διὰ πυρὸς ἰοίην· οἶδα δ' ὅτι καὶ ὑμεῖς μετ' ἐμοῦ. ὥστε μηκέτι ἀπόρει, ὦ Σώκρατες, εἴ τι τοῦμὸν κάλλος ἀνθρώπους ὠφε-
- 17 λήσει. ἀλλ' οὐδὲ μέντοι ταύτη γε ἀτιμαστέον τὸ κάλλος ὡς ταχὺ παρακμάζον, ἐπεὶ ὥσπερ γε παῖς γίγνεται καλός, οὕτω καὶ μειράκιον καὶ ἀνὴρ καὶ πρεσβύτης. τεκμηρίον δέ· θαλλοφόρους γὰρ τῇ Ἀθηνᾷ τοὺς καλοὺς γέροντας ἐκλέγονται, ὡς συμπαρομαρτοῦντος
- 18 πάση ἡλικίᾳ τοῦ κάλλους. εἰ δὲ ἤδὴ τὸ παρ' ἐκόντων διαπράττεσθαι ὧν τις δέοιτο, εὖ οἶδ' ὅτι καὶ νυνὶ θᾶπτον ἂν ἐγὼ καὶ σιωπῶν πείσαιμι τὸν παῖδα τόνδε καὶ τὴν παῖδα φιλησαί με ἢ σὺ, ὦ Σώκρατες, εἰ καὶ
- 19 πάνυ πολλὰ καὶ σοφὰ λέγοις. Τί τοῦτο; ἔφη ὁ Σωκράτης· ὡς γὰρ καὶ ἐμοῦ καλλίων ὧν ταῦτα κομπάζεις. Νῆ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ἢ πάντων Σειληνῶν τῶν ἐν τοῖς σατυρικοῖς αἰσχιστος ἂν εἴην. [ὁ δὲ Σωκράτης καὶ ἐτύγγανε προσεμφορῆς τούτοις ὧν.]
- 20 Ἄγε νυν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὅπως μεμνήσει διακριθῆναι περὶ τοῦ κάλλους, ἐπειδὴν οἱ προκείμενοι λόγοι περιέλθωσι. κρινάτω δ' ἡμᾶς μὴ Ἀλέξανδρος ὁ Πριάμου, ἀλλ' αὐτοὶ οὔτοι οὔσπερ σὺ οἶει ἐπιθυμεῖν σε
- 21 φιλησαί. Κλεινία δ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἂν ἐπιτρέψαις; καὶ ὃς εἶπεν, Οὐ γὰρ αὖ παύσει σὺ Κλεινίου μεμνημένος; Ἦν δὲ μὴ ὀνομάζω, ἤττόν τι με οἶει

μεμνησθαι αὐτοῦ; οὐκ οἶσθα ὅτι οὕτω σαφὲς ἔχω
 εἶδωλον αὐτοῦ ἐν τῇ ψυχῇ ὡς εἰ πλαστικὸς ἢ ζωγρα-
 φικὸς ἦν, οὐδὲν ἂν ἤττον ἐκ τοῦ εἰδώλου ἢ πρὸς αὐ-
 τὸν ὁρῶν ὅμοιον αὐτῷ ἀπειργασάμην; καὶ ὁ Σωκράτης 22
 ὑπέλαβε, Τί δῆτα οὕτως ὅμοιον εἶδωλον ἔχων πρᾶ-
 γματὰ μοι παρέχεις ἄγεις τε αὐτὸν ὅπου ὄψει; Ὅτι,
 ᾧ Σώκρατες, ἡ μὲν αὐτοῦ ὄψις εὐφραίνειν δύναται,
 ἡ δὲ τοῦ εἰδώλου τέρψιν μὲν οὐ παρέχει, πόθου δὲ
 ἐμποιεῖ. καὶ ὁ Ἐρμογένης εἶπεν, Ἄλλ' ἐγώ, ᾧ Σώ- 23
 κράτες, οὐδὲ πρὸς σοῦ ποιῶ τὸ περιιδεῖν Κριτόβουλον
 οὕτως ὑπὸ τοῦ ἔρωτος ἐκπλαγέντα. Δοκεῖς γάρ, ἔφη
 ὁ Σωκράτης, ἐξ οὗ ἐμοὶ σύνεστιν οὕτω διατεθῆναι
 αὐτόν; Ἀλλὰ πότε μήν; Οὐχ ὁρᾷς ὅτι τούτῳ μὲν
 παρὰ τὰ ᾧτα ἄρτι ἰουλος καθέρπει, Κλεινία δὲ πρὸς
 τὸ ὀπισθεν ἤδη ἀναβαίνει; οὗτος οὖν συμφοιτῶν εἰς
 ταῦτά διδασκαλεῖα ἐκείνῳ τότε ἰσχυρῶς προσεκαύθη.
 ἂ δὴ αἰσθόμενος ὁ πατήρ παρεδωκέ μοι αὐτόν, εἴ τι 24
 δυναίμην ὠφελῆσαι. καὶ μέντοι πολὺ βέλτιον ἤδη
 ἔχει. πρόσθεν μὲν γὰρ ὡσπερ οἱ τὰς Γυργόνας θεώ-
 μενοι λιθίνως ἔβλεπε πρὸς αὐτόν καὶ οὐδαμοῦ ἀπῆε
 ἀπ' αὐτοῦ· νῦν δὲ εἶδον αὐτόν καὶ σκαρδαμύξαντα.
 καίτοι νῆ τοὺς θεοὺς, ᾧ ἄνδρες, δοκεῖ μοί γ', ἔφη, 25
 ὡς ἐν ἡμῖν αὐτοῖς εἰρησθαι, οὗτος καὶ πεφιληκέναι
 τὸν Κλεινίαν· οὗ ἔρωτος οὐδὲν ἐστὶ δεινότερον ὑπέκ-
 κανυμα. καὶ γὰρ ἄπληστον καὶ ἐλπίδας τινὰς γλυ-
 κείας παρέχει. [Ἔσως δὲ καὶ διὰ τὸ μόνον πάντων 26
 ἔργων τὸ τοῖς στόμασι συμψαύειν ὁμώνυμον εἶναι τῶ
 ταῖς ψυχαῖς φιλεῖσθαι ἐντιμότερόν ἐστιν.] οὗ ἔνεκα
 ἀφεκτέον ἐγώ φημι εἶναι φιλημάτων ὠραίων τῶ σω-
 φρονεῖν δυνησομένῳ. καὶ ὁ Χαρμίδης εἶπεν, Ἄλλὰ 27
 τί δὴ ποτε, ᾧ Σώκρατες, ἡμᾶς μὲν οὕτω τοὺς φίλους

μορμολυττει ἀπο τῶν καλῶν, αὐτὸν δέ σε, ἔφη, ἐγὼ εἶδον νῦν μὰ τὸν Ἀπόλλω, ὅτε παρα τῷ γραμματιστῇ ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ ἀμφότεροι ἐμαστεύετέ τι, τὴν κεφαλὴν πρὸς τῇ κεφαλῇ καὶ τὸν ὦμον γυμνὸν πρὸς

28 γυμνῷ τῷ Κριτοβούλου ὦμῳ ἔχοντα. καὶ ὁ Σωκράτης, Φεῦ, ἔφη, ταῦτ' ἄρα, ἔφη, ἐγὼ ὡσπερ ὑπὸ θηρίου τινὸς δεδηγμένος τὸν τε ὦμον πλεῖον ἢ πέντε ἡμέρας ὠδάξον καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ ὡσπερ κνησμὰ τι ἐδόκουν ἔχειν. ἀλλὰ νῦν τοί σοι, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, ἐναντίον τοσοῦτων μαρτύρων προαγορεύω μὴ ἄπτεσθαί μου πρὶν ἂν τὸ γένειον τῇ κεφαλῇ ὁμοίως κομήσης. καὶ οὗτοι μὲν δὴ οὕτως ἀναμιξ ἔσκωψάν τε καὶ ἐσπούδα-

29 σαν. ὁ δὲ Καλλίας, Σὸν μέρος, ἔφη, λέγειν, ὦ Χαρμίδη, διότι ἐπὶ πενία μέγα φρουεῖς. Οὐκοῦν τότε μὲν, ἔφη, ὁμολογεῖται, κρεῖττον εἶναι θαρρεῖν ἢ φοβεῖσθαι καὶ ἐλεύθερον εἶναι μᾶλλον ἢ δουλεύειν καὶ θεραπεύεσθαι μᾶλλον ἢ θεραπεύειν καὶ πιστεύεσθαι

30 ὑπὸ τῆς πατρίδος μᾶλλον ἢ ἀπιστεῖσθαι. ἐγὼ τοίνυν ἐν τῇδε τῇ πόλει ὅτε μὲν πλούσιος ἦν πρῶτον μὲν ἐφοβούμεν μὴ τίς μου τὴν οἰκίαν διορύξας καὶ τὰ χρήματα λάβοι καὶ αὐτόν τί με κακὸν ἐργάσαιτο· ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς συνοφάντας ἐθεράπευον, εἰδὼς ὅτι παθεῖν μᾶλλον κακῶς ἰκανὸς εἶην ἢ ποιῆσαι ἐκείνους. καὶ γὰρ δὴ καὶ προσετιάττετο μὲν αἰεὶ τί μοι δαπανᾶν ὑπὸ τῆς πό-

31 λεως, ἀποδημῆσαι δὲ οὐδαμοῦ ἐξῆν. νῦν δ' ἐπειδὴ τῶν ὑπερορίων στέρομαι καὶ τὰ ἔργα καὶ οὐ καρποῦμαι καὶ τὰ ἐκ τῆς οἰκίας πέπραται, ἠδέως μὲν καθεύδω ἐκτεταμένος, πιστὸς δὲ τῇ πόλει γεγένημαι, οὐκέτι δὲ ἀπειλοῦμαι, ἀλλ' ἤδη ἀπειλῶ ἄλλοις, ὡς ἐλευθέρω τε ἔξεστί μοι καὶ ἀποδημεῖν καὶ ἐπιδημεῖν· ὑπανίστανται δέ μοι ἤδη καὶ θάκων καὶ ὀδῶν ἐξίστανται οἱ πλού-

σιοι. καὶ εἰμὶ νῦν μὲν τυράννω ἑοικώς, τότε δὲ σαφῶς 32
 δοῦλος ἦν· καὶ τότε μὲν ἐγὼ φόρον ἀπέφερον τῷ
 δήμῳ, νῦν δὲ ἡ πόλις τέλος φέρουσα τρέφει με. ἀλλὰ
 καὶ Σωκράτει, ὅτε μὲν πλούσιος ἦν, ἐλοιδόρουν με
 ὅτι συνῆν, νῦν δ' ἐπεὶ πένης γεγέννημαι, οὐκέτι οὐδὲν
 μέλει οὐδενί. καὶ μὴν ὅτε μὲν γε πολλὰ εἶχον, αἰεί τι
 ἀπέβαλλον ἢ ὑπὸ τῆς πόλεως ἢ ὑπὸ τῆς τύχης· νῦν δὲ
 ἀποβάλλω μὲν οὐδέν, οὐδὲ γὰρ ἔχω, αἰεὶ δέ τι λήψε-
 σθαι ἐλπίζω. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Καλλίας, καὶ εὐχείμη- 33
 δέποτε πλουτεῖν, καὶ ἐάν τι ὄναρ ἀγαθὸν ἴδῃς, τοῖς
 ἀποτροπαίοις θύεις; Μὰ Δία τοῦτο μέντοι, ἔφη, ἐγὼ
 οὐ ποιῶ, ἀλλὰ μάλα φιλοκινδύνως ὑπομένω, ἦν πο-
 θέν τι ἐλπίζω λήψεσθαι. Ἄλλ' ἄγε δῆ, ἔφη ὁ Σωκρά- 34
 τῆς, σὺ αὖ λέγε ἡμῖν, ὧ Ἄντίσθενες, πῶς οὕτω βραχέα
 ἔχων μέγα φρονεῖς ἐπὶ πλούτῳ. Ὅτι νομίζω, ὧ ἄν-
 δρες, τοὺς ἀνθρώπους οὐκ ἐν τῷ οἴκῳ τὸν πλοῦτον
 καὶ τὴν πενίαν ἔχειν ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς. ὁρῶ γὰρ 35
 πολλοὺς μὲν ἰδιώτας, οἳ πάνυ πολλὰ ἔχοντες χρήματα
 οὕτω πένεσθαι ἠγοῦνται ὥστε πάντα μὲν πόνον,
 πάντα δὲ κίνδυνον ὑποδύονται, ἐφ' ᾧ πλείονα κτή-
 σονται, οἶδα δὲ καὶ ἀδελφούς, οἳ τὰ ἴσα λαχόντες ὁ
 μὲν αὐτῶν τάρκουντα ἔχει καὶ περιττεύοντα τῆς δαπά-
 νης, ὁ δὲ τοῦ παντὸς ἐνδεῖται· αἰσθάνομαι δὲ καὶ 36
 τυράννους τινάς, οἳ οὕτω πεινωῖσι χρημάτων ὥστε
 ποιοῦσι πολὺ δεινότερα τῶν ἀπορωτάτων· δι' ἐνδειαν
 μὲν γὰρ δήπου οἳ μὲν κλέπτουσιν, οἳ δὲ τοιχωροχοῦ-
 σιν, οἳ δὲ ἀνδραποδίζονται· τύραννοι δ' εἰσὶ τινες οἳ
 ὄλους μὲν οἴκους ἀναιροῦσιν, ἀθρόους δ' ἀποκτείνουσι,
 πολλάκις δὲ καὶ ὅλας πόλεις χρημάτων ἕνεκα
 ἐξανδραποδίζονται. τούτους μὲν οὖν ἐγώ γε καὶ πάνυ 37
 οἰκτεῖρω τῆς ἄραν χαλεπῆς νόσου. ὁμοια γὰρ μοι

- δοκοῦσι πάσχειν ὥσπερ εἴ τις [πολλὰ ἔχων καὶ] πολλὰ ἐσθίων μηδέποτε ἐμπίπλαιτο. ἐγὼ δὲ οὕτω μὲν πολλὰ ἔχω ὡς μόλις αὐτὰ καὶ ἐγὼ αὐτὸς εὐρίσκω· ὅμως δὲ περιέστί μοι καὶ ἐσθίουσι ἄχρι τοῦ μὴ πεινήν ἀφικέσθαι καὶ πίνοντι μέχρι τοῦ μὴ διψῆν καὶ ἀμφιέννυσθαι ὥστε ἔξω μὲν μηδὲν μᾶλλον Καλλίου τούτου τοῦ πλου-
- 38 σιωτάτου ῥιγῶν· ἐπειδὴν γε μὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ γένωμαι, πάννυ μὲν ἀλεινοὶ χιτῶνες οἱ τοῖχοί μοι δοκοῦσιν εἶναι, πάννυ δὲ παχεῖαι ἐφεςτριίδες οἱ ὄροφοι, στρωμνὴν γε μὴν οὕτως ἀρκοῦσαν ἔχω ὥστ' ἔργον μέ γ' ἐστὶ καὶ ἀνεγεῖραι. ἦν δέ ποτε καὶ ἀφροδισιάσαι τὸ σῶμά μου δεηθῆ, οὕτω μοι τὸ παρὸν ἀρκεῖ ὥστε αἷς ἂν προσέλθω ὑπερασπάζονται με διὰ τὸ μηδένα ἄλλον αὐταῖς
- 39 ἐθέλειν προσιέναι. καὶ πάντα τοίνυν ταῦτα οὕτως ἠδέα μοι δοκεῖ εἶναι ὡς μᾶλλον μὲν ἠδεσθαι ποιῶν ἕκαστα αὐτῶν οὐκ ἂν εὐξαίμην, ἤττον δέ· οὕτω μοι
- 40 δοκεῖ ἕνια αὐτῶν ἠδία εἶναι τοῦ συμφέροντος. πλείστου δ' ἄξιον κτῆμα ἐν τῷ ἐμῷ πλούτῳ λογίζομαι εἶναι ἐκεῖνο ὅτι εἰ μού τις καὶ τὰ νῦν ὄντα παρέλοιτο, οὐδὲν οὕτως ὀρῶ φαῦλον ἔργον ὁποῖον οὐκ ἀρκοῦσαν ἂν
- 41 τροφήν ἐμοὶ παρέχοι. καὶ γὰρ ὅταν ἠδυπαθῆσαι βουληθῶ, οὐκ ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὰ τίμια ἄνωμαί, πολυτελῆ γὰρ γίννεται, ἀλλ' ἐκ τῆς ψυχῆς ταμιεύομαι. καὶ πολὺ πλείον διαφέρει πρὸς ἠδονήν, ὅταν ἀναμείνας τὸ δεηθῆναι προσφέρωμαι ἢ ὅταν τινὲ τῶν τιμίων χρῶμαι, ὥσπερ καὶ νῦν τῷδε τῷ Θασίῳ οἴνω ἐντυχῶν οὐ διψῶν
- 42 πίνω αὐτόν. ἀλλὰ μὴν καὶ πολὺ δικαιότερους γε εἰκὸς εἶναι τοὺς εὐτέλειαν μᾶλλον ἢ πολυχρηματίαν σκοποῦντας. οἷς γὰρ μάλιστα τὰ παρόντα ἀρκεῖ ἥκιστα
- 43 τῶν ἀλλοτριῶν ὀρέγονται. ἄξιον δ' ἐννοῆσαι ὡς καὶ ἐλευθερούς ὁ τοιοῦτος πλοῦτος παρέχεται. Σωκρά-

της τε γὰρ οὗτος παρ' οὗ ἐγὼ τοῦτον ἐκτησάμην οὐτ' ἀριθμῶ οὔτε σταθμῶ ἐπήκει μοι, ἀλλ' ὅποσον ἐδυνάμην φέρεσθαι, τοσοῦτόν μοι παρεδίδου· ἐγὼ τε νῦν οὐδενὶ φθονῶ, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς φίλοις καὶ ἐπιδεικνύω τὴν ἀφθονίαν καὶ μεταδίδωμι τῶ βουλομένῳ τοῦ ἐν τῇ ἐμῇ ψυχῇ πλούτου. καὶ μὴν καὶ τὸ ἀβρό- 44
τατόν γε κτήμα τὴν σχολὴν αἰεὶ ὄρατέ μοι παροῦσαν, ὥστε καὶ θεᾶσθαι τὰ ἀξιοθέατα καὶ ἀκούειν τὰ ἀξιάκουστα καὶ ὃ πλείστου ἐγὼ τιμῶμαι, Σωκράτει σχολάζων συνδιημερεύειν. καὶ οὗτος δὲ οὐ τοὺς πλείστου ἀριθμοῦντας χρυσίον θαυμάζει, ἀλλ' οἱ ἂν αὐτῶ ἀρέσκωσι τούτοις συνῶν διατελεῖ. οὗτος μὲν οὖν οὕτως εἶπεν. ὁ δὲ Καλλίας, Νῆ τὴν Ἥραν, ἔφη, τά τε ἄλλα 45
ζηλῶ σε τοῦ πλούτου καὶ ὅτι οὔτε ἡ πόλις σοι ἐπιτάττουσα ὡς δούλῳ χρῆται οὔτε οἱ ἄνθρωποι, ἦν μὴ δανείσης, ὀργίζονται. Ἄλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Νικηράτος, μὴ ζήλου· ἐγὼ γὰρ ἦξω παρ' αὐτοῦ δανεισόμενος τὸ μηδενὸς προσδεῖσθαι· οὕτω πεπαιδευμένος ὑπὸ Ὀμήρου ἀριθμεῖν

ἑπτ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα, αἰθωνας δὲ λέβητας εἴκοσι, δώδεκα δ' ἵππους, σταθμῶ καὶ ἀριθμῶ ὡς πλείστου πλούτου ἐπιθυμῶν οὐ πάύομαι· ἐξ ὧν ἴσως καὶ φιλοχρηματώτερός τις δοκῶ εἶναι. ἔνθα δὴ ἀνεγέλασαν ἅπαντες, νομίζοντες τὰ ὄντα εἰρηκέναι αὐτόν. ἐκ τούτου εἶπέ τις, Σὸν 46
ἔργον, ᾧ Ἐρμόγενης, λέγειν τε τοὺς φίλους οἵτινές εἰσι καὶ ἐπιδεικνύναι ὡς μέγα τε δύνανται καὶ σοῦ ἐπιμέλονται, ἵνα δοκῆς δικαίως ἐπ' αὐτοῖς μέγα φρονεῖν. Οὐκοῦν ὡς μὲν καὶ Ἕλληνες καὶ βάρβαροι τοὺς 47
θεοὺς ἠγοῦνται πάντα εἰδέναι τά τε ὄντα καὶ τὰ μέλλοντα εὐδῆλον. πᾶσαι γοῦν αἱ πόλεις καὶ πάντα τὰ

- ἔθνη διὰ μαντικῆς ἐπερωτῶσι τοὺς θεοὺς τί τε χρὴ καὶ τί οὐ χρὴ ποιεῖν. καὶ μὴν ὅτι νομίζομέν γε δύνασθαι αὐτοὺς καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν καὶ τοῦτο σαφές. πάντες γοῦν αἰτοῦνται τοὺς θεοὺς τὰ μὲν φαῦλα ἀποτρέ-
 48 πειν, τὰ γὰρ θὰ δὲ διδόναι. οὗτοι τοίνυν οἱ πάντα μὲν εἰδότες πάντα δὲ δυνάμενοι θεοὶ οὕτω μοι φίλοι εἰσὶν ὥστε διὰ τὸ ἐπιμελεῖσθαι μου οὔποτε λήθω αὐτοὺς οὔτε νυκτὸς οὔθ' ἡμέρας οὔθ' ὅποι ἂν ὀρμῶμαι οὔθ' ὅ,τι ἂν μέλλω πράττειν. διὰ δὲ τὸ προειδέναι καὶ ὅ,τι ἔξ ἐκάστου ἀποβήσεται σημαίνουσί μοι πέμποντες ἀγγέλους φήμας καὶ ἐνυπνια καὶ οἰωνοὺς ἅ τε δεῖ καὶ ἂ οὐ χρὴ ποιεῖν, οἷς ἐγὼ ὅταν μὲν πείθωμαι, οὐδέποτε μοι μεταμέλει· ἤδη δέ ποτε καὶ ἀπιστήσας ἐκολάσθη.
- 49 καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν, Ἄλλὰ τούτων μὲν οὐδὲν ἄπιστον. ἐκεῖνο μέντοι ἔγωγε ἠδέως ἂν πυθοίμην, πῶς αὐτοὺς θεραπεύων οὕτω φίλους ἔχεις. Ναὶ μὰ τὸν Δί', ἔφη ὁ Ἑρμογένης, καὶ μάλα εὐτελῶς. ἐπαινῶ τε γὰρ αὐτοὺς οὐδὲν δαπανῶν, ὧν τε διδόασιν ἀεὶ αὐ παρέχομαι, εὐφημῶ τε ὅσα ἂν δύνωμαι καὶ ἐφ' οἷς ἂν αὐτοὺς μάρτυρας ποιήσωμαι ἐκὼν οὐδὲν ψεύδομαι. Νῆ Δί', ἔφη, ὁ Σωκράτης εἰ ἄρα τοιοῦτος ὢν φίλους αὐτοὺς ἔχεις, καὶ οἱ θεοί, ὡς ἔοικε, καλοκάγα-
 50 θία ἡδονται. οὗτος μὲν δὴ ὁ λόγος οὕτως ἐσπουδαιολογήθη. ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν Φίλιππον ἦκον, ἠρώτων αὐτὸν τί ὀρῶν ἐν τῇ γελωτοποιίᾳ μέγα ἐπ' αὐτῇ φρονοίῃ. Οὐ γὰρ ἄξιον, ἔφη, ὁπότε γε πάντες εἰδότες ὅτι γελωτοποιός εἰμι, ὅταν μὲν τι ἀγαθὸν ἔχωσι, παρακαλοῦσί με ἐπὶ ταῦτα προθύμως, ὅταν δὲ κακὸν τι λάβωσι, φεύγουσιν ἀμεταστρεπτί, φοβούμενοι μὴ καὶ
 51 ἄκοντες γελάσωσι; καὶ ὁ Νικήρατος εἶπε, Νῆ Δία, σὺ τοίνυν δικαίως μέγα φρονεῖς. ἐμοὶ γὰρ αὐ τῶν φίλων

οἱ μὲν εὖ πράττοντες ἐκποδῶν ἀπέρχονται, οἱ δ' ἂν
κακόν τι λάβωσι, γενεαλογοῦσι τὴν συγγένειαν καὶ
οὐδέποτε μου ἀπολείπονται. Εἶεν· σὺ δὲ δὴ, ἔφη 52
ὁ Χαρμίδης, ὦ Συρακόσιε, ἐπὶ τῷ μέγα φρονεῖς; ἢ
δῆλον ὅτι ἐπὶ τῷ παιδί; Μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐ μὲν δὴ·
ἀλλὰ καὶ δέδοικα περὶ αὐτοῦ ἰσχυρῶς. αἰσθάνομαι
γάρ τινος ἐπιβουλεύοντα διαφθεῖραι αὐτόν. καὶ ὁ 53
Σωκράτης ἀκούσας, Ἡράκλεις, ἔφη, τί τοσοῦτον νο-
μίζοντες ἠδικῆσθαι ὑπὸ τοῦ σοῦ παιδὸς ὥστε ἀποκτεῖ-
ναι αὐτὸν βούλεσθαι; Ἄλλ' οὗτοι, ἔφη, ἀποκτεῖναι
βούλονται, ἀλλὰ πείσαι αὐτὸν συγκαθεύδειν αὐτοῖς.
Σὺ δ' ὡς ἔοικας, εἰ τοῦτο γένοιτο, νομίζεις ἂν δια-
φθαρῆναι αὐτόν; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, παντάπασί γε.
Οὐδ' αὐτὸς ἄρ', ἔφη, συγκαθεύδεις αὐτῷ; Νῆ Δί' 54
ὄλας γε καὶ πάσας τὰς νύκτας. Νῆ τὴν Ἥραν, ἔφη
ὁ Σωκράτης, εὐτύχημά γέ σου μέγα τὸ τὸν χρῶτα τοι-
οῦτον φῦναι ἔχοντα ὥστε μόνον μὴ διαφθεῖρειν τοὺς
συγκαθεύδοντας. ὥστε σοί γε εἰ μὴ ἐπ' ἄλλῳ ἄλλ'
ἐπὶ τῷ χρῶτι ἄξιον μέγα φρονεῖν. Ἄλλὰ μὰ Δί', ἔφη, 55
οὐκ ἐπὶ τούτῳ μέγα φρονῶ. Ἄλλ' ἐπὶ τῷ μῆν; Ἐπὶ
νῆ Δία τοῖς ἄφροσιν. οὗτοι γὰρ τὰ ἐμὰ νευρόσπαστα
θεῶμενοι τρέφουσί με. Ταῦτα γάρ, ἔφη ὁ Φίλιππος,
καὶ πρόην ἐγὼ σου ἤκουον εὐχομένου πρὸς τοὺς θεοὺς
ὅπου ἂν ἦς διδόναι καρποῦ μὲν ἀφθονίαν, φρενῶν δὲ
ἀφορίαν. Εἶεν, ἔφη ὁ Καλλίας· σὺ δὲ δὴ, ὦ Σώ- 56
κρατες, τί ἔχεις εἰπεῖν ὡς ἄξιόν σοί ἐστι μέγα φρονεῖν
ἐφ' ἣ εἶπας οὕτως ἀδόξῳ οὔσῃ τέχνῃ; καὶ ὃς εἶπεν,
Ὁμολογησάμεθα πρῶτον ποῖά ἐστιν ἔργα τοῦ μαστρο-
ποῦ· καὶ ὅσα ἂν ἐρωτῶ, μὴ ὀκνεῖτε ἀποκρίνεσθαι,
ἵνα εἰδῶμεν ὅσα ἂν συνομολογῶμεν. καὶ ὑμῖν οὕτω
δοκεῖ; ἔφη. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφασαν. ὡς δ' ἄπαξ

εἶπον Πάνυ μὲν οὖν, τοῦτο πάντες ἐκ τοῦ λοιποῦ ἀπε-
 57 κρίναντο. Οὐκοῦν ἀγαθοῦ μὲν, ἔφη, ὑμῖν δοκεῖ μα-
 στροποῦ ἔργον εἶναι ἢν ἂν ἢ ὄν ἂν μαστροπεύῃ ἀρέ-
 σκοντα τοῦτον ἀποδεικνύναι οἷς ἂν συνηῖ; Πάνυ μὲν
 οὖν, ἔφασαν. Οὐκοῦν ἐν μὲν τί ἐστὶν εἰς τὸ ἀρέσκειν
 ἐκ τοῦ πρόπουσαν ἔχειν σχέσιν καὶ τριχῶν καὶ ἐσθῆ-
 58 τος; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφασαν. Οὐκοῦν καὶ τόδε ἐπι-
 στάμεθα ὅτι ἐστὶν ἀνθρώπῳ τοῖς αὐτοῖς ὄμμασι καὶ
 φιλικῶς καὶ ἐχθρῶς πρὸς τινὰς βλέπειν; Πάνυ μὲν
 οὖν. Τί δέ, τῇ αὐτῇ φωνῇ ἐστὶ καὶ αἰδημόνως καὶ
 θρασέως φθέγγεσθαι; Πάνυ μὲν οὖν. Τί δέ, λόγοι
 οὐκ εἰσὶ μὲν τινες ἀπεχθανόμενοι, εἰσὶ δέ τινες οἱ πρὸς
 59 φιλίαν ἄγουσι; Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν τούτων ὁ
 ἀγαθὸς μαστροπὸς τὰ συμφέροντα εἰς τὸ ἀρέσκειν δι-
 δάσκει ἂν; Πάνυ μὲν οὖν. Ἀμείνων δ' ἂν εἴη, ἔφη,
 ὁ ἐνὶ δυνάμενος ἀρεστοὺς ποιεῖν ἢ ὅστις καὶ πολλοῖς;
 ἐνταῦθα μέντοι ἐσχίσθησαν, καὶ οἱ μὲν εἶπον Δῆλον
 60 ὅτι ὅστις πλείστοις, οἱ δὲ Πάνυ μὲν οὖν. ὁ δ' εἰπὼν
 ὅτι καὶ τοῦτο ὁμολογεῖται ἔφη, εἰ δέ τις καὶ ὄλη τῇ
 πόλει ἀρέσκοντας δύναται ἀποδεικνύναι, οὐχ οὗτος
 παντελῶς ἂν ἤδη ἀγαθὸς μαστροπὸς εἴη; Σαφῶς γε-
 νῆ Δία, πάντες εἶπον. Οὐκοῦν εἰ τις τοιούτους δύ-
 ναται ἐξεργάζεσθαι ἂν προστατοίη, δικαίως ἂν μέγα
 φρονοίη ἐπὶ τῇ τέχνῃ καὶ δικαίως ἂν πολὺν μισθὸν
 61 λαμβάνοι; ἐπεὶ δὲ καὶ ταῦτα πάντες συνωμολόγουν,
 Τοιοῦτος μέντοι, ἔφη, μοι δοκεῖ Ἀντισθένης εἶναι
 οὗτος. καὶ ὁ Ἀντισθένης, Ἐμοί, ἔφη, παραδίδω, ὦ
 Σώκρατες, τὴν τέχνην; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη. ὁρῶ γὰρ σε
 καὶ τὴν ἀκόλουθον ταύτης πάνυ ἐξειργασμένον. Τίνα
 62 ταυτην; Τὴν προαγωγείαν, ἔφη. καὶ ὅς μάλα ἀχθε-
 σθεῖς ἐπήρето, Καὶ τί μοι σύνοισθα, ὦ Σώκρατες,

τοιοῦτον εἰργασμένῳ; Οἶδα μὲν, ἔφη, σε Καλλιαν
 τουτοῦ προαγωγέυσαντα τῷ σοφῷ Προδίκῳ, ὅτε ἐώ-
 ρας τοῦτον μὲν φιλοσοφίας ἐρῶντα, ἐκεῖνον δὲ χρη-
 μάτων δεόμενον· οἶδα δὲ σε Ἰππία τῷ Ἡλείῳ, παρ'
 οὗ οὔτος καὶ τὸ μνημονικὸν ἔμαθεν· ἀφ' οὗ δὴ καὶ
 ἐρωτικώτερος γεγένηται διὰ τὸ ὅ,τι ἂν καλὸν ἴδῃ μη-
 δέποτε ἐπιλανθάνεσθαι. ἔναγχος δὲ δήπου καὶ πρὸς 63
 ἐμὲ ἐπαινῶν τὸν Ἡρακλεώτην ξένου ἐπεὶ με ἐποίησας
 ἐπιθυμεῖν αὐτοῦ, συνέστησάς μοι αὐτόν. καὶ χάριν
 μέντοι σοι ἔχω· πάνυ γὰρ καλὸς κάγαθὸς δοκεῖ μοι
 εἶναι. Αἰσχύλου δὲ τὸν Φλιάσιον πρὸς ἐμὲ ἐπαινῶν
 καὶ ἐμὲ πρὸς ἐκεῖνον οὐχ οὔτω διεθήκας ὥστε διὰ τοὺς
 σοὺς λόγους ἐρῶντες ἐκνοδορομοῦμεν ἀλλήλους ζη-
 τοῦντες; ταῦτα οὖν ὀρῶν δυνάμενόν σε ποιεῖν ἀγαθόν 64
 νομίζω προαγωγὸν εἶναι. ὁ γὰρ οἷός τε ὢν γιγνώ-
 σκειν τε τοὺς ἀφελίμους αὐτοῖς καὶ τούτους δυνά-
 μενος ποιεῖν ἐπιθυμεῖν ἀλλήλων, οὔτος ἂν μοι δοκεῖ
 καὶ πόλεις δύνασθαι φίλας ποιεῖν καὶ γάμους ἐπιτη-
 δεῖους συνάγειν, καὶ πολλοῦ ἂν ἄξιός εἶναι καὶ πόλεσι
 καὶ φίλοις καὶ συμμάχοις κεκτῆσθαι. σὺ δὲ ὡς κακῶς
 ἀκούσας ὅτι ἀγαθόν σε ἔφην προαγωγὸν εἶναι, ὠργί-
 σθης. Ἄλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐ νῦν. ἐὰν γὰρ ταῦτα
 δύνωμαι, σεσαγμένος δὴ παντάπασι πλούτου τὴν ψυ-
 χὴν ἔσομαι. καὶ αὕτη μὲν δὴ ἡ περίοδος τῶν λόγων
 ἀπετελέσθη.

Ὁ δὲ Καλλίας ἔφη, Σὺ δὲ δὴ, ὦ Κριτόβουλε, εἰς V.
 τὸν περὶ τοῦ κάλλους ἀγῶνα πρὸς Σωκράτην οὐκ ἀνθ-
 ἴστασαι; Νὴ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, ἴσως γὰρ εὐδο-
 κιμοῦντα τὸν μαστροπὸν παρὰ τοῖς κριταῖς ὀρεῖ. Ἄλλ' 2
 ὅμως, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οὐκ ἀναδύομαι· ἀλλὰ δι-
 δασκε, εἴ τι ἔχεις σοφόν, ὡς καλλίων εἰ ἐμοῦ. μόνου,

ἔφη, τὸν λαμπτήρα ἐγγύς προσευεγκάτω. *Εἰς ἀνά-*
κρισιν τοίνυν σε, ἔφη, πρῶτον τῆς δίκης καλοῦμαι·
 3 *ἀλλ' ἀποκρίνου. Σὺ δέ γε ἐρώτα. Πότερον οὖν ἐν*
ἀνθρώπῳ μόνον νομίζεις τὸ καλὸν εἶναι ἢ καὶ ἐν ἄλλῳ
τινί; Ἐγὼ μὲν ναὶ μὰ Δί', ἔφη, καὶ ἐν ἵππῳ καὶ βοῖ
καὶ ἐν ἀψύχοις πολλοῖς. οἶδα γοῦν οὔσαν καὶ ἀσπίδα
 4 *καλὴν καὶ ξίφος καὶ δόρυ. Καὶ πῶς, ἔφη, οἶόν τε*
ταῦτα μηδὲν ὅμοια ὄντα ἀλλήλοις πάντα καλὰ εἶναι;
Ἦν νῆ Δί', ἔφη, πρὸς τὰ ἔργα ὧν ἕνεκα ἕκαστα κτώ-
μεθα εὖ εἰργασμένα ἢ ἢ εὖ πεφυκότα πρὸς ἃ ἂν δεώ-
 5 *μεθα, καὶ ταῦτ', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, καλὰ. Οἶσθα*
οὖν, ἔφη, ὀφθαλμῶν τίνος ἕνεκα δεόμεθα; Δήλον,
ἔφη, ὅτι τοῦ ὄραῦν. Οὕτω μὲν τοίνυν ἤδη οἱ ἔμοι
ὀφθαλμοὶ καλλίονες ἂν τῶν σῶν εἶησαν. Πῶς δὴ;
Ὅτι οἱ μὲν σοὶ τὸ κατ' εὐθὺ μόνον ὀρῶσιν, οἱ δὲ ἔμοι
καὶ τὸ ἐκ πλαγίου διὰ τὸ ἐπιπόλαιοι εἶναι. Λέγεις σὺ,
ἔφη, καρκίνου ἐυοφθαλμότητον εἶναι τῶν ζώων; Πάν-
τως δήπου, ἔφη· ἐπεὶ καὶ πρὸς ἰσχὺν τοὺς ὀφθαλμοὺς
 6 *ἄριστα πεφυκότας ἔχει. Εἶεν, ἔφη, τῶν δὲ θῖνων*
ποτέρα καλλίων, ἢ σὴ ἢ ἢ ἐμή; Ἐγὼ μὲν, ἔφη, οἶμαι
τὴν ἐμήν, εἶπερ γε τοῦ ὀσφραίνεσθαι ἕνεκεν ἐποίησαν
ἡμῖν θῖνας οἱ θεοί. οἱ μὲν γὰρ σοὶ μυκτῆρες εἰς γῆν
ὀρῶσιν, οἱ δὲ ἔμοι ἀναπέπτανται, ὥστε τὰς πάντοθεν
ὀσμάς προσδέχεσθαι. τὸ δὲ δὴ σιμὸν τῆς θῖνός πῶς
τοῦ ὀρθοῦ κάλλιον; Ὅτι, ἔφη, οὐκ ἀντιφράττει, ἀλλ'
ἔᾱ εὐθὺς τὰς ὄψεις ὄραῦν ἃ ἂν βούλωνται· ἢ δὲ ὑψηλῇ
 7 *θῖς ὥσπερ ἐπηρεάζουσα διατετείχικε τὰ ὄμματα. Τοῦ*
γε μὴν στόματος, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὑφίεμαι. εἰ
γὰρ τοῦ ἀποδάκνειν ἕνεκα πεποίηται, πολὺ ἂν σὺ
μείζον ἢ ἐγὼ ἀποδάκοις. διὰ δὲ τὸ παχέα ἔχειν τὰ
χειλη οὐκ οἶει καὶ μαλακώτερόν σου ἔχειν τὸ φίλημα;

Ἔοικα, ἔφη, ἐγὼ κατὰ τὸν σὸν λόγον καὶ τῶν ὄνων αἰσχίον τὸ στόμα ἔχειν. ἐκεῖνο δὲ οὐδὲν τεκμήριον λογίζει ὡς ἐγὼ σοῦ καλλίων εἰμί, ὅτι καὶ Ναῖδες θεαὶ οὔσαι τοὺς Σειληνοὺς ἐμοὶ ὁμοιοτέρους τίκτουσιν ἢ σοί; καὶ ὁ Κριτόβουλος, Οὐκέτι, ἔφη, ἔχω πρὸς σὲ 8 ἀντιλέγειν, ἀλλὰ διαφερόντων, ἔφη, τὰς ψήφους, ἵνα ὡς τάχιστα εἰδῶ ὅτι με χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίσαι. μόνον, ἔφη, κρυφῆ φερόντων· δέδοικα γὰρ τὸν σὸν καὶ Ἀντισθένους πλοῦτον μὴ με καταδυναστεύσῃ. ἡ μὲν δὴ 9 παῖς καὶ ὁ παῖς κρύφα ἀνέφερον. ὁ δὲ Σωκράτης ἐν τούτῳ διέπραττε τὸν τε λύχνον ἀντιπροσενεγκεῖν τῷ Κριτοβούλῳ, ὡς μὴ ἔξαπατηθείησαν οἱ κριταί, καὶ τῷ νικήσαντι μὴ ταινίας ἀλλὰ φιλήματα ἀναδήματα παρὰ τῶν κριτῶν γενέσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐξέπεσον αἱ ψῆ- 10 φοι καὶ ἐγένοντο πᾶσαι σὺν Κριτοβούλῳ, Παπαῖ, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐχ ὅμοιον ἔοικε τὸ σὸν ἀργύριον, ὧ Κριτόβουλε, τῷ Καλλίου εἶναι. τὸ μὲν γὰρ τούτου δικαιότερους ποιεῖ, τὸ δὲ σὸν ὥσπερ τὸ πλεῖστον διαφθείρειν ἱκανόν ἐστι καὶ δικαστὰς καὶ κριτὰς.

Ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν τὰ νικητήρια φιλήματα ἀπο- VI λαμβάνειν τὸν Κριτόβουλον ἐκέλευον, οἱ δὲ τὸν κύριον πείθειν, οἱ δὲ καὶ ἄλλα ἔσκωπτον. ὁ δὲ Ἑρμογένης κἀνταῦθα ἐσιώπα. καὶ ὁ Σωκράτης ὀνομάσας αὐτόν, Ἔχοις ἄν, ὧ Ἑρμόγενης, εἰπεῖν ἡμῖν τί ἐστὶ παροιμία; καὶ ὃς ἀπεκρίνατο, Εἰ μὲν ὅ,τι ἐστὶν ἐρωτᾶς, οὐκ οἶδα· τὸ μέντοι μοι δοκοῦν εἶποιμ' ἄν. Ἀλλὰ δοκεῖ τοῦτ', ἔφη. Τὸ τοίνυν παρ' οἶνον λυπεῖν τοὺς 2 συνόντας, τοῦτ' ἐγὼ κρίνω παροιμίαν. Οἶσθ' οὖν, ἔφη, ὅτι καὶ σὺ νῦν ἡμᾶς λυπεῖς σιωπῶν; Ἡ καὶ ὅταν λέγητ'; ἔφη. Οὐκ, ἀλλ' ὅταν διαλίπωμεν. Ἡ οὖν λέληθῆσε ὅτι μεταξὺ τοῦ ὑμᾶς λέγειν οὐδ' ἂν τρίχα, μὴ ὅτι

- 3 λόγον ἂν τις παρείρει; καὶ ὁ Σωκράτης, ὦ Καλλία, ἔχοις ἂν τι, ἔφη, ἀνδρὶ ἐλεγχομένῳ βοηθῆσαι; Ἔγωγ', ἔφη. ὅταν γὰρ ὁ ἀνὸς φθέγγηται, παντάπασι σιωπῶμεν. καὶ ὁ Ἑρμογένης, Ἡ οὖν βούλεσθε, ἔφη, ὥσπερ Νικόστρατος ὁ ὑποκριτῆς τετράμετρα πρὸς τὸν ἀνὸν κατέλεγεν, οὕτω καὶ ὑπὸ τὸν ἀνὸν ὑμῖν δια-
- 4 λέγωμαι; καὶ ὁ Σωκράτης, Πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, Ἑρμογένες, οὕτω ποιεῖ. οἶμαι γάρ, ὥσπερ ἡ ᾠδὴ ἠδίων πρὸς τὸν ἀνὸν, οὕτω καὶ τοὺς σοὺς λόγους ἠδύνεσθαι ἂν τι ὑπὸ τῶν φθόγγων, ἄλλως τε καὶ εἰ μορφάζοις ὥσπερ ἡ ἀνλητρὶς καὶ σὺ πρὸς τὰ λεγόμενα.
- 5 καὶ ὁ Καλλίας ἔφη, Ὅταν οὖν ὁ Ἀντισθένης ὄδ' ἐλέγχῃ τινὰ ἐν τῷ συμποσίῳ, τί ἔσται τὸ ἀύλημα; καὶ ὁ Ἀντισθένης εἶπε, Τῷ μὲν ἐλεγχομένῳ οἶμαι ἂν, ἔφη, πρέπειν συριγμόν.
- 6 Τοιούτων δὲ λόγων ὄντων ὡς ἑώρα ὁ Συρακόσιος τῶν μὲν αὐτοῦ ἐπιδειγμάτων ἀμελοῦντας, ἀλλήλοις δὲ ἠδομένους, φθονῶν τῷ Σωκράτει εἶπεν, Ἄρα σύ, ὦ Σώκρατες, ὁ φροντιστῆς ἐπικαλούμενος; Οὐκοῦν κάλλιον, ἔφη, ἢ εἰ ἀφρόντιστος ἐκαλούμην. Εἰ
- 7 μή γε ἐδόκεις τῶν μετεώρων φροντιστῆς εἶναι. Οἶσθα οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, μετεωρότερόν τι τῶν θεῶν; Ἄλλ' οὐ μὰ Δί', ἔφη, οὐ τούτων σε λέγουσιν ἐπιμελεῖσθαι, ἀλλὰ τῶν ἀνωφελεστάτων. Οὐκοῦν καὶ οὕτως ἂν, ἔφη, θεῶν ἐπιμελοίμην. ἄνωθεν μὲν γε ὕοντες ὠφελοῦσιν, ἄνωθεν δὲ φῶς παρέχουσιν. εἰ δὲ ψυχρὰ λέγω, σὺ αἴτιος, ἔφη, πράγματά μοι παρέχων.
- 8 Ταῦτα μὲν, ἔφη, ἔα. ἀλλ' εἰπέ μοι πόσους ψύλλης πόδας ἐμοῦ ἀπέχεις. ταῦτα γὰρ σέ φασι γεωμετρεῖν. καὶ ὁ Ἀντισθένης εἶπε, Συ μέντοι δεινὸς εἶ, ὦ Φίλιππε, εἰκάζειν. οὐ δοκεῖ σοι ὁ ἀνὴρ οὗτος λουδο-

ρεῖσθαι βουλομένῳ εἰκέναι; Ναὶ μὰ τὸν Δί', ἔφη, καὶ ἄλλοις γε πολλοῖς. Ἄλλ' ὅμως, ἔφη ὁ Σωκράτης, 9 σὺ αὐτὸν μὴ εἰκάξῃ, ἵνα μὴ καὶ σὺ λοιδορομένῳ εἰκῆς. Ἄλλ' εἶπερ γέ τοι τοῖς πᾶσι καλοῖς καὶ τοῖς βελτίστοις εἰκάξω αὐτόν, ἐπαινοῦντι μᾶλλον ἢ λοιδορομένῳ δικαίως ἂν εἰκάξοι μέ τις. Καὶ νῦν σύ γε λοιδορομένῳ εἰκάξῃ, εἰ πάντ' αὐτοῦ βελτίω φῆς εἶναι. Ἄλλὰ βούλει πονηροτέροις εἰκάξω αὐτόν; Μηδὲ 10 πονηροτέροις. Ἄλλὰ μηδενί; Μηδενὶ μηδὲν τοῦτον εἰκάξῃ. Ἄλλ' οὐ μέντοι γε σιωπῶν οἶδα ὅπως ἄξια τοῦ δείπνου ἐργάσομαι. Καὶ ῥαδίως γ', ἂν ἂ μὴ δεῖ λέγειν, ἔφη, σιωπᾶς. αὕτη μὲν δὴ ἡ παροιμία οὕτω κατεσβέσθη.

Ἐκ τούτου δὲ τῶν ἄλλων οἱ μὲν ἐκέλευον εἰκάξῃν, VII. οἱ δὲ ἐκάλουν. Θορύβου δὲ ὄντος ὁ Σωκράτης αὖ πάλιν εἶπεν, Ἔρα ἐπειδὴ πάντες ἐπιθυμοῦμεν λέγειν, νῦν ἂν μάλιστα καὶ ἅμα ἄσαιμεν; καὶ εὐθύς τοῦτ' εἰπὼν ἤρχεν ῥοδῆς. ἐπεὶ δ' ἤσεν, εἰσεφέρετο τῇ ὀρχη- 2 στρίδι τροχὸς τῶν κεραμικῶν, ἐφ' οὗ ἔμελλε θαυματουργήσῃν. ἔνθα δὴ εἶπεν ὁ Σωκράτης, ὦ Συρακόσιε, κινδυνεύω ἐγώ, ὥσπερ σὺ λέγεις, τῷ ὄντι φροντιστῆς εἶναι. νῦν γοῦν σκοπῶ ὅπως ἂν ὁ μὲν παῖς ὅδε ὁ σὸς καὶ ἡ παῖς ἡδε ὡς ῥᾶστα διάγοιεν, ἡμεῖς δ' ἂν μάλιστα ἂν εὐφραϊνοίμεθα θεώμενοι αὐτούς. ὅπερ εὖ οἶδα ὅτι καὶ σὺ βούλει. δοκεῖ οὖν μοι τὸ μὲν εἰς 3 μαχαίρας κυβιστῶν κινδύνου ἐπίδειγμα εἶναι, ὃ συμποσίῳ οὐδὲν προσήκει. καὶ μὴν τό γε ἐπὶ τοῦ τροχοῦ ἅμα περιδινομένου γράφειν τε καὶ ἀναγιγνώσκειν θαῦμα μὲν ἴσως τί ἐστίν, ἡδονὴν δὲ οὐδὲ ταῦτα δύναμαι γινῶναι τίν' ἂν παράσχοι. οὐδὲ μὴν τό γε διαστρέφοντας τὰ σώματα καὶ τροχοὺς μιμουμένους ἡδίων

ἢ ἡσυχίαν ἔχοντας τοὺς καλοὺς καὶ ὠραίους θεωρεῖν.
 4 καὶ γὰρ δὴ οὐδὲ πάνυ τι σπάνιον τό γε θαυμασίους
 ἐντυχεῖν, εἴ τις τούτου δεῖται, ἀλλ' ἔξεστιν αὐτίκα
 μάλα τὰ παρόντα θαυμάζειν, τί ποτε ὁ μὲν λύχνος διὰ
 τὸ λαμπρὰν φλόγα ἔχειν φῶς παρέχει, τὸ δὲ χαλκεῖον
 λαμπρὸν ὄν φῶς μὲν οὐ ποιεῖ, ἐν αὐτῷ δὲ ἄλλα ἐμφαι-
 νόμενα παρέχεται· καὶ πῶς τὸ μὲν ἔλαιον ὑγρὸν ὄν
 αὐξει τὴν φλόγα, τὸ δὲ ὕδωρ, ὅτι ὑγρὸν ἐστὶ, κατα-
 σβέννυσι τὸ πῦρ. ἀλλὰ γὰρ καὶ ταῦτα μὲν οὐκ εἰς
 5 ταῦτόν τῳ οἴνῳ ἐπισπεύδει· εἰ δὲ ὀρχοῦντο πρὸς τὸν
 αὐλὸν σχήματα ἐν οἷς Χάριτες τε καὶ Ὁραι καὶ Νύμφαι
 γράφονται, πολὺ ἂν οἶμαι αὐτούς τε ῥᾶον διάγειν καὶ
 τὸ συμπόσιον πολὺ ἐπιχαριώτερον εἶναι. ὁ οὖν Συ-
 ρακόσιος, Ἄλλὰ ναὶ μὰ τὸν Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες,
 καλῶς τε λέγεις καὶ ἐγὼ εἰσάξω θεάματα ἐφ' οἷς ὑμεῖς
 εὐφρανεῖσθε.

VIII. Ὁ μὲν δὴ Συρακόσιος ἐξεληθὼν συνεκροτεῖτο· ὁ δὲ
 Σωκράτης πάλιν αὖ καινοῦ λόγου κατηῶρχεν. Ἄρ',
 ἔφη, ὦ ἄνδρες, εἰκὸς ἡμᾶς παρόντος δαίμονος μεγά-
 λου καὶ τῳ μὲν χρόνῳ ἰσῆλικος τοῖς ἀειγενέσι θεοῖς,
 τῇ δὲ μορφῇ νεωτάτου, καὶ μεγέθει μὲν πάντα ἐπέ-
 χοντος, ψυχῇ δὲ ἀνθρώπου ἰδρυμένου, Ἔρωτος, μὴ
 ἀμνημονῆσαι, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ πάντες ἐσμὲν τοῦ
 2 θεοῦ τούτου θιασῶται; Ἐγὼ τε γὰρ οὐκ ἔχω χρόνον
 εἰπεῖν ἐν ᾧ οὐκ ἐρῶν τινος διατελώ, Χαρμίδην δὲ
 τόνδε οἶδα πολλοὺς μὲν ἐραστὰς κτησάμενον, ἔστι δὲ
 ὦν καὶ αὐτὸν ἐπιθυμήσαντα· Κριτύβουλος γε μὴν καὶ
 3 νῦν ἐρώμενος ὦν ἤδη ἄλλων ἐπιθυμεῖ. ἀλλὰ μὴν καὶ
 ὁ Νικήρατος, ὡς ἐγὼ ἀκούω, ἐρῶν τῆς γυναικὸς ἀντ-
 ερᾶται. Ἐρμογένη γε μὴν τίς ἡμῶν οὐκ οἶδεν ὡς,
 ὅτι πότ' ἐστὶν ἢ καλοκάγαθία, τῳ ταύτης ἐρωτι κατα-

τήκεται; οὐχ ὁράτε ὡς σπουνδαῖαι μὲν αὐτοῦ αἱ ὀφρύες, ἀτρεμῆς δὲ τὸ ὄμμα, μέτριοι δὲ οἱ λόγοι, πραεῖα δὲ ἡ φωνή, ἰλαρὸν δὲ τὸ ἦθος; τοῖς δὲ σεμνοτάτοις θεοῖς φίλοις χρώμενος οὐδὲν ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ὑπερορᾷ; σὺ δὲ μόνος, ὦ Ἀντίσθενες, οὐδενὸς ἐρᾷς; Ναὶ μὰ 4 τοὺς θεούς, εἶπεν ἐκεῖνος, καὶ σφόδρα γε σοῦ. καὶ ὁ Σωκράτης ἐπισκώψας ὡς δὴ θρυπτόμενος εἶπε, Μὴ νῦν μοι ἐν τῷ παρόντι ὄχλον πάρεχε· ὡς γὰρ ὁρᾷς, 5 ἄλλα πράττω. καὶ ὁ Ἀντισθένης ἔλεξεν, Ὡς σαφῶς μέντοι σὺ μαστροπὲ σαυτοῦ αἰεὶ τοιαῦτα ποιεῖς· τοτὲ μὲν τὸ δαιμόνιον προφασιζόμενος οὐ διαλέγει μοι, τοτὲ δ' ἄλλου του ἐφιέμενος. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη, 6 Πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Ἀντίσθενες, μόνον μὴ συγκόψης με· τὴν δ' ἄλλην χαλεπότητα ἐγὼ σου καὶ φέρω καὶ οἶσω φιλικῶς. ἄλλὰ γάρ, ἔφη, τὸν μὲν σὸν ἐρώτα κρύπτωμεν, ἐπειδὴ καὶ ἔστιν οὐ ψυχῆς ἀλλ' εὐμορφίας τῆς ἐμῆς. ὅτι γε μὴν σὺ, ὦ Καλλιᾶ, ἐρᾷς Ἀυτολύκου 7 πᾶσα μὲν ἡ πόλις οἶδε, πολλοὺς δ' οἶμαι καὶ τῶν ξένων. τούτου δ' αἴτιον τὸ πατέρων τε ὀνομαστῶν ἀμφοτέρους ὑμᾶς εἶναι καὶ αὐτοὺς ἐπιφανεῖς. αἰεὶ μὲν 8 οὔν ἐγωγε ἠγάμην τὴν σὴν φύσιν, νῦν δὲ καὶ πολὺ μᾶλλον, ἐπεὶ ὁρᾷ σε ἐρῶντα οὐχ ἀβρότητι χλιδαινομένου οὐδὲ μαλακίᾳ θρυπτομένου, ἀλλὰ πᾶσιν ἐπιδεικνυμένου ῥώμην τε καὶ καρτερίαν καὶ ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην. τὸ δὲ τοιούτων ἐπιθυμεῖν τεκμήριόν ἐστι καὶ τῆς τοῦ ἐραστοῦ φύσεως. εἰ μὲν οὔν μία 9 ἐστὶν Ἀφροδίτη ἢ διτταί, Οὐρανία τε καὶ Πάνδημος, οὐκ οἶδα· καὶ γὰρ Ζεὺς ὁ αὐτὸς δοκῶν εἶναι πολλὰς ἐπωνυμίας ἔχει· ὅτι γε μέντοι χωρὶς ἑκατέρᾳ βωμοί τε καὶ ναοί εἰσι καὶ θυεῖαι τῇ μὲν Πανδήμῳ ῥαδιουργότεραι, τῇ δὲ Οὐρανίᾳ ἀγνότεραι, οἶδα. εἰκάσαις δ' 10

- ἂν καὶ τοὺς ἔρωτας τὴν μὲν Πάνδημον τῶν σωμάτων
 ἐπιπέμπειν, τὴν δ' Οὐρανίαν τῆς ψυχῆς τε καὶ τῆς
 φιλίας καὶ τῶν καλῶν ἔργων. ὑφ' οὗ δὴ καὶ σύ, ὦ
- 11** Καλλιᾶ, κατέχεσθαι μοι δοκεῖς ἔρωτος. τεκμαίρομαι
 δὲ τῇ τοῦ ἐρωμένου καλοκάγαθία καὶ ὅτι σε ὄρω τὸν
 πατέρα αὐτοῦ παραλαμβάνοντι εἰς τὰς πρὸς τοῦτον
 συνουσίας. οὐδὲν γὰρ τούτων ἐστὶν ἀπόκρυφον πα-
- 12** τρὸς τῷ καλῷ τε κάγαθῷ ἔρασι. καὶ ὁ Ἐρμογένης
 εἶπε, Νῆ τὴν Ἥραν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἄλλα τέ σ' υ
 πολλὰ ἄγαμαι καὶ ὅτι νῦν ἅμα χαριζόμενος Καλλιᾶ καὶ
 παιδεύεις αὐτὸν οἷόν περ χρὴ εἶναι. Νῆ Δί', ἔφη,
 ὅπως δὲ καὶ ἔτι μᾶλλον εὐφραίνεται, βούλομαι αὐτῷ
 μαρτυρηῆσαι ὡς καὶ πολὺ κρείττων ἐστὶν ὁ τῆς ψυχῆς
- 13** ἢ ὁ τοῦ σώματος ἔρωτος. ὅτι μὲν γὰρ δὴ ἄνευ φιλίας
 συνουσία οὐδεμία ἀξιόλογος πάντες ἐπιστάμεθα. φι-
 λειν γε μὴν τῶν μὲν τὸ ἦθος ἀγαμένων ἀνάγκη ἡδεῖα
 καὶ ἐθελουσία καλεῖται· τῶν δὲ τοῦ σώματος ἐπιθυ-
 μούντων πολλοὶ μὲν τοὺς τρόπους μέμφονται καὶ μι-
- 14** σοῦσι τῶν ἐρωμένων· ἦν δὲ καὶ ἀμφοτέρω στέρξωσι,
 τὸ μὲν τῆς ὄρας ἄνθος ταχὺ δῆπου παρακμάζει, ἀπο-
 λείποντος δὲ τούτου ἀνάγκη καὶ τὴν φιλίαν συναπο-
 μαραίνεσθαι, ἡ δὲ ψυχὴ ὅσον περ ἂν χρόνον ἴη ἐπὶ τὸ
- 15** φρονιμώτερον καὶ ἀξιεραστοτέρα γίγνεται. καὶ μὴν
 ἐν μὲν τῇ τῆς μορφῆς χρήσει ἔνεστί τις καὶ κόρος, ὥστε
 ἄπερ καὶ πρὸς τὰ σιτία διὰ πλησμονήν, ταῦτα ἀνάγκη
 καὶ πρὸς τὰ παιδικὰ πάσχειν· ἡ δὲ τῆς ψυχῆς φιλία
 διὰ τὸ ἀγνή εἶναι καὶ ἀκορεστοτέρα ἐστίν, οὐ μέντοι,
 ὡς γ' ἂν τις οἰηθείη, διὰ τοῦτο καὶ ἀνεπαφροδιτοτέρα,
 ἀλλὰ σαφῶς καὶ ἀποτελεῖται ἢ εὐχὴ ἐν ἧ αἰτούμεθα
- 16** τὴν θεὸν ἐπαφρόδιτα καὶ ἔπη καὶ ἔργα διδόναι. ὡς
 μὲν γὰρ ἄγαταί τε καὶ φιλεῖ τὸν ἐρώμενον θάλλουσα

μορφῇ τε ἐλευθερίᾳ καὶ ἤθει αἰδήμονί τε καὶ γενναίῳ
 ψυχῇ εὐθύς ἐν τοῖς ἡλιξίν ἡγεμονικῇ τε ἅμα καὶ φιλό-
 φρων οὕσα οὐδὲν ἐπιδειῖται λόγου· ὅτι δὲ εἰκὸς καὶ
 ὑπὸ τῶν παιδικῶν τὸν τοιοῦτον ἔραστὴν ἀντιφιλεῖ-
 σθαι, καὶ τοῦτο διδάξω. πρῶτον μὲν γὰρ τίς μισεῖν 17
 δύναιτ' ἂν ὑφ' οὗ εἰδείη καλὸς τε καὶ ἀγαθὸς νομι-
 ζόμενος; ἔπειτα δὲ ὀρώη αὐτὸν τὰ τοῦ παιδὸς καλὰ
 μᾶλλον ἢ τὰ ἑαυτοῦ ἠδέα σπουδάζοντα; πρὸς δὲ τού-
 τοις πιστεύοι μήτ' ἂν παρὰ τι ποιήσῃ μήτ' ἂν καμῶν
 ἀμορφότερος γένηται, μειωθῆναι ἂν τὴν φιλίαν; οἷς 18
 γε μὴν κοινὸν τὸ φιλεῖσθαι, πᾶς οὐκ ἀνάγκη τούτους
 ἠδέως μὲν προσορᾶν ἀλλήλους, εὐνοϊκῶς δὲ διαλέγε-
 σθαι, πιστεύειν δὲ καὶ πιστεύεσθαι, καὶ προνοεῖν μὲν
 ἀλλήλων, συνήδεσθαι δ' ἐπὶ ταῖς καλαῖς πράξεσι,
 συνάχθεσθαι δὲ ἢν τι σφάλμα προσπίπτῃ, τότε δ'
 εὐφραινομένους διατελεῖν ὅταν ὑγιαίνοντες συνῶσιν,
 ἢν δὲ κάμῃ ὀπότερος οὖν, πολὺν συνεχεστέραν τὴν
 συνουσίαν ἔχειν, καὶ ἀπόντων ἔτι μᾶλλον ἢ παρόντων
 ἐπιμελεῖσθαι; οὐ ταῦτα πάντα ἐπαφρόδιτα; διὰ γέ
 τοι τὰ τοιαῦτα ἔργα ἅμα ἐρῶντες τῆς φιλίας καὶ χρώ-
 μενοι αὐτῇ εἰς γῆρας διατελοῦσι. τὸν δὲ ἐκ τοῦ σώ- 19
 ματος κρεμάμενον διὰ τί ἀντιφιλήσειεν ἂν ὁ παῖς; πό-
 τερον ὅτι ἑαυτῷ μὲν νέμει ὧν ἐπιθυμεῖ, τῷ δὲ παιδί
 τὰ ἐπονειδιστότατα; ἢ διότι ἂ σπεύδει πράττειν παρὰ
 τῶν παιδικῶν, εἴργει μάλιστα τοὺς οἰκείους ἀπὸ τού-
 των. καὶ μὴν ὅτι γε οὐ βιάζεται, ἀλλὰ πείθει, διὰ 20
 τοῦτο μᾶλλον μισητέος. ὁ μὲν γὰρ βιαζόμενος ἑαυτὸν
 πονηρὸν ἀποδεικνύει, ὁ δὲ πείθων τὴν τοῦ ἀναπειθο-
 μένου ψυχὴν διαφθείρει. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ χρημάτων 21
 γε ἀπεμπολῶν τὴν ὥραν τί μᾶλλον στέργξει τὸν πριά-
 μενον ἢ ὁ ἐν ἀγορᾷ πωλῶν καὶ ἀποδιδόμενος; οὐ μὴν

- ὅτι γε ὦρατος ἀώρω, οὐδὲ ὅτι γε καλὸς οὐκέτι καλῶ
καὶ ἐρωῶντι οὐκ ἐρωῶν ὀμιλεῖ, φιλήσει αὐτόν. οὐδὲ
γὰρ ὁ παῖς τῷ ἀνδρὶ ὥσπερ γυνὴ κοινωνεῖ τῶν ἐν τοῖς
ἀφροδισίοις εὐφροσυνῶν, ἀλλὰ νήφων μεθύοντα ὑπὸ
22 τῆς ἀφροδίτης θεᾶται. ἐξ ὧν οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ καὶ
τὸ ὑπερορᾶν ἐγγίγνεται αὐτῷ τοῦ ἐραστοῦ. καὶ σκο-
πῶν δ' ἂν τις εὐροὶ ἐκ μὲν τῶν διὰ τοὺς τρόπους φι-
λουμένων οὐδὲν χαλεπὸν γεγεννημένον, ἐκ δὲ τῆς ἀναι-
23 δοῦς ὀμιλίας πολλὰ ἤδη καὶ ἀνόσια πεπραγμένα. ὡς
δὲ καὶ ἀνελεύθερος ἢ συνουσία τῷ τὸ σῶμα μᾶλλον ἢ
τῷ τὴν ψυχὴν ἀγαπῶντι, νῦν τοῦτο δηλώσω. ὁ μὲν
γὰρ παιδεύων λέγειν τε ἄδει καὶ πράττειν δικαίως ἂν
ὥσπερ Χείρων καὶ Φοῖνιξ ὑπ' Ἀχιλλέως τιμῶτο, ὁ δὲ
τοῦ σώματος ὀρεγόμενος εἰκότως ἂν ὥσπερ πτωχὸς
περιέποιτο. ἀεὶ γάρ τοι προσαιτῶν καὶ προσδεόμενος
ἢ φιλήματος ἢ ἄλλου τινὸς ψηλαφήματος παρακολου-
24 θεῖ. εἰ δὲ λαμυρῶτερον λέγω, μὴ θαυμάζετε· ὁ τε
γὰρ οἶνος συνεπαίρει καὶ ὁ ἀεὶ σύνοικος ἐμοὶ ἔρωσ κεν-
τριζει εἰς τὸν ἀντίπαλον ἔρωτα αὐτῷ παρρησιάζεσθαι.
25 καὶ γὰρ δὴ δοκεῖ μοι ὁ μὲν τῷ εἶδει τὸν νοῦν προσέχων
μεμισθωμένῳ χῶρον εἰκέναι. οὐ γὰρ ὅπως πλείονος
ἄξιος γένηται ἐπιμελεῖται, ἀλλ' ὅπως αὐτὸς ὅτι πλεῖστα
ὦραῖα καρπώσεται. ὁ δὲ τῆς φιλίας ἐφιέμενος μᾶλλον
εἰοικε τῷ τὸν οἰκεῖον ἀγρὸν κεκτημένῳ· πάντοθεν
γοῦν φέρων ὅτι ἂν δύνηται πλείονος ἄξιον ποιεῖ τὸν
26 ἐρώμενον. καὶ μὴν καὶ τῶν παιδικῶν ὅς μὲν ἂν εἰδῆ
ὅτι ὁ τοῦ εἶδους ἐπαρκῶν ἄρξει τοῦ ἐραστοῦ, εἰκὸς αὐ-
τὸν τᾶλλα ῥαδιουργεῖν· ὅς δ' ἂν γιννώσκη ὅτι ἂν μὴ
καλὸς ἀγαθὸς ἦ, οὐ καθέξει τὴν φιλίαν, τοῦτου
27 προσήκει μᾶλλον ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι. μέγιστον δ'
ἀγαθὸν τῷ ὀρεγομένῳ ἐκ παιδικῶν φίλον ἀγαθὸν

ποιήσασθαι, ὅτι ἀνάγκη καὶ αὐτὸν ἀσκεῖν ἀρετὴν. οὐ γὰρ οἶόν τε πονηρὰ αὐτὸν ποιοῦντα ἀγαθὸν τὸν συν-
 όντα ἀποδείξαι, οὐδέ γε ἀναισχυντίαν καὶ ἀκρασίαν
 παρεχόμενον ἐγκρατῆ καὶ αἰδούμενον τὸν ἐρώμενον
 ποιῆσαι. ἐπιθυμῶ δέ σοι, ἔφη, ὦ Καλλιὰ, καὶ μυθο- 28
 λογῆσαι ὡς οὐ μόνον ἄνθρωποι ἀλλὰ καὶ θεοὶ καὶ
 ἦρωες τὴν τῆς ψυχῆς φιλίαν περὶ πλείονος ἢ τὴν τοῦ
 σώματος χρῆσιν ποιοῦνται. Ζεὺς τε γὰρ ὄσων μὲν 29
 θνητῶν οὐσῶν μορφῆς ἠράσθη, συγγενόμενος εἶα
 αὐτὰς θνητὰς εἶναι· ὄσων δὲ ψυχαῖς ἀγασθείη, ἀθα-
 νατοὺς τούτους ἐποίει· ὦν Ἡρακλῆς μὲν καὶ Διός-
 κοροὶ εἰσι, λέγονται δὲ καὶ ἄλλοι· καὶ ἐγὼ δέ φημι καὶ 30
 Γανυμήδην οὐ σώματος ἀλλὰ ψυχῆς ἔνεκα ὑπὸ Διὸς
 εἰς Ὀλυμπον ἀνενεχθῆναι. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τοῦνομα
 αὐτοῦ: ἔστι μὲν γὰρ δήπου καὶ Ὀμήρω,
 γάνυται δέ τ' ἀκούων.

τοῦτο δὲ φράζει ὅτι ἠδεται δέ τ' ἀκούων. ἔστι δὲ καὶ
 ἄλλοθί που,

πυκινὰ φρεσὶ μῆδεα εἰδώς.

τοῦτο δ' αὖ λέγει σοφὰ φρεσὶ βουλευμάτα εἰδώς. ἐξ
 οὖν συναμφοτέρων τούτων οὐχ ἠδυσώματος ὀνομα-
 σθεῖς ὁ Γανυμήδης ἀλλ' ἠδυγνώμων ἐν θεοῖς τετίμη-
 ται. ἀλλὰ μὴν, ὦ Νικήρατε, καὶ Ἀχιλλεὺς Ὀμήρω 31
 πεποίηται οὐχ ὡς παιδικοῖς Πατρόκλω ἀλλ' ὡς ἐταίρω
 ἀποθανόντι ἐκπρεπέστατα τιμωρῆσαι. καὶ Ὀρέστης
 δὲ καὶ Πυλάδης καὶ Θησεὺς καὶ Πειρίθους καὶ ἄλλοι
 δὲ πολλοὶ τῶν ἡμιθέων οἱ ἄριστοι ὑμνοῦνται οὐ διὰ
 τὸ συγκαθεύδειν ἀλλὰ διὰ τὸ ἀγασθαι ἀλλήλους τὰ
 μέγιστα καὶ κάλλιστα κοινῇ διαπεπραῶχθαι. τί δέ, τὰ 32
 νῦν καλὰ ἔργα οὐ πάντ' ἂν εὖροι τις ἔνεκα ἐπαίνου
 ὑπὸ τῶν καὶ πονεῖν καὶ κινδυνεύειν ἐπιελόντων πρατ-

τόμενα μάλλον ἢ ὑπὸ τῶν ἐθιζομένων ἡθονῆν ἀντ' εὐκλείας αἰρεῖσθαι; καίτοι Πανσανίας γε ὁ Ἀγάθωνος τοῦ ποιητοῦ ἐραστῆς ἀπολογοῦμενος ὑπὲρ τῶν ἀκράσια συγκυλιन्दουμένων εἴρηκεν ὡς καὶ στρατεύμα ἀλκιμώτατον ἂν γένοιτο ἐκ παιδικῶν τε καὶ ἐραστῶν.

33 τούτους γὰρ ἂν ἔφη οἶεσθαι μάλιστα αἰδεῖσθαι ἀλλήλους ἀπολείπειν, θαυμαστὰ λέγων, εἴ γε οἱ ψόγου τε ἀφροντιστεῖν καὶ ἀναισχυντεῖν πρὸς ἀλλήλους ἐθιζόμενοι οὗτοι μάλιστα αἰσχυννοῦνται αἰσχρόν τι ποιεῖν.

34 καὶ μαρτύρια δὲ ἐπήγετο ὡς ταῦτα ἐγνωκότες εἶεν καὶ Θηβαῖοι καὶ Ἡλεῖοι· συγκαθεύδοντας γοῦν αὐτοῖς ὅμως παρατάττεσθαι ἔφη τὰ παιδικὰ εἰς τὸν ἀγῶνα, οὐδὲν τοῦτο σημεῖον λέγων ὅμοιον. ἐκείνοις μὲν γὰρ ταῦτα νόμιμα, ἡμῖν δ' ἐπονείδιστα. δοκοῦσι δ' ἔμοιγε οἱ μὲν παραταττόμενοι ἀπιστοῦσιν εἰσκένοι μὴ χωρὶς γενόμενοι οἱ ἐρώμενοι οὐκ ἀποτελῶσι τὰ τῶν ἀγαθῶν

35 ἀνδρῶν ἔργα. Λακεδαιμόνιοι δὲ οἱ νομίζοντες, εἰ ἂν καὶ ὄρεχθῆ τις σώματος, μηδενὸς ἂν ἔτι καλοῦ κἀγαθοῦ τοῦτον τυχεῖν, οὕτω τελέως τοὺς ἐρωμένους ἀγαθοὺς ἀπεργάζονται ὡς καὶ μετὰ ξένων κἂν μὴ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ταχθῶσι τῷ ἐραστῇ, ὁμοίως αἰδοῦνται τοὺς παρόντας ἀπολείπειν. θεῶν γὰρ σὺ τὴν Ἀναί-

36 δειαν ἀλλὰ τὴν Αἰδῶ νομίζουσι. δοκοῦμεν δ' ἂν μοι πάντες ὁμόλογοι γενέσθαι περὶ ὧν λέγω, εἰ ᾧδε ἐπισκοποῦμεν, τῷ ποτέρως παιδὶ φιληθέντι μάλλον ἂν τις πιστεύσειεν ἢ χρήματα ἢ τέκνα ἢ χάριτας παρακατατίθεσθαι. ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι καὶ αὐτὸν τὸν τῷ εἶδει τοῦ ἐρωμένου χρώμενον μάλλον ἂν ταῦτα πάντα τῷ τῆν

37 ψυχὴν ἐρασμῶ πιστεῦσαι. σοί γε μὴν, ᾧ Καλλιᾶ, δοκεῖ μοι ἄξιον εἶναι καὶ θεοῖς χάριν εἰδέναί ὅτι σοι Ἀυτολύκου ἔρωτα ἐνέβαλον. ὡς μὲν γὰρ φιλότιμός ἐστιν

εὐδηλον, ὃς τοῦ κηρυχθῆναι ἔνεκα νικῶν παγκράτιον
 πολλοὺς μὲν πόνους, πολλὰ δ' ἄλγη ἀνέχεται. εἰ δὲ 38
 οἴοιτο μὴ μόνον ἑαυτὸν καὶ τὸν πατέρα κοσμήσειν,
 ἀλλ' ἱκανὸς γενήσεσθαι δι' ἀνδραγαθίαν καὶ φίλους
 εὖ ποιεῖν καὶ τὴν πατρίδα αὖξιν τρόπαια τῶν πολε-
 μίων ἰστάμενος, καὶ διὰ ταῦτα περιβλεπτός τε καὶ
 ὀνομαστός ἔσεσθαι καὶ ἐν Ἑλλησι καὶ ἐν βαρβάροις,
 πῶς οὐκ οἶει αὐτόν, ὅστιν ἠγοῖτο εἰς ταῦτα συνεργὸν
 εἶναι κράτιστον, τοῦτον ταῖς μεγίσταις ἂν τιμαῖς πε-
 ριέπειν; εἰ οὖν βούλει τούτῳ ἀρέσκειν, σκεπτέον μὲν 39
 σοι ποῖα ἐπιστάμενος Θεμιστοκλῆς ἱκανὸς ἐγένετο τὴν
 Ἑλλάδα ἐλευθεροῦν, σκεπτέον δὲ ποῖά ποτε εἰδὼς Πε-
 ρικλῆς κράτιστος ἐδόκει τῇ πατρίδι σύμβουλος εἶναι,
 ἀθρητέον δὲ καὶ πῶς ποτε Σόλων φιλοσοφῆσας νό-
 μους κρατίστους τῇ πόλει κατέθηκεν, ἐρευνητέον δὲ
 καὶ ποῖα Λακεδαιμόνιοι ἀσκοῦντες κράτιστοι δοκοῦσιν
 ἠγεμόνες εἶναι· πρόξενοι δὲ καὶ κατάγονται ἀεὶ παρὰ
 σοὶ οἱ κράτιστοι αὐτῶν. ὥς μὲν οὖν σοὶ ἡ πόλις ταχὺ 40
 ἂν ἐπιτρέψειεν αὐτήν, εἰ βούλει, εὖ ἴσθι. τὰ μέγιστα
 γὰρ σοὶ ὑπάρχει· εὐπατρίδης εἶ, ἱερεὺς θεῶν τῶν
 ἀπ' Ἐρεχθίδος, οἳ καὶ ἐπὶ τὸν βάρβαρον σὺν Ἰάκχῳ
 ἐστράτευσαν, καὶ νῦν ἐν τῇ ἑορτῇ ἱεροπρεπέστατος
 δοκεῖς εἶναι τῶν προγεγενημένων, καὶ σῶμα ἀξιοπρε-
 πέστατον μὲν ἰδεῖν τῆς πόλεως ἔχεις, ἱκανὸν δὲ μό-
 χτους ὑποφέρειν. εἰ δ' ὑμῖν δοκῶ σπουδαιολογήσαι 41
 μᾶλλον ἢ παρὰ πότον πρόπει, μηδὲ τοῦτο θάναμάξετε.
 ἀγαθῶν γὰρ φύσει καὶ τῆς ἀρετῆς φιλοτίμως ἐφιεμέ-
 νων ἀεὶ ποτε τῇ πόλει συναραστής ὢν διατελῶ. οἱ μὲν 42
 δὴ ἄλλοι περὶ τῶν φηθέντων διελέγοντο, ὁ δ' Αὐτό-
 λυκος κατεθεῖατο τὸν Καλλίαν. καὶ ὁ Καλλίας δὲ παρ-
 ορῶν εἰς ἐκείνον εἶπεν, Οὐκοῦν σύ με, ᾧ Σώκρατες,

μαστροπεύσεις πρὸς τὴν πόλιν, ὅπως πράττω τὰ πο-
 43 λιτικά καὶ αἰεὶ ἀρεστὸς ᾧ αὐτῇ; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ἦν
 ὀρωσί γέ σε μὴ τῷ δοκεῖν ἀλλὰ τῷ ὄντι ἀρετῆς ἐπιμε-
 λούμενον. ἡ μὲν γὰρ ψευδῆς δόξα ταχὺ ἐλέγχεται
 ὑπὸ τῆς πείρας· ἡ δ' ἀληθῆς ἀνδραγαθία, ἦν μὴ θεὸς
 βλάβη, αἰεὶ ἐν ταῖς πράξεσι λαμπροτέραν τὴν εὖ-
 κλειαν συμπαρέχεται.

IX. Οὗτος μὲν δὴ ὁ λόγος ἐνταῦθα ἔληξεν. Αὐτόλυ-
 κος δέ, ἥδη γὰρ ὥρα ἦν αὐτῷ, ἐξανίστατο εἰς περίπα-
 τον· καὶ ὁ Λύκων ὁ πατὴρ αὐτῷ συνεξιῶν ἐπιστραφεὶς
 εἶπε, Νῆ τὴν Ἥραν, ᾧ Σώκρατες, καλὸς γε κάγαθὸς
 δοκεῖς μοι ἄνθρωπος εἶναι.

2 Ἐκ δὲ τούτου πρῶτον μὲν θρόνος τις ἐνδον κατε-
 τέθη, ἔπειτα δὲ ὁ Συρακόσιος εἰσελθὼν εἶπεν, ὦ ἄν-
 δρες, Ἀριάδνη εἰσεισιν εἰς τὸν ἑαυτῆς τε καὶ Διονύσου
 θάλαμον· μετὰ δὲ τοῦθ' ἦξει Διόνυσος ὑποπεπωκῶς
 παρὰ θεοῖς καὶ εἰσεισι πρὸς αὐτήν, ἔπειτα παιζοῦνται

3 πρὸς ἀλλήλους. ἐκ τούτου πρῶτον μὲν ἡ Ἀριάδνη
 ὡς νύμφη κεκοσμημένη παρῆλθε καὶ ἐκαθέζετο ἐπὶ
 τοῦ θρόνου. οὐπω δὲ φαινομένου τοῦ Διονύσου ἠϋ-
 λειτο ὁ βακχεῖος ὄρυθμός. ἐνθα δὴ ἠγάσθησαν τὸν
 ὀρχηστοδιδάσκαλον. εὐθύς μὲν γὰρ ἡ Ἀριάδνη ἀκού-
 σασα τοιοῦτόν τι ἐποίησεν ὡς πᾶς ἂν ἔγνω ὅτι ἀσμένῃ
 ἤκουσε· καὶ ὑπήντησε μὲν οὐδὲ ἀνέστη, δήλη δ'

4 ἦν μόλις ἠρεμοῦσα. ἐπεὶ γε μὴν κατεῖδεν αὐτήν ὁ
 Διόνυσος, ἐπιχορεύσας ὥσπερ ἂν εἴ τις φιλικώτατα
 ἐκαθέζετο ἐπὶ τῶν γονάτων, καὶ περιλαβὼν ἐφίλησεν
 αὐτήν. ἡ δ' αἰδουμένη μὲν ἐώκει, ὅμως δὲ φιλικῶς
 ἀντιπεριελάμβανεν. οἱ δὲ συμπόται ὀρωῶντες ἅμα μὲν
 5 ἐκρότουν, ἅμα δὲ ἐβόων αὐτοῖς. ὡς δὲ ὁ Διόνυσος
 ἀνιστάμενος συνανέστησε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν Ἀριάδνην,

ἐκ τούτου δὴ φιλοῦντων τε καὶ ἀσπαζομένων ἀλλήλους
σχήματα παρῆν θεάσασθαι. οἱ δ' ὄρῶντες ὄντως κα-
λὸν μὲν τὸν Διόνυσον, ὠραίαν δὲ τὴν Ἀριάδην, οὐ
σκώπτουτας δὲ ἀλλ' ἀληθινῶς τοῖς στόμασι φιλοῦντας,
πάντες ἀνεπτρωμένοι ἐθεῶντο. καὶ γὰρ ἤκουον τοῦ 6
Διονύσου μὲν ἐπερωτῶντος αὐτὴν εἰ φιλεῖ αὐτόν, τῆς
δ' οὕτως ἐπομνουύσης ὥστε μὴ μόνον τὸν Διόνυσον
ἀλλὰ καὶ τοὺς παρόντας ἅπαντας συνομόσαι ἂν ἢ μὴν
τὸν παῖδα καὶ τὴν παῖδα ὑπ' ἀλλήλων φιλεῖσθαι. ἐφύ-
κεσαν γὰρ οὐ δεδιδαγμένοις τὰ σχήματα ἀλλ' ἐφειμέ-
νοις πράττειν ἢ πάλαι ἐπεθύμουν. τέλος δὲ οἱ συμπό- 7
ται ἰδόντες περιβεβληκότας τε ἀλλήλους καὶ ὡς εἰς
εὐνὴν ἀπιόντας, οἱ μὲν ἄγαμοι γαμεῖν ἐπώμνυσαν, οἱ
δὲ γεγαμηκότες ἀναβάντες ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀπήλαννον
πρὸς τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὅπως τούτων τύχοιεν.
Σωκράτης δὲ καὶ τῶν ἄλλων οἱ ὑπομείναντες πρὸς
Δύκωνα καὶ τὸν υἱὸν σὺν Καλλίᾳ περιπατήσοντες ἀπ-
ῆλθον. αὕτη τοῦ τότε συμποσίου κατάλυσις ἐγένετο.

ΙΕΡΩΝ Η ΤΥΡΑΝΝΙΚΟΣ.

1. Σιμωνίδης ὁ ποιητῆς ἀφίκετό ποτε πρὸς Ἰέρωνα τὸν τύραννον. σχολῆς δὲ γενομένης ἀμφοῖν εἶπεν ὁ Σιμωνίδης, Ἄρ' ἂν μοι ἐθελήσῃς, ὦ Ἰέρων, διηγήσασθαι ἃ εἰκὸς εἰδέναι σε βέλτιον ἐμοῦ; Καὶ ποῖα ταῦτ' ἐστίν, ἔφη ὁ Ἰέρων, ὅποια δὴ ἐγὼ βέλτιον ἂν εἰδείην
- 2 σοῦ οὕτως ὄντος σοφοῦ ἀνδρός; Οἶδά σε, ἔφη, ἐγὼ καὶ ἰδιώτην γεγενημένον καὶ νῦν τύραννον ὄντα· εἰκὸς οὖν ἀμφοτέρων πεπειραμένον καὶ εἰδέναι σε μᾶλλον ἐμοῦ πῆ διαφέρει ὁ τυραννικός τε καὶ ὁ ἰδιωτικός
- 3 βίος εἰς εὐφροσύνας τε καὶ λύπας ἀνθρώποις. Τί οὖν, ἔφη ὁ Ἰέρων, οὐχὶ καὶ σύ, ἐπεὶ νῦν γε ἔτι ἰδιώτης εἶ, ὑπέμνησάς με τὰ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ; οὕτω γὰρ ἂν σοι οἶμαι μάλιστα ἐγὼ δύνασθαι δηλοῦν τὰ διαφέ-
- 4 ροντα ἐν ἑκατέρῳ. οὕτω δὴ ὁ Σιμωνίδης εἶπε, Τοὺς μὲν δὴ ἰδιώτας ἔγωγε, ὦ Ἰέρων, δοκῶ μοι καταμαθηκέναι διὰ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν ὀράμασιν ἠδομένους τε καὶ ἀχθομένους, διὰ δὲ τῶν ὠτίων ἀκούσμασι, διὰ δὲ τῶν ῥινῶν ὀσμαῖς, διὰ δὲ τοῦ στόματος σίτοις τε καὶ ποτοῖς, τὰ δ' ἀφροδίσια δι' ἧν δὴ πάντες ἐπι-
- 5 στάμεθα· τὰ δὲ ψύχη καὶ θάλπη καὶ σκληρὰ καὶ μαλακὰ καὶ κοῦφα καὶ βαρέα ὅλα τῷ σώματί μοι δοκοῦμεν, ἔφη, κρίνοντες ἠδυσθαι τε καὶ λυπεῖσθαι ἐπ'

αὐτοῖς· ἀγαθοῖς δὲ καὶ κακοῖς ἔστι μὲν ὅτε δι' αὐτῆς
 τῆς ψυχῆς μοι δοκοῦμεν ἠδέσθαι τε καὶ λυπεῖσθαι,
 ἔστι δ' ὅτε κοινῇ διὰ τε τῆς ψυχῆς καὶ διὰ τοῦ σώ-
 ματος. τῷ δ' ὑπὲρ ὅτι μὲν ἠδόμεθα δοκῶ μοι αἰ- 6
 σθάνεσθαι, ὅπως δὲ καὶ ᾧτινι καὶ ὁπότε, ταῦτα μᾶλ-
 λόν πως, ἔφη, δοκῶ μοι ἀγνοεῖν. καὶ οὐδὲν ἴσως τοῦτο
 θαυμαστόν, εἰ τὰ ἐν τῷ ἐγρηγορέναι σαφεστέρας ἡμῖν
 τὰς αἰσθήσεις παρέχεται ἢ τὰ ἐν τῷ ὑπνῷ. πρὸς ταῦτα 7
 δὴ ὁ Ἰέρων ἀπεκρίνατο, Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, ᾧ Σι-
 μωνίδῃ, ἔξω τούτων ᾧν εἰρηκας σύγχε οὐδ' ὅπως ἂν
 αἰσθοιτό τινος ἄλλου ὁ τύραννος ἔχοιμ' ἂν εἰπεῖν,
 ὥστε μέχρη γε τούτου οὐκ οἶδ' εἴ τιμι διαφέρει ὁ τυ-
 ραννικὸς βίος τοῦ ιδιωτικοῦ βίου. καὶ ὁ Σιμωνίδης 8
 εἶπεν, Ἄλλ' ἐν τοῖσδε, ἔφη, διαφέρει· πολλαπλάσια μὲν
 δι' ἐκάστου τούτων εὐφραίνεται, πολὺ δὲ μείω τὰ λυ-
 πηρὰ ἔχει. καὶ ὁ Ἰέρων εἶπεν, Οὐχ οὕτως ἔχει, ᾧ Σι-
 μωνίδῃ, ταῦτα, ἀλλ' εὖ ἴσθ' ὅτι μείω πολὺ εὐφραίν-
 ονται οἱ τύραννοι τῶν μετρίως διαγόντων ιδιωτῶν,
 πολὺ δὲ πλείω καὶ μείζω λυποῦνται. Ἄπιστα λέγεις, 9
 ἔφη ὁ Σιμωνίδης. εἰ γὰρ οὕτω ταῦτ' εἶχε, πῶς ἂν
 πολλοὶ μὲν ἐπεθύμουν τυρανεῖν, καὶ ταῦτα τῶν δο-
 κούντων ἱκανωτάτων ἀνδρῶν εἶναι; πῶς δὲ πάντες
 ἐξήλουν ἂν τοὺς τυράννους; Ὅτι ναὶ μὰ τὸν Δί', ἔφη 10
 ὁ Ἰέρων, ἄπειροι ὄντες ἀμφοτέρων τῶν ἔργων σκο-
 ποῦνται περὶ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ πειράσομαι σε διδάσκειν
 ὅτι ἀληθῆ λέγω, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς ὄψεως· ἐντεῦθεν
 γὰρ καὶ σὲ δοκῶ μεμνησθαι ἀρξάμενον λέγειν. πρῶ- 11
 του μὲν γὰρ ἐν τοῖς διὰ τῆς ὄψεως θεάμασι λογιζό-
 μενος εὐρίσκω μειονεκτοῦντας τοὺς τυράννους. ἄλλα
 μὲν γε ἐν ἄλλῃ χώρᾳ ἐστὶν ἀξιοθέατα· ἐπὶ δὲ τούτων
 ἕκαστα οἱ μὲν ἰδιῶται ἔρχονται καὶ εἰς πόλεις ἄς ἂν

- βούλωνται θεαμάτων ἔνεκα, καὶ εἰς τὰς κοινὰς πανηγύρεις, ἔνθα τὰ ἀξιοθεατότατα δοκεῖ ἀνθρώποις συν-
 12 αργείρεσθαι. οἱ δὲ τυράννοι οὐ μάλα ἀμφὶ θεωρίας ἔχουσιν. οὔτε γὰρ ἴεναι αὐτοῖς ἀσφαλὲς ὅπου μὴ κρείττονες τῶν παρόντων μέλλουσιν ἔσεσθαι, οὔτε τὰ οἴκοι κέκτηνται ἐχυρά, ὥστε ἄλλοις παρακαταθεμένους ἀποδημεῖν. φοβερὸν γὰρ μὴ ἅμα στερηθῶσι τῆς ἀρχῆς καὶ ἀδύνατοι γένωνται τιμωρήσασθαι τοὺς
 13 ἀδικήσαντας. εἴποις οὖν ἂν ἴσως σύ, ἀλλ' ἄρα ἔρχεται αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα καὶ οἴκοι μένουσι. ναὶ μὰ Δί', ὃ Σιμωνίδη, ὀλίγα τε τῶν πολλῶν καὶ ταῦτα τοιαῦτα ὄντα οὔτω τίμια πωλεῖται τοῖς τυράννοις ὥστε οἱ ἐπιδεικνύμενοι καὶ ὀτιοῦν ἀξιοῦσι πολλαπλάσια λαβόντες ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀπιέναι παρὰ τοῦ τυράννου ἢ ὅσα ἐν παντὶ τῷ βίῳ παρὰ πάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων
 14 κτῶνται. καὶ ὁ Σιμωνίδης εἶπεν, Ἄλλ' εἰ τοῖς θεάμασι μειουενκτεῖτε, διὰ γέ τοι τῆς ἀκοῆς πλεουενκτεῖτε. ἐπεὶ τοῦ μὲν ἠδίστου ἀκροάματος ἐπαίνου οὔποτε σπανίζετε· πάντες γὰρ οἱ παρόντες ὑμῖν πάντα καὶ ὅσα ἂν λέγητε καὶ ὅσα ἂν ποιῆτε ἐπαινοῦσι. τοῦ δ' αὖ χαλεπωτάτου ἀκροάματος λουδορίας ἀνήκοοί ἐστε· οὐδεὶς γὰρ ἐθέλει τυράννου κατ' ὀφθαλμούς κατα-
 15 γορεῖν. καὶ ὁ Ἰέρων εἶπε, Καὶ τί οἶει, ἔφη, τοὺς μὴ λέγοντας κακῶς εὐφραίνειν, ὅταν εἰδῆ τις σαφῶς ὅτι οἱ σιωπῶντες οὔτοι πάντα κακὰ νοοῦσι τῷ τυράννῳ; ἢ τοὺς ἐπαινοῦντας τί δοκεῖς εὐφραίνειν, ὅταν ὑποπτοι ὧσιν ἔνεκα τοῦ κολακεύειν τοὺς ἐπαίνους ποιῶ-
 16 σθαι; καὶ ὁ Σιμωνίδης εἶπε, Τοῦτο μὲν δὴ ναὶ μὰ τὸν Δία ἔγωγέ σοι, Ἰέρων, πάνυ συγχωρῶ, τοὺς ἐπαίνους παρὰ τῶν ἐλευθερωτάτων ἠδίστους εἶναι, ἀλλ', ὄραξ, ἐκεῖνό γε οὐκ ἂν ἔτι πείσαις ἀνθρώπων οὐδένα

ὡς οὐχὶ δι' ὧν τρεφόμεθα οἱ ἄνθρωποι, πολὺ πλείω
 ὑμεῖς ἐν αὐτοῖς εὐφραίνεσθε. Καὶ οἶδά γ', ἔφη, ὧ¹⁷
 Σιμωνίδη, ὅτι τούτῳ κρίνουσιν οἱ πλείστοι ἥδιον
 ἡμᾶς καὶ πίνειν καὶ ἐσθίειν τῶν ἰδιωτῶν, ὅτι δοκοῦσι
 καὶ αὐτοὶ ἥδιον ἂν δειπνήσαι τὸ ἡμῖν παρατιθέμενον
 δεῖπνον ἢ τὸ ἑαυτοῖς· τὸ γὰρ τὰ εἰωθότα ὑπερβάλ-
 λον, τοῦτο παρέχει τὰς ἡδονάς. διὸ καὶ πάντες ἄν- 18
 θρωποι ἡδέως προσδέχονται τὰς ἐορτὰς πλὴν οἱ τυ-
 ραννοὶ· ἐκπλεῖν γὰρ αὐτοῖς αἰεὶ παρεσκευασμένοι οὐ-
 δεμίαν ἐν ταῖς ἐορταῖς ἔχουσιν αἱ τράπεζαι αὐτῶν
 ἐπίδοσιν· ὥστε ταύτῃ πρῶτον τῇ εὐφροσύνῃ τῆς
 ἐλπίδος μειονεκτοῦσι τῶν ἰδιωτῶν. ἔπειτα δ', ἔφη, 19
 ἐκεῖνο εὖ οἶδ' ὅτι καὶ σὺ ἔμπειρος εἶ ὅτι ὅσῳ ἂν πλείω
 τις παραθῆται τὰ περιττὰ τῶν ἱκανῶν, τοσοῦτῳ θάτ-
 τον κόρος ἐμπίπτει τῆς ἐδωδῆς· ὥστε καὶ τῷ χρόνῳ
 τῆς ἡδονῆς μειονεκτεῖ ὁ παρατιθέμενος πολλὰ τῶν
 μετρίως διαιτωμένων. Ἄλλὰ ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Σι- 20
 μωνίδης, ὅσον ἂν χρόνον ἢ ψυχὴ προσίηται, τοῦτον
 πολὺ μᾶλλον ἡδονται οἱ ταῖς πολυτελεστέραις παρα-
 σκευαῖς τρεφόμενοι τῶν τὰ εὐτελέστερα παρατιθεμέ-
 νων. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Ἰέρων, ὧ Σιμωνίδη, τὸν ἐκάστῳ 21
 ἡδόμενον μάλιστα, τοῦτον οἶει καὶ ἐρωτικώτατα ἔχειν
 τοῦ ἔργου τούτου; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἡ οὖν ὁρᾶς
 τι τοὺς τυράννους ἥδιον ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν παρασκευὴν
 ἰόντας ἢ τοὺς ἰδιώτας ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν; Οὐ μὰ τὸν
 Δί', ἔφη, οὐ μὲν οὖν, ἀλλὰ καὶ ἀγλευκέστερον, ὡς
 πολλοῖς ἂν δόξειε. Τί γάρ, ἔφη ὁ Ἰέρων, τὰ πολλὰ 22
 ταῦτα μηχανήματα κατανευρόηκας ἂ παρατίθεται τοῖς
 τυράννοις, ὄξεα καὶ δοιμέα καὶ στρουφνὰ καὶ τὰ τού-
 των ἀδελφά; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Σιμωνίδης, καὶ
 πάνυ γέ μοι δοκοῦντα παρὰ φύσιν εἶναι ταῦτα ἄν-

- 23 θρώποις. Ἄλλο τι οὖν οἶει, ἔφη ὁ Ἰέρων, ταῦτα τα
 ἐδέσματα εἶναι ἢ μαλακῆς καὶ ἀσθενούσης τρυφῆ
 ψυχῆς ἐπιθυμήματα; ἐπεὶ εὖ οἶδ' ἔγωγε ὅτι οἱ ἡδέως
 ἐσθίουσιν καὶ σὺ που οἶσθα ὅτι οὐδὲν προσδέονται
- 24 τούτων τῶν σοφισμάτων. Ἄλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Σι-
 μωνίδης, τῶν γε πολυτελεῶν ὀσμῶν τούτων αἷς χρίε-
 σθε τοὺς πλησιάζοντας οἶμαι μᾶλλον ἀπολαύειν ἢ
 αὐτοὺς ὑμᾶς, ὥσπερ γε καὶ τῶν ἀχαρίστων ὀσμῶν
 οὐκ αὐτὸς ὁ βεβρωκῶς αἰσθάνεται, ἀλλὰ μᾶλλον οἱ
- 25 πλησιάζοντες. Οὕτω μέντοι, ἔφη ὁ Ἰέρων, καὶ τῶν
 σίτων ὁ μὲν ἔχων παντοδαπὰ ἀεὶ οὐδὲν μετὰ πόθου
 αὐτῶν λαμβάνει· ὁ δὲ σπανίστας τινός, οὗτός ἐστιν
 ὁ μετὰ χαρᾶς πιμπλάμενος, ὅταν αὐτῷ προφανῆ τι.
- 26 Κινδυνεύουσιν, ἔφη ὁ Σιμωνίδης, αἱ τῶν ἀφροδισίων
 μόνου ὑμῖν ἀπολαύσεις τοῦ τυραννεῖν τὰς ἐπιθυμίας
 παρέχειν· ἐν γὰρ τούτῳ ἕξεστιν ὑμῖν ὅ,τι ἂν κάλλι-
- 27 στον ἰδητε τούτῳ συνεῖναι. Νῦν δὴ, ἔφη ὁ Ἰέρων,
 εἰρηκας ἐν ᾧ γε, σάφ' ἴσθι, μειουεκοῦμεν τῶν
 ιδιωτῶν. πρῶτον μὲν γὰρ γάμος ὁ μὲν ἐκ μειζόνων
 δήπου καὶ πλούτῳ καὶ δυνάμει κάλλιστος δοκεῖ εἶναι
 καὶ παρέχειν τινὰ τῷ γήμαντι φιλοτιμίαν μεθ' ἡδο-
 νῆς· δεύτερον δ' ὁ ἐκ τῶν ὁμοίων· ὁ δ' ἐκ τῶν φαν-
- 28 λοτέρων πάνυ ἄτιμός τε καὶ ἄχρηστος νομίζεται. τῷ
 τοίνυν τυράννῳ, ἂν μὴ ξένην γῆμῃ, ἀνάγκη ἐκ μειό-
 νων γαμεῖν, ὥσπερ τὸ ἀγαπητὸν οὐ πάνυ αὐτῷ παρα-
 γίγνεται. πολὺ δὲ καὶ αἱ θεραπεῖαι αἱ ἀπὸ τῶν μέ-
 γιστον φρονουσῶν γυναικῶν εὐφραίνουσι μάλιστα,
 αἱ δ' ἀπὸ τῶν δούλων παροῦσαι μὲν οὐδέν τι ἀγα-
 πῶνται, ἐὰν δέ τι ἐλλείπωσι, δεινὰς ὀργὰς καὶ λύπας
- 29 ἐμποιοῦσιν. ἐν δὲ τοῖς παιδικοῖς ἀφροδισίοις ἔτι αὖ
 πολὺ μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς τεκνοποιοῖς μειουεκεῖ τῶν

εὐφροσυνῶν ὁ τύραννος. ὅτι μὲν γὰρ τὰ μετ' ἔρωτος
 ἀφροδίσια πολὺ διαφερόντως εὐφραίνει πάντες δήπου
 ἐπιστάμεθα· ὁ δὲ ἔρως πολὺ αὖ ἐθέλει ἥκιστα τῷ 30
 τυράννῳ ἐγγίγνεσθαι. οὐ γὰρ τῶν ἐτοιμῶν ἦδεται ὁ
 ἔρως ἐφιέμενος, ἀλλὰ τῶν ἐλπιζομένων. ὥσπερ οὖν
 εἴ τις ἄπειρος ὢν δίψους τοῦ πιεῖν ἀπολαύοι, οὕτω
 καὶ ὁ ἄπειρος ὢν ἔρωτος ἄπειρός ἐστι τῶν ἡδίστων
 ἀφροδισίων. ὁ μὲν οὖν Ἰέρων οὕτως εἶπεν. ὁ δὲ Σι- 31
 μωνίδης ἐπιγελάσας, Πῶς λέγεις, ἔφη, ὦ Ἰέρων; τυ-
 ράννῳ οὐ φῆς παιδικῶν ἔρωτας ἐμφύεσθαι; πῶς μὴν
 σύ, ἔφη, ἐρᾶς Δαϊλόχου τοῦ καλλίστου ἐπικαλουμέ-
 νου; Ὅτι μὰ τὸν Αἰ', ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, οὐ τοῦ ἐτοι- 32
 μου παρ' αὐτοῦ δοκοῦντος εἶναι τυχεῖν τούτου μά-
 λιστα ἐπιθυμῶ, ἀλλὰ τοῦ ἥκιστα τυράννῳ προσήκον-
 τος κατεργάσασθαι. ἐγὼ γὰρ δὴ ἐρῶ μὲν Δαϊλόχου 33
 ὧνπερ ἴσως ἀναγκάζει ἡ φύσις ἀνθρώπου δεῖσθαι
 παρὰ τῶν καλῶν, τούτων δὲ ὧν ἐρῶ τυχεῖν, μετὰ μὲν
 φιλίας καὶ παρὰ βουλομένου πάνυ ἰσχυρῶς ἐπιθυμῶ
 τυγχάνειν, βία δὲ λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ ἥττον ἂν μοι
 δοκῶ ἐπιθυμεῖν ἢ ἑμαυτὸν κακόν τι ποιεῖν. παρὰ μὲν 34
 γὰρ πολεμίων ἀκόντων λαμβάνειν πάντων ἡδίστον
 ἔγωγε νομίζω εἶναι, παρὰ δὲ παιδικῶν βουλομένων
 ἡδίσται οἶμαι αἱ χάριτές εἰσιν. εὐθύς γὰρ παρὰ τοῦ 35
 ἀντιφιλοῦντος ἡδεῖται μὲν αἱ ἀντιβλέψεις, ἡδεῖται δὲ
 αἱ ἐρωτήσεις, ἡδεῖται δὲ αἱ ἀποκρίσεις, ἡδίσται δὲ καὶ
 ἐπαφροδιτόταται αἱ μάχαι τε καὶ ἔριδες· τὸ δὲ ἀκόν- 36
 των παιδικῶν ἀπολαύειν λεηλασία, ἔφη, ἔμοιγε δοκεῖ
 εἰκέναι μᾶλλον ἢ ἀφροδισίοις. καίτοι τῷ μὲν ληστῇ
 παρέχει τινὰς ὅμως ἡδονὰς τό τε κέρδος καὶ τὸ ἀνιᾶν
 τὸν ἐχθρόν· τὸ δὲ οὐ ἂν ἐρᾷ τις τούτῳ ἦδεσθαι ἀνω-
 μένῳ καὶ φιλοῦντα μισεῖσθαι καὶ ἄπτεσθαι ἀχθομένον

- πῶς οὐχὶ τοῦτο ἤδη δυσχερὲς τὸ πάθημα καὶ οἰκτρόν;
 37 καὶ γὰρ δὴ τῷ μὲν ἰδιώτῃ εὐθύς τεκμηρίον ἔστιν,
 ὅταν ὁ ἐρώμενός τι ὑπουργῇ, ὅτι ὡς φιλῶν χαρίζεται,
 διὰ τὸ εἰδέναι ὅτι οὐδεμιᾶς ἀνάγκης οὔσης ὑπηρετεῖ,
 τῷ δὲ τυράννῳ οὔ ποτ' ἔστι πιστεῦσαι ὡς φιλεῖται.
- 38 ἐπιστάμεθα γὰρ [αὖ] τοὺς διὰ φόβον ὑπηρετοῦντας
 ὡς ἢ μάλιστ' ἂν δύνωνται ἐξεικάζουσιν αὐτοὺς ταῖς
 τῶν φιλοῦντων ὑπουργίαις. καὶ τοίνυν αἱ ἐπιβουλαὶ
 ἐξ οὐθένων πλέουες τοῖς τυράννοις εἰσὶν ἢ ἀπὸ τῶν
 μάλιστα φιλεῖν αὐτοὺς προσποιησαμένων.
- II. Πρὸς ταῦτα δὲ εἶπεν ὁ Σιμωνίδης, Ἄλλὰ ταῦτα
 μὲν πάνυ ἔμοιγε μικρὰ δοκεῖ εἶναι ἂ σὺ λέγεις. πολ-
 λούς γάρ, ἔφη, ἔγωγε ὄρω τῶν δοκούντων ἀνδρῶν
 εἶναι ἐκόντας μειονεκτοῦντας καὶ σίτων καὶ ποτῶν
 2 καὶ ὄψων καὶ ἀφροδισίων γε ἀπεχομένους. ἀλλ' ἐν
 ἐκείνοις γε πολὺ διαφέρετε τῶν ἰδιωτῶν, ὅτι μεγάλα
 μὲν ἐπινοεῖτε, ταχὺ δὲ κατεργάζεσθε, πλεῖστα δὲ τὰ
 περιττὰ ἔχετε, κέκτησθε δὲ διαφέροντας μὲν ἄρετῃ
 ἵππους, διαφέροντα δὲ κάλλει ὄπλα, ὑπερέχοντα δὲ
 κόσμον γυναιξί, μεγαλοπρεπεστάτας δ' οἰκίας, καὶ
 ταύτας κατεσκευασμένας τοῖς πλείστου ἀξίοις, ἔτι δὲ
 πλήθει καὶ ἐπιστήμασι θεράποντας ἀρίστους κέκτη-
 σθε, ἱκανώτατοι δ' ἐστὲ κακῶσαι μὲν ἐχθρούς, ὀνηῆσαι
 3 δὲ φίλους. πρὸς ταῦτα δὲ ὁ Ἰέρων εἶπεν, Ἄλλὰ τὸ
 μὲν πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, ὃ Σιμωνίδη, ἔξαπατᾶ-
 σθαι ὑπὸ τῆς τυραννίδος οὐδέν τι θαυμάζω· μάλα γὰρ
 ὁ ὄχλος μοι δοκεῖ δοξάζειν ὄρων καὶ εὐδαίμονάς τινας
 4 εἶναι καὶ ἀθλίους· ἢ δὲ τυραννὶς τὰ μὲν δοκοῦντα
 πολλοῦ ἄξια κτήματα εἶναι ἀνεπτυγμένα θεᾶσθαι
 φανερὰ πᾶσι παρέχεται, τὰ δὲ χαλεπὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς
 τῶν τυράννων κέκτηται ἀποκεκρυμμένα, ἐνθαπερ καὶ

τὸ εὐδαιμονεῖν καὶ τὸ κακοδαιμονεῖν τοῖς ἀνθρώποις
 ἀπόκειται. τὸ μὲν οὖν τὸ πλῆθος περὶ τούτου λελη-5
 θέναι, ὥσπερ εἶπον, οὐ θαυμάζω· τὸ δὲ καὶ ὑμᾶς
 ταῦτ' ἀγνοεῖν, οἷ διὰ τῆς γνώμης δοκεῖτε θεᾶσθαι
 κάλλιον ἢ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ πλεῖστα τῶν πρα-
 γμάτων, τοῦτό μοι δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι. ἐγὼ δὲ 6
 πεπειραμένος σαφῶς οἶδα, ὃ Σιμωνίδῃ, καὶ λέγω σοι
 ὅτι οἱ τύραννοι τῶν μεγίστων ἀγαθῶν ἐλάχιστα μετέ-
 χουσι, τῶν δὲ μεγίστων κακῶν πλεῖστα κέκτηνται.
 αὐτίκα γὰρ εἰ μὲν εἰρήνη δοκεῖ μέγα ἀγαθὸν τοῖς ἀν-7
 θρώποις εἶναι, ταύτης ἐλάχιστον τοῖς τυράννοις μέ-
 εστιν· εἰ δὲ πόλεμος μέγα κακόν, τούτου πλεῖστον
 μέρος οἱ τύραννοι μετέχουσιν. εὐθύς γὰρ τοῖς μὲν 8
 ἰδιώταις, ἂν μὴ ἡ πόλις αὐτῶν κοινὸν πόλεμον πο-
 λεμῆ, ἔξεστιν ὅποι ἂν βούλωνται πορεύεσθαι μηδὲν
 φοβουμένους μή τις αὐτοὺς ἀποκτείνῃ, οἱ δὲ τύραν-
 νοι πάντες πανταχῆ ὡς διὰ πολεμίας πορεύονται.
 αὐτοὶ τε γοῦν ὠπλισμένοι οἴονται ἀνάγκην εἶναι
 διάγειν καὶ ἄλλους ὀπλοφόρους ἀεὶ συμπεριάγεσθαι.
 ἔπειτα δὲ οἱ μὲν ἰδιῶται, ἐν καὶ στρατεύονται που 9
 εἰς πολεμίαν, ἀλλ' οὖν ἐπειδὴν γε ἔλθωσιν οἴκαδε,
 ἀσφάλειαν σφίσιν ἠγοῦνται εἶναι, οἱ δὲ τύραννοι
 ἐπειδὴν εἰς τὴν ἑαυτῶν πόλιν ἀφίκωνται, τότε ἐν
 πλείστοις πολεμίοις ἴσασιν ὄντες. ἐὰν δὲ δὴ καὶ ἄλ- 10
 λοι στρατεύωσιν εἰς τὴν πόλιν κρείττονες, ἐὰν ἔξω
 τοῦ τείχους ὄντες οἱ ἥττονες ἐν κινδύνῳ δοκῶσιν εἶ-
 ναι, ἀλλ' ἐπειδὴν γε εἴσω τοῦ ἐρύματος ἔλθωσιν, ἐν
 ἀσφαλείᾳ πάντες νομίζουσι καθεστάναι, ὁ δὲ τύραν-
 νος οὐδ' ἐπειδὴν εἴσω τῆς οἰκίας παρέλθῃ ἐν ἀκιν-
 δύνῳ ἐστίν, ἀλλ' ἐνταῦθα δὴ καὶ μάλιστα φυλακτέον
 οἴεται εἶναι. ἔπειτα τοῖς μὲν ἰδιώταις καὶ διὰ σπον- 11

δῶν καὶ δι' εἰρήνης γίνεται πολέμου ἀνάπαυσις,
 τοῖς δὲ τυράννοις οὔτε εἰρήνη ποτὲ πρὸς τοὺς τυ-
 ραννενομένους γίνεται οὔτε σπονδαῖς ἂν ποτε πι-
 12 στεύσας ὁ τύραννος θαρρήσειε. καὶ πόλεμοι μὲν δὴ
 εἰσιν οὓς τε αἱ πόλεις πολεμοῦσι καὶ οὓς οἱ τύραννοι
 πρὸς τοὺς βεβιασμένους· τούτων δὴ τῶν πολέμων
 ὅσα μὲν ἔχει χαλεπὰ ὁ ἐν ταῖς πόλεσι, ταῦτα καὶ ὁ
 13 τύραννος ἔχει· καὶ γὰρ ἐν ὅπλοις δεῖ εἶναι ἀμφοτέ-
 ρους καὶ φυλάττεσθαι καὶ κινδυνεύειν, καὶ ἂν τι
 πάθωσι κακὸν ἠττηθέντες, λυποῦνται ἐπὶ τούτοις
 14 ἑκάτεροι. μέχρι μὲν δὴ τούτου ἴσοι οἱ πόλεμοι· ἃ δὲ
 ἔχουσιν ἠδέα οἱ ἐν ταῖς πόλεσι πρὸς τὰς πόλεις, ταῦτα
 15 οὐκέτι ἔχουσιν οἱ τύραννοι. αἱ μὲν γὰρ πόλεις δῆπου
 ὅταν κρατήσωσι μάχῃ τῶν ἐναντίων, οὐ ῥάδιον εἶπειν
 ὄσῃν μὲν ἠδουῆν ἔχουσιν ἐν τῷ τρέψασθαι τοὺς πο-
 λεμίους, ὄσῃν δ' ἐν τῷ διώκειν, ὄσῃν δ' ἐν τῷ ἀπο-
 κτείνειν τοὺς πολεμίους, ὡς δὲ γαυροῦνται ἐπὶ τῷ
 ἔργῳ, ὡς δὲ δόξαν λαμπρὰν ἀναλαμβάνουσιν, ὡς δ'
 16 εὐφραίνονται τὴν πόλιν νομίζοντες ἠύξηκένοι. ἕκα-
 στος δὲ τις προσποιεῖται καὶ τῆς βουλῆς μετεσχηκένοι
 καὶ πλείστους ἀπεκτονένοι, χαλεπὸν δὲ εὐρεῖν ὅπου
 οὐχὶ καὶ ἐπιψεύδονται, πλέονας φάσκοντες ἀπεκτο-
 νένοι ἢ ὅσοι ἂν τῷ ὄντι ἀποθάνωσιν· οὕτω καλόν
 17 τι αὐτοῖς δοκεῖ εἶναι τὸ πολὺν νικᾶν. ὁ δὲ τύραννος
 ὅταν ὑποπτέυσῃ καὶ αἰσθανόμενος τῷ ὄντι ἀντιπρατ-
 τομένους τινὰς ἀποκτείνῃ, οἶδεν ὅτι οὐκ αὔξει ὅλην
 τὴν πόλιν, ἐπίσταται τε ὅτι μειόνων ἄρξει, φαιδρός
 τε οὐ δύναται εἶναι, οὐδὲ μεγαλύνεται ἐπὶ τῷ ἔργῳ,
 ἀλλὰ καὶ μειοῖ καθ' ὅσον ἂν δύνηται τὸ γεγενημέ-
 νον, καὶ ἀπολογεῖται ἅμα πράττων ὡς οὐκ ἀδικῶν πε-
 ποίηκεν. οὕτως οὐδ' αὐτῷ δοκεῖ καλὰ τὰ ποιούμενα

εἶναι. καὶ ὅταν ἀποθάνωσιν οὓς ἐφοβήθη, οὐδέν τι 18
 μᾶλλον τούτου θαρρεῖ, ἀλλὰ φυλάττεται ἔτι μᾶλλον
 ἢ τὸ πρόσθεν. καὶ πόλεμον μὲν δὴ τοιοῦτον ἔχων
 διατελεῖ ὁ τύραννος ὃν ἐγὼ δηλώ.

Φιλίας δ' αὖ καταθέσθαι ὡς κοινωνοῦσιν οἱ τύ-III.
 ραννοι. πρῶτον μὲν εἰ μέγα ἀγαθὸν ἀνθρώποις ἢ
 φιλία, τοῦτο ἐπισκεψώμεθα. ὅς γὰρ ἂν φιληται δὴ-2
 που ὑπό τινων, ἠδέως μὲν τοῦτον οἱ φιλοῦντες παρ-
 όντα ὀρωσιν, ἠδέως δ' εὖ ποιοῦσι, ποθοῦσι δέ, ἂν
 που ἀπίη, ἠδιστα δὲ πάλιν προσιόντα δέχονται, συν-
 ἠδονται δ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ ἀγαθοῖς, συνεπικουροῦσι
 δέ, ἐάν τι σφαλλόμενον ὀρωσιν. οὐ μὲν δὴ λέληθεν 3
 οὐδὲ τὰς πόλεις ὅτι ἡ φιλία μέγιστον ἀγαθὸν καὶ
 ἠδιστον ἀνθρώποις ἐστί· μόνους γοῦν τοὺς μοιχοὺς
 νομίζουσι πολλαὶ τῶν πόλεων νηποινεῖ ἀποκτείνειν,
 δῆλον ὅτι διὰ ταῦτα ὅτι λυμαντῆρας αὐτοὺς νομί-
 ζουσι τῆς τῶν γυναικῶν φιλίας πρὸς τοὺς ἄνδρας
 εἶναι. ἐπεὶ ὅταν γε ἀφροδισιασθῆ κατὰ συμφοράν 4
 τινα γυνή, οὐδὲν ἧττον τούτου ἔνεκεν τιμῶσιν αὐ-
 τὰς οἱ ἄνδρες, ἐάνπερ ἢ φιλία δοκῆ αὐτοῖς ἀκήρατος
 διαμένειν. τοσοῦτον δέ τι ἀγαθὸν κρίνω ἐγώ γε τὸ 5
 φιλεῖσθαι εἶναι ὥστε νομίζω τῷ ὄντι αὐτόματα τὰ-
 γαθὰ τῷ φιλουμένῳ γίγνεσθαι καὶ παρὰ θεῶν καὶ
 παρὰ ἀνθρώπων. καὶ τούτου τοίνυν τοῦ κτήματος 6
 τοιούτου ὄντος μειονεκτοῦσιν οἱ τύραννοι πάντων
 μάλιστα. εἰ δὲ βούλει, ὦ Σιμωνίδη, εἰδέναι ὅτι ἀλη-
 θῆ λέγω, ὥδε ἐπίσκεισαι. βεβαιόταται μὲν γὰρ δὴ-7
 που δοκοῦσι φιλία εἶναι γονεῦσι πρὸς παῖδας καὶ
 παισὶ πρὸς γονεῖς καὶ ἀδελφοῖς πρὸς ἀδελφούς καὶ
 γυναιξὶ πρὸς ἄνδρας καὶ ἐταίροις πρὸς ἐταίρους. εἰ 8
 τοίνυν ἐθέλεις κατανοεῖν, εὐρησεις μὲν τοὺς ἰδιώ-

τας ὑπὸ τούτων μάλιστα φιλουμένους, τοὺς δὲ τυράννους πολλοὺς μὲν παῖδας ἑαυτῶν ἀπεκτονότας, πολλοὺς δ' ὑπὸ παιδῶν αὐτοῦς ἀπολωλότας, πολλοὺς δὲ ἀδελφοὺς ἐν τυραννίσιν ἀλληλοφόνους γεγενημένους, πολλοὺς δὲ καὶ ὑπὸ γυναικῶν τῶν ἑαυτῶν τυράννους διεφθαρμένους, καὶ ὑπὸ ἐταίρων γε τῶν μάλιστα δοκούντων φίλων εἶναι. οἵτινες οὖν ὑπὸ τῶν φύσει πεφυκότων μάλιστα φιλεῖν καὶ νόμῳ συνηναγκασμένων οὕτω μισοῦνται, πῶς ὑπ' ἄλλου γέ τινος οἴεσθαι χρὴ αὐτοὺς φιλεῖσθαι;

- IV. Ἄλλὰ μὴν καὶ πίστεως ὅστις ἐλάχιστον μετέχει, πῶς οὐχὶ μεγάλου ἀγαθοῦ μειονεκτεῖ; ποία μὲν γὰρ ξυνουσία ἡδεῖα ἄνευ πίστεως τῆς πρὸς ἀλλήλους, ποία δ' ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ τερπνὴ ἄνευ πίστεως ὁμιλία, 2 ποῖος δὲ θεράπων ἡδὺς ἀπιστούμενος; καὶ τούτου τοίνυν τοῦ πιστῶς πρὸς τινὰς ἔχειν ἐλάχιστον μέτεστι τυράννω· ὁπότε γε οὐδὲ σιτίοις καὶ ποτοῖς πιστεύων διάγει, ἀλλὰ καὶ τούτων πρὶν ἀπάρχεσθαι τοῖς θεοῖς τοὺς διακόνους πρῶτον κελεύουσιν ἀπογεύσασθαι διὰ τὸ ἀπιστεῖν μὴ καὶ ἐν τούτοις κακόν 3 τι φάγωσιν ἢ πίωσιν. ἀλλὰ μὴν καὶ αἱ πατρίδες τοῖς μὲν ἄλλοις ἀνθρώποις πλείστου ἄξιαί. πολῖται γὰρ δορυφοροῦσι μὲν ἀλλήλους ἄνευ μισθοῦ ἐπὶ τοὺς δούλους, δορυφοροῦσι δ' ἐπὶ τοὺς κακούργους, ὑπὲρ τοῦ μηδένα τῶν πολιτῶν βιαίῳ θανάτῳ ἀποθνήσκειν. 4 οὕτω δὲ πόρρω προεληλύθασιν φυλακῆς ὥστε πεπονηταὶ πολλοὶ νόμον τῷ μισθῷ μὴδὲ τὸν συνόντα καθαρεύειν· ὥστε διὰ τὰς πατρίδας ἀσφαλῶς ἔκα- 5 στος βιοτεύει τῶν πολιτῶν. τοῖς δὲ τυράννοις καὶ τοῦτο ἔμπαλιν ἀνέστραπται. ἀντὶ γὰρ τοῦ τιμωρεῖν αὐτοῖς αἱ πόλεις μεγάλως τιμᾶσι τὸν ἀποκτείναντα

τὸν τύραννον, καὶ ἀντί γε τοῦ εἰργεῖν ἐκ τῶν ἱερῶν, ὡσπερ τοὺς τῶν ἰδιωτῶν φονέας, ἀντὶ τούτου καὶ εἰκόνας ἐν τοῖς ἱεροῖς ἰσταῖσιν αἱ πόλεις τῶν τὸ τοιοῦτο ποιησάντων.

Εἰ δὲ σὺ οἶει ὡς πλείω ἔχων τῶν ἰδιωτῶν κτή-6
ματα ὁ τύραννος διὰ τοῦτο καὶ πλείω ἀπ' αὐτῶν εὐ-
φραίνεται, οὐδὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ὡς Σιμωνίδῃ, ἀλλ'
ὡσπερ οἱ ἀθληταὶ οὐχ ὅταν ἰδιωτῶν γένωνται κρείτ-
τους, τοῦτ' αὐτοὺς εὐφραίνει, ἀλλ' ὅταν τῶν ἀντα-
γωνιστῶν ἦττους, τοῦτ' αὐτοὺς ἀνιᾶ, οὕτω καὶ ὁ
τύραννος οὐχ ὅταν τῶν ἰδιωτῶν πλείω φαίνεται ἔχων,
τότ' εὐφραίνεται, ἀλλ' ὅταν ἐτέρων τυράννων ἐλάτ-
τω ἔχη, τούτῳ λυπεῖται· τούτους γὰρ ἀνταγωνιστὰς
ἡγεῖται αὐτῶ τοῦ πλούτου εἶναι. οὐδέ γε θαπτόν τι 7
γίνεται τῷ τυράννῳ ἢ τῷ ἰδιώτῃ ὧν ἐπιθυμεῖ. ὁ
μὲν γὰρ ἰδιώτης οἰκίας ἢ ἀγροῦ ἢ οἰκέτου ἐπιθυμεῖ,
ὁ δὲ τύραννος ἢ πόλεων ἢ χώρας πολλῆς ἢ λιμένων
ἢ ἀκροπόλεων ἰσχυρῶν, ἃ ἔστι πολὺ χαλεπώτερα καὶ
ἐπικινδυνότερα κατεργάσασθαι τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιθυ-
μημάτων. ἀλλὰ μέντοι καὶ πένητας ὄψει οὐχ οὕτως 8
ὀλίγους τῶν ἰδιωτῶν ὡς πολλοὺς τῶν τυράννων. οὐ
γὰρ τῷ ἀριθμῷ οὔτε τὰ πολλὰ κρίνεται οὔτε τὰ ἱκα-
νά, ἀλλὰ πρὸς τὰς χρήσεις· ὥστε τὰ μὲν ὑπερβάλλον-
τα τὰ ἱκανὰ πολλὰ ἔστι, τὰ δὲ τῶν ἱκανῶν ἐλλείποντα
ὀλίγα. τῷ οὖν τυράννῳ τὰ πολλαπλάσια ἦττον ἱκα- 9
νά ἔστιν εἰς τὰ ἀναγκαῖα δαπανήματα ἢ τῷ ἰδιώτῃ.
τοῖς μὲν γὰρ ἰδιώταις ἕξεστι τὰς δαπάνας συντέμνειν
εἰς τὰ καθ' ἡμέραν ὅπῃ βούλονται, τοῖς δὲ τυράννοις
οὐκ ἐνδέχεται. αἱ γὰρ μέγιστα αὐτοῖς δαπάναι καὶ
ἀναγκαιόταται εἰς τὰς τῆς ψυχῆς φυλακὰς εἰσι· τὸ
δὲ τούτων συντέμνειν ὄλεθρος δοκεῖ εἶναι. ἔπειτα δὲ 10

- ὅσοι μὲν δύνανται ἔχειν ἀπὸ τοῦ δικαίου ὅσων δέονται, τί ἂν τούτους οἰκτεῖροι τις ὡς πένητας; ὅσοι δ' ἀναγκάζονται δι' ἔνδειαν κακόν τι καὶ αἰσχρὸν μηχανώμενοι ζῆν, πῶς οὐ τούτους ἀθλίους ἂν τις καὶ
- 11 πένητας δικαίως καλοῖ; οἱ τύραννοι τοίνυν ἀναγκάζονται πλεῖστα συλᾶν ἀδίκως καὶ ἱερὰ καὶ ἀνθρώπους διὰ τὸ εἰς τὰς ἀναγκαίας δαπάνας αἰεὶ προσδεῖσθαι χρημάτων. ὥσπερ γὰρ πολέμου ὄντος αἰεὶ ἀναγκάζονται στράτευμα τρέφειν ἢ ἀπολωλέναι.
- V. Χαλεπὸν δ' ἐρῶ σοι καὶ ἄλλο πάθημα, ᾧ Σιμωνίδῃ, τῶν τυράννων. γιννώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἧττον τῶν ἰδιωτῶν τοὺς κοσμίους τε καὶ σοφοὺς καὶ δικαίους. τούτους δ' ἀντὶ τοῦ ἄγασθαι φοβοῦνται, τοὺς μὲν ἀνδρείους, μή τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἔνεκεν, τοὺς δὲ σοφοὺς, μή τι μηχανήσονται, τοὺς δὲ δικαίους, μὴ ἐπιθυμήσῃ τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν προ-
- 2 στατεῖσθαι. ὅταν δὲ τοὺς τοιοῦτους διὰ τὸν φόβον ὑπεξαίρωνται, τίνες ἄλλοι αὐτοῖς καταλείπονται χρῆσθαι ἀλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε καὶ ἀκρατεῖς καὶ ἀνδραποδώδεις; οἱ μὲν ἄδικοι πιστευόμενοι, διότι φοβοῦνται ὥσπερ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις μήποτε ἐλεύθεραι γενόμεναι ἐγκρατεῖς αὐτῶν γένωνται, οἱ δ' ἀκρατεῖς τῆς εἰς τὸ παρὸν ἐξουσίας ἔνεκα, οἱ δ' ἀνδραποδώδεις, διότι οὐδ' αὐτοὶ ἀξιοῦσιν ἐλεύθεροι εἶναι. χαλεπὸν οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, τὸ ἄλλους μὲν ἠγεῖσθαι ἀγαθούς ἀνδρας, ἄλλοις δὲ χρῆ-
- 3 σθαι ἀναγκάζεσθαι. ἔτι δὲ φιλόπολιν μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι· ἄνευ γὰρ τῆς πόλεως οὔτ' ἂν σώζεσθαι δύναιτο οὔτ' ἂν εὐδαιμονεῖν· ἢ δὲ τυραννὶς ἀναγκάζει καὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν ἐγκαλεῖν. οὔτε γὰρ ἀκλίμους οὔτ' εὐόπλους χαίρουσι τοὺς πο

λίτας παρασκευάζοντες, ἀλλὰ τοὺς ξένους δεινοτέρους τῶν πολιτῶν ποιῶντες ἡδονταὶ μᾶλλον καὶ τοῦτοις χρωῶνται δορυφόροις. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἂν εὐετη- 4
ριῶν γενομένων ἀφθονία τῶν ἀγαθῶν γίγνηται, οὐδὲ τότε συγκαίρει ὁ τύραννος. ἐνδεεστέροις γὰρ οὔσι ταπεινότεροις αὐτοῖς οἴονται χρῆσθαι.

Βούλομαι δέ σοι, ἔφη, ᾧ Σιμωνίδῃ, κάκεινας τὰς VI.
εὐφροσύνας δηλωῶσαι ὅσαις ἐγὼ χρώμενος ὅτ' ἦν
ιδιωτῆς, νῦν ἐπειδὴ τύραννος ἐγενόμην, αἰσθάνομαι
στερόμενος αὐτῶν. ἐγὰρ γὰρ ξυνηὴν μὲν ἡλικιώταις 2
ἡδόμενος ἡδομένοις ἐμοί, συνηὴν δὲ ἐμαυτῶ, ὅποτε
ἡσυχίας ἐπιθυμήσαιμι, διῆγον δ' ἐν συμποσίοις πολ-
λάκις μὲν μέχρι τοῦ ἐπιλαθέσθαι πάντων εἴ τι χαλε-
πὸν ἐν ἀνθρωπίνῳ βίῳ ἦν, πολλάκις δὲ μέχρι τοῦ
ᾠδαῖς τε καὶ θαλίαις καὶ χοροῖς τὴν ψυχὴν συγκατα-
μιγνύναι, πολλάκις δὲ μέχρι κοινῆς ἐπιθυμίας ἐμῆς
τε καὶ τῶν παρόντων. νῦν δὲ ἀπεστέρημαι μὲν τῶν 3
ἡδομένων ἐμοὶ διὰ τὸ δούλους ἀντὶ φίλων ἔχειν τοὺς
ἐταίρους, ἀπεστέρημαι δ' αὐτὸς τοῦ ἡδέως ἐκείνοις
ὀμιλεῖν διὰ τὸ μηδεμίαν ἐνοραὶν εὔνοϊαν ἐμοὶ παρ'
αὐτῶν· μέθην δὲ καὶ ὕπνον ὁμοίως ἐνέδρα φυλάττο-
μαι. τὸ δὲ φοβεῖσθαι μὲν ὄχλον, φοβεῖσθαι δ' ἐρη- 4
μίαν, φοβεῖσθαι δὲ ἀφυλαξίαν, φοβεῖσθαι δὲ καὶ αὐ-
τοὺς τοὺς φυλάττοντας, καὶ μήτ' ἀνόπλους ἔχειν
ἐθέλειν περὶ αὐτὸν μήθ' ὠπλισμένους ἡδέως θεᾶ-
σθαι, πῶς οὐκ ἀργαλέον ἐστὶ πρᾶγμα; ἔτι δὲ ξένοις 5
μὲν μᾶλλον ἢ πολίταις πιστεύειν, βαρβάροις δὲ μᾶλ-
λον ἢ Ἑλλησιν, ἐπιθυμεῖν δὲ τοὺς μὲν ἐλευθέρους
δούλους ἔχειν, τοὺς δὲ δούλους ἀναγκάζεσθαι ποι-
εῖν ἐλευθέρους, οὐ πάντα σοι ταῦτα δοκεῖ ψυχῆς ὑπὸ
φρόβῳ καταπεπληγμένης τεκμήρια εἶναι; ὅ γέ τοι φό- 6

- βος οὐ μόνον αὐτὸς ἐνὼν ταῖς ψυχαῖς λυπηρὸς ἐστίν, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἡδέων συμπαρακολουθῶν λυ-
 7 μεῶν γίννεται. εἰ δὲ καὶ σὺ πολεμικῶν ἔμπειρος εἶ, ὦ Σιμωνίδη, καὶ ἤδη ποτὲ πολεμῖα φάλαγγι πλησίον ἀντετάξω, ἀναμνήσθητι ποῖον μὲν τινα σῖτον ἤρου ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, ποῖον δὲ τινα ὕπνον ἐκοιμῶ.
- 8 οἷα μέντοι σοὶ τότε ἦν τὰ λυπηρά, τοιαῦτά ἐστι τὰ τῶν τυράννων καὶ ἔτι δεινότερα· οὐ γὰρ ἐξ ἐναντίας μόνου, ἀλλὰ καὶ πάντοθεν πολεμίους ὄραν νομίζου-
 9 σιν οἱ τύραννοι. ταῦτα δ' ἀκούσας ὁ Σιμωνίδης ὑπολαβὼν εἶπεν, Ὑπέρευ μοι δοκεῖς ἕνια λέγειν. ὁ γὰρ πόλεμος φοβερὸν μὲν, ἀλλ' ὅμως, ὦ Ἰέρων, ἡμεῖς γε ὅταν ὦμεν ἐν στρατείᾳ, φύλακας προκαθιστάμενοι
- 10 θαρραλέως δείπνου τε καὶ ὕπνου λαγχάνομεν. καὶ ὁ Ἰέρων ἔφη, Ναὶ μὰ Δία, ὦ Σιμωνίδη· αὐτῶν μὲν γὰρ προφυλάττουσιν οἱ νόμοι, ὥστε περὶ ἑαυτῶν φοβοῦνται καὶ ὑπὲρ ὑμῶν· οἱ δὲ τύραννοι μισθοῦ φύ-
 11 λακας ἔχουσιν ὥσπερ θέριστάς. καὶ δεῖ μὲν δήπου τοὺς φύλακας μηδὲν οὕτω ποιεῖν δύνασθαι ὡς πιστοὺς εἶναι· πιστὸν δὲ ἕνα πολὺν χαλεπώτερον εὐρεῖν ἢ πάνυ πολλοὺς ἐργάτας ὁποίου βούλει ἔργου, ἄλλως τε καὶ ὅποταν χρημάτων μὲν ἕνεκα παρῶσιν οἱ φυλάττοντες, ἐξῆ δ' αὐτοῖς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολὺν πλεῖον λαβεῖν ἀποκτεῖνασι τὸν τύραννον ἢ ὅσα πολὺν χρόνον φυλάττοντες παρὰ τοῦ τυράννου λαμβάνουσιν.
- 12 ὁ δ' ἐξήλωσας ἡμᾶς ὡς τοὺς μὲν φίλους μάλιστα εὖ ποιεῖν δυνάμεθα, τοὺς δ' ἐχθροὺς πάντων μάλιστα
- 13 χειρούμεθα, οὐδὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει. φίλους μὲν γὰρ πῶς ἂν νομίσεις ποτὲ εὖ ποιεῖν, ὅταν εὖ εἰδῆς ὅτι ὁ τὰ πλεῖστα λαμβάνων παρὰ σοῦ ἤδιστ' ἂν ὡς τάχιστα ἐξ ὀφθαλμῶν σου γένοιτο; ὅτι γὰρ ἂν τις λάβῃ

παρὰ τυράννου, οὐδείς οὐδὲν αὐτοῦ νομίζει πρὶν ἂν
 ἔξω τῆς τούτου ἐπικρατείας γένηται. ἐχθροὺς δ' αὖ 14
 πῶς ἂν φαίης μάλιστα τοῖς τυράννοις ἐξεῖναι χειροῦ-
 σθαι, ὅταν εὖ εἰδῶσιν ὅτι ἐχθροὶ αὐτῶν εἰσι πάν-
 τες οἱ τυραννούμενοι, τούτους δὲ μήτε κατακτείνειν
 ἅπαντας μήτε δεσμεύειν οἶόν τε ἦ· τίνων γὰρ ἔτι ἄρ-
 ξει; ἀλλ' εἰδότα ὅτι ἐχθροὶ εἰσι, τούτους ἅμα μὲν
 φυλάττεσθαι δέη, καὶ χρῆσθαι δ' αὐτοῖς ἀναγκάζε-
 σθαι; εὖ δ' ἴσθι καὶ τοῦτο, ὃ Σιμωνίδη, ὅτι καὶ οὐς 15
 τῶν πολιτῶν δεδίασι χαλεπῶς μὲν αὐτούς ζῶντας
 ὀρῶσι, χαλεπῶς δ' ἀποκτείνουσιν· ὥσπερ γε καὶ ἵπ-
 πος εἰ ἀγαθὸς μὲν εἴη, φοβερὸς δὲ μὴ ἀνήκεστόν τι
 ποιήσῃ, χαλεπῶς μὲν ἂν τις αὐτὸν ἀποκτείνει διὰ
 τὴν ἀρετὴν, χαλεπῶς δὲ ζῶντι χρῶτο, εὐλαβούμενος
 μή τι ἀνήκεστον ἐν τοῖς κινδύνοις ἐργάσῃται. καὶ 16
 τᾶλλα γε κτήματα ὅσα χαλεπὰ μὲν χρήσιμα δ' ἐστίν,
 ὁμοίως ἅπαντα λυπεῖ μὲν τοὺς κεκτημένους, λυπεῖ
 δὲ ἀπαλλαττομένους.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα αὐτοῦ ἤκουσεν ὁ Σιμωνίδης, εἰ-VII.
 πεν, Ἔοικεν, ἔφη, ὃ Ἰέρων, μέγα τι εἶναι ἢ τιμὴ, ἧς
 ὀρεγόμενοι οἱ ἄνθρωποι πάντα μὲν πόνον ὑποδύου-
 νται, πάντα δὲ κίνδυνον ὑπομένουσι. καὶ ὑμεῖς, ὡς 2
 ἔοικε, τοσαῦτα πράγματα ἐχούσης ὅποσα λέγεις τῆς
 τυραννίδος, ὅμως προπετῶς φέρεσθε εἰς αὐτήν, ὅπως
 τιμᾶσθε καὶ ὑπηρετῶσι μὲν ὑμῖν πάντες πάντα τὰ
 προσταττόμενα ἀπροφασίστως, περιβλέπωσι δὲ πάν-
 τες, ὑπανιστῶνται δ' ἀπὸ τῶν θάκων, ὀδῶν τε πα-
 ραχωρῶσι, γεραίρωσι δὲ καὶ λόγοις καὶ ἔργοις πάν-
 τες οἱ παρόντες ἀεὶ ὑμᾶς· τοιαῦτα γὰρ δὴ ποιοῦσι
 τοῖς τυράννοις οἱ ἀρχόμενοι καὶ ἄλλον ὄντινα ἀεὶ τι-
 μῶντες τυγχάνουσι. καὶ γὰρ μοι δοκεῖ, ὃ Ἰέρων, 3

τούτῳ διαφέρειν ἀνὴρ τῶν ἄλλων ζώων, τῷ τιμῆς
 ὀρέγεσθαι. ἐπεὶ σιτίοις γε καὶ ποτοῖς καὶ ὕπνοις καὶ
 ἀφροδισίοις πάντα ὁμοίως ἠδεδεσθαι ἔοικε τὰ ζῷα· ἢ
 δὲ φιλοτιμία οὐτ' ἐν τοῖς ἀλόγοις ζώοις ἐμφύεται
 οὐτ' ἐν ἅπασιν ἀνθρώποις· οἷς δ' ἂν ἐμφύη τιμῆς
 τε καὶ ἐπαίνου ἕρως, οὗτοί εἰσιν ἤδη οἱ πλείστον μὲν
 τῶν βοσκημάτων διαφέροντες, ἄνδρες δὲ καὶ οὐκέτι
 4 ἄνθρωποι μόνον νομιζόμενοι. ὥστε ἔμοι μὲν εἰκό-
 τως δοκεῖτε ταῦτα πάντα ὑπομένειν ἂ φέρετε ἐν τῇ
 τυραννίδι, ἐπέπερ τιμᾶσθε διαφερόντως τῶν ἄλλων
 ἀνθρώπων. καὶ γὰρ οὐδεμία ἀνθρωπίνη ἠδονὴ τοῦ
 θείου ἐγγυτέρω δοκεῖ εἶναι ἢ ἡ περὶ τὰς τιμὰς εὐ-
 5 φροσύνη. πρὸς ταῦτα δὴ εἶπεν ὁ Ἰέρων, Ἄλλ', ὦ
 Σιμωνίδη, καὶ αἱ τιμαὶ τῶν τυράννων ὅμοιαι ἔμοι
 δοκοῦσιν εἶναι οἷά περ ἐγὼ σοι τὰ ἀφροδίδια ὄντα αὐ-
 6 τῶν ἀπέδειξα. οὔτε γὰρ αἱ μὴ ἐξ ἀντιφιλοῦντων
 ὑπουργίαι χάριτες ἡμῖν ἐδόκουν εἶναι οὔτε τὰ ἀφρο-
 δίδια τὰ βίαια ἠδέα ἐφαίνετο. ὡσαύτως τοίνυν οὐδὲ
 αἱ ὑπουργίαι αἱ παρὰ τῶν φοβουμένων τιμαὶ εἰσι.
 7 πῶς γὰρ ἂν φαίημεν ἢ τοὺς βία ἐξανισταμένους θά-
 κων διὰ τὸ τιμᾶν τοὺς ἀδικοῦντας ἐξανίστασθαι, ἢ
 τοὺς ὀδῶν παραχωροῦντας τοῖς κρείττοσι διὰ τὸ τι-
 8 μᾶν τοὺς ἀδικοῦντας παραχωρεῖν; καὶ δῶρά γε δι-
 δόασιν οἱ πολλοὶ τούτοις οὕς μισοῦσι, καὶ ταῦτα ὅταν
 μάλιστα φοβῶνται μὴ τι κακὸν ὑπ' αὐτῶν πάθωσιν.
 ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἶμαι δουλείας ἔργα εἰκότως ἂν νο-
 μίζοιτο· αἱ δὲ τιμαὶ ἔμοιγε δοκοῦσιν ἐκ τῶν ἐναν-
 9 τίων τούτοις γίνεσθαι. ὅταν γὰρ ἄνθρωποι ἄνδρα
 ἡγησάμενοι εὐεργετεῖν ἱκανὸν εἶναι, καὶ ἀπολαύειν
 αὐτοῦ ἀγαθὰ νομίσαντες, ἔπειτα τοῦτον ἀνὰ στόμα
 τε ἔχωσιν ἐπαινοῦντες, θεῶνται τ' αὐτὸν ὡς οἰκείου

ἕκαστος ἀγαθόν, ἐκόντες τε παραχωρῶσι τούτῳ ὁδῶν
καὶ θάκων ὑπανιστῶνται φιλοῦντές τε καὶ μὴ φοβού-
μενοι, καὶ στεφανῶσι κοινῆς ἀρετῆς καὶ εὐεργεσίας
ἔνεκα, καὶ δωρεῖσθαι ἐθέλωσιν, οἱ αὐτοὶ οὔτοι ἔμοιγε
δοκοῦσι τιμᾶν τε τοῦτον ἀληθῶς οἷ ἂν τοιαῦτα ὑπουρ-
γήσωσι, καὶ ὁ τούτων ἀξιούμενος τιμᾶσθαι τῷ ὄντι.
καὶ ἔγωγε τὸν μὲν οὔτω τιμώμενον μακαρίζω· αὐ- 10
σθάνομαι γὰρ αὐτὸν οὐκ ἐπιβουλεύομενον ἀλλὰ
φροντιζόμενον μὴ τι πάθῃ καὶ ἀφόβως καὶ ἀνεπι-
φθόνως καὶ ἀκινδύνως καὶ εὐδαιμόνως τὸν βίον δι-
άγοντα· ὁ δὲ τύραννος ὡς ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων
κατακεκριμένος δι' ἀδικίαν ἀποθνήσκειν, οὕτως, ὡς
Σιμωνίδῃ, εὖ ἴσθι καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν διάγει. ἐπεὶ 11
δὲ ταῦτα πάντα διήκουσεν ὁ Σιμωνίδης, Καὶ πῶς,
ἔφη, ὡς Ἰέρων, εἰ οὔτω πονηρόν ἐστι τὸ τυραννεῖν
καὶ τοῦτο σὺ ἔγνωκας, οὐκ ἀπαλλάττει οὔτω μεγά-
λου κακοῦ οὔτε σὺ οὔτε ἄλλος μὲν δὴ οὐδεὶς πώποτε
ἐκὼν εἶναι τυραννίδος ἀφεῖτο, ὅσπερ ἄπαξ κτήσαιο;
Ὅτι, ἔφη, ὡς Σιμωνίδῃ, καὶ ταύτῃ ἀθλιώτατόν ἐστιν 12
ἢ τυραννίς· οὐδὲ γὰρ ἀπαλλαγῆναι δυνατόν αὐτῆς
ἐστι. πῶς γὰρ ἂν τίς ποτε ἐξαρκέσειε τύραννος ἢ
χρήματα ἐκτίνων ὅσους ἀφείλετο, ἢ δεσμοὺς ἀντι-
πάσχοι ὅσους δὴ ἐδέσμευσεν, ἢ ὅσους κατέκανε πῶς
ἂν ἱκανὰς ψυχὰς ἀντιπαράσχοιτο [ἀποθανουμένας];
ἀλλ' εἶπερ τῷ ἄλλῳ, ὡς Σιμωνίδῃ, λυσιτελεῖ ἀπάγ- 13
ξασθαι, ἴσθι, ἔφη, ὅτι τυράννω ἔγωγε εὐρίσκω μά-
λιστα τοῦτο λυσιτελοῦν ποιῆσαι. μόνῳ γὰρ αὐτῷ
οὔτε ἔχειν οὔτε καταθέσθαι τὰ κακὰ λυσιτελεῖ.

Καὶ ὁ Σιμωνίδης ὑπολαβὼν εἶπεν, Ἀλλὰ τὸ μὲν VIII.
νῦν, ὡς Ἰέρων, ἀθύμως ἔχειν σε πρὸς τὴν τυραννίδα
οὐ θανμάζω, ἐπείπερ ἐπιθυμῶν φιλεῖσθαι ὑπ' ἀν-

θρώπων ἐμποδῶν σοι τούτου νομίζεις αὐτὴν εἶναι.
 ἐγὼ μέντοι ἔχειν μοι δοκῶ διδάξαι σε ὡς τὸ ἄρχειν
 οὐδὲν ἀποκωλύει τοῦ φιλεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ πλεονε-
 2 κτεῖ γε τῆς ιδιωτείας. ἐπισκοποῦντες δὲ αὐτὸ εἰ οὐ-
 τως ἔχει μήπω ἐκείνο σκοπῶμεν εἰ διὰ τὸ μείζον δύ-
 νασθαι ὁ ἄρχων καὶ χαρίζεσθαι πλείω δύναται ἄν,
 ἀλλ' ἂν τὰ ὅμοια ποιῶσιν ὁ τε ιδιώτης καὶ ὁ τύραν-
 νος, ἐννόει πότερος μεῖζω ἀπὸ τῶν ἴσων κτᾶται χά-
 ριν. ἄρξομαι δέ σοι ἀπὸ τῶν μικροτάτων παραδει-
 3 γμάτων. ἰδὼν γὰρ πρῶτον προσειπάτω τινὰ φιλι-
 κῶς ὁ τε ἄρχων καὶ ὁ ιδιώτης. ἐν τούτῳ τὴν ποτέ-
 ρου πρόσρησιν μᾶλλον εὐφραίνειν τὸν ἀκούσαντα
 νομίζεις; ἴθι δὴ ἐπαινεσάντων ἀμφοτέρων τὸν αὐ-
 τὸν τὸν ποτέρου δοκεῖς ἐπαινον ἐξικνεῖσθαι μᾶλλον
 εἰς εὐφροσύνην; θύσας δὲ τιμησάτω ἐκάτερος· τὴν
 παρὰ ποτέρου τιμὴν μείζονος ἂν χάριτος δοκεῖς τυγ-
 4 χάνειν; κάμνοντα θεραπευσάτωσαν ὁμοίως· οὐκοῦν
 τοῦτο σαφές ὅτι αἱ ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων θεραπείαι
 καὶ χαρὰν ἐμποιοῦσι μεγίστην; δότωσαν δὴ τὰ ἴσα·
 οὐ καὶ ἐν τούτῳ σαφές ὅτι αἱ ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων
 ἡμίσειαι χάριτες πλεόν ἢ ὅλον τὸ παρὰ τοῦ ιδιώτου
 5 δῶρημα δύνανται; ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ καὶ ἐκ θεῶν τι-
 μὴ τις καὶ χάρις συμπαρέπεσθαι ἀνδρὶ ἄρχοντι. μὴ
 γὰρ ὅτι καλλίονα ποιεῖ ἄνδρα, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτὸν
 τοῦτον καλλίω θεώμεθα τε ὅταν ἄρχῃ ἢ ὅταν ιδιω-
 τεύῃ, διαλεγόμενοι τε ἀγαλλόμεθα τοῖς προτετιμη-
 6 μένοις μᾶλλον ἢ τοῖς ἐκ τοῦ ἴσου ἡμῖν οὔσι. καὶ μὴν
 παιδικὰ γε, ἐν οἷς δὴ καὶ σὺ μάλιστα κατεμέμψω τὴν
 τυραννίδα, ἥκιστα μὲν γῆρας ἄρχοντος δυσχεραίνει,
 ἥκιστα δ' αἰσχος, πρὸς ὃν ἂν τυγχάνῃ ὁμιλῶν, τού-
 του ὑπολογίζεται. αὐτὸ γὰρ τὸ τετιμῆσθαι μάλιστα

συνεπικοσμεῖ, ὥστε τὰ μὲν δυσχερῆ ἀφανίζειν, τὰ δὲ καλὰ λαμπρότερα ἀναφαίνειν. ὁπότε γε μὴν ἐκ τῶν 7 ἴσων ὑπουργημάτων μειζόνων χαρίτων ὑμεῖς τυγχάνετε, πῶς οὐκ ἐπειδάν γε ὑμεῖς πολλαπλάσια μὲν διαπράττοντες ὠφελεῖν δύνησθε, πολλαπλάσια δὲ δωρεῖσθαι ἔχητε, ὑμᾶς καὶ πολὺ μᾶλλον φιλεῖσθαι τῶν ιδιωτῶν προσήκει; καὶ ὁ Ἰέρων εὐθύς ὑπολαβὼν, Ὅτι 8 νῆ Δί', ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, καὶ ἐξ ὧν ἀπεχθάνονται ἄνθρωποι, ἡμᾶς πολὺ πλείω τῶν ιδιωτῶν ἀνάγκη ἐστὶ πραγματεῦεσθαι. πρακτέον μὲν γε χρήματα, εἰ 9 μέλλομεν ἔξειν δαπανᾶν εἰς τὰ δέοντα, ἀναγκαστέον δὲ φυλάττειν ὅσα δεῖται φυλακῆς, κολαστέον δὲ τοὺς ἀδίκους, κωλυτέον δὲ τοὺς ὑβρίζειν βουλομένους· καὶ ὅταν γε τάχους καιρὸς παραστῆ ἢ πεξῆ ἢ κατὰ θάλατταν ἐξορμᾶσθαι, οὐκ ἐπιτρεπτέον τοῖς ῥαδιουργοῦσιν. ἔτι δὲ μισθοφόρων μὲν ἀνδρὶ τυράννω 10 δεῖ· τούτου δὲ βαρυτερον φόρημα οὐδέν ἐστι τοῖς πολίταις. οὐ γὰρ τυράννοις ἰσοτίμους, ἀλλὰ πλεονεξίας ἔνεκα νομίζουσι τούτους τρέφεσθαι.

Πρὸς ταῦτα δὴ πάλιν εἶπεν ὁ Σιμωνίδης, Ἄλλ' IX. ὅπως μὲν οὐ πάντων τούτων ἐπιμελητέον, ὦ Ἰέρων, οὐ λέγω. ἐπιμέλειαί μέντοι μοι δοκοῦσιν αἱ μὲν πάνυ πρὸς ἔχθραν ἄγειν, αἱ δὲ πάνυ διὰ χαρίτων εἶναι. τὸ μὲν γὰρ διδάσκειν ἃ ἐστὶ βέλτιστα, καὶ τὸν κάλ- 2 λιστα ταῦτα ἐξεργαζόμενον ἐπαινεῖν καὶ τιμᾶν, αὕτη μὲν ἢ ἐπιμέλεια διὰ χαρίτων γίννεται, τὸ δὲ τὸν ἐνδεῶς τι ποιοῦντα λαιδορεῖν τε καὶ ἀναγκάζειν καὶ ζημιοῦν καὶ κολάζειν, ταῦτα δὲ ἀνάγκη δι' ἀπεχθείας μᾶλλον γίννεσθαι. ἐγὼ οὖν φημι ἀνδρὶ ἄρχοντι τὸ 3 μὲν τὸν ἀνάγκης δεόμενον ἄλλοις προστακτέον εἶναι κολάζειν, τὸ δὲ τὰ ἄθλα ἀποδιδόναι δι' αὐτοῦ ποιη-

τέον. ὡς δὲ ταῦτα καλῶς ἔχει μαρτυρεῖ τα γιγνό-
 4 μενα. καὶ γὰρ ὅταν χοροὺς ἡμῖν βουλώμεθα ἀγωνί-
 ζεσθαι, ἄθλα μὲν ὁ ἄρχων προτιθήσιν, ἀθροίζειν δὲ
 αὐτοὺς προστέτακται χορηγοῖς καὶ ἄλλοις διδάσκειν
 καὶ ἀνάγκην προστιθέναι τοῖς ἐνδεῶς τι ποιοῦσιν.
 οὐκοῦν εὐθύς ἐν τούτοις τὸ μὲν ἐπίχαρι δια τοῦ ἄρ-
 5 χοντος ἐγένετο, τὰ δ' ἀντίτυπα δι' ἄλλων. τί οὖν
 κωλύει καὶ τἄλλα τὰ πολιτικὰ οὕτω περαίνεσθαι;
 διήρηται μὲν γὰρ ἅπασαι αἱ πόλεις αἱ μὲν κατὰ φυ-
 λάς, αἱ δὲ κατὰ μόρας, αἱ δὲ κατὰ λόχους, καὶ ἄρχον-
 6 τες ἐφ' ἑκάστῳ μέρει ἐφεστήκασιν. οὐκοῦν εἴ τις καὶ
 τούτοις ὥσπερ τοῖς χοροῖς ἄθλα προτιθείη καὶ εὐ-
 οπλίας καὶ εὐταξίας καὶ ἱππικῆς καὶ ἀλκῆς τῆς ἐν πο-
 λέμῳ καὶ δικαιοσύνης τῆς ἐν τοῖς συμβολαίοις, εἰκὸς
 καὶ ταῦτα πάντα διὰ φιλονεικίαν εὐτόνως ἀσκεῖσθαι.
 7 καὶ ναὶ μὰ Δία ὁρμῶντό γ' ἂν θᾶττον ὅποι δέοι, τι-
 μῆς ὀρεγόμενοι, καὶ χρήματα θᾶττον ἂν εἰσφέροιεν,
 ὅποτε τούτου καιρὸς εἴη, καὶ τὸ πάντων γε χρησι-
 μάτατον, ἥκιστα δὲ εἰδισμένον διὰ φιλονεικίας πράτ-
 τεσθαι, ἢ γεωργία αὐτῇ ἂν πολὺ ἐπιδοίη, εἴ τις ἄθ-
 λα προτιθείη κατ' ἀγροὺς ἢ κατὰ κώμας τοῖς κάλλι-
 στα τὴν γῆν ἐξεργαζομένοις, καὶ τοῖς εἰς τοῦτο τῶν
 πολιτῶν ἐρρωμένως τρεπομένοις πολλὰ ἂν ἀγαθὰ πε-
 8 ραίνοιτο. καὶ γὰρ αἱ πρόσοδοι αὐξοῖντ' ἂν καὶ ἡ
 σωφροσύνη πολὺ μᾶλλον σὺν τῇ ἀσχολίᾳ συμπαρο-
 μαρτοῖ. καὶ μὴν κακουργαί γε ἦττον τοῖς ἐνεργοῖς
 9 ἐμφύονται. εἰ δὲ καὶ ἐμπορία ὠφελεῖ τι πόλιν, τι-
 μώμενος ἂν ὁ πλείστα τοῦτο ποιῶν καὶ ἐμπόρους ἂν
 πλείους ἀγείροι. εἰ δὲ φανερὸν γένοιτο ὅτι καὶ ὁ
 πρόσοδόν τινα ἄλυπον ἐξευρίσκων τῇ πόλει τιμήσε-
 10 ται, οὐδ' αὐτῇ ἂν ἡ σκέψις ἀργοῖτο. ὡς δὲ συνελόντι

εἰπεῖν, εἰ καὶ κατὰ πάντα ἐμφανὲς εἶη ὅτι ὁ ἀγαθόν τι εἰσηγούμενος οὐκ ἀτίμητος ἔσται, πολλοὺς ἂν καὶ τοῦτο ἐξορμήσειεν ἔργον ποιεῖσθαι τὸ σκοπεῖν τι ἀγαθόν. καὶ ὅταν γε πολλοῖς περὶ τῶν ὠφελίμων μέλη, ἀνάγκη εὐρίσκεσθαι τε μᾶλλον καὶ ἐπιτελεῖσθαι. εἰ δὲ φοβεῖ, ὧ Ἰέρων, μὴ ἐν πολλοῖς ἄθλων ¹¹ προτεθειμένων πολλὰ δαπάναι γίνωνται, ἐννόησον ὅτι οὐκ ἔστιν ἐμπορεύματα λυσιτελέστερα ἢ ὅσα ἀνθρώποι ἄθλων ὠνοῦνται. ὁρᾷς ἐν ἵππικοῖς καὶ γυμνικοῖς καὶ χορηγικοῖς ἀγῶσιν ὡς μικρὰ ἄθλα μεγάλας δαπάνας καὶ πολλοὺς πόνους καὶ πολλὰς ἐπιμελείας ἐξάγεται ἀνθρώπων;

Καὶ ὁ Ἰέρων εἶπεν, Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὧ Σιμωνί- X. δη, καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν· περὶ δὲ τῶν μισθοφόρων ἔχεις τι εἰπεῖν ὡς μὴ μισεῖσθαι δι' αὐτούς; ἢ λέγεις ὡς φιλίαν κτησάμενος ἄρχων οὐδὲν ἔτι δεήσεται δορυφόρων; Ναὶ μὰ Δία, εἶπεν ὁ Σιμωνίδης, ² δεήσεται μὲν οὖν. οἶδα γὰρ ὅτι ὡσπερ ἐν ἵπποις οὕτω καὶ ἐν ἀνθρώποις τισὶν ἐγγίγνεται, ὅσῳ ἂν ἐκπλεατὰ δέοντα ἔχῃσι, τοσοῦτῳ ὑβριστοτέροις εἶναι. τοὺς μὲν οὖν τοιούτους μᾶλλον ἂν σωφρονίζοι ὁ ἀπὸ ³ τῶν δορυφόρων φόβος. τοῖς δὲ καλοῖς ἀγαθοῖς ἀπ' οὐδενὸς ἂν μοι δοκεῖς τοσαῦτα ὠφελήματα παρασχεῖν ὅσα ἀπὸ τῶν μισθοφόρων. τρέφεις μὲν γὰρ ⁴ δῆπου καὶ σὺ αὐτούς σαντῶ φύλακας· ἤδη δὲ πολλοὶ καὶ δεσπότηται βία ὑπὸ τῶν δούλων ἀπέθανον. εἰ οὖν ἐν πρώτῳ τοῦτ' εἶη τῶν προστεταγμένων τοῖς μισθοφόροις ὡς πάντων ὄντας δορυφόρους τῶν πολιτῶν βοηθεῖν πᾶσιν, ἂν τι τοιοῦτον αἰσθάνωνται· γίνονται δέ που, ὡς πάντες ἐπιστάμεθα, κακοῦργοι ἐν πόλεσιν· εἰ οὖν καὶ τούτους φυλάττειν εἶεν τετα-

γμένοι, καὶ τοῦτ' ἂν εἶδειεν ὑπ' αὐτῶν ὠφελούμε-
 5 νοι. πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ ἐργάταις
 καὶ κτήνεσιν οὗτοι ἂν εἰκότως καὶ θάρρος καὶ ἀσφά-
 λειαν δύναιτο μάλιστα παρέχειν, ὁμοίως μὲν τοῖς
 σοῖς ἰδίοις, ὁμοίως δὲ τοῖς ἀνὰ τὴν χώραν. ἱκανοί γε
 μὴν εἰσι καὶ σχολὴν παρέχειν τοῖς πολίταις τῶν ἰδίων
 6 ἐπιμελεῖσθαι, τὰ ἐπίκαιρα φυλάττοντες. πρὸς δὲ
 τούτοις καὶ πολεμίων ἐφόδους κρυφαίας καὶ ἔξαπι-
 ναίας τίνες ἐτοιμότεροι ἢ προαισθῆσθαι ἢ κωλύσαι
 τῶν ἀεὶ ἐν ὄπλοις τε ὄντων καὶ συντεταγμένων; ἀλ-
 λὰ μὴν καὶ ἐν στρατείᾳ τί ἐστὶν ὠφελιμώτερον πολί-
 ταις μισθοφόρων; τούτους γὰρ προπονεῖν καὶ προ-
 κινδυνεύειν καὶ προφυλάττειν εἰκὸς ἐτοιμοτάτους εἶ-
 7 ναι. τὰς δ' ἀγχιτέρονας πόλεις οὐκ ἀνάγκη διὰ
 τοὺς ἀεὶ ἐν ὄπλοις ὄντας καὶ εἰρήνης μάλιστα ἐπι-
 θυμεῖν; οἱ γὰρ συντεταγμένοι καὶ σώζειν τὰ τῶν φί-
 λων μάλιστα καὶ σφάλλειν τὰ τῶν πολεμίων δύναιντ'
 8 ἂν. ὅταν γε μὴν γινῶσιν οἱ πολῖται ὅτι οὗτοι κακὸν
 μὲν οὐδὲν ποιοῦσι τὸν μηδὲν ἀδικοῦντα, τοὺς δὲ κα-
 κουργεῖν βουλομένους κωλύουσι, βοηθοῦσι δὲ τοῖς
 ἀδικουμένοις, προνοοῦσι δὲ καὶ προκινδυνεύουσι τῶν
 πολιτῶν, πῶς οὐκ ἀνάγκη καὶ δαπανᾶν εἰς τούτους
 ἡδιστα; τρέφουσι γοῦν καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ μείοσι τούτων
 φύλακας.

XI. Χρῆ δέ, ὡς Ἰέρων, οὐδ' ἀπὸ τῶν ἰδίων κτημάτων
 ὀκνεῖν δαπανᾶν εἰς τὸ κοινὸν ἀγαθόν. καὶ γὰρ ἔμοι-
 γε δοκεῖ τὰ εἰς τὴν πόλιν ἀναλούμενα μᾶλλον εἰς τὸ
 δέον τελεῖσθαι ἢ τὰ εἰς τὸ ἴδιον ἀνδρὶ τυράννῳ
 2 καθ' ἐν δ' ἕκαστον σκοπῶμεν. οἰκίαν πρῶτον ὑπερ-
 βαλλούσῃ δαπάνῃ κεκαλλωπισμένην μᾶλλον ἡγεῖ κό-
 σμον ἂν σοι παρέχειν ἢ πᾶσαν τὴν πόλιν τείχεσσι τε

καὶ ναοῖς καὶ παραστάσι καὶ ἀγοραῖς καὶ λιμέσι κατε-
σκευασμένην; ὅπλοις δὲ πότερον τοῖς ἐκπαγλοτάτοις 3
αὐτὸς κατακεκοσμημένος δεινότερος ἢ φαίνοιο τοῖς
πολεμίοις ἢ τῆς πόλεως ὅλης εὐόπλου σοι οὔσης;
προσόδους δὲ ποτέρως ἢ δοκεῖς πλείονας γίνεσθαι, 4
εἰ τὰ σὰ ἰδία μόνον ἐνεργὰ ἔχοις ἢ εἰ τὰ πάντων
τῶν πολιτῶν μεμηχανημένος εἴης ἐνεργὰ εἶναι; τὸ δὲ 5
πάντων κάλλιστον καὶ μεγαλοπρεπέστατον νομιζό-
μενον εἶναι ἐπιτήδευμα ἄρματοτροφίαν, ποτέρως ἢ
δοκεῖς μᾶλλον κοσμεῖν, εἰ αὐτὸς πλεῖστα τῶν Ἑλλή-
νων ἄρματα τρέφοις τε καὶ πέμποις εἰς τὰς πανηγύ-
ρεις, ἢ εἰ ἐκ τῆς σῆς πόλεως πλεῖστοι μὲν ἵπποτρό-
φοι εἶεν, πλεῖστοι δ' ἀγωνίζονται; νικῶν δὲ πότερα
δοκεῖς κάλλιον εἶναι ἄρματος ἀρετῇ ἢ πόλεως ἧς προ-
στατεύεις εὐδαιμονία; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲ προσήκειν 6
φημι ἀνδρὶ τυράνῳ πρὸς ἰδιώτας ἀγωνίζεσθαι. νι-
κῶν μὲν γὰρ οὐκ ἂν θαυμάζοιο ἀλλὰ φθονοῖο, ὡς
ἀπὸ πολλῶν οἰκῶν τὰς δαπάνας ποιούμενος, νικώ-
μενος δ' ἂν πάντων μάλιστα καταγελοῖο. ἀλλ' ἐγὼ 7
σοί φημι, ὦ Ἰέρων, πρὸς ἄλλους προστάτας πόλεων
τὸν ἀγῶνα εἶναι, ὧν ἔαν σὺ εὐδαιμονεστάτην τὴν
πόλιν ἧς προστατεύεις παρέχῃς, εὖ ἴσθι νικῶν τῷ
καλλίστῳ καὶ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἐν ἀνθρώποις ἀγω-
νίσματι. καὶ πρῶτον μὲν εὐθύς κατειργασμένος ἂν 8
εἴης τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων, οὗ δὴ σὺ ἐπι-
θυμῶν τυγχάνεις· ἔπειτα δὲ τὴν σὴν νίκην οὐκ ἂν
εἴς εἴη ὁ ἀνακηρύττων, ἀλλὰ πάντες ἀνθρώποι ὑμνοῖ-
εν ἂν τὴν σὴν ἀρετήν. περιβλεπτος δὲ ἂν οὐχ ὑπὸ 9
ἰδιωτῶν μόνον ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πολλῶν πόλεων ἀγα-
πῶ ἂν, καὶ θαυμαστός οὐκ ἰδία μόνον ἀλλὰ καὶ δη-
μοσία παρὰ πᾶσιν ἂν εἴης, καὶ ἐξεῖη μὲν ἂν σοι ἔνε- 10

- κεν ἀσφαλείας, εἴ ποι βούλοιο, θεωρήσουσι πορεύ-
 εσθαι, ἐξείη δ' ἂν αὐτοῦ μένοντι τοῦτο πράττειν. ἀεὶ
 γὰρ ἂν παρὰ σοὶ πανήγυρις εἴη τῶν βουλομένων ἐπι-
 δεικνύναι εἴ τις τι σοφὸν ἢ καλὸν ἢ ἀγαθὸν ἔχοι, τῶν
11 δὲ καὶ ἐπιθυμούντων ὑπηρετεῖν. πᾶς δὲ ὁ μὲν παρῶν
 σύμμαχος ἂν εἴη σοι, ὁ δὲ ἀπὼν ἐπιθυμοίη ἂν ἰδεῖν
 σε. ὥστε οὐ μόνον φιλοῖτο ἄν, ἀλλὰ καὶ ἐρῶο ὑπ'
 ἀνθρώπων, καὶ τοὺς καλοὺς οὐ πειρᾶν, ἀλλὰ πει-
 ρώμενον ὑπ' αὐτῶν ἀνέχεσθαι ἂν σε δέοι, φόβον δὲ
12 οὐκ ἂν ἔχοις ἀλλ' ἄλλοις παρέχοις μὴ τι πάθης, ἐκόν-
 τας δὲ τοὺς πειθομένους ἔχοις ἂν καὶ ἐθελουσίως σου
 προνοοῦντας θεῶο ἄν, εἰ δέ τις κίνδυνος εἴη, οὐ
 συμμαχοῦς μόνον ἀλλὰ καὶ προμάχους καὶ προθύ-
 μους ὀρώης ἄν, πολλῶν μὲν δωρεῶν ἀξιούμενος, οὐκ
 ἀπορῶν δὲ ὄτῳ τούτων εὐμενεῖ μεταδώσεις, πάντας
 μὲν συγκαίροντας ἔχων ἐπὶ τοῖς σοῖς ἀγαθοῖς, πάν-
 τας δὲ πρὸ τῶν σῶν ὥσπερ τῶν ἰδίων μαχομένους.
13 θησαυρούς γε μὴν ἔχοις ἂν πάντας τοὺς παρὰ τοῖς
 φίλοις πλούτους. ἀλλὰ θαρρῶν, ὧ Ἰέρων, πλούτιζε
 μὲν τοὺς φίλους· σπαντὸν γὰρ πλουτιεῖς· αὐξε δὲ τὴν
 πόλιν· σπαντῶ γὰρ δύναμιν περιάψεις· κτῶ δὲ αὐτῇ
14 συμμαχοῦς· * νόμιζε δὲ τὴν μὲν πατρίδα οἶκον, τοὺς
 δὲ πολίτας ἑταίρους, τοὺς δὲ φίλους τέκνα σεαυτοῦ,
 τοὺς δὲ παῖδας ὅ,τιπερ τὴν σὴν ψυχὴν, καὶ τούτους
15 πάντας πειρῶ νικᾶν εὖ ποιῶν. ἐὰν γὰρ τοὺς φίλους
 κρατῆς εὖ ποιῶν, οὐ μὴ σοι δύνωνται ἀντέχειν οἱ
 πολέμιοι. κἂν ταῦτα πάντα ποιῆς, εὖ ἴσθι, πάντων
 τῶν ἐν ἀνθρώποις κάλλιστον καὶ μακαριώτατον κτῆ-
 μα κεκτήσει· εὐδαιμονῶν γὰρ οὐ φθονηθήσει.

ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ.

Οἶδα μὲν ὅτι τῆς Ἀγησιλάου ἀρετῆς τε καὶ δόξης οὐ 1.
ράδιον ἄξιον ἐπαινοῦ γράψαι, ὅμως δ' ἐγκληροῦται.
οὐ γὰρ ἂν καλῶς ἔχοι εἰ ὅτι τελέως ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐγένετο,
διὰ τοῦτο οὐδὲ μειόνων τυγχάνοι ἐπαίνων. περὶ 2
μὲν οὖν εὐγενείας αὐτοῦ τί ἂν τις μείζον καὶ κάλλιον
εἰπεῖν ἔχοι ἢ ὅτι ἔτι καὶ νῦν τοῖς προγόνοις ὀνομαζο-
μένοις ἀπομνημονεύεται ὀπόστος ἀφ' Ἡρακλέους ἐγένετο,
καὶ τούτοις οὐκ ἰδιώταις ἀλλ' ἐκ βασιλέων βασιλεῦσιν;
ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ταύτη γ' ἂν τις ἔχοι κατα- 3
μέμψασθαι αὐτοὺς ὡς βασιλεύουσι μὲν, πόλεως δὲ τῆς
ἐπιτυχούσης· ἀλλ' ὥσπερ τὸ γένος αὐτῶν τῆς πατρί-
δος ἐντιμώτατον, οὕτω καὶ ἡ πόλις ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐνδο-
ξοτάτη· ὥστε οὐ δευτέρων πρωτεύουσιν, ἀλλ' ἠγε-
μόνων ἠγεμονεύουσι. τῆ δὲ γε μὴν καὶ κοινῇ ἄξιον 4
ἐπαινεῖσαι τὴν τε πατρίδα καὶ τὸ γένος αὐτοῦ· ἢ τε γὰρ
πόλις οὐδεπώποτε φθονήσασα τοῦ προτετιμῆσθαι αὐ-
τοὺς ἐπεχείρησε καταλῦσαι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, οἷ τε
βασιλεῖς οὐδεπώποτε μειζόνων ὠρέχθησαν ἢ ἐφ' οἷσ-
περ ἐξ ἀρχῆς τὴν βασιλείαν παρέλαβον. τοιγαροῦν
ἄλλη μὲν οὐδεμία ἀρχὴ φανερά ἐστι διαγεγενημένη
ἀδιάσπαστος οὔτε δημοκρατία οὔτε ὀλιγαρχία οὔτε

τυραννίς οὔτε βασιλεία· αὕτη δὲ μόνη διαμένει συν-
 5 εχῆς βασιλεία. ὥς γε μὴν καὶ πρὶν ἄρξαι ἄξιός τῆς
 βασιλείας ἐδόκει εἶναι Ἀγησίλαος τὰδε τὰ σημεῖα. ἐπεὶ
 γὰρ Ἄγρις βασιλεὺς ὦν ἐτελεύτησεν, ἐρισάντων περὶ
 τῆς ἀρχῆς Λεωτυχίδα μὲν ὡς Ἄγριδος ὄντος υἱοῦ, Ἀγη-
 σιλάου δὲ ὡς Ἀρχιδάμου, κρίνασα ἡ πόλις ἀνεπικλη-
 τότερον εἶναι Ἀγησίλαου καὶ τῷ γένει καὶ τῇ ἀρετῇ
 τοῦτον ἐστήσατο βασιλέα. καίτοι τὸ ἐν τῇ κρατίστῃ
 πόλει ὑπὸ τῶν ἀρίστων κριθέντα τοῦ καλλίστου γέρωσ
 ἀξιοθῆναι ποίων ἐτι τεκμηρίων προσδεῖται τῆς γε πρὶν
 ἄρξαι αὐτὸν ἀρετῆς;

6 Ὅσα γε μὴν ἐν τῇ βασιλείᾳ διεπράξατο νῦν ἤδη
 διηγησομαι· ἀπὸ γὰρ τῶν ἔργων καὶ τοὺς τρόπους
 αὐτοῦ κάλλιστα νομίζω καταδήλους ἔσεσθαι. Ἀγησί-
 λαος τοίνυν ἐτι μὲν νέος ὦν ἔτυχε τῆς βασιλείας· ἄρτι
 δὲ ὄντος αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ, ἐξηγγέλη βασιλεὺς ὁ
 Περσῶν ἀθροίζων καὶ ναυτικὸν καὶ πεζὸν πολὺ στρα-
 7 τευμα ὡς ἐπὶ τοὺς Ἑλληνας· βουλευομένων δὲ περὶ
 τούτων Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων, Ἀγησί-
 λαος ὑπέστη, εἰάν δωσιν αὐτῷ τριάκοντα μὲν Σπαρ-
 τιατῶν, δισχιλίους δὲ νεοδαμώδεις, εἰς ἑξακισχιλίους
 δὲ τὸ σύνταγμα τῶν συμμάχων, διαβήσεσθαι εἰς τὴν
 Ἀσίαν καὶ πειράσεσθαι εἰρήνην ποιῆσαι, ἢ ἂν πολε-
 μεῖν βούληται ὁ βάρβαρος, ἀσχολίαν αὐτῷ παρέξειν
 8 στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Ἑλληνας. εὐθύς μὲν οὖν πολ-
 λοι πάνυ ἠγάσθησαν αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἐπει-
 δὴ ὁ Πέρσης πρόσθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα διέβη, ἀντι-
 διαβῆναι ἐπ' αὐτόν, τό τε αἰρεῖσθαι ἐπιόντα μᾶλλον
 ἢ ὑπομένοντα μάχεσθαι αὐτῷ, καὶ τὸ τὰ κείνου δαπα-
 νῶντα βούλεσθαι μᾶλλον ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων πολεμεῖν,
 κάλλιστον δὲ πάντων ἐκρίνετο μὴ περὶ τῆς Ἑλλάδος

ἀλλὰ περὶ τῆς Ἀσίας τὸν ἀγῶνα καθιστάναι. ἐπεὶ γε 9
 μὴ λαβὼν τὸ στράτευμα ἐξέπλευσε, πῶς ἂν τις σαφέ-
 στερον ἐπιδείξειεν ὡς ἐστρατήγησεν ἢ εἰ αὐτὰ διηγῆ-
 σαιτο ἂ ἔπραξεν; ἐν τοίνυν τῇ Ἀσίᾳ ἦδε πρώτη πράξις 10
 ἐγένετο. Τισσαφέρουης μὲν ὤμοσεν Ἀγησιλάῳ, εἰ
 σπείσαιτο ἕως ἔλθοιεν οὓς πέμψειε πρὸς βασιλέα ἀγγέ-
 λους, διαπράξεσθαι αὐτῷ ἀφεθῆναι αὐτονόμους τὰς
 ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις Ἑλληνίδας, Ἀγησίλαος δὲ ἀντόμοσε
 σπονδὰς ἄξιον ἀδόλως, ὁρισάμενος τῆς πράξεως τρεῖς
 μῆνας. ὁ μὲν δὴ Τισσαφέρουης ἂ ὤμοσεν εὐθύς ἐψεύ- 11
 σατο· ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰρήνην πράττειν στράτευμα πολὺ
 παρὰ βασιλέως πρὸς ᾧ πρόσθεν εἶχε μετεπέμπετο.
 Ἀγησίλαος δὲ καίπερ αἰσθόμενος ταῦτα ὅμως ἐνέμεινε
 ταῖς σπονδαῖς. ἐμοὶ οὖν τοῦτο πρῶτον καλὸν δοκεῖ 12
 διαπράξασθαι ὅτι Τισσαφέρουην μὲν ἐμφανίσας ἐπίορ-
 κον ἄπιστον πᾶσιν ἐποίησεν, ἑαυτὸν δ' ἀντεπιδείξας
 πρῶτον μὲν ὄρκους ἐμπεδοῦντα, ἔπειτα συνθήκας μὴ
 ψευδόμενον, πάντας ἐποίησε καὶ Ἕλληνας καὶ βαρβά-
 ρους θαρροῦντας συντίθεσθαι ἑαυτῷ, εἴ τι βούλοιο.
 ἐπεὶ δὲ μέγα φρονήσας ὁ Τισσαφέρουης ἐπὶ τῷ κατα- 13
 βάντι στρατεύματι προεῖπεν Ἀγησιλάῳ πόλεμον, εἰ
 μὴ ἀπίοι ἐκ τῆς Ἀσίας, οἱ μὲν ἄλλοι σύμμαχοι καὶ Λα-
 κεδαιμονίων οἱ παρόντες μάλα ἀχθεσθέντες φανεροὶ
 ἐγένοντο, νομίζοντες μείονα τὴν παροῦσαν δύναμιν
 Ἀγησιλάῳ τῆς βασιλέως παρασκευῆς εἶναι· Ἀγησίλαος
 δὲ μάλα φαιδρῶ τῷ προσώπῳ ἀπαγγεῖλαι τῷ Τισσα-
 φέρουει τοὺς πρέσβεις ἐκέλευσεν ὡς πολλὴν χάριν αὐτῷ
 ἔχει ὅτι ἐπιορκήσας αὐτὸς μὲν πολεμίους τοὺς θεοὺς
 ἐκτήσατο, τοῖς δ' Ἕλλησι συμμαχούς ἐποίησεν. ἐκ δὲ 14
 τούτου εὐθύς τοῖς μὲν στρατιώταις παρήγγειλε συ-
 σκευάζεσθαι ὡς εἰς στρατείαν· ταῖς δὲ πόλεσιν εἰς ἅς

- ἀνάγκη ἦν ἀφικνεῖσθαι στρατευομένῳ ἐπὶ Καρίαν προεῖπεν ἀγορὰν παρασκευάζειν. ἐπέστειλε δὲ καὶ Ἰωσι καὶ Αἰολεῦσι καὶ Ἑλλησποντίοις πέμπειν πρὸς
- 15 αὐτὸν εἰς Ἔφεσον τοὺς συστρατευσομένους. ὁ μὲν οὖν Τισσαφέρνης, καὶ ὅτι ἰππικὸν οὐκ εἶχεν ὁ Ἀγησίλαος, ἣ δὲ Καρία ἄφιππος ἦν, καὶ ὅτι ἠγείτο αὐτὸν ὀργίζεσθαι αὐτῷ διὰ τὴν ἀπάτην, τῷ ὄντι νομίσας ἐπὶ τὸν αὐτοῦ οἶκον εἰς Καρίαν ὀρμήσειν αὐτόν, τὸ μὲν πεξὸν ἅπαν διεβίβασεν ἐκεῖσε, τὸ δὲ ἰππικὸν εἰς τὸ Μαιάνδρου πεδίον περιήγαγε, νομίζων ἰκανὸς εἶναι καταπατῆσαι τῇ ἵππῳ τοὺς Ἑλληνας πρὶν εἰς τὰ δύσ-
- 16 ἰππα ἀφικέσθαι. ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Καρίαν ἰέναι εὐθύς ἀντιστρέψας ἐπὶ Φρυγίας ἐπορεύετο· καὶ τὰς τε ἐν τῇ πορείᾳ ἀπαντώσας δυνάμεις ἀναλαμβάνων ἦγε καὶ τὰς πόλεις κατεστρέφετο καὶ ἐμβαλὼν
- 17 ἀπροσδοκῆτως παμπληθῆ χρήματα ἔλαβε. στρατηγικὸν οὖν καὶ τοῦτο ἐδόκει διαπράξασθαι ὅτι ἐπεὶ πόλεμος προερρήθη καὶ τὸ ἕξαπατᾶν ὄσιόν τε καὶ δίκαιον ἐξ ἐκείνου ἐγένετο, παῖδα ἀπέδειξε τὸν Τισσαφέρνην τῇ ἀπάτῃ, φρονίμως δὲ καὶ τοὺς φίλους ἐνταῦθα ἔδοξε
- 18 πλουτίσαι· ἐπεὶ γὰρ διὰ τὸ πολλὰ χρήματα εἰληφθαι ἀντίπροικα τὰ πάντα ἐπωλεῖτο, τοῖς μὲν φίλοις προεῖπεν ὠνεῖσθαι, εἰπὼν ὅτι καταβήσοιτο ἐπὶ θάλατταν ἐν τάχει τὸ στράτευμα κατὰγων· τοὺς δὲ λαφυροπώλας ἐκέλευσε γραφομένους ὀπόσου τι πρίαιντο προῖεσθαι τὰ χρήματα. ὥστε οὐδὲν προτελέσαντες οἱ φίλοι αὐτοῦ οὐδὲ τὸ δημόσιον βλάβαντες πάντες παμπληθῆ
- 19 χρήματα ἔλαβον. ἔτι δὲ ὁπότε αὐτόμολοι ὡς εἰκὸς πρὸς βασιλέα ἰόντες χρήματα ἐθέλοιεν ὑψηγεῖσθαι, καὶ ταῦτα ἐπεμέλετο ὡς διὰ τῶν φίλων ἀλίσκοιτο, ὅπως ἅμα μὲν χρηματίζοιντο, ἅμα δὲ ἐνδοξότεροι γί-

γνοιτο. διὰ μὲν δὴ ταῦτα εὐθύς πολλοὺς ἐραστὰς
 τῆς αὐτοῦ φιλίας ἐποίησατο. γιννώσκων δ' ὅτι ἡ μὲν 20
 πορθομένη καὶ ἐρημουμένη χώρα οὐκ ἂν δύναίτο πο-
 λὺν χρόνον στράτευμα φέρειν, ἢ δ' οἰκουμένη μὲν
 σπειρομένη δὲ ἀέναον ἂν τὴν τροφήν παρέχοι, ἐπεμέ-
 λετο οὐ μόνον τοῦ βία χειροῦσθαι τοὺς ἐναντίους,
 ἀλλὰ καὶ τοῦ προῳότητι προσάγεσθαι. καὶ πολλάκις 21
 μὲν προηγόρευε τοῖς στρατιώταις τοὺς ἀλισκομένους
 μὴ ὡς ἀδίκους τιμωρεῖσθαι, ἀλλ' ὡς ἀνθρώπους ὄντας
 φυλάττειν, πολλάκις δὲ ὁπότε μεταστρατοπεδεύοιτο,
 εἰ αἰσθοίτο καταλελειμμένα παιδάρια παρὰ ἐμπόρων,
 ἃ πολλοὶ ἐπώλουν διὰ τὸ νομίζειν μὴ δύνασθαι ἂν
 φέρειν αὐτὰ καὶ τρέφειν, ἐπεμέλετο καὶ τούτων ὅπως
 συγκομίζουτό ποι. τοῖς δ' αὖ διὰ γῆρας καταλειπο- 22
 μένοις ἀίχμαλώτοις προσέταττεν ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν,
 ὡς μήτε ὑπὸ κυνῶν μήθ' ὑπὸ λύκων διαφθείρουντο.
 ὥστε οὐ μόνον οἱ πυνθανόμενοι ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐ-
 τοὶ οἱ ἀλισκόμενοι εὐμενεῖς αὐτῷ ἐγίνοντο. ὁπόσας
 δὲ πόλεις προσαγάγοιτο, ἀφαιρῶν αὐτῶν ὅσα δοῦλοι
 δεσπότηαις ὑπηρετοῦσι προσέταττεν ὅσα ἐλεύθεροι ἄρ-
 χουσι πείθονται· καὶ τῶν κατὰ κράτος ἀναλώτων τει-
 χέων τῇ φιλανθρωπία ὑπὸ χεῖρα ἐποιεῖτο. ἐπεὶ μέντοι 23
 ἀνὰ τὰ πεδία οὐδὲ ἐν τῇ Φρυγίᾳ ἐδύνατο στρατεῦ-
 σθαι διὰ τὴν Φαρναβάζου ἰππείαν, ἔδοξεν αὐτῷ ἰππι-
 κὸν κατασκευαστέον εἶναι, ὡς μὴ δραπετεύοντα πο-
 λεμεῖν δέοι αὐτόν. τοὺς μὲν οὖν πλουσιωτάτους ἐκ
 πασῶν τῶν ἐκεῖ πόλεων ἰπποτροφεῖν κατέλεξε. προεῖπε 24
 δέ, ὅστις παρέχοιτο ἵππον καὶ ὄπλα καὶ ἄνδρα δόκιμον,
 ὡς ἐξέσοιτο αὐτῷ μὴ στρατεῦσθαι· καὶ ἐποίησεν οὕ-
 τως ἕκαστον προθύμως ταῦτα πράττειν ὥσπερ ἂν τις
 τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποθανούμενον προθύμως μαστεύοι.

ἔταξε δὲ καὶ πόλεις ἐξ ὧν δέοι τοὺς ἰππέας παρασκευάζειν, νομίζων ἐκ τῶν ἵπποτρόφων πόλεων εὐθύς καὶ φρονηματίας μάλιστα ἂν ἐπὶ τῇ ἱππικῇ γενέσθαι. καὶ τοῦτ' οὖν ἀγαστῶς ἔδοξε πράξαι ὅτι κατεσκευάστο τὸ ἱππικὸν αὐτῷ καὶ εὐθύς ἐρωσμένον ἦν καὶ ἐνεργόν.

25 ἐπειδὴ δὲ ἕαρ ὑπέφαινε, συνήγαγε πᾶν τὸ στράτευμα εἰς Ἐφεσον· ἀσκῆσαι δὲ αὐτὸ βουλόμενος ἄθλα προὔθηκε καὶ ταῖς ἱππικαῖς τάξεσιν, ἣτις κράτιστα ἵππευοί, καὶ ταῖς ὀπλιτικαῖς, ἣτις ἄριστα σωμαίων ἔχοι· καὶ πελτασταῖς δὲ καὶ τοξόταις ἄθλα προὔθηκεν, οἵτινες κράτιστοι τὰ προσήκοντα ἔργα φαίνονται. ἐκ τούτου δὲ παρῆν ὄραῖν τὰ μὲν γυμνάσια μεστὰ τῶν ἀνδρῶν γυμναζομένων, τὸν δὲ ἱππόδρομον ἵππέων ἵππαζομένων, τοὺς δὲ ἀκοντιστὰς καὶ τοὺς τοξότας ἐπὶ στόχου

26 ἑντάς. ἀξίαν δὲ καὶ ὄλην τὴν πόλιν ἐν ἣ ἦν θείας ἐποίησεν. ἣ τε γὰρ ἀγορὰ μεστὴ ἦν παντοδαπῶν καὶ ὀπλων καὶ ἵππων ὠνίων, οἳ τε χαλκοτύποι καὶ οἳ τέκτονες καὶ οἳ σιδηρεῖς καὶ σκυτεῖς καὶ γραφεῖς πάντες πολεμικὰ ὄπλα κατεσκευάζον· ὥστε τὴν πόλιν ὄντως

27 ἂν ἠγῆσω πολέμου ἐργαστήριον εἶναι. ἐπερρώσθη δ' ἂν τις κἀκεῖνο ἰδῶν, Ἀγησίλαον μὲν πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἐστεφανωμένους τε ὅπου ἀπὸ τῶν γυμνασίων ἴοιεν, καὶ ἀνατιθέντας τοὺς στεφάνους τῇ Ἀρτέμιδι. ὅπου γὰρ ἄνδρες θεοὺς μὲν σέβοιεν, πολεμικὰ δὲ ἀσκοῖεν, πειθαρχίαν δὲ μελετῶεν, πῶς οὐκ εἰκὸς ἐνταῦθα πάντα μεστὰ ἐλπίδων

28 ἀγαθῶν εἶναι; ἠγούμενος δὲ καὶ τὸ καταφρονεῖν τῶν πολεμίων ῥάωμην τινὰ ἐμβαλεῖν πρὸς τὸ μάχεσθαι, προεῖπε τοῖς κήρυξι τοὺς ὑπὸ τῶν ληστῶν ἀλισκομένους βαρβάρους γυμνοὺς πωλεῖν. ὄρωντες οὖν οἱ στρατιῶται λευκοὺς μὲν διὰ τὸ μηδέποτε ἐκδύεσθαι,

πίονας δὲ καὶ ἀπόνους διὰ τὸ ἀεὶ ἐπ' ὄχημάτων εἶναι,
 ἐνόμισαν μηδὲν διοίσειν τὸν πόλεμον ἢ εἰ γυναιξὶ δέοι
 μάχεσθαι. προεῖπε δὲ καὶ τοῦτο τοῖς στρατιώταις ὡς
 εὐθύς ἡγήσοιτο τὴν συντομωτάτην ἐπὶ τὰ κράτιστα
 τῆς χώρας, ὅπως αὐτόθεν αὐτῶ τὰ σώματα καὶ τὴν
 γνώμην παρασκευάζοιτο ὡς ἀγωνιούμενοι. ὁ μέντοι 29

Τισσαφέρνης ταῦτα μὲν ἐνόμισε λέγειν αὐτὸν πάλιν
 βουλόμενον ἐξαπατῆσαι, εἰς Καρίαν δὲ νῦν τῶ ὄντι
 ἐμβαλεῖν. τό τε οὖν πεζὸν καθάπερ τὸ πρόσθεν εἰς
 Καρίαν διεβίβασε καὶ τὸ ἰππικὸν εἰς τὸ Μαιάνδρου
 πεδῖον κατέστησεν. ὁ δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἐψεύσατο,
 ἀλλ' ὥσπερ προεῖπεν εὐθύς ἐπὶ τὸν Σαρδιανὸν τόπον
 ἐχώρησε, καὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας δι' ἐρημίας πολεμίων
 πορευόμενος πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ παρεῖχε·
 τῇ δὲ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἦκον οἱ τῶν πολεμίων ἰππεῖς. καὶ 30

τῶ μὲν ἄρχοντι τῶν σκευοφόρων εἶπεν ὁ ἡγεμῶν δια-
 βάντι τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν στρατοπεδεύεσθαι· αὐ-
 τοὶ δὲ κατιδόντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀκολουθούς
 ἐσπαρμένους καθ' ἀρπαγὴν πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτει-
 ναν. αἰσθόμενος δὲ ὁ Ἀγησίλαος βοηθεῖν ἐκέλευσε
 τοὺς ἰππέας. οἱ δ' αὖ Πέρσαι ὡς εἶδον τὴν βοήθειαν,
 ἡθροίσθησαν καὶ ἀντιπαρετάξαντο παμπληθέσι τῶν
 ἰπέων τάξεσιν. ἔνθα δὴ ὁ Ἀγησίλαος γιννώσκων ὅτι 31

τοῖς μὲν πολεμίοις οὐπω παρείη τὸ πεζόν, αὐτῶ δὲ
 οὐδὲν ἀπείη τῶν παρεσκευασμένων, καιρὸν ἡγήσατο
 μάχην συνάψαι, εἰ δύναιτο. σφραγισάμενος οὖν τὴν
 μὲν φάλαγγα εὐθύς ἤγευ ἐπὶ τοὺς ἀντιτεταγμένους ἰπ-
 πέας, ἐκ δὲ τῶν ὀπλιτῶν ἐκέλευσε τὰ δέκα ἀφ' ἡβης
 θεῖν ὁμόσε αὐτοῖς, τοῖς δὲ πελτασταῖς εἶπε δρόμῳ ὑφη-
 γεῖσθαι· παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἰππεῦσιν ἐμβάλλειν
 ὡς αὐτοῦ τε καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἐπομένου.

32 τοὺς μὲν δὴ ἱππέας ἐδέξαντο οἱ ἀγαθοὶ τῶν Περσῶν· ἐπειδὴ δὲ ἅμα πάντα τὰ δεινὰ παρῆν ἐπ' αὐτούς, ἐνέκλιναν, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν εὐθύς ἐν τῷ ποταμῷ ἔπεσον, οἱ δὲ ἄλλοι ἔφευγον. οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπόμενοι αἰρουῦσι καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ ὥσπερ εἰκὸς ἐφ' ἀρπαγὴν ἐτρέποντο· ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἔχων κύκλω πάντα καὶ φίλια καὶ πολέμια περιε-
33 στρατοπεδεύσατο. ὡς δὲ ἤκουσε τοὺς πολεμίους ταράττεσθαι διὰ τὸ αἰτιαῖσθαι ἀλλήλους τοῦ γεγεννημένου, εὐθύς ἤγγεν ἐπὶ Σάρδεις. κακεῖ ἅμα μὲν ἔκαιε καὶ ἐπόρθει τὰ περὶ τὸ ἄστυ, ἅμα δὲ καὶ κηρύγματι ἐδήλου τοὺς μὲν ἐλευθερίας δεομένους ὡς πρὸς σύμμαχον αὐτὸν παρεῖναι· εἰ δέ τινες τὴν Ἀσίαν ἑαυτῶν ποιοῦνται, πρὸς τοὺς ἐλευθεροῦντας διακρινομένους ἐν ὄπλοις
34 παρεῖναι. ἐπεὶ μέντοι οὐδεὶς ἀντεξῆει, ἀδεῶς δὴ τὸ ἀπὸ τούτου ἐστρατεύετο, τοὺς μὲν πρόσθεν προσκυνεῖν Ἕλληνας ἀναγκαζομένους ὁρῶν τιμωμένους ὑφ' ὧν ὑβρίζοντο, τοὺς δ' ἀξιούντας καὶ τὰς τῶν θεῶν τιμὰς καρποῦσθαι, τούτους ποιήσας μὴδ' ἀντιβλέπειν τοῖς Ἕλλησι δύνασθαι, καὶ τὴν μὲν τῶν φίλων χώραν ἀδήωτον παρέχων, τὴν δὲ τῶν πολεμίων οὕτω καρπούμενος ὥστε ἐν δυοῖν ἐτοῖν πλέον τῶν ἑκατὸν τα-
35 λάντων τῷ θεῷ ἐν Δελφοῖς δεκάτην ἀποθῦσαι. ὁ μὲντοι Περσῶν βασιλεὺς, νομίσας Τισσαφέρην αἴτιον εἶναι τοῦ κακῶς φέρεσθαι τὰ ἑαυτοῦ, Τιθραύστην καταπέμψας ἀπέτεμεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν. μετὰ δὲ τοῦτο τὰ μὲν τῶν βαρβάρων ἔτι ἀθυμότερα ἐγένετο, τὰ δὲ Ἀγησιλάου πολὺ ἐρρωμενέστερα. ἀπὸ πάντων γὰρ τῶν ἐθνῶν ἐπρεσβεύοντο περὶ φιλίας, πολλοὶ δὲ καὶ ἀφίσταντο πρὸς αὐτόν, ὀρεγόμενοι τῆς ἐλευθερίας, ὥστε οὐκέτι Ἑλλήνων μόνον ἀλλὰ καὶ βαρβάρων πολ-

λῶν ἠνεμῶν ἦν ὁ Ἀγησίλαος. ἄξιόν γε μὴν καὶ ἐν-36
 τεῦθεν ὑπερβαλλόντως ἄρασθαι αὐτοῦ, ὅστις ἄρχων
 μὲν παμπόλλων ἐν τῇ ἡπίερω πόλεων, ἄρχων δὲ καὶ
 νήσων, ἐπεὶ καὶ τὸ ναυτικὸν προσῆψεν αὐτῷ ἢ πόλις,
 ἀξυανόμενος δὲ καὶ εὐκλεία καὶ δυνάμει, παρὸν δ'
 αὐτῷ πολλοῖς καὶ ἀγαθοῖς χρῆσθαι ὅ,τι ἐβούλετο, πρὸς
 δὲ τούτοις τὸ μέγιστον, ἐπινοῶν καὶ ἐλπίζων κατα-
 λύσειν τὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύσασαν πρότερον
 ἀρχήν, ὅμως ὑπ' οὐδενὸς τούτων ἐκρατήθη, ἀλλ'
 ἐπειδὴ ἦλθεν αὐτῷ ἀπὸ τῶν οἴκοι τελῶν βοηθεῖν τῇ
 πατρίδι, ἐπέιθετο τῇ πόλει οὐδὲν διαφερόντως ἢ εἰ ἐν
 τῷ ἐφορείῳ ἔτυχεν ἐστηκῶς μόνος παρὰ τοὺς πέντε,
 μάλα ἐνδηλον ποιῶν ὡς οὔτε ἂν πᾶσαν τὴν γῆν δέ-
 ξαιτο ἀντὶ τῆς πατρίδος οὔτε τοὺς ἐπικτήτους ἀντὶ τῶν
 ἀρχαίων φίλων οὔτε αἰσχροὰ καὶ ἀκίνδυνα κέρδη μάλ-
 λον ἢ μετὰ κινδύνων τὰ καλὰ καὶ δίκαια. ὅσον γε μὴν 37
 χρόνον ἐπὶ τῇ ἀρχῇ ἔμεινε πῶς οὐκ ἀξιεπαίνου βασι-
 λέως καὶ τοῦτ' ἔργον ἐπεδείξατο, ὅστις παραλαβὼν
 πάσας πόλεις ἐφ' ἃς ἄρξων ἐξέπλευσε στασιαζούσας
 διὰ τὸ τὰς πολιτείας κινήθῃναι, ἐπεὶ Ἀθηναῖοι τῆς
 ἀρχῆς ἔληξαν, ἐποίησεν ὥστ' ἄνευ φυγῆς καὶ θανά-
 των ἕως αὐτὸς παρῆν ὁμονόως πολιτενομένης καὶ εὐ-
 δαίμονας τὰς πόλεις διατελέσαι; τοιγαροῦν οἱ ἐν τῇ 38
 Ἀσίᾳ Ἕλληνες οὐχ ὡς ἄρχοντος μόνον ἀλλὰ καὶ ὡς
 πατρὸς καὶ ἐταίρου ἀπιόντος αὐτοῦ ἐλυποῦντο. καὶ
 τέλος ἐδήλωσαν ὅτι οὐ πλαστὴν τὴν φιλίαν παρείχοντο.
 ἐθελούσιοι γοῦν αὐτῷ συνεβοήθησαν τῇ Λακεδαίμονι,
 καὶ ταῦτα εἰδότες ὅτι οὐ χείροσιν ἑαυτῶν δεήσοι μά-
 χεσθαι. τῶν μὲν δὴ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πράξεων τοῦτο τέλος
 ἐγένετο.

Διαβὰς δὲ τὸν Ἑλλήσποντον ἐπορεύετο διὰ τῶν Π.

αὐτῶν ἔθνῶν ὧνπερ ὁ Πέρσης τῷ παμπληθεῖ στόλῳ·
 καὶ ἦν ἐνιαυσίαν ὁδὸν ὁ βάρβαρος ἐποιήσατο, ταύτην
 μεῖον ἢ ἐν μηνὶ κατήνυσεν ὁ Ἀγησίλαος. οὐ γὰρ ὡς
 2 ὕστερήσειε τῆς πατρίδος προεθυμείτο. ἐπεὶ δὲ ἔξα-
 μείψας Μακεδονίαν εἰς Θετταλίαν ἀφίκετο, Λαρισαῖοι
 μὲν καὶ Κρανωνῖοι καὶ Σκοτουσσαῖοι καὶ Φαρσάλιοι
 σύμμαχοι ὄντες Βοιωτοῖς, καὶ πάντες δὲ Θετταλοὶ πλὴν
 ὅσοι αὐτῶν φυγάδες τότε ὄντες ἐτύγχανον, ἐκακούρ-
 γουν οὗτοι ἐφεπόμενοι. ὁ δὲ τέως μὲν ἤγευ ἐν πλαι-
 σίῳ τὸ στράτευμα, τοὺς ἡμίσεις μὲν ἔμπροσθεν, τοὺς
 ἡμίσεις δὲ ἐπ' οὐρὰν ἔχων τῶν ἰππέων· ἐπεὶ δ' ἐκώ-
 ληον τῆς πορείας αὐτὸν οἱ Θετταλοὶ ἐπιτιθέμενοι τοῖς
 ὀπισθεν, παραπέμπει ἐπ' οὐρὰν καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ προη-
 γουμένου στρατεύματος ἰππικὸν πλὴν τῶν περὶ αὐτόν.
 3 ὡς δὲ παρετάξαντο ἀλλήλοις, οἱ μὲν Θετταλοί, νομί-
 σαντες οὐκ ἐν καλῷ εἶναι πρὸς τοὺς ὀπίτας ἰπομα-
 χεῖν, στρέψαντες βάρην ἀπεχώρουν· οἱ δὲ μάλα σω-
 φρόνως ἐφείποντο. γνοὺς δὲ ὁ Ἀγησίλαος ἅ ἐκάτερο
 ἡμάρτανον παραπέμπει τοὺς ἀμφ' αὐτὸν μάλ' εὐρώ-
 στους ἰππέας, καὶ κελεύει τοῖς τε ἄλλοις παραγγέλλει
 καὶ αὐτοὺς διώκειν κατὰ κράτος καὶ μηκέτι δοῦνα
 αὐτοῖς ἀναστροφὴν. οἱ δὲ Θετταλοὶ ὡς εἶδον παρα-
 δόξαν ἐλαύνοντας, οἱ μὲν αὐτῶν οὐδ' ἀνέστρεψαν
 οἱ δὲ καὶ ἀναστρέφειν πειρώμενοι πλαγίους ἔχοντες
 4 τοὺς ἵππους ἠλίσκοντο. Πολύχαρμος μέντοι ὁ Φαρσά-
 λιος ἰππαρχῶν ἀνέστρεψέ τε καὶ μαχόμενος σὺν τοῖς
 ἀμφ' αὐτὸν ἀποθνήσκει. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, φυγὴ
 γίνεται ἑξαίσια· ὥσθ' οἱ μὲν ἀπέθνησκον αὐτῶν, οἱ
 δὲ καὶ ζῶντες ἠλίσκοντο. ἔστησαν δ' οὖν οὐ πρόσθεν
 5 πρὶν ἐπὶ τῷ ὄρει τῷ Ναρθακίῳ ἐγένοντο. καὶ τότε με-
 δὴ ὁ Ἀγησίλαος τρόπαιόν τε ἐστήσατο μεταξὺ Πραντῶν

καὶ Ναρθακίου· καὶ αὐτοῦ κατέμεινε, μάλα ἠδόμενος τῷ ἔργῳ, ὅτι τοὺς μέγιστον φρουνοῦντας ἐφ' ἰππικῇ ἐνευικήκει σὺν ᾧ αὐτὸς ἐμηχανήσατο ἰππικῶ. τῇ δ' ὑστεραία ὑπερβάλλων τὰ Ἀχαϊκὰ τῆς Φθίας ὄρη τὴν λοιπὴν ἤδη πᾶσαν διὰ φιλίας ἐπορεύθη εἰς τὰ Βοιωτῶν ὄρια. ἐνταῦθα δὲ ἀντιτεταγμένους εὐρῶν Θη-6
βαίους, Ἀθηναίους, Ἀργείους, Κορινθίους, Αἰνιᾶνας, Εὐβοέας καὶ Λοκροὺς ἀμφοτέρους, οὐδὲν ἐμέλλησεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀντιπαρέταττε, Λακεδαιμονίων μὲν ἔχων μόραν καὶ ἡμισυ, τῶν δ' αὐτόθεν συμμάχων Φωκέας καὶ Ὀρχομενίους μόνους, τό τ' ἄλλο στρατευμα ὅπερ ἠγάγετο αὐτός. καὶ οὐ τοῦτο λέξων ἔρχο-7
μαι ὡς πολὺ μὲν ἐλάττους πολὺ δὲ χείρονας ἔχων ὅμως συνέβαλεν· εἰ γὰρ ταῦτα λέγοιμι, Ἀγησιλάον τ' ἄν μοι δοκῶ ἄφρονα ἀποφαίνειν καὶ ἐμαυτὸν μωρόν, εἰ ἐπαινοίην τὸν περὶ τῶν μεγίστων εἰκῇ κινδυνεύοντα· ἀλλὰ μᾶλλον τὰδ' αὐτοῦ ἄγαμαι ὅτι πληθὸς τε οὐδὲν μείον ἢ τὸ τῶν πολεμίων παρεσκευάσατο, ὥπλισέ τε οὕτως ὡς ἅπαντα μὲν χαλκόν, ἅπαντα δὲ φοινικᾶ φαίνεσθαι· ἐπεμελήθη δ' ὅπως οἱ στρατιῶται τοὺς 8
πόνους δυνήσοιντο ὑποφέρειν· ἐνέπλησε δὲ καὶ φρονήματος τὰς ψυχὰς αὐτῶν, ὡς ἱκανοὶ εἶεν πρὸς οὔστινας δέοι μάχεσθαι· ἔτι δὲ φιλονεικίαν ἐνέβαλε πρὸς ἀλλήλους τοῖς μετ' αὐτοῦ ὅπως ἕκαστοι αὐτῶν ἄριστοι φαίνοντο. ἐλπίδων γε μὴν πάντας ἐνέπλησεν ὡς πᾶσι πολλὰ κάγαθὰ ἔσοιτο, εἰ ἄνδρες ἀγαθοὶ γίγνοιτο, νομίζων ἐκ τῶν τοιούτων ἀνθρώπους προθυμώτατα τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι. καὶ μέντοι οὐκ ἐψεύ-9
σθη. διηγῆσομαι δὲ καὶ τὴν μάχην· καὶ γὰρ ἐγένετο οἷαπερ οὐκ ἄλλη τῶν ἐφ' ἡμῶν. συνήεσαν μὲν γὰρ εἰς τὸ κατὰ Κορώνειαν πεδίον οἱ μὲν σὺν Ἀγησιλάῳ

ἀπὸ τοῦ Κηφισοῦ, οἱ δὲ σὺν τοῖς Θηβαίοις ἀπὸ τοῦ
 Ἐλικῶνος. ἐώρων δὲ τὰς τε φάλαγγας ἀλλήλων μάλα
 ἰσομάχους, σχεδὸν δὲ καὶ οἱ ἵππεις ἦσαν ἑκατέρων
 ἰσοπληθεῖς. εἶχε δὲ ὁ Ἀγησίλαος μὲν τὸ δεξιὸν τοῦ
 μεθ' ἑαυτοῦ, Ὀρχομένιοι δὲ ἔσχατοι ἦσαν αὐτῷ τοῦ
 εὐωνύμου. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι αὐτοὶ μὲν δεξιοὶ ἦσαν,
 10 Ἀργεῖοι δ' αὐτοῖς τὸ εὐώνυμον εἶχον. συνιόντων δὲ
 τέως μὲν σιγῇ πολλὴ ἦν ἀπ' ἀμφοτέρων· ἠνίκα δὲ ἀπ-
 εἶχον ἀλλήλων ὅσον στάδιον, ἀλαλάξαντες οἱ Θηβαῖοι
 δρόμῳ ὁμόσε ἐφέροντο. ὥς δὲ τριῶν ἔτι πλέθρων ἐν
 μέσῳ ὄντων ἀντεξέδραμον ἀπὸ τῆς Ἀγησιλάου φά-
 11 λαγγος ὧν Ἡριππίδας ἐξενάγει. ἦσαν δ' οὗτοι τῶν τε
 ἐξ οἴκου αὐτῷ συστρατευσαμένων καὶ τῶν Κυρῆων
 τινές, καὶ Ἴωνες δὲ καὶ Αἰολεῖς καὶ Ἑλλησπόντιοι
 ἐχόμενοι. καὶ πάντες οὗτοι τῶν συνεκδραμόντων τε
 ἐγένοντο καὶ εἰς δόρυ ἀφικόμενοι ἐτρέψαντο τὸ καθ'
 ἑαυτούς. Ἀργεῖοι μὲντοι οὐκ ἐδέξαντο τοὺς ἀμφ' Ἀγη-
 σίλαον, ἀλλ' ἔφυγον ἐπὶ τὸν Ἐλικῶνα. κἀνταῦθα οἱ
 μὲν τινες τῶν ξένων ἐστεφάνουσι ἤδη τὸν Ἀγησίλαον,
 ἀγγέλλει δὲ τις αὐτῷ ὅτι Θηβαῖοι τοὺς Ὀρχομενίους
 διακόψαντες ἐν τοῖς σκευοφόροις εἰσί. καὶ ὁ μὲν εὐ-
 θὺς ἐξελίξας τὴν φάλαγγα ἤγεν ἐπ' αὐτούς· οἱ δ' αὖ
 Θηβαῖοι ὥς εἶδον τοὺς συμμάχους πρὸς τῷ Ἐλικῶνι
 πεφευγότας, διαπεσεῖν βουλόμενοι πρὸς τοὺς ἑαυτῶν
 12 ἐχώρου ἐρωμένως. ἐνταῦθα δὴ Ἀγησίλαον ἀνδρεῖον
 μὲν ἔξεστιν εἰπεῖν ἀναμφιλόγως, οὐ μὲντοι εἴλετό γε
 τὰ ἀσφαλέστατα· ἐξὸν γὰρ αὐτῷ παρέντι τοὺς δια-
 πίπτοντας ἐπομένῳ χειροῦσθαι τοὺς ὀπισθεν οὐκ ἐποί-
 ησε τοῦτο, ἀλλ' ἀντιμέτωπος συνέρραξε τοῖς Θηβαίοις.
 καὶ συμβαλόντες τὰς ἀσπίδας ἐώθοῦντο, ἐμάχοντο,
 ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον. καὶ κραυγὴ μὲν οὐδεμία

παρῆν, οὐ μὴν οὐδὲ σιγή, φωνὴ δέ τις ἦν τοιαύτη οἶαν ὀργή τε καὶ μάχη παράσχοιτ' ἄν. τέλος δὲ τῶν Θηβαίων οἱ μὲν διαπίπτουσι πρὸς τὸν Ἐλικῶνα, πολλοὶ δ' ἀποχωροῦντες ἀπέθανον. ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν νίκη 13 τὴν Ἀγησιλάῳ ἐγένετο, τετραμένος δ' αὐτὸς προσηνέχθη πρὸς τὴν φάλαγγα, προσελάσαντες τινες τῶν ἰππέων λέγουσιν αὐτῷ ὅτι τῶν πολεμίων ὀρδοῦντα σὺν τοῖς ὅπλοις ὑπὸ τῷ ναῷ εἰσι, καὶ ἡρώτων τί χρὴ ποιεῖν. ὁ δὲ καίπερ πολλὰ τραύματα ἔχων πάντοσε καὶ παντοίοις ὅπλοις ὅμως οὐκ ἐπελάθετο τοῦ θείου, ἀλλ' ἔαν τε ἀπιέναι ὅποι βούλονται ἐκέλευε καὶ ἄδικεῖν οὐκ εἶα, καὶ προπέμψαι ἐπέταξε τοὺς ἄμφ' αὐτὸν ἰππεῖς ἔστε ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐγένοντο. ἐπεὶ γε μὴν ἔληξεν ἡ 14 μάχη, παρῆν δὴ θεάσασθαι ἔνθα συνέπεσον ἀλλήλοις τὴν μὲν γῆν αἵματι πεφυρμένην, νεκροὺς δὲ κειμένους φιλίους καὶ πολεμίους μετ' ἀλλήλων, ἀσπίδας δὲ διατεθρυμμένας, δόρατα συντεθραυσμένα, ἐγχειρίδια γυμνὰ κολεῶν, τὰ μὲν χαμαί, τὰ δ' ἐν σώμασι, τὰ δ' ἔτι μετὰ χειρας. τότε μὲν οὖν, καὶ γὰρ ἦν ἤδη 15 ὀψέ, συνελκύσαντες τοὺς [τῶν πολεμίων] νεκροὺς εἴσω φάλαγγος ἐδειπνοποίησαντο καὶ ἐκοιμήθησαν· πρῶτὸν δὲ Γυῖλιν τὸν πολέμαρχον παρατάξαι τε ἐκέλευσε τὸ στράτευμα καὶ τρόπαιον ἵστασθαι καὶ στεφανοῦσθαι πάντας τῷ θεῷ καὶ τοὺς ἀύλητὰς πάντας ἀύλειν. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποιοῦν· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔπεμψαν κή- 16 ρυκα, ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς αἰτοῦντες θάψαι. καὶ οὕτω δὴ αἶ τε σπονδαὶ γίνονται καὶ ὁ Ἀγησίλαος οἴκαδε ἀπεχώρει, ἐλόμενος ἀντὶ τοῦ μέγιστος εἶναι ἐν τῇ Ἀσίᾳ οἴκοι τὰ νόμιμα μὲν ἄρχειν, τὰ νόμιμα δὲ ἄρχεσθαι.

Ἐκ δὲ τούτου κατανοήσας τοὺς Ἀργεῖους τὰ μὲν 17

οἴκοι καρπουμένους, Κόρινθον δὲ προσειληφότας, ἠδομένους δὲ τῷ πολέμῳ, στρατεύει ἐπ' αὐτούς· καὶ δηώσας πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν εὐθύς ἐκεῖθεν ὑπερβαλὼν κατὰ τὰ στενὰ εἰς Κόρινθον αἰρεῖ τὰ ἐπὶ τὸ Λέχαιον τείνοντα τεῖχη· καὶ ἀναπετάσας τῆς Πελοποννήσου τὰς πύλας οὕτως οἴκαδε ἀπελθὼν εἰς τὰ Τακίνθια ὅπου ἐτάχθη ὑπὸ τοῦ χοροποιοῦ τὸν παιᾶνα

18 τῷ θεῷ συνεπετέλει. ἐκ τούτου δὲ αἰσθανόμενος τοὺς Κορινθίους πάντα μὲν τὰ κτήνη ἐν τῷ Πειραίῳ σωζομένους, πᾶν δὲ τὸ Πείραιον σπείροντας καὶ καρπουμένους, μέγιστον δὲ ἠγησάμενος, ὅτι Βοιωτοὶ ταύτη ἐκ Κρεύσιος ὁρμώμενοι εὐπετῶς τοῖς Κορινθίοις παρεγίννοντο, στρατεύει ἐπὶ τὸ Πείραιον. ἰδὼν δὲ ὑπὸ πολλῶν φυλαττόμενον, ὡς ἐνδιδομένης τῆς πόλεως ἐξ

19 ἀρίστου μετεστρατοπεδεύσατο πρὸς τὸ ἄστυ· αἰσθόμενος δὲ ὑπὸ νύκτα βεβοηθηκότας ἐκ τοῦ Πειραίου εἰς τὴν πόλιν πασσυδία, ὑποστρέψας ἅμα τῇ ἡμέρᾳ αἰρεῖ τὸ Πείραιον, ἔρημον εὐρῶν φυλακῆς, καὶ τὰ τε ἄλλα τὰ ἐνόητα λαμβάνει καὶ τὰ τεῖχη ἃ ἐνετετείχιστο. ταῦτα

20 δὲ ποιήσας οἴκαδε ἀπεχώρησε. μετὰ δὲ ταῦτα προθύμων ὄντων τῶν Ἀχαιῶν εἰς τὴν συμμαχίαν καὶ δεομένων συστρατεύειν αὐτοῖς εἰς Ἀκαρνανίαν καὶ ἐπιθεμένων ἐν στενοῖς τῶν Ἀκαρνανῶν καταλαβὼν τοῖς φιλοῖς τὰ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν μάχην συνάπτει καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας αὐτῶν τρόπαιον ἐστήσατο, καὶ οὐ πρότερον ἔληξε πρὶν Ἀχαιοὺς μὲν φίλους ἐποίησεν Ἀκαρνανᾶς καὶ Αἰτωλοὺς καὶ Ἀργεῖους, ἑαυτῷ δὲ καὶ

21 συμμάχους. ἐπειδὴ δὲ εἰρήνης ἐπιθυμήσαντες οἱ πολέμιοι ἐπρεσβεύοντο, Ἀγησίλαος ἀντεῖπε τῇ εἰρήνῃ, ἕως τοὺς διὰ Λακεδαιμονίους φυγόντας Κορινθίων καὶ Θηβαίων ἠνάγκασε τὰς πόλεις οἴκαδε καταδέξα-

σθαι. ὕστερον δ' αὖ καὶ Φλιασίων τοὺς διὰ Λακε-
 δαιμονίους φηγόντας κατήγαγεν, αὐτὸς στρατευσά-
 μενος ἐπὶ Φλιοῦντα. εἰ δέ τις ἄλλη πη ταῦτα μέμφεται,
 ἀλλ' οὖν φιλειταιρία γε πραχθέντα φανερά ἐστι. καὶ 22
 γὰρ ἐπεὶ τοὺς ἐν Θήβαις τῶν Λακεδαιμονίων κατέκα-
 νον οἱ ἐναντίοι, βοηθῶν αὖ τούτοις στρατεύει ἐπὶ τὰς
 Θήβας. εὐρῶν δὲ ἀποτεταφρευμένα καὶ ἀπεσταυρω-
 μένα ἅπαντα, ὑπερβὰς τὰς Κυνὸς κεφαλὰς ἐδήγου τὴν
 χώραν μέχρι τοῦ ἄστεος, παρέχων καὶ ἐν πεδίῳ καὶ
 ἀνὰ τὰ ὄρη μάχεσθαι Θηβαίοις, εἰ βούλουτο. ἐστρά-
 τευσε δὲ καὶ τῷ ἐπιόντι ἔτει πάλιν ἐπὶ Θήβας· καὶ
 ὑπερβὰς τὰ κατὰ Σκῶλον σταυρώματα καὶ τάφρους
 ἐδήωσε τὰ λοιπὰ τῆς Βοιωτίας. τὰ μὲν δὴ μέχρι τού- 23
 του κοινῇ αὐτὸς τε καὶ ἡ πόλις εὐτύχει· ὅσα γε μὴν
 μετὰ τοῦτο σφάλματα ἐγένοντο οὐδεὶς ἂν εἴποι ὡς
 Ἀγησιλάου ἠγρουμένου ἐπράχθη. ἐπεὶ δ' αὖ τῆς ἐν
 Λεύκτροις συμφορᾶς γεγενημένης κατακαίνουσι τοὺς
 ἐν Τεγέα φίλους καὶ ξένους αὐτοῦ οἱ ἀντίπαλοι σὺν
 Μαντινεῦσι, συνεστηκότων ἤδη Βοιωτῶν τε πάντων
 καὶ Ἀρκάδων καὶ Ἠλείων, στρατεύει σὺν μόνῃ τῇ Λα-
 κεδαιμονίων δυνάμει, πολλῶν νομιζόντων οὐδ' ἂν
 ἐξελθεῖν Λακεδαιμονίους πολλοῦ χρόνου ἐκ τῆς αὐ-
 τῶν. δηώσας δὲ τὴν χώραν τῶν κατακανόντων τοὺς
 φίλους οὕτως αὖ οἴκαδε ἀπεχώρησεν. ἀπὸ γε μὴν 24
 τούτου ἐπὶ τὴν Λακεδαίμονα στρατευσαμένων Ἀρκά-
 δων τε πάντων καὶ Ἀργείων καὶ Ἠλείων καὶ Βοιωτῶν,
 καὶ σὺν αὐτοῖς Φωκέων καὶ Λοκρῶν ἀμφοτέρων καὶ
 Θετταλῶν καὶ Αἰνιάνων καὶ Ἀκαρνάνων καὶ Εὐβοέων,
 πρὸς δὲ τούτοις ἀφεστηκότων μὲν τῶν δούλων, πολ-
 λῶν δὲ περιοικίδων πόλεων, καὶ αὐτῶν Σπαρτιατῶν
 οὐ μειόνων ἀπολωλότων ἐν τῇ ἐν Λεύκτροις μάχῃ ἢ

λειπομένων, ὅμως διεφύλαξε τὴν πόλιν, καὶ ταῦτα
 ἀτείχιστον οὖσαν, ὅπου μὲν τῷ παντὶ πλείον ἂν εἶχον
 οἱ πολέμιοι, οὐκ ἐξάγων ἐνταῦθα, ὅπου δὲ οἱ πολῖται
 πλέον ἐξείν ἐμελλον, εὐρώστως παρατεταγμένος, νο-
 μίζων εἰς μὲν τὸ πλατὺ ἐξιών πάντοθεν ἂν περιέχε-
 σθαι, ἐν δὲ τοῖς στενοῖς καὶ ὑπερδεξίοις τόποις ὑπο-
 25 μένων τῷ παντὶ κρατεῖν ἂν. ἐπεὶ γε μὴν ἀπεχώρησε
 τὸ στράτευμα, πῶς οὐκ ἂν φαίη τις αὐτὸν εὐγνωμό-
 νως χρῆσθαι ἑαυτῷ; ὡς γὰρ τοῦ στρατεύεσθαι αὐτὸν
 καὶ πεξῆ καὶ ἐφ' ἵππων ἀπειργεν ἤδη τὸ γῆρας, χρη-
 μάτων δὲ ἑώρα τὴν πόλιν δεομένην, εἰ μέλλοι σύμμα-
 χόν τινα ἐξείν, ἐπὶ τὸ πορίζειν ταῦτα ἑαυτὸν ἔταξε.
 καὶ ὅσα μὲν ἐδύνατο οἴκοι μένων ἐμηχανᾶτο, ἃ δὲ και-
 ρὸς ἦν οὐκ ἔκνει μετιέναι, οὐδ' ἠσχύνετο, εἰ μέλλοι
 τὴν πόλιν ὠφελήσειν, πρεσβευτῆς ἐκπορευόμενος ἀντι-
 26 στρατηγοῦ. ὅμως δὲ καὶ ἐν τῇ πρεσβείᾳ μεγάλου
 στρατηγοῦ ἔργα διεπράξατο. Αὐτοφραδάτης τε γὰρ
 πολιορκῶν ἐν Ἀσσοῦ Ἀριοβαρζάνην σύμμαχον ὄντα
 δεῖσας Ἀγησίλαον φεύγων ᾤχετο. Κότυς δ' αὖ Ση-
 στὸν πολιορκῶν Ἀριοβαρζάνου ἔτι οὖσαν λύσας καὶ
 οὗτος τὴν πολιορκίαν ἀπηλλάγη. ὥστ' οὐκ ἀλόγως
 καὶ ἀπὸ τῆς πρεσβείας τρόπαιον τῶν πολεμίων ἐστήκει
 αὐτῷ. Μαύσωλός γε μὴν κατὰ θάλατταν ἑκατὸν ναυσί-
 πολιορκῶν ἀμφοτέρω τὰ χωρία ταῦτα οὐκ ἐτι δεῖσας
 27 ἀλλὰ πεισθεὶς ἀπέπλευσεν οἴκαδε. κἀνταῦθα οὖν ἄξια
 θαύματος διεπράξατο. οἱ τε γὰρ εὖ πεπονθέναι νο-
 μίζοντες ὑπ' αὐτοῦ καὶ οἱ φεύγοντες αὐτὸν χρήματα
 ἀμφοτέροι ἐδοσαν. Ταχῶς γε μὴν καὶ Μαύσωλος,
 διὰ τὴν πρόσθεν Ἀγησίλαου ξενίαν συμβαλόμενος καὶ
 οὗτος χρήματα τῇ Λακεδαίμονι, ἀπέπεμψαν αὐτὸν οἰ-
 28 καδε προπομπὴν δόντες μεγαλοπρεπῆ. ἐκ δὲ τούτου

ἤδη μὲν ἐγεγόνει ἔτη ἄμφι τὰ ὄγδοήκοντα· κατανε-
νοηκῶς δὲ τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα ἐπιθυμοῦντα τῷ
Πέρσῃ πολεμεῖν, καὶ πολλοὺς μὲν πεζοὺς, πολλοὺς δὲ
ἰππέας, πολλὰ δὲ χρήματα ἔχοντα, ἄσμενος ἤκουσεν
ὅτι μετεπέμπετο αὐτόν, καὶ ταῦτα ἡγεμονίαν ὑπι-
σχνούμενος. ἐνόμιζε γὰρ τῇ αὐτῇ ὁρμῇ τῷ μὲν Αἰ- 29
γυπτίῳ χάριν ἀποδώσειν ἀνθ' ὧν εὐεργετήκει τὴν
Λακεδαιμόνα, τοὺς δ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἕλληνας πάλιν
ἐλευθερώσειν, τῷ δὲ Πέρσῃ δίκην ἐπιθήσειν καὶ τῶν
πρόσθεν καὶ ὅτι νῦν σύμμαχος εἶναι φάσκων ἐπέταττε
Μεσσήνην ἀφιέναι. ἐπεὶ μὲντοι ὁ μεταπεμφάμενος 30
οὐκ ἀπεδίδου τὴν ἡγεμονίαν αὐτῷ, ὁ μὲν Ἀγησίλαος
ὡς τὸ μέγιστον ἐξηπατημένος ἐφρόντιζε τί δεῖ ποιεῖν.
ἐκ τούτου δὲ πρῶτον μὲν οἱ δίχα στρατευόμενοι τῶν
Αἰγυπτίων ἀφίστανται τοῦ βασιλέως, ἔπειτα δὲ καὶ οἱ
ἄλλοι πάντες ἀπέλιπον αὐτόν. καὶ αὐτὸς μὲν δεῖσας
ἀπεχώρησε φυγῇ εἰς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης, οἱ δ' Αἰ-
γύπτιοι στασιάζοντες διττοὺς βασιλέας αἰροῦνται. ἐν- 31
ταῦθα δὴ Ἀγησίλαος γινούσ ὅτι εἰ μὲν μηδετέρῳ συλ-
λήψοιτο, μισθὸν οὐδέτερος λύσει τοῖς Ἕλλησιν, ἀγο-
ρὰν δὲ οὐδέτερος παρέξει, ὁπότερός τ' ἂν κρατήσῃ,
οὗτος ἐχθρὸς ἔσται· εἰ δὲ τῷ ἑτέρῳ συλλήψοιτο, οὗ-
τός γε εὖ παθῶν ὡς τὸ εἰκὸς φίλος ἔσοιτο, οὕτω
δὴ κρίνας, ὁπότερος φιλέλλην μᾶλλον ἐδόκει εἶναι,
στρατευσάμενος μετὰ τούτου τὸν μὲν μισέλληνα
μάχῃ νικήσας χειροῦται, τὸν δ' ἕτερον συγκαθί-
στησι· καὶ φίλον ποιήσας τῇ Λακεδαιμόνι καὶ χρή-
ματα πολλὰ προσλαβὼν οὕτως ἀποπλεῖ οἴκαδε καί-
περ μέσου χειμῶνος ὄντος, σπεύδων ὡς μὴ ἀργὸς
ἢ πόλις εἰς τὸ ἐπιὸν θέρος πρὸς τοὺς πολεμίους γέ-
νοιτο.

III. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ εἴρηται ὅσα τῶν ἐκείνου ἔργων
 μετὰ πλείστων μαρτύρων ἐπράχθη. τὰ γὰρ τοιαῦτα
 οὐ τεκμηρίων προσδεῖται, ἀλλ' ἀναμνησαί μόνον ἀρ-
 κεῖ καὶ εὐθύς πιστεύεται. νῦν δὲ τὴν ἐν τῇ ψυχῇ αὐ-
 τοῦ ἀρετὴν πειράσομαι δηλοῦν, δι' ἣν ταῦτα ἔπραττε
 καὶ πάντων τῶν καλῶν ἦρα καὶ πάντα τὰ αἰσχρὰ ἐξε-
 2 δῶκεν. Ἀγησίλαος γὰρ τὰ μὲν θεῖα οὕτως ἐσέβετο
 ὡς καὶ οἱ πολέμιοι τοὺς ἐκείνου ὅρκους καὶ τὰς ἐκεί-
 νου σπονδὰς πιστοτέρας ἐνόμιζον ἢ τὴν ἑαυτῶν φι-
 λίαν· οἱ* μὲν ὠκνοῦν εἰς ταῦτὸν ἰέναι, Ἀγησίλαῳ δὲ
 αὐτοὺς ἐνεχείριζον. ὅπως δὲ μὴ τις ἀπιστῆ, καὶ ὄνο-
 3 μάσαι βούλομαι τοὺς ἐπιφανεστάτους αὐτῶν. Σπι-
 θριδάτης μὲν γε ὁ Πέρσης εἰδὼς ὅτι Φαρνάβαζος
 γῆμαι μὲν τὴν βασιλέως ἔπραττε θυγατέρα, τὴν δ'
 αὐτοῦ ἄνευ γάμου λαβεῖν ἐβούλετο, ὕβριν νομίσας
 τοῦτο Ἀγησίλαῳ ἑαυτὸν καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα
 4 καὶ τὴν δύναμιν ἐνεχείρισε. Κότυς δὲ ὁ τῶν Παφλα-
 γόνων ἄρχων βασιλεῖ μὲν οὐχ ὑπήκουσε δεξιὰν πέμ-
 πουτι, φοβούμενος μὴ ληφθεῖς ἢ χρήματα πολλὰ ἀπο-
 τίσειεν ἢ καὶ ἀποθάνοι, Ἀγησίλαου δὲ καὶ οὗτος ταῖς
 σπονδαῖς πιστεύσας εἰς τὸ στρατόπεδόν τε ἦλθε καὶ
 συμμαχίαν ποιησάμενος εἶλετο σὺν Ἀγησίλαῳ στρα-
 τεύεσθαι, χιλίους μὲν ἰππέας, δισχιλίους δὲ πελοπό-
 5 ρους ἔχων. ἀφίκετο δὲ καὶ Φαρνάβαζος Ἀγησίλαῳ
 εἰς λόγους καὶ διωμολόγησεν, εἰ μὴ αὐτὸς πάσης τῆς
 στρατιᾶς στρατηγὸς κατασταθεῖη, ἀποστήσεσθαι βα-
 σιλέως· ἦν μέντοι ἐγὼ γένωμαι στρατηγός, ἔφη, πο-
 λεμήσω σοι, ὦ Ἀγησίλαε, ὡς ἂν ἐγὼ δύνωμαι κρά-
 τιστα. καὶ ταῦτα λέγων ἐπίστανε μηδὲν ἂν παρά-
 σπονδον παθεῖν. οὕτω μέγα καὶ καλὸν κτῆμα τοῖς
 τε ἄλλοις ἅπασι καὶ ἀνδρὶ δὴ στρατηγῷ τὸ ὄσιόν τε

καὶ πιστὸν εἶναι τε καὶ ὄντα ἐγνώσθαι. καὶ περὶ μὲν εὐσεβείας ταῦτα.

Περὶ γε μὴν τῆς εἰς χρήματα δικαιοσύνης ποῖα **IV.**
 ἂν τις μείζω τεκμήρια ἔχοι τῶνδε; ὑπὸ γὰρ Ἀγησι-
 λάου στέρεσθαι μὲν οὐδεὶς οὐδὲν πώποτε ἐνεκάλεσεν,
 εὖ δὲ πεπονθέναι πολλοὶ πολλὰ ὠμολόγουν. ὅτῳ δὲ
 ἡδὺ τὰ αὐτοῦ διδόναι ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων, πῶς
 ἂν οὗτος ἐθέλοι τὰ ἀλλότρια ἀποστερεῖν ἐφ' ᾧ κα-
 κόδοξος εἶναι; εἰ γὰρ χρημάτων ἐπιθυμοίῃ, πολὺ
 ἀπραγμονέστερον τὰ αὐτοῦ φυλάττειν ἢ τὰ μὴ προσ-
 ἦκοντα λαμβάνειν. ὅς δὲ δὴ καὶ χάριτας ἀποστερεῖν **2**
 μὴ ἐθέλοι, ὧν οὐκ εἰσὶ δίκαι πρὸς τὸν μὴ ἀποδιδόντα,
 πῶς ἄ γε καὶ νόμος κωλύει ἐθέλοι ἂν ἀποστερεῖν;
 Ἀγησίλαος δὲ οὐ μόνον τὸ μὴ ἀποδιδόναι χάριτας
 ἄδικον ἔκριεν, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ πολὺ μείζους τὸν
 μείζω δυνάμενον. τὰ γε μὴν τῆς πόλεως κλέπτειν πῆ **3**
 ἂν τις αὐτὸν εἰκότως αἰτιάσαιτο, ὅς καὶ τὰς αὐτῷ
 χάριτας ὀφειλομένας τῇ πατρίδι καρποῦσθαι παρεδί-
 δου; τὸ δ' ὅποτε βούλοιο εὖ ποιεῖν ἢ πόλιν ἢ φί-
 λους χρήμασι, δύνασθαι παρ' ἐτέρων λαμβάνοντα
 ὠφελεῖν, οὐ καὶ τοῦτο μέγα τεκμήριον ἐγκρατείας
 χρημάτων; εἰ γὰρ ἐπῶλει τὰς χάριτας ἢ μισθοῦ **4**
 εὐεργέτη, οὐδεὶς ἂν οὐδὲν ὀφείλειν αὐτῷ ἐνόμισεν.
 ἀλλ' οἱ προῖκα εὖ πεπονθότες, οὔτοι ἀεὶ ἡδέως ὑπη-
 ρετοῦσι τῷ εὐεργέτῃ, καὶ διότι εὖ ἔπαθον καὶ διότι
 προεπιστεύθησαν ἄξιοι εἶναι παρακαταθήκην χάριτος
 φυλάττειν. ὅστις δ' ἠρεῖτο καὶ σὺν τῷ γενναίῳ μειον- **5**
 εκτεῖν ἢ σὺν τῷ ἀδίκῳ πλέον ἔχειν, πῶς οὗτος οὐκ
 ἂν πολὺ τὴν αἰσχροκέρδειαν ἀποφεύγοι; ἐκεῖνος τοί-
 νυν κριθεὶς ὑπὸ τῆς πόλεως ἅπαντα ἔχειν τὰ Ἄγιδος
 τὰ ἡμίσεια τοῖς ἀπὸ μητρὸς αὐτῷ ὁμογούνοις μετέδωκεν,

ὅτι πενομένους αὐτοὺς ἐώρα. ὡς δὲ ταῦτα ἀληθῆ πάσα
 6 μάρτυς ἢ τῶν Λακεδαιμονίων πόλις. διδόντος δ' αὐ-
 τῷ πάμπολλα δῶρα Τιθραύστου, εἰ ἀπέλθοι ἐκ τῆς
 χώρας, ἀπεκρίνατο ὁ Ἀγησίλαος, ὦ Τιθραύστα, νο-
 μίζεται παρ' ἡμῖν τῷ ἄρχοντι κάλλιον εἶναι τὴν στρα-
 τιὰν ἢ ἑαυτὸν πλουτίζειν, καὶ παρὰ τῶν πολεμίων
 λάφυρα μᾶλλον πειραῶσθαι ἢ δῶρα λαμβάνειν.

V. Ἀλλὰ μὴν καὶ ὅσαι γε ἠδοναὶ πολλῶν κρατοῦσιν
 ἀνθρώπων, ποίας οἶδέ τις Ἀγησίλαον ἠττηθέντα; ὅς
 μέθης μὲν ἀποσχέσθαι ὁμοίως ᾤετο χρῆναι καὶ μα-
 νίας, σίτων δ' ὑπὲρ καιρὸν ὁμοίως καὶ ἀργίας. δι-
 μοιρίαν γε μὴν λαμβάνων ἐν ταῖς θοίναις οὐχ ὅπως
 ἀμφοτέραις ἐχρῆτο, ἀλλὰ διαπέμπων οὐδετέραν αὐτῷ
 κατέλειπε, νομίζων βασιλεῖ τοῦτο διπλασιασθῆναι οὐχὶ
 πλησμονῆς ἕνεκα, ἀλλ' ὅπως ἔχοι καὶ τούτῳ τιμᾶν εἰ
 2 τινα βούλοιο. οὐ μὴν ὑπνω γε δεσπότη ἀλλ' ἀρχο-
 μένω ὑπὸ τῶν πράξεων ἐχρῆτο, καὶ εὐνήν γε εἰ μὴ
 τῶν συνόντων φανλοτάτην ἔχοι, αἰδούμενος οὐκ ἄδη-
 λος ἦν· ἠγείτο γὰρ ἄρχοντι προσήκειν οὐ μαλακία ἀλλὰ
 3 καρτερίᾳ τῶν ἰδιωτῶν περιεῖναι. τάδε μέντοι πλεον-
 εκτῶν οὐκ ἠσχύνετο, ἐν μὲν τῷ θερεὶ τοῦ ἡλίου, ἐν
 δὲ τῷ χειμῶνι τοῦ ψύχους· καὶ μὴν εἴ ποτε μοχθῆσαι
 στρατιᾷ συμβαίη, ἐκὼν ἐπόνει παρὰ τοὺς ἄλλους, νο-
 μίζων πάντα τὰ τοιαῦτα παραμυθίαν εἶναι τοῖς στρα-
 τιώταις. ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, Ἀγησίλαος πονῶν
 4 μὲν ἠγάλλετο, θαστώνην δὲ πάμπαν οὐ προσίετο. περὶ
 γε μὴν ἀφροδισίων ἐγκρατείας αὐτοῦ ἄρ' οὐχὶ εἰ μὴ
 του ἄλλου ἀλλὰ θαύματος ἕνεκα ἄξιον μνησθῆναι;
 τὸ μὲν γὰρ ὧν μὴ ἐπεθύμησεν ἀπέχεσθαι ἀνθρώπινον
 ἂν τις φαίη εἶναι· τὸ δὲ Μεγαβάτου τοῦ Σπιθριδάτου
 παιδὸς ἐρασθέντα ὥσπερ ἂν τοῦ καλλίστου ἢ σφοδρο-

τάτη φυσίς ἐρασθείη, ἔπειτα ἠνίκα ἐπιχωρίου ὄντος τοῖς Πέρσαις φιλεῖν οὓς ἂν τιμῶσιν ἐπεχείρησε καὶ ὁ Μεγαβάτης φιλεῖν τὸν Ἀγησίλαον, διαμάχεσθαι ἀνὰ κράτος τὸ μὴ φιληθῆναι, ἅρ' οὐ τοῦτό γε ἤδη τὸ σωφρόνημα καὶ λίαν γεννικόν; ἐπεὶ δὲ ὥσπερ ἀτιμα- 5 σθῆναι νομίσας ὁ Μεγαβάτης τοῦ λοιποῦ οὐκέτι φιλεῖν ἐπειράτο, προσφέρει τινὶ λόγον τῶν ἐταίρων ὁ Ἀγησίλαος πείθειν τὸν Μεγαβάτην πάλιν τιμᾶν αὐτόν. ἐρομένου δὲ τοῦ ἐταίρου, ἦν πεισθῆ ὁ Μεγαβάτης, εἰ φιλήσει, ἐνταῦθα διασιωπήσας ὁ Ἀγησίλαος εἶπεν, Οὐ τῷ σιῶ, οὐδ' εἰ μέλλοιμί γε αὐτίκα μάλα κάλλιστός τε καὶ ἰσχυρότατος καὶ τάχιστος ἀνθρώπων ἔσσεσθαι· μάχεσθαί γε μέντοι πάλιν τὴν αὐτὴν μάχην ὄμνυμι πάντα θεοὺς ἢ μὴν μᾶλλον βούλεσθαι ἢ πάντα μοι ὅσα ὀρθῶ χρυσᾶ γενέσθαι. καὶ ὅ,τι μὲν δὴ 6 ὑπολαμβάνουσί τινες ταῦτα οὐκ ἄγνοῶ· ἐγὼ μέντοι δοκῶ εἰδέναι ὅτι πολὺ πλέονες τῶν πολεμίων ἢ τῶν τοιούτων δύνανται κρατεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὀλίγων εἰδόντων πολλοῖς ἔξεστιν ἀπιστεῖν· τὰ δὲ πάντες ἐπιστάμεθα ὅτι ἤκιστα μὲν οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν ἀνθρώπων λανθάνουσιν ὅ,τι ἂν ποιῶσιν· Ἀγησίλαον δέ τι πράξαντα [μὲν] τοιοῦτον οὔτε ἰδὼν πάποτε οὐδεὶς ἀνήγγειλεν οὔτε εἰκάζων πιστὰ ἂν ἔδοξε λέγειν. καὶ 7 γὰρ εἰς οἰκίαν μὲν οὐδεμίαν ἰδίᾳ ἐν ἀποδημίᾳ κατήγετο, αἰεὶ δὲ ἦν ἢ ἐν ἰερῶ, ἔνθα δὴ ἀδύνατον τὰ τοιαῦτα πράττειν, ἢ ἐν φανεροῶ, μάρτυρας τοὺς πάντων ὀφθαλμοὺς τῆς σωφροσύνης ποιούμενος. εἰ δ' ἐγὼ ταῦτα ψεύδομαι ἀντία τῆς Ἑλλάδος ἐπισταμένης, ἐκεῖνον μὲν οὐδὲν ἐπαινώ, ἑμαυτὸν δὲ ψέγω.

Ἀνδρείας γε μὴν οὐκ ἀφανῆ τεκμήριά μοι δοκεῖ VI. παρασχέσθαι ὑφιστάμενος μὲν αἰεὶ πολεμεῖν πρὸς τοὺς

ἰσχυροτάτους τῶν ἐχθρῶν τῇ τε πόλει καὶ τῇ Ἑλλάδι,
 ἐν δὲ τοῖς πρὸς τούτους ἀγῶσι πρῶτον ἑαυτὸν τάτ-
 2 τω. ἔνθα γε μὴν ἠθέλησαν αὐτῷ οἱ πολέμιοι μάχην
 συνάψαι, οὐ φόβῳ τρεψάμενος νίκης ἔτυχεν, ἀλλὰ
 μάχῃ ἀντιτύπῳ κρατήσας τρόπαιον ἐστήσατο, ἀθά-
 νατα μὲν τῆς ἑαυτοῦ ἀρετῆς μνημεῖα καταλιπών, σαφῆ
 δὲ καὶ αὐτὸς σημεῖα ἀπενεγκάμενος τοῦ θυμῷ μάχε-
 σθαι· ὥστ' οὐκ ἀκούοντας ἀλλ' ὀρώντας ἐξῆν αὐτοῦ
 3 τὴν ψυχὴν δοκιμάζειν. τρόπαια μὴν Ἀγησιλάου οὐχ
 ὅσα ἐστήσατο ἀλλ' ὅσα ἐστρατεύσατο δίκαιον νομί-
 ζειν. μείον μὲν γὰρ οὐδὲν ἐκράτει ὅτε οὐκ ἠθέλου
 αὐτῷ οἱ πολέμιοι μάχεσθαι, ἀκινδυνότερον δὲ καὶ
 συμφορώτερον τῇ τε πόλει καὶ τοῖς συμμαχοῖς· καὶ
 ἐν τοῖς ἀγῶσι δὲ οὐδὲν ἤττον τοὺς ἀκουσιτὴ ἢ τοὺς διὰ
 4 μάχης νικῶντας στεφανοῦσι. τὴν γε μὴν σοφίαν αὐ-
 τοῦ ποῖαι τῶν ἐκείνου πράξεων οὐκ ἐπιδεικνύουσιν;
 ὅς τῇ μὲν πατρίδι οὕτως ἐχρῆτο ὥστε μάλιστα πειθό-
 μενος * ἐταίροις δὲ πρόθυμος ὢν ἀπροφασίστους τοὺς
 φίλους ἐκέκτητο· τοὺς δὲ γε στρατιώτας ἅμα πειθο-
 μένους καὶ φιλοῦντας αὐτὸν παρεῖχε. καίτοι πῶς ἂν
 ἰσχυροτέρα γένοιτο φάλαγξ ἢ διὰ τὸ μὲν πείθεσθαι
 εὐτακτος οὔσα, διὰ δὲ τὸ φιλεῖν τὸν ἄρχοντα πιστῶς
 5 παροῦσα; τοὺς γε μὴν πολεμίους εἶχε ψέγειν μὲν οὐ
 δυναμένους, μισεῖν δὲ ἀναγκαζομένους. τοὺς γὰρ
 συμμαχοὺς αἰεὶ πλέον ἔχειν αὐτῶν ἐμηχανᾶτο, ἐξαπα-
 τῶν μὲν ὅπου καιρὸς εἴη, φθάνων δὲ ὅπου τάχους
 δέοι, λήθων δὲ ὅπου τοῦτο συμφέροι, πάντα δὲ τὰ-
 ναντία πρὸς τοὺς πολεμίους ἢ πρὸς τοὺς φίλους ἐπι-
 6 τηδεύων. καὶ γὰρ νυκτὶ μὲν ὅσαπερ ἡμέρα ἐχρῆτο,
 ἡμέρα δὲ ὅσαπερ νυκτὶ, πολλάκις ἄδηλος γιγνόμενος
 ὅπου τε εἴη καὶ ὅποι ἴοι καὶ ὅ,τι ποιήσοι. ὥστε καὶ

τὰ ἐχυρὰ ἀνώχυρα τοῖς ἐχθροῖς καθίστη, τὰ μὲν παρ-
 ιῶν, τὰ δὲ ὑπερβαίνων, τὰ δὲ κλέπτων. ὁπότε γε 7
 μὴν πορεύοιτο εἰδὼς ὅτι ἐξείη τοῖς πολεμίοις μάχε-
 σθαι, εἰ βούλοιντο, συντεταγμένον μὲν οὕτως ἦγε τὸ
 στρατεύμα ὡς ἂν ἐπικουρεῖν μάλιστα ἑαυτῷ δύναιτο,
 ἡσύχως δὲ ὡσπερ ἂν παρθένος ἢ σωφρονεστάτη προ-
 βαίνοι, νομίζων ἐν τῷ τοιούτῳ τό τε ἀτρεμὲς καὶ ἀνεκ-
 πληκτότατον καὶ ἀθορυβητότατον καὶ ἀναμαρτητότα-
 τον καὶ δυσεπιβουλευτότατον εἶναι. τοιγαροῦν τοι- 8
 αῦτα ποιῶν τοῖς μὲν πολεμίοις δεινὸς ἦν, τοῖς δὲ φί-
 λοις θάρρος καὶ ῥώμην ἐνεποίει. ὥστε ἀκαταφρόνητος
 μὲν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν διετέλεσεν, ἀξήμιος δ' ὑπὸ τῶν
 πολιτῶν, ἄμεμπτος δ' ὑπὸ τῶν φίλων, πολυεραστό-
 τατος δὲ καὶ πολυεπαινετώτατος ὑπὸ πάντων ἀν-
 θρώπων.

Ὡς γε μὴν φιλόπολις ἦν καθ' ἑν μὲν ἕκαστον μα- VII.
 κρόν ἂν εἴη γράφειν· οἶομαι γὰρ οὐδὲν εἶναι τῶν
 πεπραγμένων αὐτῷ ὅ,τι οὐκ εἰς τοῦτο συντείνει. ὡς
 δ' ἐν βραχεῖ εἰπεῖν, ἅπαντες ἐπιστάμεθα ὅτι Ἀγησί-
 λαος, ὅπου ᾤετο τὴν πατρίδα τι ὠφελήσειν, οὐ πόνων
 ὑφίετο, οὐ κινδύνων ἀφίστατο, οὐ χρημάτων ἐφείδετο,
 οὐ σῶμα, οὐ γῆρας προὔφασίζετο, ἀλλὰ καὶ βασιλέως
 ἀγαθοῦ τοῦτο ἔργον ἐνόμιζε τὸ τοὺς ἀρχομένους ὡς
 πλεῖστα ἀγαθὰ ποιεῖν. ἐν τοῖς μεγίστοις δὲ ὠφελή- 2
 μασι τῆς πατρίδος καὶ τότε ἐγὼ τίθημι αὐτοῦ ὅτι δυ-
 νατώτατος ὢν ἐν τῇ πόλει φανερός ἦν μάλιστα τοῖς
 νόμοις λατρεύων. τίς γὰρ ἂν ἠθέλησεν ἀπειθεῖν ὄρων
 τὸν βασιλέα πειθόμενον; τίς δ' ἂν ἠγούμενος μειονε-
 κτεῖν νεώτερόν τι ἐπεχείρησε ποιεῖν εἰδὼς τὸν βασιλέα
 νομίμως καὶ τὸ κρατεῖσθαι φέροντα; ὅς καὶ πρὸς τοὺς 3
 διαφοροὺς ἐν τῇ πόλει ὡσπερ πατὴρ πρὸς παῖδας

προσεφέρετο. ἐλοιδορεῖτο μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς ἁμαρτή-
μασιν, ἐτίμα δ' εἴ τι καλὸν πράττειεν, παρίστατο δ' εἴ-
τις συμφορὰ συμβαίνοι, ἐχθρὸν μὲν οὐδένα ἡγού-
μενος πολίτην, ἐπαινεῖν δὲ πάντας ἐθέλων, σώζεσθαι
δὲ πάντας κέρδος νομίζων, ζημίαν δὲ τιθεὶς εἰ καὶ ὁ
μικροῦ ἄξιος ἀπόλοιτο· εἰ δ' ἐν τοῖς νόμοις ἡρεμοῦν-
τες διαμένοιεν, δῆλος ἦν εὐδαίμονα μὲν ἀεὶ ἔσεσθαι
τὴν πατρίδα λογιζόμενος, ἰσχυρὰν δὲ τότε ὅταν οἱ
4 Ἕλληνες σωφρονῶσιν. εἰ γε μὴν αὖ καλὸν Ἕλληνα
ὄντα φιλέλληνα εἶναι, τίνα τις εἶδεν ἄλλον στρατηγὸν
ἢ πόλιν οὐκ ἐθέλοντα αἰρεῖν, ὅταν οἴηται πορθήσειν,
ἢ συμφορὰν νομίζοντα τὸ νικᾶν ἐν τῷ πρὸς Ἕλληνας
5 πολέμῳ; ἐκεῖνος τοίνυν, ἀγγελίας μὲν ἐλθούσης αὐτῷ
ὡς ἐν τῇ ἐν Κορίνθῳ μάχῃ ὀκτῶ μὲν Λακεδαιμονίων,
ἐγγύς δὲ μύριοι τῶν πολεμίων τεθναῖεν, οὐκ ἐφησθεις
φανερὸς ἐγένετο, ἀλλ' εἶπεν ἄρα, Φεῦ, ὦ Ἑλλάς, ὅποτε
οἱ νῦν τεθνηκότες ἱκανοὶ ἦσαν ζῶντες νικᾶν μαχό-
6 μενοι πάντας τοὺς βαρβάρους. Κορινθίων γε μὴν τῶν
φευγόντων λεγόντων ὅτι ἐνδιδοῖτο αὐτοῖς ἡ πόλις,
καὶ μηχανὰς ἐπιδεικνύντων αἷς πάντως ἠλπίζον ἐλεῖν
τὰ τείχη, οὐκ ἤθελε προσβάλλειν, λέγων ὅτι οὐκ ἀν-
δραποδίξεσθαι δεοὶ Ἑλληνίδας πόλεις ἀλλὰ σωφρονί-
ζειν. εἰ δὲ τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἔφη, ἡμῶν αὐτῶν
ἀφανιοῦμεν, ὁρᾶν χρὴ μὴ οὐδ' ἔξομεν μεθ' ὅτου τῶν
7 βαρβάρων κρατήσομεν. εἰ δ' αὖ καλὸν καὶ μισοπέρ-
σῃν εἶναι, ὅτι καὶ ὁ πάλαι ἐξεστράτευσεν ὡς δουλω-
σόμενος τὴν Ἑλλάδα καὶ ὁ νῦν συμμαχεῖ μὲν τούτοις
μεθ' ὀποτέρων ἂν οἴηται μείζω βλάβειν, δωρεῖται δ'
ἐκείνοις οὓς ἂν νομίζῃ λαβόντας πλεῖστα κακὰ τοὺς
Ἕλληνας ποιήσειν, εἰρήνην δὲ συμπράττει ἐξ ἧς ἂν
ἡγήται μάλιστα ἡμᾶς ἀλλήλοις πολεμήσειν· ὁρῶσι

μὲν οὖν ἅπαντες ταῦτα· ἐπεμελήθη δέ τις ἄλλος πώποτε πλὴν Ἀγησίλαος ἢ ὅπως φῦλόν τι ἀποστήσεται τοῦ Πέρσου ἢ ὅπως τὸ ἀποστὰν μὴ ἀπόληται ἢ τὸ παράπαν ὡς καὶ βασιλεὺς κακὰ ἔχων μὴ δυνήσεται τοῖς Ἑλλησι πράγματα παρέχειν; ὅς καὶ πολεμούσης τῆς πατρίδος πρὸς Ἑλληνας ὅμως τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ τῇ Ἑλλάδι οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' ἐξέπλευσεν ὅ,τι δύναιτο κακὸν ποιήσων τὸν βάρβαρον.

Ἄλλὰ μὴν ἄξιόν γε αὐτοῦ καὶ τὸ εὐχαρι μὴ σιω-^{VIII.}
 πᾶσθαι· ᾧ γε ὑπαρχούσης μὲν τιμῆς, παρούσης δὲ
 δυνάμεως, πρὸς δὲ τούτοις βασιλείας, καὶ ταύτης οὐκ
 ἐπιβουλευομένης ἀλλ' ἀγαπωμένης, τὸ μὲν μέγαλαυχον
 οὐκ ἂν εἶδέ τις, τὸ δὲ φιλόστοργον καὶ θεραπευτικὸν
 τῶν φίλων καὶ μὴ ζητῶν κατενόησεν ἄν. καὶ μὴν 2
 μετεῖχε μὲν ἡδιστα παιδικῶν λόγων, συνεσπούδαζε δὲ
 πᾶν ὅ,τι δέοι φίλοις. διὰ δὲ τὸ εὐέλπις καὶ εὐθυμος
 καὶ ἀεὶ ἰλαρὸς εἶναι πολλοὺς ἐποίει μὴ τοῦ διαπρά-
 ξασθαι τι μόνον ἔνεκα πλησιάζειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἡδίου-
 διημερεύειν. ἥκιστα δ' ὦν οἷος μεγαληγορεῖν ὅμως
 τῶν ἐπαινούντων αὐτοὺς οὐ βαρέως ἤκουεν, ἡγού-
 μενος βλάπτειν οὐδὲν αὐτούς, ὑπισχνεῖσθαι δὲ ἄνδρας
 ἀγαθοὺς ἔσεσθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ τῇ μεγαλογνωμοσύνη 3
 γε ὡς εὐκαιρῶς ἐχρηῆτο οὐ παραλείπτέον. ἐκεῖνος γὰρ
 ὅτ' ἦλθεν αὐτῷ ἐπιστολὴ παρὰ βασιλέως, ἣν ὁ μετὰ
 Καλλέα τοῦ Λακεδαιμονίου Πέρσης ἤνεγκε, περὶ ξε-
 νίας τε καὶ φιλίας αὐτοῦ, ταύτην μὲν οὐκ ἐδέξατο,
 τῷ δὲ φέροντι εἶπεν ἀπαγγεῖλαι βασιλεῖ ὡς ἰδίᾳ μὲν
 πρὸς αὐτὸν οὐδὲν δέοι ἐπιστολὰς πέμπειν, ἣν δὲ φί-
 λος τῇ Λακεδαίμονι καὶ τῇ Ἑλλάδι εὐνους ὦν φαίνηται,
 ὅτι καὶ αὐτὸς φίλος ἀνὰ κράτος αὐτῷ ἔσοιτο· ἦν μέν-
 τοι, ἔφη, ἐπιβουλεύων ἀλίσκηται, μῆδ' ἂν πάνυ πολ-

4 λὰς ἐπιστολὰς δέχωμαι, φίλον ἔξειν με οἰέσθω. ἐγὼ οὖν καὶ τοῦτο ἐπαινῶ Ἀγησιλάου τὸ πρὸς τὸ ἀρέσκειν τοῖς Ἑλλησιν ὑπεριδεῖν τὴν βασιλέως ξενίαν. ἄγαμαι δὲ κάκεινο ὅτι οὐχ ὀπότερος πλείω τε χρήματα ἔχει καὶ πλειόνων ἄρχοι, τούτῳ ἠγγήσατο μείζον φρονητέον εἶναι, ἀλλ' ὀπότερος αὐτός τε ἀμείνων εἶη καὶ ἀμει-
 5 νύων ἠγροῖτο. ἐπαινῶ δὲ κάκεινο τῆς προνοίας αὐτοῦ ὅτι νομίζων ἀγαθὸν τῇ Ἑλλάδι ἀφίστασθαι τοῦ βασιλέως ὡς πλείστους σατράπας, οὐκ ἐκρατήθη οὔθ' ὑπὸ δώρων οὔθ' ὑπὸ τῆς βασιλέως ῥώμης ἐθελῆσαι ξενωθῆναι αὐτῷ, ἀλλ' ἐφυλάξατο μὴ ἄπιστος γενέσθαι τοῖς
 6 ἀφίστασθαι βουλομένοις. ἐκεῖνό γε μὴν αὐτοῦ τίς οὐκ ἂν ἀγασθεῖη; ὁ μὲν γὰρ Πέρσης, νομίζων, ἦν χρήματα πλείστα ἔχη, πάνθ' ὑφ' ἑαυτῷ ποιήσεσθαι, διὰ τοῦτο πᾶν μὲν τὸ ἐν ἀνθρώποις χρυσίον, πᾶν δὲ τὸ ἀργύριον, πάντα δὲ τὰ πολυτελέστατα ἐπειράτο πρὸς ἑαυτὸν ἀθροίζειν. ὁ δὲ οὕτως ἀντεσκευάσατο τὸν οἶκον
 7 ὥστε τούτων μηδενὸς προσδεῖσθαι. εἰ δέ τις ταῦτα ἀπιστεῖ, ιδέτω μὲν οἷα οἰκία ἦρκει αὐτῷ, θεασάσθω δὲ τὰς θύρας αὐτοῦ· εἰκάσειε γὰρ ἂν τις ἔτι ταύτας ἐκείνας εἶναι ἄσπερ Ἀριστόδημος ὁ Ἡρακλέους ὅτι κατῆλθε λαβὼν ἐπεστήσατο· πειράσθω δὲ θεάσασθαι τὴν ἔνδον κατασκευήν, ἐννοησάτω δὲ ὡς ἐθοίναζεν ἐν ταῖς θυσίαις, ἀκουσάτω δὲ ὡς ἐπὶ πολιτικοῦ καννά-
 8 θρου κατῆει εἰς Ἀμύκλας ἢ θυγάτηρ αὐτοῦ. τοιγαροῦν οὕτως ἐφαρμοσας τὰς δαπάνας ταῖς προσόδοις οὐδὲν ἠναγκάζετο χρημάτων ἕνεκα ἄδικον πράττειν. καίτοι καλὸν μὲν δοκεῖ εἶναι τείχη ἀνάλωτα κτᾶσθαι ὑπὸ πολεμίων· πολὺ μέντοι ἕγωγε κάλλιον κρίνω τὸ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἀνάλωτον κατασκευάσαι καὶ ὑπὸ χρημάτων καὶ ὑπὸ ἠδονῶν καὶ ὑπὸ φόβου.

Ἄλλὰ μὴν ἐρῶ γε ὡς καὶ τὸν τρόπον ὑπεστήσατο IX. τῆ τοῦ Πέρσου ἀλαξουεῖα. πρῶτον μὲν γὰρ ὁ μὲν τῷ σπανίως ὀραῖσθαι ἐσεμνύνητο, Ἀγησίλαος δὲ τῷ ἀεὶ ἐμφανῆς εἶναι ἠγάλλετο, νομίζων αἰσχροουργία μὲν τὸ ἀφανίζεσθαι πρέπειν, τῷ δὲ εἰς κάλλος βίῳ τὸ φῶς μᾶλλον κόσμον παρέχειν. ἔπειτα δὲ ὁ μὲν τῷ δυσ- 2 πρόσοδος εἶναι ἐσεμνύνητο, ὁ δὲ τῷ πᾶσιν εὐπρόσοδος εἶναι ἔχαιρε· καὶ ὁ μὲν ἠβρύνετο τῷ βραδέως διαπράττειν, ὁ δὲ τότε μάλιστα ἔχαιρεν ὅποτε τάχιστα τυχόντας ὧν δέοιντο ἀποπέμποι. ἀλλὰ μὴν καὶ τὴν 3 εὐπάθειαν ὅσῳ ῥάονα καὶ εὐπορωτέραν Ἀγησίλαος ἐπετήδευσεν ἄξιον κατανοῆσαι. τῷ μὲν γὰρ Πέρσῃ πᾶσαν γῆν περιέροχονται μαστεύοντες τί ἂν ἠδέως πίοι, μυρῖοι δὲ τεχνῶνται τί ἂν ἠδέως φάγοι· ὅπως γε μὴν καταδάρθοι οὐδ' ἂν εἶποι τις ὅσα πραγματεύονται. Ἀγησίλαος δὲ διὰ τὸ φιλόπονος εἶναι πᾶν μὲν τὸ παρὸν ἠδέως ἔπινε, πᾶν δὲ τὸ συντυχὸν ἠδέως ἦσθιεν· εἰς δὲ τὸ ἀσμένως κοιμηθῆναι πᾶς τόπος ἱκανὸς ἦν αὐτῷ. καὶ ταῦτα οὐ μόνον πράττων ἔχαιρεν, 4 ἀλλὰ καὶ ἐνθυμούμενος ἠγάλλετο ὅτι αὐτὸς μὲν ἐν μέσαις ταῖς εὐφροσύναις ἀναστρέφοιτο, τὸν δὲ βάρβαρον ἐώρα, εἰ μέλλοι ἀλύπως βιώσεσθαι, συνελκυστέον αὐτῷ ἀπὸ περάτων τῆς γῆς τὰ τέρψοντα. εὐ- 5 φραϊνε δὲ αὐτὸν καὶ τάδε ὅτι αὐτὸς μὲν ἦδει τῆ τῶν θεῶν κατασκευῇ δυνάμενος ἀλύπως χρῆσθαι, τὸν δὲ ἐώρα φεύγοντα μὲν θάλη, φεύγοντα δὲ ψύχη, δι' ἀσθένειαν ψυχῆς, οὐκ ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἀλλὰ θηρίων τῶν ἀσθενεστάτων βίον μιμούμενον. ἐκεῖνό γε μὴν 6 πᾶς οὐ καλὸν καὶ μεγαλόγνωμον, τὸ αὐτὸν μὲν ἀνδρὸς ἔργοις καὶ κτήμασι κοσμεῖν τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, κύναις τε πολλοῦς θηρευτὰς καὶ ἵππους πολεμιστη-

ρίους τρέφοντα, Κυνίσκαν δὲ ἀδελφὴν οὖσαν πείσαι ἄρματοτροφεῖν καὶ ἐπιδείξει νικώσης αὐτῆς ὅτι τὸ θρέμμα τοῦτο οὐκ ἀνδραγαθίας ἀλλὰ πλούτου ἐπί-
 7 δειγμά ἐστι. τόδε γε μὴν πῶς οὐ σαφῶς πρὸς τὸ γενναῖον ἔγνω ὅτι ἄρματι μὲν νικήσας τοὺς ἰδιώτας οὐδὲν ὀνομαστότερος ἂν γένοιτο, εἰ δὲ φίλην μὲν πάντων μάλιστα τὴν πόλιν ἔχοι, πλείστους δὲ φίλους καὶ ἀρίστους ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν κεκτήτο, νικῶν δὲ τὴν μὲν πατρίδα καὶ τοὺς ἑταίρους εὐεργετῶν, τοὺς δὲ ἀντιπάλους τιμωρούμενος, ὅτι οὕτως ἂν εἴη νικηφόρος τῶν καλλίστων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων ἀγωνισμάτων καὶ ὀνομαστότατος καὶ ζῶν καὶ τελευτήσας γένοιτ' ἄν;

X. Ἐγὼ μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα ἐπαινῶ Ἀγησίλαον. ταῦτα γὰρ οὐχ ὥσπερ εἰ θησαυρῶ τις ἐντύχοι, πλουσιώτερος μὲν ἂν εἴη, οἰκονομικώτερος δ' οὐδὲν ἄν, καὶ εἰ νόσου δὲ πολεμίοις ἐμπεσοῦσης κρατήσκειν, εὐτυχέστερος μὲν ἂν εἴη, στρατηγικώτερος δὲ οὐδὲν ἄν. ὁ δὲ καρτερία μὲν πρωτεύων ἐνθα πονεῖν καιρός, ἀλκῆ δὲ ὅπου ἀνδρείας ἀγών, γνώμη δὲ ὅπου βουλήσ ἔργον, οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ δικαίως ἀνὴρ ἀγαθὸς παντε-
 2 λῶς ἂν νομίζεσθαι. εἰ δὲ καλὸν εὖρημα ἀνθρώποις στάθμη καὶ κανὼν πρὸς τὸ ἀγαθὰ ἐργάζεσθαι, καλὸν ἂν μοι δοκεῖ ἢ Ἀγησιλάου ἀρετὴ παράδειγμα γενέσθαι τοῖς ἀνδραγαθίαν ἀσκεῖν βουλομένοις. τίς γὰρ ἂν ἢ θεοσεβῆ μιμούμενος ἀνόσιος γένοιτο ἢ δίκαιον ἄδικος ἢ σώφρονα ὑβριστῆς ἢ ἐγκρατῆ ἀκρατῆς; καὶ γὰρ δὴ οὐχ οὕτως ἐπὶ τῷ ἄλλων βασιλεύειν ὡς ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ ἄρχειν ἐμεγαλύνετο, οὐδ' ἐπὶ τῷ πρὸς τοὺς πολεμίους ἀλλ' ἐπὶ τῷ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν ἠγεῖσθαι τοῖς
 3 πολίταις. ἀλλὰ γὰρ μὴ ὅτι τετελευτηκῶς ἐπαινεῖται τούτου ἕνεκα θρηνηθῆναι τις τοῦτον τὸν λόγον νομισάτω

ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐγκώμιον. πρῶτον μὲν γὰρ ἄπερ
 ζῶν ἤκουε, ταῦτα καὶ νῦν λέγεται περὶ αὐτοῦ. ἔπειτα
 δὲ τί καὶ πλεόν θορήνου ἄπεστιν ἢ βίος τε εὐκλεῆς καὶ
 θάνατος ὠραῖος; ἐγκωμίων δὲ τί ἀξιώτερον ἢ νικαί
 τε αὖ κάλλιστα καὶ ἔργα τὰ πλείστου ἀξια; δικαίως 4
 δ' ἂν ἐκεῖνός γε μακαρίζοιτο ὃς εὐθύς μὲν ἐκ παιδὸς
 ἐρασθεὶς τοῦ εὐκλεῆς γενέσθαι ἔτυχε τούτου μάλιστα
 τῶν καθ' ἑαυτὸν· φιλοτιμότητος δὲ πεφυκῶς ἀήττη-
 τος διετέλεσεν, ἐπεὶ βασιλεὺς ἐγένετο. ἀφικόμενος
 δὲ ἐπὶ τὸ μήκιστον ἀνθρωπίνου αἰῶνος ἀναμάρτητος
 ἐτελεύτησε καὶ περὶ τούτους ὧν ἠγεῖτο καὶ πρὸς ἐκεί-
 νους οἷς ἐπολέμει.

Βούλομαι δὲ καὶ ἐν κεφαλαίοις ἐπανελθεῖν τὴν XI.
 ἀρετὴν αὐτοῦ, ὡς ἂν ὁ ἔπαινος εὐμνημονεστέρως ἔχη.
 Ἀγησίλαος ἱερὰ μὲν καὶ τὰ ἐν τοῖς πολεμίοις ἐσέβητο,
 ἠγούμενος τοὺς θεοὺς οὐχ ἤττον ἐν τῇ πολεμίᾳ χρῆ-
 ναι ἢ ἐν τῇ φιλίᾳ συμμάχους ποιεῖσθαι. ἰκέτας δὲ
 θεῶν οὐδὲ ἐχθρῶν ἐβιάζετο, νομίζων ἄλογον εἶναι
 τοὺς μὲν ἐξ ἱερῶν κλέπτοντας ἱεροσύλους καλεῖν,
 τοὺς δὲ βωμῶν ἰκέτας ἀποσπῶντας εὐσεβεῖς ἠγεῖσθαι.
 ἐκεῖνός γε μὴν ὑμῶν οὐποτ' ἔληγεν ὡς τοὺς θεοὺς 2
 οἴοιτο οὐδὲν ἤττον ὁσίοις ἔργοις ἢ ἀγνοῖς ἱεροῖς ἠδε-
 σθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁπότε εὐτυχοίη, οὐκ ἀνθρώπων
 ὑπερεφρόνει, ἀλλὰ θεοῖς χάριν ἤθει. καὶ θαρρῶν
 πλείονα ἔθνευ ἢ ὀκνῶν ἠύχετο. εἰθιστο δὲ φοβού-
 μενος μὲν ἱλαρὸς φαίνεσθαι, εὐτυχῶν δὲ πρῶτος εἶναι.
 τῶν γε μὴν φίλων οὐ τοὺς δυνατωτάτους ἀλλὰ τοὺς 3
 προθυμοτάτους μάλιστα ἠσπάζετο. ἐμίσει δὲ οὐκ εἴ-
 τις κακῶς πάσχων ἠμύνετο, ἀλλ' εἴ τις εὐεργετού-
 μενος ἀχάριστος φαίνοιτο. ἔχαιρε δὲ τοὺς μὲν αἰ-
 σχροκερδεῖς πένητας ὀρεῶν, τοὺς δὲ δικαίους πλου-

σίους ποιῶν, βουλόμενος τὴν δικαιοσύνην τῆς ἀδικίας
 4 κερδαλεωτέραν καθιστάναι. ἤσκει δὲ ἐξομιλεῖν μὲν
 παντοδαποῖς, χρῆσθαι δὲ τοῖς ἀγαθοῖς. ὁπότε δὲ ψε-
 γόντων ἢ ἐπαινούντων τινὰς ἀκούοι, οὐχ ἤττον ὦετο
 καταμανθάνειν τοὺς τῶν λεγόντων τρόπους ἢ περὶ
 ὧν λέγοιεν. καὶ τοὺς μὲν ὑπὸ φίλων ἐξαπατωμένους
 οὐκ ἔψεγε, τοὺς δὲ ὑπὸ πολεμίων πάμπαν κατεμέμ-
 φετο, καὶ τὸ μὲν ἀπιστοῦντας ἐξαπατᾶν σοφὸν ἔκρινε,
 5 τὸ δὲ πιστεύοντας ἀνόσιον. ἐπαινούμενος δὲ ἔχαιρεν
 ὑπὸ τῶν καὶ ψέγειν ἐθελόντων τὰ μὴ ἀρεστά, καὶ τῶν
 παρρησιαζομένων οὐδένα ἠχθραине, τοὺς δὲ κρυφίους
 ὥσπερ ἐνέδρας ἐφυλάττετο. τοὺς γε μὴν διαβόλους
 μᾶλλον ἢ τοὺς κλέπτας ἐμίσει, μείζω ζημίαν ἠγούμε-
 6 νος φίλων ἢ χρημάτων στερίσκεσθαι. καὶ τὰς μὲν
 τῶν ἰδιωτῶν ἁμαρτίας πράως ἔφερε, τὰς δὲ τῶν ἀρ-
 χόντων μεγάλας ἤγε, κρίνων τοὺς μὲν ὀλίγα, τοὺς δὲ
 πολλὰ κακῶς διατιθέναι. τῇ δὲ βασιλείᾳ προσήκειν
 7 ἐνόμιζεν οὐ ραδιουργίαν ἀλλὰ καλοκάγαθίαν. καὶ
 τοῦ μὲν σώματος εἰκόνα στήσασθαι ἀπέσχετο, πολ-
 λῶν αὐτῷ τοῦτο δωρεῖσθαι θελούντων, τῆς δὲ ψυχῆς
 οὐδέποτε ἐπαύετο μνημεῖα διαπονούμενος, ἠγούμενος
 τὸ μὲν ἀνδριαντοποιῶν, τὸ δὲ αὐτοῦ ἔργον εἶναι, καὶ
 8 τὸ μὲν πλουσίων, τὸ δὲ τῶν ἀγαθῶν. χρήμασί γε μὴν
 οὐ μόνον δικαίως ἀλλὰ καὶ ἐλευθερίως ἐχρῆτο, τῷ μὲν
 δικαίῳ ἀρκεῖν ἠγούμενος τὸ εἶναι τὰ ἀλλότρια, τῷ δὲ
 ἐλευθερίῳ καὶ τῶν ἑαυτοῦ προσωφελητέον εἶναι. αἰ-
 δὲ δεισιδαίμων ἦν, νομίζων τοὺς μὲν καλῶς ζῶντας
 οὐπω εὐδαίμονας, τοὺς δὲ εὐκλεῶς τετελευτηκότας
 9 ἤδη μακαρίους. μείζω δὲ συμφορὰν ἔκρινε τὸ γιννώ-
 σκοντα ἢ ἀγνοοῦντα ἀμελεῖν τῶν ἀγαθῶν. δόξης δὲ
 οὐδεμιᾶς ἤρα ἧς οὐκ ἐξεπώνει τὰ ἴδια. μετ' ὀλίγων

δέ μοι ἐδόκει ἀνθρώπων οὐ καρτερίαν τὴν ἀρετὴν
 ἀλλ' εὐπάθειαν νομίζειν· ἐπαινούμενος γοῦν ἔχαιρε
 μᾶλλον ἢ χρήματα κτώμενος. ἀλλὰ μὴν ἀνδρείαν γε
 τὸ πλεόν μετ' εὐβουλίας ἢ μετὰ κινδύνων ἐπεδείκνυ-
 το, καὶ σοφίαν ἔργῳ μᾶλλον ἢ λόγοις ἤσκει. πρῶ- 10
 τᾶτος γε μὴν φίλοις ἂν ἐχθροῖς φοβερώτατος ἦν· καὶ
 τόνους μάλιστα ἀντέχων ἐταίροις ἤδιστα ὑπέεικε, κα-
 λῶν ἔργων μᾶλλον ἢ τῶν καλῶν σωμάτων ἐπιθυμῶν.
 ἔν γε μὴν ταῖς εὐπραξίαις σωφρονεῖν ἐπιστάμενος ἐν
 τοῖς δεινοῖς εὐθαρσῆς ἐδύνατο εἶναι. καὶ τὸ εὐχαρι 11
 οὐ σκώμασιν ἀλλὰ τρόπῳ ἐπετήθευε, καὶ τῷ μεγαλό-
 φρονι οὐ σὺν ὕβρει ἀλλὰ σὺν γνώμῃ ἐχοῆτο· τῶν
 γοῦν ὑπεραύχων καταφρονῶν τῶν μετρίων ταπεινό-
 τερος ἦν. καὶ γὰρ ἐκαλλωπίζετο τῆ- μὲν ἀμφὶ τὸ σῶμα
 φανλότητι, τῷ δ' ἀμφὶ τὸ στράτευμα κόσμῳ· τῷ δ'
 αὐτὸς μὲν ὡς ἐλαχίστων δεῖσθαι, τοὺς δὲ φίλους ὡς
 πλείστα ὠφελεῖν. πρὸς δὲ τούτοις βαρύτερος μὲν ἀντ- 12
 αγωνιστῆς ἦν, κουφότατος δὲ κρατήσας· ἐχθροῖς μὲν
 δυσεξαπάτητος, φίλοις δὲ εὐπαραπειστότατος. αἰεὶ δὲ
 τιθεὶς τὰ τῶν φίλων ἀσφαλῶς αἰεὶ ἀμαυροῦν τὰ τῶν
 πολεμίων ἔργον εἶχεν. ἐκείνον οἱ μὲν συγγενεῖς φι- 13
 λοκηδεμόνα ἐκάλουν, οἱ δὲ χρώμενοι ἀπροφάσιστον,
 οἱ δ' ὑπουργήσαντές τι μνήμονα, οἱ δ' ἀδικούμενοι
 ἐπίκουρον, οἳ γε μὴν συγκινδυνεύοντες μετὰ θεοῦς
 σωτῆρα. δοκεῖ δ' ἔμοιγε καὶ τότε μόνος ἀνθρώπων 14
 ἐπιδειξαι ὅτι ἢ μὲν τοῦ σώματος ἰσχύς γηράσκει, ἢ δὲ
 τῆς ψυχῆς ῥώμη τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀγήρατός ἐστιν.
 ἐκεῖνος γοῦν οὐκ ἀπέειπε μεγάλην καὶ καλὴν ἐφιέμενος
 δόξαν, εἰ καὶ μὴ τὸ σῶμα φέρειν ἠδύνατο τὴν τῆς
 ψυχῆς αὐτοῦ ῥώμην. τοιγαροῦν ποίας οὐ νεότητος 15
 κρεῖττον τὸ ἐκείνου γῆρας ἐφάνη; τίς μὲν γὰρ τοῖς

ἐχθροῖς ἀκμάζων οὕτω φοβερός ἦν ὡς Ἀγησίλαος τὸ
 μῆκιστον τοῦ αἰῶνος ἔχων; τίνος δ' ἐκποδῶν γενομέ-
 νου μᾶλλον ἤσθησαν οἱ πολέμιοι ἢ Ἀγησιλάου καίπερ
 γηραιοῦ τελευτήσαντος; τίς δὲ συμμαχοῖς θάρρος πα-
 ρέσχεν ὅσον Ἀγησίλαος, καίπερ ἤδη πρὸς τῷ στόματι
 τοῦ βίου ὦν; τίνα δὲ νέον οἱ φίλοι πλέον ἐπόθησα
 16 ἢ Ἀγησίλαον γηραιὸν ἀποθανόντα; οὕτω δὲ τελέως
 ὁ ἀνὴρ τῇ πατρίδι ὠφέλιμος ὦν διεγένετο ὡς καὶ τε-
 τελευτηκῶς ἤδη ἔτι μεγαλείως ὠφελῶν τὴν πόλιν εἰς
 τὴν αἰδίον οἴκησιν κατηγάγετο, μνημεῖα μὲν τῆς ἑαυ-
 τοῦ ἀρετῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν κτησάμενος, τῆς δὲ
 βασιλικῆς ταφῆς ἐν τῇ πατρίδι τυχών.

ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

*Ἄλλ' ἐγὼ ἐννοήσας ποτὲ ὡς ἡ Σπάρτη τῶν ὀλιγαν-1.
θρωποτάτων πόλεων οὕσα δυνατωτάτη τε καὶ ὀνο-
μαστοτάτη ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐφάνη, ἐθαύμασα ὅτῳ ποτὲ
τρόπῳ τοῦτ' ἐγένετο· ἐπεὶ μέντοι κατενόησα τὰ ἐπι-
τηδεύματα τῶν Σπαρτιατῶν, οὐκέτι ἐθαύμαζον. *Λυ-2*
κοῦργον μέντοι τὸν θέντα αὐτοῖς τοὺς νόμους οἷς
πειθόμενοι ἠὺδαιμόνησαν, τοῦτον καὶ θαυμάζω καὶ
εἰς τὰ ἔσχατα μάλα σοφὸν ἠγοῦμαι. ἐκεῖνος γὰρ οὐ
μιμησάμενος τὰς ἄλλας πόλεις, ἀλλὰ καὶ ἐναντία
γνοὺς ταῖς πλείσταις, προέχουσαν εὐδαιμονίᾳ τὴν πα-
τρίδα ἀπέδειξεν. αὐτίκα γὰρ περὶ τεκνοποιίας, ἵνα *3*
ἐξ ἀρχῆς ἄρξωμαι, οἱ μὲν ἄλλοι τὰς μελλούσας τί-
κτειν καὶ καλῶς δοκούσας κόρας παιδεύεσθαι καὶ
σίτῳ ἢ ἀνυστὸν μετριωτάτῳ τρέφουσι καὶ ὄψῳ ἢ δυ-
νατὸν μικροτάτῳ· οἴνου γε μὴν ἢ πάμπαν ἀπεχομέ-
νας ἢ ὑδαρεῖ χρωμένας διάγουσιν. ὥσπερ δὲ οἱ πολ-
λοὶ τῶν τὰς τέχνας ἐχόντων ἐδραῖοί εἰσιν, οὕτω καὶ
τὰς κόρας οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἠρεμιζούσας ἐριουργεῖν
ἀξιοῦσι. τὰς μὲν οὖν οὕτω τρεφομένας πῶς χρὴ
προσδοκῆσαι μεγαλεῖον ἢ τι γεννηῆσαι; ὁ δὲ *Λυ-4**

κοῦργος ἐσθῆτας μὲν καὶ δούλας παρέχειν ἱκανὰς
 ἠγγήσατο εἶναι, ταῖς δ' ἐλευθέραις μέγιστον νομίσας
 εἶναι τὴν τεκνοποιίαν πρῶτον μὲν σωμασκεῖν ἔταξεν
 οὐδὲν ἤττον τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος φύλου· ἔπειτα δὲ
 δρόμου καὶ ἰσχύος, ὥσπερ καὶ τοῖς ἀνδράσιν, οὕτω
 καὶ ταῖς θηλείαις ἀγῶνας πρὸς ἀλλήλας ἐποίησε, νο-
 μίζων ἐξ ἀμφοτέρων ἰσχυρῶν καὶ τὰ ἔκγονα ἐρρωμε-
 5 νέστερα γίγνεσθαι. ἐπεὶ γε μὴν γυνὴ πρὸς ἄνδρα
 ἔλθοι, ὄρῶν τοὺς ἄλλους τὸν πρῶτον τοῦ χρόνου
 ἀμέτρως ταῖς γυναιξὶ συνόντας, καὶ τούτου τάναντία
 ἔγνω· ἔθηκε γὰρ αἰδεῖσθαι μὲν εἰσιόντα ὀφθῆναι,
 αἰδεῖσθαι δ' ἐξιόντα. οὕτω δὲ συνόντων ποθεινοτέ-
 ρως μὲν ἀνάγκη σφῶν αὐτῶν ἔχειν, ἐρρωμενέστερα
 δὲ γίγνεσθαι, εἴ τι βλάστοι, οὕτω μᾶλλον ἢ εἰ διά-
 6 κοροὶ ἀλλήλων εἶεν. πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἀποπαύ-
 σασ τοῦ ὀπότε βούλοιντο ἕκαστοι γυναικὰ ἀγεσθαι
 ἔταξεν ἐν ἀκμαῖς τῶν σωμαίων τοὺς γάμους ποιεῖ-
 7 σθαι, καὶ τοῦτο συμφέρον τῇ εὐγονίᾳ νομίζων. εἴ
 γε μέντοι συμβαίῃ γεραιῶ νέαν ἔχειν, ὄρῶν τοὺς τη-
 λικούτους φυλάττοντας μάλιστα τὰς γυναικὰς, τὰ-
 ναντία καὶ τούτου ἐνόμισε· τῷ γὰρ πρεσβύτῃ ἐποί-
 ησεν, ὁποίου ἀνδρὸς σῶμά τε καὶ ψυχὴν ἀγασθείῃ,
 8 τοῦτον ἐπαγομένῳ τεκνοποιήσασθαι. εἰ δέ τις αὖ γυ-
 ναικὴ μὲν συνοικεῖν μὴ βούλοιο, τέκνων δὲ ἀξιολό-
 γων ἐπιθυμοίῃ, καὶ τούτῳ νόμον ἐποίησεν, ἦντινα
 εὔτεκνον καὶ γενναίαν ὄρῃ, πείσαντα τὸν ἔχοντα ἐκ
 9 ταύτης τεκνοποιεῖσθαι. καὶ πολλὰ μὲν τοιαῦτα συν-
 εχώρει. αἴ τε γὰρ γυναικὲς διπτοὺς οἴκους βούλου-
 νται κατέχειν, οἳ τε ἄνδρες ἀδελφοὺς τοῖς παισὶ προσ-
 λαμβάνειν, οἳ τοῦ μὲν γένους καὶ τῆς δυνάμεως κοι-
 10 νωνοῦσι, τῶν δὲ χρημάτων οὐκ ἀντιποιοῦνται. περὶ

μὲν δὴ τεκνοποιίας οὕτω τάναντία γνούς τοῖς ἄλλοις εἴ τι διαφέροντας καὶ κατὰ μέγεθος καὶ κατ' ἰσχὺν ἄνδρας τῇ Σπάρτῃ ἀπετέλεσεν ὁ βουλόμενος ἐπισκοπεῖτω.

Ἐγὼ μέντοι, ἐπεὶ καὶ περὶ γενέσεως ἐξήγημαι, **II.** βούλομαι καὶ τὴν παιδείαν ἐκατέρων σαφηνίσαι. τῶν μὲν τοίνυν ἄλλων Ἑλλήνων οἱ φάσκοντες κάλλιστα τοὺς υἱεῖς παιδεύειν, ἐπειδὴν τάχιστα αὐτοῖς οἱ παῖδες τὰ λεγόμενα ξυνιῶσιν, εὐθύς μὲν ἐπ' αὐτοῖς παιδαγωγοὺς θεράποντας ἐφιστᾶσιν, εὐθύς δὲ πέμπουσιν εἰς διδασκάλων μαθησομένους καὶ γράμματα καὶ μουσικὴν καὶ τὰ ἐν παλαίστρᾳ. πρὸς δὲ τούτοις τῶν παιδῶν πόδας μὲν ὑποδήμασιν ἀπαλύνουσι, σώματα δὲ ἱματίων μεταβολαῖς διαθρύπτουσι· σίτου γε μὴν αὐτοῖς γαστέρα μέτρον νομίζουσιν. ὁ δὲ Λυκοῦργος **2** ἀντὶ μὲν τοῦ ἰδία ἕκαστον παιδαγωγοὺς δούλους ἐφίστάναι ἄνδρα ἐπέστησε κρατεῖν αὐτῶν ἐξ ὧν περ αἱ μέγιστα ἀρχαὶ καθίστανται, ὃς δὴ καὶ παιδονόμος καλεῖται. τοῦτον δὲ κύριον ἐποίησε καὶ ἀθροίζειν τοὺς παῖδας, καὶ ἐπισκοποῦντα, εἴ τις ῥαδιουργοίῃ, ἰσχυρῶς κολάζειν. ἔδωκε δ' αὐτῷ καὶ τῶν ἡβώντων μαστιγοφόρους, ὅπως τιμωροῖεν ὅτε δέοι. ὥστε πολλὴν μὲν αἰδῶ, πολλὴν δὲ πειθῶ ἐκεῖ συμπαρεῖναι. ἀντὶ γε μὴν τοῦ ἀπαλύνειν τοὺς πόδας ὑποδήμασιν **3** ἔταξεν ἀνυποδησία κρατύνειν, νομίζων, εἰ τοῦτ' ἀσκήσειαν, πολὺ μὲν ῥᾶον ἂν ὄρθιαδε βαίνειν, ἀσφαλέστερον δὲ πρηνῆ καταβαίνειν, καὶ πηδῆσαι δὲ καὶ ἀναθορεῖν καὶ δραμεῖν θᾶττον ἀνυπόδητον, εἰ ἡσκηκῶς εἴη τοὺς πόδας, ἢ ὑποδεδεμένον. καὶ ἀντὶ γε **4** τοῦ ἱματίοις διαθρύπτεσθαι ἐνόμισεν ἐνὶ ἱματίῳ δι' ἔτους προσεθίζεσθαι, νομίζων οὕτω καὶ πρὸς ψυχῇ

5 καὶ πρὸς θάλαπην ἄμεινον ἂν παρασκευάσασθαι. σί-
 τὸν γε μὴν ἔταξε τοσοῦτον ἔχοντα συμβολεύειν τὸν
 εἶρενα ὡς ὑπὸ πλησμονῆς μὲν μήποτε βαρύνεσθαι,
 τοῦ δὲ ἐνδεεστέρας διάγειν μὴ ἀπείρως ἔχειν, νομί-
 ζων τοὺς οὕτω παιδευομένους μᾶλλον μὲν ἂν δύνα-
 σθαι, εἰ δεήσειεν, ἀσιτήσαντας ἐπιπονηῆσαι, μᾶλλον
 δ' ἂν, εἰ παραγγελθείη, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σίτου πλείω
 χρόνον ἐπιταθῆναι, ἦττον δ' ἂν ὄψου δεῖσθαι, εὐχε-
 ρέστερον δὲ πρὸς πᾶν ἔχειν βρωῖμα, καὶ ὑγιειντέ-
 6 ρως δ' ἂν διάγειν, καὶ εἰς μῆκος ἂν αὐξάνεσθαι τὴν
 ῥαδιανὰ τὰ σώματα ποιοῦσαν τροφήν μᾶλλον συλλαμ-
 βάνειν ἢ γήσατο ἢ τὴν διαπλατύνουσαν τῷ σίτῳ. ὡς
 δὲ μὴ ὑπὸ λιμοῦ ἄγαν αὐτὸ πιέζοιτο, ἀπραγμόνως
 μὲν αὐτοῖς οὐκ ἔδωκε λαμβάνειν ὧν ἂν προσδέων-
 ται, κλέπτειν δ' ἐφῆκεν ἔστιν ἂ τῷ λιμῷ ἐπικου-
 7 ροῦντας. καὶ ὡς μὲν οὐκ ἀπορῶν ὅτι δοίη ἐφῆκει
 αὐτοῖς τὸ μηχανᾶσθαι τὴν τροφήν οὐδένα οἶμαι τοῦτο
 ἀγνοεῖν· δῆλον δ' ὅτι τὸν μέλλοντα κλωπεύειν καὶ
 νυκτὸς ἀγρουπνεῖν δεῖ καὶ μεθ' ἡμέραν ἀπατᾶν καὶ
 ἐνεδρεύειν, καὶ κατασκοπούς δὲ ἐτοιμάζειν τὸν μέλ-
 λοντά τι λήψεσθαι. ταῦτα οὖν δὴ πάντα δῆλον ὅτι
 μηχανικωτέρους τῶν ἐπιτηδείων βουλόμενος τοὺς
 παῖδας ποιεῖν καὶ πολεμικωτέρους οὕτως ἐπαίδευσεν.
 8 εἰποὶ δ' ἂν οὖν τις, τί δῆτα, εἶπερ τὸ κλέπτειν ἀγα-
 θὸν ἐνόμιζε, πολλὰς πληγὰς ἐπέβαλε τῷ ἀλισκομένῳ;
 ὅτι, φημί ἐγώ, καὶ τᾶλλα ὅσα ἄνθρωποι διδάσκουσι
 κολάζουσι τὸν μὴ καλῶς ὑπηρετοῦντα. κάκεῖνοι οὖν
 τοὺς ἀλισκομένους ὡς κακῶς κλέπτοντας τιμωροῦν-
 9 ται. καὶ ὡς πλείστους δὴ ἀρπάσαι τυροὺς παρ' Ὀρ-
 θίας καλὸν θείς, μαστιγοῦν τούτους ἄλλοις ἐπέταξε,
 τοῦτο δὴ δηλῶσαι καὶ ἐν τούτῳ βουλόμενος ὅτι ἔστιν

ὄλιγον χρόνον ἀλγήσαντα πολὺν χρόνον εὐδοκιμοῦν-
 τα εὐφραίνεσθαι. δηλοῦται δὲ ἐν τούτῳ ὅτι καὶ ὅπου
 τάχους δεῖ ὁ βλακεύων ἐλάχιστα μὲν ὠφελεῖται, πλεῖ-
 στα δὲ πράγματα λαμβανει. ὅπως δὲ μηδ' εἰ ὁ παι- 10
 δονόμος ἀπέλθοι, ἔρημοί ποτε οἱ παῖδες εἶεν ἄρχον-
 τος, ἐποίησε τὸν ἀεὶ παρόντα τῶν πολιτῶν κύριον
 εἶναι καὶ ἐπιτάττειν τοῖς παισὶν ὅτι [ἂν] ἀγαθὸν δο-
 κοίη εἶναι, καὶ κολάζειν, εἴ τι ἀμαρτάνοιεν. τοῦτο δὲ
 ποιήσας διέπραξε καὶ αἰδημονεστέρους εἶναι τοὺς παῖ-
 δας· οὐδὲν γὰρ οὕτως αἰδοῦνται οὔτε παῖδες οὔτε
 ἄνδρες ὡς τοὺς ἄρχοντας. ὡς δὲ καὶ εἴ ποτε μηδεῖς 11
 τύχοι ἀνὴρ παρῶν, μηδ' ὡς ἔρημοι οἱ παῖδες ἄρχον-
 τος εἶεν, ἔθηκε τῆς ἱλῆς ἐκάστης τὸν τορῶτατον τῶν
 εἰρένων ἄρχειν· ὥστε οὐδέποτε ἐκεῖ οἱ παῖδες ἔρημοι
 ἄρχοντός εἰσι.

Λεκτέον δέ μοι δοκεῖ εἶναι καὶ περὶ τῶν παιδι- 12
 κῶν ἐρώτων· ἔστι γὰρ τι καὶ τοῦτο πρὸς παιδείαν.
 οἱ μὲν τοίνυν ἄλλοι Ἕλληνες ἢ ὥσπερ Βοιωτοὶ ἀνὴρ
 καὶ παῖς συζυγέντες ὁμιλοῦσιν, ἢ ὥσπερ Ἡλεῖοι διὰ
 χαρίτων τῇ ὥρᾳ χρωῶνται· εἰσὶ δὲ καὶ οἱ παντάπασι
 τοῦ διαλέγεσθαι τοὺς ἐραστὰς εἰργουσιν ἀπὸ τῶν
 παιδων. ὁ δὲ Λυκοῦργος ἐναντία καὶ τούτοις πᾶσι 13
 γνούς, εἰ μὲν τις αὐτὸς ὦν οἶον δεῖ ἀγασθεῖς ψυχὴν
 παιδὸς πειρωτὸ ἄμεμπτον φίλον ἀποτελέσασθαι καὶ
 συνεῖναι, ἐπήγει καὶ καλλίστην παιδείαν ταύτην ἐνό-
 μιξεν· εἰ δέ τις παιδὸς σώματος ὀρεγόμενος φανεῖη,
 αἰσχιστον τοῦτο θεῖς ἐποίησεν ἐν Λακεδαίμονι μηδὲν
 ἤττον ἐραστὰς παιδικῶν ἀπέχεσθαι ἢ γουεῖς παιδων
 [ἢ] καὶ ἀδελφοὶ ἀδελφῶν εἰς ἀφροδίσια ἀπέχονται.
 τὸ μέντοι ταῦτα ἀπιστεῖσθαι ὑπὸ τινων οὐ θαυμά- 14
 ζω· ἐν πολλαῖς γὰρ τῶν πόλεων οἱ νόμοι οὐκ ἐναν-

τιοῦνται ταῖς πρὸς τοὺς παῖδας ἐπιθυμίαις. ἡ μὲν δὴ παιδεία εἴρηται ἢ τε Λακωνικὴ καὶ ἡ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων· ἐξ ὁποτέρας δ' αὐτῶν καὶ εὐπειθέστεροι καὶ αἰδημονέστεροι καὶ ὧν δεῖ ἐγκρατέστεροι ἄνδρες ἀποτελοῦνται ὁ βουλόμενος καὶ ταῦτα ἐπισκοπεῖσθω.

- III. Ὅταν γε μὴν ἐκ παίδων εἰς τὸ μειρακιοῦσθαι ἐκβαίνωσι, τηνικαῦτα οἱ μὲν ἄλλοι παύουσι μὲν ἀπὸ παιδαγωγῶν, παύουσι δὲ ἀπὸ διδασκάλων, ἄρχουσι δὲ οὐδένες ἔτι αὐτῶν, ἀλλ' αὐτονόμους ἀφιασιν· ὁ
- 2 δὲ Λυκοῦργος καὶ τούτων τάναντία ἔγνω. καταμαθῶν γὰρ τοῖς τηλικούτοις μέγιστον μὲν φρόνημα ἐμφυόμενον, μάλιστα δὲ ὕβριν ἐπιπολάζουσιν, ἰσχυροτάτας δὲ ἐπιθυμίας τῶν ἡδονῶν παρισταμένας, τηνικαῦτα πλείστους μὲν πόνους αὐτοῖς ἐπέβαλε, πλεί-
- 3 στην δὲ ἀσχολίαν ἐμηχανήσατο. ἐπιθεῖς δὲ καὶ εἴ τις ταῦτα φύγοι, μηδενὸς ἔτι τῶν καλῶν τυγχάνειν, ἐποίησε μὴ μόνον τοὺς ἐκ δημοσίου ἀλλὰ καὶ τοὺς κηδομένους ἐκάστων ἐπιμελεῖσθαι ὡς μὴ ἀποδειλιάσαντες ἀδόκιμοι παντάπασιν ἐν τῇ πόλει γένοιτο.
- 4 πρὸς δὲ τούτοις τὸ αἰδεῖσθαι ἰσχυρῶς ἐμφυσιῶσαι βουλόμενος αὐτοῖς καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπέταξεν ἐντὸς μὲν τοῦ ἱματίου τῷ χεῖρι ἔχειν, σιγῇ δὲ πορεύεσθαι, περιβλέπειν δὲ μηδαμοῖ, ἀλλ' αὐτὰ τὰ πρὸ τῶν ποδῶν ὄραῖν. ἐνθα δὴ καὶ δῆλον γεγένηται ὅτι τὸ ἄρρεν φῦλον καὶ εἰς τὸ σωφρονεῖν ἰσχυρότερόν ἐστι τῆς
- 5 τῶν θηλειῶν φύσεως. ἐκείνων γοῦν ἤττον μὲν ἂν φωνὴν ἀκούσαις ἢ τῶν λιθίνων, ἤττον δ' ἂν ὄμματα μεταστρέψαις ἢ τῶν χαλκῶν, αἰδημονεστέρους δ' ἂν αὐτοὺς ἠγήσαιο καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς θαλάμοις παρθένων. καὶ ἐπειδὴν εἰς τὸ φιλιτίον γε ἀφίκωνται,

ἀγαπητὸν αὐτῶν καὶ τὸ ἐρωτηθῆν ἀκοῦσαι. καὶ τῶν μὲν αὖ παιδίσκων οὕτως ἐπεμελήθη.

Περὶ γε μὴν τῶν ἡβώντων πολὺ μάλιστα ἐσπού-IV.
 δασε, νομίζων τούτους, εἰ γένοιτο οἴους δεῖ, πλεῖ-
 στον ῥέπειν ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν τῇ πόλει. ὁρῶν οὖν, οἷς 2
 ἂν μάλιστα φιλονεικία ἐγγένηται, τούτων καὶ χοροὺς
 ἀξιακροατοτάτους γιγνομένους, καὶ γυμνικοὺς ἀγῶ-
 νας ἀξιοθεατοτάτους, ἐνόμιζεν, εἰ καὶ τοὺς ἡβώντας
 συμβάλλοι εἰς ἔριν περὶ ἀρετῆς, οὕτως ἂν καὶ τού-
 τούς ἐπὶ πλεῖστον ἀφικνεῖσθαι ἀνδραγαθίας. ὥς οὖν
 τούτους αὖ συνέβαλεν ἐξηγήσομαι. αἰροῦνται τοί-3
 νυν αὐτῶν οἱ ἔφοροι ἐκ τῶν ἀκμαζόντων τρεῖς ἄν-
 δρας· οὗτοι δὲ ἱππαργεῖται καλοῦνται. τούτων δ'
 ἕκαστος ἄνδρας ἑκατὸν καταλέγει, διασαφηνίζων ὅτου
 ἔνεκα τοὺς μὲν προτιμᾷ, τοὺς δὲ ἀποδοκιμάζει. οἱ 4
 οὖν μὴ τινγχάνοντες τῶν καλῶν πολεμοῦσι τοῖς τε
 ἀποστείλασιν αὐτοὺς καὶ τοῖς αἰρεθεῖσιν ἀνθ' αὐτῶν
 καὶ παραφυλάττουσιν ἀλλήλους, ἕάν τι παρὰ τὰ καλὰ
 νομιζόμενα ῥαδιουργῶσι.

Καὶ αὕτη δὴ γίγνεται ἡ θεοφιλεστάτη τε καὶ πο-5
 λιτικωτάτη ἔρις, ἐν ἣ ἀποδέδεικται μὲν ἂ δεῖ ποιεῖν
 τὸν ἀγαθόν, χωρὶς δ' ἑκάτεροι ἀσκοῦσιν ὅπως αἰεὶ
 κράτιστοι ἔσονται, ἕάν δέ τι δέη, καθ' ἕνα ἀρήξουσι
 τῇ πόλει παντὶ σθένει. ἀνάγκη δ' αὐτοῖς καὶ εὐ-6
 εξίας ἐπιμελεῖσθαι. καὶ γὰρ πυκτεύουσι διὰ τὴν ἔριν
 ὅπου ἂν συμβάλωσι· διαλύειν μέντοι τοὺς μαχομέ-
 νους πᾶς ὁ παραγενόμενος κύριος. ἦν δέ τις ἀπειθῆ
 τῷ διαλύοντι, ἄγει αὐτὸν ὁ παιδονόμος ἐπὶ τοὺς
 ἐφόρους· οἱ δὲ ζημιοῦσι μεγαλείως, καθιστάναι βου-
 λόμενοι εἰς τὸ μήποτε ὀργὴν τοῦ μὴ πείθεσθαι τοῖς
 νόμοις κρατῆσαι. τοῖς γε μὴν τὴν ἡβητικὴν ἡλικίαν 7

πεπερακόσιν, ἐξ ὧν ἤδη καὶ αἱ μέγιστα ἄρχαὶ καθίστανται, οἱ μὲν ἄλλοι Ἕλληνες ἀφελόντες αὐτῶν τὸ ἰσχύος ἐπιμελεῖσθαι στρατεύεσθαι ὅμως αὐτοῖς ἐπιτάττουσιν, ὁ δὲ Λυκοῦργος τοῖς τηλικούτοις νόμιμον ἐποίησε κάλλιστον εἶναι τὸ θηρᾶν, εἰ μὴ τι δημόσιον κωλύοι, ὅπως δύναιντο καὶ οὗτοι μηδὲν ἤττον τῶν ἡβώντων στρατιωτικούς πόρους ὑποφέρειν.

- V. Ἄ μὲν οὖν ἐκάστη ἡλικία ἐνομοθέτησεν ὁ Λυκοῦργος ἐπιτηδεύματα σχεδὸν εἴρηται· οἶαν δὲ καὶ πᾶσι δίαιταν κατεσκεύασε νῦν πειράσομαι διηγεῖσθαι. Λυκοῦργος τοίνυν παραλαβὼν τοὺς Σπαρτιάτας ὥσπερ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας οἴκοι σκηνοῦντας, γνοὺς ἐν τούτοις πλεῖστα βραδιουργεῖσθαι εἰς τὸ φανερὸν ἐξήγαγε τὰ συσκήνια, οὕτως ἡγούμενος ἤκιστ' ἂν παραβαίνεσθαι τὰ προσταττόμενα. καὶ σίτον δὲ ἔταξεν αὐτοῖς ὡς μήτε ὑπερπληροῦσθαι μήτε ἐνδεεῖς γίγνεσθαι. πολλὰ δὲ καὶ παράλογα γίνεται ἀπὸ τῶν ἀγρευομένων· οἱ δὲ πλούσιοι ἔστιν ὅτε καὶ ἄρτον ἀντιπαραβάλλουσιν· ὥστε οὔτε ἔρημός ποτε ἢ τράπεζα βρωτῶν γίνεται, ἔστ' ἂν διασκηνώσιν, οὔτε πολυδάπανος. καὶ μὴν τοῦ πότρου ἀποπαύσας τὰς οὐκ ἀναγκαίας πόσεις, αἱ σφάλλουσι μὲν σώματα, σφάλλουσι δὲ γνώμας, ἐφῆκεν ὁπότε διψῶν ἕκαστος πίνειν, οὕτω νομίζων ἀβλαβέστατόν τε καὶ ἡδιστὸν ποτὸν γίγνεσθαι. οὕτω γε μὴν συσκηνοῦντων πῶς ἂν τις ἢ ὑπὸ λιχνείας ἢ οἰνοφλυγίας ἢ αὐτὸν ἢ οἰκον διαφθείρει; καὶ γὰρ δὴ ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ὡς τὸ πολὺ οἱ ἡλικες ἀλλήλοις σύνεισι, μεθ' ὧν περὶ καὶ ἐλαχίστη αἰδῶς παραγίγνεται· ὁ δὲ Λυκοῦργος ἐν τῇ Σπάρτῃ ἀνέμιξε παιδεύεσθαι τὰ πολλὰ

τοὺς νεωτέρους ὑπὸ τῆς τῶν γεραιτέρων ἐμπειρίας. καὶ γὰρ δὴ ἐπιχώριον ἐν τοῖς φιλιτίοις λέγεσθαι ὅ,τι 6
 ἂν καλῶς τις ἐν τῇ πόλει ποιήσῃ· ὥστ' ἐκεῖ ἦκιστα
 μὲν ὕβριν, ἦκιστα δὲ παροιμίαν, ἦκιστα δὲ αἰσχροου-
 γίαν καὶ αἰσχρολογίαν ἐγγίγνεσθαι. ἀγαθὰ γε μὴν 7
 ἐπεργάζεται καὶ τάδε ἢ ἔξω σίτησις· περιπατεῖν τε
 γὰρ ἀναγκάζονται ἐν τῇ οἴκαδε ἀφόδῳ, καὶ μὴν τὸ
 ὑπὸ οἴνου μὴ σφάλλεσθαι ἐπιμελεῖσθαι, εἰδότες ὅτι
 οὐκ ἐνθαπερ ἐδείπνουν καταμενοῦσι, καὶ τῇ ὄρφνῃ
 ὅσα ἡμέρα χρηστέον· οὐδὲ γὰρ ὑπὸ φανοῦ τὸν ἔτι
 ἔμφρουρον ἔξεστι πορεύεσθαι.

Καταμαθὼν γε μὴν ὁ Λυκοῦργος καὶ ὅτι ἀπὸ 8
 τῶν*σίτων οἱ μὲν διαπονούμενοι εὐχροοί τε καὶ εὐ-
 σαρκοὶ καὶ εὐρωστοί εἰσιν, οἱ δ' ἄπονοι πεφρυσημέ-
 νοι τε καὶ αἰσχροὶ καὶ ἀσθενεῖς ἀναφαίνονται, οὐδὲ
 τούτου ἠμέλησεν, ἀλλ' ἐννοῶν ὅτι καὶ ὅταν αὐτός
 τις τῇ ἑαυτοῦ γνώμῃ φιλοπονῆ, ἀρκοῦν τὸ σῶμα
 ἔχων ἀναφαίνεται, ἐπέταξε τὸν αἰὲ πρεσβύτατον ἐν
 τῷ γυμνασίῳ ἐκάστῳ ἐπιμελεῖσθαι ὡς μήποτε αὐτοὶ
 ἐλάττους τῶν σιτίων γίνεσθαι. καὶ ἐμοὶ μὲν οὐδ' 9
 ἐν τούτῳ σφαλῆναι δοκεῖ. οὐκ ἂν οὖν ῥαδίως γέ
 τις εὐροὶ Σπαρτιατῶν οὔτε ὑγιεινοτέρους οὔτε τοῖς
 σώμασι χρησιμωτέρους· ὁμοίως γὰρ ἀπὸ τε τῶν σκε-
 λῶν καὶ ἀπο χειρῶν καὶ ἀπὸ τραχήλου γυμνάζονται.

Ἐναντία γε μὴν ἔγνω καὶ τάδε τοῖς πλείστοις.VI.
 ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις πόλεσι τῶν ἑαυτοῦ ἕκαστος
 καὶ παίδων καὶ οἰκετῶν καὶ χρημάτων ἄρχουσιν· ὁ
 δὲ Λυκοῦργος, κατασκευάσαι βουλόμενος ὡς ἂν μη-
 δὲν βλάπτοντες ἀπολαύοιεν τι οἱ πολῖται ἀλλήλων
 ἀγαθόν, ἐποίησε παίδων ἕκαστον ὁμοίως τῶν ἑαυτοῦ
 καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἄρχειν. ὅταν δέ τις εἰδῆ ὅτι οὐ- 2

τοι πατέρες εἰσὶ τῶν παίδων ὧν αὐτὸς ἄρχει, ἀνάγκη
 οὕτως ἄρχειν ὥσπερ ἂν καὶ τῶν ἑαυτοῦ ἄρχεσθαι
 βούλοιο. ἦν δέ τις παῖς ποτε πληγὰς λαβὼν ὑπ'
 ἄλλου κατείπη πρὸς τὸν πατέρα, αἰσχρὸν ἐστὶ μὴ
 οὐκ ἄλλας πληγὰς ἐμβάλλειν τῷ υἱεῖ. οὕτω πιστεύ-
 3 ουσιν ἀλλήλους μηδὲν αἰσχρὸν προστάττειν τοῖς παι-
 σίν. ἐποίησε δὲ καὶ οἰκέταις, εἴ τις δεηθῆι, χρῆ-
 σθαι καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις. καὶ κυνῶν δὲ θηρευτικῶν
 συνῆψε κοινωνίαν· ὥστε οἱ μὲν δεόμενοι παρακα-
 λουσίην ἐπὶ θήραν, ὁ δὲ μὴ αὐτὸς σχολάζων ἡδέως
 ἐκπέμπει. καὶ ἵπποις δὲ ὡσαύτως χρῶνται· ὁ γὰρ
 ἀσθενήσας ἢ δεηθεὶς ὀχήματος ἢ ταχύ ποι βουληθεὶς
 ἀφικέσθαι, ἦν που ἴδη ἵππον ὄντα, λαβὼν καὶ χρη-
 4 σάμενος καλῶς ἀποκαθίστησιν. οὐ μὴν οὐδ' ἐκεῖνό
 γε παρὰ τοῖς ἄλλοις εἰδισμένον ἐποίησεν ἐπιτηδεύ-
 εσθαι. ὅπου γὰρ ἂν ὑπὸ θήρας ὀψισθέντες δεηθῶ-
 σι τῶν ἐπιτηδείων, ἦν μὴ συνεσκευασμένοι τύχωσι,
 καὶ ἐνταῦθα ἔθηκε τοὺς μὲν πεπαμένους καταλείπειν
 τὰ πεποιημένα, τοὺς δὲ δεομένους ἀνοιξάντας τὰ σή-
 μαντρα, λαβόντας ὅσων ἂν δέωνται σημηναμένους
 καταλιπεῖν. τοιγαροῦν οὕτως μεταδιδόντες ἀλλήλοις
 καὶ οἱ τὰ μικρὰ ἔχοντες μετέχουσι πάντων τῶν ἐν τῇ
 χώρα, ὁπόταν τινὸς δεηθῶσιν.

VII Ἐναντιὰ γε μὴν καὶ τάδε τοῖς ἄλλοις Ἑλλησι
 κατέστησεν ὁ Λυκοῦργος ἐν τῇ Σπάρτῃ νόμιμα. ἐν
 μὲν γὰρ δήπου ταῖς ἄλλαις πόλεσι πάντες χρηματί-
 ζονται ὅσον δύνανται· ὁ μὲν γὰρ γεωργεῖ, ὁ δὲ ναυ-
 κληρεῖ, ὁ δ' ἐμπορεύεται, οἱ δὲ καὶ ἀπὸ τεχνῶν τρέ-
 2 φονται· ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ ὁ Λυκοῦργος τοῖς ἐλευθέροις
 τῶν μὲν ἀμφὶ χρηματισμὸν ἀπέειπε μηδενὸς ἄπτε-
 σθαι, ὅσα δὲ ἐλευθερίαν ταῖς πόλεσι παρασκευάζει,

ταῦτα ἔταξε μόνα ἔργα αὐτῶν νομίζειν. καὶ γὰρ δὴ 3
 τί πλοῦτος ἐκεῖ γε σπουδαστέος ἔνθα ἴσα μὲν φέρειν
 εἰς τὰ ἐπιτήδεια, ὁμοίως δὲ διαιτᾶσθαι τάξας, ἐποί-
 ησε μὴ ἡδυπαθείας ἔνεκα χρημάτων ὀρέγεσθαι; ἀλλὰ
 μὴν οὐδ' ἱματίων γε ἔνεκα χρηματιστέον· οὐ γὰρ
 ἐσθῆτος πολυτελεία ἀλλὰ σώματος εὐεξία κοσμοῦν-
 ται. οὐδὲ μὴν τοῦ γε εἰς τοὺς συσκήνους ἔνεκα ἔχειν 4
 δαπανᾶν χρήματα ἀθροιστέον, ἐπεὶ τὸ τῷ σώματι
 πονοῦντα ὠφελεῖν τοὺς συνόντας εὐδοξότερον ἐποί-
 ησεν ἢ τὸ δαπανᾶντα, ἐπιδείξας τὸ μὲν ψυχῆς, τὸ δὲ
 πλούτου ἔργον. τό γε μὴν ἐξ ἀδίκων χρηματίζεσθαι 5
 καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις διεκώλυσε. πρῶτον μὲν γὰρ
 νόμισμα τοιοῦτον κατεστήσατο ὃ δέκα μυνῶν μόνον
 ἂν εἰς οἰκίαν εἰσελθὼν οὔτε δεσπότας οὔτε οἰκέτας
 λάθοι· καὶ γὰρ χώρας μεγάλης καὶ ἀμάξης ἀγωγῆς
 δέοιτ' ἂν. χρυσίον γε μὴν καὶ ἀργύριον ἐρευνᾶται, 6
 καὶ ἂν τί που φανῆ, ὃ ἔχων ζημιοῦται. τί οὖν ἂν
 ἐκεῖ χρηματισμὸς σπουδάξοιτο ἔνθα ἢ κτῆσις πλείους
 λύπας ἢ ἢ χρῆσις εὐφροσύνας παρέχει;

Ἄλλὰ γὰρ ὅτι μὲν ἐν Σπάρτῃ μάλιστα πείθον-VIII.
 ται ταῖς ἀρχαῖς τε καὶ τοῖς νόμοις ἴσμεν ἅπαντες.
 ἐγὼ μέντοι οὐδ' ἐργχειρῆσαι οἶμαι πρότερον τὸν Λυ-
 κοῦργον ταύτην τὴν εὐταξίαν καθιστάναι πρὶν ὁμο-
 γνώμονας ἐποιήσατο τοὺς κρατίστους τῶν ἐν τῇ πό-
 λει. τεκμαίρομαι δὲ ταῦτα ὅτι ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις 2
 πόλεσιν οἱ δυνατώτεροι οὐδὲ βούλονται δοκεῖν τὰς
 ἀρχὰς φοβεῖσθαι, ἀλλὰ νομίζουσι τοῦτο ἀνελεύθερον
 εἶναι· ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ οἱ κράτιστοι καὶ ὑπέρχονται
 μάλιστα τὰς ἀρχὰς καὶ τῷ ταπεινοὶ εἶναι μεγαλύνον-
 ται, καὶ τῷ ὅταν καλῶνται τρέχοντες ἀλλὰ μὴ βαδί-
 ζοντες ὑπακούειν, νομίζοντες, ἦν αὐτοὶ κατὰρχωσι
 τοῦ σφόδρα πείθεσθαι, ἔψεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους

3 ὅπερ καὶ γεγένηται. εἰκὸς δὲ καὶ τὴν τῆς ἐφορείας
 δύναμιν τοὺς αὐτοὺς τούτους συγκατασκευάσαι, ἐπί-
 περ ἐγνώσαν τὸ πείθεσθαι μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι
 καὶ ἐν πόλει καὶ ἐν στρατιᾷ καὶ ἐν οἴκῳ· ὅσῳ γὰρ
 μείζω δύναμιν ἔχει ἡ ἀρχή, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἠγγή-
 σαντο αὐτὴν καὶ καταπλήξειν τοὺς πολίτας τοῦ ὑπα-
 4 κούειν. ἐφοροὶ οὖν ἱκανοὶ μὲν εἰσι ζημιοῦν ὃν ἂν
 βούλωνται, κύριοι δ' ἐκπράττειν παραχρῆμα, κύριοι
 δὲ καὶ ἄρχοντας μεταξὺ [καὶ] καταπαῦσαι καὶ εἰρξάι
 γε καὶ περὶ τῆς ψυχῆς εἰς ἀγῶνα καταστῆσαι. το-
 σαύτην δὲ ἔχοντες δύναμιν, οὐχ ὥσπερ αἱ ἄλλαι πό-
 λεις ἕωςι τοὺς αἰρεθέντας ἀεὶ ἄρχειν τὸ ἔτος ὅπως
 ἂν βούλωνται, ἀλλ' ὥσπερ οἱ τύραννοι καὶ οἱ ἐν τοῖς
 γυμνικοῖς ἀγῶσιν ἐπιστάται, ἣν τινα αἰσθάνονται
 5 παρανομοῦντά τι, εὐθύς παραχρῆμα κολάζουσι. πολ-
 λῶν δὲ καὶ ἄλλων ὄντων μηχανημάτων καλῶν τῷ
 Λυκούργῳ εἰς τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις ἐθέλειν τοὺς
 πολίτας, ἐν τοῖς καλλίστοις καὶ τοῦτό μοι δοκεῖ εἶ-
 ναι ὅτι οὐ πρότερον ἀπέδωκε τῷ πλήθει τοὺς νόμους
 πρὶν ἐλθῶν σὺν τοῖς κρατίστοις εἰς Δελφοὺς ἐπήρετο
 τὸν θεὸν εἰ λῶον καὶ ἄμεινον εἶη τῇ Σπάρτῃ πει-
 θομένη οἷς αὐτὸς ἔθηκε νόμοις. ἐπεὶ δὲ ἀνείλε τῷ
 παντὶ ἄμεινον εἶναι, τότε ἀπέδωκεν, οὐ μόνον ἄνο-
 μον ἀλλὰ καὶ ἀνόσιον θεῖς τὸ πνυθοχρήστοις νόμοις
 μὴ πείθεσθαι.

IX. Ἄξιον δὲ τοῦ Λυκούργου καὶ τόδε ἀγασθῆναι,
 τὸ κατεργάσασθαι ἐν τῇ πόλει αἰρετώτερον εἶναι τὸν
 καλὸν θάνατον ἀντὶ τοῦ αἰσχροῦ βίου· καὶ γὰρ δὴ
 ἐπισκοπῶν τις ἂν εὔροι μείους ἀποθνήσκοντας τού-
 των ἢ τῶν ἐκ τοῦ φοβεροῦ ἀποχωρεῖν αἰρουμένων
 2 ὥστε τάληθές εἰπεῖν καὶ ἔπεται τῇ ἀρετῇ σώζεσθαι
 εἰς τὸν πλείω χρόνον μᾶλλον ἢ τῇ κακίᾳ· καὶ γὰρ

θάων καὶ ἡδίων καὶ εὐπορωτέρα καὶ ἰσχυροτέρα. δῆ-
 λον δὲ ὅτι καὶ εὐκλεία μάλιστα ἔπεται τῇ ἀρετῇ· καὶ
 γὰρ συμμαχεῖν πῶς πάντες τοῖς ἀγαθοῖς βούλονται.
 ἢ μέντοι ὥστε ταῦτα γίνεσθαι ἐμηχανήσατο, καὶ 3
 τοῦτο καλὸν μὴ παραλιπεῖν. ἐκεῖνος τοίνυν σαφῶς
 παρεσκεύασε τοῖς μὲν ἀγαθοῖς εὐδαιμονίαν, τοῖς δὲ
 κακοῖς κακοδαιμονίαν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις πόλε- 4
 σιν, ὁπόταν τις κακὸς γένηται, ἐπὶ κλησιν μόνον ἔχει
 κακὸς εἶναι, ἀγοράζει δὲ ἐν τῷ αὐτῷ ὁ κακὸς τὰγαθῶ
 καὶ κἀθηται καὶ γυμνάζεται, ἐὰν βούληται· ἐν δὲ τῇ
 Λακεδαιμόνι πᾶς μὲν ἂν τις αἰσχυρῶν θείη τὸν κακὸν σύ-
 σκηνον παραλαβεῖν, πᾶς δ' ἂν ἐν παλαίσματι συγ-
 γυμναστήν. πολλάκις δ' ὁ τοιοῦτος καὶ διαιρουμένων 5
 τοὺς ἀντισφαιριοῦντας ἀχώριστος περιγίγνεται, καὶ
 ἐν χοροῖς δ' εἰς τὰς ἐπονειδίστους χῶρας ἀπελαύνεται,
 καὶ μὴν ἐν ὁδοῖς παραχωρητέον αὐτῷ καὶ ἐν θάκοις
 καὶ τοῖς νεωτέροις ὑπαναστατέον, καὶ τὰς μὲν προση-
 κούσας κόρας οἴκοι θρεπτέον, καὶ ταύταις τῆς ἀναν-
 δρίας αἰτίαν ὑφεκτέον, γυναικὸς δὲ κενὴν ἐστίαν πε-
 ριοπτέον, καὶ ἅμα τούτου ζημίαν ἀποτιστέον, λιπαρὸν
 δὲ οὐ πλανητέον, οὐδὲ μιμητέον τοὺς ἀνεγκλήτους, ἢ
 πληγὰς ὑπὸ τῶν ἀμεινόνων ληπτέον. ἐγὼ μὲν δὴ 6
 τοιαύτης τοῖς κακοῖς ἀτιμίας ἐπικειμένης οὐδὲν θαυ-
 μάσω τὸ προαιρεῖσθαι ἐκεῖ θάνατον ἀντὶ τοῦ οὕτως
 ἀτίμου τε καὶ ἐπονειδίστου βίου.

Καλῶς δέ μοι δοκεῖ ὁ Λυκούργος νομοθετῆσαι καὶ X.
 ἢ μέχρι γῆρας ἀσκοῖτ' ἂν ἀρετῇ. ἐπὶ γὰρ τῷ τέρατι
 τοῦ βίου τὴν κρίσιν τῆς γεροντίας προσθεὶς ἐποίησε
 μηδὲ ἐν τῷ γῆρα ἀμελεῖσθαι τὴν καλοκἀγαθίαν. ἀξιά- 2
 γαστου δ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἐπικουρῆσαι τῷ τῶν ἀγαθῶν
 γῆρα· θεὸς γὰρ τοὺς γέροντας κυρίους τοῦ περὶ τῆς
 ψυχῆς ἀγῶνος διέπραξεν ἐντιμότερον εἶναι τὸ γῆρας

- 3 τῆς τῶν ἀκμαζόντων ῥώμης. εἰκότως δέ τοι καὶ σπουδάζεται οὗτος ὁ ἀγὼν μάλιστα [τῶν] ἀνθρώπων. καλοὶ μὲν γὰρ καὶ οἱ γυμνικοί· ἀλλ' οὔτοι μὲν σωμάτων εἰσίν· ὁ δὲ περὶ τῆς γεροντίας ἀγὼν ψυχῶν ἀγαθῶν κρίσιν παρέχει. ὅσῳ οὖν κρείττων ψυχῆ· σώματος, τοσοῦτω καὶ οἱ ἀγῶνες οἱ τῶν ψυχῶν ἢ οἱ τῶν σωμάτων ἀξιοσπουδαστότεροι.
- 4 Τόδε γε μὴν τοῦ Λυκούργου πῶς οὐ μεγάλας ἀξίον ἀρασθῆναι; ὅς ἐπειδὴ κατέμαθεν ὅτι [ὅπου] οἱ βουλόμενοι ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἀρετῆς οὐχ ἱκανοὶ εἰσι τὰς πατρίδας αὖξιν, ἐκεῖνος ἐν τῇ Σπάρτῃ ἠνάγκασε δημοσίᾳ πάντας πάσας ἀσκεῖν τὰς ἀρετάς. ὥσπερ οὖν ἰδιῶται ἰδιωτῶν διαφέρουσιν ἀρετῇ οἱ ἀσκοῦντες τῶν ἀμελούντων, οὕτω καὶ ἡ Σπάρτη εἰκότως πασῶν τῶν
- 5 πόλεων ἀρετῇ διαφέρει, μόνῃ δημοσίᾳ ἐπιτηδεύουσα τὴν καλοκάγαθίαν. οὐ γὰρ κάκεινο καλόν, τὸ τῶν ἄλλων πόλεων κολαζουσῶν, ἢν τις τι ἕτερος ἕτερον ἀδικῇ, ἐκεῖνον ζημίας μὴ ἐλάττους ἐπιθεῖναι, εἴ τις
- 6 φανερός εἴη ἀμελῶν τοῦ ὡς βέλτιστος εἶναι; ἐνόμιζε γὰρ, ὡς εἴοικεν, ὑπὸ μὲν τῶν ἀνδραποδιζομένων τινὰς ἢ ἀποστεροῦντων τι ἢ κλεπτόντων τοὺς βλαπτομένους μόνον ἀδικεῖσθαι, ὑπὸ δὲ τῶν κακῶν καὶ ἀνάνδρων ὅλας τὰς πόλεις προδίδοσθαι. ὥστε εἰκότως ἔμοιγε
- 7 δοκεῖ τούτοις μεγίστας ζημίας ἐπιθεῖναι. ἐπέθηκε δὲ καὶ τὴν ἀνυπόστατον ἀνάγκην ἀσκεῖν ἅπασαν πολιτικὴν ἀρετὴν. τοῖς μὲν γὰρ τὰ νόμιμα ἐκτελοῦσιν ὁμοίως ἅπασι τὴν πόλιν οἰκείαν ἐποίησε, καὶ οὐδὲν ὑπελογίσασατο οὔτε σωμάτων οὔτε χρημάτων ἀσθένειαν· εἰ δὲ τις ἀποδειλιάσειε τοῦ τὰ νόμιμα διαπονεῖσθαι, τοῦτον ἐκεῖνος ἀπέδειξε μὴδὲ νομίζεσθαι ἔτι τῶν ὁμοίων εἶναι.
- 8 ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὲν παλαιότατοι οὔτοι οἱ νόμοι εἰς σάφές· ὁ γὰρ Λυκούργος κατὰ τοὺς Ἡρακλείδας λέγεται

γενέσθαι· οὕτω δὲ παλαιοὶ ὄντες ἔτι καὶ νῦν τοῖς ἄλλοις καινότατοί εἰσι· καὶ γὰρ τὸ πάντων θαυμαστότατον ἐπαινοῦσι μὲν πάντες τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα, μιμῆσθαι δὲ αὐτὰ οὐδεμία πόλις ἐθέλει.

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ κοινὰ ἀγαθὰ καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ **XI**
ἐν πολέμῳ· εἰ δέ τις βούλεται καταμαθεῖν ὅ,τι καὶ εἰς
τὰς στρατείας βέλτιον τῶν ἄλλων ἐμηχανήσατο, ἕξεστι
καὶ τούτων ἀκούειν. πρῶτον μὲν τοίνυν οἱ ἔφοροι **2**
προκηρύττουσι τὰ ἔτη εἰς ἃ δεῖ στρατεῦσθαι καὶ ἰπ-
πεῦσι καὶ ὀπλίταις, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς χειροτέχναις·
ὥστε ὅσοισπερ ἐπὶ πόλεως χρῶνται ἄνθρωποι, πάν-
των τούτων καὶ ἐπὶ στρατιᾶς οἱ Λακεδαιμόνιοι εὐπο-
ροῦσι· καὶ ὅσα δὲ ὀργάνων ἢ στρατιᾶ κοινῇ δεηθεῖν
ἂν, ἀπάντων τὰ μὲν ἀμάξῃ προστέτακται παρέχειν,
τὰ δὲ ὑποξυγίω· οὕτω γὰρ ἦμιστ' ἂν τὸ ἐκλείπον δια-
λάθοι. εἰς γε μὴν τὸν ἐν τοῖς ὀπλοῖς ἀγῶνα τοιάδ' **3**
ἐμηχανήσατο, στολὴν μὲν ἔχειν φοινικίδα καὶ χαλκῆν
ἀσπίδα, ταύτην νομίζων ἦμιστα μὲν γυναικεία κοι-
νωεῖν, πολεμικωτάτην δ' εἶναι· καὶ γὰρ τάχιστα
λαμπρύνεται καὶ σχολαιότατα ὀρπαίνεται. ἐφῆκε δὲ
καὶ κομᾶν τοῖς ὑπὲρ τὴν ἠβητικὴν ἡλικίαν, νομί-
ζων οὕτω καὶ μείζους ἂν καὶ ἐλευθεριωτέρους καὶ
γοργοτέρους φαίνεσθαι. οὕτω γε μὴν κατεσκευασμέ- **4**
νων μόρας μὲν διείλεν ἕξ καὶ ἰππέων καὶ ὀπλιτῶν.
ἐκάστη δὲ τῶν πολιτικῶν τούτων μορῶν ἔχει πολέ-
μαρχον ἓνα, λοχαγούς τέτταρας, πεντηκοντῆρας ὀκτώ,
ἐνωμοτάρχας ἑκκαίδεκα. ἐκ δὲ τούτων τῶν μορῶν
διὰ παρεγγυήσεως καθίστανται τότε μὲν εἰς ἐνωμο-
τίας, τότε δὲ εἰς τρεῖς, τότε δὲ εἰς ἕξ. ὃ δὲ οἱ πλεῖστοι **5**
οἴονται, πολυπλοκωτάτην εἶναι τὴν ἐν ὀπλοῖς Λακω-
νικῆν τάξιν, τὸ ἐναντιώτατον ὑπειλήφασι τοῦ ὄντος.
εἰσὶ μὲν γὰρ ἐν τῇ Λακωνικῇ τάξει οἱ πρωτοστάται

ἄρχοντες, καὶ ὁ στίχος ἕκαστος πάντ' ἔχων ὅσα δεῖ
 6 παρέχεσθαι. οὕτω δὲ ῥάδιον ταύτην τὴν τάξιν μαθεῖν
 ὡς ὅστις τοὺς ἀνθρώπους δύναται γιννώσκειν, οὐδεὶς
 ἂν ἀμάροισι τοῖς μὲν γὰρ ἠγεῖσθαι δέδοται, τοῖς δὲ
 ἔπεσθαι τέτακται. αἱ δὲ παραγωγαὶ ὥσπερ ὑπὸ κήρυ-
 κος ὑπὸ τοῦ ἐνωμοτάρχου λόγῳ δηλοῦνται, * ἀραιαί
 τε καὶ βαθυτέραί αἱ φάλαγγες γίνονται. ὧν δὲ οὐδ'
 7 ὅπως τι οὖν χαλεπὸν μαθεῖν. τὸ μέντοι κἂν ταρα-
 χθῶσι μετὰ τοῦ παρατυχόντος ὁμοίως μάχεσθαι, ταύ-
 την τὴν τάξιν οὐκέτι ῥάδιόν ἐστι μαθεῖν πλὴν τοῖς
 8 ὑπὸ τῶν τοῦ Λυκούργου νόμων πεπαιδευμένοις. εὐ-
 πορώτατα δὲ καὶ ἐκεῖνα Λακεδαιμόνιοι ποιοῦσι τὰ τοῖς
 ὄπλομάχοις πάνυ δοκοῦντα χαλεπὰ εἶναι. ὅταν μὲν
 γὰρ ἐπὶ κέρως πορεύωνται, κατ' οὐρὰν δήπου ἐνωμο-
 τία* ἔπεται. ἐὰν δ' ἐν τῷ τοιούτῳ ἐκ τοῦ ἐναντίου πο-
 λεμία φάλαγξ ἐπιφανῆ, τῷ ἐνωμοτάρχῃ παρεγγυᾶται
 εἰς μέτωπον παρ' ἀσπίδα καθίστασθαι, καὶ διὰ παντὸς
 οὕτως, ἔστ' ἂν ἡ φάλαγξ ἐναντία καταστῆ. ἦν γε
 μὴν οὕτως ἐχόντων ἐκ τοῦ ὀπισθεν οἱ πολέμιοι ἐπι-
 φανῶσιν, ἐξελίττεται ἕκαστος ὁ στίχος, ἵνα οἱ κράτι-
 9 στοὶ ἐναντιοὶ αἰεὶ τοῖς πολεμίοις ᾶσιν. ὅτι δὲ ὁ ἄρχων
 εὐάνυμος γίνυται, οὐδ' ἐν τούτῳ μειονεκτεῖν ἠγοῦν-
 ται, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ πλεονεκτεῖν. εἰ γὰρ τινες κυ-
 κλοῦσθαι ἐπιχειροῦεν, οὐκ ἂν κατὰ τὰ γυμνὰ ἀλλὰ
 κατὰ τὰ ὀπλισμένα περιβάλλοιεν ἂν. ἦν δέ ποτε ἐνεκά
 τινος δοκῆ συμφέρειν τὸν ἠγεμόνα δεξιὸν κέρας ἔχειν,
 στρέψαντες τὸ ἄρημα ἐπὶ κέρας ἐξελίττουσι τὴν φά-
 λαγγα, ἔστ' ἂν ὁ μὲν ἠγεμῶν δεξιὸς ᾦ, ἡ δὲ οὐρὰ
 10 εὐάνυμος γένηται. ἦν δ' αὖ ἐκ τῶν δεξιῶν πολεμίων
 τάξις ἐπιφαίνεται ἐπὶ κέρως πορευομένων, οὐδὲν ἄλλο
 πραγματεύονται ἢ τὸν λόχον ἕκαστον ὥσπερ τριήρη
 ἀντίπροφρον τοῖς ἐναντίοις στρέφουσι, καὶ οὕτως αὖ

γίγνεται ὁ κατ' οὐρανὸν λόχος παρὰ δόρυ. ἦν γε μὴν κατὰ τὰ εὐώνυμα πολέμιοι προσίωσιν, οὐδὲ τοῦτο ἔωσιν, ἀλλ' ἀπωθοῦσιν ἢ ἐναντίους ἀντιπάλους τοὺς λόχους στρέφουσι· καὶ οὕτως αὖ ὁ κατ' οὐρανὸν λόχος παρ' ἀσπίδα καθίσταται.

Ἐρωῶ δὲ καὶ ἥ στρατοπεδεύεσθαι ἐνόμισε χρῆναι XII. *Λυκοῦργος*. διὰ μὲν γὰρ τὸ τὰς γωνίας τοῦ τετραγώνου ἀχρόηστους εἶναι εἰς κύκλον ἐστρατοπεδεύσατο, εἰ μὴ ὄρος ἀσφαλὲς εἶη, ἢ τεῖχος ἢ ποταμὸν ὅπισθεν ἔχοιεν. φυλακὰς γε μὴν ἐποίησε μεθήμερινὰς τὰς μὲν 2 παρὰ τὰ ὄπλα εἶσω βλεπούσας· οὐ γὰρ πολεμίων ἔνεκα ἀλλὰ φίλων αὐταὶ καθίστανται· τοὺς γε μὴν πολεμίους ἰππεῖς φυλάττουσιν ἀπὸ χωρίων ὧν ἂν ἐκ πλείστου προορῶεν. εἰ δέ τις προῖσι νύκτωρ ἔξω τῆς 3 φάλαγγος, ἐνόμισεν ὑπὸ Σκιριτῶν προφυλάττεσθαι· νῦν δ' ἤδη καὶ ὑπὸ ξένων* αὐτῶν τινες συμπαρόντες. τὸ δὲ ἔχοντας τὰ δόρατα ἀεὶ περιμέναι, εὖ καὶ τοῦτο 4 δεῖ εἰδέναι ὅτι τοῦ αὐτοῦ ἔνεκα ἐστὶν οὐπὲρ καὶ τοὺς δούλους εἰργουσιν ἀπὸ τῶν ὄπλων. καὶ τοὺς ἐπὶ τὰ ἀναγκαῖα ἀπιόντας οὐ δεῖ θαυμάζειν ὅτι οὔτε ἀλλήλων οὔτε τῶν ὄπλων πλέον ἢ ὅσον μὴ λυπεῖν ἀλλήλους ἀπέρχονται· καὶ γὰρ ταῦτα ἀσφικλείας ἔνεκα ποιοῦσι. μεταστρατοπεδεύονται γε μὴν πυκνὰ καὶ τοῦ σίνεσθαι 5 τοὺς πολεμίους ἔνεκα καὶ τοῦ ὠφελεῖν τοὺς φίλους. καὶ γυμνάζεσθαι δὲ προαγορεύεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἅπανσι Λακεδαιμονίοις ἕως περ' ἂν στρατεύωνται· ὥστε μεγαλοφρονεστέρους μὲν αὐτοὺς ἐφ' ἑαυτοῖς γίγνεσθαι, ἔλευθεριωτέρους δὲ τῶν ἄλλων φαίνεσθαι. δεῖ δὲ οὔτε περίπατον οὔτε δρόμον μάσσω ποιεῖσθαι ἢ ὅσον ἂν ἡ μόρα ἐφήκη, ὅπως μηδεὶς τῶν αὐτοῦ ὄπλων πόρρω γίγνηται. μετὰ δὲ τὰ γυμνάσια καθίζειν μὲν 6 ὁ πρῶτος πολέμαρχος κηρύττει· ἔστι δὲ τοῦτο ὥσπερ

ἐξέτασις· ἐκ τούτου δὲ ἀριστοποιεῖσθαι, καὶ ταχὺ τὸν
 πρόσκοπον ὑπολύεσθαι· ἐκ τούτου δ' αὖ διατριβαὶ
 7 καὶ ἀναπαύσεις πρὸ τῶν ἐσπερινῶν γυμνασίων. μετὰ
 γε μὴν ταῦτα δειπνοποιεῖσθαι κηρύττεται, καὶ ἐπειδὴν
 ἄσωσιν εἰς τοὺς θεοὺς οἷς ἂν κεκαλλιερηκότες ᾧσιν,
 ἐπὶ τῶν ὄπλων ἀναπαύεσθαι. ὅτι δὲ πολλὰ γράφω
 οὐ δεῖ θανατᾶζειν· ἤμιστα γὰρ Λακεδαιμονίοις εὖροι
 ἂν τις παραλελειμμένα ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς ὅσα δεῖ
 ἐπιμελείας.

XIII. Διηγῆσομαι δὲ καὶ ἦν ἐπὶ στρατιᾶς ὁ Λυκοῦργος
 βασιλεῖ δύναμιν καὶ τιμὴν παρεσκεύασε. πρῶτον μὲν
 γὰρ ἐπὶ φρουρᾶς τρέφει ἢ πόλις βασιλέα καὶ τοὺς σὺν
 αὐτῷ· συσκηνοῦσι δὲ αὐτῷ οἱ πολέμαρχοι, ὅπως αἰεὶ
 συνόντες μᾶλλον καὶ κοινοβουλῶσιν, ἦν τι δέονται.
 συσκηνοῦσι δὲ καὶ ἄλλοι τρεῖς ἄνδρες τῶν ὁμοίων·
 οὗτοι τούτοις ἐπιμελοῦνται πάντων τῶν ἐπιτηδείων,
 ὡς μηδεμίᾳ ἀσχολίᾳ ἢ αὐτοῖς τῶν πολεμικῶν ἐπιμε-
 2 λεῖσθαι. ἐπαναλήψομαι δὲ ὡς ἐξορμᾶται σὺν στρατιᾷ
 ὁ βασιλεὺς. θύει μὲν γὰρ πρῶτον οἴκοι ὧν Διὶ ἀγῆ-
 τορι καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· ἦν δὲ ἐνταῦθα καλλιερῆση,
 λαβὼν ὁ πυροφόρος πῦρ ἀπὸ τοῦ βωμοῦ προηγείται ἐπὶ
 τὰ ὄρια τῆς χώρας· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκεῖ αὖ θύεται Διὶ
 3 καὶ Ἀθηνᾶ. ὅταν δὲ ἀμφοῖν τούτοις τοῖν θεοῖν καλ-
 λιερηθῆ, τότε διαβαίνει τὰ ὄρια τῆς χώρας· καὶ τὸ
 πῦρ μὲν ἀπὸ τούτων τῶν ἱερῶν προηγείται οὔποτε
 ἀποσβεννύμενον, σφάγια δὲ παντοῖα ἔπεται. αἰεὶ δὲ
 ὅταν θύηται ἄρχεται μὲν τούτου τοῦ ἔργου ἔτι κνε-
 φαῖος, προλαμβάνειν βουλόμενος τὴν τοῦ θεοῦ εὐ-
 4 νοίαν. πάρεισι δὲ περὶ τὴν θυσίαν πολέμαρχοι, λοχα-
 γοί, πεντηκοντῆρες, ξένων στρατίαρχοι, στρατοῦ
 σκευοφορικοῦ ἄρχοντες, καὶ τῶν ἀπὸ τῶν πόλεων δὲ
 5 στρατηγῶν ὁ βουλόμενος· πάρεισι δὲ καὶ τῶν ἐφόρων

δύο, οἱ πολυπραγμονοῦσι μὲν οὐδέν, ἦν μὴ ὁ βασι-
 λεὺς προσκαλῆ· ὁρῶντες δὲ ὅτι ποιεῖ ἕκαστος πάντας
 σωφρονίζουσιν, ὡς τὸ εἰκός. ὅταν δὲ τελεσθῆ τὰ
 ἱερά, ὁ βασιλεὺς προσκαλέσας πάντας παραγγέλλει
 τὰ ποιητέα. ὥστε ὁρῶν ταῦτα ἠγήσαιο ἂν τοὺς μὲν
 ἄλλους αὐτοσχεδιαστὰς εἶναι τῶν στρατιωτικῶν, Λα-
 κεδαιμονίους δὲ μόνους τῷ ὄντι τεχνίτας τῶν πολεμι-
 κῶν. ἐπειδὴν γε μὴν ἠγήται ὁ βασιλεὺς, ἦν μὲν μηδεὶς 6
 ἐναντίος φαίνεται, οὐδεὶς αὐτοῦ πρόσθεν πορεύεται
 πλὴν Σκιριῖται καὶ οἱ προερευνώμενοι ἱππεῖς· ἦν δὲ
 ποτε μάχην οἴωνται ἔσεσθαι, λαβὼν τὸ ἄγλημα τῆς
 πρώτης μόρας ὁ βασιλεὺς ἄγει στρέψας ἐπὶ δόρου, ἔστ'
 ἂν γένηται ἐν μέσῳ δυοῖν μόραιν καὶ δυοῖν πολεμάρ-
 χων. οὓς δὲ δεῖ ἐπὶ τούτοις τετάχθαι, ὁ πρεσβύτατος 7
 τῶν περὶ δαμοσίαν συντάττει· εἰσὶ δὲ οὗτοι ὅσοι ἂν
 σύσκηνοι ᾧσι τῶν ὁμοίων, καὶ μάντις καὶ ἰατροὶ καὶ
 ἀγληταὶ οἱ τοῦ στρατοῦ ἄρχοντες, καὶ ἐθελούσιοι ἦν
 τινες παρῶσιν. ὥστε τῶν δεομένων γίνεσθαι οὐδέν
 ἀπορεῖται· οὐδέν γὰρ ἀπρόσκεπτόν ἐστι. μάλα δὲ καὶ 8
 τάδε ὠφέλιμα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἐμηχανήσατο Λυκοῦρ-
 γος εἰς τὸν ἐν ὄπλοις ἀγῶνα. ὅταν γὰρ ὁρῶντων ἦδη
 τῶν πολεμίων χίμαιρα σφαγιάζηται, ἀυλεῖν τε πάντας
 τοὺς παρόντας ἀγλητὰς νόμος καὶ μηδένα Λακεδαι-
 μονίων ἀστεφάνωτον εἶναι· καὶ ὅπλα δὲ λαμπρύνε-
 σθαι προαγορεύεται. ἔξεστι δὲ τῷ νέῳ καὶ κεκριμένῳ 9
 εἰς μάχην συνιέναι καὶ φαιδρὸν εἶναι καὶ εὐδόκιμον.
 καὶ παρακελεύονται δὲ τῷ ἐνωμοτάρχῃ· οὐδ' ἀκούεται
 γὰρ εἰς ἐκάστην πᾶσαν τὴν ἐνωμοτίαν ἀφ' ἐκάστου
 ἐνωμοτάρχου ἔξω· ὅπως δὲ καλῶς γίγνηται πολε-
 μάρχῳ δεῖ μέλειν. ὅταν γε μὴν καιρὸς δοκῆ εἶναι 10
 στρατοπεδεύεσθαι, τούτου μὲν κύριος βασιλεὺς, καὶ
 τοῦ δεῖξαι γε ὅπου δεῖ· τὸ μέντοι πρεσβείας ἀποπέμ-

πεσθαι καὶ φιλίας καὶ πολεμίας, τοῦτ' αὖ βασιλέως. καὶ ἄρχονται μὲν πάντες ἀπὸ βασιλέως, ὅταν βού-
 11 λωνται προᾶξά τι. ἦν δ' οὖν δίκης δεόμενός τις ἔλθῃ, πρὸς ἑλλανοδίκας τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἀποπέμπει, ἦν δὲ χρημάτων, πρὸς ταμίας, ἦν δὲ λήϊδα ἄγων, πρὸς λαφυροπώλας. οὕτω δὲ πραττομένων βασιλεῖ οὐδὲν ἄλλο ἔργον καταλείπεται ἐπὶ φρουρᾶς ἢ ἱερεῖ μὲν τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς εἶναι, στρατηγῶ δὲ τὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

XIV. Εἰ δέ τις με ἔροιτο εἰ καὶ νῦν ἔτι μοι δοκοῦσιν οἱ Λυκούργου νόμοι ἀκίνητοι διαμένειν, τοῦτο μὰ Δί' οὐκ ἂν ἔτι θρασέως εἶποιμι. οἶδα γὰρ πρότερον μὲν Λακεδαιμονίους αἵρουμένους οἴκοι τὰ μέτρια ἔχοντας ἀλλήλοις συνεῖναι μᾶλλον ἢ ἀρμόζοντας ἐν ταῖς πόλεσι
 3 καὶ κολακκενομένους διαφθείρεσθαι. καὶ πρόσθεν μὲν οἶδα αὐτοὺς φοβουμένους χρυσίον ἔχοντας φαίνεσθαι νῦν δ' ἔστιν οὓς καὶ καλλωπιζομένους ἐπὶ τῷ κεκτῆ-
 4 σθαι. ἐπίσταμαι δὲ καὶ πρόσθεν τούτου ἔνεκα ξηνηλασίας γιγνομένης καὶ ἀποδημεῖν οὐκ ἔξόν, ὅπως μὴ ραδιουργίας οἱ πολῖται ἀπὸ τῶν ξένων ἐμπίπλαιντο· νῦν δ' ἐπίσταμαι τοὺς δοκοῦντας πρῶτους εἶναι ἐσπουδακότας ὡς μηδέποτε παύονται ἀρμόζοντες ἐπὶ
 5 ξένης. καὶ ἦν μὲν ὅτε ἐπεμελοῦντο ὅπως ἄξιοι εἶεν ἠγεῖσθαι· νῦν δὲ πολὺ μᾶλλον πραγματεύονται ὅπως ἄρχουσιν ἢ ὅπως ἄξιοι τούτου ἔσονται. τοιγαροῦν οἱ
 6 Ἕλληνες πρότερον μὲν ἰόντες εἰς Λακεδαίμονα ἐδέοντο αὐτῶν ἠγεῖσθαι ἐπὶ τοὺς δοκοῦντας ἀδικεῖν· νῦν δὲ πολλοὶ παρακαλοῦσιν ἀλλήλους ἐπὶ τὸ διακαλύειν
 7 ἄρξαι πάλιν αὐτούς. οὐδὲν μέντοι δεῖ θανατᾶν τούτων τῶν ἐπιφύγων αὐτοῖς γιγνομένων, ἐπειδὴ φανεροί εἰσιν οὔτε τῷ θεῷ πειθόμενοι οὔτε τοῖς Λυκούργου νόμοις.

Βούλωμαι δὲ καὶ ἄς βασιλεῖ πρὸς τὴν πόλιν συν- XV
 θήκας ὁ Λυκοῦργος ἐποίησε διηγῆσασθαι· μόνη γὰρ
 δὴ αὕτη ἀρχὴ διατελεῖ οἷαπερ ἐξ ἀρχῆς κατεστάθη·
 τὰς δὲ ἄλλας πολιτείας εὗροι ἄν τις μετακεκινημένας
 καὶ ἔτι καὶ νῦν μετακινουμένας. ἔθηκε γὰρ θύειν μὲν
 βασιλέα πρὸ τῆς πόλεως τὰ δημόσια ἅπαντα, ὡς ἀπὸ 2
 [τοῦ] θεοῦ ὄντα, καὶ στρατιὰν ὅποι ἂν ἡ πόλις ἐκπέμπῃ,
 ἡγεῖσθαι. ἔδωκε δὲ καὶ γέρα ἀπὸ τῶν θυομένων λαμ- 3
 βάνειν, καὶ γῆν δὲ ἐν πολλαῖς τῶν περιοίκων πόλεων
 ἀπέδειξεν ἐξαίρετον τοσαύτην ὥστε μῆτε δεῖσθαι τῶν
 μετρίων μῆτε πλούτῳ ὑπερφέρειν. ὅπως δὲ καὶ οἱ 4
 βασιλεῖς ἔξω σκηνοῖεν, σκηνὴν αὐτοῖς δημοσίαν ἀπέ-
 δεῖξε, καὶ διμοιρία γε ἐπὶ τῷ δείπνῳ ἐτίμησεν, οὐχ
 ἵνα διπλάσια καταφάγοιεν, ἀλλ' ἵνα καὶ ἀπὸ τοῦδε
 τιμῆσαι ἔχοιεν εἴ τινα βούλοιντο. ἔδωκε δ' αὖ καὶ 5
 συσκήνους δύο ἑκατέρῳ προσελέσθαι, οἳ δὴ καὶ Πύ-
 θιοι καλοῦνται. ἔδωκε δὲ καὶ πασῶν τῶν συνῶν ἀπὸ
 τόκου χοῖρον λαμβάνειν, ὡς μῆποτε ἀπορήσαι βασι-
 λεὺς ἰερῶν, ἣν τι δεηθῆ ἑθεῖς συμβουλευσασθαι. καὶ 6
 πρὸς τῇ οἰκίᾳ δὲ λίμνη ὕδατος ἀφθονίαν παρέχει· ὅτι
 δὲ καὶ τοῦτο πρὸς πολλὰ χρήσιμον οἱ μὴ ἔχοντες αὐτὸ
 μᾶλλον γιγνώσκουσι. καὶ ἔδρας δὲ πάντες ὑπανί-
 στανται βασιλεῖ, πλὴν οὐκ ἔφοροι ἀπὸ τῶν ἐφορικῶν
 δίφρων. καὶ ὄρκους δὲ ἀλλήλοις κατὰ μῆνα ποιοῦνται, 7
 ἔφοροι μὲν ὑπὲρ τῆς πόλεως, βασιλεὺς δ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ.
 ὁ δὲ ὄρκος ἐστὶ τῷ μὲν βασιλεῖ κατὰ τοὺς τῆς πόλεως
 κειμένους νόμους βασιλεύσειν, τῇ δὲ πόλει ἐμπεδορ-
 κοῦντος ἐκείνου ἀστυφέλικτον τὴν βασιλείαν παρέξειν.
 αὐταὶ μὲν οὖν αἱ τιμαὶ οἴκοι ζῶντι βασιλεῖ δέδονται, 8
 οὐδέν τι πολὺ ὑπερφέρειν τῶν ἰδιωτικῶν· οὐ γὰρ
 ἐβουλήθη οὔτε τοῖς βασιλεῦσι τυραννικὸν φρόνημα
 παραστῆσαι οὔτε τοῖς πολίταις φθόνον ἐμποιῆσαι τῆς
 δυνάμεως. αἱ δὲ τελευτήσαντι τιμαὶ βασιλεῖ δέδονται, 9
 τῇδε βούλονται δηλοῦν οἱ Λυκοῦργου νόμοι ὅτι οὐχ
 ὡς ἀνθρώπους ἀλλ' ὡς ἦρας τοὺς Λακεδαιμονίων
 βασιλεῖς προτετιμῆκασιν.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

1. Περὶ δὲ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας, ὅτι μὲν εἴλοντο τοῦτον τὸν τρόπον τῆς πολιτείας οὐκ ἐπαινω διὰ τόδε ὅτι ταῦθ' ἐλόμενοι εἴλοντο τοὺς πονηροὺς ἄμεινον πράττειν ἢ τοὺς χρηστούς· διὰ μὲν οὖν τοῦτο οὐκ ἐπαινω. ἐπεὶ δὲ ταῦτα οὕτως ἔδοξεν αὐτοῖς, ὡς εὖ διασώζονται τὴν πολιτείαν καὶ τᾶλλα διαπράττονται ἂ δοκοῦσιν ἀμαρτάνειν τοῖς ἄλλοις Ἑλλησι, τοῦτ' ἀπο-
- 2 δείξω. πρῶτον μὲν οὖν τοῦτο ἐρῶ ὅτι δικαίως αὐτόθι καὶ οἱ πένητες καὶ ὁ δῆμος πλέον ἔχει τῶν γενναίων καὶ τῶν πλουσίων διὰ τόδε ὅτι ὁ δῆμός ἐστιν ὁ ἐλεύων καὶ τὰς ναῦς καὶ ὁ τὴν δύναμιν περιτιθεὶς τῇ πόλει· καὶ γὰρ οἱ κυβερνήται καὶ οἱ κελευσταὶ καὶ οἱ πεντηκόνταρχοι καὶ οἱ προρᾶται καὶ οἱ ναυπηγοί, οὗτοί εἰσιν οἱ τὴν δύναμιν περιτιθέντες τῇ πόλει πολὺ μᾶλλον ἢ οἱ ὀπλίται καὶ οἱ γενναῖοι καὶ οἱ χρηστοί. Ἐπειδὴ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει, δοκεῖ δίκαιον εἶναι πᾶσι τῶν ἀρχῶν μετεῖναι ἔν τε τῷ κλήρω καὶ ἐν τῇ χειριτονίᾳ,
- 3 καὶ λέγειν ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ τῶν πολιτῶν. ἔπειτα ὀπόσαι μὲν σωτηρίαν φέρουσι τῶν ἀρχῶν, χρησταὶ οὔσαι καὶ μὴ χρησταί, ἢ κίνδυνον τῷ δήμῳ ἅπαντι, τούτων μὲν τῶν ἀρχῶν οὐδὲν δεῖται ὁ δῆμος μετεῖναι, οὔτε τῶν στρατηγικῶν κλήρων οἴονται σφισι χρῆναι

μετεῖναι οὔτε τῶν ἰππαρχιῶν· γιννώσκει γὰρ ὁ δῆμος ὅτι πλείω ὠφελεῖται ἐν τῷ μὴ αὐτὸς ἄρχειν ταύτας τὰς ἀρχάς, ἀλλ' ἔαν τοὺς δυνατωτάτους ἄρχειν· ὁπόσαι δ' εἰσὶν ἀρχαὶ μισθοφορίας ἔνεκα καὶ ὠφελείας εἰς τὸν οἶκον, ταύτας ζητεῖ ὁ δῆμος ἄρχειν. ἔπειτα δὲ ὁ ἔνιοι 4
θανμάξουσιν ὅτι πανταχοῦ πλέον νέμονται τοῖς πονηροῖς καὶ πένησι καὶ δημοτικοῖς ἢ τοῖς χρηστοῖς, ἐν αὐτῷ τούτῳ φανοῦνται τὴν δημοκρατίαν διασώζοντες. οἱ μὲν γὰρ πένητες καὶ οἱ δημόται καὶ οἱ χεῖρους εὖ πράττοντες καὶ πολλοὶ οἱ τοιοῦτοι γιννόμενοι τὴν δημοκρατίαν αὔξουσιν· ἔαν δὲ εὖ πράττωσιν οἱ πλούσιοι καὶ οἱ χρηστοί, ἰσχυρὸν τὸ ἐναντίον σφίσιν αὐτοῖς καθιστάσιν οἱ δημοτικοί. ἔστι δὲ ἐν πάσῃ γῆ τὸ βέλτι- 5
στον ἐναντίον τῆ δημοκρατία· ἐν γὰρ τοῖς βελτίστοις ἐνὶ ἀκολασία τε ὀλιγίστη καὶ ἀδικία, ἀκρίβεια δὲ πλείστη εἰς τὰ χρηστά· ἐν δὲ τῷ δήμῳ ἀμαθία τε πλείστη καὶ ἀταξία καὶ πονηρία· ἢ τε γὰρ πενία αὐτοὺς μᾶλλον ἄγει ἐπὶ τὰ αἰσχροὰ καὶ ἢ ἀπαιδευσία καὶ ἢ ἀμαθία δι' ἔνδειαν χρημάτων ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων. εἴποι δ' ἂν 6
τις ὡς ἐχορῆν αὐτοὺς μὴ ἔαν λέγειν πάντα ἐξῆς μηδὲ βουλεύειν, ἀλλὰ τοὺς δεξιωτάτους καὶ ἄνδρας ἀρίστους· οἱ δὲ καὶ ἐν τούτῳ ἄριστα βουλεύονται, ἐῶντες καὶ τοὺς πονηροὺς λέγειν. εἰ μὲν γὰρ οἱ χρηστοὶ ἔλεγον καὶ ἐβουλεύοντο, τοῖς ὁμοίοις σφίσιν αὐτοῖς ἦν ἀγαθὰ, τοῖς δὲ δημοτικοῖς οὐκ ἀγαθὰ· νῦν δὲ λέγων ὁ βουλούμενος ἀναστὰς ἄνθρωπος πονηρὸς ἐξευρίσκει τὸ ἀγαθὸν αὐτῷ τε καὶ τοῖς ὁμοίοις αὐτῷ. εἴποι τις 7
ἂν τί ἂν οὖν γνοίῃ ἀγαθὸν αὐτῷ ἢ τῷ δήμῳ τοιοῦτος ἄνθρωπος; οἱ δὲ γιννώσκουσιν ὅτι ἢ τούτου ἀμαθία καὶ πονηρία καὶ εὐνοια μᾶλλον λυσιτελεῖ ἢ ἢ τοῦ χρηστοῦ ἀρετὴ καὶ σοφία καὶ κακόνοια. εἴη μὲν οὖν ἂν 8
πόλις οὐκ ἀπὸ τοιούτων διαιτημάτων ἢ βελτίστη, ἀλλ'

ἡ δημοκρατία μάλιστα ἂν σώζοιτο οὕτως. ὁ γὰρ δῆμος οὐ βούλεται εὐνομουμένης τῆς πόλεως αὐτὸς δουλεύειν, ἀλλ' ἐλευθέρος εἶναι καὶ ἄρχειν, τῆς δὲ κακονομίας αὐτῷ ὀλίγον μέλει· ὁ γὰρ σὺ νομίζεις οὐκ εὐνομεῖσθαι, αὐτὸς ἀπὸ τούτου ἰσχύει ὁ δῆμος καὶ
 9 ἐλευθέρός ἐστιν. εἰ δ' εὐνομίαν ζητεῖς, πρῶτα μὲν ὄψει τοὺς δεξιωτάτους αὐτοῖς τοὺς νόμους τιθέντας· ἔπειτα κολάσουσιν οἱ χρηστοὶ τοὺς πονηροὺς, καὶ βουλεύσουσιν οἱ χρηστοὶ περὶ τῆς πόλεως, καὶ οὐκ ἔασουσι μαινομένους ἀνθρώπους βουλεύειν οὐδὲ λέγειν οὐδὲ ἐκκλησιάζειν. ἀπὸ τούτων τοίνυν τῶν ἀγαθῶν τάχιστ' ἂν ὁ δῆμος εἰς δουλείαν καταπέσοι.

10 Τῶν δούλων δ' αὖ καὶ τῶν μετοίκων πλείστη ἐστὶν Ἀθήνησιν ἀκολασία, καὶ οὔτε πατάξαι ἔξεστιν αὐτόθι οὔτε ὑπεκστήσεται σοι ὁ δοῦλος. οὗ δ' ἕνεκὲν ἐστὶ τοῦτο ἐπιχώριον ἐγὼ φράσω· εἰ νόμος ἦν τὸν δοῦλον ὑπὸ τοῦ ἐλευθέρου τύπτεσθαι ἢ τὸν μέτοικον ἢ τὸν ἀπελευθέρον, πολλάκις ἂν οἴηθεις εἶναι τὸν Ἀθηναῖον δοῦλον ἐπάταξεν ἂν· ἐσθῆτά τε γὰρ οὐδὲν βελτίω ἔχει ὁ δῆμος αὐτόθι ἢ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ μέτοικοι

11 καὶ τὰ εἶδη οὐδὲν βελτίους εἰσὶν. εἰ δέ τις καὶ τοῦτο θαυμάζει ὅτι ἑῶσι τοὺς δούλους τρυφᾶν αὐτόθι καὶ μεγαλοπρεπῶς διαιτᾶσθαι ἐνίοις, καὶ τοῦτο γνώμη φανεῖεν ἂν ποιοῦντες. ὅπου γὰρ ναυτικὴ δύναμις ἐστὶν, ἀπὸ χρημάτων ἀνάγκη τοῖς ἀνδραπόδοις δουλεύειν, ἵνα λαμβάνων [μὲν] πράττη τὰς ἀποφοράς, καὶ ἐλευθέρους ἀφιέναι· ὅπου δ' εἰσὶ πλούσιοι δοῦλοι, οὐκέτι ἐνταῦθα λυσιτελεῖ τὸν ἐμὸν δοῦλον σὲ δεδιέναι· ἐν δὲ τῇ Λακεδαιμονίᾳ ὁ ἐμὸς δοῦλος σὲ δέδοικεν· ἂν δὲ δεδίῃ ὁ σὸς δοῦλος ἐμέ, κινδυνεύσει καὶ τὰ χρήματα διδόναι τὰ ἑαυτοῦ ὥστε μὴ κινδυ-
 12 νεύειν περὶ ἑαυτοῦ. διὰ τοῦτο οὖν ἰσηγορίαν καὶ τοῖς

δούλοις πρὸς τοὺς ἔλευθέρους ἐποιήσαμεν καὶ τοῖς μετοίκοις πρὸς τοὺς ἀστούς, διότι δεῖται ἡ πόλις μετοίκων διὰ τε τὸ πλῆθος τῶν τεχνῶν καὶ διὰ τὸ ναυτικόν. διὰ τοῦτο οὖν καὶ τοῖς μετοίκοις εἰκότως τὴν ἰσηγορίαν ἐποιήσαμεν.

Τοὺς δὲ γυμναζομένους αὐτόθι καὶ τὴν μουσικὴν 13 ἐπιτηδεύοντας καταλέλκεν ὁ δῆμος, νομίζων τοῦτο οὐ καλὸν εἶναι, γνοὺς ὅτι οὐ δυνατὰ ταῦτά ἐστιν ἐπιτηδεύειν. ἐν ταῖς χορηγίαις αὖ καὶ γυμνασιαρχίαις καὶ τριηραρχίαις γιννώσκουσιν ὅτι χορηγοῦσι μὲν οἱ πλούσιοι, χορηγεῖται δὲ ὁ δῆμος, καὶ τριηραρχοῦσι μὲν καὶ γυμνασιαρχοῦσιν οἱ πλούσιοι, ὁ δὲ δῆμος τριηραρχεῖται καὶ γυμνασιαρχεῖται. ἀξιοῖ οὖν ἀργύριον λαμβάνειν ὁ δῆμος καὶ ἄδων καὶ τρέχων καὶ ὀρχούμενος καὶ πλέων ἐν ταῖς ναυσίν, ἵνα αὐτός τε ἔχη καὶ οἱ πλούσιοι πενέστεροι γίνωνται. ἐν δὲ τοῖς δικαστηρίοις οὐ τοῦ δικαίου αὐτοῖς μέλει μᾶλλον ἢ τοῦ αὐτοῖς συμφέροντος.

Περὶ δὲ τῶν συμμαχῶν, [ὅτι] οἱ ἐκπλέοντες συνο- 14 φαντοῦσιν, ὡς δοκοῦσι, καὶ μισοῦσι τοὺς χρηστούς, γιννώσκοντες ὅτι μισεῖσθαι μὲν ἀνάγκη τὸν ἄρχοντα ὑπὸ τοῦ ἀρχομένου· εἰ δὲ ἰσχύσουσιν οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἰσχυροὶ ἐν ταῖς πόλεσιν, ὀλίγιστον χρόνον ἢ ἀρχὴ ἔσται τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηήνησι. διὰ ταῦτα οὖν τοὺς μὲν χρηστοὺς ἀτιμοῦσι καὶ χρήματα ἀφαιροῦνται καὶ ἐξελαύνουσι καὶ ἀποκτείνουσι, τοὺς δὲ πονηροὺς αὖξουσιν. οἱ δὲ χρηστοὶ Ἀθηναίων τοὺς χρηστοὺς ἐν ταῖς συμμαχίσι πόλεσι σώζουσιν, γιννώσκοντες ὅτι σφίσιν ἀγαθὸν ἐστὶ τοὺς βελτίστους σώζειν αἰεὶ ἐν ταῖς πόλεσιν. εἴποι δέ τις ἂν ὅτι ἰσχύς ἐστὶν αὕτη Ἀθη- 15 ναίων, εἰάν οἱ σύμμαχοι δυνατοὶ ὧσι χρήματα εἰσφέρειν. τοῖς δὲ δημοτικοῖς δοκεῖ μείζον ἀγαθὸν εἶναι

τὰ τῶν συμμάχων χρήματα ἕνα ἕκαστον ἔχειν Ἀθηναίων, ἐκείνους δὲ ὅσον ζῆν καὶ ἐργάζεσθαι, ἀδυνάτους ὄντας ἐπιβουλεύειν.

- 16 Δοκεῖ δὲ ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων καὶ ἐν τῷδε κακῶς βουλευέσθαι ὅτι τοὺς συμμάχους ἀναγκάζουσι πλεῖν ἐπὶ δίκας Ἀθήναζε· οἱ δὲ ἀντιλογίζονται ὅσα ἐν τούτῳ ἐνὶ ἀγαθὰ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων· πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν πρυτανείων τὸν μισθὸν δι' ἐνιαυτοῦ λαμβάνειν· εἴτ' οἴκοι καθήμενοι ἄνευ νεῶν ἔκπλου διοικοῦσι τὰς πόλεις τὰς συμμαχίδας· καὶ τοὺς μὲν τοῦ δήμου σώζουσι, τοὺς δ' ἐναντίους ἀπολλύουσιν ἐν τοῖς δικαστηρίοις· εἰ δὲ οἴκοι εἶχον ἕκαστοι τὰς δίκας, ἅτε ἀχθόμενοι Ἀθηναίοις, τούτους ἂν σφῶν αὐτῶν ἀπώλλυσαν
- 17 οἵτινες φίλοι μάλιστα ἦσαν Ἀθηναίων τῷ δήμῳ. πρὸς δὲ τούτοις ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων τάδε κερδαίνει τῶν δικῶν Ἀθήνησιν οὐσῶν τοῖς συμμάχοις. πρῶτον μὲν γὰρ ἡ ἑκατοστὴ τῆ πόλει πλείων ἢ ἐν Πειραιεῖ· ἔπειτα εἰ τῷ συνοικία ἔστιν, ἄμεινον πράττει· ἔπειτα εἰ τῷ
- 18 ζευγος ἔστιν ἢ ἀνδράποδον μισθοφοροῦν· ἔπειτα οἱ κήρυκες ἄμεινον πράττουσι διὰ τὰς ἐπιδημίας τὰς τῶν συμμάχων. πρὸς δὲ τούτοις, εἰ μὲν μὴ ἐπὶ δίκας ἦεσαν οἱ σύμμαχοι, τοὺς ἐκπλέοντας Ἀθηναίων ἐτίμων ἂν μόνους, τοὺς τε στρατηγούς καὶ τοὺς τριηράρχους καὶ πρέσβεις· νῦν δ' ἠνάγκασται τὸν δῆμον κολακεύειν τῶν Ἀθηναίων εἰς ἕκαστος τῶν συμμάχων, γιγνώσκων ὅτι δεῖ μὲν ἀφικόμενον Ἀθήναζε δίκην δοῦναι καὶ λαβεῖν οὐκ ἐν ἄλλοις τισὶν ἄλλ' ἐν τῷ δήμῳ, ὅς ἐστι δὴ νόμος Ἀθήνησι· καὶ ἀντιβολῆσαι ἀναγκάζεται ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ εἰσιόντος του ἐπιλαμβάνεσθαι τῆς χειρός. διὰ τοῦτο οὖν οἱ σύμμαχοι δοῦλοι τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καθεστᾶσι μᾶλλον.
- 19 Πρὸς δὲ τούτοις διὰ τὴν κτῆσιν τὴν ἐν τοῖς ὑπερο-

ροίσι καὶ διὰ τὰς ἀρχὰς τὰς εἰς τὴν ὑπερορίαν λελη-
 θασι μανθάνοντες ἐλαύνειν τῇ κώπῃ αὐτοῖ τε καὶ οἱ
 ἀκόλουθοι· ἀνάγκη γὰρ ἄνθρωπον πολλάκις πλέοντα
 κώπην λαβεῖν καὶ αὐτὸν καὶ τὸν οἰκέτην, καὶ ὀνόματα
 μαθεῖν τὰ ἐν τῇ ναυτικῇ. καὶ κυβερνῆται ἀγαθοὶ 20
 γίνονται δι' ἐμπειρίαν τε τῶν πλόων καὶ διὰ μελέ-
 την· ἐμελέτησαν δὲ οἱ μὲν πλοῖον κυβερνῶντες, οἱ δὲ
 ὀλκάδα, οἱ δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ τριήρη κατέστησαν· οἱ δὲ
 πολλοὶ ἐλαύνειν εὐθέως οἰοῖ τε εἰσβάντες εἰς ναῦς, ἅτε
 ἐν παντὶ τῷ βίῳ προεμελετηκότες.

Τὸ δὲ ὀπλιτικὸν αὐτοῖς, ὃ ἥκιστα δοκεῖ εὖ ἔχειν II.
 Ἀθήνησιν, οὕτω καθέστηκε· τῶν μὲν πολεμίων ἦτ-
 τους τε σφᾶς αὐτοὺς ἠγοῦνται εἶναι καὶ μείζους, τῶν
 δὲ συμμάχων, οἱ φέρουσι τὸν φόρον καὶ κατὰ γῆν κρά-
 τιστοὶ εἰσι, καὶ νομίζουσι τὸ ὀπλιτικὸν ἄρχειν, εἰ τῶν
 συμμάχων κρείττονές εἰσι. πρὸς δὲ καὶ κατὰ τύχην τι 2
 αὐτοῖς τοιοῦτον καθέστηκε· τοῖς μὲν κατὰ γῆν ἀρχο-
 μένοις οἷόν τ' ἐστὶν ἐκ μικρῶν πόλεων συνοικισθέντας
 ἀθρόους μάχεσθαι· τοῖς δὲ κατὰ θάλατταν ἀρχομέ-
 νοις, ὅσοι νησιῶταί εἰσιν, οὐχ οἷόν τε συνάρασθαι
 εἰς τὸ αὐτὸ τὰς πόλεις. ἢ γὰρ θάλαττα ἐν τῷ μέσῳ· οἱ
 δὲ κρατοῦντες θαλαττοκράτορές εἰσιν· εἰ δ' οἷόν τε
 καὶ λαθεῖν συνελθοῦσιν εἰς ταὐτὸ τοῖς νησιώταις εἰς
 μίαν νῆσον, ἀπολοῦνται λιμῶ. ὀπόσαι δ' ἐν τῇ ἡπείρῳ 3
 εἰσι πόλεις ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀρχόμεναι, αἱ μὲν με-
 γάλαι διὰ δέος ἄρχονται, αἱ δὲ μικραὶ πάνυ διὰ χρείαν·
 οὐ γὰρ ἔστι πόλις οὐδεμία ἣτις οὐ δεῖται εἰσάγεσθαι τι
 ἢ ἐξάγεσθαι. ταῦτα τοίνυν οὐκ ἔσται αὐτῇ, ἐὰν μὴ
 ὑπήκοος ἦ τῶν ἀρχόντων τῆς θαλάττης. ἔπειτα δὲ 4
 τοῖς ἀρχουσι τῆς θαλάττης οἷόν τ' ἐστὶ ποιεῖν ἅπερ οὐ
 τοῖς τῆς γῆς, ἐνίοτε τέμνειν τὴν γῆν τῶν κρειπτόνων·
 παραπλεῖν γὰρ ἔξεστιν ὅπου ἂν μηδεὶς ἢ πολέμιος ἢ

ὅπου ἂν ὀλίγοι, ἐὰν δὲ προσίωσιν, ἀναβάντα ἀπο-
 πλεῖν. καὶ τοῦτο ποιῶν ἤττον ἀπορεῖ ἢ ὁ περὶ παρα-
 5 βοηθῶν. ἔπειτα δὲ τοῖς μὲν κατὰ θάλατταν ἄρχουσιν
 οἶόν τ ἀποπλεῦσαι ἀπὸ τῆς σφετέρως αὐτῶν ὀπόσον
 βούλει πλουῖν, τοῖς δὲ κατὰ γῆν οὐχ οἶόν τε ἀπὸ τῆς
 σφετέρως αὐτῶν ἀπελθεῖν πολλῶν ἡμερῶν ὁδόν· βρα-
 δεῖαί τε γὰρ αἱ πορεῖαι καὶ σίτον οὐχ οἶόν τε ἔχειν πολ-
 λου χρόνου περὶ ἰόντα. καὶ τὸν μὲν περὶ ἰόντα δεῖ
 διὰ φιλίας ἰέναι ἢ νικᾶν μαχόμενον· τὸν δὲ πλέοντα,
 οὗ μὲν ἂν ἦ κρείττων, ἔξεστιν ἀποβῆναι ταύτης τῆς
 γῆς, ἀλλὰ παραπλεῦσαι, ἕως ἂν ἐπὶ φιλίαν χώραν
 6 ἀφίκηται ἢ ἐπὶ ἤττους αὐτοῦ. ἔπειτα νόσους τῶν καρ-
 πῶν, αἱ ἐκ Διός εἰσιν, οἱ μὲν κατὰ γῆν κράτιστοι χα-
 λεπῶς φέρουσιν, οἱ δὲ κατὰ θάλατταν θραδίως. οὐ γὰρ
 ἅμα πᾶσα γῆ νοσεῖ· ὥστε ἐκ τῆς εὐθηνούσης ἀφικνεῖ-
 7 ται τοῖς τῆς θαλάττης ἄρχουσιν. εἰ δὲ δεῖ καὶ σμι-
 κροτέρων μνησθῆναι, διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης
 πρῶτον μὲν τρόπους εὐωχιῶν ἐξεῦρον ἐπιμισγόμενοι
 ἀλλήλοις, *ὅ,τι ἐν Σικελίᾳ ἠδὲ ἢ ἐν Ἰταλίᾳ ἢ ἐν Κύ-
 πρῳ ἢ ἐν Αἰγύπτῳ ἢ ἐν Λυδίᾳ ἢ ἐν τῷ Πόντῳ ἢ ἐν
 Πελοποννήσῳ ἢ ἄλλοθί που, ταῦτα πάντα εἰς ἕν
 8 ἠθροῖσθαι διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης. ἔπειτα φω-
 νὴν πᾶσαν ἀκούοντες ἐξελέξαντο τοῦτο μὲν ἐκ τῆς
 τοῦτο δὲ ἐκ τῆς. καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἰδίᾳ μᾶλλον καὶ
 φωνῇ καὶ διαίτῃ καὶ σχήματι χρωῶνται, Ἀθηναῖοι δὲ
 κεκραμένῃ ἐξ ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων.
 9 Θυσίας δὲ καὶ ἱερὰ καὶ ἐορτὰς καὶ τεμένη γνοῦς
 ὁ δῆμος ὅτι οὐχ οἶόν τε ἔστιν ἐκάστῳ τῶν πενήτων
 θύειν καὶ εὐωχεῖσθαι καὶ κτᾶσθαι ἱερὰ καὶ πόλιν
 οἰκεῖν καλὴν καὶ μεγάλην, ἐξεῦρεν ὅτῳ τρόπῳ ἔσται
 ταῦτα. θύουσιν οὖν δημοσίᾳ μὲν ἢ πόλις ἱερεῖα
 πολλά· ἔστι δὲ ὁ δῆμος ὁ εὐωχούμενος καὶ διαλαγχά-

νων τὰ ἱερεῖα. καὶ γυμνάσια καὶ λουτρὰ καὶ ἀποδυ- 10
τήρια τοῖς μὲν πλουσίοις ἐστὶν ἴδια ἐνίοις, ὁ δὲ δῆμος
αὐτὸς αὐτῷ οἰκοδομεῖται ἴδια παλαιστρας πολλὰς,
ἀποδυτήρια, λουτρῶνας· καὶ πλείω τούτων ἀπολαύει
ὁ ὄχλος ἢ οἱ ὀλίγοι καὶ οἱ εὐδαίμονες.

Τὸν δὲ πλοῦτον μόνοι οἰοί τ' εἶδιν ἔχειν τῶν 11
Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων· εἰ γὰρ τις πόλις πλου-
τεῖ ξύλοις ναυπηγησίμοις, ποῖ διαθήσεται, ἐὰν μὴ πεί-
σῃ τὸν ἄρχοντα τῆς θαλάττης; τί δ' εἰ τις σιδήρῳ ἢ
χαλκῷ ἢ λίνῳ πλουτεῖ πόλις, ποῖ διαθήσεται, ἐὰν μὴ
πέισῃ τὸν ἄρχοντα τῆς θαλάττης; ἐξ αὐτῶν μέντοι
τούτων καὶ δὴ νῆές μοί εἰσι· παρὰ μὲν τοῦ ξύλα,
παρὰ δὲ τοῦ σιδήρου, παρὰ δὲ τοῦ χαλκός, παρὰ δὲ
τοῦ λίνον, παρὰ δὲ τοῦ κηρός; πρὸς δὲ τούτοις ἄλ- 12
λοσε ἄγειν οὐκ ἐάσουσιν οἵτινες ἀντίπαλοι ἡμῖν εἰσιν
ἢ οὗ χρήσονται τῇ θαλάττῃ. καὶ ἐγὼ μὲν οὐδὲν πο-
νῶν ἐκ τῆς γῆς πάντα ταῦτα ἔχω διὰ τὴν θάλατταν·
ἄλλη δ' οὐδεμία πόλις δύο τούτων ἔχει, οὐδ' ἐστὶ τῇ
αὐτῇ ξύλα καὶ λίνον, ἀλλ' ὅπου λίνον ἐστὶ πλείστον,
λεία χώρα καὶ ἄξυλος· οὐδὲ χαλκός καὶ σίδηρος ἐκ τῆς
αὐτῆς πόλεως, οὐδὲ τἄλλα δύο ἢ τρία μιᾶ πόλει, ἀλλὰ
τὸ μὲν τῇ τὸ δὲ τῇ. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις παρὰ πᾶσαν 13
ἡπειρόν ἐστὶν ἢ ἀκτὴ προέχουσα ἢ νῆσος προκειμένη
ἢ στενόπορόν τι· ὥστε ἔξεστιν ἐνταῦθα ἐφορμουῖσι
τοῖς τῆς θαλάττης ἄρχουσι λωβᾶσθαι τοὺς τὴν ἡπει-
ρον οἰκοῦντας.

Ἐνὸς δὲ ἐνδεεῖς εἰσιν· εἰ γὰρ νῆσον οἰκοῦντες 14
θαλαττοκράτορες ἦσαν Ἀθηναῖοι, ὑπῆρχεν ἂν αὐτοῖς
ποιεῖν μὲν κακῶς, εἰ ἠβούλοντο, πάσχειν δὲ μηδέν,
ἕως τῆς θαλάττης ἦρχον, μηδὲ τμηθῆναι τὴν αὐτῶν
γῆν μηδὲ προσδέχεσθαι τοὺς πολεμίους· νῦν δὲ οἱ
γεωργοῦντες καὶ οἱ πλούσιοι Ἀθηναίων ὑπέρχονται

- τοὺς πολεμίους μᾶλλον, ὁ δὲ δῆμος, ἅτε εὖ εἰδὼς ὅτι οὐδὲν τῶν σφῶν ἐμπρήσουσιν οὐδὲ τεμουῦσιν, ἀδεῶς
- 15 ζῆ καὶ οὐχ ὑπερχόμενος αὐτούς. πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἑτέρου θεοὺς ἀπηλλαγμένοι ἂν ἦσαν, εἰ νῆσον ῥῆκουν, μηδέποτε προδοθῆναι τὴν πόλιν ὑπ' ὀλίγων μηδὲ πύλας ἀνοιχθῆναι μηδὲ πολεμίους ἐπεισπεσεῖν· πῶς γὰρ νῆσον οἰκούντων ταῦτ' ἂν ἐρίγνετο; μηδ' αὖ στασιάζειν τῷ δήμῳ μηδὲν, εἰ νῆσον ῥῆκουν· νῦν μὲν γὰρ εἰ στασιάζειεν, ἐλπίδα ἂν ἔχοντες ἐν τοῖς πολεμίοις στασιάζειαν, ὡς κατὰ γῆν ἐπαξόμενοι· εἰ δὲ νῆσον ῥῆκουν,
- 16 καὶ ταῦτ' ἂν ἀδεῶς εἶχεν αὐτοῖς. ἐπειδὴ οὖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἔτυχον οἰκήσαντες νῆσον, νῦν τάδε ποιοῦσι· τὴν μὲν οὐσίαν ταῖς νήσοις παρατίθενται, πιστεύοντες τῇ ἀρχῇ τῇ κατὰ θάλατταν, τὴν δὲ Ἀττικὴν γῆν περιορῶσι τεμνομένην, γινώσκοντες ὅτι εἰ αὐτὴν ἐλεήσουσιν, ἑτέρων ἀγαθῶν μειζόνων στερήσονται.
- 17 Ἔτι δὲ συμμαχίας καὶ τοὺς ὄρκους ταῖς μὲν ἐλιγαρχουμέναις πόλεσιν ἀνάγκη ἐμπεδοῦν· ἦν δὲ μὴ ἐμμένωσι ταῖς συνθήκαις, ἢ ὑφ' ὅτου ἀδικεῖ ὀνόματα ἀπὸ τῶν ὀλίγων οἱ συνέθεντο. ἅττα δ' ἂν ὁ δῆμος συνθῆται, ἕξεστιν αὐτῷ ἐνὶ ἀνατιθέντι τὴν αἰτίαν τῷ λέγοντι καὶ τῷ ἐπιψηφίσαντι ἀρνεῖσθαι τοῖς ἄλλοις ὅτι οὐ παρῆν οὐδὲ ἀρέσκει οἷ γε τὰ συγκείμενα. πυνθάνονται ἐν πλήρει τῷ δήμῳ καὶ εἰ μὴ δόξαι εἶναι ταῦτα, προφάσεις μυρίας ἐξεύρηκε τοῦ μὴ ποιεῖν ὅσα ἂν μὴ βούλωνται. καὶ ἂν μὲν τι κακὸν ἀποβαίνη ἀφ' ὧν ὁ δῆμος ἐβούλευσεν, αἰτιᾶται ὁ δῆμος ὡς ὀλίγοι ἄνθρωποι αὐτῷ ἀντιπράττοντες διέφθειραν· ἐὰν δέ τι ἀγαθόν, σφίσιν αὐτοῖς τὴν αἰτίαν ἀνατιθέασι.
- 18 Κωμωδεῖν δ' αὖ καὶ κακῶς λέγειν τὸν μὲν δῆμον οὐκ ἐῷσιν, ἵνα μὴ αὐτοὶ ἀκούωσι κακῶς· ἰδίᾳ δὲ κελεύουσιν, εἰ τίς τινα βούλεται, εὖ εἰδότες ὅτι οὐχ

τοῦ δήμου ἐστὶν οὐδὲ τοῦ πλήθους ὁ κωμωδούμενος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀλλ' ἢ πλούσιος ἢ γενναῖος ἢ δυνάμενος, ὀλίγοι δὲ τινες τῶν πενήτων καὶ τῶν δημοτικῶν κωμωδοῦνται, καὶ οὐδ' οὗτοι ἂν μὴ διὰ πολυπραγμοσύνην καὶ διὰ τὸ ζητεῖν πλεον τι ἔχειν τοῦ δήμου. ὥστε οὐδὲ τοὺς τοιούτους ἄχθονται κωμωδουμένους. φημι οὖν ἔγωγε τὸν δῆμον τὸν Ἀθήνησι 19 γινώσκειν μὲν οἵτινες χρηστοὶ εἰσὶ τῶν πολιτῶν καὶ οἵτινες πονηροί· γινώσκοντες δὲ τοὺς μὲν σφίσιν αὐτοῖς ἐπιτηδείους καὶ συμφόρους φιλοῦσι, καὶ πονηροὶ ὧσι, τοὺς δὲ χρηστοὺς μισοῦσι μᾶλλον. οὐ γὰρ νομίζουσι τὴν ἀρετὴν αὐτοῖς πρὸς τῷ σφετέρῳ ἀγαθῷ πεφυκέναι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κακῷ. καὶ τούναντίον γε τοῦτου ἔνιοι γνόντες ὡς ἀληθῶς τοῦ δήμου τὴν φύσιν οὐ δημοτικοὶ εἰσὶ. δημοκρατίαν δ' ἐγὼ μὲν αὐτῷ τῷ 20 δήμῳ συγγινώσκω· αὐτὸν μὲν γὰρ εὖ ποιεῖν παντὶ συγγνώμη ἐστίν· ὅστις δὲ μὴ ὦν τοῦ δήμου εἴλετο ἐν δημοκρατουμένῃ πόλει οἰκεῖν μᾶλλον ἢ ἐν ὀλιγαρχουμένῃ ἀδικεῖν παρεσκευάσατο καὶ ἔγνω ὅτι οἷόν τε διαλαθεῖν κακῷ ὄντι ἐν δημοκρατουμένῃ πόλει μᾶλλον ἢ ἐν ὀλιγαρχουμένῃ.

Καὶ [περὶ] τῆς Ἀθηναίων πολιτείας τὸν μὲν τρόπον—III. πον οὐκ ἐπαινῶ· ἐπειδήπερ δ' ἔδοξεν αὐτοῖς δημοκρατεῖσθαι, εὖ μοι δοκοῦσι διασώζεσθαι τὴν δημοκρατίαν, τούτῳ τῷ τρόπῳ χρώμενοι ᾧ ἐγὼ ἐπέδειξα.

Ἔτι δὲ καὶ τάδε τινὰς ὁρῶ μεμφομένους Ἀθηναίους ὅτι ἐνίοτε οὐκ ἔστιν αὐτόθι χρηματίζειν τῇ βουλῇ οὐδὲ τῷ δήμῳ ἐνιαυτὸν καθημένῳ ἀνθρώπῳ· καὶ τοῦτο Ἀθήνησι γίγνεται οὐδὲν δι' ἄλλο ἢ ὅτι διὰ τὸ πλῆθος τῶν πραγμάτων οὐχ οἷοί τε πάντα ἀποπέμπειν εἰςὶ χρηματίσαντες. πῶς γὰρ ἂν καὶ οἷοί τε 2 εἶεν, οὔστινας πρῶτον μὲν δεῖ ἐορτάσαι ἐορτάς ὅσας

οὐδεμία τῶν Ἑλληνίδων πόλεων· ἐν δὲ ταύταις ἤττόν
 τινὰ δυνατόν ἐστι διαπράττεσθαι τῶν τῆς πόλεως·
 ἔπειτα δὲ δίκας καὶ γραφὰς καὶ εὐθύνας ἐκδικάζειν
 ὅσας οὐδ' οἱ σύμπαντες ἄνθρωποι ἐκδικάζουσι· τὴν
 δὲ βουλὴν βουλευέσθαι πολλὰ μὲν περὶ τοῦ πολέμου,
 πολλὰ δὲ περὶ πόρου χρημάτων, πολλὰ δὲ περὶ νό-
 μων θέσεως, πολλὰ δὲ περὶ τῶν κατὰ πόλιν ἀεὶ γι-
 γνομένων, πολλὰ δὲ καὶ τοῖς συμμαχοῖς, καὶ φόρον
 δέξασθαι καὶ νεωρίων ἐπιμεληθῆναι καὶ ἱερῶν. ἄρα
 δὴ τι θαυμαστόν ἐστιν εἰ τοσοῦτων ὑπαρχόντων πρα-
 γμάτων μὴ οἰοί τ' εἰσὶ πᾶσιν ἀνθρώποις χρηματίσαι;
 3 λέγουσι δέ τινες, ἦν τις ἀργύριον ἔχων προσίῃ πρὸς
 βουλὴν ἢ δῆμον, χρηματιεῖται. ἐγὼ δὲ τούτοις ὁμο-
 λογῆσαιμ' ἂν ἀπὸ χρημάτων πολλὰ διαπράττεσθαι
 Ἀθήνησι, καὶ ἔτι ἂν πλείω διαπράττεσθαι, εἰ πλείους
 ἐπεδίδοσαν ἀργύριον· τοῦτο μέντοι εὖ οἶδα ὅτι πᾶσι
 διαπραῶξαι ἢ πόλις τῶν δεομένων οὐχ ἱκανή, οὐδ' εἰ
 ἔποσονοῦν χρυσίον καὶ ἀργύριον διδοίη τις αὐτοῖς.
 4 δεῖ δὲ καὶ τάδε διαδικάζειν, εἴ τις τὴν ναῦν μὴ ἐπι-
 σκευάζει ἢ κατοικοδομεῖ τι δημόσιον· πρὸς δὲ τού-
 τοις χορηγοῖς διαδικάσαι εἰς Διονύσια καὶ Θοαργήλια
 καὶ Παναθηναῖα καὶ Προμήθεια καὶ Ἡφαίστεια ὅσα
 ἔτη· καὶ τριήραρχοι καθίστανται τετρακόσιοι ἐκάστου
 ἑνιαυτοῦ, καὶ τούτων τοῖς βουλομένοις διαδικάσαι ὅσα
 ἔτη. πρὸς δὲ τούτοις ἀρχὰς δοκιμάσαι, καὶ διαδικάσαι
 καὶ ὄρφανούς δοκιμάσαι, καὶ φύλακας δεσμοτῶν κα-
 5 ταστῆσαι. ταῦτα μὲν οὖν ὅσα ἔτη· διὰ χρόνου δὲ δια-
 δικάσαι δεῖ στρατείας καὶ ἐάν τι ἄλλο ἐξαπιναῖον ἀδί-
 κημα γένηται, ἐάν τε ὑβρίζωσί τινες ἄηθες ὑβρισμα
 ἐάν τε ἀσεβήσωσι. πολλὰ ἔτι πάνυ παραλείπω· τὸ
 δὲ μέγιστον εἴρηται πλὴν αἱ τάξεις τοῦ φόρου· τοῦτο
 δὲ γίγνεται ὡς τὰ πολλὰ δι' ἔτους πέμπτου. φέρε δὴ

τοίνυν, ταῦτα οὐκ οἶεσθε χρῆναι διαδικάζειν ἅπαντα; εἰπάτω γάρ τις ὅτι οὐ χρῆν αὐτόθεν διαδικάζεσθαι. 6 εἰ δ' αὖ ὁμολογεῖν δεῖ ἅπαντα χρῆναι διαδικάζειν, ἀνάγκη δι' ἐνιαυτοῦ· ὡς οὐδὲ νῦν δι' ἐνιαυτοῦ δικάζοντες ἐπαρκουῖσιν ὥστε παύειν τοὺς ἀδικοῦντας ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων. φέρε δὴ, ἀλλὰ 7 φήσει τις χρῆναι δικάζειν μὲν, ἐλάττους δὲ δικάζειν. ἀνάγκη τοίνυν, ἐὰν μὴ ὀλίγα ποιῶνται δικαστήρια, ὀλίγοι ἐν ἐκάστῳ ἔσονται τῶ δικαστηρίῳ· ὥστε καὶ διασκευάσασθαι ῥάδιον ἔσται πρὸς ὀλίγους δικαστὰς καὶ συνδεκάσαι πολὺ ἤττον δικαίως δικάζειν. πρὸς 8 δὲ τούτοις οἶεσθαι χρῆ καὶ ἐορτὰς ἄγειν χρῆναι Ἀθηναίους ἐν αἷς οὐχ οἷόν τε δικάζειν. καὶ ἄγουσι μὲν ἐορτὰς διπλασίους ἢ οἱ ἄλλοι· ἀλλ' ἐγὼ μὲν τίθημι ἴσας τῇ ὀλιγίστας ἀγούσῃ πόλει. τούτων τοίνυν τοιούτων ὄντων οὐ φημι οἷόν τ' εἶναι ἄλλως ἔχειν τὰ πρᾶγματα Ἀθήνησιν ἢ ὥσπερ νῦν ἔχει, πλὴν εἰ κατὰ μικρόν τι οἷόν τε τὸ μὲν ἀφελεῖν τὸ δὲ προσθεῖναι· πολὺ δ' οὐχ οἷόν τε μετακινεῖν, ὥστε μὴ οὐχὶ τῆς δημοκρατίας ἀφαιρεῖν τι. ὥστε μὲν γὰρ βέλτιον ἔχειν 9 τὴν πολιτείαν οἷόν τε πολλὰ ἐξευρεῖν· ὥστε μέντοι ὑπάρχειν δημοκρατίαν μὲν εἶναι, ἀρκοῦντως δὲ τοῦτο ἐξευρεῖν ὅπως δὴ βέλτιον πολιτεύονται οὐ ῥάδιον, πλὴν ὅπερ ἄρτι εἶπον κατὰ μικρόν τι προσθέντα ἢ ἀφελόντα.

Δοκουῖσι δὲ Ἀθηναῖοι καὶ τοῦτό τοι οὐκ ὀρθῶς 10 βουλευέσθαι ὅτι τοὺς χείρους αἰροῦνται ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς στασιαζούσαις. οἱ δὲ τοῦτο γνώμη ποιούσιν· εἰ μὲν γὰρ ἠροῦντο τοὺς βελτίους, ἠροῦντ' ἂν οὐχὶ τοὺς ταῦτά γιννώσκοντας σφίσι αὐτοῖς· ἐν οὐδεμιᾷ γὰρ πόλει τὸ βέλτιστον εὖνουν ἔστι τῶ δήμῳ, ἀλλὰ τὸ κάκιστον ἐν ἐκάστῃ [ἔστι] πόλει εὖνουν τῶ

- δήμῳ· οἱ γὰρ ὅμοιοι τοῖς ὁμοίοις εὐνοί εἰσι. διὰ ταῦτα
 οὖν Ἀθηναῖοι τὰ σφίσιν αὐτοῖς προσήκοντα αἰροῦν-
 11 ται. ὀποσάκις δ' ἐπεχείρησαν αἰρεῖσθαι τοὺς βελτί-
 στους, οὐ συνήνεγκεν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου χρό-
 νου ὁ δῆμος ἐδούλευσεν· ὁ μὲν Βοιωτοῖς· τοῦτο δὲ
 ὅτε Μιλησίων εἴλοντο τοὺς βελτίστους, ἐντὸς ὀλίγου
 χρόνου ἀποστάντες τὸν δῆμον κατέκοψαν· τοῦτο δὲ
 ὅτε εἴλοντο Λακεδαιμονίους ἀντὶ Μεσσηνίων, ἐντὸς
 ὀλίγου χρόνου Λακεδαιμόνιοι καταστρεψάμενοι Μεσ-
 σηνίους ἐπολέμουν Ἀθηναίους.
- 12 Ὑπολάβοι δέ τις ἂν ὡς οὐδεὶς ἄρα ἀδίκως ἠτί-
 μωται Ἀθήνησιν· ἐγὼ δέ φημί τινας εἶναι οἱ ἀδίκως
 ἠτίμωνται, ὀλίγοι μὲντοι τινές. ἀλλ' οὐκ ὀλίγων δεῖ
- 13 τῶν ἐπιθησομένων τῇ δημοκρατίᾳ τῇ Ἀθήνησιν· ἐπεὶ
 τοι καὶ οὕτως ἔχει, οὐδὲν ἐνθυμείσθαι ἀνθρώπους
 οἵτινες δικαίως ἠτίμωνται, ἀλλ' εἴ τινες ἀδίκως. πῶς
 ἂν οὖν ἀδίκως οἴοιτό τις ἂν τοὺς πολλοὺς ἠτιμῶσθαι
 Ἀθήνησιν, ὅπου ὁ δῆμός ἐστιν ὁ ἄρχων τὰς ἀρχάς;
 ἐκ δὲ τοῦ μὴ δικαίως ἄρχειν μηδὲ λέγειν τὰ δίκαια ἢ
 πράττειν, ἐκ τοιούτων ἄτιμοί εἰσιν Ἀθήνησι. ταῦτα
 χρὴ λογιζόμενον μὴ νομίζειν εἶναί τι δεινὸν ἀπὸ τῶν
 ἀτίμων Ἀθήνησιν.

ΠΟΡΟΙ [Η ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΟΔΩΝ].

Ἐγὼ μὲν τοῦτο αἰεὶ ποτε νομίζω, ὅποιοί τινες ἂν οἱ I.
προστάται ᾧσι, τοιαύτας καὶ τὰς πολιτείας γίνεσθαι.
ἐπεὶ δὲ τῶν Ἀθήνησι προεστηκότων ἐλέγοντό τινες
ὡς γινώσκουσι μὲν τὸ δίκαιον οὐδενὸς ἦττον τῶν
ἄλλων ἀνθρώπων, διὰ δὲ τὴν τοῦ πλήθους πενίαν
ἀναγκάζεσθαι ἔφασαν ἀδικιώτεροι εἶναι περὶ τὰς πό-
λεις, ἐκ τούτου ἐπεχείρησα σκοπεῖν εἴ πῃ δύναιτ' ἂν
οἱ πολῖται διατρέφεσθαι ἐκ τῆς ἑαυτῶν, ὅθεν περ καὶ
δικαιότατον, νομίζων, εἰ τοῦτο γένοιτο, ἅμα τῇ τε
πενίᾳ αὐτῶν ἐπικεκουρηθῆσαι ἂν καὶ τῷ ὑπόπτους
τοῖς Ἑλλησιν εἶναι. σκοποῦντι δὴ μοι ἂ ἐπενόησα 2
τοῦτο μὲν εὐθύς ἀνεφαίνετο ὅτι ἡ χώρα πέφυκεν οἷα
πλείστας προσόδους παρέχεσθαι. ὅπως δὲ γνωσθῆ ὅτι
ἀληθὲς τοῦτο λέγω, πρῶτον διηγήσομαι τὴν φύσιν
τῆς Ἀττικῆς. οὐκοῦν τὸ μὲν τὰς ὥρας ἐνθάδε πρα- 3
τάτας εἶναι καὶ αὐτὰ τὰ γιννόμενα μαρτυρεῖ· ἂ γοῦν
πολλαχοῦ οὐδὲ βλαστάνειν δύναιτ' ἂν ἐνθάδε καρπο-
φορεῖ. ὥσπερ δὲ ἡ γῆ, οὕτω καὶ ἡ περὶ τὴν χώραν
θάλαττα παμφορωτάτη ἐστί. καὶ μὴν ὅσα περ οἱ θεοὶ
ἐν ταῖς ὥραις ἀγαθὰ παρέχουσι, καὶ ταῦτα πάντα ἐν-
ταῦθα πρωιαίτατα μὲν ἄρχεται, ὀψιαίτατα δὲ λήγει.
οὐ μόνον δὲ κρατεῖ τοῖς ἐπ' ἐνιαυτὸν θάλλουσί τε καὶ 4

- γηράσκουσιν, ἀλλὰ καὶ αἰδία ἀγαθὰ ἔχει ἡ χώρα. πέφυκε μὲν γὰρ λίθος ἐν αὐτῇ ἄφθονος, ἐξ οὗ κάλλιστοι μὲν ναοί, κάλλιστοι δὲ βωμοὶ γίνονται, εὐπρεπέστατα δὲ θεοῖς ἀγάλματα· πολλοὶ δ' αὐτοῦ καὶ
- 5 Ἕλληνες καὶ βάρβαροι προσδέονται. ἔστι δὲ καὶ γῆ ἢ σπειρομένη μὲν οὐ φέρει καρπὸν, ὀρυττομένη δὲ πολλαπλασίους τρέφει ἢ εἰ σῖτον ἔφερε. καὶ μὴν ὑπάργυρός ἐστι σαφῶς θεία μοῖρα· πολλῶν γοῦν πόλεων παροικουσῶν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν εἰς οὐδεμίαν τούτων οὐδὲ μικρὰ φλῆψ ἀργυρίτιδος διήκει. οὐκ ἂν ἀλόγως δέ τις οἰηθείη τῆς Ἑλλάδος καὶ πάσης δὲ τῆς οἰκουμένης ἀμφὶ τὰ μέσα ᾠκίσθαι τὴν πόλιν. ὅσῳ γὰρ ἂν τινες πλεῖον ἀπέχουσιν αὐτῆς, τοσοῦτω χαλεπωτέροις ἢ ψύχεσιν ἢ θάλαπεςιν ἐντυγχάνουσιν· ὁπόσοι τ' ἂν αὖ βουλευθῶσιν ἀπ' ἐσχάτων τῆς Ἑλλάδος ἐπ' ἐσχάτα ἀφικέσθαι, πάντες οὗτοι ὥσπερ κύκλου τόρνον τὰς Ἀθήνας ἢ παρα
- 7 πλέουσιν ἢ παρέρχονται. καὶ μὴν οὐ περιόρυστος γε οὔσα ὁμως ὥσπερ νῆσος πᾶσιν ἀνέμοις προσάγεται τε ὧν δεῖται καὶ ἀποπέμπεται ἃ βούλεται· ἀμφιθάλαττος γὰρ ἐστι. καὶ κατὰ γῆν δὲ πολλὰ δέχεται ἐμ
- 8 πόρια· ἠπειρος γὰρ ἐστίν. ἔτι δὲ ταῖς μὲν πλείσταις πόλεσι βάρβαροι προσοικοῦντες πράγματα παρέχουσιν· Ἀθηναίοις δὲ γειτονεύουσιν αἰ καὶ αὐτὰ πλείστον ἀπέχουσι τῶν βαρβάρων.
- II. Τούτων μὲν οὖν ἀπάντων, ὥσπερ εἶπον, νομίζω αὐτὴν τὴν χώραν αἰτίαν εἶναι. εἰ δὲ πρὸς τοῖς αὐτοφυέσιν ἀγαθοῖς πρῶτον μὲν τῶν μετοίκων ἐπιμέλεια γένοιτο· αὕτη γὰρ ἡ πρόσοδος τῶν καλλίστων ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, ἐπέπειρα αὐτοὺς τρέφοντες καὶ πολλὰ ὠφελοῦντες τὰς πόλεις οὐ λαμβάνουσι μισθόν, ἀλλὰ μετοίκιον προσφέρουσιν· ἐπιμέλειά γε μὴν ἦδ'

ἂν ἀρκεῖν μοι δοκεῖ, εἰ ἀφέλοιμεν μὲν ὅσα μῆδὲν
 ὠφελούντα τὴν πόλιν ἀτιμίας δοκεῖ τοῖς μετοίκους
 παρέχειν, ἀφέλοιμεν δὲ καὶ τὸ συστρατεύεσθαι ὀπλί-
 τας μετοίκους τοῖς ἀστοῖς. μέγας μὲν γὰρ ὁ κίνδυνος
 αὐτῶν· μέγα δὲ καὶ τὸ ἀπὸ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν οἰ-
 κιῶν ἀπιέναι. ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ πόλις γ' ἂν ὠφελῆ- 3
 θεῖη, εἰ οἱ πολῖται μετ' ἀλλήλων στρατεύοντο μᾶλ-
 λον ἢ εἰ συντάττοντο αὐτοῖς, ὥσπερ ἵνυ, Λυδοὶ καὶ
 Φρύγες καὶ Σύροι καὶ ἄλλοι παντοδαποὶ βάρβαροι·
 πολλοὶ γὰρ τοιοῦτοι τῶν μετοίκων. πρὸς δὲ τῷ ἀγα- 4
 θῷ τῷ τούτους ἐκ τοῦ συντάττεσθαι ἀφεθῆναι καὶ
 κόσμος ἂν τῇ πόλει εἴη, εἰ δοκοῖεν Ἀθηναῖοι εἰς τὰς
 μάχας αὐτοῖς μᾶλλον πιστεύειν ἢ ἄλλοδαποῖς. καὶ 5
 μετὰδιδόντες δ' ἂν μοι δοκοῦμεν τοῖς μετοίκους τῶν
 ἄλλων ὧν καλὸν μεταδιδόναι καὶ τοῦ ἵππικοῦ εὐ-
 νουστέρους ἂν ποιεῖσθαι καὶ ἅμα ἰσχυροτέραν ἂν καὶ
 μείζω τὴν πόλιν ἀποδεικνύναι. εἴτα ἐπειδὴ καὶ πολ- 6
 λὰ οἰκιῶν ἔρημά ἐστιν ἐντὸς τῶν τειχῶν καὶ οἰκό-
 πεδα, εἰ ἡ πόλις διδοίη οἰκοδομησαμένοις ἐγκεκτῆ-
 σθαι οἱ ἂν αἰτούμενοι ἄξιοι δοκῶσιν εἶναι, πολὺ ἂν
 οἴομαι καὶ διὰ ταῦτα πλείους τε καὶ βελτίους ὀρέγε-
 σθαι τῆς Ἀθήνησιν οἰκίσεως. καὶ εἰ μετοικοφύλα- 7
 κὰς γε ὥσπερ ὀρφανοφύλακας ἀρχὴν καθίσταῖμεν,
 καὶ τούτοις τιμὴ τις ἐπεὶ οἴτινες πλείους μετοίκους
 ἀποδείξειαν, καὶ τοῦτο εὐνουστέρους ἂν τοὺς μετοί-
 κους ποιοίη, καὶ ὥς τὸ εἰκὸς πάντες ἂν οἱ ἀπόλιδες
 τῆς Ἀθήνηθεν μετοικίας ὀρέγοντο καὶ τὰς προσόδους
 ἂν αὔξοιεν.

Ὡς γε μὴν καὶ ἐμπορεύεσθαι ἡδίστη τε καὶ κερ-III.
 δαλεωτάτη ἡ πόλις, νῦν ταῦτα λέξω. πρῶτον μὲν
 γὰρ δήπου νασιὶ καλλίστας καὶ ἀσφαλεστάτας ὑπο-
 δοχὰς ἔχει, ὅπου γ' ἐστὶν εἰσορμισθέντας ἡδέως ἐνε-

2 κα χειμῶνος ἀναπαύεσθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς ἐμ-
 πόροις ἐν μὲν ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων ἀντιφορ-
 τίζεσθαι τι ἀνάγκη· νομίσμασι γὰρ οὐ χρησίμοις ἔξω
 χρῶνται· ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις πλείστα μὲν ἔστιν ἀντ-
 εξάγειν ὧν ἂν δέωνται ἄνθρωποι, ἣν δὲ μὴ βού-
 λωνται ἀντιφορτίζεσθαι, καὶ οἱ ἀργύριον ἐξάγοντες
 καλὴν ἐμπορίαν ἐξάγουσιν. ὅπου γὰρ ἂν πωλῶσιν
 αὐτό, πανταχοῦ πλείον τοῦ ἀρχαίου λαμβάνουσιν.

3 εἰ δὲ καὶ τῇ τοῦ ἐμπορίου ἀρχῇ ἅθλα προτιθείη τις
 ὅστις δικαιοτάτα καὶ τάχιστα διαιροῖη τὰ ἀμφίλογα,
 ὡς μὴ ἀποκωλύεσθαι ἀποπλεῖν τὸν βουλόμενον, πο-
 λὺν ἂν καὶ διὰ ταῦτα πλείους τε καὶ ἥδιον ἐμπορεῦ-

4 οῖντο. ἀγαθὸν δὲ καὶ καλὸν καὶ προεδρίας τιμᾶ-
 σθαι ἐμπόρους καὶ ναυκλήρους, καὶ ἐπὶ ξενίᾳ γ'
 ἔστιν ὅτε καλεῖσθαι, οἱ ἂν δοκῶσιν ἀξιολόγοις καὶ
 πλοίοις καὶ ἐμπορεύμασιν ὠφελεῖν τὴν πόλιν. ταῦτα
 γὰρ τιμῶμενοι οὐ μόνον τοῦ κέρδους ἀλλὰ καὶ τῆς

5 τιμῆς ἕνεκεν ὡς πρὸς φίλους ἐπισπεύδοιεν ἂν. ὅσῳ
 γε μὴν πλείονες εἰσοικίζονται τε καὶ ἀφικνοῦντο, δῆ-
 λον ὅτι τοσοῦτῳ ἂν πλείον καὶ εἰσάγοιτο [καὶ ἐξά-
 γοιτο] καὶ ἐκπέμποιτο καὶ πωλοῖτο καὶ μισθοφοροῖτο

6 καὶ τελεσφοροῖη. εἰς μὲν οὖν τὰς τοιαύτας ἀυξήσεις
 τῶν προσόδων οὐδὲ προσδαπανῆσαι δεῖ οὐδὲν ἀλλ'
 ἢ ψηφίσματά τε φιλάνθρωπα καὶ ἐπιμελείας. ὅσαι
 δ' ἂν ἄλλαι δοκοῦσί μοι πρόσοδοι γίνεσθαι, γιννώ-

7 σκω ὅτι ἀφορμῆς δεήσει εἰς αὐτάς. οὐ μέντοι δύσ-
 ἐλπίς εἰμι τὸ μὴ οὐχὶ προθύμως ἂν τοὺς πολίτας εἰς
 τὰ τοιαῦτα εἰσφέρειν, ἐνθυμούμενος ὡς πολλὰ μὲν
 εἰσήνεγκεν ἡ πόλις ὅτε Ἀρκάσιν ἐβοήθει ἐπὶ Λυσι-

8 στρατοῦ ἠγνουμένου, πολλὰ δὲ ἐπὶ Ἡγησίλεω. ἐπί-
 σταμαι δὲ καὶ τριήρεις πολλάκις ἐκπεμπομένας σὺν
 πολλῇ δαπάνῃ, καὶ ταύτας γενομένας, τούτου μὲν

ἄδηλον ὄντος εἴτε βέλτιον εἴτε κάκιον ἔσται, ἐκείνου
 δὲ δήλου ὅτι οὐδέποτε ἀπολήφονται ἂ ἂν εἰσενέγκω-
 σιν οὐδὲ μεθἔξουσιν ὧν ἂν εἰσενέγκωσι. κτήσιν δὲ 9
 ἀπ' οὐδενὸς ἂν οὕτω καλὴν κτήσαιντο ὥσπερ ἀφ'
 οὗ ἂν προτελέσωσιν εἰς τὴν ἀφορμὴν· ᾧ μὲν γὰρ ἂν
 δέκα μναὶ εἰσφορὰ γένηται, ὥσπερ ναυτικὸν σχεδὸν
 ἐπίπεμπτον αὐτῷ γίννεται, τριώβολον τῆς ἡμέρας
 λαμβάνοντι· ᾧ δὲ γ' ἂν πέντε μναὶ, πλεῖον ἢ ἐπίτρι-
 τον. οἱ δὲ γε πλεῖστοι Ἀθηναίων πλεῖονα λήφονται 10
 κατ' ἐνιαυτὸν ἢ ὅσα ἂν εἰσενέγκωσιν. οἱ γὰρ μναῖν
 προτελέσαντες ἐγγὺς δυοῖν μναῖν πρόσοδον ἔξουσιν,
 καὶ ταῦτα ἐν πόλει, ὃ δοκεῖ τῶν ἀνθρωπίνων ἀσφα-
 λέστατόν τε καὶ πολυχρονιώτατον εἶναι. οἶμαι δὲ 11
 ἔγωγε, εἰ μέλλοιεν ἀναγραφῆσεσθαι εὐεργέται εἰς τὸν
 ἅπαντα χρόνον, καὶ ξένους ἂν πολλοὺς εἰσενεγκεῖν,
 ἔστι δὲ ἅς ἂν καὶ πόλεις τῆς ἀναγραφῆς ὀρεγομένας.
 ἐλπίζω δὲ καὶ βασιλέας ἂν τινὰς καὶ τυράννους καὶ
 σατράπας ἐπιθυμῆσαι μετασχεῖν ταύτης τῆς χάριτος.

Ὅποτε γε μὴν ἀφορμὴ ὑπάρχοι, καλὸν μὲν καὶ 12
 ἀγαθὸν ναυκλήροις οἰκοδομεῖν καταγῶγια περὶ λιμέ-
 νας πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι, καλὸν δὲ καὶ ἐμπόροις [ἐπι]
 προσήκοντας τόπους ὧν ἢ τε καὶ πράξει, καὶ τοῖς εἰς-
 αφικνουμένοις δὲ δημόσια καταγῶγια. εἰ δὲ καὶ τοῖς 13
 ἀγοραίοις οἰκήσεις τε καὶ πωλητήρια κατασκευασθεῖη
 καὶ ἐν Πειραιεῖ καὶ ἐν τῷ ἅστει, ἅμα τ' ἂν κόσμος
 εἴη τῇ πόλει καὶ πολλὰ ἂν ἀπὸ τούτων πρόσοδοι γί-
 γνοιτο. ἀγαθὸν δὲ μοι δοκεῖ εἶναι πειραθῆναι εἰ 14
 καὶ ὥσπερ τριήρεις δημοσίας ἢ πόλις κέκμηται, οὕτω
 καὶ ὀκνάδας δημοσίας δυνατὸν ἂν γένοιτο κτήσασθαι,
 καὶ ταύτας ἐκμισθοῦν ἐπ' ἐγγυητῶν ὥσπερ καὶ τἄλλα
 δημόσια. εἰ γὰρ καὶ τοῦτο οἶόν τε ὃν φανείη, πολλῇ
 ἂν καὶ ἀπὸ τούτων πρόσοδος γίγνοιτο.

IV. Τά γε μὴν ἀργύρεια εἰ κατασκευασθεῖη ὡς δεῖ, πάλπολλα ἂν νομίζω χρήματα ἐξ αὐτῶν καὶ ἄνευ τῶν ἄλλων προσόδων προσιέναι. βούλομαι δὲ καὶ τοῖς μὴ εἰδόσι τὴν τούτων δύναμιν δηλῶσαι· ταύτην γὰρ γνόντες καὶ ὅπως χρῆσθαι δεῖ αὐτοῖς ἄμεινον ἂν βου-
 2 λεύοισθε. οὐκοῦν ὅτι μὲν πάννυ παλαιὰ ἐνεργὰ ἐστὶ πᾶσι σαφές· οὐδεὶς γοῦν οὐδὲ πειραῖται λέγειν ἀπὸ ποίου χρόνου ἐπεχειρήθη. οὕτω δὲ πάλαι ὀρυττομέ-
 νης τε καὶ ἐκφορουμένης τῆς ἀργυρίτιδος κατανοήσατε τί μέρος οἱ ἐκβεβλημένοι σωροὶ τῶν αὐτοφυῶν τε καὶ
 3 ὑπαργύρων λόφων. οὐδὲ μὴν ὁ ἀργυρώδης τόπος εἰς μεῖον τι συστελλόμενος ἀλλ' αἰεὶ ἐπὶ πλεῖον ἐκτεινό-
 μενος φανερός ἐστίν. ἐν ᾧ γε μὴν χρόνῳ οἱ πλεῖστοι ἀνθρώποι ἐγένοντο ἐν αὐτοῖς, οὐδεὶς πώποτε ἔργου ἠπόρησεν, ἀλλ' αἰεὶ τὰ ἔργα τῶν ἐργαζομένων περιῆν.
 4 καὶ νῦν δὲ οἱ κεκτημένοι ἐν τοῖς μετάλλοις ἀνδράποδα οὐδεὶς τοῦ πλήθους ἀφαιρεῖ, ἀλλ' αἰεὶ προσκτάται ὅποσα ἂν πλεῖστα δύνηται. καὶ γὰρ δὴ ὅταν μὲν ὀλίγοι ὀρύττωσι καὶ ζητῶσιν, ὀλίγα οἶμαι καὶ τὰ χρήματα εὐρίσκειται· ὅταν δὲ πολλοί, πολλαπλασία ἢ ἀργυρί-
 τες ἀναφαίνεται. ὥστε ἐν μόνῳ τούτῳ ὧν ἐγὼ οἶδα
 5 ἔργων οὐδὲ φθονεῖ οὐδεὶς τοῖς ἐπισκευαζομένοις. ἔτι δὲ οἱ μὲν ἀγροὺς κεκτημένοι πάντες ἔχοιεν ἂν εἰπεῖν ὅποσα ζεύγη ἀρκεῖ εἰς τὸ χωρίον καὶ ὅποσοι ἐργάται· ἦν δ' ἐπὶ πλεῖον τῶν ἱκανῶν ἐμβάλλη τις, ζημίαν λογί-
 ζονται· ἐν δὲ τοῖς ἀργυρείοις ἔργοις πάντες δὴ φασιν
 6 ἐνδεισθαι ἐργατῶν. καὶ γὰρ οὐδ' ὥσπερ ὅταν πολλοὶ χαλκοτύποι γένωνται, ἀξίων γενομένων τῶν χαλκευ-
 τικῶν ἔργων καταλύονται οἱ χαλκοτύποι, καὶ οἱ σιδη-
 ρεῖς γε ὡσαύτως· καὶ ὅταν γε πολὺς σῖτος καὶ οἶνος γένηται, ἀξίων ὄντων τῶν καρπῶν ἀλυσιτελεῖς αἱ γεωργίαι γίνονται, ὥστε πολλοὶ ἀφιέμενοι τοῦ τῆν

γῆν ἐργάζεσθαι ἐπ' ἐμπορίας καὶ καπηλείας καὶ το-
 κισμοὺς τρέπονται· ἀργυρίτις δὲ ὅσῳ ἂν πλείων φαί-
 νηται καὶ ἀργύριον πλείον γίγνηται, τοσοῦτω πλείονες
 ἐπὶ τὸ ἔργον τοῦτο ἔρχονται. καὶ γὰρ δὴ ἐπιπλα μὲν 7
 ἐπειδὴν ἱκανά τις κτήσεται τῇ οἰκίᾳ, οὐ μάλα ἔτι
 προσωνοῦνται· ἀργύριον δὲ οὐδεὶς πῶ οὔτω πολὺ
 ἐκτήσατο ὥστε μὴ ἔτι προσδεῖσθαι· ἀλλ' ἦν τισὶ γένη-
 ται παμπληθῆς, τὸ περιττεῦον κατορύττοντες οὐδὲν
 ἤττον ἠδονταὶ ἢ χρώμενοι αὐτῶ. καὶ μὴν ὅταν γε εὖ 8
 πράττωσιν αἱ πόλεις, ἰσχυρῶς οἱ ἄνθρωποι ἀργυρίου
 δέονται. οἱ μὲν γὰρ ἄνδρες ἀμφὶ ὄπλα τε καλὰ καὶ
 ἵππους ἀγαθοὺς καὶ οἰκίας καὶ κατασκευὰς μεγαλο-
 πρεπεῖς βούλονται δαπανᾶν, αἱ δὲ γυναῖκες εἰς ἐσθῆτα
 πολυτελῆ καὶ χρυσοῦν κόσμον τρέπονται. ὅταν τε αὖ 9
 νοσήσωσι πόλεις ἢ ἀφορίαις καρπῶν ἢ πολέμῳ, ἔτι καὶ
 πολὺ μᾶλλον ἀργοῦ τῆς γῆς γιγνομένης καὶ εἰς ἐπι-
 τήδεια καὶ εἰς ἐπικούρους νομίσματος δέονται. εἰ δέ 10
 τις φήσειε καὶ χρυσίου μῆδὲν ἤττον χρήσιμον εἶναι ἢ
 ἀργύριον, τοῦτο μὲν οὐκ ἀντιλέγω, ἐκεῖνο μέντοι
 οἶδα ὅτι καὶ χρυσίου ὅταν πολὺ παραφανῆ, αὐτὸ μὲν
 ἄτιμότερον γίγνεται, τὸ δὲ ἀργύριον τιμιώτερον ποιεῖ.
 ταῦτα μὲν οὖν ἐδήλωσα τούτου ἕνεκα ὅπως θαρροῦν- 11
 τες μὲν ὅτι πλείστους ἀνθρώπους ἐπὶ τὰ ἀργύρια
 ἄγωμεν, θαρροῦντες δὲ κατασκευαζώμεθα ἐν αὐτοῖς,
 ὡς οὔτε ἐπιλειψούσης ποτὲ ἀργυρίτιδος οὔτε τοῦ ἀργυ-
 ρίου ἀτίμου ποτὲ ἐσομένου. δοκεῖ δέ μοι καὶ ἡ πόλις 12
 προτέρα ἑμοῦ ταῦτα ἐγνωκέναι· παρέχει γοῦν ἐπὶ
 ἰσοτελείᾳ καὶ τῶν ξένων τῶ βουλομένῳ ἐργάζεσθαι ἐν
 τοῖς μετάλλοις.

Ἴνα δὲ καὶ σαφέστερον περὶ τῆς τροφῆς εἶπω, νῦν 13
 διηγῆσομαι ὡς κατασκευασθέντα τὰ ἀργύρια ὠφελι-
 μώτατ' ἂν εἴη τῇ πόλει. ἀπ' αὐτῶν μὲν οὖν ἔγωγε

- ἀφ' ὧν μέλλω λέγειν οὐδέν τι ἀξιῶ θαυμάζεσθαι ὡς
 δυσεύρετόν τι ἐξευρηκώς· τὰ μὲν γὰρ ὧν λέξω καὶ
 νῦν ἔτι πάντες ὀροῶμεν, τὰ δὲ παροιχόμενα τῶν προ-
 14 γμάτων κατὰ ταῦτ' αὖ ἀκούομεν· τῆς μέντοι πόλεως
 πάνυ ἄξιον θαυμάσαι τὸ αἰσθανομένην πολλοὺς πλου-
 τιζομένους ἐξ αὐτῆς ἰδιώτας μὴ μιμῆσθαι τούτους.
 πάλαι μὲν γὰρ δήπου οἷς μεμέληκεν ἀκηκόαμεν ὅτι
 Νικίας ποτὲ ὁ Νικηράτου ἐκτῆσατο ἐν τοῖς ἀργυρείοις
 χιλίους ἀνθρώπους, οὓς ἐκεῖνος Σωσία τῷ Θρακί ἐξε-
 μίσθωσεν, ἐφ' ᾧ ὀβολὸν μὲν ἀτελῆ ἐκάστου τῆς ἡμέ-
 ρας ἀποδιδόναι, τὸν δ' ἀριθμὸν ἴσους αἰεὶ παρείχεν.
 15 ἐγένετο δὲ καὶ Ἰππολίω ἐξακόσια ἀνδράποδα κατὰ
 τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον ἐκδεδομένα, ἃ προσέφερε
 μνᾶν ἀτελῆ τῆς ἡμέρας· Φιλημονίδῃ δὲ τριακόσια
 ἡμιμναῖον· ἄλλοις δέ γε ὡς οἴομαι δύναμις ἐκάστοις
 16 ὑπῆρχεν. ἀτὰρ τί τὰ παλαιὰ δεῖ λέγειν; καὶ γὰρ νῦν
 πολλοὶ εἰσιν ἐν τοῖς ἀργυρείοις ἄνθρωποι οὕτως ἐκ-
 17 δεδομένοι. περαιομένων γε μὴν ὧν λέγω τοῦτ' ἂν
 μόνον καινὸν γένοιτο εἰ ὥσπερ οἱ ἰδιῶται κτησάμενοι
 ἀνδράποδα πρόσδοτον ἀέναον κατεσκευασμένοι εἰσίν,
 οὕτω καὶ ἡ πόλις κτῶτο δημόσια ἀνδράποδα, ἕως γί-
 18 γνοιτο τρία ἐκάστῳ Ἀθηναίων. εἰ δὲ δυνατὰ λέγομεν
 καθ' ἕνα ἐκάστου αὐτῶν σκοπῶν ὁ βουλόμενος κρινέτω.
 οὐκοῦν τιμὴν μὲν ἀνθρώπων εὐδῆλον ὅτι μᾶλλον ἂν
 τὸ δημόσιον δύναιτο ἢ οἱ ἰδιῶται παρασκευάσασθαι.
 τῇ γε μὴν βουλῇ θάδιον καὶ κηρύξαι ἄγειν τὸν βου-
 λόμενον ἀνδράποδα καὶ τὰ προσαχθέντα πρίασθαι.
 19 ἐπειδὴν δὲ ὠνηθῆ, τί ἂν ἦττον μισθοῦτό τις παρὰ τοῦ
 δημοσίου ἢ παρὰ τοῦ ἰδιώτου, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς μέλλων
 ἕξειν; μισθοῦνται γοῦν καὶ τεμένη καὶ ἱερά καὶ οἰκίας
 20 καὶ τέλη ὠνοῦνται παρὰ τῆς πόλεως. ὅπως γε μὴν
 τὰ ὠνηθέντα σώζηται, τῷ δημοσίῳ ἔστι λαμβάνειν

ἐγγύους παρὰ τῶν μισθουμένων, ὥσπερ καὶ παρὰ
 τῶν ὠνουμένων τὰ τέλη. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀδικῆσαι γε
 ῥᾶλλον τῷ τέλει προιαμένῳ ἢ τῷ ἀνδράποδα μισθουμένῳ.
 ἀργύριον μὲν γὰρ πῶς καὶ φωράσειεν ἂν τις τὸ δημό- 21
 σιον ἐξαγόμενον, ὁμοίου τοῦ ἰδίου ὄντος αὐτῷ; ἀν-
 δράποδα δὲ σεσημασμένα τῷ δημοσίῳ σημάντρῳ καὶ
 προσκειμένης ζημίας τῷ τε πωλοῦντι καὶ τῷ ἐξάγοντι,
 πῶς ἂν τις ταῦτα κλέψειεν; οὐκοῦν μέχρι μὲν τούτου
 δυνατὸν φανεῖται τῇ πόλει εἶναι τὸ ἀνθρώπους καὶ
 κτήσασθαι καὶ φυλάξαι. εἰ δ' αὖ τις τοῦτ' ἐνθυμεῖ- 22
 ται ὡς ἐπειδὴν πολλοὶ ἐργάται γένωνται, πολλοὶ φα-
 νοῦνται καὶ οἱ μισθωσόμενοι, ἐκείνο κατανοήσας
 θαρραίτω ὅτι πολλοὶ μὲν τῶν κατεσκευασμένων προσ-
 μισθώσονται τοὺς δημοσίους, πολλὰ γὰρ ἐστὶ τὰ
 ὑπάρχοντα, πολλοὶ δ' εἰσὶ καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς ἔργοις
 γηρασκόντων, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι Ἀθηναῖοί τε καὶ
 ξένοι οἱ τῷ σώματι μὲν οὔτε βούλονται ἂν οὔτε δύ-
 ναιεντ' ἂν ἐργάζεσθαι, τῇ δὲ γνώμῃ ἐπιμελούμενοι
 ἠδέως ἂν τὰ ἐπιτήδεια πορίζοντο. ἦν γε μέντοι τὸ 23
 πρῶτον συστῆ διακόσια καὶ χίλια ἀνδράποδα, εἰκὸς
 ἤδη ἀπ' αὐτῆς τῆς προσόδου ἐν ἔτεσι πέντε ἢ ἕξ μὴ
 μείον αὐτῇ ἐξακισχιλίων γενέσθαι. ἀπὸ γε μὴν τού-
 του τοῦ ἀριθμοῦ ἦν ὀβολὸν ἕκαστος ἀτελῆ τῆς ἡμέρας
 φέρῃ, ἢ μὲν πρόσοδος ἐξήκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ.
 ἀπὸ δὲ τούτων ἦν εἰς ἄλλα ἀνδράποδα τιθηῆται εἰ- 24
 κοσι, τοῖς τετταράκοντα ἤδη ἐξέσται τῇ πόλει χρῆσθαι
 εἰς ἄλλο ὅ,τι ἂν δέη. ὅταν δέ γε μύρια ἀναπλη-
 ρωθῆ, ἑκατὸν τάλαντα ἢ πρόσοδος ἐστὶ. ὅτι δὲ δέ- 25
 ξεται πολλαπλάσια τούτων μαρτυρήσαιεν ἂν μοι εἴ-
 τινες ἔτι εἰσὶ τῶν μεμνημένων ὅσον τὸ τέλος εὔρισκε
 τῶν ἀνδραπόδων πρὸ τῶν ἐν Δεκελείᾳ. μαρτυρεῖ δὲ
 κάκεινο ὅτι εἰργασμένων ἀνθρώπων ἐν τοῖς ἀργυ-

ρείοις ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ ἀναριθμητῶν νῦν οὐδὲν δια-
 φέρει τὰ ἀργύρεια ἢ ἃ οἱ πρόγονοι ἡμῶν ὄντα ἐμνη-
 26 μόνεον αὐτά. καὶ τὰ νῦν δὲ γιγνώμενα πάντα μαρ-
 τυρεῖ ὅτι οὐκ ἂν ποτε πλείω ἀνδράποδα ἐκεῖ γένοιτο
 ἢ ὅσων ἂν τὰ ἔργα δέηται. οὔτε γὰρ βάρθους πέρας
 27 οὔτε ὑπονόμων οἱ ὀρῦττοντες εὐρίσκουσι. καὶ μὴν
 καινοτομεῖν γε οὐδὲν ἤττον ἕξεστι νῦν ἢ πρότερον.
 οὐ τοίνυν οὐδ' εἰπεῖν ἂν ἔχοι εἰδῶς οὐδεὶς πότερον ἐν
 τοῖς κατατετμημένοις πλείων ἀργυρεῖς ἢ ἐν τοῖς ἀτμή-
 28 τοῖς ἐστί. τί δῆτα, φαίη ἂν τις, οὐ καὶ νῦν, ὥσπερ
 ἔμπροσθεν, πολλοὶ καινοτομοῦσιν; ὅτι πενέστεροι μὲν
 εἰσιν οἱ περὶ τὰ μέταλλα· νεωστὶ γὰρ πάλιν κατα-
 σκευάζονται· κίνδυνος δὲ μέγας τῷ καινοτομοῦντι.
 29 ὁ μὲν γὰρ εὐρῶν ἀγαθὴν ἐργασίαν πλούσιος γίγνεται·
 ὁ δὲ μὴ εὐρῶν πάντα ἀπόλλυσιν ὅσα ἂν δαπανήσῃ.
 εἰς τοῦτον οὖν τὸν κίνδυνον οὐ μάλα πῶς ἐθέλουσιν
 30 οἱ νῦν ἰέναι. ἐγὼ μέντοι ἔχειν μοι δοκῶ καὶ περὶ τού-
 του συμβουλευῆσαι ὡς ἂν ἀσφαλέστατα καινοτομοῖτο.
 εἰσὶ μὲν γὰρ δήπου Ἀθηναίων δέκα φυλαί· εἰ δ' ἢ
 πόλις διοίη ἐκάστη αὐτῶν ἴσα ἀνδράποδα, αἱ δὲ κοινω-
 σάμεναι τὴν τύχην καινοτομοῖεν, οὕτως ἂν, εἰ μία
 31 εὔροι, πάσαις ἂν λυσιτελεῖς ἀποδείξειεν, εἰ δὲ δύο ἢ
 τρεῖς ἢ τέτταρες ἢ αἱ ἡμίσειαι εὔροιεν, δῆλον ὅτι λυ-
 σιτελέστερα ἂν τὰ ἔργα ταῦτα γίγνοιτο. τό γε μὴν
 πάσας ἀποτυχεῖν οὐδενὶ τῶν παρεληλυθότων ἔοικός.
 32 οἷόν τε δὴ οὕτω καὶ ἰδιώτας συνισταμένους καὶ κοι-
 νουμένους τὴν τύχην ἀσφαλέστερον κινδυνεύειν. μη-
 δὲν μέντοι τοῦτο φοβεῖσθε ὡς ἢ τὸ δημόσιον οὕτω
 κατασκευαζόμενον παραλυπήσει τοὺς ἰδιώτας ἢ οἱ
 ἰδιῶται τὸ δημόσιον· ἀλλ' ὥσπερ σύμμαχοι ὅσῳ ἂν
 πλείους συνιῶσιν, ἰσχυροτέρους ἀλλήλους ποιῶσιν,
 οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἀργυρεῖσι ὅσῳ περ ἂν πλείους ἐργά-

ζωνται, τόσῳ πλείονα τὰγαθὰ εὐρήσουσί τε καὶ φο-
ρήσουσι. καὶ ἔμοι μὲν δὴ εἴρηται ὡς ἂν ἡγοῦμαι κατα- 33
σκευασθείσης τῆς πόλεως ἱκανὴν ἂν πᾶσιν Ἀθηναίοις
τροφήν ἀπὸ κοινοῦ γενέσθαι.

Εἰ δὲ τινες λογιζόμενοι παμπόλλης ἂν δεῖν ἀφορ- 34
μῆς εἰς ταῦτα πάντα οὐχ ἡγοῦνται ἱκανὰ ἂν ποτε χρή-
ματα εἰσενεχθῆναι, μηδ' οὕτως ἀθυμούντων. οὐ γὰρ 35
οὕτως ἔχει ὡς ἀνάγκη ἅμα πάντα ταῦτα γίνεσθαι,
ἢ μηδὲν ὄφελος αὐτῶν εἶναι· ἀλλ' ὅποσα ἂν ἢ οἰκο-
δομηθῆ ἢ ναυπηγηθῆ ἢ ἀνδράποδα ὠνηθῆ, εὐθύς
ταῦτα ἐν ὠφελείᾳ ἔσται. ἀλλὰ μὴν καὶ τῆδέ γε συμφο- 36
ρώτερον τὸ κατὰ μέρος ἢ τὸ ἅμα πάντα πράττεσθαι.
οἰκοδομοῦντες μὲν γὰρ ἀθρόοι πολυτελέστερον ἂν καὶ
κάκιον ἢ κατὰ μέρος ἀποτελοῖμεν· ἀνδράποδα δὲ
παμπληθῆ ζητοῦντες ἀναγκαζοίμεθ' ἂν καὶ χείρῳ καὶ
τιμιώτερα ὠνεῖσθαι. κατὰ γε μὴν τὸ δυνατὸν περαι- 37
νοντες τὰ μὲν καλῶς γνωσθέντα καὶ αὖθις ἂν ἀνύοι-
μεν· εἰ δέ τι ἀμαρτηθεῖη, ἀπεχοίμεθα ἂν αὐτοῦ. ἔτι 38
δὲ πάντων ἅμα γιγνομένων, ἡμᾶς ἂν ἅπαντα δεοί ἐκ-
πορίζεσθαι· εἰ δὲ τὰ μὲν περαίνοιτο, τὰ δὲ μέλλοι, ἢ
ὑπάρξουσα πρόσοδος τὸ ἐπιτήδειον συγκατασκευάζοι
ἂν. ὃ δὲ ἴσως φοβερώτατον δοκεῖ πᾶσιν εἶναι, μὴ εἰ 39
ἄραν πολλὰ κτήσαιοτο ἢ πόλις ἀνδράποδα, ὑπεργε-
μισθῆ τὰ ἔργα, καὶ τούτου τοῦ φόβου ἀπηλλαγμένοι
ἂν εἶημεν, εἰ μὴ πλείονας ἀνθρώπους ἢ ὅσους αὐτὰ
τὰ ἔργα προσαιτοίη κατ' ἐνιαυτὸν ἐμβάλοισιν. οὕτως 40
ἔμοιγε δοκεῖ, ἢπερ ῥᾶστον, ταύτη καὶ ἄριστον εἶναι
ταῦτα πράττειν. εἰ δ' αὖ διὰ τὰς ἐν τῷ νῦν πολέμῳ
γεγεννημένας εἰσφορὰς νομίζετ' ἂν μηδ' ὅτιοῦν δύνα-
σθαι εἰσενεγκεῖν, ὑμεῖς δ' ὅσα μὲν πρὸ τῆς εἰρήνης
χρήματα εὗρισκε τὰ τέλη, ἀπὸ τοσοῦτων καὶ τὸ ἐπιὸν
ἔτος διοικεῖτε τὴν πόλιν· ὅσα δ' ἂν ἐφευρίσκη διὰ τε

- τὸ εἰρήνην εἶναι καὶ διὰ τὸ θεραπεύεσθαι μετοίκους καὶ ἐμπόρους καὶ διὰ τὸ πλειόνων συναγειρομένων ἀνθρώπων πλείω εἰσάγεσθαι καὶ ἐξάγεσθαι καὶ διὰ τὸ ἐν λιμένι καὶ τὰς ἀγορὰς αὐξάνεσθαι, ταῦτα λαμβάνοντες κατασκευάσασθε ὡς ἂν πλείσται πρόσοδοι γί-
 41 γνῶντο. εἰ δέ τινες αὖ φοβοῦνται μὴ ματαία ἂν γένοιτο αὕτη ἢ κατασκευή, εἰ πόλεμος ἐγερθεῖ, ἐννοησάτω ὅτι τούτων γιγνομένων πολὺ φοβερώτερος
 42 ὁ πόλεμος τοῖς ἐπιφέρουσιν ἢ τῇ πόλει. τί γὰρ δὴ εἰς πόλεμον κτῆμα χρησιμώτερον ἀνθρώπων; πολλὰς μὲν γὰρ ναῦς πληροῦν ἱκανοὶ ἂν εἶεν δημοσίᾳ· πολλοὶ δ' ἂν καὶ πεξοὶ δημοσίᾳ δύναιτ' ἂν βαρεῖς εἶναι τοῖς πολέμοις, εἴ τις αὐτοὺς θεραπεύοι.
- 43 Δογίζομαι δ' ἔγωγε καὶ πολέμου γιγνομένου οἴοντ' εἶναι μὴ ἐκλείπεσθαι τὰ ἀργύρεια. ἔστι μὲν γὰρ δήπου περὶ τὰ μέταλλα ἐν τῇ πρὸς μεσημβρίαν θαλάττῃ τεῖχος ἐν Ἀναφλύστῳ, ἔστι δ' ἐν τῇ πρὸς ἄρκτου τεῖχος ἐν Θορικῶ· ἀπέχει δὲ ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων ἀμφὶ
 44 τὰ ἐξήκοντα στάδια. εἰ οὖν καὶ ἐν μέσῳ τούτων γένοιτο ἐπὶ τῷ ὑψηλοτάτῳ Βήσης τρίτον ἔρουμα, συνήκοιτ' ἂν τὰ ἔργα εἰς ἓν ἐξ ἀπάντων τῶν τειχῶν, καὶ εἰ τι αἰσθάνοιτο πολεμικόν, βραχὺ ἂν εἴη ἐκάστῳ εἰς τὸ
 45 ἀσφαλὲς ἀποχωρῆσαι. εἰ δὲ καὶ ἔλθοιεν πλείους πολέμοι, δῆλον ὅτι εἰ μὲν σῖτον ἢ οἶνον ἢ πρόβατα ἔξω εὔροιεν, ἀφέλοιντ' ἂν ταῦτα· ἀργυρίτιδος δὲ κρατή-
 46 σαντες τί ἂν μᾶλλον ἢ λίθοις ἔχοιεν χρῆσθαι; πῶς δὲ καὶ ὀρμήσειαν ἂν ποτε πολέμοι πρὸς τὰ μέταλλα; ἀπέχει μὲν γὰρ δήπου τῶν ἀργυρείων ἢ ἐγγύτατα πόλις Μέγαρα πολὺ πλείον τῶν πεντακοσίων σταδίων· ἀπέχει δὲ ἢ μετὰ ταῦτα πλησιαίτατα Θῆβαι πολὺ πλείον
 47 τῶν ἑξακοσίων. ἢν οὖν πορεύωνται ἐντεῦθεν ποθεν ἐπὶ τὰ ἀργύρεια, παριέναι αὐτοὺς δεήσει τὴν πόλιν·

καὶν μὲν ὧσιν ὀλίγοι, εἰκὸς αὐτοὺς ἀπόλλυσθαι καὶ
 ὑπὸ ἱππέων καὶ ὑπὸ περιπόλων. πολλῆ γε μὴν δυνά-
 μει πορεύεσθαι ἐξερημοῦντας τὰ ἑαυτῶν χαλεπόν·
 πολὺ γὰρ ἐγγύτερον ἂν εἴη ταῖς πόλεσιν αὐτῶν τὸ τῶν
 Ἀθηναίων ἄστει ἢ αὐτοὶ πρὸς τοῖς μετάλλοις ὄντες.
 εἰ δὲ καὶ ἔλθοιεν, πῶς ἂν καὶ δύναιτο μένειν μὴ ἔχον- 48
 τες τὰ ἐπιτήδεια; ἐπισιτιζέσθαι γε μὴν μέρει μὲν κίν-
 δυνος καὶ περὶ τῶν μετιόντων καὶ περὶ ὧν ἀγωνίζου-
 νται· πάντες δὲ αἰεὶ μετιόντες πολιορκοῦντ' ἂν μᾶλλον
 ἢ πολιορκοῖεν. οὐ τοίνυν μόνον ἢ ἀπὸ τῶν ἀνδραπό- 49
 δων εἰσφορὰ τὴν διατροφὴν τῇ πόλει αὔξει ἂν, ἀλλὰ
 πολυανθρωπίας περὶ τὰ μέταλλα ἀθροισομένης καὶ
 ἀπ' ἀγορᾶς τῆς ἐκείνου αὖ καὶ ἀπ' οἰκιῶν περὶ τὰργύ-
 ρεια δημοσίων καὶ ἀπὸ καμίνων καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων
 ἀπάντων πρόσοδοι ἂν πολλαὶ γίγνοιτο. ἰσχυρῶς γὰρ 50
 ἂν καὶ αὕτη πολυάνθρωπος γένοιτο πόλις, εἰ οὕτω
 κατασκευασθεῖη· καὶ οἷ γε χῶροι οὐδὲν ἂν εἶεν μείο-
 νος ἄξιοι τοῖς κεκτημένοις ἐνταῦθα ἢ τοῖς περὶ τὸ ἄστυ.
 πραχθέντων γε μὴν ὧν εἶρηκα ξύμφημι ἐγὼ οὐ μόνον 51
 ἂν χρήμασιν εὐπορωτέραν τὴν πόλιν εἶναι, ἀλλὰ καὶ
 εὐπειθεστέραν καὶ εὐτακτοτέρα καὶ εὐπολεμωτέρα
 γενέσθαι. οἷ τε γὰρ ταχθέντες γυμνάζεσθαι πολὺ ἂν 52
 ἐπιμελέστερον πράττοιεν τὰ ἐν τοῖς γυμνασίοις, τὴν
 τροφὴν ἀπολαμβάνοντες πλείω ἢ ἐν ταῖς λαμπάσι γυ-
 μνασιαρχούμενοι· οἷ τε φρουρεῖν ἐν τοῖς φρουρίοις,
 οἷ τε πελτάζειν καὶ περιπολεῖν τὴν χώραν, πάντα
 ταῦτα μᾶλλον ἂν πράττοιεν, ἐφ' ἐκάστοις τῶν ἔργων
 τῆς τροφῆς ἀποδιδομένης.

Εἰ δὲ σαφὲς δοκεῖ εἶναι ὡς εἰ μέλλουσι πᾶσαι αἱ V.
 πρόσοδοι ἐκ πόλεως προσιέναι, ὅτι εἰρήνην δεῖ ὑπάρ-
 χειν, ἃρ' οὐκ ἄξιον καὶ εἰρηνοφύλακας καθιστάναι;
 πολὺ γὰρ ἂν καὶ αὕτη αἴρεθεῖσα ἢ ἀρχὴ προσφιλεστέραν

καὶ πικνοτέραν εἰσαφικνεῖσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις ποι-
 2 ἤσειε τὴν πόλιν. εἰ δέ τινες οὕτω γινώσκουσιν ὡς ἐὰν
 ἡ πόλις εἰρήνην ἄγουσα διατελῇ, ἀδυνατωτέρα τε καὶ
 ἀδοξοτέρα καὶ ἤττον ὀνομαστή ἐν τῇ Ἑλλάδι ἔσται, καὶ
 οὗτοί γε ὡς ἐμῇ δόξῃ παραλόγως σκοποῦσιν. εὐδαι-
 μονέσταται μὲν γὰρ δῆπου πόλεις λέγονται αἱ ἂν πλεῖ-
 στον χρόνον ἐν εἰρήνῃ διατελώσῃ· πασῶν δὲ πόλεων
 3 Ἀθῆναι μάλιστα πεφύκασιν ἐν εἰρήνῃ αὖξεσθαι. τίνες
 γὰρ ἤσυχίαν ἀγούσης τῆς πόλεως οὐ προσδέονται ἂν
 αὐτῆς ἀρξάμενοι ἀπὸ ναυκλήρων καὶ ἐμπόρων; οὐχ
 οἱ πολύσιτοι, οὐχ οἱ πολύοινοι, οὐχ οἱ ἡδύοινοι, τί δὲ
 οἱ πολυέλαιοι, τί δὲ οἱ πολυπρόβατοι, οἱ δὲ γνώμη καὶ
 4 ἀργυρίῳ δυνάμενοι χρηματίζεσθαι, καὶ μὴν χειρο-
 τέχναι τε καὶ σοφισταὶ καὶ φιλόσοφοι, οἱ δὲ ποιηταί,
 οἱ δὲ τὰ τούτων μεταχειριζόμενοι, οἱ δὲ ἀξιοθεάτων
 ἢ ἀξιακούστων ἱερῶν ἢ ὀσίων ἐπιθυμοῦντες, ἀλλὰ
 μὴν καὶ οἱ δεόμενοι πολλὰ ταχὺ ἀποδίδοσθαι ἢ πρία-
 5 σθαι, ποῦ τούτων μᾶλλον ἂν τύχοιεν ἢ Ἀθήνησιν; εἰ
 δὲ πρὸς ταῦτα μὲν οὐδεὶς ἀντιλέγει, τὴν δὲ ἡγεμονίαν
 βουλόμενοί τινες ἀναλαβεῖν τῇ πόλει, ταύτην διὰ πο-
 λέμου μᾶλλον ἢ δι' εἰρήνης ἡγοῦνται ἂν καταπραχθῆ-
 ναι, ἐννοησάτωσαν πρῶτον μὲν τὰ Μηδικά, πότερον
 6 βιαζόμενοι ἢ εὐεργετοῦντες τοὺς Ἕλληνας ἡγεμονίας
 τε τοῦ ναυτικοῦ καὶ ἐλληνοταμίας ἐτύχομεν. ἔτι δὲ
 ἐπεὶ ὡμῶς ἄγαν δόξασα προστατεύειν ἡ πόλις ἔστε-
 ρήθη τῆς ἀρχῆς, οὐ καὶ τότε, ἐπεὶ τοῦ ἀδικεῖν ἀπε-
 σχόμεθα, πάλιν ὑπὸ τῶν νησιωτῶν ἐκόντων προ-
 7 στάται τοῦ ναυτικοῦ ἐγενόμεθα; οὐκοῦν καὶ Θηβαῖοι
 εὐεργετούμενοι ἡγεμονεύειν αὐτῶν ἔδωκαν Ἀθη-
 ναίοις; ἀλλὰ μὴν καὶ Λακεδαιμόνιοι οὐ βιασθέντες
 ὑφ' ἡμῶν ἀλλ' εὖ πάσχοντες ἐπέτρεψαν Ἀθηναίοις
 8 περὶ τῆς ἡγεμονίας θέσθαι ὅπως βούλονται. νῦν δὲ

γε διὰ τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι ταραχὴν παραπεπτωκέναι μοι
 δοκεῖ τῇ πόλει ὥστε καὶ ἄνευ πόρων καὶ ἄνευ κινδύ-
 νων καὶ ἄνευ δαπάνης ἀνακτᾶσθαι τοὺς Ἕλληνας.
 ἔστι μὲν γὰρ πειρᾶσθαι διαλλάττειν τὰς πολεμούσας
 πρὸς ἀλλήλας πόλεις, ἔστι δὲ συναλλάττειν, εἴ τινες
 ἐν αὐταῖς στασιάζουσιν. εἰ δὲ καὶ ὅπως τὸ ἐν Δελφοῖς 9
 ἱερὸν αὐτόνομον ὥσπερ πρόσθεν γένοιτο φανεροὶ εἴητε
 ἐπιμελούμενοι, μὴ συμπολεμοῦντες, ἀλλὰ πρεσβεύον-
 τες ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν οἶμαι θαυμα-
 στὸν εἶναι εἰ καὶ πάντας τοὺς Ἕλληνας ὁμογνώμονάς
 τε καὶ συνόρκους καὶ συμμάχους λάβοιτε ἐπ' ἐκείνους
 οἵτινες ἐκλιπόντων Φωκέων τὸ ἱερὸν καταλαμβάνειν
 ἐπειρῶντο. εἰ δὲ καὶ ὅπως ἀνὰ πᾶσαν γῆν καὶ θά- 10
 λατταν εἰρήνη ἔσται φανεροὶ εἴητε ἐπιμελούμενοι, ἐγὼ
 μὲν οἶμαι πάντας ἂν εὐχέσθαι μετὰ τὰς ἑαυτῶν πα-
 τρίδας Ἀθήνας μάλιστα σώζεσθαι. εἰ δέ τις αὖ εἰς 11
 χρήματα κερδαλεώτερον νομίζει εἶναι τῇ πόλει πόλε-
 μον ἢ εἰρήνην, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα πῶς ἂν ἄμεινον
 ταῦτα κριθεῖη ἢ εἴ τις τὰ προγεγενημένα ἔτι ἀνασκο-
 ποίη τῇ πόλει πῶς ἀποβέβηκεν. εὐρήσει γὰρ τό τε 12
 παλαιὸν ἐν εἰρήνῃ μὲν πάνυ πολλὰ χρήματα εἰς τὴν
 πόλιν ἀνενεχθέντα, ἐν πολέμῳ δὲ ταῦτα πάντα κατα-
 δαπανηθέντα· γινώσεται δέ, ἣν σκοπῆ, καὶ ἐν τῷ νῦν
 χρόνῳ διὰ μὲν τὸν πόλεμον καὶ τῶν προσόδων πολλὰς
 ἐκλειπούσας, καὶ τὰς εἰσελθούσας εἰς παντοδαπὰ
 πολλὰ καταδαπανηθείσας· ἐπεὶ δὲ εἰρήνη κατὰ θά-
 λατταν γεγένηται, ἠϋξημένας τε τὰς προσόδους, καὶ
 ταύταις ἔξὸν τοῖς πολίταις χρῆσθαι ὅτι βούλονται.
 εἰ δέ τις με ἐπερωτῶ, ἢ καὶ ἂν τις ἀδικῆ τὴν πόλιν, 13
 λέγεις ὡς χρὴ καὶ πρὸς τοῦτου εἰρήνην ἄγειν; οὐκ
 ἂν φαίην· ἀλλὰ μᾶλλον λέγω ὅτι πολὺ θᾶττον ἂν

τιμωροίμεθα αὐτούς, εἰ μηδένα παρέχοιμεν ἀδικούντα· οὐδένα γὰρ ἂν ἔχοιεν σύμμαχον.

VI. Ἄλλ' εἴ γε μὴν τῶν εἰρημένων ἀδύνατον μὲν μηδὲν ἔστι μηδὲ χαλεπὸν, πραττομένων δὲ αὐτῶν, προσφιλέστεροι μὲν τοῖς Ἑλλησι γενησόμεθα, ἀσφαλέστερον δὲ οἰκήσομεν, εὐκλεέστεροι δὲ ἐσόμεθα, καὶ ὁ μὲν δῆμος τροφῆς εὐπορήσει, οἱ δὲ πλούσιοι τῆς εἰς τὸν πόλεμον δαπάνης ἀπαλλαγῆσονται, περιουσίας δὲ πολλῆς γενομένης μεγαλοπρεπέστερον μὲν ἔτι ἢ νῦν ἐορτάς ἄξομεν, ἱερὰ δ' ἐπισκευάσομεν, τείχη δὲ καὶ νεώρια ἀνορθώσομεν, ἱερεῦσι δὲ καὶ βουλῇ καὶ ἀρχαῖς καὶ ἰππεῦσι τὰ πάτρια ἀποδώσομεν, πῶς οὐκ ἄξιον ὡς τάχιστα τούτοις ἐγχειρεῖν, ἵνα ἔτι ἐφ' ἡμῶν ἐπίδωμεν 2 τὴν πόλιν μετ' ἀσφαλείας εὐδαιμονοῦσαν; εἴ γε μὴν ταῦτα δόξειεν ὑμῖν πράττειν, συμβουλεύσαιμ' ἂν ἔγωγε πέμψαντας καὶ εἰς Δωδώνην καὶ εἰς Δελφοὺς ἐπερέσθαι τοὺς θεοὺς εἰ λῶον καὶ ἄμεινον εἶη [ἂν] τῇ πόλει οὕτω κατασκευαζομένη καὶ ἀντίκα καὶ εἰς τὸν 3 ἔπειτα χρόνον. εἰ δὲ ταῦτα συναινοῖεν, τότε ἂν αὖ φαίην χρῆναι ἐπερωτᾶν τίνας θεῶν προσποιούμενοι ταῦτα κάλλιστα καὶ ἄριστα πράττοιμεν ἂν· οὓς δ' ἀνέλοιεν θεοὺς, τούτοις εἰκὸς καλλιερῆσαντας ἄρχεσθαι τοῦ ἔργου. σὺν γὰρ θεῶν πραττομένων εἰκὸς καὶ τὰς πράξεις προῦέναι ἐπὶ τὸ λῶον καὶ ἄμεινον αἰετῇ πόλει.

Ι Π Π Α Ρ Χ Ι Κ Ο Σ .

Πρῶτον μὲν θύοντα χρὴ αἰτεῖσθαι θεοὺς ταῦτα δι-1.
δόναι καὶ νοεῖν καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἀφ' ὧν θεοῖς
μὲν κεχαρισμενώτατα ἄρξειας ἄν, σαυτῶ δὲ καὶ φίλοις
καὶ τῇ πόλει προσφιλέστατα καὶ εὐκλεέστατα καὶ πο-
λυωφελέστατα. θεῶν δ' ἴλεων ὄντων ἀναβιβαστέον 2
μὲν σοι ἱππέας, καὶ ὅπως ἀναπληρωῶται ὁ κατὰ τὸν
νόμον ἀριθμὸς καὶ ὅπως τὸ ὄν ἱππικὸν μὴ μειῶται.
εἰ δὲ μὴ προσαναβήσονται ἱππεῖς, μείονες ἀεὶ ἔσονται·
ἀνάγκη γὰρ τοὺς μὲν γήρα ἀπαγορεύειν, τοὺς δὲ καὶ
ἄλλως ἐκλείπειν. πληρουμένου γε μηνὸς τοῦ ἱππικοῦ 3
ἐπιμελητέον μὲν ὅπως τρέφονται οἱ ἵπποι ὡς ἂν δύ-
νωνται πόνους ὑποφέρειν· οἱ γὰρ ἥττους τῶν πόνων
οὔτε αἰρεῖν οὔτε ἀποφεύγειν δύναιτο ἄν. ἐπιμελη-
τέον δὲ ὅπως εὐχρηστοὶ ᾧσιν· οἱ γὰρ αὖ ἀπειθεῖς τοῖς
πολεμίοις μᾶλλον ἢ τοῖς φίλοις συμμαχοῦσι. καὶ οἱ 4
λακτίζοντες δὲ ἀναβεβαμένοι ἵπποι ἐκποδῶν ποιητέοι·
οἱ γὰρ τοιοῦτοι πολλάκις πλείω κακὰ ἢ οἱ πολέμιοι
ποιοῦσι. δεῖ δὲ καὶ τῶν ποδῶν ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως
δύνωνται καὶ ἐν τραχείᾳ χώρᾳ ἱππεύειν, εἰδότες ὅτι
ὅπου ἂν ἀλγῶσιν ἐλαυνόμενοι, ἐνταῦθα οὐ χρήσιμοί
εἰσι. τῶν γε μηνὸς ἵππων ὑπαρχόντων οἶων δεῖ τοὺς 5
ἱππέας αὖ ἀσκητέον, πρῶτον μὲν ὅπως ἐπὶ τοὺς ἵπ-

πους ἀναπηδᾶν δύνωνται· πολλοῖς γὰρ ἤδη ἢ σωτη-
 ρία παρὰ τοῦτο ἐγένετο· δεύτερον δὲ ὅπως ἐν παν-
 τοίοις χωρίοις ἰππάζεσθαι δυνήσονται· καὶ γὰρ οἱ πό-
 6 λεμοὶ ἄλλοτε ἐν ἀλλοίοις τόποις γίνονται. ὅταν δὲ
 ἤδη ἔποχοι ᾧσι, δεῖ αὖ σκοπεῖσθαι ὅπως ἀκοντιοῦσί
 τε ὡς πλείστοι ἀπὸ τῶν ἵππων καὶ τᾶλλα δυνήσονται
 ποιεῖν ἃ δεῖ τοὺς ἰππικούς. μετὰ ταῦτα ὀπλιστέον καὶ
 ἵππους καὶ ἰππέας ὡς αὐτοὶ μὲν ἤκιστα τιτρώσκοντ'
 ἄν, βλάπτειν δὲ τοὺς πολεμίους μάλιστα δύναιντ' ἄν.
 7 ἔκ τούτων παρασκευαστέον ὅπως εὐπειθεῖς οἱ ἄνδρες
 ᾧσιν· ἄνευ γὰρ τούτου οὐδ' ἵππων ἀγαθῶν οὔτε ἰπ-
 πέων ἐπόχων οὔτε ὀπλων καλῶν ὄφελος οὐδέν. προ-
 στατεύειν μὲν οὖν τούτων πάντων ὅπως καλῶς γίγνη-
 8 ται τὸν ἵππαρχον εἰκὸς ἐστίν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ πόλις
 χαλεπὸν ἠγησαμένη ταῦτα πάντα τὸν ἵππαρχον μόνον
 ὄντα κατεργάζεσθαι προσαιρεῖται μὲν αὐτῷ συνεργοὺς
 φυλάρχους, προσέταξε δὲ τῇ βουλῇ συνεπιμελεῖσθαι
 τοῦ ἰππικοῦ, ἀγαθὸν μοι δοκεῖ εἶναι τοὺς μὲν φυλάρ-
 χους παρασκευάζειν συνεπιθυμῆν σοι τῶν καλῶν τῷ
 ἰππικῷ, ἐν δὲ τῇ βουλῇ ἔχειν ῥήτορας ἐπιτηδείους,
 ὅπως λέγοντες φοβῶσί τε τοὺς ἰππέας, βελτίονες γὰρ
 ἄν εἶεν φοβούμενοι, καταπραῦνωσί τε τὴν βουλήν,
 9 ἢν τι παρὰ καιρὸν χαλεπαίνῃ. ταῦτα μὲν οὖν ὑπο-
 μνήματα ᾧν δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι· ὡς δ' ἄν ἕκαστα τού-
 των βέλτιστα περαίνοιτο, τοῦτο δὴ πειράσομαι λέγειν.

Τοὺς μὲν τοίνυν ἰππέας δῆλον ὅτι καθιστάναι δεῖ
 κατὰ τὸν νόμον τοὺς δυνατωτάτους καὶ χρήμασι καὶ
 10 σώμασιν ἢ εἰσάγοντα εἰς δικαστήριον ἢ πείδοντα. ἐγὼ
 δὲ οἶμαι εἰς μὲν τὸ δικαστήριον τούτους εἰσακτέον εἶναι
 οὓς μὴ εἰσάγων ἄν τις διὰ κέρσος δοκοίη τοῦτο ποιεῖν·
 καὶ γὰρ τοῖς ἦττον δυναμένοις εὐθύς ἄν εἴη ἀπο-
 στροφή, εἰ μὴ τοὺς δυνατωτάτους πρώτους ἀναγκά-

ζοις. ἔτι δὲ καὶ οὕτως ἂν μοι δοκεῖ τις νέους μὲν τὰ 11
 ἐν ἱππικῇ λαμπρὰ λέγων εἰς ἐπιθυμίαν καθιστάναι
 τοῦ ἱππεύειν, τοὺς δὲ κυρίους αὐτῶν ἤττον ἀντιτεί-
 νοντας ἔχειν, τάδε διδάσκων ὡς ἀναγκασθήσονται μὲν
 ἱποτροφεῖν, ἢν μὴ ὑπὸ σοῦ, ὑπ' ἄλλου, διὰ τὰ χρή-
 ματα· ἢν δὲ ἐπὶ σοῦ ἀναβῶσιν, ὡς ἀποστρέψεις μὲν 12
 τοὺς παῖδας αὐτῶν τῶν πολυτελεῶν τε καὶ μανικῶν ἱπ-
 πωνιῶν, ἐπιμελήσει δὲ ὡς ἂν ταχὺ ἱππικοὶ γίγνοιτο.
 λέγοντα δὲ οὕτω καὶ ποιεῖν ταῦτα πειρατέον. τοὺς γε 13
 μὴν ὄντας ἱππέας ἢ βουλή ἂν μοι δοκεῖ προειποῦσα
 ὡς τὸ λοιπὸν δεήσει διπλάσια ἱππάζεσθαι καὶ ὡς τὸν
 μὴ δυναμένον ἵππον ἀκολουθεῖν ἀποδοκιμάσει ἐπι-
 τεῖναι ἂν τρέφειν τε ἄμεινον καὶ ἐπιμελεῖσθαι μᾶλλον
 τῶν ἵππων. καὶ τοὺς βιαίους δ' ἵππους ἀγαθὸν μοι 14
 δοκεῖ εἶναι προορηθῆναι ὅτι ἀποδοκιμασθήσονται.
 αὕτη γὰρ ἢ ἀπειλὴ πωλεῖν ἂν τοὺς τοιούτους μᾶλλον
 παρορμηθεῖε καὶ ἱππωνεῖν σωφρονέστερον. ἀγαθὸν 15
 δὲ καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἱππασίαις λακτίζοντας ἵππους
 προορηθῆναι ὅτι ἀποδοκιμασθήσονται· οὐδὲ γὰρ συν-
 τάττειν τοὺς τοιούτους δυνατὸν, ἀλλ' ἀνάγκη, κἂν
 ποι ἐπὶ πολεμίους δέη ἐλάυνειν, ὑστάτους [ἂν] αὐτοὺς
 ἔπεσθαι, ὥστε διὰ τὴν τοῦ ἵππου κακουργίαν ἄχρη-
 στος καὶ ὁ ἱππεὺς καθίσταται. ὡς δ' ἂν καὶ οἱ πόδες 16
 εἶεν τῶ ἵππῳ κράτιστοι, εἰ μὲν τις ἔχει ρᾶω καὶ εὐτε-
 λεστέραν ἄσκησιν, ἐκείνη ἔστω· εἰ δὲ μή, ἐγὼ φημι
 χοῖναι πείραν ἔχων χύδην, καταβαλόντα λίθους τῶν
 ἐκ τῆς ὁδοῦ ὅσον μυαίους καὶ πλεῖον καὶ μείον, ἐν
 τούτοις τὸν ἵππον ψήχειν καὶ ἐνιστάναι ὅταν ἀπὸ τῆς
 φάτνης ἀποβῇ· βαδίζων γὰρ ἐν τοῖς λίθοις οὔποτε ὁ
 ἵππος παύσεται οὔθ' ὅταν ψήχηται οὔθ' ὅταν μυω-
 πίζηται. ὁ δὲ πειραθεὶς τὰ τε ἄλλα ἢ λέγω πιστεύσει
 καὶ στρογγύλους τοὺς πόδας τοῦ ἵππου ὄψεται. ὁπότε 17

- γε μὴν οἱ ἵπποι εἰσὶν οἴους δεῖ, ὡς ἂν αὐτοὶ οἱ ἵππεῖς ἄριστοι γίγνοιτο, τοῦτο διηγήσομαι. τὸ μὲν τοίνυν τοὺς νέους αὐτῶν ἀναπηδᾶν ἐπὶ τοὺς ἵππους πείθοιμεν ἂν αὐτοὺς μανθάνειν· τὸν διδάξοντα δὲ παρασχῶν ἐπαίνου δικαίως ἂν τυγχάνοις. τοὺς γε μὴν πρεσβυτέρους τὸν Περσικὸν τρόπον ἀναβάλλεσθαι ὑπ'
- 18 ἄλλων προσεδίσας, καὶ τούτους ὠφελήσαιοις ἂν. ὅπως γε μὴν ἐν παντοδαποῖς χωρίοις ἔποχοι οἱ ἵππεῖς δυνήσονται εἶναι, τὸ μὲν πικρὰ ἐξάγειν μὴ πολέμου ὄντος ἴσως ὀχληρόν· συγκαλέσαντα δὲ χρῆ τοὺς ἵππέας συμβουλευῆσαι αὐτοῖς μελετᾶν, καὶ ὅταν εἰς χώραν ἐλαύνωσι καὶ ὅταν ἄλλοσέ ποι, ἐκβιβάζοντας τῶν ὁδῶν καὶ ταχὺ ἐλαύνοντας ἐν τόποις παντοδαποῖς. τοῦτο γὰρ ὠφελεῖ μὲν παραπλησίως τῷ ἐξάγειν, ὄχλον δ' οὐχ
- 19 ὅμοιον παρέχει. ἐπιτήδειον δὲ ὑπομιμνήσκειν ὅτι καὶ ἡ πόλις ἀνέχεται θάπανῶσα εἰς τὸ ἵππικὸν ἐγγυὲς τετραράκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὡς ἦν πόλεμος γίγνηται, μὴ ζητεῖν δέη ἵππικόν, ἀλλ' ἐξ ἐτοίμου ἔχη παρεσκευασμένῳ χρῆσθαι. ταῦτα γὰρ ἐνθυμουμένους εἰκὸς καὶ τοὺς ἵππέας μᾶλλον ἀσκεῖν τὴν ἵππικὴν, ὅπως ἦν πόλεμος ἐγείρηται, μὴ ἀμελετήτους ὄντας ἀγωνίζεσθαι δέη περὶ τε τῆς πόλεως καὶ περὶ εὐκλείας
- 20 καὶ περὶ τῆς ψυχῆς. ἀγαθὸν δὲ καὶ τοῦτο προειπεῖν τοῖς ἵππεῦσιν ὅτι ἐξάξεις καὶ σύ ποτε αὐτοὺς καὶ διὰ παντοίων χωρίων ἠγήσει. καὶ ἐν ταῖς μελέταις δὲ τῆς ἀνθιππασίας καλὸν ἐξάγειν ἄλλοτε εἰς ἄλλοῖον τόπον·
- 21 καὶ γὰρ τοῖς ἵππεῦσι καὶ τοῖς ἵπποις βέλτιον. ἀκοντίζειν γε μὴν ἀπὸ τῶν ἵππων ὧδ' ἂν πλείστοί μοι δοκοῦσι μελετᾶν, εἰ τοῦτ' αὖ προείποις τοῖς φυλάρχοις ὅτι αὐτοὺς δεήσει ἠγνουμένους τοῖς τῆς φυλῆς ἀκοντισταῖς ἐλαύνειν ἐπὶ τὸ ἀκόντιον. φιλοτιμοῖντο γὰρ ἂν, ἢ εἰκός, ὡς πλείστους ἕκαστος ἀποδείξει ἀκοντιστάς

τῆ πόλει. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ καλῶς γε ὀπλισθῆναι τοὺς 22
 ἱππέας οἱ φύλαρχοι ἄν μοι δοκοῦσι μέγιστον συλλαμ-
 βάνειν, εἰ πεισθείησαν ὅτι πολὺ ἐστὶ πρὸς τῆς πόλεως
 εὐδοξότερον τῆ τῆς φυλῆς λαμπρότητι κεκοσμηθῆσαι
 ἢ μόνον τῆ ἑαυτῶν στολῆ. εἰκὸς δὲ μὴ δυσπείστους 23
 εἶναι αὐτοὺς τὰ τοιαῦτα, οἳ γε φυλαρχεῖν ἐπεθύμησαν
 δόξης καὶ τιμῆς ὀρεγόμενοι. δυνατοὶ δ' εἰσὶ κατὰ τὰ
 ἐν τῷ νόμῳ ὀπλίσαι καὶ ἄνευ τοῦ αὐτοὶ δαπανᾶν τῷ
 μισθῷ ἐπαναγκάζοντες κατὰ τὸν νόμον ὀπλίζεσθαι.
 εἰς γε μὴν τὸ εὐπειθεῖς εἶναι τοὺς ἀρχομένους μέγα 24
 μὲν καὶ τὸ λόγῳ διδάσκειν ὅσα ἀγαθὰ ἐνὶ ἐν τῷ πει-
 θαρχεῖν, μέγα δὲ καὶ τὸ ἔργῳ [κατὰ τὸν νόμον] πλεον-
 εκτεῖν μὲν ποιεῖν τοὺς εὐτάκτους, μειονεκτεῖν δὲ ἐν
 πᾶσι τοὺς ἀτακτοῦντας. ἰσχυροτάτη δὲ μοι δοκεῖ 25
 εἶναι παρόρησις τῶν φυλάρχων εἰς τὸ φιλοτιμεῖσθαι
 αὐτοὺς καλῶς παρεσκευασμένους ἕκαστον τῆς φυλῆς
 ἠγεῖσθαι, εἰ τοὺς ἀμφὶ σὲ προδρομοὺς κοσμήσαις μὲν
 ὀπλοῖς ὡς κάλλιστα, ἀκοντίζειν δὲ μελετᾶν ἕξαναγκά-
 σαις ὡς μάλιστα, εἰσηγοῖο δὲ αὐτοῖς ἐπὶ τὸ ἀκόντιον
 αὐτὸς εὖ μάλα μεμελετηκῶς. εἰ δὲ καὶ ἄθλά τις δύ- 26
 ναιτο προτιθέναι ταῖς φυλαῖς πάντων ὀπόσα ἀγαθὰ
 νομίζουσιν ἀσκεῖσθαι ἐν ταῖς θείαις ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ,
 τοῦτο πάντας οἶμαι Ἀθηναίους γε μάλιστα προτρέπειν
 εἰς φιλονεικίαν. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς χοροῖς
 ὡς μικρῶν ἄθλων ἕνεκα πολλοὶ μὲν πόνοι, μεγάλοι δὲ
 δαπάναι τελοῦνται. τοὺς μέντοι κριτὰς τοιούτους δεῖ
 εὐρίσκειν παρ' οἷς νικῶντες μάλιστ' ἂν ἀγάλλοιντο.

Ἦν δὲ δὴ σοι ταῦτα πάντα ἐξησηχημένοι ὥσιν οἱ II.
 ἱππεῖς, δεῖ δὴπου καὶ τάξιν τινὰ ἐπίστασθαι αὐτοὺς
 ἐξ ἧς καλλίστας μὲν θεοῖς πομπὰς πέμψουσι, κάλλιστα
 δὲ ἱππάσονται, ἄριστα δὲ μαχοῦνται, ἣν δέη, ῥᾶστα
 δὲ καὶ ἀταρακτότατα ὁδοὺς πορεύονται καὶ διαβάσεις

περάσουσιν. ἢ τοίνυν χρώμενοι τάξει δοκοῦσιν ἄν
μοι ταῦτα κάλλιστα διαπράττεσθαι, ταύτην νῦν ἤδη
2 **2** πειράσομαι δηλοῦν. οὐκοῦν ὑπὸ μὲν τῆς πόλεως
ὑπάρχουσι διηρημέναι φυλαί. τούτων δ' ἐγὼ φημι
χοῖναι πρῶτον μὲν δεκαδάρχους σὺν τῇ τῶν φυλάρ-
χων ἐκάστου γνώμῃ καταστήσασαι ἐκ τῶν ἀκμαζόντων
τε καὶ φιλοτιμοτάτων καλόν τι ποιεῖν καὶ ἀκούειν·
3 **3** καὶ τούτους μὲν προστάτας δεῖ εἶναι. μετὰ δὲ τούτους
ἴσους χρῆ τούτοις ἀριθμὸν ἐκ τῶν πρεσβυτάτων τε καὶ
φρονιμωτάτων ἐλέσθαι οἵτινες τελευταῖοι τῶν δεκά-
δων ἔσονται. εἰ γὰρ δεῖ καὶ ἀπεικάσαι, οὔτω καὶ σί-
δηρος μάλιστα διατέμνει σίδηρον ὅταν τό τε ἡγούμε-
νον τοῦ τομέως ἐρωμένον ἢ καὶ τὸ ἐπελαυνόμενον
4 **4** ἱκανόν. τούς γε μὴν ἐν μέσῳ τῶν πρώτων καὶ τῶν
τελευταίων, εἰ οἱ δεκάδαρχοι ἐπιστάτας ἔλαιντο καὶ
οἱ ἄλλοι ἐφέλαιντο, οὔτως εἰκὸς ἐκάστῳ πιστότατον
5 **5** τὸν ἐπιστάτην εἶναι. τὸν μέντοι ἀφηγούμενον ἐκ παν-
τὸς τρόπου δεῖ ἱκανὸν ἄνδρα καθιστάναι. ἀγαθὸς
γὰρ ὢν, εἴτε ποτὲ δέοι ἐπὶ πολεμίους ἐλαύνειν, ἐγκε-
λεύων ῥώμην ἂν ἐμβάλλοι τοῖς ἐμπροσθεν, εἴτ' αὖ καὶ
ἀποχωρεῖν καιρὸς συμβαίνοι, φρονίμως ἀφηγούμενος
6 **6** μᾶλλον ἂν ὡς τὸ εἰκὸς σώξοι τοὺς φυλέτας. οἱ μὲν-
τοι δεκάδαρχοι ἄρτιοι ὄντες πλείω ἴσα μέρη παρέχοιεν
ἂν διαιρεῖν ἢ εἰ περιττοὶ εἶεν. αὕτη δέ μοι ἡ τάξις
ἀρέσκει διὰ τὰδε ὅτι πρῶτον μὲν οἱ προστάται πάντες
ἄρχοντες γίνονται· οἱ δ' αὐτοὶ ἄνδρες ὅταν ἄρχωσι,
μᾶλλον πως οἴονται ἑαυτοῖς προσήκειν τι καλὸν ποιεῖν
ἢ ὅταν ἰδιῶται ὤσιν· ἔπειτα δὲ καὶ ὅταν πρακτέον τι
7 **7** ἢ, τὸ παραγγέλλειν μὴ ἰδιώταις ἀλλ' ἄρχουσι πολὺ
ἄνυτικώτερον. τεταγμένων γε μὴν οὔτω χρῆ, ὥσπερ
καὶ τοῖς φυλάρχοις προαγορεύεται ἡ χώρα ὑπὸ τοῦ
ἱπάρχου ἐν ἢ ἐκάστῳ ἐλατέον, οὔτω καὶ τοῖς δεκα-

δάροχοις παρηγγέλθαι ὑπὸ τῶν φυλάρχων ὅπως πο-
ρευτέον ἐκάστῳ. οὕτω γὰρ προειρημένων πολὺ εὐ-
τακτοτέρως ἂν ἔχοι ἢ εἰ ὥσπερ ἐκ θεάτρου ὡς ἂν
τύχῳσιν ἀπιόντες λυποῖεν ἀλλήλους. καὶ μάχεσθαι 8
δὲ μᾶλλον ἐθέλουσιν οἷ τε πρῶτοι, ἦν τι ἐκ τοῦ πρό-
σθεν προσπίπτῃ, οἱ ἂν εἰδῶσιν ὅτι αὕτη ἢ χώρα αὐ-
τῶν· καὶ οἱ τελευταῖοι, ἦν τι ὀπισθεν ἐπιφαίνεται,
ἐπιστάμενοι ὅτι αἰσχροὺν λιπεῖν τὴν τάξιν. ἄτακτοι δ' 9
ῥυτῆς ἀλλήλους μὲν ταράττουσι καὶ ἐν στεναῖς ὁδοῖς
καὶ ἐν διαβάσεσι, τοῖς δὲ πολεμίοις οὐδεὶς ἐκὼν αὐτὸν
τάττει μάχεσθαι. καὶ ταῦτα μὲν δὴ πάντα ὑπάρχειν
δεῖ ἐκπεπονημένα πᾶσι τοῖς ἱππεῦσιν, εἰ μέλλουσιν
ἀπροφάσιστοι ἔσεσθαι συνεργοὶ τῷ ἡγουμένῳ.

Τῶνδὲ γε μὴν αὐτῷ ἤδη μέλειν δεῖ τῷ ἱππάρχῳ· III.
πρῶτον μὲν ὅπως καλλιερῆσει τοῖς θεοῖς ὑπὲρ τοῦ ἱπ-
πικοῦ, ἔπειτα ὅπως τὰς πομπὰς ἐν ταῖς ἐορταῖς ἀξιο-
θεάτους ποιήσει, ἔτι δὲ καὶ τᾶλλα ὅσα ἐπιδεικνύναι
δεῖ τῇ πόλει ὅπως ἢ δυνατὸν κάλλιστα ἐπιδείξει, τὰ τε
ἐν Ἀκαδημείᾳ καὶ τὰ ἐν Λυκείῳ καὶ τὰ Φαληροῖ καὶ τὰ
ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ. καὶ ταῦτα μὲν ἄλλα ὑπομνήματα·
ὡς δὲ τούτων ἕκαστα κάλλιστα ἂν πράττειτο, νῦν αὖ
ταῦτα λέξω.

Τὰς μὲν οὖν πομπὰς οἶομαι ἂν καὶ τοῖς θεοῖς κε- 2
χαρισμενωτάτας καὶ τοῖς θεαταῖς εἶναι εἰ ὅσων ἱερὰ
καὶ ἀγάλματα ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐστὶ ταῦτα ἀρξάμενοι ἀπὸ
τῶν Ἐρμῶν κύκλῳ περὶ τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ ἱερὰ πε-
ριελεύνοιεν τιμῶντες τοὺς θεοὺς. καὶ ἐν τοῖς Διο-
νυσίοις δὲ οἱ χοροὶ προσεπιχαρίζονται ἄλλοις τε θεοῖς
καὶ τοῖς δώδεκα χορεύοντες. ἐπειδὴν δὲ πάλιν πρὸς
τοῖς Ἐρμαῖς γένωνται περιεληλακότες, ἐντεῦθεν κα-
λὸν μοι δοκεῖ εἶναι κατὰ φυλὰς εἰς τάχος ἀνιέναι τοὺς
ἵππους μέχρι τοῦ Ἐλευσινίου. οὐδὲ δόρατα μὴν παρα- 3

λείψω ὡς ἤκιστα ἂν ἀλλήλοις ἐπαλλάττοιο. δεῖ γὰρ
 μεταξὺ τοῦν ὅτοιον τοῦ ἵππου ἕκαστον σχεῖν, εἰ μέλλει
 φοβερά τε καὶ εὐκρινῆ ἔσεσθαι καὶ ἅμα πολλὰ φανεῖ-
 4 σθαι. ἐπειδὴν δὲ τῆς εἰς τάχος διελάσεως λήξωσι, τὴν
 ἄλλην ἤδη καλὸν σχέδην εἰς τὰ ἱερά, ἥπερ καὶ πρό-
 σθεν, διελαύνειν. καὶ οὕτως ὅσα ἔστιν ἐν ἵππῳ ἀνα-
 βεβαμένῳ πάντα ἐπιδεδειγμένα ἔσται καὶ τοῖς θεοῖς
 5 καὶ τοῖς ἀνθρώποις. καὶ ὅτι μὲν ταῦτα οὐκ εἰδισμέ-
 νοι ποιεῖν οἱ ἵππεις εἰσιν οἶδα· γινώσκω δὲ ὅτι ἀγαθὰ
 καὶ καλὰ καὶ τοῖς θεαταῖς ἡδέα ἔσται. αἰσθάνομαι δὲ
 καὶ ἄλλα ἀγωνίσματα τοὺς ἵππεας κεκαινουργηκότας,
 ἐπειδὴ οἱ ἵππαρχοὶ ἱκανοὶ ἐγένοντο πείσαι ἢ ἡβουλή-
 6 θησαν. ὅταν γε μὴν πρὸ τοῦ ἀκοντισμοῦ διελαύνω-
 σιν ἐν Λυκείῳ, καλὸν ἑκατέρας τὰς πέντε φυλάς ἐπὶ
 μετώπου ἐλαύνειν ὥσπερ εἰς μάχην ἡγουμένου τοῦ
 ἱπάρχου καὶ τῶν φυλάρχων ἐν τοιαύτῃ τάξει ἀφ' ἧς
 7 πληρῶσεται τοῦ δρόμου τὸ πλάτος. ἐπειδὴν δ' ὑπερ-
 βάλωσι τὸ κεφάλαιον τοῦ ἀντιπροσώπου θεάτρον,
 χρήσιμον ἂν οἴομαι φανῆναι καὶ εἰ καθ' ὀπόσους μέ-
 τριον εἰς τὸ κάταντες δυναμένους ταχὺ ἐλαύνειν ἐπι-
 8 δεῖξαι τοὺς ἵππεας. οὐ μέντοι ἀγνοῶ ὅτι ἦν μὲν πι-
 στεύωσι δυνήσεσθαι ταχὺ ἐλαύνειν, πάνυ ἂν ἡδέως
 ἐπιδείξαιτο· ἦν δὲ ἀμελέτητοι ὦσιν, ὁρᾶν χρὴ ὅπως
 μὴ οἱ πολέμιοι αὐτοὺς τοῦτο δρᾶν ἀναγκάσουσιν.

9 Ἐν γε μὴν ταῖς δοκιμασίαις ἡ μὲν τάξις εἴρηται
 μεθ' ἧς ἂν κάλλιστα ἱπάζονται. ἦν δ' ὁ ἡγούμενος,
 ἦνπερ ἔχη δυνατὸν ἵππον, ἐν τῷ ἔξωθεν αἰεὶ στίχῳ πε-
 ριφέρηται, οὕτως αὐτὸς μὲν αἰεὶ ταχὺ ἐλάῃ καὶ οἱ σὺν
 αὐτῷ ἔξωθεν γιγνόμενοι πάλιν αὐτὰ ταχὺ ἐλάωσιν· ὥστε
 ἡ μὲν βουλή αἰεὶ τὸ ταχὺ ἐλαυνόμενον θεάσεται, οἱ δὲ
 10 ἵπποι οὐκ ἀπεροῦσιν ἐν μέρει ἀναπαυόμενοι. ὅταν γε
 μὴν ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ ἡ ἐπίδειξις ἦ, καλὸν μὲν οὕτω

πρώτου τάξασθαι ὡς ἂν ἐπὶ μετώπου ἐμπλήσαντες ἵπ-
 πων τὸν ἱππόδρομον ἐξελάσειαν τοὺς ἐκ τοῦ μέσου
 ἀνθρώπους. καλὸν δ', ἐπεὶ αἱ φυλαὶ ἐν τῇ ἀντιπα- 11
 σίᾳ φεύγουσί τε ἀλλήλας καὶ διώκουσι ταχέως, ὅταν
 οἱ ἵππαρχοὶ ἡγῶνται ταῖς πέντε φυλαῖς, ἑκατέρας διε-
 λαύνειν τὰς φυλάς δι' ἀλλήλων. ταύτης γὰρ τῆς θεάς
 τό τε ἀντιμετώπους προσελαύνειν ἀλλήλοις γοργόν,
 τό τε διελάσαντας τὸν ἱππόδρομον ἀντίους πάλιν στη- 12
 ναι ἀλλήλοις σεμνόν, καὶ τὸ ἀπὸ σάλπιγγος αὖ τὸ δεύ-
 τερον θᾶττον ἐπελαύνειν καλόν. στάντας δὲ ἤδη τὸ
 τρίτου αὖ ἀπὸ [τῆς] σάλπιγγος χρῆ τάχιστα ἀλλήλοις
 ἐπελαύνειν, καὶ διελάσαντας εἰς κατάλυσιν ἤδη ἐπὶ
 φάλαγγος ἅπαντας καταστάντας, ὥσπερ εἰώθατε, πρὸς
 τὴν βουλήν προσελαύνειν. ταῦτά μοι δοκεῖ πολεμι- 13
 κώτερά τε φαίνεσθαι ἂν καὶ καινότερα. τὸ δὲ βραδύ-
 τερον μὲν τῶν φυλάρχων ἐλαύνειν, τὸν δ' αὐτὸν τρό-
 πον ἐκείνοις ἱππεύειν, οὐκ ἄξιον ἱππαρχίας. ὅταν γε 14
 μὴν ἐν τῷ ἐπικρότῳ ἐν Ἀκαδημείᾳ ἱππεύειν δέη, ἔχω
 τάδε παραινέσαι· εἰς μὲν τὸ μὴ ἀποκρούεσθαι ποτε
 τῶν ἵππων ὑπίους ἀναπεπτωκότας ἐλαύνειν, εἰς δὲ
 τὸ μὴ πίπτειν τοὺς ἵππους ὑπολαμβάνειν ἐν ταῖς [ἀνα]
 στροφαῖς. τὰ μέντοι ὀρθὰ ταχὺ ἐλαύνειν χρῆ· οὕτω
 γὰρ τὸ ἀσφαλές καὶ τὸ καλὸν θεάσεται ἡ βουλή.

Ἐν γε μὴν ταῖς πορείαις αἰεὶ δεῖ τὸν ἵππαρχον προ- IV.
 νοεῖν ὅπως ἀναπαύη μὲν τῶν ἵππων τὰς ἑδρας, ἀνα-
 παύη δὲ τοὺς ἱππέας τοῦ βαδίξεν, μέτριον μὲν
 ὀχοῦντα, μέτριον δὲ πεζοποροῦντα. τοῦ δὲ μετρίου
 ἐννοῶν οὐκ ἂν ἀμαρτάνοις· αὐτὸς γὰρ μέτρον ἕκα-
 στος τοῦ μὴ λαθεῖν ὑπερπονοῦντας. ὅταν μέντοι ἀδή- 2
 λου ὄντος εἰ πολεμίοις ἐντεύξει πορεύη ποι, κατὰ μέρος
 χρῆ τὰς φυλάς ἀναπαύειν. χαλεπὸν γὰρ εἰ πᾶσι κα-
 ταβεβηκόσι πλησιάσειαν οἱ πολέμιοι. καὶ ἦν μὲν γε 3

- διὰ στενωῶν ὁδῶν ἐλαύνῃς, ἀπὸ παραγγέλσεως εἰς κέρας ἤρητέον· ἦν δὲ πλατεΐαις ἐπιτυγχάνῃς ὁδοῖς, ἀπο παραγγέλσεως αὖ πλατυντέον τῆς φυλῆς ἐκάστης τὸ μέτωπον· ὅταν γε μὴν εἰς πεδίον ἀφικνῆσθε, ἐπὶ φάλαγγος πάσας τὰς φυλάς. ἀγαθὸν γὰρ καὶ μελέτης ἔνεκα ταῦτα ποιεῖν, καὶ τοῦτο ἥδιον διαπεραῖν[αι] τὰς
- 4 ὁδοὺς ποικίλλοντας ἱππικαῖς τάξεσι τὰς πορείας. ὅταν μέντοι ἔξω τῶν ὁδῶν διὰ δυσχωρίας ἐλαύνητε, μάλα χρήσιμον καὶ ἐν πολεμίᾳ καὶ ἐν φιλίᾳ προελαύνειν τῆς φυλῆς ἐκάστης τῶν ὑπηρετῶν οἴτινες, ἦν ἀπόροις νάπαις ἐντυγχάνωσι, παριόντες ἐπὶ τὰ εὐπορα δηλώσουσι τοῖς ἱππεῦσιν ἢ χρὴ τὴν ἔλασιν ποιεῖσθαι, ὡς
- 5 μὴ ὅλαι αἱ τάξεις πλανῶνται. ἦν δὲ ἐπὶ κίνδυνον ἐλαύνητέ που, φρουρίμου ἱππάρχου τὸ τῶν προόδων ἄλλους προόδους διερευνωμένους προηγεῖσθαι· τὸ γὰρ ὡς ἐκ πλείστου προαισθάνεσθαι πολεμίῶν χρήσιμον καὶ πρὸς τὸ ἐπιθέσθαι καὶ πρὸς τὸ φυλάξασθαι, καὶ τὸ ἀναμένειν δὲ ἐπὶ ταῖς διαβάσεσιν, ὡς μὴ κατακόπτωσι τοὺς ἵππους οἱ τελευταῖοι τὸν ἠγεμόνα διώκοντες. ἴσασι μὲν οὖν ταῦτα σχεδὸν πάντες, καρτερεῖν δ' ἐπιμελόμενοι οὐ πολλοὶ ἐθέλουσι.
- 6 Προσῆκει δὲ ἱππάρχῳ ἔτι ἐν εἰρήνῃ ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ἐμπείρως ἔξει τῆς τε πολεμίας καὶ τῆς φιλίας χώρας· ἦν δ' ἄρα αὐτὸς ἀπείρως ἔχη, τῶν ἄλλων γε δὴ τοὺς ἐπιστημονεστάτους ἐκάστων τόπων παραλαμβάνειν. πάνυ γὰρ διαφέρει ὁ ἠγούμενος εἰδῶς τὰς ὁδοὺς τοῦ μὴ εἰδότος, καὶ ἐπιβουλεύων δὲ πολεμίῳς ὁ εἰδῶς
- 7 τοὺς τόπους τοῦ μὴ εἰδότος πολὺ διαφέρει. καὶ κατασκόπων δὲ πρὶν πόλεμον εἶναι δεῖ μεμεληκέναι ὅπως ἔβουλονται καὶ ἐκ πόλεων ἀμφοτέροις φιλίῶν καὶ ἐξ ἐμπόρων· πᾶσαι γὰρ αἱ πόλεις τοὺς εἰσάγοντάς τι αἰεὶ ὡς εὐμενεῖς δέχονται· καὶ ψευδαντόμολοι δ' ἔστιν ὅτε

χρήσιμον. οὐ μέντοι τοῖς γε κατασκόποις δεῖ ποτε 8
 πιστεύοντα φυλακῆς ἀμελεῖν, ἀλλ' ἀεὶ οὕτω κατε-
 σκευάσθαι χρὴ ὥσπερ ἦν ἥξοντες εἰσηγγελημένοι ὧσιν
 οἱ πολεμιοί. καὶ γὰρ ἦν πάνυ πιστοὶ ὧσιν οἱ κατά-
 σκοποὶ, χαλεπὸν ἐν καιρῷ ἀπαγγέλλειν· πολλὰ γὰρ
 ἐν πολέμῳ τὰ ἐμπόδια ἐμπίπτει· τὰς γε μὴν ἕξαρω- 9
 γὰς τοῦ ἱππικοῦ ἤττου ἂν οἱ πολεμιοὶ αἰσθάνοιντο, εἰ
 ἀπὸ παραγγέλσεως γίνοντο μᾶλλον ἢ ἀπὸ κήρυκος
 ἢ ἀπὸ προγραφῆς. ἀγαθὸν οὖν καὶ πρὸς τῷ διὰ παρ-
 αγγέλσεως ἐξάγειν τὸ δεκαδάρχους καθιστάναι, καὶ
 τοῖς [τε] δεκαδάρχοις πεμπαδάρχους, ἵν' ὡς ἐλαχίστοις
 ἕκαστος παραγγέλλῃ· καὶ τὸ μέτωπον δὲ οὕτω μηκύν-
 νοιεν ἂν τῆς τάξεως ἀταράκτως οἱ πεμπαδάροχοι παρά-
 ροντες, ὁπότε τουτου καιροῦ εἶη. ὅταν γε μὴν προφυ- 10
 λάττειν δέη, ἐγὼ μὲν ἀεὶ ἐπαινω τὰς κρυπτὰς σκοπίας
 τε καὶ φυλακὰς· οὕτω γὰρ ἅμα μὲν τῶν φίλων φυλα-
 καὶ γίνονται, ἅμα δὲ τοῖς πολεμίοις ἐνέδρῳ κατα-
 σκευάζονται. καὶ αὐτοὶ μὲν δυσεπιβουλευτότεροί εἰσιν 11
 ἀφανεῖς ὄντες, τοῖς δὲ πολεμίοις φοβερῶτεροι. τὸ γὰρ
 εἰδέναι μὲν ὅτι εἰσὶ που φυλακαί, ὅπου δ' εἰσὶ καὶ ὀπό-
 σαι μὴ εἰδέναι, τοῦτο θαρρεῖν μὲν κωλύει τοὺς πολε-
 μίους, ὑποπτέυειν δὲ ἀναγκάζει πάντα τὰ χωρία· αἱ
 δὲ φανεραὶ φυλακαὶ δῆλα ἔχουσι καὶ τὰ δεινὰ καὶ τὰ
 εὐθαρσῆ. ἔτι δὲ τῷ μὲν κρυπτὰς ἔχοντι φυλακὰς ἐξέ- 12
 σται μὲν φανεροῖς ὀλίγοις ἐμπροσθεν τῶν κρυπτῶν
 φυλάττοντα πειρᾶσθαι τοὺς πολεμίους εἰς ἐνέδρας
 ὑπάγειν. ἀργρευτικὸν δὲ καὶ ὀπισθεν τῶν κρυπτῶν
 ἄλλοις φανεροῖς ἔστιν ὅτε φυλάττειν· καὶ τοῦτο γὰρ
 ἕξαπατητικὸν τῶν πολεμίων ὁμοίως τῷ πρόσθεν εἰρη-
 μένῳ. ἀλλὰ μὴν φρονίμου γε ἄρχοντος καὶ τὸ μήποτε 13
 κινδυνεύειν ἐκόντα, πλὴν ὅπου ἂν πρόδηλον ἦ ὅτι
 πλεῖον ἔξει τῶν πολεμίων· τὸ δὲ ὑπηρετεῖν τὰ ἥδιστα

τοῖς πολεμίοις προδοσία τῶν ξυμμάχων δικαίως ἂν
 14 μᾶλλον ἢ ἀνδρεία κρίνοιτο. σῶφρον δὲ καὶ τὸ ἐκεῖσε
 ὀρμᾶν ὅπου ἂν ἀσθενῆ τὰ τῶν πολεμίων ἤ, κἂν πρόσω
 ὕντα τυγχάνη. τὸ γὰρ σφόδρα πονῆσαι ἀκινδυνότε-
 15 ρον ἢ πρὸς τοὺς κρείττους ἀγωνίζεσθαι. ἦν δὲ πη
 εἰς μέσον φίλων τειχέων εἰσίωσιν οἱ πολέμιοι, κἂν
 πολὺ κρείττους ὄντες, καλὸν μὲν ἐντεῦθεν ἐπιχειρεῖν
 ὀποτέρωθι ἂν λελήθης παρῶν, καλὸν δὲ καὶ ἅμα
 ἀμφοτέρωθεν. ὅταν γὰρ οἱ ἕτεροι ἀποχωρῶσιν, οἱ
 ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα ἐλαύνοντες ταράττοιεν μὲν ἂν τοὺς
 16 πολεμίους, σώζοιεν δ' ἂν τοὺς φίλους. καὶ τὸ μὲν
 διὰ κατασκόπων πειρᾶσθαι εἰδέναι τὰ τῶν πολεμίων
 πάλαι εἰρηται ὡς ἀγαθόν ἐστιν. ἐγὼ δὲ πάντων ἄρι-
 στον νομίζω εἶναι τὸ αὐτὸν πειρᾶσθαι, ἦν ἢ ποθεν ἐξ
 ἀσφαλοῦς, θεώμενον τοὺς πολεμίους ἀθρεῖν, ἦν τι
 17 ἀμαρτάνωσι. καὶ τὸ μὲν κλαπῆναι δυνατὸν πέμπειν
 χρῆ τοὺς ἐπιτηδείους κλέψοντας, τὸ δ' ἀρπασθῆναι
 ἐγγωροῦν ἐφιέναι τοὺς ἀρπάσοντας. ἦν δὲ πορευο-
 μένων ποι τῶν πολεμίων ἀπαρτᾶται τι ἀσθενέστερον
 τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἢ θαρροῦν ἀποσκεδαννύηται,
 οὐδὲ ταῦτα χρῆ λανθάνειν· αἰ μὲντοι τῷ ἰσχυροτέρῳ
 18 τὸ ἀσθενέστερον θηρᾶν. δυνατὸν δὲ προσέχοντι τὸν
 νοῦν ταῦτα καταμανθάνειν, ἐπεὶ καὶ τὰ βραχυγνω-
 μονέστερα ἀνθρώπου θηρία οἱ τε ἴκτινοι δύνανται ὁ
 ἂν ἀφύλακτον ἢ ἀφαρπάσαντες εἰς τὸ ἀσφαλὲς ἀποχω-
 ρεῖν πρὶν ληφθῆναι καὶ οἱ λύκοι δὲ τὰ τε ἐρημούμενα
 φυλακῆς ἀγρεύουσι καὶ τὰ ἐν τοῖς δυσοράτοις κλέ-
 19 πτουσι, κἂν μεταθέων γέ τις ἐπιγίγνηται κύων, ἦν
 μὲν ἦττων ἢ, τούτῳ ἐπιτίθεται· ἦν δὲ κρείττων, ἀπο-
 σφάξας ὅ,τι ἂν ἔχη ἀποχωρεῖ. ὅταν δὲ γε φυλακῆς
 καταφρονήσωσι λύκοι, τάξαντες ἑαυτῶν τοὺς μὲν ἀπε-
 λαύνειν τὴν φυλακὴν, τοὺς δὲ ἀρπάξειν, οὕτω τὰ

ἐπιτήδεια πορίζονται. θηρίων γε μὴν δυναμένων τὰ 20
τοιαῦτα φρονίμως λήξεσθαι, πῶς οὐκ ἄνθρωπόν γε
ὄντα εἰκὸς σοφώτερον τούτων φαίνεσθαι ἂ καὶ αὐτὰ
τέχνη ὑπ' ἀνθρώπου ἀλίσκεται;

Κάκεινόν γε μὴν εἰδέναι ἵππικοῦ ἀνδρός, ἐκ πό- V.
σου ἂν ἵππος πεζὸν ἔλοι καὶ ἐξ ὀπόσου βραδεῖς ἂν ἵπ-
ποι ταχεῖς ἀποφύγοιεν. ἵππαρχικὸν δὲ καὶ χωρία γι-
γνώσκειν ἔνθα πεζοὶ κρείττους ἵππέων καὶ ἔνθα πεζῶν
κρείττους ἵππεῖς. χορὴ δὲ μηχανητικὸν εἶναι καὶ τοῦ 2
πολλοὺς μὲν φαίνεσθαι τοὺς ὀλίγους ἵππέας, πάλιν δ'
ὀλίγους τοὺς πολλούς, καὶ τοῦ δοκεῖν παρόντα μὲν
ἀπεῖναι, ἀπόντα δὲ παρεῖναι, καὶ τοῦ μὴ τὰ τῶν πο-
λεμίων μόνον κλέπτειν ἐπίστασθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς
ἑαυτοῦ ἵππέας ἅμα κλέπτουτα ἐξ ἀπροσδοκίτου τοῖς
πολεμίοις ἐπιτίθεσθαι. ἀγαθὸν δὲ μηχανήμα καὶ τὸ 3
δύνασθαι, ὅταν μὲν τὰ ἑαυτοῦ ἀσθενῶς ἔχη, φόβον
παρασκευάζειν τοῖς πολεμίοις ὡς μὴ ἐπίθωνται· ὅταν
δ' ἐρωμένα, θάρρος αὐτοῖς ἐμποιεῖν ὡς ἐγχειρῶσιν.
οὕτω γὰρ αὐτὸς μὲν ἂν ἤμιστα κακῶς πάσχοις, τοὺς δὲ
πολεμίους μάλιστ' ἂν ἀμαρτάνοντας λαμβάνοις. ὅπως 4
δὲ μὴ προστάττειν δοκῶ ἀδύνατα, καὶ γράψω ὡς ἂν
γίγνοιτο τὰ δοκοῦντα αὐτῶν χαλεπώτατα εἶναι. τὸ
μὲν τοίνυν μὴ σφάλλεσθαι ἐγχειροῦντα διώκειν ἢ ἀπο-
χωρεῖν ἐμπειρία ποιεῖ ἵππων δυνάμεως. πῶς δ' ἂν
ἐμπείρως ἔχοι; εἰ προσέχοι τὸν νοῦν ἐν ταῖς μετὰ φι-
λίας ἀντιπασίαις οἷα ἀποβαίνουσιν ἐκ τῶν διώξεῶν
τε καὶ φυγῶν. ὅταν μέντοι βούλη τὸς ἵππέας πολ- 5
λοὺς φαίνεσθαι, ἐν μὲν πρῶτον ὑπαρχέτω, ἥνπερ
ἐγχωρῆ, μὴ ἐγγὺς τῶν πολεμίων ἐγχειρεῖν ἕξαπατᾶν·
καὶ γὰρ ἀσφαλέστερον τὸ πρόσω καὶ ἀπατητικώτερον.
ἔπειτα δὲ χορὴ εἰδέναι ὅτι ἀθρόοι μὲν ἵπποι πολλοὶ φαί-
νονται διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ζώου, διασπειρόμενοι δ'

- 6 εὐαρίθμητοι γίνονται. ἔτι δ' ἂν πλείον σοι τὸ ἱππικὸν τοῦ ὄντος φαίνοιτο, εἰ τοὺς ἱπποκόμους εἰς τοὺς ἱππέας ἐνισταίης μάλιστα μὲν δόρατα, εἰ δὲ μή, ὅμοια δόρασιν ἔχοντας, ἦν τε ἐστηκὸς ἐπίδεικνύης τὸ ἱππικὸν ἦν τε παράγης· ἀνάγκη γὰρ τὸν ὄγκον τῆς τάξεως
- 7 οὕτω μείζω τε καὶ πυκνότερον φαίνεσθαι. ἦν δ' αὖ τοὺς πολλοὺς ὀλίγους δοκεῖν εἶναι, ἦν μὲν σοι χωρία ὑπάρχη οἷα συγκρούπτειν, δῆλον ὅτι τοὺς μὲν ἐν τῷ φανερωῷ ἔχων, τοὺς δ' εἰς τὸ ἄδηλον ἀποκρούπτων, κλέπτεις ἂν τοὺς ἱππέας· ἦν δὲ πᾶν καταφανὲς ἢ τὸ χωρίον, δεκάδας χρὴ στοιχούσας ποιήσαντα διαλειπούσας παράγειν· καὶ τοὺς μὲν πρὸς τῶν πολεμίων ἱππέας ἐκάστης δεκάδος ὀρθὰ τὰ δόρατα ἔχειν, τοὺς
- 8 δ' ἄλλους ταπεινὰ καὶ μὴ ὑπερφανῆ. φοβεῖν γε μὴν τοὺς πολεμίους καὶ ψευδενέδρας οἷόν τε καὶ ψευδοβοηθείας καὶ ψευδαγγελίας ποιοῦντα. θαρροῦσι δὲ μάλιστα πολέμιοι, ὅταν τοῖς ἐναντίοις πράγματα καὶ
- 9 ἀσχολίας πυνθάνωνται. τούτων δὲ γεγραμμένων μηχανᾶσθαι αὐτὸν χρὴ πρὸς τὸ παρὸν ἀεὶ ἀπατᾶν· ὄντως γὰρ οὐδὲν κερδαλεώτερον ἐν πολέμῳ ἀπάτης·
- 10 ὁπότε γε καὶ οἱ παῖδες ὅταν παίζωσι ποσίνδα, δύνανται ἀπατᾶν προϊσχοντες ὥστε ὀλίγους τ' ἔχοντες πολλοὺς δοκεῖν ἔχειν καὶ πολλοὺς προέχοντες ὀλίγους φαίνεσθαι ἔχειν. πῶς οὐκ ἄνδρες γε τῷ ἔξαπατᾶν προσέχον-
- 11 τες τὸν νοῦν δύνανται ἂν τοιαῦτα μηχανᾶσθαι; καὶ ἐνθυμούμενος δ' ἂν τὰ ἐν τοῖς πολέμοις πλεονεκτήματα εὖροι ἂν τις τὰ πλείστα καὶ μέγιστα σὺν ἀπάτῃ γεγενημένα. ὧν ἕνεκα ἢ οὐκ ἐγχειρητέον ἄρχειν ἢ τοῦτο σὺν τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ καὶ παρὰ θεῶν αἰτητέον
- 12 δύνασθαι ποιεῖν καὶ αὐτῷ μηχανητέον. οἷς δὲ θάλαττα πρόσεστιν, ἀπατητικὸν καὶ τὸ πλοῖα παρασκευαζόμενον πεξῆ τι πράξαι καὶ τὸ πεξῆ προσποιοῦμενον

ἐπιβουλεύειν κατὰ θάλατταν ἐπιχειρήσαι. Ἰππαρχι-13
 κὸν δὲ καὶ τὸ διδάσκειν τὴν πόλιν ὡς ἀσθενὲς τὸ πε-
 ζῶν ἔρημον ἰππικὸν πρὸς τὸ ἀμίππους πεζοὺς ἔχον.
 Ἰππαρχικὸν δὲ καὶ τὸ λαβόντα πεζοὺς αὐτοῖς χρῆσθαι·
 ἔστι δὲ πεζοὺς οὐ μόνον ἐν τούτοις ἀλλὰ καὶ ὀπισθεν
 ἵππων ἀποκρούσασθαι· πολὺ γὰρ μείζων ὁ ἵππεὺς τοῦ
 πεζοῦ. ταῦτα δὲ πάντα ἐγὼ καὶ ὅσα πρὸς τούτοις τις 14
 μηχανήσεται ἢ βία ἢ τέχνη αἰρεῖν τοὺς ἐναντίους βου-
 λόμενος σὺν τῷ θεῷ πράττειν συμβουλεύω, ἵνα καὶ ἡ
 τύχη συνεπαινῇ θεῶν ἴλεων ὄντων. ἔστι δ' ὅτε πάνυ 15
 ἀπατητικὸν καὶ τὸ λίαν φυλακτικὸν προσποιήσασθαι
 εἶναι καὶ μηδαμῶς φιλοκίνδυνον· τοῦτο γὰρ τοὺς πο-
 λεμίους πολλάκις προάγεται ἀφυλακτοῦντας μᾶλλον
 ἀμαρτάνειν. ἦν δ' ἅπαξ δόξη τις φιλοκίνδυνος εἶναι,
 ἔξεστι καὶ ἡσυχίαν ἔχοντα, προσποιούμενον δὲ πρά-
 ξειν τι, πράγματα τοῖς πολεμίους παρέχειν.

Ἄλλὰ γὰρ οὐδὲν ἂν τις δύναίτο πλάσαι οἶον βού- VI.
 λεται, εἰ μὴ ἐξ ὧν γε πλάττοιο παρεσκευασμένα εἶη
 ὡς πείθεσθαι τῇ τοῦ χειροτέχνου γνώμῃ· οὐδέ γ' ἂν
 ἐξ ἀνδρῶν, εἰ μὴ σὺν θεῷ οὕτω παρεσκευασμένοι
 ἔσονται ὡς φιλικῶς τε ἔχειν πρὸς τὸν ἄρχοντα καὶ φρο-
 νιμώτερον σφῶν αὐτῶν ἡγείσθαι περὶ τῶν πρὸς τοὺς
 πολεμίους ἀγώνων. εὐνοικῶς μὲν οὖν ἔχειν καὶ ἐκ 2
 τῶνδε εἰκὸς τοὺς ἀρχομένους ὅταν φιλοφρόνως τε ἔχη
 πρὸς αὐτοὺς καὶ προνοῶν φαίνεται ὅπως τε σῆτον
 ἔξουσι καὶ ὅπως ἀσφαλῶς μὲν ἀποχωρήσουσι, πεφυ-
 λαγμένως δὲ ἀναπαύσονται. ἐν δὲ ταῖς φρουραῖς χρῆ 3
 καὶ χιλοῦ καὶ σκηνῶν καὶ ὑδάτων καὶ φυλακῶν καὶ
 τῶν ἄλλων ἐπιτηδεῖων φανερὸν εἶναι ἐπιμελούμενον
 καὶ προνοοῦντά τε καὶ ἀγρυπνοῦντα ἕνεκα τῶν ἀρχο-
 μένων. καὶ ὅταν γε πλεον ἔχη τι, τὸ μεταδοῦναι κερ-
 δαλέον τῷ προεσθηκότι. ἥκιστα δ' ἂν καταφρονοῖεν 4

ἄρχοντος, ὡς μὲν συνελόντι εἶπεῦν, εἰ ὀπόσα ἐκείνοις
 παραινοίη, αὐτὸς ταῦτα βέλτιον ἐκείνων φαίνοιτο
 5 ποιῶν. ἀρξάμενον οὖν δεῖ ἀπὸ τοῦ ἀναβαίνειν ἐπὶ
 τοὺς ἵππους πάντα τὰ ἐν ἱππικῇ μελετᾶν, ὅπως ὀρῶσι
 τὸν ἄρχοντα δυνάμενον ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ τάφρους
 ἀσφαλῶς περᾶν καὶ τειχία ὑπερακρίζειν καὶ ἀπ' ὄχθων
 καταίρειν καὶ ἀκοντίζειν ἱκανῶς· πάντα γὰρ ταῦτα
 6 προκόπτει τι εἰς τὸ μὴ καταφρονεῖσθαι. ἦν δὲ δὴ καὶ
 πράττειν γνῶσιν ἐπιστάμενόν τε καὶ δυνάμενον παρα-
 σκευάζειν ὡς ἂν πλέον ἔχοιεν τῶν πολεμίων, πρὸς δὲ
 τούτοις κάκεινο λάβωσιν εἰς τὴν γνῶμην ὡς οὐτ'
 ἂν εἰκῆ οὐτ' ἄνευ θεῶν οὔτε παρὰ τὰ ἱερὰ ἠγγῆσαι
 ἂν ἐπὶ πολεμίους, πάντα ταῦτα πιθανωτέρους τῶ
 ἄρχοντι τοὺς ἀρχομένους ποιεῖ.

VII. Παντὶ μὲν οὖν προσήκει ἄρχοντι φρονίμῳ εἶναι·
 πολὺ μέντοι τὸν Ἀθηναίων ἵππαρχον διαφέρειν δεῖ καὶ
 τῶ τοὺς θεοὺς θεραπεύειν καὶ τῶ πολεμικὸν εἶναι, ᾧ
 γε ὑπάρχουσι μὲν ὄμοροι ἀντίπαλοι ἵππεῖς τε παρα-
 2 πλήσιοι τὸ πλῆθος καὶ ὀπλίται πολλοί. κἂν μὲν εἰς
 τὴν πολεμίαν ἐμβάλλειν ἐπιχειρῆ ἄνευ τῆς ἄλλης πό-
 λεως, πρὸς ἀμφοτέρους τούτους μόνοις ἂν τοῖς ἵπ-
 πεῦσι διακινδυνεύοι. ἦν δ' οἱ πολέμιοι εἰς τὴν Ἀθη-
 ναίων χώραν ἐμβάλλωσι, πρῶτον μὲν οὐκ ἂν ἄλλως
 ἔλθοιεν εἰ μὴ σὺν ἄλλοις τε ἵππεῦσι πρὸς τοῖς ἑαυτῶν
 καὶ πρὸς τούτοις ὀπλίταις ὀπόσοις ἂν οἴωνται πάντας
 3 Ἀθηναίους μὴ ἱκανοὺς εἶναι μάχεσθαι. πρὸς οὖν
 τοσοῦτους πολεμίους ἦν μὲν ἡ πόλις πᾶσα ἐπεξίη ἀρή-
 ξουσα τῇ χώρᾳ, ἐλπίδες καλαί. ἵππεῖς τε γὰρ σὺν
 θεῶ ἀμείνους, ἦν τις αὐτῶν ἐπιμελῆται ὡς δεῖ, ὀπλί-
 ται τε οὐ μείους ἔσονται καὶ τὰ σώματα τοίνυν οὐ
 χεῖρω ἔχοντες καὶ τὰς ψυχὰς φιλοτιμότεροι, ἦν ὀρθῶς
 ἀσκηθῶσι σὺν θεῶ. καὶ μὴν ἐπὶ γε τοῖς προγόνοις οὐ

μεῖον Ἀθηναῖοι ἢ Βοιωτοὶ φρονοῦσιν. ἦν δὲ ἡ μὲν 4
 πόλις τρέπεται ἐπὶ τὰ ναυτικά καὶ ἀρκῆ αὐτῇ τὰ τεῖχη
 διασώζειν, ὥσπερ καὶ ὁπότε Λακεδαιμόνιοι σὺν ἅπασι
 τοῖς Ἑλλησιν ἐνέβαλον, τοὺς δὲ ἰππέας ἀξιῶση τὰ τε
 ἐκτὸς τοῦ τείχους διασώζειν καὶ αὐτοὺς μόνους δια-
 κινδυνεύειν πρὸς πάντας τοὺς ἐναντίους, ἐνταῦθα δὴ
 θεῶν μὲν οἶμαι πρῶτον συμμάχων ἰσχυρῶν δεῖ, ἔπειτα
 δὲ καὶ τὸν ἰππαρχον προσήκει ἀποτετελεσμένον ἄνδρα
 εἶναι. καὶ γὰρ φρονήσεως δεῖ πολλῆς πρὸς τοὺς πολὺ
 πλείους, καὶ τόλμης, ὁπότε καιρὸς παραπέσοι. δεῖ 5
 δέ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ πονεῖν αὐτὸν ἱκανὸν εἶναι.
 πρὸς μὲν γὰρ τὸ παρὸν στρατεύμα διακινδυνεύων, ᾧ
 μηδὲ ὅλη ἡ πόλις θέλοι ἀντικαθίστασθαι, δῆλον ὅτι
 πάσχοι ἂν ὅ,τι οἱ κρείττους βούλοιντο, ποιεῖν δὲ οὐδὲν
 ἂν ἱκανὸς εἴη. εἰ δὲ φυλάττοι μὲν τὰ ἔξω τεῖχους 6
 τοσοῦτοις ὅσοι σκοπεύειν τε τοὺς πολεμίους ἱκανοὶ
 ἔσονται καὶ ἀναχωρεῖν εἰς τὸ ἀσφαλές τὰ δεόμενα ὡς
 ἐκ πλείστου· ἱκανοὶ δὲ καὶ προουρᾶν οὐδὲν ἦττον οἱ
 ὀλίγοι τῶν πολλῶν καὶ φυλάττειν τοίνυν καὶ ἀναχω-
 ρίξειν τὰ φίλια οὐκ ἀκαιρότεροι οἱ μήτε αὐτοῖς μήτε
 τοῖς ἵπποις πιστεύοντες· ὁ γὰρ φόβος δεινὸς δοκεῖ 7
 συμφύλαξ εἶναι· τοὺς μὲν φύλακας ἐκ τούτων ἂν τις
 ποιῶν ἴσως ὀρθῶς βουλευόιτο· τοὺς δὲ περιττοὺς τῆς
 φυλακῆς εἰ μὲν τις στρατιὰν ἔχειν ἠγγήσεται, ὀλίγη
 αὐτῷ φανεῖται· τοῦ παντὸς γὰρ ἐνδεήσεται ὥστε ἐκ
 τοῦ ἐμφανοῦς διακινδυνεύειν. ἦν δὲ ὡς λησταῖς
 αὐτοῖς χρῆται, πάνυ ἂν ὡς τὸ εἰκὸς ἱκανὴν τοῦτο
 πράττειν ἔχοι δύναμιν. δεῖ δέ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τοὺς 8
 παρεσκευασμένους ἀεὶ ἔχοντα ὡς ποιεῖν τι μὴ κατα-
 φανῆ ὄντα φυλάττειν, ἦν τι ἀμαρτάνῃ τὸ τῶν πολε-
 μίων στρατεύμα. φιλοῦσι δὲ πῶς στρατιῶται, ὅσῳ 9
 ἂν πλείους ᾧσι, τοσοῦτῳ πλείω ἀμαρτάνειν. ἡ γὰρ

- ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπιμελεία σκεδάννυνται ἢ πορευομένων ἀταξία οἱ μὲν προέρχονται, οἱ δ' ὑπολείπονται
- 10 πλέον τοῦ καιροῦ. τὰ οὖν τοιαῦτα ἁμαρτήματα οὐ χρὴ παριέναι ἀκόλαστα· εἰ δὲ μὴ, ὅλη ἡ χώρα στρατόπεδον ἔσται· ἐκεῖνο καλῶς προνοοῦντα, ἣν ποιήσῃ τι, φθάσαι ἀποχωρήσαντα πρὶν τὸ πολὺ βοηθοῦν ἐπι-
- 11 γενέσθαι. πολλάκις δὲ πορευόμενον στρατεύμα καὶ εἰς ὁδοὺς ἔρχεται ἐν αἷς οὐδὲν πλεῖον οἱ πολλοὶ τῶν ὀλίγων δύνανται. καὶ ἐν διαβάσεσί γε ἔστι τῷ προσέχοντι τὸν νυῦν ἀσφαλῶς ἐφεπομένῳ ταμιεύσασθαι ὥστε ὁπόσοις ἂν βούληται τῶν πολεμίων ἐπιτίθεσθαι.
- 12 ἔστι δ' ὅτε καλὸν καὶ στρατοπεδευομένοις καὶ ἀριστῶσι καὶ δειπνοποιουμένοις ἐπιχειρεῖν, καὶ ἐκ κοίτης γε ἀνισταμένοις. ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις ἄοπλοι στρατιῶται γίνονται, μείονα μὲν χρόνον οἱ ὀπλῖται,
- 13 πλείονα δὲ οἱ ἵππεῖς. σκοποῖς μέντοι καὶ προφυλακαῖς οὐδέποτε δεῖ παύεσθαι ἐπιβουλεύοντα. οὔτοι γὰρ αὖ ὀλίγοι μὲν αἰεὶ καθίστανται, πολὺ δὲ τοῦ ἰσχυροῦ
- 14 ἐνίοτε ἀποστατοῦσιν. ὅταν δὲ τὰ τοιαῦτα ἤδη καλῶς φυλάττωνται οἱ πολέμιοι, καλὸν ἔστι σὺν θεῷ λαθόντα ἐλθεῖν εἰς τὴν πολεμίαν μεμεληκότα ὅσοι τε ἕκασταχοῦ καὶ ποῦ τῆς χώρας προφυλάττουσιν. οὐδεμία γὰρ οὔτω καλὴ λεία ὥς φυλακαί, ἣν κρατηθῶσι.
- 15 καὶ εὐεξαπάτητοι δ' εἰσὶν οἱ φύλακες· διώκουσι γὰρ ὅ,τι ἂν ὀλίγον ἴδωσι, νομίζοντές σφισι τοῦτο προστετάχθαι. τὰς μέντοι ἀποχωρήσεις σκοπεῖν δεῖ ὅπως μὴ ἐναντία τοῖς βοηθοῦσιν ἔσονται.
- VIII. Τοὺς μέντοι μέλλοντας δυνήσεσθαι ἀσφαλῶς τὸ πολὺ κρεῖττον στρατεύμα κακουργεῖν σαφῶς δεῖ τοσοῦτον διαφέρειν ὥστε αὐτοὺς μὲν ἀσκητὰς φαίνεσθαι τῶν πολεμικῶν ἐν ἵπικῃ ἔργων, τοὺς δὲ πολεμίους 2 ἰδιώτας. τοῦτο δ' ἂν εἴη πρῶτον μὲν εἰ οἱ λήξεσθαι

μέλλουτες ἐκπεπονημένοι εἶεν τῇ ἐλάσει ὥστε δύνασθαι στρατιωτικούς πόρους ὑποφέρειν. οἱ γὰρ πρὸς ταῦτα ἀμελῶς ἔχοντες καὶ ἵπποι καὶ ἄνδρες εἰκότως ἂν ὥσπερ γυναῖκες πρὸς ἄνδρας ἀγωνίζονται. οἱ δέ γε 3 δεδιδαγμένοι τε καὶ εἰθισμένοι τάφρους διαπηδᾶν καὶ τειχία ὑπεραίρειν καὶ ἐπ' ὄχθους ἀνάλλεσθαι καὶ ἀφ' ὑψηλῶν ἀσφαλῶς κατιέναι καὶ τὰ κατάντη ταχὺ ἐλαύνεσθαι, οὗτοι δ' αὖ τοσοῦτον διαφέρουεν ἂν τῶν ἀμελητήτων ταῦτα ὅσονπερ πτηνοὶ πεζῶν· οἱ δέ γε αὖ τοὺς πόδας ἐκπεπονημένοι τῶν ἀτριβάστων πρὸς τραχέα ὅσονπερ ὑρίεις χωλῶν· καὶ οἱ γε τῶν τόπων ἔμπειροι πρὸς τοὺς ἀπείρους τοσοῦτον ἐν ταῖς προελάσεσι καὶ ἀποχωρήσεσι διαφέρουεν ἂν ὅσονπερ οἱ ὄρωντες τῶν τυφλῶν. καὶ τοῦτο δὲ χρὴ εἰδέναι ὅτι οἱ εὐωχοῦ- 4 μνοι ἵπποι, ἐκπεπονημένοι δὲ ὥστε μὴ ἀποπνίγεσθαι ἐν τοῖς πόνοις, εὖ παρεσκευασμένοι εἰσὶ. χρὴ δέ, ἐπείπερ χαλινοὶ καὶ ἐφίππια ἐξ ἱμάντων ἠρτημένα ἐστὶ [χρησίμα], μήποτε τὸν ἵππαρχον τούτων ἔρημον εἶναι· μικρᾶ γὰρ δαπάνη τοὺς ἀποροῦντας χρησίμους ἂν παρέχοιτο.

Εἰ δέ τις νομίζει πολλὰ ἔχειν πράγματα, εἰ οὕτω 5 δεήσει ἀσκεῖν τὴν ἵππικὴν, ἐνθυμηθήτω ὅτι οἱ εἰς τοὺς γυμνικούς ἀγῶνας ἀσκοῦντες πολὺ πλείω πράγματα καὶ χαλεπώτερα ἔχουσιν ἢ οἱ τὴν ἵππικὴν τὰ μάλιστα μελετῶντες. καὶ γὰρ τῶν μὲν γυμνικῶν ἀσκη- 6 μάτων τὰ πολλὰ σὺν ἰδρωτί ἐκπονοῦνται, τῆς δὲ ἵππικῆς τὰ πλείστα μεθ' ἡδονῆς. ὅπερ γὰρ εὐξαιτ' ἂν τις πτηνὸς γενέσθαι, οὐκ ἔστιν ὅ,τι μᾶλλον τῶν ἀνθρώπων ἔργων ἔοικεν αὐτῷ. καὶ μὴν τό γ' ἐν πο- 7 λέμῳ νικᾶν πολλῷ εὐδοξότερον ἢ πυγμαῆ· μετέχει μὲν γάρ τι καὶ ἡ πόλις ταύτης τῆς δόξης· ὡς δὲ τὰ πολλὰ ἐπὶ τῇ τοῦ πολέμου νίκῃ καὶ εὐδαιμονίᾳ οἱ θεοὶ τὰς

πόλεις στεφανούσιν. ὥστ' οὐκ οἶδ' ἔγωγε τί προσήκει
 8 ἄλλ' ἄττα μᾶλλον ἀσκεῖσθαι ἢ τὰ πολεμικά. ἐννοεῖν
 δὲ χρὴ ὅτι καὶ οἱ κατὰ θάλατταν λησται διὰ τὸ πονεῖν
 ἠσκηκέναι δύνανται ζῆν καὶ ἀπὸ τῶν πολὺ κρειττόνων.
 προσήκει γε μὴν καὶ κατὰ γῆν οὐ τοῖς καρπουμένοις
 τὰ ἐαυτῶν ἀλλὰ τοῖς στερισκομένοις τῆς τροφῆς λήξε-
 σθαι· ἢ γὰρ ἐργαστέον ἢ ἀπὸ τῶν εἰργασμένων θρε-
 πτέον· ἄλλως δ' οὐ ράδιον οὔτε βιοτεύειν οὔτε εἰρή-
 9 νης τυχεῖν. μεμνησθαι δὲ κἀκεῖνο χρὴ, μήποτε ἐπὶ
 τοὺς κρείττους ἐλαύνειν ὀπισθεν ἵπποις δύσβατον ποι-
 ούμενον· οὐ γὰρ ὅμοιον φεύγοντι καὶ διώκοντι σφα-
 10 λῆναι. ἔτι δὲ βούλομαι ὑπομνησαί καὶ τότε φυλάττε-
 σθαι. εἰδὼ γὰρ τινες οἱ ὅταν μὲν ἴωσιν ἐπὶ τούτους
 ὧν ἂν οἴωνται κρείττους εἶναι, παντάπασιν ἀσθενεῖ
 δυνάμει ἔρχονται, ὥστε πολλάκις ἐπαθον ἂ ῥοντο
 ποιήσῃν· ὅταν δ' ἐπὶ τούτους ὧν ἂν σαφῶς ἐπίστων-
 ται ἦττους ὄντες, πᾶσαν ὄσσην ἂν ἔχωσι δύναμιν ἄγου-
 11 σιν. ἐγὼ δὲ φημι χρῆναι τᾶναντία τούτων ποιεῖν·
 ὅταν μὲν κρατήσῃν οἴόμενος ἄγῃ, μὴ φείδεσθαι τῆς
 δυνάμεως ὄσσην ἂν ἔχῃ. τὸ γὰρ πολὺ νικᾶν οὐδεὺν
 12 πώποτε μεταμέλειαν παρέσχεν. ὅταν δὲ τοῖς πολὺ
 κρείττοσιν ἐπιχειρῆ καὶ προγιγνώσκῃ ὅτι ποιήσαντα
 ὅ,τι ἂν δύνῃται φευκτέον ἐστίν, εἰς τὰ τοιαῦτά φημι
 πολὺ κρείττον εἶναι ὀλίγους ἢ πάντας προσάγειν, τοὺς
 μέντοι ἀπειλεγμένους καὶ ἵππους καὶ ἄνδρας τοὺς κρα-
 τίστους. τοιοῦτοι γὰρ ὄντες καὶ ποιῆσαι ἂν τι καὶ
 13 ὑποχωρῆσαι ἀσφαλέστερον ἂν δύναιντο. ὅταν δὲ πρὸς
 τοὺς κρείττους πάντας προσαραγῶν ἀποχωρεῖν βού-
 ληται, ἀνάγκη τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν βραδυτάτων ἵππων
 ἀλίσκεσθαι, τοὺς δὲ καὶ δι' ἀφιππείαν πίπτειν, τοὺς
 δὲ καὶ διὰ δυσχωρίας ἀπολαμβάνεσθαι· καὶ γὰρ πολὺν
 14 τόπον χαλεπὸν εὔρεῖν οἶον ἂν τις εὔξαιτο. ὑπὸ γε

ἴην τοῦ πλήθους καὶ συμπίπτοιεν ἄν καὶ ἐμποδίζον-
 τες πολλὰ ἄν ἀλλήλους κακουργοῖεν. οἱ δ' ἀγαθοὶ
 ἵπποι καὶ ἱππεῖς δυνατοὶ καὶ ἐξ αὐτῶν διαφεύγειν ἄλ-
 λως τε ἄν καὶ μηχανᾶται τις τοῖς διώκουσι φόβον ἀπὸ
 τῶν περιττῶν ἱππέων. σύμφορον δ' εἰς τοῦτο καὶ αἱ 15
 ψευδενέδραι· χρήσιμον δὲ κἀκεῖνο, τὸ εὐρίσκειν πό-
 θεν ἄν οἱ φίλοι ἐξ ἀσφαλοῦς ἐπιφαινόμενοι βραδυτέ-
 ρους τοὺς διώκοντας παρέχοιεν. ἀλλὰ μὴν καὶ τότε 16
 δῆλον ὡς πόνοις καὶ τάχει οἱ ὀλίγοι τῶν πολλῶν πολὺ
 μᾶλλον ἢ οἱ πολλοὶ τῶν ὀλίγων περιγίγνουντ' ἄν. καὶ
 οὐ λέγω ὡς διὰ τὸ ὀλίγοι εἶναι καὶ πονεῖν μᾶλλον δυ-
 νήσονται καὶ θάττους ἔσονται, ἀλλ' ὅτι ῥᾶον εὐρεῖν
 ὀλίγους ἢ πολλοὺς τοὺς καὶ τῶν ἵππων ἐπιμελησομέ-
 νους ὡς δεῖ καὶ αὐτοὺς φρονίμως μελετήσοντας τὴν
 ἱππικὴν.

Ἄν δέ ποτε συμβαίνη ἀγωνίζεσθαι πρὸς παραπλη- 17
 σίους ἱππέας, ἐγὼ μὲν οἶμαι οὐκ ἄν χειρόν εἶναι εἴ τις
 δύο τάξεις ἐκ τῆς φυλῆς ποιήσεις, καὶ τῆς μὲν ὁ φύ-
 λαρχος ἡγοῖτο, τῆς δὲ ἄλλης ὅστις ἄριστος δοκοῖη εἶναι.
 οὗτος δὲ τέως μὲν ἔποιτο κατ' οὐρανὸν τῆς μετὰ τοῦ φυ- 18
 λάρχου τάξεως, ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦδη εἶεν οἱ ἀντίπαλοι,
 ἀπὸ παραγγέλσεως παρελαύνοι ἐπὶ τοὺς πολεμίους.
 οὕτω γὰρ οἶμαι καὶ ἐκπληκτικωτέρους τοῖς ἐχθροῖς ἄν
 εἶναι καὶ δυσμαχωτέρους. εἰ δὲ πεζοὺς ἔχοιεν ἐκάτε- 19
 ροι, καὶ οὗτοι ἀποκεκρυσμένοι ὀπισθεν τῶν ἱππέων,
 ἐξαπίνης δὲ παραφαινόμενοι καὶ ὁμόσε ἰόντες, δοκοῦ-
 σιν ἄν μοι τὴν νίκην πολὺ μᾶλλον κατεργάζεσθαι. ὁρῶ
 γὰρ τὰ παράδοξα ἦν μὲν ἀγαθὰ ἦν, μᾶλλον εὐφραίν-
 οντα τοὺς ἀνθρώπους, ἦν δὲ δεινὰ, μᾶλλον ἐκπλήτ-
 τουτα. ταῦτα δὲ γνοίη ἄν τις μάλιστα ἐνθυμούμενος 20
 ὡς οἱ τε ἐνέδραις ἐπίπτοντες ἐκπλήττονται, καὶ ἐὰν
 πολὺ πλείους ᾧσι· καὶ ὅταν πολέμιοι ἀλλήλοις ἀντι-

- κάθωνται, ὡς πολὺ ταῖς πρώταις ἡμέραις φοβερῶτατα
 21 ἔχουσιν. ἀλλὰ τὸ μὲν διατάξαι ταῦτα οὐ χαλεπὸν· τὸ
 δ' εὐρεῖν τοὺς φρονίμως καὶ πιστῶς καὶ προθύμως καὶ
 εὐψύχως παρελῶντας ἐπὶ τοὺς πολεμίους, τοῦτο ἤδη
 22 ἀγαθοῦ ἱππάρχου. δεῖ γὰρ καὶ λέγειν αὐτὸν ἱκανὸν
 εἶναι καὶ ποιεῖν τοιαῦτα ἀφ' ὧν οἱ ἀρχόμενοι γνώσου-
 νται ἀγαθὸν εἶναι τό τε πείθεσθαι καὶ τὸ ἔπεσθαι καὶ
 τὸ ὁμόσε ἐλαύνειν τοῖς πολεμίους καὶ ἐπιθυμήσουσι
 τοῦ καλόν τι ἀκούειν καὶ δυνήσονται ἂ ἂν γνώσιν
 23 ἐγκαρτερεῖν. ἐὰν δέ ποτε αὖ ἢ φαλάγγων ἀντιτετα-
 γμένων ἢ χωρίων ἑκατέροις ὑπαρχόντων ἐν τῷ μέσῳ
 τοῖς ἱππεῦσιν ἀναστροφαί τε καὶ διώξεις καὶ ἀποχω-
 ρήσεις γίνωνται, εἰώθασι μὲν ὡς τὰ πολλὰ ἐκ τῶν
 τοιούτων ὀρμῶν μὲν ἐκ τῶν ἀναστροφῶν βραδέως
 24 ἀμφοτέροι, τὸ δ' ἐν μέσῳ τάχιστα ἐλαύνειν. ἢν δέ
 τις οὕτω προδείξας, ἔπειτα δ' ἐκ τῶν ἀναστροφῶν
 ταχέως τε διώκη καὶ ταχέως ἀποχωρῇ, βλάπτειν τ'
 ἂν μάλιστα τοὺς πολεμίους δύναιτο καὶ ὡς τὸ εἰκὸς
 ἀσφαλέςτατ' ἂν διάγοι, ταχὺ μὲν διώκων ἐν ᾧ ἂν ἐγ-
 γυς ἢ τοῦ ἑαυτοῦ ἰσχυροῦ, ταχὺ δὲ ἀποχωρῶν ἀπὸ τῶν
 25 τοῖς πολεμίους ἰσχυρῶν. εἰ δὲ καὶ λαθεῖν δύναιτο ἀπὸ
 τῆς τάξεως ἑκάστης καταλιπὼν [ἢ] τέτταρας ἢ πέντε
 τῶν κρατίστων ἱππων τε καὶ ἀνδρῶν, πολὺ ἂν προέ-
 χοιεν εἰς τὸ ἐπαναστροφεμένοις τοῖς πολεμίους ἐμ-
 πίπτειν.

IX. Ταῦτα δὲ ἀναγινώσκειν μὲν καὶ ὀλιγάκις ἀρκεῖ,
 ποιεῖν δὲ τὸ παρατηγχάνον ἀεὶ αὐτῷ δεῖ, καὶ πρὸς τὸ
 παριστάμενον σκοποῦντα τὸ συμφέρον ἐκπονεῖν. γρά-
 ψαι δὲ πάντα ὁπόσα δεῖ ποιεῖν οὐδὲν μᾶλλον οἷόν τε
 2 ἔστιν ἢ τὰ μέλλοντα πάντα εἰδέναι. πάντων δὲ τῶν
 ὑπομνημάτων ἕμοιγε δοκεῖ κράτιστον εἶναι τὸ ὅσα ἂν
 γνώῃ ἀγαθὰ εἶναι ἐπιμελεῖσθαι ὡς ἂνπραχθῇ. ὀρθῶς

δὲ γινωσκόμενα οὐ φέρει καρπὸν οὔτε ἐν γεωργίᾳ οὔτε ἐν ναυκληρίᾳ οὔτε ἐν ἀρχῇ, ἣν μὴ τις ἐπιμελῆται ὡς ἂν ταῦτα περαίνηται.

Φημι δ' ἐγὼ [ταῦτα] σὺν τοῖς θεοῖς καὶ τὸ πᾶν 3
 ἵππικὸν ὧδ' ἂν πολὺ θᾶττον ἐκπληρωθῆναι εἰς τοὺς
 χιλίους ἵππέας καὶ πολὺ ῥᾶον τοῖς πολίταις, εἰ δια-
 κοσίους ἵππεῖς ξένους καταστήσαιντο· δοκοῦσι γὰρ
 ἂν μοι οὔτοι προσγενόμενοι καὶ εὐπαιστότερον ἂν
 πᾶν τὸ ἵππικὸν ποιῆσαι καὶ φιλοτιμότερον πρὸς ἀλλή-
 λους περὶ ἀνδραγαθίας. οἶδα δ' ἔγωγε καὶ Λακεδαι- 4
 μονίοις ἵππικὸν ἀρξάμενον εὐδοκιμεῖν, ἐπεὶ ξένους
 ἵππέας προσέλαβον. καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις δὲ πόλεσι
 πανταχοῦ τὰ ξενικὰ ὄρω εὐδοκιμοῦντα· ἡ γὰρ χρεῖα
 μεγάλην προθυμίαν συμβάλλεται. εἰς δὲ τιμὴν τῶν 5
 ἵππων νομίζω ἂν αὐτοῖς χρήματα ὑπάρξαι καὶ παρὰ
 τῶν σφόδρα ἀπεχομένων μὴ ἵππεύειν, ὅτι καὶ οἷς
 καθίστησι τὸ ἵππικὸν ἐθέλουσι τελεῖν ἀργύριον ὡς
 μὴ ἵππεύειν, παρὰ πλουσίων μὲν, ἀδυνάτων δὲ τοῖς
 σώμασιν· οἶμαι δὲ καὶ παρ' ὀρφανῶν τῶν δυνατοῦς
 οἴκους ἐχόντων. νομίζω δὲ καὶ μετοίκων φιλοτιμεῖ- 6
 σθαι ἂν τινὰς εἰς ἵππικὴν καθιστάμενους· ὄρω γὰρ
 καὶ τῶν ἄλλων ὀπόσων ἂν καλῶν ὄντων μεταδιδῶσιν
 αὐτοῖς οἱ πολῖται, φιλοτίμως ἐνίοις ἐθέλοντας τὸ
 προσταχθὲν διαπράττεσθαι. δοκεῖ δ' ἂν μοι καὶ πε- 7
 ζὸν σὺν τοῖς ἵπποις ἐνεργότατον εἶναι, εἰ συσταθεῖη
 ἐξ ἀνδρῶν τῶν ἐναντιωτάτων τοῖς πολεμίοις. ταῦτα 8
 δὲ πάντα θεῶν συνεθελόντων γένοιτ' ἂν. εἰ δέ τις
 τοῦτο θαναμάξει ὅτι πολλάκις γέγραπται τὸ σὺν θεῷ
 πράττειν, εὖ ἴστω ὅτι ἦν πολλάκις κινδυνεύη, ἥττον
 τοῦτο θαναμάσεται, καὶ ἦν γε κατανοῆ ὅτι ὅταν πόλε-
 μος ἦ, ἐπιβουλευούσι μὲν ἀλλήλοις οἱ ἐναντίοι, ὀλι-
 γάκις δὲ ἴσασι πῶς ἔχει τὰ ἐπιβουλευόμενα. τὰ οὖν 9

τοιαῦτα οὐδ' ὅτω συμβουλεύσαιτ' ἄν τις οἶόν τε εὐρεῖν
πλὴν θεῶν· οὗτοι δὲ πάντα ἴσασι καὶ προσημαίνου-
σιν ᾧ ἂν ἐθέλωσι καὶ ἐν ἱεροῖς καὶ ἐν οἴωνοῖς καὶ ἐν
φήμαις καὶ ἐν ὀνειράσιν. εἰκὸς δὲ μᾶλλον ἐθέλειν
αὐτοὺς συμβουλεύειν τούτοις οἳ ἂν μὴ μόνον ὅταν
δέωνται ἐπερωτῶσι τί χρὴ ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς
εὐτυχίαις θεραπεύωσιν ὅ,τι ἂν δύνωνται τοὺς θεούς.

ΠΕΡΙ ΙΠΠΙΚΗΣ.

Ἐπειδὴ διὰ τὸ συμβῆναι ἡμῖν πολὺν χρόνον ἰππεύειν, οἰόμεθα ἔμπειροι ἰππικῆς γεγενῆσθαι, βουλόμεθα καὶ τοῖς νεωτέροις τῶν φίλων δηλῶσαι ἢ ἂν νομίζομεν αὐτοὺς ὀρθότατα ἵπποις προσφέρεισθαι. συνέγραψε μὲν οὖν καὶ Σίμων περὶ ἰππικῆς, ὃς καὶ τὸν κατὰ τὸ Ἐλευσίσιον Ἀθήνησιν ἵππον χαλκοῦν ἀνέθηκε καὶ ἐν τῷ βιάθρῳ τὰ ἑαυτοῦ ἔργα ἐξετύπωσεν· ἡμεῖς γε μέντοι ὅσοις συνετύχομεν ταῦτὰ γνόντες ἐκείνῳ, οὐκ ἐξαλείφομεν ἐκ τῶν ἡμετέρων, ἀλλὰ πολὺ ἥδιον παραδώσομεν αὐτὰ τοῖς φίλοις, νομίζοντες ἀξιοπιστότεροι εἶναι, ὅτι κάκεινος κατὰ ταῦτὰ ἡμῖν ἔγνω ἰππικὸς ὢν· καὶ ὅσα δὴ παρέλιπεν, ἡμεῖς πειρασόμεθα δηλῶσαι.

Πρῶτον δὲ γράφομεν ὡς ἂν τις ἥμιστα ἐξαπατῶτο ἐν ἰππωνίᾳ. τοῦ μὲν τοίνυν ἔτι ἀδαμάστου πάλου δηλονότι τὸ σῶμα δεῖ δοκιμάζειν· τῆς γὰρ ψυχῆς οὐ πάνυ σαφῆ τεκμήρια παρέχεται ὁ μήπω ἀναβαινόμενος. τοῦ γε μὴν σώματος πρῶτόν φαμεν χρῆναι τοὺς 2 πόδας σκοπεῖν. ὥσπερ γὰρ οἰκίας οὐδὲν ὄφελος ἂν εἴη, εἰ τὰ ἄνω πάνυ καλὰ ἔχοι, μὴ ὑποκειμένων οἴων δεῖ θεμελίων, οὕτω καὶ ἵππου πολεμιστηρίου οὐδὲν ἂν ὄφελος εἴη, οὐδ' εἰ τ' ἄλλα πάντα ἀγαθὰ ἔχοι, κακόπους δ' εἴη· οὐδενὶ γὰρ ἂν δύναιτο τῶν ἀγαθῶν χρῆ-

- 3 σθαι. πόδας δ' ἂν τις δοκιμάζοι πρῶτον μὲν τοὺς ὄνυχας σκοπῶν· οἱ γὰρ παχεῖς πολὺ τῶν λεπτῶν διαφέρουσιν εἰς εὐποδίαν· ἔπειτα οὐδὲ τοῦτο δεῖ λανθάνειν, πότερον αἱ ὀπλαί εἰσιν ὑψηλαί [ἢ ταπειναί] καὶ ἔμπροσθεν καὶ ὀπίσθεν ἢ χαμηλαί. αἱ μὲν γὰρ ὑψηλαὶ πόρρω ἀπὸ τοῦ δαπέδου ἔχουσι τὴν χελιδόνα καλουμένην, αἱ δὲ ταπειναὶ ὁμοίως βαίνουσι τῷ τε ἰσχυροτάτῳ καὶ τῷ μαλακωτάτῳ τοῦ ποδός, ὥσπερ οἱ βλαισοὶ τῶν ἀνθρώπων· καὶ τῷ ψόφῳ δέ φησι Σίμων δήλους εἶναι τοὺς εὐποδας, καλῶς λέγων· ὥσπερ γὰρ
- 4 κύμβαλον ψοφεῖ πρὸς τῷ δαπέδῳ ἢ κολίη ὀπλή. ἐπεὶ δὲ ἠρξάμεθα ἐντεῦθεν, ταύτῃ καὶ ἀναβησόμεθα πρὸς τὸ ἄλλο σῶμα. δεῖ τοίνυν καὶ τὰ ἀνωτέρω μὲν τῶν ὀπλῶν κατωτέρω δὲ τῶν κνηπόδων ὅστ' αἰ μὴτε ἄγαν ὀρθὰ εἶναι ὥσπερ αἰγός· ἀντιτυπώτερα γὰρ ὄντα κόπτει τε τὸν ἀναβάτην καὶ παραπίμπραται μᾶλλον τὰ τοιαῦτα σκέλη· οὐδὲ μὴν ἄγαν ταπεινὰ τὰ ὅστ' αἰ δεῖ εἶναι· φιλοῦντο γὰρ ἂν καὶ ἔλκοιντο οἱ κνηπόδες εἴτ'
- 5 ἐν βόλοις εἴτ' ἐν λίθοις ἐλαύνοιτο ὁ ἵππος. τῶν γε μὴν κνημῶν τὰ ὅστ' αἰ παχέα χρὴ εἶναι· ταῦτα γὰρ ἔστι στήριγγες τοῦ σώματος· οὐ μὲντοι φλεψί γε οὐδὲ σαρξὶ παχέα· εἰ δὲ μὴ, ὅταν ἐν σκληροῖς ἐλαύνηται, ἀνάγκη αἵματος ταῦτα πληροῦσθαι καὶ κρισσοὺς γίνεσθαι, καὶ παχύνεσθαι μὲν τὰ σκέλη, ἀφίστασθαι δὲ τὸ δέρμα. χαλῶντος δὲ τούτου πολλάκις καὶ ἡ περόνη
- 6 ἀποστᾶσα χωλὸν ἀπέδειξε τὸν ἵππον. τὰ γε μὴν γόνατα ἢν βαδίζων ὁ πῶλος ὑγρῶς κάμπτη, εἰκάζοις ἂν καὶ ἱππεύοντα ὑγρὰ ἔξειν τὰ σκέλη· πάντες γὰρ προῖόντος τοῦ χρόνου ὑγροτέρως κάμπτουσιν ἐν τοῖς γόνασι. τὰ δὲ ὑγρὰ δικαίως εὐδοκιμεῖ· ἀπταιστότερον γὰρ καὶ ἀκοπώτερον τὸν ἵππον τῶν σκληρῶν σκελῶν
- 7 παρέχει. μηροὶ γε μὲντοι οἱ ὑπὸ ταῖς ὠμοπλάταις ἢν

παχεῖς ὄσιν, ἰσχυρότεροί τε καὶ εὐπρεπέστεροι ὥσπερ
 ἀνδρὸς φαίνονται. καὶ μὴν στέρνα πλατύτερα ὄντα
 καὶ πρὸς κάλλος καὶ πρὸς ἰσχὺν καὶ πρὸς τὸ μὴ ἐπαλ-
 λάξ ἀλλὰ διὰ πολλοῦ τὰ σκέλη φέρειν εὐφυνέστερα.
 ἀπό γε μὴν τοῦ στέρνου ὁ μὲν ἀύχην αὐτοῦ μὴ ὥσπερ 8
 κάπρου προπετῆς πεφύκοι, ἀλλ' ὥσπερ ἀλεκτρονόος
 ὀρθὸς πρὸς τὴν κορυφὴν ἦκοι, λαγαρὸς δὲ εἴη τὰ κατὰ
 τὴν συγκαμπήν, ἢ δὲ κεφαλὴ ὀστώδης οὔσα μικρὰν
 σιαγόνα ἔχοι. οὕτως ὁ μὲν τράχηλος πρὸ τοῦ ἀναβά-
 του ἂν εἴη, τὸ δὲ ὄμμα τὰ πρὸ τῶν ποδῶν ὀρώη. καὶ
 βιάζεσθαι δὲ ἦμιστ' ἂν δύναιτο ὁ τοιοῦτον σχῆμα ἔχων
 καὶ εἰ πάνυ θυμοειδῆς εἴη· οὐ γὰρ ἐγκάμπτοντες ἀλλ'
 ἐκτείνοντες τὸν τράχηλον καὶ τὴν κεφαλὴν βιάζεσθαι
 οἱ ἵπποι ἐπιχειροῦσι. σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ εἰ ἀμφοτέ- 9
 ραι μαλακαὶ αἱ γνάθοι ἢ σκληραί, ἢ ἡ ἑτέρα. ἑτερό-
 γναθοὶ γὰρ ὡς τὰ πολλὰ οἱ μὴ ὁμοίας τὰς γνάθους
 ἔχοντες γίνονται. καὶ μὴν τὸ ἐξόφθαλμον εἶναι
 ἐργηγορὸς μᾶλλον φαίνεται τοῦ κοιλοφθάλμου, καὶ
 ἐπὶ πλεῖον δ' ἂν ὁ τοιοῦτος ὀρώη. καὶ μυκτῆρές γε οἱ 10
 ἀναπεπταμένοι τῶν συμπεπτωκότων εὐπνοώτεροί τε
 ἅμα εἰσὶ καὶ γοργότερον τὸν ἵππον ἀποδεικνύουσι.
 καὶ γὰρ ὅταν ὀργίζηται ἵππος ἵππῳ ἢ ἐν ἵππασίᾳ θυ-
 μῶται, εὐρύνει μᾶλλον τοὺς μυκτῆρας. καὶ μὴν κο- 11
 ρυφὴ μὲν μείζων, ὅσα δὲ μικρότερα ἵππωδεστέραν
 τὴν κεφαλὴν ἀποφαίνει. ἢ δ' αὖ ὑψηλὴ ἀκρωμία τῶ
 τε ἀναβάτῃ ἀσφαλεστέραν τὴν ἔδραν καὶ τοῖς ὅμοις
 [καὶ τῶ σώματι] ἰσχυροτέραν τὴν πρόσφυσιν παρέχε-
 ται. ῥάχισ γε μὴν ἢ διπλῆ τῆς ἀπλῆς καὶ ἐγκαθῆσθαι
 μαλακωτέρα καὶ ἰδεῖν ἡδίων. καὶ πλευρὰ δὲ ἢ βαθυ- 12
 τέρα καὶ πρὸς τὴν γαστέρα ὀγκωδεστέρα ἅμα εὐεδρό-
 τερόν τε καὶ ἰσχυρότερον καὶ εὐχιλότερον ὡς ἐπὶ πολὺ
 τὸν ἵππον παρέχεται. ὀσφῦς γε μὴν ὅσῳ ἂν πλατυ-

- τέρα καὶ βραχυτέρα ἢ, τοσοῦτω ῥᾶον μὲν ὁ ἵππος τὰ πρόσθεν αἶρεται, ῥᾶον δὲ τὰ ὀπίσθεν προσάγεται· καὶ ὁ κενεῶν δὲ οὕτω μικρότατος φαίνεται, ὅσπερ μέγας ὢν μέρος μὲν τι καὶ αἰσχύνει, μέρος δέ τι καὶ ἀσθενέστερον καὶ δυσφορώτερον αὐτὸν τὸν ἵππον
- 13 παρέχεται. τὰ γε μὴν ἰσχία πλατέα εἶναι [μὲν] χρὴ καὶ εὖσαρκα, ἵνα ἀκόλουθα ἢ ταῖς πλευραῖς καὶ τοῖς στέρονοις· ἦν δὲ πάντα στερεὰ ἢ, κουφότερα ἂν τὰ πρὸς τὸν δρόμον εἶη καὶ ὀξύτερον μᾶλλον ἂν τὸν ἵππον
- 14 παρέχοιτο. μηρούς γε μὴν τοὺς ὑπὸ τῆ οὐρᾶ ἦν ἅμα πλατεία τῆ γραμμῆ διωρισμένους ἔχῃ, οὕτω καὶ τὰ ὀπίσθεν σκέλη διὰ πολλοῦ ὑποθήσει· τοῦτο δὲ ποιῶν ἅμα γοργοτέραν τε καὶ ἰσχυροτέραν ἔξει τὴν ὑπόβασίν τε καὶ ἵππασίαν καὶ ἅπαντα βελτίω ἔσται ἑαυτῶν. τεκμήραιο δ' ἂν καὶ ἀπ' ἀνθρώπων· ὅταν γὰρ τι ἀπὸ τῆς γῆς ἄρασθαι βούλωνται, διαβαίνοντες πάντες
- 15 μᾶλλον ἢ συμβεβηκότες ἐπιχειροῦσιν αἶρεσθαι. τοὺς γε μὴν ὄρχεις δεῖ μὴ μεγάλους τὸν ἵππον ἔχειν, ὃ οὐκ ἔστι πώλου κατιδεῖν. περὶ γε μὴν τῶν κάτωθεν ἀστραγάλων ἢ κνημῶν καὶ κνηπόδων καὶ ὀπλῶν τὰ αὐτὰ λέγομεν ἄπερ περὶ τῶν ἔμπροσθεν.
- 16 Γράψαι δὲ βούλομαι καὶ ἔξ ὧν ἂν περὶ μεγέθους ἥκιστα ἀποτυγχάνοι τις. ὅτου γὰρ ἂν ὧσιν αἰ κνημαὶ εὐθύς γιγνομένου ὑψηλόταται, οὗτος μέγιστος γίγνεται. προϊόντος γὰρ τοῦ χρόνου πάντων τῶν τετραπόδων αἰ μὲν κνημαὶ εἰς μέγεθος οὐ μάλα αὖξονται, πρὸς δὲ ταύτας ὡς ἂν συμμετρῶς ἔχῃ συναύξεται καὶ
- 17 τὸ ἄλλο σῶμα. εἶδος μὲν δὴ πώλου οὕτω δοκιμάζοντες μάλιστ' ἂν ἡμῖν δοκοῦσι τυγχάνειν εὐποδος καὶ ἰσχυροῦ καὶ εὐσάρκου καὶ εὐσχήμονος καὶ εὐμεγέθους. εἰ δὲ τινες ἀξαναόμενοι μεταβάλλουσιν, ὅμως οὕτω θαρροῦντες δοκιμάζοιμεν· πολλῶ γὰρ πλείονες

εὐχρόαστοι ἐξ αἰσχροῶν ἢ ἐκ τοιούτων αἰσχροὶ γίνονται.

Ὅπως γε μὴν δεῖ πωλεύειν δοκεῖ ἡμῖν μὴ γρα- Π.
πτεόν εἶναι. τάττονται μὲν γὰρ δὴ ἐν ταῖς πόλεσιν
ἰππεύειν οἱ τοῖς χρήμασί τε ἱκανώτατοι καὶ τῆς πόλεως
οὐκ ἐλάχιστον μετέχοντες· πολὺ δὲ κρεῖττον τοῦ πω-
λοδάμνην εἶναι τῷ μὲν νέῳ εὐεξίας τε ἐπιμελεῖσθαι
τῆς ἑαυτοῦ καὶ ἰππικῆς ἢ ἐπισταμένῳ ἤδη ἰππάζεσθαι
μελετᾶν· τῷ δὲ πρεσβυτέρῳ τοῦ τε οἴκου καὶ τῶν φί-
λων καὶ τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν πολεμικῶν μᾶλλον ἢ
ἀμφὶ πώλευσιν διατρίβειν. ὁ μὲν δὴ ὥσπερ ἐγὼ γι- 2
γνώσκων περὶ πωλείας δῆλον ὅτι ἐκδώσει τὸν πῶλον.
χρὴ μέντοι ὥσπερ τὸν παῖδα ὅταν ἐπὶ τέχνην ἐκδῶ,
συγγραψάμενον ἂ δεήσει ἐπιστάμενον ἀποδοῦναι οὕ-
τως ἐκδιδόναι. ταῦτα γὰρ ὑποδείγματα ἔσται τῷ πω-
λοδάμνη ὧν δεῖ ἐπιμεληθῆναι, εἰ μέλλει τὸν μισθὸν
ἀπολήψεσθαι. Ὅπως μέντοι προῶός τε καὶ χειροθήης 3
καὶ φιλάνθρωπος ὁ πῶλος ἐκδιδῶται τῷ πωλοδάμνη
ἐπιμελητέον. τὸ γὰρ τοιοῦτον οἴκοι τε τὰ πλεῖστα καὶ
διὰ τοῦ ἰπποκόμου ἀποτελεῖται, ἣν ἐπίστηται τὸ μὲν
πεινῆν καὶ διψῆν καὶ μυωπίζεσθαι παρασκευάζειν μετ'
ἐρημίας γίνεσθαι τῷ πῶλῳ, τὸ δὲ φαγεῖν καὶ πιεῖν
καὶ τῶν λυπούντων ἀπαλλάττεσθαι δι' ἀνθρώπων.
τούτων γὰρ γιγνομένων ἀνάγκη μὴ μόνον φιλεῖσθαι
ἀλλὰ καὶ ποθεῖσθαι ὑπὸ πῶλων ἀνθρώπους. καὶ 4
ἄπτεσθαι δὲ χρὴ ὧν ψηλαφωμένων ὁ ἵππος μάλιστα
ἤδεται· ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ τε λασιώτατα καὶ οἷς αὐτὸς
ἤκιστα δύναται ὁ ἵππος, ἣν τι λυπῆ αὐτόν, ἐπικου-
ρεῖν. προστετάχθω δὲ τῷ ἰπποκόμῳ καὶ τὸ δι' ὄχλου 5
διάγειν, καὶ παντοδαπαῖς μὲν ὄψεσι παντοδαποῖς δὲ
ψόφοις πλησιάζειν. τούτων δὲ ὅποσα ἂν ὁ πῶλος
φοβῆται, οὐ χαλεπαίνοντα δεῖ ἀλλὰ πραῦνοντα διδά-

σκειν ὅτι οὐ δεινά ἐστι. καὶ περὶ μὲν πωλείας ἀρκεῖν μοι δοκεῖ τῷ ἰδιώτῃ εἰπεῖν τοσαῦτα πράττειν.

- III. Ὅταν γε μὴν ἵππαζόμενον ὠνῆταί τις, ὑπομνήματα γράψομεν ἃ δεῖ καταμανθάνειν τὸν μέλλοντα μὴ ἐξαπατᾶσθαι ἐν ἵππωνίᾳ. πρῶτον μὲν τοίνυν μὴ λαθεῖτω αὐτὸν τίς ἢ ἡλικία· ὁ γὰρ μηκέτι ἔχων γνώμονας οὗτ' ἐλπῖσιν εὐφραίνει οὔτε ὁμοίως εὐαπάλλακτος γίννεται. 2 ὁπότε δὲ ἡ νεότης σαφῆς, δεῖ αὖ μὴ λαθεῖν πῶς μὲν εἰς τὸ στόμα δέχεται τὸν χαλινόν, πῶς δὲ περὶ τὰ ὦτα τὴν κορυφαίαν. ταῦτα δ' ἤκιστ' ἂν λανθάνοι εἰ ὀρῶντος μὲν τοῦ ὠνούμενου ἐμβάλλοιτο ὁ χαλινός, 3 ὀρῶντος δ' ἐξαιροῖτο. ἔπειτα δὲ προσέχειν δεῖ τὸν νοῦν πῶς ἐπὶ τὸν νῶτον δέχεται τὸν ἀναβάτην. πολλοὶ γὰρ ἵπποι χαλεπῶς προσίενται ἢ πρόδηλα αὐτοῖς 4 ἐστὶν ὅτι προσέμενοι πονεῖν ἀναγκασθήσονται. σκεπτέον δὲ καὶ τόδε εἰ ἀναβαθεὶς ἐθέλει ἄφ' ἵππων ἀποχωρεῖν ἢ εἰ παρ' ἐστηκότας ἵππεύων μὴ ἐκφέρει πρὸς τούτους. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ διὰ κακὴν ἀγωγὴν πρὸς τὰς 5 οἴκαδε ἀφόδους φεύγουσιν ἐκ τῶν ἵππασιῶν. τους γε μὴν ἑτερογνάθους μὴνύει μὲν καὶ ἡ πέδη καλουμένη ἵππασία, πολὺ δὲ μᾶλλον καὶ τὸ μεταβάλλεσθαι τὴν ἵππασίαν. πολλοὶ γὰρ οὐκ ἐγχειροῦσιν ἐκφέρειν, ἢ μὴ ἅμα συμβῆ ἢ τε ἄδικος γνάθος καὶ ἢ πρὸς οἶκον ἐκφορά. δεῖ γε μὴν εἰδέναι καὶ εἰ ἀφεθεὶς εἰς τάχος ἀναλαμβάνεται ἐν βραχεῖ καὶ εἰ ἀποστρέφεσθαι ἐθέλει. 6 ἀγαθὸν δὲ μὴ ἄπειρον εἶναι εἰ καὶ πληγῇ ἐγερωθεὶς ἐθέλει ὁμοίως πείθεσθαι. ἄχρηστον μὲν γὰρ δῆπου καὶ οἰκέτης καὶ στρατεύμα ἀπειθές· ἵππος δὲ ἀπειθῆς οὐ μόνον ἄχρηστος ἀλλὰ πολλάκις καὶ ὅσαπερ προδό- 7 της διαπράττεται. ἐπεὶ δὲ πολεμιστήριον ἵππον ὑπεθέμεθα ὠνεῖσθαι, ληπτέον πείραν ἀπάντων ἥσωνπερ καὶ ὁ πόλεμος πείραν λαμβάνει. ἐστὶ δὲ ταῦτα, τά-

φρους διαπηδᾶν, τειχία ὑπερβαίνειν, ἐπ' ὄχθους ἀνορούειν, ἀπ' ὄχθων καθάλλεσθαι· καὶ πρὸς ἄναντες δὲ καὶ κατὰ πρानοῦς καὶ πλάγια ἐλαύνοντα πείραν λαμβάνειν. πάντα γὰρ ταῦτα καὶ τὴν ψυχὴν εἰ καρτερὰ καὶ τὸ σῶμα εἰ ὑγιᾶς βασανίζει. οὐ μέντοι τὸν 8 μὴ καλῶς πάνυ ταῦτα ποιοῦντα ἀποδοκιμαστέον. πολλοὶ γὰρ οὐ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἀλλὰ διὰ τὸ ἄπειροι εἶναι τούτων ἐλλείπονται. μαθόντες δὲ καὶ ἐδισθέντες καὶ μελετήσαντες καλῶς ἂν ταῦτα πάντα ποιοῖεν, εἴ γ' ἄλλως ὑγιεῖς καὶ μὴ κακοὶ εἶεν. τοὺς γε μέντοι 9 ὑπόπτας φύσει φυλακτέον. οἱ γὰρ ὑπέρφθοβοι βλάπτειν μὲν τοὺς πολεμίους ἀφ' ἑαυτῶν οὐκ ἐῴσι, τὸν δὲ ἀναβάτην ἔσφηλάν τε πολλάκις καὶ εἰς τὰ χαλεπώτατα ἐνέβαλον. δεῖ δὲ καὶ εἴ τινα χαλεπότητα ἔχοι ὁ 10 ἵππος, καταμανθάνειν, εἴτε πρὸς ἵππους εἴτε πρὸς ἀνθρώπους, καὶ εἰ δυσγάργαλῖς γε εἴη· πάντα γὰρ ταῦτα χαλεπὰ τοῖς κεντημένοις γίγνεται. τὰς δέ γε 11 τῶν χαλινώσεων καὶ ἀναβάσεων ἀποκωλύσεις καὶ τᾶλλα δινεύματα πολὺ ἂν ἔτι μᾶλλον καταμάθοι τις, εἰ πεποννηκότος ἤδη τοῦ ἵππου πάλιν πειροῦτο ποιεῖν ταῦτα ὅσαπερ πρὶν ἀρξασθαι ἱππεύειν. ὅσοι δ' ἂν πεποννηκότες ἐθέλωσι πάλιν πόνους ὑποδύεσθαι, ἱκανὰ τεκμήρια παρέχονται ταῦτα ψυχῆς καρτερᾶς. ὡς δὲ 12 συνελόντι εἰπεῖν, ὅστις εὖπους μὲν εἴη, πρᾶος δέ, ἀρκούντως δὲ ποδώκης, ἐθέλοι δὲ καὶ δύναιτο πόνους ὑποφέρειν, πείθοιτο δὲ μάλιστα, οὗτος ἂν εἰκότως ἀλυπότατός τ' εἴη καὶ σωτηριώτατος τῷ ἀμβάτη ἐν τοῖς πολεμικοῖς. οἱ δὲ ἢ διὰ βλακείαν ἐλάσεως πολλῆς δεόμενοι ἢ διὰ τὸ ὑπέρφθυμοι εἶναι πολλῆς θωπείας τε καὶ πραγματείας ἀσχολίαν μὲν ταῖς χερσὶ τοῦ ἀναβάτου παρέχουσιν, ἀθυμίαν δ' ἐν τοῖς κινδύνοις.

Ὅταν γε μὴν ἀγασθῆις ἵππον πρῆται τις καὶ IV.

οἴκαδε ἀγάγῃται, καλὸν μὲν ἐν τοιοῦτῳ τῆς οἰκίας του σταθμὸν εἶναι ὅπου πλειστάκις ὁ δεσπότης ὄψεται τὸν ἵππον· ἀγαθὸν δ' οὕτω κατεσκευάσθαι τὸν ἵππωνα ὥστε μηδὲν μᾶλλον οἰόν τ' εἶναι τὸν τοῦ ἵππου σῖτον κλαπῆναι ἐκ τῆς φάτνης ἢ τὸν τοῦ δεσπότου ἐκ τοῦ ταμιείου. ὁ δὲ τούτου ἀμελῶν ἐμοὶ μὲν ἑαυτοῦ δοκεῖ ἀμελεῖν· δῆλον γὰρ ὅτι ἐν τοῖς κινδύνοις τὸ αὐτοῦ

2 σῶμα τῷ ἵππῳ ὁ δεσπότης παρακατατίθεται. ἔστι δὲ οὐ μόνον τοῦ μὴ κλέπτεσθαι ἕνεκα τὸν σῖτον ἀγαθὸς ὁ ἐχυρὸς ἵππῶν, ἀλλ' ὅτι καὶ ὅταν πῆ ἐκκομίζῃ τὸν σῖτον ὁ ἵππος φανερὸν γίγνεται. τούτου δ' ἂν τις αἰσθόμενος γιγνώσκῃ ὅτι ἢ τὸ σῶμα ὑπεραιμοῦν δεῖται θεραπείας ἢ κόπου ἐνόητος δεῖται ἀναπαύσεως ἢ κριθιάσις ἢ ἄλλη τις ἀρρωστία ὑποδύεται. ἔστι δ' ὥσπερ ἀνθρώπων, οὕτω καὶ ἵππῳ ἀρχόμενα πάντα εὐιατότερα ἢ ἐπειδὰν ἐνσκιρρωθῇ τε καὶ ἐξαμαρτηθῇ

3 τὰ νοσήματα. ὥσπερ δὲ τῷ ἵππῳ σῖτου τε καὶ γυμνασίῳ ἐπιμελητέον, ὅπως ἂν τὸ σῶμα ἰσχύῃ, οὕτω καὶ τοὺς πόδας ἀσκητέον. τὰ μὲν τοίνυν ὑγρά τε καὶ λεῖα τῶν σταθμῶν λυμαίνεται καὶ ταῖς εὐφυέσιν ὀπλαῖς. δεῖ δέ, ὡς μὲν μὴ ἢ ὑγρά, εἶναι ἀπόρρυτα, ὡς δὲ μὴ λεῖα, λίθους ἔχοντα κατορρωγμένους προσαλλήλους παραπλησίους ὀπλαῖς τὸ μέγεθος. τὰ γὰρ τοιαῦτα σταθμὰ καὶ ἐφεστηκότων ἅμα στερεοὶ τοὺς πόδας.

4 ἔπειτά γε μὴν τῷ ἵπποκόμῳ ἐξακτέον μὲν τὸν ἵππον ὅπου ψήξει, μεταδετέον δὲ μετὰ τὸ ἄριστον ἀπὸ τῆς φάτνης, ἴν' ἥδιον ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἴῃ. ὥδε δ' ἂν αὖ ὁ ἕξω σταθμὸς βέλτιστος εἴη καὶ τοὺς πόδας κρατύνοι, εἰ λίθων στρογγύλων ἀμφιδόχμων ὅσον μνααίων ἀμάξας τέτταρας καὶ πέντε χύδην καταβάλλοι, περιχειλάσας σιδήρῳ, ὡς ἂν μὴ σκεδαννύωνται· ἐπὶ γὰρ τούτων ἐσθηκῶς ὥσπερ ἐν ὀδοῦ λίθῳ δει αἰεὶ ἂν μέρος

τῆς ἡμέρας πορεύοιτο. ἀνάγκη δὲ καὶ ψηχόμενον⁵ καὶ μυωπιζόμενον κεχρηῆσθαι ταῖς ὀπλαῖς καθάπερ ὅταν βαδίξῃ. καὶ τὰς χελιδόνας δὲ τῶν ποδῶν οἱ οὔτω κεχυμένοι λίθοι στερεοῦσιν. ὥς δὲ περὶ τῶν ὀπλῶν ὅπως καρτεραὶ ἔβονται, οὔτω καὶ περὶ τῶν στομάτων ὅπως μαλακὰ ἔσται ἐπιμελεῖσθαι δεῖ. τὰ δ' αὐτὰ ἀνθρώπου τε σάρκα καὶ ἵππου στόμα ἀπαλύνει.

Ἴππικου δὲ ἀνδρὸς ἡμῖν δοκεῖ εἶναι καὶ τὸν ἵππο- V.
κόμον πεπαιδεῦσθαι ἃ δεῖ περὶ τὸν ἵππον πράττειν πρῶτον μὲν τοίνυν τῆς ἐπιφατνιδίας φορβειᾶς ἐπίστασθαι αὐτὸν δεῖ μήποτε τὸ ἄμμα ποιεῖσθαι ἐνθαπερ ἢ κορυφαία περιτίθεται. πολλάκις γὰρ κνῶν ὁ ἵππος ἐπὶ τῇ φάτνῃ τὴν κεφαλὴν, εἰ μὴ ἀσινῆς ἢ φορβειὰ περὶ τὰ ὦτα ἔσται, πολλάκις ἂν ἔλκη ποιοίῃ. ἐλκουμένων γε μὴν τούτων ἀνάγκη τὸν ἵππον καὶ περὶ τὸ χαλινοῦσθαι καὶ περὶ τὸ ψήχεσθαι δυσκολώτερον εἶναι. ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ τετάχθαι τῷ ἵπποκόμῳ καθ' 2 ἡμέραν τὴν κόπρον καὶ τὰ ὑποστρώματα τοῦ ἵππου ἐκφέρειν εἰς ἓν χωρίον. τοῦτο γὰρ ποιῶν αὐτός τ' ἂν ῥᾶστα ἀπαλλάττοι καὶ ἅμα τὸν ἵππον ὠφελοίῃ. εἰδέναι δὲ χρὴ τὸν ἵπποκόμον καὶ τὸν κημὸν περιτι- 3 θέναι τῷ ἵππῳ, καὶ ὅταν ἐπὶ ψῆξιν καὶ ὅταν ἐπὶ καλίστραν ἐξάγῃ. καὶ ἀεὶ δὲ ὅποι ἂν ἀχαλίνωτον ἄγῃ κημοῦν δεῖ. ὁ γὰρ κημὸς ἀναπνεῖν μὲν οὐ κωλύει, δάκνειν δὲ οὐκ ἐᾷ· καὶ τὸ ἐπιβουλεύειν δὲ περικείμενος μᾶλλον ἐξαιρεῖ τῶν ἵππων. καὶ μὴν δεσμεύειν 4 τὸν ἵππον ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς δεῖ. πάντα γὰρ ὁπόσα ἂν δύσκολ' ἢ περὶ τὸ πρόσωπον ὁ ἵππος ἐκνεύειν πέφυκεν ἄνω. ἐκνεύων γε μὴν οὔτω δεδεμένος χαλᾷ μᾶλλον ἢ διασπᾷ τὰ δεσμά. ἐπειδὴν δὲ ψήξῃ, 5 ἄρχεσθαι μὲν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς χαίτης· μὴ γὰρ καθαρῶν τῶν ἄνω ὄντων μάταιον τὰ κάτω

καθαίρειν. ἔπειτα δὲ κατὰ μὲν το ἄλλο σῶμα πᾶσι τοῖς
 τῆς καθάρσεως ὄργανοις ἀνιστάντα δεῖ τὴν τρίχα σο-
 βεῖν τὴν κόριν οὐ κατὰ φύσιν τῆς τριχός· τῶν δ' ἐν
 τῇ ῥάχει τριχῶν ἄλλω μὲν ὄργανω οὐδενὶ δεῖ ἄπτε-
 σθαι, ταῖς δὲ χερσὶ τρίβειν καὶ ἀπαλύνειν ἥπερ φύσει
 κέκλιται· ἥμιστα γὰρ ἂν βλάβοι τὴν ἔδραν τοῦ ἵπ-
 6 που. ὕδατι δὲ καταπλύνειν τὴν κεφαλὴν χρὴ· ὁστῶ-
 δης γὰρ οὔσα, εἰ σιδήρῳ ἢ ξύλῳ καθαίροιτο, λυποῖ ἂν
 τὸν ἵππον. καὶ τὸ προκόμιον δὲ χρὴ βρέχειν· καὶ γὰρ
 αὐταὶ εὐμήκεις οὔσαι αἱ τρίχες ὄραν μὲν οὐ κωλύουσι
 τὸν ἵππον, ἀποσοβοῦσι δὲ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ λυ-
 ποῦντα. καὶ τοὺς θεοὺς δὲ οἶεσθαι χρὴ δεδωκέναι
 ταύτας τὰς τρίχας ἵππῳ ἀντὶ τῶν μεγάλων ὠτων ἃ
 ὄνοις τε καὶ ἡμίνοις ἔδοσαν ἀλεξητήρια πρὸ τῶν ὀμ-
 7 μάτων. καὶ οὐράν δὲ καὶ χαίτην πλύνειν χρὴ, ἐπει-
 περ αὐξίειν δεῖ τὰς τρίχας, τὰς μὲν ἐν τῇ οὐρᾷ, ὅπως
 ἐπὶ πλεῖστον ἐξικνούμενος ἀποσοβῆται ὁ ἵππος τὰ λυ-
 ποῦντα, τὰς δὲ ἐν τῷ τραχήλῳ, ὅπως τῷ ἀμβάτῃ ὡς
 8 ἀφθουωτάτῃ ἀντίληψις ἦ. δέδοται δὲ παρὰ θεῶν καὶ
 ἀγλαΐας ἔνεκα ἵππῳ χαίτη καὶ προκόμιόν τε καὶ οὐρά.
 τεκμήριον δέ· αἱ γὰρ ἀγλαΐαι τῶν ἵππων οὐχ ὁμοίως
 ὑπομένουσι τοὺς ὄνους ἐπὶ τῇ ὀχείᾳ ἕως ἂν κομῶσιν·
 οὗ ἔνεκα καὶ ἀποκείρουσι πρὸς τὴν ὀχείαν τὰς ἵππους
 9 ἅπαντες οἱ ὀνοβατοῦντες. τὴν γε μὴν τῶν σκελῶν
 κατάπλυσιν ἀφαιροῦμεν· ὠφελεῖ μὲν γὰρ οὐδέν, βλά-
 πτει δὲ τὰς ὀπλάς ἢ καθ' ἐκάστην ἡμέραν βρέξις. καὶ
 τὴν ὑπὸ γαστέρα δὲ ἄγαν κάθαρσιν μειοῦν χρὴ· αὕτη
 γὰρ λυπεῖ μὲν μάλιστα τὸν ἵππον, ὅσῳ δ' ἂν καθα-
 ρώτερα ταῦτα γένηται, τοσοῦτῳ πλείονα τὰ λυποῦντα
 10 ἀθροίζει ὑπὸ τὴν γαστέρα· ἣν δὲ καὶ πάνυ διαπονή-
 σηται τις ταῦτα, οὐ φθάνει τε ἐξαγόμενος ὁ ἵππος καὶ
 εὐθύς ὁμοίος ἐστὶ τοῖς ἀκαθάρτοις. ταῦτα μὲν οὖν

ἔαν χροῖ· ἀρκεῖ δὲ καὶ ἡ τῶν σκελῶν ψῆξις αὐταῖς ταῖς χερσὶ γιγνομένη.

Δηλώσομεν δὲ καὶ τοῦτο ὡς ἂν ἀβλαβέστατα μὲν VI. τις ἑαυτῷ, τῷ δ' ἵππῳ ὠφελιμώτατα ψήχοι. ἦν μὲν γὰρ εἰς τὸ αὐτὸ βλέπων τῷ ἵππῳ καθαίρη, κίνδυνος καὶ τῷ γόνατι καὶ τῇ ὀπλῇ ἐς τὸ πρόσωπον πληγῆναι· ἦν δὲ ἀντία τῷ ἵππῳ ὀρῶν καὶ ἔξω τοῦ σκέλους, ὅταν² καθαίρη, κατὰ τὴν ὠμοπλάτην καθίζων ἀποτριβῆ, οὕτω πάθει μὲν ἂν οὐδέν, δύναιτο δ' ἂν καὶ τὴν χελιδόνα τοῦ ἵππου θεραπεύειν ἀναπτύσσων τὴν ὀπλήν. ὡς δ' αὐτως καὶ τὰ ὀπισθεν σκέλη καθαιρέτω. εἰδέναι³ δὲ χροῖ τὸν περὶ τὸν ἵππον ὅτι καὶ ταῦτα καὶ τᾶλλα πάντα ὅσα πράττειν δεῖ ὡς ἥκιστα χροῖ κατὰ τὸ πρόσωπόν τε καὶ οὐρανὸν ποιήσονται προσιέναι· ἦν γὰρ ἐπιχειρῆ ἀδικεῖν, κατ' ἀμφοτέρωτα ταῦτα κρείττων ὁ ἵππος ἀνθρώπου. ἐκ πλαγίου δ' ἂν τις προσιῶν ἀβλαβέστατα μὲν ἑαυτῷ, πλεῖστα δ' ἂν ἵππῳ δύναιτο χρῆσθαι. ἐπειδάν γε μὴν ἄγειν δέη τὸν ἵππον, τὴν μὲν⁴ ὀπισθεν ἀγωγὴν διὰ τὰδε οὐκ ἐπαινοῦμεν ὅτι τῷ μὲν ἄγοντι οὕτως ἥκιστα ἔστι φυλάξασθαι, τῷ δὲ ἵππῳ οὕτω μάλιστα ἔξεστι ποιῆσαι ὅ,τι ἂν βούληται. τὸ δ'⁵ αὖ ἔμπροσθεν μακροῦ τῷ ἀγωγεῖ προϊόντα διδάσκειν ὑψηγεῖσθαι τὸν ἵππον διὰ τὰδε αὖ ψέγομεν. ἔξεστι μὲν γὰρ τῷ ἵππῳ καθ' ὁπότερ' ἂν βούληται τῶν πλαγίων κακουργεῖν, ἔξεστι δὲ ἀναστρεφόμενον ἀντίον γίνεσθαι τῷ ἄγοντι. ἀθρόοι δὲ δὴ ἵπποι πῶς ἂν⁶ ποτε ἀλλήλων δύναιντο ἀπέχεσθαι οὕτως ἀρόμενοι; ἐκ πλαγίου δὲ ἵππος ἐθισθεὶς παράγεσθαι ἥκιστα μὲν ἂν καὶ ἵππους καὶ ἀνθρώπους δύναιτ' ἂν κακουργεῖν, κάλλιστα δ' ἂν παρεσκευασμένος τῷ ἀναβάτη εἶη καὶ εἴ ποτε ἐν τάχει ἀναβῆναι δεήσειεν. ἵνα δὲ ὁ ἵππο⁷ κόμος καὶ τὸν χαλινὸν ὀρθῶς ἐμβάλλῃ, πρῶτον μὲν

προσίτω κατὰ τὰ ἀριστερὰ τοῦ ἵππου· ἔπειτα τὰς μὲν
 ἡνίας περιβαλὼν περὶ τὴν κεφαλὴν καταθέτω ἐπὶ τῇ
 ἀκρωμίᾳ, τὴν δὲ κορυφαίαν τῇ δεξιᾷ αἰρέτω, τὸ δὲ
 8 στόμιον τῇ ἀριστερᾷ προσφερέτω. κἂν μὲν δέχηται,
 δῆλον ὅτι περιτιθέναι δεῖ τὸν κεκρῦφαλον· ἐὰν δὲ μὴ
 ὑποχάσκη, ἔχοντα δεῖ πρὸς τοῖς ὀδοῦσι τὸν χαλινὸν
 τὸν μέγαν δάκτυλον τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς εἶσω τῆς
 γνάθου τῷ ἵππῳ ποιῆσαι. οἱ γὰρ πολλοὶ τούτου γι-
 γνομένου χαλῶσι τὸ στόμα. ἦν δὲ μὴ οὕτω δέχη-
 9 ται, πιεσάτω τὸ χεῖλος περὶ τῷ κυνόδοντι· καὶ πάνυ
 τινὲς ὀλίγοι οὐ δέχονται τοῦτο πάσχοντες. δεδιδάχθω
 δὲ καὶ τάδε ὁ ἵπποκόμος, πρῶτον μὲν μήποτε ἄγειν
 τῆς ἡνίας τὸν ἵππον· τοῦτο γὰρ ἑτερογενάθους ποιεῖ·
 ἔπειτα δὲ ὅσον δεῖ ἀπέχειν τὸν χαλινὸν τῶν γνάθων.
 ὁ μὲν γὰρ ἄγαν πρὸς αὐταῖς τυλοῖ τὸ στόμα, ὥστε μὴ
 εὐαίσθητον εἶναι, ὁ δὲ ἄγαν εἰς ἄκρον τὸ στόμα καθ-
 10 μὴ πείθεσθαι. χρὴ δὲ τὸν ἵππον μὴ κατὰ τοιάδε παρω-
 ξύνθαι, εἴ τι δεῖ πονεῖν. οὕτω γὰρ δὴ μέγα ἐστὶ
 τὸ λαμβάνειν ἐθέλειν τὸν ἵππον τὸν χαλινόν, ὡς ὁ μὴ
 11 δεχόμενος παντάπασιν ἄχρηστος. ἦν δὲ μὴ μόνου ὅταν
 πονεῖν μέλλῃ χαλινῶται, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπὶ τὸν σῆτον
 καὶ ὅταν ἐξ ἵππασίας εἰς οἶκον ἀπάγῃται, οὐδὲν ἂν
 εἴη θαυμαστὸν εἰ ἀρπάξῃ τὸν χαλινὸν αὐτόματος προ-
 12 τεινόμενον. ἀγαθὸν δὲ τὸν ἵπποκόμον καὶ ἀναβάλ-
 λειν ἐπίστασθαι τὸν Περσικὸν τρόπον, ὅπως αὐτός τε
 ὁ δεσπότης, ἦν ποτε ἀρρωστήσῃ ἢ πρεσβύτερος γένη-
 ται, ἔχῃ τὸν εὐπεταῶς ἀναβιβάζοντα, καὶ ἄλλῳ ἦν τι-
 13 βούληται τὸν ἀναβαλοῦντα ἐπιχαρίσῃται. τὸ δὲ μή-
 ποτε σὺν ὀργῇ τῷ ἵππῳ προσφέρεσθαι, ἐν τούτῳ καὶ
 δίδαγμα καὶ ἔθισμα πρὸς ἵππον ἄριστον. ἀπρονόητου
 γὰρ ἡ ὀργή, ὥστε πολλάκις ἐξεργάζεται ὦν μεταμέλειν

ἀνάγκη. καὶ ὅταν δὲ ὑποπτεύσας τι ὁ ἵππος μὴ θέλῃ 14
 πρὸς τοῦτο προσιέναι, διδάσκειν δεῖ ὅτι οὐ δεινὰ ἔστι,
 μάλιστα μὲν οὖν ἵππῳ εὐκαρδίῳ· εἰ δὲ μή, ἀπτόμενον
 αὐτὸν τοῦ δεινοῦ δοκοῦντος εἶναι καὶ τὸν ἵππον
 πρῶτως προσάγοντα. οἱ δὲ πληγαῖς ἀναγκάζοντες ἔτι 15
 πλείω φόβον παρέχουσιν· οἴονται γὰρ οἱ ἵπποι, ὅταν
 τι χαλεπὸν πάσχωσιν ἐν τῷ τοιοῦτῳ, καὶ τούτου τὰ
 ὑποπτευόμενα αἷτια εἶναι. ἐπειδὴν γε μὴν ὁ ἵππο- 16
 κόμος τὸν ἵππον παραδιδῶ τῷ ἀναβάτῃ, τὸ μὲν ἐπί-
 στασθαι ὑποβιβάζεσθαι τὸν ἵππον, ὥστε εὐπετέες εἶ-
 ναι ἀναβῆναι, οὐ μεμφόμεθα· τὸν γε μέντοι ἵππεά
 νομίζομεν χοῆναι μελετᾶν καὶ μὴ παρέχοντος ἵππου
 δύνασθαι ἀναβαίνειν. ἄλλοτε μὲν γὰρ ἄλλοιός ἵππος
 παραπίπτει, ἄλλοτε δὲ ἄλλως ὁ αὐτὸς ὑπηρετεῖ.

Ὅταν γε μὴν παραδέξηται τὸν ἵππον ὡς ἀναβη- VII.
 σόμενος, νῦν αὖ γράφομεν ὅσα ποιῶν ὁ ἵππεὺς καὶ
 ἑαυτῷ καὶ τῷ ἵππῳ ὠφελιμώτατος ἂν ἐν τῇ ἵππικῇ εἴη.
 πρῶτον μὲν τοίνυν τὸν ὄυταγωγέα χοῆ ἐκ τῆς ὑποχα-
 λινιδίας ἢ ἐκ τοῦ ψαλίου ἠρτημένον εὐτρεπῆ εἰς τὴν
 ἀριστερὰν χεῖρα λαβεῖν, καὶ οὕτω χαλαρὸν ὡς μήτ'
 ἂν ἀνιμῶν τῶν τριχῶν παρὰ τὰ ὦτα λαβόμενος μέλλῃ
 ἀναβῆσεσθαι μήτε ἂν ἀπὸ δόρατος ἀναπηδᾷ, σπᾶν
 τὸν ἵππον. τῇ δεξιᾷ δὲ τὰς ἡνίας παρὰ τὴν ἀκρωμίαν
 λαμβανέτω ὁμοῦ τῇ χαίτῃ, ὅπως μηδὲ καθ' ἓνα τρό-
 πον ἀναβαίνων σπάσῃ τῷ χαλινῷ τὸ στόμα τοῦ ἵππου.
 ἐπειδὴν δὲ ἀνακουφίσῃ ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀνάβασιν, τῇ 2
 μὲν ἀριστερᾷ ἀνιμάτω τὸ σῶμα, τὴν δὲ δεξιὰν ἐντεί-
 νων συνεπαιρέτω ἑαυτόν· οὕτω γὰρ ἀναβαίνων οὐδὲ
 ὀπισθεν αἰσχροὺς θέαν παρέξει· συγκεκαμμένῳ δὲ τῷ
 σκέλει, καὶ μηδὲ τὸ γόνυ ἐπὶ τὴν ῥάχιν τοῦ ἵππου τι-
 θέτω, ἀλλ' ὑπερβησάτω ἐπὶ τὰς δεξιὰς πλευρὰς τὴν
 κνήμην. ὅταν δὲ περιενέγκῃ τὸν πόδα, τότε καὶ τῷ

- 3 γλουτῶ καθέθετό ἐπὶ τὸν ἵππον. ἦν δὲ τύχη ὁ ἵππεὺς τῇ μὲν ἀριστερᾷ ἄγων τὸν ἵππον, τῇ δὲ δεξιᾷ τὸ δόρυ ἔχων, ἀγαθὸν μὲν ἡμῖν δοκεῖ εἶναι τὸ καὶ ἐκ τῶν δεξιῶν μελετῆσαι ἀναπηδᾶν. μαθεῖν δ' οὐδὲν δεῖ ἄλλο ἢ ἂ μὲν τότε τοῖς δεξιοῖς τοῦ σώματος ἐποίει τοῖς ἀριστεροῖς ποιεῖν, ἂ δὲ τότε τοῖς ἀριστεροῖς τοῖς δεξιοῖς.
- 4 τούτου δ' ἔνεκα καὶ ταύτην ἐπαινοῦμεν τὴν ἀνάβασιν, ὅτι ἅμα τε ἀναβεβηκῶς ἂν εἴη καὶ κατεσκευασμένος πάντα, εἴ τι δέοι ἐξαίφνης πρὸς πολεμίους ἀγωνίζεσθαι. ἐπειδὴν γε μὴν καθίζηται ἕαν τε ἐπὶ ψιλοῦ ἕαν τε ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου, οὐ τὴν ὥσπερ ἐπὶ τοῦ δίφρου ἔδραν ἐπαινοῦμεν, ἀλλὰ τὴν ὥσπερ ὀρθὸς ἂν διαβεβηκῶς εἴη τοῖν σκελοῖν. τοῖν τε γὰρ μηροῖν οὕτως ἂν ἔχοιτο μᾶλλον τοῦ ἵππου, καὶ ὀρθὸς ὢν ἐρρωμενεστέρας ἂν δύναιτο καὶ ἀκοντίσαι καὶ πατάξαι ἀπὸ τοῦ
- 6 ἵππου, εἴ δέοι. χορὴ δὲ καὶ χαλαρὰν ἀπὸ τοῦ γόνατος ἀφείσθαι τὴν κνήμην σὺν τῷ ποδί. σκληρὸν μὲν γὰρ ἔχων τὸ σκέλος εἰ προσκόψειέ τῳ, προσκεκλασμένος ἂν εἴη· ὑγρὰ δὲ οὔσα ἡ κνήμη, εἴ τι καὶ προσπίπτει αὐτῇ,
- 7 ὑπέικοι ἂν καὶ τὸν μηρὸν οὐδὲν μετακινοίη. δεῖ δὲ τὸν ἵππεά καὶ τὸ ἄνωθεν τῶν ἑαυτοῦ ἰσχύων σώμα ὡς ὑγρότατον ἐθίζειν εἶναι. [οὔτω γὰρ ἂν ποιεῖν τέ τι μᾶλλον δύναιτο, καὶ εἰ ἔλκοι τις αὐτὸν ἢ ὠθοίη, ἤττον
- 8 ἂν σφάλλοιτο. ἐπειδὴν γε μὴν καθίζηται, πρῶτον μὲν ἡρεμεῖν δεῖ διδάσκειν τὸν ἵππον, ἕως ἂν καὶ ὑποσπάσῃται, ἣν τι δέηται, καὶ ἡνίας ἰσώσῃται, καὶ δόρυ λάβῃ ὡς ἂν εὐφορώτατον εἴη. ἔπειτα δὲ ἐχέτω τὸν ἀριστερὸν βραχίονα πρὸς ταῖς πλευραῖς· οὔτω γὰρ εὐσταλέστατός τε ὁ ἵππεὺς ἔσται καὶ ἡ χεὶρ ἐγκρατεστάτη.
- 9 ἡνίας γε μὴν ἐπαινοῦμεν ὅποια ἴσαι τέ εἰσι καὶ μὴ ἀσθενεῖς μηδὲ ὀλισθηραὶ μηδὲ παχεῖαι, ἵνα καὶ τὸ δόρυ ὅταν δέη δέχεσθαι ἡ χεὶρ δύνηται.

Ὅταν δὲ προχωρεῖν σημήνη τῷ ἵππῳ, βάδην μὲν 10
 ἀρχέσθω· τοῦτο γὰρ ἀταρακτότατον. ἡνιοχεῖτω δέ,
 ἢν μὲν κυφαγωγότερος ἢ ὁ ἵππος, ἀνωτέρω ταῖς χερ-
 σίν, ἢν δὲ μᾶλλον ἀνακεκυφώς, κατωτέρω· οὕτω γὰρ
 ἂν μάλιστα κοσμοίῃ τὸ σχῆμα. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν αὐ- 11
 τοφυῆ διατροχάζων διαχαλῶν τ' ἂν ἀλυπότατα τὸ
 σῶμα καὶ εἰς τὸ ἐπιρραβδοφορεῖν ἤδιστ' ἂν ἀφικνοῖτο.
 ἐπεὶ περὶ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἀρχεσθαι εὐδοκι-
 μώτερον, ὧδ' ἂν μάλιστα ἀπὸ τούτων ἀρχοῖτο εἰ δια-
 τροχάζοντος μὲν, ὁπότε ἀναβαίνοι τῷ δεξιῷ, τότε
 σημαίνοι τῷ ἵππῳ τὸ ἐπιρραβδοφορεῖν. τὸ γὰρ ἀρι- 12
 στερόν μέλλον αἰρεῖν ἐκ τούτου ἂν ἀρχοῖτο, καὶ ὁπότε
 ἐπὶ τὰ εὐώνυμα [ἀνα]στρέφοι, τότε καὶ τῆς ἐπισκελί-
 σεως [ἂν] ἀρχοῖτο. καὶ γὰρ πέφυκεν ὁ ἵππος εἰς μὲν τὰ
 δεξιὰ στρεφόμενος τοῖς δεξιῶις ἀφηγεῖσθαι, εἰς εὐώ-
 νυμα δὲ τοῖς ἀριστεροῖς. ἵππασίαν δ' ἐπαινοῦμεν τὴν 13
 πέδην καλουμένην· ἐπ' ἀμφοτέρας γὰρ τὰς γνάθους
 στρέφεσθαι ἐθίζει. καὶ τὸ μεταβάλλεσθαι δὲ τὴν ἵπ-
 πασίαν ἀγαθόν, ἵνα ἀμφοτέραι αἱ γνάθοι καθ' ἐκά-
 τερον τῆς ἵππασίας ἰσάζονται. ἐπαινοῦμεν δὲ καὶ τὴν 14
 ἕτερομήκη πέδην μᾶλλον τῆς κυκλοτεροῦς. ἥδιον μὲν
 γὰρ οὕτως ἂν [ἀνα]στρέφοιτο ὁ ἵππος ἤδη πλήρης ὢν
 τοῦ εὐθέος, καὶ τό τε ὀρθοδρομεῖν καὶ τὸ ἀποκάμπειν
 ἅμα μελετῶν ἂν. δεῖ δὲ καὶ ὑπολαμβάνειν ἐν ταῖς 15
 στροφαῖς· οὐ γὰρ ῥάδιον τῷ ἵππῳ οὐδ' ἀσφαλές ἐν
 τῷ τάχει ὄντα κάμπειν ἐν μικρῷ, ἄλλως τε καὶ ἀπό-
 κροτον ἢ ὀλισθηρόν ἢ τὸ χωρίον. ὅταν γε μὴν ὑπο- 16
 λαμβάνῃ, ὡς ἤκιστα μὲν χρῆ τὸν ἵππον πλαγιοῦν τῷ
 χαλιῳ, ὡς ἤκιστα δ' αὐτὸν πλαγιοῦσθαι· εἰ δὲ μὴ,
 εὖ χρῆ εἰδέναι ὅτι μικρὰ πρόφασις ἀρκέσει κεῖσθαι καὶ
 αὐτὸν καὶ τὸν ἵππον. ἐπειδὴν γε μὴν ἐκ τῆς στροφῆς 17
 εἰς τὸ εὐθὺ βλέπῃ ὁ ἵππος, ἐν τούτῳ πρὸς τὸ θᾶπτον

- αὐτὸν ὀρμάτω. δῆλον γὰρ ὅτι καὶ ἐν τοῖς πολέμοις αἱ
 στροφαὶ εἰσιν ἢ τοῦ διώκειν ἢ τοῦ ἀποχωρεῖν ἕνεκα.
- 18 ἀγαθὸν οὖν τὸ στραφέντα ταχύνειν μελετᾶν. ὅταν
 δὲ ἱκανῶς ἤδη δοκῇ τὸ γυμνάσιον τῷ ἵππῳ ἔχειν, ἀγα-
 θὸν καὶ διαπαύσαντα ὀρμηθεῖν ἐξαίφνης εἰς τὸ τάχι-
 στον, καὶ ἀφ' ἵππων μέντοι καὶ πρὸς ἵππους· καὶ ἐκ
 τοῦ ταχέος αὖ ὡς ἐγγυτάτω ἠρεμίζειν, καὶ ἐκ τοῦ ἐστά-
 ναι δὲ στρέψαντα δεῖ πάλιν ὀρμαῖν. πρόδηλον γὰρ ὅτι
- 19 ἔσται ποτὲ ὅτε ἑκατέρου τούτων δεήσει. ὅταν γε μὴν
 καταβαίνειν ἤδη καιρὸς ἦ, μήτε ἐν ἵπποις ποτὲ κατα-
 βαίνειν μήτε παρὰ σύστασιν ἀνθρώπων μήτε ἔξω τῆς
 ἵππασίας, ἀλλ' ὅπουπερ καὶ πονεῖν ἀναγκάζεται ὁ
 ἵππος, ἐνταῦθα καὶ τῆς ῥαστώνης τυγχανέτω.
- VIII. Ἐπειδήπερ ἔστιν ὅπου τρέχειν δεήσει τὸν ἵππον
 καὶ πρηνῆ καὶ ὄρθια καὶ πλάγια, ἔστι δ' ὅπου διαπη-
 δᾶν, ἔστι δ' ὅπου καὶ ἐκπηδᾶν, ἐνθα δὲ καὶ καθάλα-
 λεσθαι, καὶ ταῦτα πάντα διδάσκειν τε δεῖ καὶ μελετᾶν
 καὶ αὐτὸν [καθόλου] καὶ τὸν ἵππον. οὕτω γὰρ ἂν σω-
 τήριοί τε εἶεν ἀλλήλοις καὶ χρησιμώτεροι ἂν δοκοῦεν
- 2 εἶναι. εἰ δέ τις διλογεῖν ἡμᾶς οἶεται, ὅτι περὶ τῶν
 αὐτῶν λέγομεν νῦν τε καὶ πρόσθεν, οὐ διλογία ταῦτά
 ἔστιν. ὅτε μὲν γὰρ ἐωνεῖτο, πειρᾶσθαι ἐκελεύομεν
 εἰ δύναιτο ὁ ἵππος ταῦτα ποιεῖν· νῦν δὲ διδάσκειν
 φαμὲν χρῆναι τὸν ἑαυτοῦ καὶ γράψομεν ὡς δεῖ διδά-
- 3 σκειν. τὸν μὲν γὰρ παντάπασιν ἄπειρον τοῦ διαπη-
 δᾶν λαβόντα δεῖ τοῦ ἀγωγέως καταβεβλημένου προ-
 διαβῆναι αὐτὸν τὴν τάφρον, ἔπειτα δὲ ἐντείνειν δεῖ
- 4 τῷ ἀγωγεῖ ὡς διάλληται. ἦν δὲ μὴ ἐθέλη, ἔχων τις
 μάστιγα ἢ ῥάβδον ἐμβαλέτω ὡς ἰσχυρότατα· καὶ οὕτως
 ὑπεραλεῖται οὐ τὸ μέτρον, ἀλλὰ πολὺ πλεῖον τοῦ και-
 ροῦ· καὶ τὸ λοιπὸν οὐδὲν δεήσει παίειν, ἀλλ' ἦν
- 5 μόνον ἴδη ὀπισθενί τινα ἐπελθόντα, ἀλεῖται. ἐπειδὴν

δὲ οὕτω διαπηδᾶν ἐθισθῆ, καὶ ἀναβεβηκῶς ἐπαγέτω τὸ μὲν πρῶτον μικρὰς, ἔπειτα δὲ καὶ μείζους. ὅταν δὲ μέλλῃ πηδᾶν, παισάτω αὐτὸν τῷ μύωπι. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἀναπηδᾶν καὶ τὸ καταπηδᾶν διδάσκων παισάτω τῷ μύωπι. ἀθρόω γὰρ τῷ σώματι ταῦτα πάντα ποιῶν καὶ ἑαυτῷ ὁ ἵππος καὶ τῷ ἀναβάτη ἀσφαλέστερον ποιήσῃ μᾶλλον ἢ ἂν ἐλλείπῃ τὰ ὀπισθεν ἢ διαπηδῶν ἢ ἀνορούων ἢ καθαλλόμενος. εἰς γε μὴν τὸ 6 κἀταντες πρῶτον χρῆ ἐν μαλακῷ χωρίῳ διδάσκειν. καὶ τελευτῶν ἐπειδὴν τοῦτο ἐθισθῆ, πολὺ ἥδιον τὸ πρᾶνές τοῦ ὀρθίου δραμεῖται. ἂ δὲ φοβοῦνται τινες μὴ ἀπορρηγνύωνται τοὺς ὄμους κατὰ τὰ πρᾶνῃ ἐλαυνόμενοι, θαρρούντων μαθόντες ὅτι Πέρσαι καὶ Ὀδρῦσαι ἅπαντες τὰ κατάντη ἀμιλλώμενοι οὐδὲν ἤττον τῶν 7 Ἑλλήνων ὑγιεῖς τοὺς ἵππους ἔχουσι. παρήσομεν δὲ οὐδὲ ὅπως τὸν ἀναβάτην ὑπηρετεῖν δεῖ πρὸς ἕκαστα τούτων. χρῆ γὰρ ὀρμῶντος μὲν ἐξαίφνης ἵππου προνεύειν· ἤττον γὰρ ἂν καὶ ὑποδύοι ὁ ἵππος καὶ ἀναβάλλοι τὸν ἀναβάτην· ἐν μικρῷ δὲ ἀναλαμβανομένου ἀναπίπτειν· ἤττον γὰρ ἂν αὐτὸς κόπτοιτο. τάφρον 8 δὲ διαλλομένου καὶ πρὸς ὀρθιον ἰεμένου οὐ κακὸν χαίτης ἐπιλαμβάνεσθαι, ὡς μὴ ὁ ἵππος τῷ τε χωρίῳ ἅμα καὶ τῷ χαλινῷ βαρύνηται. εἰς γε μὴν τὸ πρᾶνές καὶ ἑαυτὸν ὑπτιαστέον καὶ τοῦ ἵππου ἀντιληπτέον τῷ χαλινῷ, ὡς μὴ προπετῶς εἰς τὸ κἀταντες μῆτε αὐτὸς μῆτε ὁ ἵππος φέρηται.

Ὅρθως δ' ἔχει καὶ τὸ ἄλλοτε μὲν ἐν ἄλλοις τόποις, 9 ἄλλοτε δὲ μακρὰς ἄλλοτε δὲ βραχείας τὰς ἵππασίας ποιεῖσθαι. ἀμισέστερα γὰρ τῷ ἵππῳ καὶ ταῦτα τοῦ ἀεὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις καὶ ὁμοίως τὰς ἵππασίας ποιεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ δεῖ ἐν παντοίοις τε χωρίοις τὸν 10 ἵππον ἀνὰ κράτος ἐλαύνοντα ἔποχον εἶναι καὶ ἀπὸ τοῦ

- ἵππου τοῖς ὅπλοις καλῶς δύνασθαι χρῆσθαι, ὅπου μὲν ἔστι χωρία ἐπιτήδεια καὶ θηρία, ἄμεμπτος ἢ ἐν θηραῖς μελέτη τῆς ἵππικῆς· ὅπου δὲ ταῦτα μὴ ὑπάρχει, ἀγαθὴ ἄσκησις καὶ ἦν δύο ἵπποτα συντιθεμένω ὁ μὲν φεύγη ἐπὶ τοῦ ἵππου παντοῖα χωρία, καὶ τὸ δόρυ εἰς τοῦ-πισθεν μεταβαλλόμενος ὑποχωρῆ, ὁ δὲ διώκη, ἐσφαιρωμένα τε ἔχων ἀκόντια καὶ δόρυ ὡσαύτως πεπραγματευμένον· καὶ ὅπου μὲν ἂν εἰς ἀκόντιον ἀφικνῆται, ἀκοντίξῃ τὸν φεύγοντα τοῖς σφαιρωτοῖς· ὅπου δ' ἂν
- 11 εἰς δόρατος πληγῆν, παίῃ τὸν ἀλίσκόμενον. ἀγαθὸν δὲ κἂν ποτε συμπέσωσιν, ἐλκύσαντα ἐφ' ἑαυτὸν τὸν πολέμιον ἐξαίφνης ἀπῶσαι· τοῦτο γὰρ καταβλητικόν. ὀρθῶς δὲ ἔχει καὶ τῶ ἐλκόμενῳ ἐπελαύνειν τὸν ἵππον· τοῦτο γὰρ ποιῶν ὁ ἐλκόμενος καταβάλοι ἂν μᾶλλον
- 12 τὸν ἔλκοντα ἢ καταπέσοι. ἦν δὲ ποτε καὶ στρατοπέδου ἀντικαθημένου ἀνδιππεύωσιν ἀλλήλοις, καὶ διώκωσι μὲν μέχρι τῆς πολεμίας φάλαγγος τοὺς ἀντίους, φεύγωσι δὲ μέχρι τῆς φιλίας, ἀγαθὸν καὶ ἐνταῦθα ἐπίστασθαι ὅτι ἕως μὲν ἂν παρὰ τοὺς φίλους τις ἦ καλὸν καὶ ἀσφαλὲς τὸ ἐν πρώτοις ἐπιστρέψαντα ἀνὰ κράτος ἐπικεῖσθαι, ὅταν δ' ἐγγυὲς τῶν ἐναντίων γίγνηται, ὑποχείριον τὸν ἵππον ἔχειν. οὕτω γὰρ ἂν ὡς τὸ εἰκὸς μάλιστα δύναιτο βλάπτων τοὺς ἐναντίους μὴ βλάπτε-
- 13 σθαι ὑπ' αὐτῶν. ἀνθρώποις μὲν οὖν ἀνθρώπου θεοὶ ἔδοσαν λόγῳ διδάσκειν ἃ δεῖ ποιεῖν, ἵππον δὲ δῆλον ὅτι λόγῳ μὲν οὐδὲν ἂν διδάξαις· ἦν δὲ ὅταν μὲν ποιήσῃ ὡς ἂν βούλη, ἀντιχαρίσῃ αὐτῶ, ὅταν δὲ ἀπειθῆ, κο-
- 14 λάξῃς, οὕτω μάλιστα μάθοι ἂν τὸ δέον ὑπηρετεῖν. καὶ ἔστι μὲν τοῦτο ἐν βραχεῖ εἶπεῖν, δι' ὅλης δὲ τῆς ἵππικῆς παρακολουθεῖ. καὶ γὰρ χαλινὸν μᾶλλον ἂν λαμβάνοι, εἰ ὅποτε δέξαιτο ἀγαθόν τι αὐτῶ ἀποβαίνοι· καὶ διαπηδῶν δ' ἂν καὶ ἐξάλλοιτο καὶ τᾶλλα πάντα

υψηρετοίη ἄν, εἰ προσδοκῶη ὁπότε τὰ σημαινόμενα
πραξιεε ὄραστῶνην τινά.

Καὶ τὰ μὲν δὴ εἰρημένα ταῦτά ἐστίν ὡς ἂν ἦμιστα IX.
μὲν ἐξαπατῶτο καὶ πῶλον καὶ ἵππον ὠνούμενος, ἦμι-
στα δ' ἂν διαφθείραι χρώμενος, μάλιστα δ' ἂν ἵππον
ἀποδεικνύειν δέοι ἔχοντα ὦν ἵππεὺς δεῖται εἰς πόλε-
μον. καιρὸς δ' ἴσως γράψαι καὶ εἰ ποτε συμβαίη θυ-
μοειδεστέρω ἵππῳ τοῦ καιροῦ χρῆσθαι ἢ βλακωδε-
στέρω, ὡς ἂν ὀρθότατα ἐκατέρω χρῶτο. πρῶτον 2
τοίνυν χρῆ τοῦτο γινῶναι ὅτι ἐστὶ θυμὸς ἵππῳ ὅπερ
ὀργῆ ἀνθρώπῳ. ὥσπερ οὖν καὶ ἀνθρώπον ἦμιστ' ἂν
ὀργίζοι τις μῆτε λέγων χαλεπὸν μηδὲν μῆτε ποιῶν,
οὕτω καὶ ἵππον θυμοειδῆ ὁ μὴ ἀνιῶν ἦμιστ' ἂν ἐξοργί-
ζοι. εὐθύς μὲν οὖν χρῆ ἐν τῇ ἀναβάσει ἐπιμελεῖσθαι 3
ὡς ἂν ἦμιστ' ἀναβαίνων λυποῖ. ἐπειδὰν δ' ἀναβῆ,
ἠρεμήσαντα πλείω χρόνου ἢ τὸν ἐπιτυχόντα οὕτω προ-
κινεῖν αὐτὸν ὡς πρατοτάτοις σημείοις. ἔπειτα δ' ἐκ
τοῦ βραδυτάτου ἀρχόμενον οὕτως αὖ εἰς τὸ θᾶττον
προάγειν ὡς ἂν μάλιστα λανθάνοι αὐτὸν ὁ ἵππος εἰς
τὸ ταχὺ ἀφικνούμενος. ὅτι δ' ἂν ἐξαίφνης σημήνη, 4
θυμοειδῆ ἵππον ὥσπερ ἀνθρώπον ταράττει τὰ ἐξαπί-
ναια καὶ ὀράματα καὶ ἀκούσματα καὶ παθήματα. εἰδέ-
ναι δὲ χρῆ ὅτι ἐν ἵππῳ τὰ ἐξαπίναια τάραχον ἐξεργά-
ζεται. ἦν δὲ καὶ εἰς τὸ θᾶττον ὀρμώμενον τοῦ καιροῦ 5
ὑπολαμβάνειν βούλη τὸν θυμοειδῆ, οὐ δεῖ ἐξαπιναίως
σπᾶν, ἀλλ' ἠρεμαίως προσάγεσθαι τῷ χαλινῷ, πραῦ-
νοντα, οὐ βιαζόμενον ἠρεμεῖν. καὶ αἶ [τε] μακρὰ 6
ἐλάσεις μᾶλλον ἢ αἶ πυκναὶ ἀποστροφαὶ πραῦνουσι
τοὺς ἵππους καὶ αἶ ἡσυχαῖαι [μὲν] πολὺν χρόνον καθέ-
ψουσι καὶ πραῦνουσι καὶ οὐκ ἀνεγείρουσι τὸν θυμο-
ειδῆ. εἰ δὲ τις οἶεται, ἦν ταχὺ καὶ πολλὰ ἐλαύνη- 7
ται, ἀπειπεῖν ποιήσας τὸν ἵππον πραῦνεῖν, τάναντία

- γιννώσκει τοῦ γιγνομένου. ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις ὁ
 θυμοειδῆς καὶ ἄγειν βία μάλιστα ἐπιχειρεῖ καὶ σὺν τῇ
 ὀργῇ ὥσπερ ἄνθρωπος ὀργίλος πολλάκις καὶ ἑαυτὸν
 8 καὶ τὸν ἀναβάτην πολλὰ ἀνήκεστα ἐποίησεν. ἐπι-
 λαμβάνειν δὲ χρὴ ἵππον θυμοειδῆ καὶ τοῦ εἰς τὸ τά-
 χιστον ὀρμαῖν, τοῦ δὲ δὴ παραβάλλειν ἵππῳ καὶ παντά-
 πασιν ἀπέχεσθαι· σχεδὸν γὰρ οἱ φιλονεικότατοι καὶ
 9 θυμοειδέστατοι τῶν ἵππων γίνονται. καὶ χαλινοὶ δὲ
 οἱ λεῖοι ἐπιτηδειότεροι τῶν τραχέων. ἐὰν δὲ καὶ τρα-
 χὺς ἐμβληθῆ, τῇ χαλαρότητι λείψαι αὐτὸν ἀφομοιοῦν.
 ἀγαθὸν δὲ ἐθίζειν αὐτὸν καὶ τὸ ἡρεμεῖν, μάλιστα ἐπὶ
 θυμοειδοῦς ἵππου, καὶ τὸ ὡς ἥκιστα ἄλλῳ τινὶ ἄπτε-
 σθαι ἢ οἷς τοῦ καθῆσθαι ἀσφαλαῶς ἕνεκα ἀπτόμεθα.
- 10 εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι δίδαγμα ἐστὶ καὶ τὸ ποππυσμῶ μὲν
 πραῦνεσθαι, κλωγμῶ δὲ ἐγείρεσθαι. καὶ εἴ τις ἐξ
 ἀρχῆς ἐπὶ μὲν κλωγμῶ τὰ πραέα, ἐπὶ δὲ ποππυσμῶ τὰ
 χαλεπὰ προσφέρει, μάθοι ἂν ὁ ἵππος ποππυσμῶ μὲν
 11 ἐγείρεσθαι, κλωγμῶ δὲ πραῦνεσθαι. οὕτως οὖν δεῖ
 καὶ παρὰ κραυγὴν καὶ παρὰ σάλπιγγα μῆτ' αὐτὸν φαί-
 νεσθαι τεθορυβημένον τῷ ἵππῳ μῆτε μὴν ἐκείνῳ θο-
 ρυβῶδες μηδὲν προσφέρειν, ἀλλ' εἰς τὸ δυνατὸν καὶ
 ἀναπαύειν ἐν τῷ τοιούτῳ καὶ ἄριστα καὶ δεῖπνα, εἰ
 12 συγχωροίη, προσφέρειν. κάλλιστον δὲ συμβούλευμα
 τὸ ἄγαν θυμοειδῆ ἵππον μὴ κτᾶσθαι εἰς πολέμους.
 βλακί γε μὴν ἵππῳ ἀρκεῖν μοι δοκεῖ γράψαι πάντα
 τὰναντία ποιεῖν ὅσα τῷ θυμοειδεὶ χρῆσθαι συμβου-
 λεύομεν.
- X. Ἦν δέ τις ποτε βουληθῆ χρῆσθαι τῷ χρησίμῳ εἰς
 πόλεμον ἵππῳ μεγαλοπρεπεστέρῳ τε καὶ περιβλεπτο-
 τέρῳ ἱπάξεσθαι, τοῦ μὲν ἔλκειν τε τὸ στόμα τῷ χα-
 λινῷ καὶ μυωπίζειν τε καὶ μαστιγοῦν τὸν ἵππον, ἃ οἱ
 πολλοὶ ποιοῦντες λαμπρύνειν οἶονται, ἀπέχεσθαι δεῖ·

πάντα γὰρ τὰναντία οὗτοί γε ποιούσιν ὧν βούλονται.
 τά τε γὰρ στόματα ἔλκοντες ἄνω ἀντὶ τοῦ προοραῖν ἐκ-
 2 τυφλοῦσι τοὺς ἵππους, καὶ μυωπίζοντες καὶ παίου-
 τες ἐκπλήττουσιν, ὥστε τεταράχθαι καὶ κινδυνεύειν.
 ταῦτα δ' ἐστὶν ἵππων ἔργα τῶν μάλιστα ἀχθομένων
 ἵππασία καὶ αἰσχροὰ καὶ οὐ καλὰ ποιούντων. εἰάν δέ 3
 τις διδάξῃ τὸν ἵππον ἐν χαλαρῷ μὲν τῷ χαλινῷ ἵπ-
 πεύειν, ἄνω δὲ τὸν ἀνχένα διαίρειν, ἀπὸ δὲ τῆς κε-
 φαλῆς κυρτοῦσθαι, οὕτως ἂν ἀπεργάζοιτο ποιεῖν τὸν
 ἵππον οἴοισπερ καὶ αὐτὸς ἤδεται τε καὶ ἀγάλλεται.
 τεκμήριον δὲ ὅτι τούτοις ἤδεται· ὅταν γὰρ λυθεὶς θῆῃ 4
 παρ' ἵππους, μάλιστα δὲ ὅταν παρὰ θηλείας, τότε
 αἶρει τε τὸν ἀνχένα ἀνωτάτω καὶ κυρτοῖ μάλιστα τὴν
 κεφαλὴν γοργούμενος, καὶ τὰ μὲν σκέλη ὑγρὰ μετεω-
 ρίζει, τὴν δὲ οὐρὰν ἄνω ἀνατείνει. ὅταν οὖν τις αὐ- 5
 τὸν εἰς ταῦτα προάγῃ ἄπερ αὐτὸς σχηματοποιεῖται ὅταν
 μάλιστα καλλωπίζεται, οὕτως ἠδόμενόν τε τῇ ἵππα-
 σία καὶ μεγαλοπρεπῇ καὶ γοργὸν καὶ περίβλεπτον ἀπο-
 φαίνει τὸν ἵππον. ὡς οὖν ἠγούμεθα ταῦτ' ἂν ἀπεργα-
 σθῆναι νῦν αὖ πειρασόμεθα διηγείσθαι. πρῶτον μὲν 6
 τοίνυν χρὴ οὐ μείον δυοῖν χαλινοῖν κεκτῆσθαι. τού-
 των δὲ ἕστω ὁ μὲν λεῖος, τοὺς τροχοὺς εὐμεγέθεις
 ἔχων, ὁ δὲ ἕτερος τοὺς μὲν τροχοὺς καὶ βαρεῖς καὶ
 ταπεινούς, τοὺς δ' ἐρίνους ὀξεῖς, ἵνα ὁπόταν μὲν
 τοῦτον λάβῃ, ἀσχάλλων τῇ τραχύτητι διὰ τοῦτο ἀφίῃ,
 ὅταν δὲ τὸν λεῖον μεταλάβῃ, τῇ μὲν λειότητι αὐτοῦ
 ἠσθῆ, ἃ δὲ ὑπὸ τοῦ τραχέος παιδευθῆ, ταῦτα καὶ ἐν
 τῷ λείῳ ποιῆ. ἦν δ' αὖ καταφρονήσας τῆς λειότητος 7
 θαμινὰ ἀπερείδηται ἐν αὐτῷ, τούτου ἕνεκα τοὺς τρο-
 χοὺς μεγάλους τῷ λείῳ προστίθεμεν ἵνα χάσκειν ἀναγ-
 καζόμενος ὑπ' αὐτῶν ἀφίῃ τὸ στόμιον. οἶόν τε δὲ καὶ
 τον τραχὺν παντοδαπὸν ποιεῖν καὶ κατειλοῦντα καὶ

- 8 κατατείνοντα. ὅποιοι δ' ἂν ὦσι χαλινοί, πάντες ὑγροὶ ἔστωσαν. τὸν μὲν γὰρ σκληρόν, ὅπῃ ἂν ὁ ἵππος λάβῃ, ὅλον ἔχει πρὸς ταῖς γνάθοις· ὥσπερ καὶ ὀβελίσκον,
- 9 ὀπόθεν ἂν τις λάβῃ, ὅλον αἶρει. ὁ δ' ἕτερος ὥσπερ ἢ ἄλυσις ποιεῖ· ὁ γὰρ ἂν ἔχη τις αὐτοῦ, τοῦτο μόνον ἀκαμπτον μένει, τὸ δὲ ἄλλο ἀπήρηται. τὸ δὲ φεῦγον ἐν τῷ στόματι αἰεὶ θηρεύων ἀφήσιν ἀπὸ τῶν γνάθων τὸ στόμιον· τούτου ἕνεκα καὶ οἱ κατὰ μέσον ἐκ τῶν ἀξόνων δακτύλιοι κρεμάννυνται, ὅπως τούτους διώκων τῇ τε γλώττῃ καὶ τοῖς ὀδοῦσιν ἀμελῆ τοῦ ἀναλαμ-
- 10 βάνειν πρὸς τὰς γνάθους τὸν χαλινόν. εἰ δέ τις ἀγνοεῖ τί τὸ ὑγρὸν τοῦ χαλινοῦ καὶ τί τὸ σκληρόν, γράψομεν καὶ τοῦτο. ὑγρὸν μὲν γὰρ ἔστιν ὅταν οἱ ἄξονες εὐρείας καὶ λείας ἔχωσι τὰς συμβολὰς ὥστε ῥαδίως κάμπτεσθαι, καὶ πάντα δὲ ὀπόσα περιτίθεται περὶ τοὺς ἄξονας ἢν εὐρύστομα ἢ καὶ μὴ σύμπυκνα, ὑγρότερα
- 11 ἔστιν. ἢν δὲ χαλεπῶς ἕκαστα τοῦ χαλινοῦ διατρέχῃ καὶ συνθῆῃ, τοῦτ' ἔστι σκληρόν εἶναι. ὁποῖος δ' ἂν τις ἢ, τούτῳ τάδε γε πάντα ταῦτα ποιητέον, ἢνπερ γε βούληται ἀποδειξασθαι τὸν ἵππον οἶονπερ εἴρηται.
- 12 ἀνακρουστέον μὲν τὸ στόμα τοῦ ἵππου οὔτε ἄγαν χαλεπῶς ὥστε ἐκνεύειν, οὔτε ἄγαν ἠσυχῶς ὡς μὴ αἰσθάνεσθαι. ἐπειδὴν δὲ ἀνακρουόμενος αἶρη τὸν ἀνχένα, δοτέον εὐθύς τὸν χαλινόν. καὶ τᾶλλα δὲ δεῖ, ὥσπερ οὐ πανόμεθα λέγοντες, ἐν ᾧ ἂν καλῶς ὑπηρετῇ, χαρί-
- 13 ζεσθαι τῷ ἵππῳ. καὶ ὅταν δ' αἰσθηται ἠδόμενον τὸν ἵππον τῇ τε ὑψηλαυχενίᾳ καὶ τῇ χαλαρότητι, ἐν τούτῳ οὐδὲν δεῖ χαλεπὸν προσφέρειν ὡς πονεῖν ἀναγκάζοντα, ἀλλὰ θωπεύειν ὡς παύσασθαι βουλόμενον· οὔτῳ γὰρ μάλιστα θαρρῶν πρόεισιν εἰς τὴν ταχεῖαν ἵππασίαν.
- 14 ὡς δὲ καὶ τῷ ταχὺ θεῖν ἵππος ἠδεται τεκμήριον· ἐκφυγῶν γὰρ οὐδεὶς βᾶδην πορεύεται, ἀλλὰ θεῖ. τούτῳ

γὰρ πέφυκεν ἡδεσθαι, ἣν μή τις πλείω τοῦ καιροῦ
 θεῖν ἀναγκάζῃ· ὑπερβάλλον δὲ τὸν καιρὸν οὐδὲν τῶν
 πάντων ἡδὺ οὔτε ἵππῳ οὔτε ἀνθρώπῳ. ὅταν γε μὴν 15
 εἰς τὸ ἱππάξεσθαι μετὰ τοῦ κυδρουῦ ἀφιγμένος ἦ, εἰδι-
 σμένος μὲν δῆπου ἡμῖν ἦν ἐν τῇ πρώτῃ ἱππασίᾳ ἐκ τῶν
 στροφῶν εἰς τὸ θᾶπτον ὀρμαῖσθαι. ἦν δέ τις τοῦτο
 [μὲν] μεμαθηκότος αὐτοῦ ἅμα ἀντιλαμβάνηται τε τῷ
 χαλινῷ καὶ σημήνῃ τῶν ὀρμητηρίων τι, οὕτως ὑπὸ
 μὲν τοῦ χαλινοῦ πιεσθεῖς, ὑπὸ δὲ τοῦ ὀρμᾶν σημαν-
 θῆναι ἐγείρεται, καὶ προβάλλεται μὲν τὰ στέρνα, αἶρει
 δὲ ἀνωτέρω τὰ σκέλη ὀρμιζόμενος, οὐ μέντοι ὑγρά γε·
 οὐ γὰρ μάλα ὅταν λυπῶνται ὑγροῖς τοῖς σκέλεσιν ἵπποι
 χροῶνται. ἦν δέ τις οὕτως ἀνεξωπυρημένῳ αὐτῷ δῶ 16
 τὸν χαλινόν, ἐνταῦθα ὑφ' ἡδονῆς τῷ διὰ τὴν χαλα-
 ρότητα τοῦ στομίου λελύσθαι νομίζειν, κυδρωῖ μὲν τῷ
 σχήματι, ὑγροῖν δὲ τοῖν σκελοῖν γαυριώμενος φέρεται,
 παντάπασιν ἐκμιμούμενος τὸν πρὸς ἵππους καλλωπι-
 σμόν. καὶ οἱ θεώμενοι τὸν ἵππον τοιοῦτον ἀποκαλοῦ- 17
 σιν ἐλευθέριόν τε καὶ ἐτελουργόν καὶ ἱππαστήν καὶ
 θυμοειδῆ καὶ σοβαρόν καὶ ἅμα ἡδύν τε καὶ γοργόν
 ἰδεῖν. καὶ ταῦτα μὲν δὴ, ἦν τούτων τις ἐπιθυμήσῃ,
 μέχρι τούτων ἡμῖν γεγράφθω.

Ἦν δέ τις ἄρα βουληθῆ καὶ πομπικῷ καὶ μετεώρῳ XI
 καὶ λαμπρῷ ἵππῳ χρῆσασθαι, οὐ μάλα μὲν τὰ τοιαῦτα
 ἐκ παντὸς ἵππου γίννεται, ἀλλὰ δεῖ ὑπάρξαι αὐτῷ
 καὶ τὴν ψυχὴν μεγαλόφρονα καὶ τὸ σῶμα εὖρωστος.
 οὐ μέντοι ὅ γε οἴονται τινες τὸν τὰ σκέλη ὑγρά ἔχοντα 2
 καὶ τὸ σῶμα αἶρειν δυνήσεσθαι, οὐχ οὕτως ἔχει· ἀλλὰ
 μᾶλλον ὃς ἂν τὴν ὀσφῦν ὑγράν τε καὶ βραχεῖαν καὶ
 ἰσχυρὰν ἔχῃ, καὶ οὐ τὴν κατ' οὐρὰν λέγομεν, ἀλλ' ἣ
 πέφυκε μεταξὺ τῶν τε πλευρῶν καὶ τῶν ἰσχύων κατὰ
 τὸν κενεῶνα, οὗτος δυνήσεται πόρρω ὑποτιθέναι τὰ

3 ὀπίσθια σκέλη ὑπὸ τὰ ἐμπρόσθια. ἦν οὖν τις ὑπο-
 τιθέντος αὐτοῦ ἀνακρούη τῷ χαλινῷ, ὀκλάζει μὲν τὰ
 ὀπίσθια ἐν τοῖς ἀστραγάλοις, αἶρει δὲ τὸ πρόσθεν
 σῶμα, ὥστε τοῖς ἐξ ἐναντίας φαίνεσθαι τὴν γαστέρα
 καὶ τὰ αἰδοῖα. δεῖ δὲ καὶ ὅταν ταῦτα ποιῇ διδόναι
 αὐτῷ τὸν χαλινόν, ὅπως τὰ κάλλιστα ἵππου ἐκῶν τε
 4 ποιῇ καὶ δοκῇ τοῖς ὀρωσιν. εἰσὶ μέντοι οἱ καὶ ταῦτα
 διδάσκουσιν οἱ μὲν ῥάβδῳ ὑπὸ τοὺς ἀστραγάλους
 κρούοντες, οἱ δὲ καὶ βακτηρίᾳ παρατρέχοντά τινα κε-
 5 λεύοντες ὑπὸ τὰς μηριαίας παίειν. ἡμεῖς γε μέντοι
 τὸ κράτιστον τῶν διδασκαλίων νομίζομεν, ὥσπερ ἀεὶ
 λέγομεν, ἦν ἐν παντὶ παρέπεται τὸ ἐν ᾧ ἂν ποιήσῃ τῷ
 ἀναβάτῃ κατὰ γνώμην τυγχάνειν ῥαστώνης παρ' αὐ-
 6 τοῦ. ἂ μὲν γὰρ ὁ ἵππος ἀναγκαζόμενος ποιεῖ, ὥσπερ
 καὶ Σίμων λέγει, οὔτ' ἐπίσταται οὔτε καλὰ ἔστιν, οὐ-
 δὲν μᾶλλον ἢ εἴ τις ὀρχηστὴν μαστιγῶν καὶ κεντροῖζοι·
 πολὺ γὰρ ἂν πλείω ἀσχημονοίῃ ἢ καλὰ ποιοίῃ ὁ τοι-
 αῦτα πάσχων καὶ ἵππος καὶ ἄνθρωπος. ἀλλὰ δεῖ ὑπὸ
 σημείων ἐκόντα πάντα τὰ κάλλιστα καὶ λαμπρότατα
 7 ἐπιδείκνυσθαι. ἦν δὲ καὶ ὅταν μὲν ἱππάξῃται μέχρι
 πολλοῦ ἰδρωστος ἐλαύνηται, ὅταν δὲ καλῶς μετεωρίζῃ
 ἑαυτόν, ταχύ τε καταβαίνηται καὶ ἀποχαλινῶται, εὖ
 8 ἐπὶ τῶν τοιούτων δὲ ἤδη ἱππαζόμενοι ἵππων καὶ θεοὶ
 καὶ ἥρωες γράφονται, καὶ ἄνδρες οἱ καλῶς χρώμενοι
 9 αὐτοῖς μεγαλοπρεπεῖς φαίνονται. οὕτω δὲ καὶ ἔστιν
 ὁ μετεωρίζων ἑαυτόν ἵππος σφόδρα ἢ καλὸν ἢ θαυμα-
 στὸν ἢ ἀγαστὸν ὡς πάντων τῶν ὀρώντων καὶ νέων καὶ
 γεραιτέρων τὰ ὄμματα κατέχει. οὐδεὶς γοῦν οὔτε ἀπο-
 λείπει αὐτόν οὔτε ἀπαγορεύει θεώμενος ἔστ' ἂν περ
 10 ἐπιδεικνύηται τὴν λαμπρότητα. ἦν γε μὴν ποτε συμβῆ
 τινι τῶν τοιοῦτον ἵππον κεκτημένων ἢ φυλαρχῆσαι ἢ

ἵππαρχῆσαι, οὐ δεῖ αὐτὸν τοῦτο σπουδάξαι ὅπως αὐ-
 τὸς μόνος λαμπρὸς ἔσται, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅπως
 ὅλον τὸ ἐπόμενον ἀξιοθέατον φανεῖται. ἦν μὲν οὖν 11
 ἡγήται, ὡς μάλιστα ἐπαινοῦσι τοὺς τοιοῦτους ἵππους,
 ὃς ἂν ἀνωτάτω αἰρόμενος καὶ πυκνότατα τὸ σῶμα βρα-
 χύτατον προβαίνει, δῆλον ὅτι καὶ βάδην ἔποιנט' ἂν
 οἱ ἄλλοι ἵπποι αὐτῷ. ἐκ δὲ ταύτης τῆς ὄψεως τί ἂν
 καὶ λαμπρὸν γένοιτ' ἂν; ἦν δὲ ἐξεγείρας τὸν ἵππον 12
 ἡγῆ μήτε τῷ ἄγαν τάχει μήτε τῷ ἄγαν βράδει, ὡς δ'
 εὐθυμότατοι ἵπποι καὶ γοργότατοι καὶ πονεῖν εὐσχη-
 μονέστατοι γίνονται, ἔαν ἡγῆ αὐτοῖς οὕτως, ἀθρόος
 μὲν ὁ τύπος, ἀθρόον δὲ τὸ φρύαγμα καὶ τὸ φύσημα
 τῶν ἵππων [συμπαρέσειτο], ὥστε οὐ μόνον αὐτὸς ἀλλὰ
 καὶ πάντες ὅσοι συμπαρεπόμενοι ἀξιοθέατοι ἂν φαί-
 νοιντο. ἦν γε μέντοι τις καλῶς ἵππωνήση, τρέφη δὲ 13
 ὡς πόνους δύνασθαι ὑποφέρειν, ὀρθῶς δὲ χρῆται καὶ
 ἐν τοῖς πρὸς πόλεμον μελετήμασι καὶ ἐν ταῖς πρὸς ἐπί-
 δεξιῖν ἵππασίαις καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἀγωνίσμασι, τί
 ἔτι ἐμποδῶν τούτῳ μὴ οὐχὶ πλείονός τε ἀξίους ἵππους
 ποιεῖν οὐς ἂν παραλαμβάνη, καὶ εὐδοκίμους μὲν ἵπ-
 πους ἔχειν, εὐδοκιμεῖν δὲ αὐτὸν ἐν τῇ ἵππικῇ, ἦν μὴ
 τι δαιμόνιον κωλύη;

Γράψαι δὲ βουλόμεθα καὶ ὡς δεῖ ὠπλίσθαι τὸν XII.
 μέλλοντα ἐφ' ἵππου κινδυνεύειν. πρῶτον μὲν τοίνυν
 φαιμέν χρῆναι τὸν θώρακα πρὸς τὸ σῶμα πεποιησθαι,
 ὅτι τὸν μὲν καλῶς ἀρμόζοντα ὅλον φέρει τὸ σῶμα, τὸν
 δὲ ἄγαν χαλαρὸν οἱ ὦμοι μόνον φέρουσιν, ὃ γε μὴν
 λίαν στενὸς δεσμὸς οὐχ ὄπλον ἐστίν. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ 2
 αὐχὴν ἐστὶ τῶν καιριῶν, φαιμέν χρῆναι καὶ τούτῳ ἐξ
 αὐτοῦ τοῦ θώρακος ὁμοίον τῷ αὐχένι στέγασμα πε-
 ποιῆσθαι. τοῦτο γὰρ ἅμα κόσμον τε παρέξει, καὶ ἦν
 οἶον δεῖ εἰργασμένον ἦ, δέξεται ὅταν βούληται τῷ

- 3 ἀναβάτη τὸ πρόσωπον μέχρι τῆς ῥινός. κράνος γε μὴν κράτιστον εἶναι νομίζομεν τὸ βοιωτιουργές· τοῦτο γὰρ αὖ στεγάζει μάλιστα πάντα τὰ ὑπερέχοντα τοῦ θώρακος, ὁρᾶν δὲ οὐ κωλύει. ὁ δ' αὖ θώραξ οὕτως εἰργάσθω ὥς μὴ κωλύῃ μήτε καθίζειν μήτ' ἐπικύπτειν.
- 4 περὶ δὲ τὸ ἦτρον καὶ τὰ αἰδοῖα καὶ τὰ κύκλω αἰ πτέρυγες τοιαῦται καὶ τοσαῦται ἔστωσαν ὥστε στέγειν τὰ
- 5 μέλη. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀριστερὰ χεὶρ ἦν τι πάθη, καταλύει τὸν ἵππεά, καὶ ταύτῃ ἐπαινοῦμεν τὸ εὖρημένον ὄπλον τὴν χεῖρα καλουμένην. τὸν τε γὰρ ὤμου σκεπάζει καὶ τὸν βραχίονα καὶ τὸν πῆχυν καὶ τὸ ἐχόμενον τῶν ἡνιωῶν, καὶ ἐκτείνεται δὲ καὶ συγκάμπτεται· πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὸ διαλείπον τοῦ θώρακος ὑπὸ τῇ μα-
- 6 σχάλῃ καλύπτει. τὴν γε μὴν δεξιὰν ἐπαίρειν δεῖ, ἣν τε ἀκοντίσαι ἦν τε πατάξαι βουληθῆ. τοῦ μὲν οὖν θώρακος τὸ κωλύον ταύτῃ ἀφαιρετέον· ἀντὶ δὲ τούτου πτέρυγες ἐν τοῖς γιγγλύμοις προσθεταί, ὅταν μὲν διαίρηται, ὁμοίως ἀναπτύσσονται· ὅταν δὲ καταίρηται,
- 7 ἐπικλείονται. τῷ γε μὴν βραχίονι τὸ ὥσπερ κνημὶς παρατιθέμενον ἀρκεῖν βέλτιον ἡμῶν δοκεῖ εἶναι ἢ συνδεθὲν ὄπλω. τὸ γε μὴν ψιλούμενον αἰρομένης τῆς δεξιᾶς στεγαστέον ἐγγὺς τοῦ θώρακος ἢ μοσχέϊω ἢ χαλκείω· εἰ δὲ μή, ἐν τῷ ἐπικαιροτάτῳ ἀφύλακτου
- 8 ἔσται. ἐπεὶ περὶ δέ, ἦν τι πάσχη ὁ ἵππος, ἐν παντὶ κινδύνῳ καὶ ὁ ἀναβάτης γίγνεται, ὀπλιζέειν δεῖ καὶ τὸν ἵππον προμετωπιδίῳ καὶ προστερονιδίῳ καὶ παραμηριδίῳ· ταῦτα γὰρ ἅμα καὶ τῷ ἀμβάτῃ παραμηριδία γίγνεται. πάντων δὲ μάλιστα τοῦ ἵππου τὸν κενεῶνα δεῖ σκεπάξαι· καιριώτατον γὰρ ὃν καὶ ἀφανρότατόν ἐστι· δυνατὸν δὲ σὺν τῷ ἐφιππίῳ αὐτὸν σκεπάσαι.
- 9 χροῇ δὲ καὶ τὸ ἔποχον τοιοῦτον ἐρράφθαι ὥς ἀσφαλέστερόν τε τὸν ἵππεά καθῆσθαι καὶ τὴν ἔδραν τοῦ ἵππου

μη σίνεσθαι. καὶ τὰ μὲν δὴ ἄλλα [τοῦ ἵππου] οὕτω
καὶ ὁ ἵππος καὶ ὁ ἱππεὺς ὀπλισμένοι ἂν εἶεν. κνήμαι 10
δὲ καὶ πόδες ὑπερέχοιεν μὲν ἂν εἰκότως τῶν παραμηρι-
δίῳ, ὀπλισθεῖη δὲ καὶ ταῦτα, εἰ ἐμβάται γένοιτο
σκύτους, ἐξ οἴουπερ αἱ κρηπίδες ποιοῦνται· οὕτω γὰρ
ἂν ἅμα ὄπλον τε κνήμαις καὶ ποσὶν ὑποδήματ' ἂν εἶη.
ὥς μὲν δὴ μὴ βλάπτεσθαι θεῶν ἴλεων ὄντων ταῦτα 11
ὄπλα. ὥς δὲ τοὺς ἐναντίους βλάπτειν, μάχαιραν μὲν
μᾶλλον ἢ ξίφος ἐπαινοῦμεν· ἐφ' ὑψηλοῦ γὰρ ὄντι τῷ
ἱππεὶ κοπίδος μᾶλλον ἢ πληγῇ ἢ ξίφους ἀρκέσει. ἀντί 12
γε μὴν δόρατος καμακίνου, ἐπειδὴ καὶ ἀσθενὲς καὶ
δύσφορόν ἐστι, τὰ κρανεῖνα δύο παλτὰ μᾶλλον ἐπαι-
νοῦμεν. καὶ γὰρ ἐξαφεῖναι τὸ ἕτερον ἔδυνατόν τῳ ἐπι-
σταμένῳ, καὶ τῳ λειπομένῳ οἷόν τε χρῆσθαι καὶ εἰς τὸ
ἀντίον καὶ εἰς τὰ πλάγια καὶ εἰς τοῦμπροσθεν· καὶ ἅμα
ἰσχυρότερα τε τοῦ δόρατος καὶ εὐφορώτερα ἐστίν.

Ἀκόντισμά γε μὴν τὸ μακρότατον ἐπαινοῦμεν· 13
καὶ γὰρ ἀποστρέφαι καὶ μεταλαβεῖν παλτὸν οὕτω μᾶλ-
λον ὁ χρόνος ἐγχωρεῖ. γράψομεν δὲ ἐν βραχεῖ καὶ ὥς
ἂν τις κράτιστα ἀκοντίζοι. ἦν γὰρ προβαλλόμενος
μὲν τὰ ἀριστερά, ἐπανάγων δὲ τὰ δεξιὰ, ἐξανιστάμενος
δ' ἐκ τῶν μηρῶν, μικρὸν ἐπανακύπτουσαν τὴν λόγχην
ἀφῆ, οὕτω σφοδρότατόν τε καὶ μακρότατον οἴσεται
τὸ ἀκόντιον, εὐστοχώτατον μέντοι, ἐὰν κατὰ τὸν σκο-
πὸν ἀφιεμένη αἰεὶ ὄρα ἢ λόγχη. καὶ ταῦτα μὲν δὴ 14
ἰδιώτη καὶ ὑπομνήματα καὶ μαθήματα καὶ μελετήματα
γεγράφθω ἡμῖν. ἃ δὲ ἱππάρχῳ προσῆκεν εἰδέναι τε
καὶ πράττειν ἐν ἑτέρῳ λόγῳ δεδήλωται.

ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ.

1. **Τ**ὸ μὲν εὖρημα θεῶν, Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος, ἄγραι καὶ κύνες· ἔδοσαν δὲ καὶ ἐτίμησαν τούτῳ Χείρωνα διὰ δικαιοσύνην. ὁ δὲ λαβὼν ἐχάρη τῷ δώρῳ καὶ ἐχοῆτο· καὶ ἐγένοντο αὐτῷ μαθηταὶ κυνηγεσίῳ τε καὶ ἐτέρῳ καλῶν Κέφαλος, Ἀσκληπιός, Μελανίων, Νέστωρ, Ἀμφιάραος, Πηλεὺς, Τελαμών, Μελέαγρος, Θησεύς, Ἰππόλυτος, Παλαμήδης, Ὀδυσσεύς, Μενεσθεύς, Διομήδης, Κάστωρ, Πολυδεύκης, Μαχάων, Ποδαλείριος, Ἀντίλοχος, Αἰνείας, Ἀχιλλεύς, ὧν κατὰ 3 χρόνον ἕκαστος ὑπὸ θεῶν ἐτιμήθη. θαυμάζετω δὲ μηδεὶς ὅτι οἱ πολλοὶ αὐτῶν ἀρέσκοντες θεοῖς ὅμως ἐτελεύτησαν· τοῦτο μὲν γὰρ ἡ φύσις· ἀλλ' οἱ ἔπαινοι αὐτῶν μεγάλοι ἐγένοντο· μηδὲ ὅτι οὐ καὶ αἱ αὐταὶ 4 ἡλικίαι· ὁ γὰρ Χείρωνος βίος πᾶσιν ἐξήρκει. Ζεὺς γὰρ καὶ Χείρων ἀδελφοὶ πατρὸς μὲν τοῦ αὐτοῦ, μητρὸς δὲ ὁ μὲν Ῥέας, ὁ δὲ Ναΐδος νύμφης· ὥστε ἐγερόναι μὲν πρότερος τούτων, ἐτελεύτησε δὲ ὕστερον ἢ 5 [ὥς] Ἀχιλλέα ἐπαίδευσεν. ἐκ δὲ τῆς ἐπιμελείας τῆς τῶν κυνῶν καὶ κυνηγεσίῳ καὶ ἐκ τῆς ἄλλης παιδείας πολὺ διενεγκόντες κατὰ τὴν ἀρετὴν ἐθανμάσθησαν. 6 Κέφαλος μὲν καὶ ὑπὸ θεᾶς ἠοπάσθη, Ἀσκληπιὸς δὲ μαιζόνων ἔτυχεν, ἀνιστάναι μὲν τεθνεῶτας, νοσοῦν-

τας δὲ ἰᾶσθαι· διὰ δὲ ταῦτα θεὸς ὡς παρ' ἀνθρώποις
 αἰμίμηστον κλέος ἔχει. Μελανίων δὲ τοσοῦτον ὑπερ- 7
 ἔσχε φιλοπονία ὥστε ὦν αὐτῷ ἀντερασταὶ ἐγένοντο
 οἱ ἄριστοι τῶν τότε μεγίστων γάμων μόνος ἔτυχεν
 Αταλάντης. Νέστορος δὲ προδιελήλυθεν ἡ ἀρετὴ
 τῶν Ἑλλήνων τὰς ἀκοάς, ὥστε εἰδόσιν ἂν λέγοιμι.
 Αμφιάραος δὲ ὅτε ἐπὶ Θήβας ἐστράτευσε πλεῖστον 8
 κτησάμενος ἔπαινον ἔτυχε παρὰ θεῶν ἀεὶ ζῶν τιμᾶ-
 σθαι. Πηλεὺς δ' ἐπιθυμίαν παρέσχε καὶ θεοῖς δοῦ-
 ναί τε Θέτιν αὐτῷ καὶ τὸν γάμον παρὰ Χείρωνι ὑμνῆ-
 σαι. Τελαμῶν δὲ τοσοῦτος ἐγένετο ὥστε ἐκ μὲν πόλεως 9
 τῆς μεγίστης ἦν αὐτὸς ἐβούλετο γῆμαι Περίβοιαν τὴν
 Ἀλκίθου· ὅτε δὲ ὁ πρῶτος τῶν Ἑλλήνων ἐδίδου τὰ
 ἀριστεῖα Ἡρακλῆς ὁ Διός, ἐλὼν Τροίαν, Ἡσιόνην
 αὐτῷ ἔδωκεν. Μελέαγρος δὲ τὰς μὲν τιμὰς ὡς ἔλαβε 10
 φανεραί· πατρὸς δ' ἐν γῆρα ἐπιλανθανομένου τῆς
 θεοῦ οὐχ αὐτοῦ αἰτίαις ἐδυστύχησε. Θησεὺς δὲ τοὺς
 μὲν τῆς Ἑλλάδος ἐχθροὺς πάσης μόνος ἀπώλεσε· τὴν
 δ' αὐτοῦ πατρίδα πολλῶ μείζω ποιήσας ἔτι καὶ νῦν
 θαναμάζεται. Ἰππόλυτος δὲ ὑπὸ μὲν τῆς Ἀρτέμιδος 11
 ἐτιμᾶτο καὶ ἐν λόγοις ἦν, σωφροσύνη δὲ καὶ ὀσιότητι
 μακαρισθεὶς ἐτελεύτησε. Παλαμήδης δὲ ἕως μὲν ἦν
 πολὺ τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ ὑπερέσχε σοφία, ἀποθανῶν δὲ
 ἀδίκως τοσαύτης ἔτυχε τιμωρίας ὑπὸ θεῶν ὄσης οὐδεὶς
 ἄλλος ἀνθρώπων. ἐτελεύτησε δὲ οὐχ ὑφ' ὦν οἴονται
 τινες· οὐ γὰρ ἂν ἦν ὁ μὲν σχεδόν τι ἄριστος, ὁ δὲ
 ὅμοιος ἀγαθοῖς· κακοὶ δὲ ἔπραξαν τὸ ἔργον. Μενε- 12
 σθεὺς δὲ ἐκ τῆς ἐπιμελείας τῆς [ἐκ] τῶν κυνηγεσίων
 τοσοῦτον ὑπερέβαλε φιλοπονία ὥστε ὁμολογεῖν τοὺς
 τῶν Ἑλλήνων πρῶτους ὑστέρους εἶναι τὰ εἰς τὸν πό-
 λεμον ἐκείνου πλὴν Νέστορος· καὶ οὗτος οὐ προέχειν
 λέγεται, ἀλλὰ ἐρίζειν. Ὀδυσσεὺς δὲ καὶ Διομήδης 13

- λαμπροὶ μὲν καὶ καθ' ἕναστον, τὸ δὲ ὅλον αἵτιοι Τροίαν ἀλώσιν. Κάστρω δὲ καὶ Πολυδεύκης ὅσα ἐπεδείξαντο ἐν τῇ Ἑλλάδι τῶν παρὰ Χείρωνος διὰ τὸ
- 14 ἀξίωμα τὸ ἐκ τούτων ἀθάνατοί εἰσι. Μαχάων δὲ καὶ Ποδαλείριος παιδευθέντες τὰ αὐτὰ πάντα ἐγένοντο καὶ τέχνας καὶ λόγους καὶ πολέμους ἀγαθοί. Ἀντίλοχος δὲ τοῦ πατρὸς ὑπεραποθανῶν τοσαύτης ἔτυχεν εὐκλείας ὥστε μόνος φιλοπάτωρ παρὰ τοῖς
- 15 Ἑλλησιν ἀναγορευθῆναι. Αἰνεῖας δὲ σώσας μὲν τοὺς πατρώους καὶ μητρῶους θεούς, σώσας δὲ καὶ αὐτὸν τὸν πατέρα, δόξαν εὐσεβείας ἐξηνέγκατο ὥστε καὶ οἱ πολέμιοι μόνῳ ἐκείνῳ ὦν ἐκράτησαν ἐν Τροίᾳ ἔδοσαν
- 16 μὴ συληθῆναι. Ἀχιλλεύς δ' ἐν ταύτῃ τῇ παιδείᾳ τραφεῖς οὕτω καλὰ καὶ μεγάλα μνημεῖα παρέδωκεν ὥστε οὔτε λέγων οὔτε ἀκούων περὶ ἐκείνου οὐδεὶς ἀπαγο-
- 17 ρεύει. οὗτοι τοιοῦτοι ἐγένοντο ἐκ τῆς ἐπιμελείας τῆς παρὰ Χείρωνος, ὧν οἱ μὲν ἀγαθοὶ ἔτι καὶ νῦν ἐρῶσιν, οἱ δὲ κακοὶ φθονοῦσιν, ὥστ' ἐν μὲν τῇ Ἑλλάδι εἴ τω συμφορᾷ ἐγίνοντο ἢ πόλει ἢ βασιλεῖ, ἔλυνοντο αὐτούς· εἰ δὲ πρὸς τοὺς βαρβάρους πάντας πάσῃ τῇ Ἑλλάδι νεῖκος ἢ πόλεμος, διὰ τούτους οἱ Ἕλληνες ἐκράτουν, ὥστε ἀνίκητον τὴν Ἑλλάδα παρασχεῖν.
- 18 Ἐγὼ μὲν οὖν παραινῶ τοῖς νέοις μὴ καταφρονεῖν κυνηγεσίων μηδὲ τῆς ἄλλης παιδείας· ἐκ τούτων γὰρ γίνονται τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἀγαθοί, εἰς τε τὰ ἄλλα ἐξ ὧν ἀνάγκη καλῶς νοεῖν καὶ λέγειν καὶ πράττειν.
- II. πρῶτον μὲν οὖν χρὴ ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἐπιτήδευμα τὸ τῶν κυνηγεσίων τὸν ἤδη ἐκ παιδὸς ἀλλάττοντα τὴν ἡλικίαν, εἶτα δὲ καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα παιδεύματα, τὸν μὲν ἔχοντα σκεψάμενον τὴν οὐσίαν· ὧ μὲν ἔστιν ἱκανή, ἀξίως τῆς αὐτοῦ ὠφελείας, ὧ δὲ μὴ ἔστιν, ἀλλ' οὖν τὴν γε προθυμίαν παρεχέσθω μηδὲν ἐλλείπων τῆς ἐαυ-

τοῦ δυνάμεως. ὅσα δὲ καὶ οἷα δεῖ παρεσκευασμένον 2
 ἐλθεῖν ἐπ' αὐτὸ φράσω καὶ αὐτὰ καὶ τὴν ἐπιστήμην
 ἐκάστου, ἵνα προειδῶς ἐγχειρῇ τῷ ἔργῳ. καὶ μηδεὶς
 αὐτὰ φαῦλα νομισάτω εἶναι· ἄνευ γὰρ δὴ τούτων οὐκ
 ἂν εἶη πράξις. χρηὴ δὲ τὸν μὲν ἄρκυωρὸν εἶναι ἐπι- 3
 θυμοῦντα τοῦ ἔργου καὶ τὴν φωνὴν Ἑλληνα, τὴν δὲ
 ἡλικίαν περὶ ἔτη εἴκοσι, τὸ δὲ εἶδος ἐλαφρόν, ἰσχυ-
 ρόν, ψυχὴν δὲ ἱκανόν, ἵνα τῶν πόνων τούτοις κρατῶν
 χαίρῃ τῷ ἔργῳ. τὰς δὲ ἄρκυς Φασιανοῦ ἢ Καρχηδο- 4
 νίου λεπτοῦ λίνου καὶ τὰ ἐνόδια καὶ τὰ δίκτυα. ἔστω-
 σαν δὲ αἱ μὲν ἄρκυς ἐννεάλινοι [ἐκ τριῶν τόνων,
 ἕκαστος δὲ τόνος ἐκ τριῶν λίνων], τὸ δὲ μέγεθος πεν-
 τασπίθαμοι, διπάλαιστοι δὲ τοὺς βρόχους, ὑφείσθω-
 σαν δὲ οἱ περιδρομοὶ ἀνάμματα, ἵνα εὐτροχοὶ ᾧσι, 5
 τὰ δὲ ἐνόδια δωδεκάλινα, τὰ δὲ δίκτυα ἐκκαιδεκάλινα,
 τὸ δὲ μέγεθος τὰ μὲν ἐνόδια διώρουγα, τετρώρουγα,
 πεντῶρουγα, τὰ δὲ δίκτυα δεκῶρουγα, εἰκοσῶρουγα,
 τριακοντῶρουγα· ἐὰν δὲ ἢ μείζω, δυσμεταχειρίστα
 ἔσται· ἀμφοτέρω δὲ τριακονθάμματα, καὶ τῶν βρό-
 χων τὸ διάστημα ἴσον ταῖς ἄρκυσιν. ἐν δὲ τοῖς ἄρκω- 6
 λενίοις τὰ μὲν ἐνόδια ἐχέτω μαστούς, τὰ δὲ δίκτυα
 δακτυλίους, τοὺς δὲ περιδρόμους ἀπὸ στροφείων. αἱ 7
 δὲ σχαλίδες τῶν μὲν ἀρκύων τὸ μῆκος δέκα παλαι-
 στῶν, ἔστωσαν δὲ καὶ ἐλάττους· αἱ μὲν ἄνισοι αὐτῶν
 ἐν τοῖς ἑτεροκλινέσι τῶν χωρίων, ἵν' ἴσα τὰ ὕψη ἐξέλ-
 ρωσιν, ἐν δὲ τοῖς ὀμαλέσιν αἱ ἴσαι· αὐταὶ δ' εὐπερί-
 σπαστοι, τὰ ἄκρα καὶ αὐταὶ λεῖαι· τῶν δὲ ἐνοδίων
 διπλάσιαι, αἱ δὲ τῶν δικτύων τὸ μὲν μέγεθος πεντα-
 σπίθαμοι, δικρᾶ ἔχουσαι μικρά, τὰ ἐντμήματα μὴ
 βαθέα· εὐπαγεῖς δὲ πᾶσαι καὶ μὴ ἀσύμμετροι τὰ πάχη
 πρὸς τὰ μήκη. τῷ δὲ πλήθει τῶν σχαλίδων οἷόν τέ 8
 ἔστι χοῆσθαι πρὸς τὰ δίκτυα πολλῶ καὶ ὀλίγῳ· ἐλάτ-

τονι μὲν, ἂν σφόδρα τείνηται ἐν τῇ στάσει· πλέονι δ',
 9 ἂν ἡσυχῇ. ἔστω δὲ καὶ ἐν ὅτῳ ἔσονται αἱ ἄρκυς καὶ
 τὰ δίκτυα ἐν ἑκατέροις κυνοῦχος μόσχειος καὶ τὰ δρέ-
 πανα, ἵνα ἢ τῆς ὕλης τέμνοντα φράττειν τὰ δεόμενα.

III. Τὰ δὲ γένη τῶν κυνῶν ἐστὶ διττά, αἱ μὲν καστό-
 ριαι, αἱ δὲ ἀλωπεκίδες. ἔχουσι δ' αἱ μὲν καστόριαι
 τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην ὅτι Κάστωρ ἡσθεὶς τῷ ἔργῳ
 μάλιστα αὐτὰς διεφύλαξεν· αἱ δ' ἀλωπεκίδες διότι ἐκ
 κυνῶν τε καὶ ἀλωπέκων ἐγένοντο· ἐν πολλῷ δὲ χρόνῳ
 2 συγκέκρται αὐτῶν ἡ φύσις. χείρους δὲ καὶ πλείους
 αἱ τοιαίδε, μικραὶ, γρυπαί, χαροποί, μυωποί, αἰ-
 σχραὶ, σκληραὶ, ἀσθενεῖς, ψιλαὶ, ὑψηλαὶ, ἀσύμμε-
 3 τροι, ἄψυχοι, ἄρρινες, οὐκ εὐποδες. αἱ μὲν οὖν μι-
 κραὶ πολλάκις ἐκ τῶν κυνηγεσίῳ ἀποστεροῦνται τῆς
 ἐργασίας διὰ τὸ μικρόν· αἱ δὲ γρυπαὶ ἄστομοι καὶ διὰ
 τοῦτο οὐ κατέχουσι τὸν λαγῶ· μυωποὶ δὲ καὶ χαροποὶ
 χεῖρω τὰ ὄμματα ἔχουσιν, ἄμορφοι δὲ καὶ αἰσχροὶ
 ὀρᾶσθαι· αἱ δὲ σκληραὶ τὰ εἶδη χαλεπῶς ἀπὸ τῶν κυ-
 νηγεσίῳ ἀπαλλάττουσι· πνεῖν δὲ ἀδύνατοι αἱ ἀσθε-
 νεῖς καὶ αἱ ψιλαὶ· καὶ αἱ ὑψηλαὶ μὲν καὶ ἀσύμμετροι
 ἀσύντακτα ἔχουσαι τὰ σώματα βαρέως διαφοιτῶσιν·
 αἱ ἄψυχοι δὲ λείπουσι τὰ ἔργα, καὶ ἀφίστανται τὸν
 ἥλιον ὑπὸ τὰς σκιὰς καὶ κατακλίνονται· αἱ δὲ ἄρρινοι
 μόλις καὶ ὀλιγάκις αἰσθάνονται τοῦ λαγῶ· αἱ δὲ ἄπο-
 δες οὐδ' ἔαν ὧσιν εὐψυχοὶ τοὺς πόρους δύνανται ἀνέ-
 χεσθαι, ἀλλ' ἀπαγορεύουσι διὰ τὸ ἄλγος τῶν ποδῶν.

4 Εἰσὶ δὲ καὶ τῆς ἰχνεύσεως πολλοὶ τρόποι ἐκ τῶν
 αὐτῶν κυνῶν· αἱ μὲν γὰρ ἐπειδὴν λάβωσι τὰ ἰχνη,
 πορεύονται ἀσῆμως ὥστε μὴ γιγνώσκεσθαι ὅτι ἰχνεύ-
 ουσιν, αἱ δὲ τὰ ὧτα μόνον διακινουῖσι, τὴν δὲ οὐ-
 ρὰν ἡσυχῇ ἔχουσιν, αἱ δὲ τὰ ὧτα μὲν ἀκίνητα ἔχου-
 5 σιν, ἄκρᾳ δὲ τῇ οὐρᾷ σείουσιν. ἄλλαι δὲ συνάγουσι

τὰ ὧτα καὶ ἐπισκυθροπάσασαι διὰ τοῦ ἰχνους σχάσα-
 σαι τὴν οὐρὰν καὶ φράξασαι διατρέχουσι· πολλαὶ δὲ
 τούτων μὲν οὐδὲν ποιοῦσι, μανικῶς δὲ περιφερόμεναι
 ὑλακτοῦσι περὶ τὰ ἰχνη, ὅτε εἰσπίπτουσιν εἰς αὐτά,
 ἀφρόνως καταπατοῦσαι τὰς αἰσθήσεις. εἰσὶ δ' αἱ κύ- 6
 κλοῖς πολλοῖς χρώμεναι καὶ πλάνοις ὑπολαμβάνουσαι
 ἐκ τοῦ πρόσθεν τὰ ἰχνη παραλείπουσι τὸν λαγῶ, ὁσά-
 κισ δ' ἐπιτρέχουσι τὰ ἰχνη, εἰκάξουσι, προορώμε-
 ναι δὲ τὸν λαγῶ ἀτρεμοῦσι καὶ οὐκ ἐπέρχονται πρὶν
 ἰδῶσιν ὑποκινουῦντα. ὅσαι δὲ τὰ τῶν ἄλλων κυνῶν 7
 εὐρήματα ἐν ταῖς ἰχνείαις καὶ μεταδρομαῖς προθέουσι
 θαμινὰ σκοποῦσαι, ἑαυταῖς ἀπίστως ἔχουσι· θρασεῖαι
 δ' αἱ οὐκ ἐῶσι τῶν συνεργῶν τὰς σοφὰς εἰς τὸ πρό-
 σθεν προῖεναι, ἀλλ' ἀνείργουσι θορυβοῦσαι· αἱ δὲ
 ἀσπαζόμεναι τὰ ψευδῆ καὶ ὑπερλαμπρυνόμεναι ἐφ'
 ὅτῳ ἂν τύχῃσι προάγουσι συνειδυῖαι ἑαυταῖς ὅτι ἐξα-
 πατῶσιν· αἱ δ' οὐκ εἰδυῖαι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι ταύταις·
 φαῦλαι δὲ αἱ οὐκ ἀπαλλαττόμεναι ἐκ τῶν τριμμῶν τὰ
 ὄρθα οὐ γινώσκουσαι. ὅσαι δὲ τῶν κυνῶν τὰ ἰχνη 8
 τὰ μὲν εὐναῖα ἀγνοοῦσι, τὰ δὲ δρομαῖα ταχὺ διατρέχου-
 σιν, οὐκ εἰσὶ γνήσiai· διώκουσι δὲ αἱ μὲν ἀρχόμεναι
 σφόδρα, διὰ δὲ μαλακίαν ἀνιάσιν, αἱ δὲ ὑποθέουσιν,
 εἶτα ἀμαρτάνουσιν, ἕτεραι δὲ ἀνοήτως ἐμπίπτουσαι εἰς
 τὰς ὁδοὺς ἀμαρτάνουσι τὸ ἀνήκουστον πολὺ ἔχουσαι.
 πολλαὶ δὲ τὰ διαγμάτα ἀφιεῖσαι ἐπανέρχονται διὰ τὸ 9
 μισόθηρον, πολλαὶ δὲ διὰ τὸ φιλάνθρωπον· αἱ δ' ἐκ
 τῶν ἰχνῶν κεκλαγγυῖαι ἐξαπατᾶν πειρῶνται ἀληθῆ τὰ
 ψευδῆ ποιούμεναι. εἰσὶ δ' αἱ τοῦτο μὲν οὐ ποιοῦσι, 10
 μεταξὺ δὲ θέουσαι ἂν ποθεν ἀκούσωσι κραυγῆς, κατα-
 λείπουσαι τὰ αὐτῶν ἔργα ἀπρονοήτως ἐπὶ τοῦτο φέ-
 ρονται· μεταθέουσι γὰρ αἱ μὲν ἀσαφῶς, αἱ δὲ πολὺ
 ὑπολαμβάνουσαι, δοξάζουσαι δὲ ἕτεραι· αἱ δὲ πεπλα-

σμένως, φθονερῶς δὲ ἄλλαι ἐκκνουῖσι παρὰ τὸ ἴχθος
 11 διὰ τέλους συμπαραφερόμεναι. τὰ μὲν οὖν πλεῖστα
 τούτων φύσει ἔχουσαι, τὰ δὲ ἡγμέναι ἀνεπισημόνως
 δύσχρηστοί εἰσιν· αἱ τοιαῦται μὲν οὖν κύνες ἀποτρέ-
 ψειαν ἂν τοὺς ἐπιθυμοῦντας κυνηγεσίων. οἷας δὲ δεῖ
 εἶναι τοῦ αὐτοῦ γένους τά τε εἶδη καὶ τὰ ἄλλα φράσω.

IV. Πρωῶτον μὲν οὖν χρῆ εἶναι μεγάλας, εἶτα ἐχούσας
 τὰς κεφαλὰς ἑλαφράς, σιμάς, ἄρθρώδεις, ἰνώδη τὰ
 κάτωθεν τῶν μετώπων, ὄμματα μετέωρα, μέλανα,
 λαμπρά, μέτωπα μεγάλα καὶ πλατέα, τὰς διακρίσεις
 βαθείας, ὄττα μακρὰ, λεπτά, ψιλὰ ὀπισθεν, τραχή-
 λους μακροῦς, ὑγρούς, περιφερεῖς, στήθη πλατέα,
 μὴ ἄσαρκα, ἀπὸ τῶν ὤμων τὰς ὤμοπλάτας διεστῶσας
 μικρόν, σκέλη τὰ πρόσθια μικρὰ, ὀρθά, στρογγύλα,
 στιφρά, τοὺς ἀγκῶνας ὀρθοῦς, πλευρὰς μὴ ἐπίπαν
 βαθείας, ἀλλ' εἰς τὸ πλάγιον παρηκούσας, ὀσφυῶς
 σαρκώδεις, τὰ μεγέθη μεταξὺ μακρῶν καὶ βραχέων,
 μήτε ὑγρὰς λίαν μήτε σκληρὰς, λαγόνους μεταξὺ μεγά-
 λων καὶ μικρῶν, ἰσχία στρογγύλα, ὀπισθεν σαρκώδη,
 ἄνωθεν δὲ μὴ συνδεδεμένα, ἔνδοθεν δὲ προσεσταλ-
 μένα, τὰ κάτωθεν τῶν κενεῶνων λαγαρὰ καὶ αὐτοὺς
 τοὺς κενεῶνας, οὐρὰς μακρὰς, ὀρθὰς, λιγυρὰς, μη-
 ριαίας σκληρὰς, ὑποκῶλια μακρὰ, περιφερῆ, εὐπαγῆ,
 σκέλη πολὺ μείζω τὰ ὀπισθεν τῶν ἔμπροσθεν, καὶ
 2 ἐπίρρικνα, πόδας περιφερεῖς. καὶ ἔαν ὧσι τοιαῦται
 αἱ κύνες, ἔσονται ἰσχυραὶ τὰ εἶδη, ἑλαφραὶ, σύμμε-
 τροί, ποδώκεις, καὶ ἀπὸ τῶν προσώπων φαιδραὶ καὶ
 3 εὐστόμοι. ἰχνευέτωσαν δ' ἐκ τῶν τριμμῶν ταχὺ ἀπαλ-
 λαττόμεναι, τιθεῖσαι τὰς κεφαλὰς ἐπὶ γῆν λεχρίας, ἐμ-
 μειδιῶσαι μὲν πρὸς τὰ ἴχνη, ἐπικαταβάλλουσαι δὲ τὰ
 ὄττα, τὰ μὲν ὄμματα πυκνὰ διακινουῖσαι, ταῖς δὲ οὐ-
 ραῖς διασαίνουσαι, κύκλους πολλοὺς πρὸς τὰς εὐνάς

προϊτώσαν ὁμοῦ διὰ τοῦ ἴχνους ἅπασαι. ὅταν δὲ περὶ 4
αὐτὸν ὧσι τὸν λαγῶ, δῆλον ποιεῖτωσαν τῷ κυνηγέτῃ
θάττον φοιτῶσαι μᾶλλον, γνωρίζουσαι ἀπὸ τοῦ θυ-
μοῦ, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ἀπὸ τῶν ὀμμάτων, ἀπὸ τῆς
μεταλλάξεως τῶν σχημάτων, καὶ ἀπὸ τῶν ἀναβλεμμα-
των καὶ ἐμβλεμμάτων τῶν ἐπὶ τὰς καθέδρας τοῦ λαγῶ,
καὶ ἀπὸ τῶν εἰς τὸ πρόσθεν καὶ ὀπίσθεν καὶ εἰς τὸ
πλάγιον διακριμμάτων, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀληθῶς ἤδη αἰώ-
ρεῖσθαι τὴν ψυχὴν καὶ ὑπερχαίρειν ὅτι τοῦ λαγῶ ἐγγύς
εἴσι. διωκέτωσαν δὲ ἐρωμένως καὶ μὴ ἐπανιεῖσαι σὺν 5
πολλῇ κλαγγῇ καὶ ὑλαγμῶ, συνεκπερῶσαι μετὰ τοῦ
λαγῶ πάντη· μεταθείτωσαν δὲ ταχὺ καὶ λαμπρῶς,
πυκνὰ μεταφερόμεναι καὶ ἐπανακλαγγάνουσαι δι-
καίως· πρὸς δὲ τὸν κυνηγέτην μὴ ἐπανίτωσαν λιποῦ-
σαι τὰ ἴχνη. μετὰ δὲ τοῦ εἶδους καὶ τοῦ ἔργου τούτου 6
εὐψυχοὶ ἔστωσαν καὶ εὐποδοὶ καὶ εὐρινεὶ καὶ εὐτριχεῖ.
εὐψυχοὶ μὲν οὖν ἔδονται, ἐὰν μὴ λίπωσι τὰ κυνηγέσια
ὅταν ἦ πνίγη· εὐρινεὶ δέ, ἐὰν τοῦ λαγῶ ὀσφραίνωνται
ἐν τόποις ψιλοῖς, ξηροῖς, προσηλίοις τοῦ ἄστρου ἐπιόν-
τος· εὐποδοὶ δέ, ἐὰν τῇ αὐτῇ ὄρα μὴ καταρρηγνύων-
ται αὐτῶν οἱ πόδες τὰ ὄρη θεουσῶν· εὐτριχεῖ δέ, ἐὰν
ἔχωσι λεπτὴν καὶ πυκνὴν καὶ μαλακὴν τὴν τρίχα. τὰ 7
δὲ χρώματα οὐ χρὴ εἶναι τῶν κυνῶν οὔτε πυρρὰ οὔτε
μέλανα οὔτε λευκὰ παντελῶς· ἔστι γὰρ οὐ γενναῖον
τοῦτο, ἀλλ' ἀπλοῦν καὶ θηριῶδες. αἱ μὲν οὖν πυρραὶ 8
ἔχουσαι ἔστωσαν λευκὴν τρίχα ἐπανθοῦσαν περὶ τὰ
πρόσωπα καὶ αἱ μέλαιναι, αἱ δὲ λευκαὶ πυρραν· ἐπὶ
δὲ ταῖς μηριαίαις ἄκραις τρίχας ὀρθάς, βαθείας, καὶ
ἐπὶ ταῖς ὀσφύσι καὶ ταῖς οὐραῖς κάτω, ἄνωθεν δὲ με-
τρίας.

Ἄγειν δὲ ἄμεινον τὰς κύνας εἰς τὰ ὄρη πολλάκις, 9
τὰ δὲ ἔργα ἦττον· τὰ μὲν γὰρ ὄρη οἶόν τέ ἐστι καὶ

ἰχνεύειν καὶ μεταθεῖν καθαρῶς, τὰ δὲ ἔργα οὐδέτερα
 10 διὰ τοὺς τριμμούς. ἔστι δὲ καὶ ἄνευ τοῦ εὐρίσκειν
 τὸν λαγῶ ἀγαθὸν ἄγειν τὰς κύνεας εἰς τὰ τραχέα· καὶ
 γὰρ εὐπόδες γίνονται καὶ τὰ σώματα διαπονοῦσαι ἐν
 11 τόποις τοιούτοις ὠφελούνται. ἀγέσθωσαν δὲ θέρους
 μὲν μέχρη μεσημβρίας, χειμῶνος δὲ δι' ἡμέρας, μετο-
 πάρου δ' ἔξω μεσημβρίας, ἐντὸς δ' ἐσπέρας τὸ ἔαρ.
 ταῦτα γὰρ μέτρια.

V. Τὰ δὲ ἰχνη τοῦ λαγῶ τοῦ μὲν χειμῶνος μακρὰ ἔστι
 διὰ τὸ μῆκος τῶν νυκτῶν· τοῦ δὲ θέρους βραχέα διὰ
 τὸ ἐναντίον. χειμῶνος μὲν οὖν προὐ οὐκ ὕξει αὐτῶν,
 ὅταν πάχνη ἢ ἢ παγετός· ἢ μὲν γὰρ πάχνη τῇ αὐτῆς
 ἰσχύϊ ἀντισπάσασα τὸ θερμὸν ἔχει ἐν αὐτῇ, ὁ δὲ παγε-
 2 τὸς ἐπιπήξας. καὶ αἱ κύνες μαλκιῶσαι τὰς θῖνας οὐ
 δύνανται αἰσθάνεσθαι, ὅταν ἢ τοιαῦτα, πρὶν ἂν ὁ
 ἥλιος διαλύσῃ αὐτὰ ἢ προῖοῦσα ἢ ἡμέρα· τότε δὲ καὶ
 αἱ κύνες ὀσφραίνονται καὶ αὐτὰ ἐπαναφερόμενα ὕξει.
 3 ἀφανίζει δὲ καὶ ἢ πολλὴ δρόσος καταφέρουσα αὐτά,
 καὶ οἱ ὄμβροι οἱ γιγνώμενοι διὰ χρόνον ὀσμᾶς ἄγον-
 τες τῆς γῆς ποιῶσι δύσοσμον, ἕως ἂν ψυχθῇ· χεῖρω
 δὲ καὶ τὰ νότια ποιεῖ· ὑγραίνοντα γὰρ διαχεῖ· τὰ δὲ
 4 βόρεια, ἐὰν ἢ ἄλυστα, συνίστησι καὶ σώζει. οἱ δὲ ὑετοὶ
 κατακλύζουσι καὶ αἱ ψακάδες, καὶ ἢ σελήνη ἀμαυροῖ
 τῷ θερμῷ, μάλιστα δὲ ὅταν ἢ πανσέληνος· καὶ μανό-
 τата τότε· χαίροντες γὰρ τῷ φέγγει ἐπαναρριπτοῦντες
 μακρὰ διαιροῦσιν ἀντιπαίζοντες· ταραχώδη δὲ ὅταν
 5 ἄλώπεκες προδιεξέλθωσι γίνεται. τὸ δὲ ἔαρ κεκρα-
 μένον τῇ ὥρᾳ καλῶς παρέχει τὰ ἰχνη λαμπρά, πλὴν
 εἴ τι ἢ γῆ ἐξανθοῦσα βλάπτει τὰς κύνεας, εἰς τὸ αὐτὸ
 συμμιγνύουσα τῶν ἀνθῶν τὰς ὀσμᾶς. λεπτὰ δὲ καὶ
 ἀσαφῆ τοῦ θέρους· διάπυρος γὰρ οὔσα ἢ γῆ ἀφα-
 νίζει τὸ θερμὸν ὃ ἔχουσιν· ἔστι γὰρ λεπτὸν· καὶ αἱ

κύνες ἤττον ὀσφραίνονται τότε διὰ τὸ ἐκλελύσθαι τὰ σώματα. τοῦ δὲ μετοπώρου καθαρὰ· ὅσα γὰρ ἡ γῆ φέρει, τὰ μὲν ἡμερα συγκεκόμισται, τὰ δὲ ἄγρια γήρα διαλέλυται· ὥστε οὐ παραλυποῦσι τῶν καρπῶν αἱ ὀσμαὶ εἰς ταῦτὰ φερόμεναι. ἔστι δὲ τοῦ χειμῶνος καὶ 6 τοῦ θέρους καὶ τοῦ μετοπώρου τὰ ἴχνη ὀρθὰ ἐπὶ τὸ πολὺ, τοῦ δ' ἤρος συμπεπλεγμένα· τὸ γὰρ θηρίον συνδυάζεται μὲν αἰεὶ, μάλιστα δὲ ταύτην τὴν ὥραν· ὥστε διὰ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης μετ' ἀλλήλων πλανώμενοι τοιαῦτα ποιοῦσιν. ὄξει δὲ τῶν ἰχθῶν ἐπὶ πλείω χρόνον 7 τῶν εὐναίων ἢ τῶν δρομαίων· τὰ μὲν γὰρ εὐναῖα ὀλαγῶς πορεύεται ἐφιστάμενος, τὰ δὲ δρομαῖα ταχύ· ἡ γῆ οὖν τῶν μὲν πυκνοῦται, τῶν δὲ οὐ πίμπλαται. ἐν δὲ τοῖς ὑλώδεσι μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς ψιλοῖς ὄξει· δια- τρέχων γὰρ καὶ ἀνακαθίζων ἄπτεται πολλῶν. κατα- 8 κλίνονται δ' εἰς ἃ ἡ γῆ φύει ἢ ἔχει ἐφ' ἑαυτῆς ὑπὸ παντί, ἐπ' αὐτῶν, ἐν αὐτοῖς, παρ' αὐτά, ἀποθεν πολὺ, μικρόν, μεταξὺ τούτων· ὅτε δὲ καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ διαρριπτῶν ἐπὶ τὸ δυνατὸν καὶ ἐν ὕδατι, εἴαν τι ἢ ὑπερέχον ἢ ἐμπεφυκὸς ἐν τούτῳ. ὁ μὲν οὖν εὐναῖος 9 ποιούμενος εὐνήν ἐπὶ τὸ πολὺ ὅταν μὲν ἡ ψύχη, ἐν εὐδιεινοῖς, ὅταν δὲ καύματα, ἐν παλισκίοις, τὸ δὲ ἔαρ καὶ τὸ φθινόπωρον ἐν προσηλίοις· οἱ δὲ δρομαῖοι οὐχ οὔτω διὰ τὸ ὑπὸ τῶν κυνῶν ἐμπληκτοὶ γίνεσθαι. κατακλίνεται δὲ ὑποθεῖς τὰ ὑποκώλια ὑπὸ τὰς λαγό- 10 νας, τὰ δὲ πρόσθεν σκέλη τὰ πλείστα συνθεῖς καὶ ἐκτείνας, ἐπ' ἄκρους δὲ τοὺς πόδας τὴν γένυν καταθεῖς, τὰ δὲ ὦτα ἐπιπετάσας ἐπὶ τὰς ὠμοπλάτας, εἶτα δὲ ὑποστέγει τὰ ὕγρα· ἔχει δὲ καὶ τὴν τρίχα στεγανήν· πυκνὴ γὰρ καὶ μαλακὴ. καὶ ὅταν μὲν ἐρρηγόρη, κατα- 11 μύει τὰ βλέφαρα, ὅταν δὲ καθεύδῃ, τὰ μὲν βλέφαρα ἀναπέπταται ἀκίνητα, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ ἀτρέμας ἔχουσι

- τοὺς δὲ μυκτῆρας, ὅταν μὲν εὖδῃ, κινεῖ πικνά, ὅταν
 12 δὲ μῆ, ἤττον. ὅταν δὲ ἡ γῆ βροῦη, μᾶλλον τὰ ἔργα ἢ
 τὰ ὄρη ἔχουσιν. ὑπομένει δὲ πανταχοῦ ἰχθυεύμενος,
 εἰ μὴ περιφοβὸς τῆς νυκτὸς γένηται· παθῶν δὲ
 13 τοῦτο ὑποκινεῖ. πολύγονον δ' ἐστὶν οὕτως ὥστε τὰ
 μὲν τέτοκε, τὰ δὲ τίκει, τὰ δὲ κύει. τῶν δὲ μικρῶν
 λαγίων ὄξει μᾶλλον ἢ τῶν μεγάλων· ἔτι γὰρ ὑγρομελῆ
 14 ὄντα ἐπισύρεται ὅλα ἐπὶ τῆς γῆς. τὰ μὲν οὖν λίαν
 νεογνὰ οἱ φιλοκυνηγέται ἀφιαῖσι τῇ θεῷ· οἱ δὲ ἤδη
 ἔτειοι τάχιστα θέουσι τὸν πρῶτον δρόμον, τοὺς δ' ἄλ-
 15 λους οὐκέτι· εἰσὶ γὰρ ἔλαφροί, ἀδύνατοι δέ. λαμβά-
 νειν δὲ τοῦ λαγῶ τὰ ἰχνη ὑπάγοντα τὰς κύνας ἐκ τῶν
 ἔργων ἀνωθεν· ὅσοι δὲ μὴ ἔρχονται αὐτῶν εἰς τὰ
 ἐργάσιμα, τοὺς λειμῶνας, τὰς νάπας, τὰ ρεῖθρα, τοὺς
 λίθους, τὰ ὑλώδη· καὶ εἰ μὴ ὑποκινῆ, μὴ ἀναβοᾷν,
 ἵνα μὴ αἱ κύνες ἔκφρονες γιγνώμεναι χαλεπῶς τὰ ἰχνη
 16 γνωρίζωσιν. εὐρισκόμενοι δὲ ὑπ' αὐτῶν καὶ διωκό-
 μενοι ἔστιν ὅτε διαβαίνουσι τὰ ρεύματα, καὶ ὑποκάμ-
 πτουσι, καὶ καταδύονται εἰς φάραγγας καὶ εἰς εἰλυοὺς·
 πεφόβηται γὰρ οὐ μόνον τὰς κύνας ἀλλὰ καὶ τοὺς
 ἀετούς· ὑπερβάλλοντες γὰρ τὰ σιμὰ καὶ τὰ ψιλὰ ἀναρ-
 πάζονται ἕως ἂν ὧσιν ἔτειοι· τοὺς δὲ μείζους ἐπιτρέ-
 17 χουσαι αἱ κύνες ἀφαιροῦνται. ποδωκέστατοι μὲν οὖν
 εἰσιν οἱ ὄρειοι, οἱ πεδινοὶ δὲ ἤττον, βραδύτατοι δὲ οἱ
 ἔλειοι· οἱ δ' ἐπὶ πάντας τοὺς τόπους πλανῆται χαλε-
 ποι πρὸς τοὺς δρόμους· τὰ γὰρ σύντομα ἴσασι· θέουσι
 γὰρ μάλιστα μὲν τὰ ἀνάντη ἢ τὰ ὀμαλά, τὰ δὲ ἀνόμοια
 18 ἀνομοίως, τὰ δὲ κατάντη ἤκιστα. διωκόμενοι δὲ εἰσι
 κατάδηλοι μάλιστα μὲν διὰ γῆς κεκινημένης, εἰ μὴ ἔχω-
 σιν ἔνιον ἐρύθημα, καὶ διὰ καλάμης διὰ τὴν ἀνταύ-
 γειαν· κατάδηλοι δὲ καὶ ἐν τοῖς τριμμοῖς καὶ ἐν ταῖς
 ὁδοῖς, εἰ μὴ ὧσιν ἰσόπεδοι· τὸ γὰρ φανὸν τὸ ἐν αὐτοῖς

ἐνὸν ἀντιλάμπει· ἄδηλοι δέ, ὅταν τοὺς λίθους, τὰ
 ὄρη, τὰ φέλλια, τὰ δασέα ἀποχωρῶσι, διὰ τὴν ὁμό-
 χροϊαν. προλαμβάνοντες δὲ τὰς κύνας ἐφίστανται καὶ 19
 ἀνακαθίζοντες ἐπαίρουσιν αὐτοὺς καὶ ἐπακούουσιν εἰ-
 ποῦ πλησίον κλαγγὴ ἢ ψόφος τῶν κυνῶν· καὶ ὅθεν
 ἂν ἀκούσωσιν, ἀποτρέπονται. ὅτε δὲ καὶ οὐκ ἀκού- 20
 σαντες ἀλλὰ δόξαντες ἢ πεισθέντες ὑφ' αὐτῶν παρὰ
 τὰ αὐτά, διὰ τῶν αὐτῶν, ἐπαλλάττοντες ἄλματα,
 ἐμποιοῦντες ἴχνεσιν ἴχνη, ἀποχωροῦσι. καὶ εἰσι μα- 21
 κροδρομώτατοι μὲν οἱ ἐκ τῶν ψιλῶν εὐρισκόμενοι διὰ
 τὸ καταφανές, βραχυδρομώτατοι δὲ οἱ ἐκ τῶν δασέων·
 ἐμποδῶν γὰρ τὸ σκοτεινόν. δύο δὲ καὶ τὰ γένη ἐστὶν 22
 αὐτῶν· οἱ μὲν γὰρ μεγάλοι ἐπίπερκνοι καὶ τὸ λευκὸν
 τὸ ἐν τῷ μετώπῳ μέγα ἔχουσιν, οἱ δ' ἐλάττους ἐπί-
 ξανθοὶ μικρὸν τὸ λευκὸν ἔχοντες. τὴν δὲ οὐρὰν οἱ 23
 μὲν κύκλῳ περιποίκιλον, οἱ δὲ παράσειρον, καὶ τὰ
 ὄμματα οἱ μὲν ὑποχαροποί, οἱ δ' ὑπόγλαυκοί· καὶ τὰ
 μέλανα τὰ περὶ τὰ ἄκρα ὅτα οἱ μὲν ἐπὶ πολὺ, οἱ δὲ ἐπὶ
 μικρὸν. ἔχουσι δὲ αὐτῶν αἱ πολλαὶ τῶν νήσων τοὺς 24
 ἐλάττους, αἵ τ' ἔρημοὶ καὶ οἰκούμεναι· τὸ δὲ πληθὸς
 πλείους ἐν αὐταῖς ἢ ἐν ταῖς ἡπείροις· οὐ γὰρ εἰσιν
 οὔτ' ἀλώπεκες ἐν ταῖς πολλαῖς αὐτῶν, αἵτινες καὶ αὐ-
 τοὺς καὶ τὰ τέκνα ἐπιουῖσαι ἀναιροῦνται, οὔτε ἀετοί·
 τὰ μεγάλα γὰρ ὄρη ἔχουσι μᾶλλον ἢ τὰ μικρά· ἐλάττω
 δ' ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ ἐν ταῖς νήσοις. κυνηγέται δὲ εἰς μὲν 25
 τὰς ἐρήμους ὀλιγάκις ἀφικνοῦνται, ἐν δὲ ταῖς οἰκου-
 μέναις ὀλίγοι ὄντες καὶ οὐ φιλόθηροι οἱ πολλοί· εἰς
 δὲ τὰς ἱερὰς τῶν νήσων οὐδὲ διαβιβάζειν οἶόν τε κύ-
 νας. ὅταν οὖν τῶν τε ὑπαρχόντων ὀλίγους ἐκθηρῶν-
 ται καὶ τῶν ἐπιγιγνομένων, ἀνάγκη ἀφθόνους εἶναι.
 βλέπει δὲ οὐκ ὄξυ διὰ πολλά· τά τε γὰρ ὄμματα ἔχει 26
 ἔξω καὶ τὰ βλέφαρα ἐλλείποντα καὶ οὐκ ἔχοντα προβο-

- λήν ταῖς ἀνγαῖς· ἡ ὄψις οὖν διὰ ταῦτα ἀμανυρά, ἐσκε-
 27 δασμένη. ἅμα δὲ τούτοις καὶ ἐν ὑπνῷ ὄν τὰ πολλὰ
 τὸ θηρίον οὐκ ὠφελεῖται πρὸς τὸ ὄραν. καὶ ἡ ποδω-
 κία πρὸς τὸ ἀμβλυωπεῖν αὐτῷ πολὺ συμβάλλεται·
 ταχὺ γὰρ ἐκάστου παραφέρει τὴν ὄψιν πρὶν νοῆσαι ὅ,τι
 28 ἐστί. καὶ οἱ φόβοι τῶν κυνῶν, ὅταν διώκονται, ἐπό-
 μενοι μετὰ τούτων συνεξαιροῦνται τὸ προνοεῖσθαι.
 ὥστε διὰ ταῦτα προσπίπτων λανθάνει πρὸς πολλὰ καὶ
 29 εἰς τὰς ἄρκυς ἐπίπτων. εἰ δ' ἔφευγεν ὄρθιον, ὀλι-
 γάκις ἂν ἐπασχε τὸ τοιοῦτον· νῦν δὲ περιβάλλων καὶ
 ἀγαπῶν τοὺς τόπους ἐν οἷς ἐγένετο καὶ ἐτράφη ἀλί-
 σκεται. κατὰ πόδας δὲ οὐ πολλάκις ὑπὸ τῶν κυνῶν
 διὰ τὸ τάχος κρατεῖται· ὅσοι δὲ ἀλίσκονται, παρὰ
 φύσιν τοῦ σώματος, τύχη δὲ χρώμενοι· οὐδὲν γὰρ τῶν
 ὄντων ἰσομέγεθες τούτῳ ὁμοίον ἐστί πρὸς δρόμον·
 30 σύγκειται γὰρ ἐκ τοιούτων τὸ σῶμα. ἔχει γὰρ κεφα-
 λὴν κούφην, μικράν, κατωφερῆ, στενὴν ἐκ τοῦ πρό-
 σθεν, [ἅτα ὑψηλά,] τράχηλον λεπτόν, περιφερῆ, οὐ
 σκληρόν, μῆκος ἰκανόν, ὠμοπλάτας ὀρθάς, ἀσυνδέ-
 τους ἄνωθεν, σκέλη τὰ ἐπ' αὐτῶν ἐλαφρά, σύγκωλα,
 στηῆθος οὐ βαρύτερον, πλευρὰς ἐλαφράς, συμμέτρους,
 ὀσφῦν περιφερῆ, κωλῆν σαρκώδη, λαγόνας ὑγρὰς,
 λαπαρὰς ἰκανῶς, ἰσχία στρογγύλα, πλήρη κύκλω,
 ἄνωθεν δὲ ὡς χορὴ διεστῶτα, μηροὺς μακροὺς, εὐπα-
 γεῖς, ἔξωθεν μὲν ἐπιτεταμένους, ἐνδοθεν δὲ οὐκ
 ὀγκώδεις, ὑποκώλια μακρά, στιφρά, πόδας τοὺς πρό-
 σθεν ἄκρως ὑγροὺς, στενοὺς, ὀρθοὺς, τοὺς δὲ ὀπι-
 σθεν στερεοὺς, πλατεῖς, πάντας δὲ οὐδενὸς τραχέος
 φροντίζοντας, σκέλη τὰ ὀπισθεν μείζω πολὺ τῶν ἐμ-
 προσθεν καὶ ἐγκεκλιμένα μικρὸν ἔξω, τρίχωμα βραχύ,
 31 κούφον. ἐστὶν οὖν ἀδύνατον μὴ οὐκ εἶναι ἐκ τοιού-
 των συνηρμοσμένον ἰσχυρόν, ὑγρόν, ὑπερέλαφρον.

τεκμήριον δὲ ὡς ἑλαφρόν ἐστιν· ὅταν ἀτρέμα διαπο-
 ρεύηται, πηδᾶ, βαδίζοντα δὲ οὐδείς ἐόρακεν οὐδ'
 ὄψεται, τιθεὶς εἰς τὸ ἐπέκεινα τῶν ἔμπροσθεν ποδῶν
 τοὺς ὀπισθεν καὶ ἔξω [καὶ] θεῖ οὕτω. δῆλον δὲ τοῦτο
 ἐν χιόνι. οὐρανὸν δὲ οὐκ ἐπιτηδείαν ἔχει πρὸς δρόμον· 32
 ἐπευθύνειν γὰρ οὐχ ἱκανὴ τὸ σῶμα διὰ τὴν βραχύτητα·
 ἀλλὰ τῷ ὥτι ἑκατέρω τούτο ποιεῖ, καὶ ὅταν ἀλίσκηται
 ὑπὸ τῶν κυνῶν, καταβάλλων [γὰρ] καὶ παραβάλλων
 τὸ ἕτερον οὗς πλάγιον, ὁποτέρῃ ἂν λυπῆται, ἀπερει-
 δόμενος [διὸ] δὴ εἰς τοῦτο ὑποστρέφεται ταχύ, ἐν
 μικρῷ πολὺ καταλιπὼν τὸ ἐπιφερόμενον. οὕτω δὲ 33
 ἐπίχαρὶ ἐστὶ τὸ θηρίον ὥστε οὐδείς ὅστις οὐκ ἂν ἰδὼν
 ἰχνευόμενον, εὗρισκόμενον, μεταθεόμενον, ἀλίσκώ-
 μενον, ἐπιλάθοιτ' ἂν εἴ του ἐρώη.

Ἐν δὲ τοῖς ἔργοις κυνηγετοῦντα ἀπέχεσθαι ὧν 34
 ὄραι φέρουσι καὶ τὰ νάματα καὶ τὰ ρεῖθρα ἔαν. τὸ
 γὰρ ἄπτεσθαι τούτων αἰσχροὺν καὶ κακόν, καὶ ἵνα μὴ
 τῷ νόμῳ ἐναντίοι ὦσιν οἱ ἰδόντες. καὶ ὅταν ἀναγρία
 ἐμπίπτῃ, ἀναλύειν χρὴ τὰ περὶ κυνηγέσιον πάντα.

Κυνῶν δὲ κόσμος δέραια, ἱμάντες, στελμοναί· VI.
 ἔστω δὲ τὰ μὲν δέραια μαλακά, πλατέα, ἵνα μὴ θραυῆ
 τὰς τρίχας τῶν κυνῶν, οἱ δὲ ἱμάντες ἔχοντες ἀγκύλας
 τῇ χειρὶ, ἄλλο δὲ μηδέν· οὐ γὰρ καλῶς τηροῦσι τὰς
 κύνας οἱ ἐξ αὐτῶν εἰργασμένοι τὰ δέραια· αἱ δὲ στελ-
 μοναί πλατεῖς τοὺς ἱμάντας, ἵνα μὴ τρίβωσι τὰς λα-
 γόνας αὐτῶν· ἐγκατεροραμμένα δὲ ἐγκεντριδες, ἵνα
 τὰ γένη φυλάττωσιν. ἐξάγειν δὲ αὐτὰς οὐ χρὴ ἐπὶ τὰ 2
 κυνηγέσια ὅταν μὴ τὰ προσφερόμενα δέχωνται ἠδέως·
 τεκμήριον δὲ τοῦτο ὅτι οὐκ ἔρρωνται· μηδὲ ὅταν ἀνε-
 μος πνήῃ μέγας· διαρπάζει γὰρ τὰ ἴχνη καὶ οὐ δύ-
 νανται ὁσφραίνεσθαι οὐδὲ αἱ ἄρκυς ἐστάναι οὐδὲ τὰ
 δίκτυα. ὅταν δὲ τούτων μηδέτερον κωλύῃ, ἄγειν διὰ 3

τρίτης ἡμέρας. τὰς δὲ ἀλώπεκας μὴ ἐθίζειν τὰς κύνας
 διώκειν· διαφθορὰ γὰρ μεγίστη καὶ ἐν τῷ δέοντι οὐ-
 4 ποτε πάρρυσιν. εἰς δὲ τὰ κυνηγέσια μεταβάλλοντα
 ἄγειν, ἵνα ὧσιν ἔμπειροι τῶν κυνηγεσίων, αὐτὸς δὲ
 τῆς χώρας. ἐξιέναι δὲ πρῶτῃ, ἵνα τῆς ἰχνεύσεως μὴ
 ἀποστερωῶνται, ὡς οἱ ὀψιζόμενοι ἀφαιροῦνται τὰς μὲν
 κύνας τοῦ εὔρειν τὸν λαγῶ, αὐτοὺς δὲ τῆς ὠφελείας·
 οὐ γὰρ ἐπιμένει τοῦ ἰχνους ἢ φύσις λεπτὴ οὐσα πάσαν
 ὥραν.

5 Τὴν δὲ στολὴν ὁ ἀρκυρὸς ἐξίτω ἔχων ἐπὶ θήραν
 μὴ ἔχουσαν βάρους. τὰς δὲ ἄρκυς ἰστάτω ἀμφὶ δρό-
 μους, [ὁδοὺς] τραχείας, σιμάς, λαγαράς, σκοτεινάς,
 ῥοῦς, χαράδρας, χειμάρρους ἀενάους· εἰς ταῦτα γὰρ
 6 μάλιστα φεύγει· εἰς ὅσα δὲ ἄλλα ἄπειρον εἰπεῖν· τού-
 των δὲ παρόδους, διόδους, καταφανεῖς, λεπτάς, εἰς
 ὄρθρον καὶ μὴ πρῶτῃ, ἵνα ἐὰν ἦ πλησίον τὸ ἀρκυστά-
 σιον τῶν ζητησίμων, μὴ φοβῆται ἀκούων ὁμοῦ τὸν
 φόφον. ἐὰν δὲ ἦ ἀπ' ἀλλήλων πολὺ, ἦττον κωλύει
 πρῶτῃ καθαράς ποιουμένους τὰς ἀρκυστασίας, ἵνα αὐ-
 7 τῶν μηδὲν ἀντέχηται. πηγνύειν δὲ τὰς σχαλίδας
 ὑπτίας, ὅπως ἂν ἐπαγόμεναι ἔχωσι τὸ σύντονον· ἐπὶ
 δὲ ἄκρας ἴσους τοὺς βρόχους ἐπιβαλλέτω καὶ ὁμοίως
 8 ἀντρειδέτω, ἐπαίρων εἰς μέσον τὸν κεκρύφαλον. εἰς
 δὲ τὸν περιδρομον ἐναπτέτω λίθον μακρὸν καὶ μέγαν,
 ἵνα ἢ ἄρκυς, ὅταν ἔχη τὸν λαγῶ, μὴ ἀντιτείνῃ· στοι-
 χιζέτω δὲ μακρὰ, ὑψηλά, ὅπως ἂν μὴ ὑπερπηδᾷ· ἐν
 δὲ ταῖς ἰχνείαις μὴ ὑπερβάλλεσθαι· ἔστι γὰρ θηρα-
 τικὸν μὲν φιλόπονον δὲ τὸ ἐκ παντὸς τρόπου ἐλεῖν
 9 ταχύ. τὰ δὲ δίκτυα τεινέτω ἐν ἀπέδοις, ἐμβαλλέτω
 δὲ τὰ ἐνόδια εἰς τὰς ὁδοὺς, καὶ ἐκ τῶν τριμμῶν εἰς τὰ
 συμφέροντα, καθάπτων τοὺς περιδρομούς ἐπὶ τὴν
 γῆν, τὰ ἀκρωλένια συνάγων, πηγνύων τὰς σχαλίδας

μεταξὺ τῶν σαρδονίων, ἐπὶ ἄκρας ἐπιβάλλων τοὺς ἐπιδρόμους καὶ παράδρομα συμφράττων. φυλαττέτω 10 δὲ ἐκπεριωών· ἐὰν δὲ ἐκκλίνη στοῖχος ἢ ἄρκυς, ἀνίστατο· διωκόμενον δὲ τὸν λαγῶ εἰς τὰς ἄρκυς εἰς τὸ πρόσθεν προῖέσθω, καὶ ἐπιθέων μὲν ἐκβοάτω· ἐμπεπτωκότος δὲ τὴν ὀργὴν τῶν κυνῶν πανέτω, μὴ ἀπτόμενος ἀλλὰ παραμυθούμενος· καὶ δηλούτω τῷ κυνηγέτῃ ὅτι ἐάλωκεν ἀναβοήσας ἢ ὅτι παραδεδράμηκε παρὰ τάδε ἢ τάδε ἢ ὅτι οὐχ ἑώρακεν ἢ οὐ κατεΐδε.

Τὸν δὲ κυνηγέτην ἔχοντα ἐξιέναι ἡμελημένην ἐλα- 11 φρὰν ἐσθῆτα ἐπὶ τὸ κυνηγέσιον καὶ ὑπόδεσιν, ἐν δὲ τῇ χειρὶ ῥόπαλον, τὸν δὲ ἄρκυωρὸν ἔπεσθαι· πρὸς δὲ τὸ κυνηγέσιον σιγῇ προσιέναι, ἵνα μὴ ὁ λαγῶς, ἐὰν πού ἢ πλησίον, ὑποκινή ἰσχυρῶν τῆς φωνῆς. δῆσαντα 12 δ' ἐκ τῆς ὕλης τὰς κύνας ἐκάστην χωρὶς, ὅπως ἂν εὐλυτοὶ ὦσιν, ἰσθάναι τὰς ἄρκυς καὶ τὰ δίκτυα, ὡς εἴρηται. μετὰ δὲ τοῦτο τὸν μὲν ἄρκυωρὸν εἶναι ἐν φυλακῇ· αὐτὸν δὲ τὰς κύνας λαβόντα ἰέναι πρὸς τὴν ὑπαγωγὴν τοῦ κυνηγεσίου. καὶ εὐξάμενον τῷ Ἀπόλ- 13 λωνι καὶ τῇ Ἀρτέμιδι τῇ Ἀγροτέρῃ μεταδοῦναι τῆς θήρας λῦσαι μίαν κύνα ἣτις ἂν ἢ σοφωτάτη ἰχνεύειν, ἐὰν μὲν ἢ χειμῶν, ἅμ' ἡλίῳ ἀνέχοντι· ἐὰν δὲ θέρος, πρὸ ἡμέρας· τὰς δὲ ἄλλας ὦρας μεταξὺ τούτων. ἐπει- 14 δ' ἂν δὲ ἢ κύων λάβῃ τὸ ἴχνος ὀρθὸν ἐκ τῶν ἐπηλλαγμένων, παραλῦσαι καὶ ἑτέραν· περαινομένου δὲ τοῦ ἴχνους διαλιπόντα μὴ πολὺ καὶ τὰς ἄλλας ἀφιέναι κατὰ μίαν, καὶ ἔπεσθαι μὴ ἐγκείμενον, ὀνομαστὶ ἐκάστην προσαγορεύοντα, μὴ πολλά, ἵνα μὴ παροξύνωνται πρὸ τοῦ καιροῦ. αἱ δ' ὑπὸ χαρᾶς καὶ μένους προΐασιν 15 ἐξίλλουσαι τὰ ἴχνη, ὡς πέφυκε, διπλᾶ, τριπλᾶ, προφορούμεναι παρὰ τὰ αὐτά, διὰ τῶν αὐτῶν ἐπηλλαγμένα, περιφερῆ, ὀρθά, καμπύλα, πυκνά, μανά,

- γνώριμα, ἄγνωστα, ἑαυτὰς παραθέουσαι, ταχὺ ταῖς
 οὐραῖς διασείουσαι, καὶ ἐπικλίνουσαι τὰ ὦτα, καὶ
 16 ἀστράπτουσαι τοῖς ὄμμασιν. ἐπειδὴν δὲ περὶ τὸν λαγῶ
 ὦσι, δῆλον ποιήσουσι τῷ κυνηγέτῃ σὺν ταῖς οὐραῖς
 τὰ σώματα ὅλα συνεπικραδαίνουσαι, πολεμικῶς ἐπι-
 φερόμεναι, φιλονείκως παραθέουσαι, συντρέχουσαι
 φιλοπόνως, συνιστάμεναι ταχύ, διστάμεναι, πάλιν
 ἐπιφερόμεναι· τελευτῶσαι δὲ ἀφίξονται πρὸς τὴν εὐ-
 17 νὴν τοῦ λαγῶ, καὶ ἐπιδραμοῦνται ἐπ' αὐτόν. ὁ δ'
 ἐξαίφνης ἀνάξας ἐφ' αὐτὸν ὑλαγμὸν ποιήσει τῶν κυ-
 νῶν καὶ κλαγγὴν φεύγων. ἐμβοῶντων δὲ αὐτῷ διω-
 κομένῳ, ἰὼ κύνες, ἰὼ κακῶς, σαφῶς γε ὦ κύνες,
 καλῶς γε ὦ κύνες. καὶ κυνοδρομεῖν περιελίξαντα ὃ
 ἀμπέχεται περὶ τὴν χεῖρα καὶ τὸ ῥόπαλον ἀναλαβόντα
 18 κατὰ τὸν λαγῶ, καὶ μὴ ὑπαντᾶν· ἄπορον γάρ. ὁ δὲ
 ὑποχωρῶν ταχὺ ἐκλείπων τὴν ὄψιν πάλιν περιβάλλει
 ὄθεν εὐρίσκειται ἐπὶ τὸ πολὺ. ἀναβοᾶν δ' ἐκεῖνον μὲν,
 αὐτῷ παῖς, αὐτῷ παῖς, παῖ δῆ, παῖ δῆ· ὁ δὲ ἔάν τε
 ἐαλωκῶς ἢ ἔάν τε μὴ δηλούτω. καὶ ἔάν μὲν ἐαλωκως
 ἢ ἐν τῷ πρώτῳ δρόμῳ, ἀνακαλεσάμενον τὰς κύνας
 ζητεῖν ἄλλον· ἔάν δὲ μὴ, κυνοδρομεῖν ὡς τάχιστα καὶ
 19 μὴ ἀφιέναι, ἀλλ' ἐκπεραῖν φιλοπόνως. καὶ ἔάν πάλιν
 ἀπαντῶσι διώκουσαι αὐτόν, ἀναβοᾶν, εὖ γε εὖ γε ὦ
 κύνες, ἔπεσθε ὦ κύνες· ἔάν δὲ πολὺ προειληφύται ὦσι
 καὶ μὴ οἶός τ' ἢ κυνοδρομῶν ἐπιγίγνεσθαι αὐταῖς, ἀλλὰ
 διημαρτηκῶς ἢ τῶν δρόμων, ἢ καὶ πλησίον που φοι-
 τώσας ἢ ἐπιβοώσας ἢ ἐχομένας τῶν ἰχνῶν μὴ δύνηται
 ἰδεῖν, πυνθάνεσθαι παραθέοντα ἅμα ὅτῳ ἂν προσπε-
 20 λάξῃ ἀναβοῶντα, ἢ κατεῖδες ὠὴ τὰς κύνας; ἐπειδὴν δὲ
 πύθῃται ἢδη, ἔάν μὲν ἐν τῷ ἰχνει ὦσι, προστάντα ἐγκε-
 λεύειν, τοῦνομα μεταβάλλοντα ἐκάστης τῆς κυνός,
 ὅποσαχῆ οἶόν τ' ἂν ἢ τοὺς τόνους τῆς φωνῆς ποιού-

μενον, ὄξύ, βαρύ, μικρόν, μέγα· πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις
 κελεύμασιν, ἐὰν ᾧσιν ἐν ὄρει αἰ μεταδρομαί, ἐπικε-
 λεύειν τόδε, εὖ κύνες, εὖ ᾧ κύνες. ἐὰν δὲ μὴ πρὸς
 αὐτοῖς ᾧσι τοῖς ἔχνεσιν, ἀλλ' ὑπερβάλλωσι, καλεῖν
 αὐτάς, οὐ πάλιν οὐ πάλιν ᾧ κύνες. ἐπειδὰν δὲ προ- 21
 στῶσι τοῖς ἔχνεσι, περιάγειν αὐτάς κύκλους πολλοὺς
 καὶ πικνοὺς ποιούμενον· ὅπου δ' ἂν ἦ αὐταῖς ἀμαν-
 ρὸν τὸ ἔχνος, σημεῖον θέσθαι στοῖχον ἑαυτῶ, καὶ ἀπο-
 τούτου συνείρειν μέχρι ἂν σαφῶς γνωρίσωσιν ἐγκε-
 λεύοντα καὶ θωπεύοντα. αἰ δ' ἐπειδὰν λαμπρὰ ἦ τὰ 22
 ἔχνη ἐπιρριπτοῦσαι, παραπηδῶσαι, κοινωνοῦσαι, ὑπο-
 λαμβάνουσαι, ἐνσημαινόμεναι, ὄρους τιθέμεναι ἑαν-
 ταῖς γνωρίμους, ταχὺ μεταθεύσονται· ὅταν δὲ οὕτω
 διὰ τοῦ ἔχνου πικνωῶς διάττωσι, μὴ κατέχοντα κυνο-
 δρομεῖν, ἵνα μὴ ὑπὸ φιλοτιμίας ὑπερβάλλωσι τὰ ἔχνη.
 ἐπειδὰν δὲ περὶ τὸν λαγῶ ᾧσι καὶ τοῦτο ἐπιδεικνύων- 23
 ται σαφῶς τῶ κυνηγέτη, προσέχειν, ὅπως ἂν μὴ ὑπο-
 κινή εἰς τὸ πρόσθεν πεφοβημένος τὰς κύνας, αἰ δὲ
 διαρριπτοῦσαι τὰς οὐράς καὶ ἑαυταῖς ἐμπίπτουσαι καὶ
 πολλὰ ὑπερπηδῶσαι καὶ ἐπανακλαγγάνουσαι, ἐπαναί-
 ρουσαι τὰς κεφαλὰς, εἰσβλέπουσαι εἰς τὸν κυνηγέτην,
 ἐπιγνωρίζουσαι ἀληθῆ εἶναι ἤδη ταῦτα, ὑφ' αὐτῶν
 ἀναστήσουσι τὸν λαγῶ καὶ ἐπίασι κεκλαγγυῖαι. ἐὰν 24
 δὲ εἰς τὰς ἄρκυς ἐμπίπτῃ ἢ ἔξω ἢ ἐντὸς παρενεχθῆ,
 καθ' ἐν ἑκάστων τούτων ὁ ἀρκυωρὸς γεγωνεῖτω. καὶ
 ἐὰν μὲν ἦ ἑαλωκῶς, ἕτερον ἐπιζητεῖν· ἐὰν δὲ μὴ, με-
 ταθεῖν χρώμενον τοῖς αὐτοῖς ἐγκελεύμασιν. ἐπειδὰν 25
 δὲ μεταθέουσαι αἰ κύνες ἤδη ὑπόκοποι ᾧσι καὶ ἦ ὄψὲ
 ἤδη τῆς ἡμέρας, τότε δεῖ τὸν κυνηγέτην τὸν λαγῶ
 ἀπειρηκότα ζητεῖν, μὴ παραλείποντα μηδὲν ᾧν ἢ γῆ
 ἀνίησιν ἢ ἔχει ἐφ' ἑαυτῆς, τὰς ἀναστροφὰς ποιούμε-
 νον πικνῶς, ὅπως ἂν μὴ παραλειφθῆ· κατακλίνεται

γὰρ ἐν μικρῷ τὸ θηρίον καὶ οὐκ ἀνίσταται ὑπὸ κόπου καὶ φόβου· τὰς κύνας ἐπαγόμενον, ἐγκελεύοντα, παραμυθούμενον τὴν φιλάνθρωπον πολλά, τὴν αὐθάδη ὀλίγα, τὴν μέσην μέτρια, ἕως ἂν ἢ ἀποκτείνῃ αὐτὸν
 26 κατὰ πόδας ἢ εἰς τὰς ἄρκυς ἐμβάλλῃ. μετὰ δὲ ταῦτα ἀνελόντα τὰς ἄρκυς καὶ τὰ δίκτυα ἀνατρίψαντα τὰς κύνας ἀπιέναι ἐκ τοῦ κυνηγεσίου, ἐπιμείναντα, εἰς ἢ θειρινὴ μεσημβρία, ὅπως ἂν τῶν κυνῶν οἱ πόδες μὴ καίωνται ἐν τῇ πορείᾳ.

VII. Σκυλακεύειν δὲ αὐτὰς ἐπανιέντα τῶν πόνων τοῦ χειμῶνος, ἵνα ἔχουσαι τὴν ἡσυχίαν πρὸς τὸ ἔαρ ἐπάγωνται φύσιν γενναίαν· ἢ γὰρ ὥρα πρὸς τὰς αὐξήσεις τῶν κυνῶν κρατίστη αὕτη· εἰσὶ δὲ τετταρεσκαίδεκα
 2 ἡμέραι ἐν αἷς ἢ ἀνάγκῃ αὕτη ἔχει. ἄγειν δὲ καταπαυομένας, ἵνα θᾶπτον ἐγκύμονες γίνωνται, πρὸς κύνας ἀγαθούς· ἐπειδὴν δὲ ὤσιν ἐπίφοροι, μὴ ἐξάγειν ἐπὶ κυνηγέσιον ἐνδελεχῶς, ἀλλὰ διαλείπειν, ἵνα μὴ φιλοπονία διαφθείρωσι. κύουσιν ἐξήκονθ' ἡμέρας.
 3 ἐπειδὴν δὲ γένηται τὰ σκυλάκια, ὑπὸ τῇ τεκούσῃ εἶναι καὶ μὴ ὑποβάλλειν ὑφ' ἑτέραν κύνα· αἱ γὰρ θεραπεῖαι αἱ ἀλλότριαι οὐκ εἰσὶν αὐξίμοι· τὸ δὲ τῶν μητέρων καὶ τὸ γάλα ἀγαθὸν καὶ τὸ πνεῦμα καὶ αἱ περιβολαὶ φίλαι.
 4 ἐπειδὴν δὲ ἤδη πλανᾶται τὰ σκυλάκια, διδόναι γάλα μέχρι ἐνιαυτοῦ καὶ οἷς μέλλει τὸν ἅπαντα χρόνον βιώσεσθαι, ἄλλο δὲ μηδέν· αἱ γὰρ βαρεῖαι πλησμοναὶ τῶν σκυλακίων διαστρέφουσι σκέλη, σώμασι νόσους ἐμ-
 5 ποιοῦσι, καὶ τὰ ἐντὸς ἄδικα γίννεται. τὰ δ' ὀνόματ' αὐταῖς τίθεσθαι βραχέα, ἵνα εὐανάκλητα ἦ. εἶναι δὲ χρηῖ τοιάδε, Ψυχὴ, Θυμὸς, Πόρπαξ, Στύραξ, Λογγή, Λόχος, Φρουρά, Φύλαξ, Τάξις, Ξίφων, Φόναξ, Φλέγων, Ἀλκή, Τεύχων, Ὑλεύς, Μήδας, Πόρθων, Σπέρχων, Ὀργή, Βρέμων, Ὑβρις, Θάλλων, Ράμη, Ἀνθεύς,

Ἦβα, Γηθεύς, Χαρά, Λεύσων, Ἀγῶ, Πολύς, Βία, Στίχων, Σπουδή, Βρύας, Οἰνάς, Στερός, Κραύγη, Καίνων, Τύρβας, Σθένων, Αἰθήρ, Ἀκτίς, Αἰχμή, Νόης, Γνώμη, Στίβων, Ὀρμή. ἄγειν δὲ τὰς σκύλα- 6
 κας ἐπὶ τὸ κυνηγέσιον, τὰς μὲν θηλείας ὀκταμήνους, τοὺς δὲ ἄρρενας δεκαμήνους· πρὸς δὲ τὰ ἴχνη τὰ εὐ-
 ναῖα μὴ λύειν, ἀλλ' ἔχοντα ὑψημμένας μακροῖς ἰμάσιν ἀκολουθεῖν ταῖς κυσὶν ἴχνευούσαις, ἕωντα αὐτὰς δια-
 τρέχειν τὰ ἴχνη. καὶ ἐπειδὴν ὁ λαγῶς εὐρίσκηται, ἐὰν 7
 μὲν καλαὶ ὡσὶ πρὸς τὸν δρόμον τὰ εἶδη, μὴ ἀνιέναι εὐθύς· ἐπειδὴν δὲ προλάβῃ ὁ λαγῶς τῷ δρόμῳ ὥστε μὴ ἐφορᾶν ἔτι αὐτόν, τὰς σκύλακας ἰέναι. ἐὰν γὰρ 8
 ὁμόθεν καλὰς τὰ εἶδη οὔσας καὶ εὐψύχους πρὸς τὸν δρόμον ἐπιλήῃ, ὀρῶσαι τὸν λαγῶ ἐντεινόμεναι ῥή-
 γνυνται, οὐπω ἔχουσαι συνεστῶτα τὰ σώματα· δια-
 φυλάττειν οὖν δεῖ τοῦτο τὸν κυνηγέτην. ἐὰν δὲ αἰ- 9
 σχίους ὡσὶ πρὸς τὸν δρόμον, οὐδὲν κωλύει ἰέναι· εὐθύς γὰρ δὴ ἀνέλπιστοι οὔσαι τοῦ ἔλειν οὐ πείθονται τοῦτο. τὰ δὲ δρομαῖα τῶν ἴχνην, ἕως ἂν ἔλωσι, μετα-
 θεῖν ἔαν· ἀλισκομένου δὲ τοῦ λαγῶ διδόναι αὐταῖς ἀναρρηγνύναι. ἐπειδὴν δὲ μηκέτι θέλωσι προσμένειν 10
 ταῖς ἄρκυσιν, ἀλλ' ἀποσκεδαννύονται, ἀναλαμβάνειν, ἕως ἂν ἐθισθῶσιν εὐρίσκειν προσθέουσαι τὸν λαγῶ, μὴ οὐκ ἐν κόσμῳ αἰεὶ τοῦτον ζητοῦσαι τελευτῶσαι γί-
 γνωνται ἔκκυνοι, πονηρὸν μάθημα. πρὸς δὲ ταῖς 11
 ἄρκυσι διδόναι τὰ σιτία αὐταῖς, ἕως ἂν νέαι ὦσιν, ὅταν ἀναιρῶνται, ἴν' ἐὰν πλανηθῶσιν ἐν τῷ κυνηγε-
 σίῳ δι' ἀπειρίαν, πρὸς τοῦτο ἐπανιοῦσαι σώζονται. ἀφεθήσονται δὲ τούτου ὅταν ἤδη τῷ θηρίῳ ἔχωσι πο-
 λεμίως, ἐπιμέλειαν δὲ ποιήσονται τούτου μᾶλλον ἢ ἐκείνου φροντίζειν. χρῆ δὲ καὶ ὡς τὰ πολλὰ διδόναι τὰ ἐπιτήδεια ταῖς κυσὶν αὐτόν· ὅταν μὲν γὰρ ἐνδεεῖς

ᾧσι, τούτου τὸν αἴτιον οὐκ ἴσασιν, ὅταν δὲ ἐπιθυμοῦσαι λάβωσι, τὸν διδόντα στέργουσι.

- VIII. Ἰχνεύεσθαι δὲ τοὺς λαγῶς ὅταν νίφῃ ὁ θεὸς ὥστε ἠφανίσθαι τὴν γῆν· εἰ δ' ἐνέσται μελάγχμιμα, δυσζήτητος ἔσται. ἔστι δέ, ὅταν μὲν ἐπινίφῃ καὶ ἡ βόρειον, τὰ ἰχνη ἔξω πολὺν χρόνον δῆλα· οὐ γὰρ ταχὺ συντηκεται· ἐὰν δὲ νότιόν τε ἡ καὶ ἡλιος ἐπιλάμπῃ, ὀλίγον χρόνον· ταχὺ γὰρ διαχεῖται· ὅταν δ' ἐπινίφῃ συνεχῶς, οὐδὲν δεῖ· ἐπικαλύπτει γὰρ· οὐδ' ἐὰν πνεῦμα ἡ μέγα·
- 2 συμφοροῦν γὰρ τὴν χιόνα ἀφανίζει. κύνας μὲν οὖν οὐδὲν δεῖ ἔχοντα ἐξιέναι ἐπὶ τὴν θήραν ταύτην· ἡ γὰρ χιὼν καίει τῶν κυνῶν τὰς ρίνας, τοὺς πόδας, τὴν ὄσμην τοῦ λαγῶ ἀφανίζει διὰ τὸ ὑπέρπαρες· λαβόντα δὲ τὰ δίκτυα μετ' ἄλλου ἐλθόντα πρὸς τὰ ὄρη παριέναι ἀπὸ τῶν ἔργων, καὶ ἐπειδὴν λάβῃ τὰ ἰχνη, πορευέ-
- 3 σθαι κατὰ ταῦτα. ἐὰν δ' ἐπηλλαγμένα ἡ, ἐκ τῶν αὐτῶν πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ ἤκοντα κύκλους ποιούμενον ἐκπεριμέναι τὰ τοιαῦτα ζητοῦντα ὅποι ἔξεισι. πολλὰ δὲ πλανᾶται ὁ λαγῶς ἀπορούμενος ὅπου κατακλιθῆ, ἅμα δὲ καὶ εἰθισται τεχνάζειν τῇ βαδίσει διὰ τὸ διώ-
- 4 κεσθαι αἰεὶ ἀπὸ τῶν τοιούτων. ἐπειδὴν δὲ φανῆ τὸ ἰχνος, προϊέναι εἰς τὸ πρόσθεν. ἄξει δὲ ἢ πρὸς σύσκιον τόπον ἢ πρὸς ἀπόκρημνον· τὰ γὰρ πνεύματα ὑπερφορεῖ τὴν χιόνα ὑπὲρ τῶν τοιούτων· παραλεί-
- 5 πεται οὖν εὐνάσιμα πολλά· ζητεῖ δὲ τοῦτο· ἐπειδὴν δὲ τὰ ἰχνη πρὸς τοιαῦτα φέρῃ, μὴ προσιέναι ἐγγύς, ἵνα μὴ ὑποκινή, ἀλλὰ κύκλω ἐκπεριμέναι· ἐλπίς γὰρ αὐτοῦ εἶναι. δῆλον δ' ἔσται· τὰ γὰρ ἰχνη ἀπὸ τῶν τοι-
- 6 ούτων οὐδαμοῦ περάσει. ἐπειδὴν δὲ ἡ σαφὲς ὅτι αὐτοῦ ἔστιν, ἐὰν· μενεῖ γὰρ· ἕτερον δὲ ζητεῖν πρὶν τὰ ἰχνη ἄδηλα γενέσθαι, τῆς ᾧρας ἐνθυμούμενον, ὅπως ἂν καὶ ἐτέρους εὐρίσκη, ἔσται ἡ λειπομένη ἱκανὴ περι-

στήσασθαι. ἤκοντος δὲ τούτου περιτείνειν αὐτῶν ἐκά- 7
 στῶ τὰ δίκτυα πὸν αὐτὸν τρόπον ὄνπερ ἐν τοῖς με-
 λαγχίμοις, περιλαμβάνοντα ἐντὸς πρὸς ὄτῳ ἂν ἦ, καὶ
 ἐπειδὰν ἐστηκότα ἦ, προσελθόντα κινεῖν. εἰ δὲ ἐκ- 8
 κυλισθῆ ἔκ τῶν δικτύων, μεταθεῖν κατὰ τὰ ἴχνη· ὁ δὲ
 ἀφίξεται πρὸς ἕτερα τοιαῦτα χωρία, εἰ μὴ ἄρα ἐν
 αὐτῇ τῇ χιόνι πιέσῃ ἑαυτόν. σκεψάμενον οὖν δεῖ ὅπου
 ἂν ἦ περίστασθαι. εἰ δὲ μὴ ὑπομένη, μεταθεῖν·
 ἀλώσεται γὰρ καὶ ἄνευ τῶν δικτύων· ταχὺ γὰρ ἀπα-
 γορεύει διὰ τὸ βάθος τῆς χιόνος καὶ διὰ τὸ κάτωθεν
 τῶν ποδῶν λασίων ὄντων προσέχεσθαι αὐτῷ ὄγκον
 πολύν.

Ἐπὶ δὲ τοὺς νεβροὺς καὶ τὰς ἐλάφους κύννας εἶναι IX.
 Ἰνδικάς· εἰσὶ γὰρ ἰσχυραί, μεγάλαι, ποδώκεις, οὐκ
 ἄψυχοι· ἔχουσαι δὲ ταῦτα ἱκαναὶ γίνονται πονεῖν.
 τοὺς μὲν οὖν νεογνοὺς τῶν νεβρῶν τοῦ ἦρος θηρᾶν·
 ταύτην γὰρ τὴν ὥραν γίνονται. κατασκέψασθαι δὲ 2
 πρότερον προσελθόντα εἰς τὰς ὀργάδας, οὓ εἰσιν ἐλα-
 φοὶ πλεῖστα· ὅπου δ' ἂν ᾶσιν, ἔχοντα τὸν κυναγω-
 γὸν τὰς κύννας καὶ ἀκόντια πρὸ ἡμέρας ἐλθόντα εἰς τὸν
 τόπον τοῦτον τὰς μὲν κύννας δῆσαι ἄποθεν ἐκ τῆς ὕλης,
 ὅπως μὴ, ἂν ἴδωσι τὰς ἐλάφους, ὑλακτῶσιν, αὐτὸν
 δὲ σκοπιωρεῖσθαι. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὄψεται ἀγούσας 3
 τοὺς νεβροὺς πρὸς τὸν τόπον οὗ ἂν μέλλῃ ἐκάστη τὸν
 ἑαυτῆς εὐνάσειν. κατακλίναςαι δὲ καὶ γάλα δοῦσαι
 καὶ διασκεψάμεναι μὴ ὀρῶνται ὑπό τινος, φυλάττει
 τὸν ἑαυτῆς ἐκάστη ἀπελθοῦσα εἰς τὸ ἀντιπέρας. ἰδόντα 4
 δὲ ταῦτα τὰς μὲν κύννας λῦσαι, αὐτὸν δὲ λαβόντα
 ἀκόντια προῖέναι ἐπὶ τὸν νεβρὸν τὸν πρῶτον, ὅπου
 εἶδεν εὐνασθέντα, τῶν τόπων ἐνθυμούμενον, ὅπως
 μὴ διαμαρτήσεται· πολὺ γὰρ ἀλλοιοῦνται τῇ ὄψει ἐγ-
 γὺς προσιόντι ἢ οἴοι πόρρωθεν ἔδοξαν εἶναι. ἐπειδὰν 5

δὲ ἴδη αὐτόν, προσιέναι ἐγγύς. ὁ δ' ἔξει ἀτρέμα πιέ-
 σασ ὡς ἐπὶ γῆν, καὶ ἐάσει ἀνελεσθαι, εἰ μὴ ἐφυσμέ-
 νος ἦ, βοῶν μέγα. τούτου δὲ γενομένου οὐ μενεῖ·
 6 ταχὺ γὰρ τὸ ὑγρὸν ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ
 συννιστάμενον ποιεῖ ἀποχωρεῖν αὐτόν. ἀλώσεται δὲ
 ὑπὸ τῶν κυνῶν σὺν πόνῳ διωκόμενος· λαβόντα δὲ
 δοῦναι τῷ ἀρκυωρῷ· ὁ δὲ βοήσεται· ἢ δ' ἔλαφος τα-
 μὲν ἰδοῦσα, τὰ δ' ἀκούσασα, ἐπιδραμεῖται τῷ ἔχοντι
 7 αὐτὸν ζητοῦσα ἀφελέσθαι. ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ
 ἐγκελεύειν ταῖς κυσὶ καὶ χρῆσθαι τοῖς ἀκοντίοις. κρα-
 τήσαντα δὲ τούτου πορεύεσθαι καὶ ἐπὶ τοὺς ἄλλους,
 καὶ τῷ αὐτῷ εἶδει πρὸς αὐτοὺς χρῆσθαι τῆς θήρας.
 8 καὶ οἱ μὲν νέοι τῶν νεβρῶν οὕτως ἀλίσκονται· οἱ δὲ
 ἤδη μεγάλοι χαλεπῶς· νέμονται γὰρ μετὰ τῶν μητέ-
 ρων καὶ ἐτέρων ἐλάφων· καὶ ἀποχωροῦσιν, ὅταν διώ-
 κωνται, ἐν μέσαις, ὅτε δὲ πρόσθεν, ἐν δὲ τῷ ὀπισθεν
 9 ὀλιγάκις. αἱ δ' ἔλαφοι τὰς κύνας ὑπὲρ αὐτῶν ἀμν-
 νόμεναι καταπατοῦσιν· ὥστ' οὐκ εὐάλωτοί εἰσιν, εἰ μὴ
 μὴ προσμίξας τις εὐθύς διασκεδάσῃ αὐτὰς ἀπ' ἀλλή-
 10 λων, ὥστε μονωθῆναι τινα αὐτῶν. βιασθεῖσαι δὲ
 τοῦτο, τὸν μὲν πρῶτον δρόμον αἱ κύνες ἀπολείπον-
 ται· ἢ τε γὰρ ἀπουσία τῶν ἐλάφων ποιεῖ αὐτὸν περι-
 φοβον, τό τε τάχος οὐδενὶ ἑοικὸς ἐστὶ τῶν τηλικούτων
 νεβρῶν· δευτέρῳ δὲ καὶ τρίτῳ δρόμῳ ταχὺ ἀλίσκον-
 ται· τὰ γὰρ σώματα αὐτῶν διὰ τὸ ἔτι νεαρὰ εἶναι τῷ
 11 πόνῳ οὐ δύνανται ἀντέχειν. ἴστανται δὲ καὶ ποδο-
 στράβαι ταῖς ἐλάφοις ἐν τοῖς ὄρεσι περὶ τοὺς λειμῶνας
 καὶ τὰ ρεῖθρα καὶ τὰς νάπας ἐν ταῖς διόδοις καὶ τοῖς
 12 ἔργοις πρὸς ὅ,τι ἂν προσίῃ. χρῆ δὲ εἶναι τὰς ποδο-
 στράβας σμίλακος πεπλεγμένας, μὴ περιφλοῖους, ἵνα
 μὴ σήπωνται, τὰς δὲ στεφάνας εὐκύκλους ἐχούσας,
 καὶ τοὺς ἦλους ἐναλλάξ σιδηροῦς τε καὶ ξυλίνους

ἐγκαταπεπλεγμένους ἐν τῷ πλοκάμῳ· μείζους δὲ τοὺς
 σιδηροῦς, ὅπως ἂν οἱ μὲν ξύλινοι ὑπείκωσι τῷ ποδί,
 οἱ δὲ πιέζωσι. τὸν δὲ βρόχον τῆς σειρίδος τὸν ἐπὶ τὴν 13
 στεφάνην ἐπιτεθησόμενον πεπλεγμένον σπάρτου καὶ
 αὐτὴν τὴν σειρίδα· ἔστι γὰρ ἀσηπτότατον τοῦτο. ὁ
 δὲ βρόχος αὐτὸς ἔστω στιφρὸς καὶ ἡ σειρίς· τὸ δὲ ξύ-
 λον τὸ ἐξαπτόμενον ἔστω μὲν δρυὸς ἢ πρίνου, μέγεθος
 τρισπίδαμον, περίφλοιον, πάχος παλαιστῆς. ἰστά- 14
 ναι δὲ τὰς ποδοστράβας διελόντα τῆς γῆς βάθος πεν-
 ταπάλαιστον, περιφερὲς δὲ τοῦτο, καὶ ἄνωθεν ἴσον
 ταῖς στεφάναις τῶν ποδοστραβῶν, εἰς δὲ τὸ κάτω
 ἀμειβόμενον στενότητι· διελεῖν δὲ καὶ τῇ σειρίδι καὶ
 τῷ ξύλῳ τῆς γῆς ὅσον ἕξεσθαι ἀμφοῖν. ποιήσαντα δὲ 15
 ταῦτα ἐπὶ μὲν τὸ βάθος τὴν ποδοστράβην ἐπιθεῖναι
 κατωτέρω ἰσόπεδον, περὶ δὲ τὴν στεφάνην τὸν βρό-
 χον τῆς σειρίδος· καὶ αὐτὴν καὶ τὸ ξύλον καθέντα εἰς
 τὴν χώραν τὴν ἑκατέρου· τῇ στεφάνῃ ἐπιθεῖναι δοκί-
 δας ἀτρακτυλίδος μὴ ὑπερτείνουσας εἰς τὸ ἔξω, ἐπὶ δὲ
 τούτων πέταλα λεπτά, ὧν ἂν ἡ ὥρα ἦ. μετὰ δὲ τοῦτο 16
 τῆς γῆς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὰ πρῶτον μὲν τὴν ἐπιπολῆς
 ἐξαιρεθεῖσαν ἐκ τῶν ὀρυγμάτων, ἄνωθεν δὲ [ταῦτα]
 γῆς στερεᾶς τῆς ἄποθεν, ἵνα ἦ τῇ ἐλάφῳ ὅτι μάλιστα
 ἄδηλος ἡ στάσις· τὴν δὲ περιοῦσαν τῆς γῆς ἀποφέρειν
 πόρρω ἀπὸ τῆς ποδοστράβης· εἰάν γὰρ ὀσφραίνηται
 νεωστὶ κεινημένης, δυσωπεῖται· ταχὺ δὲ ποιεῖ τοῦτο.
 ἐπισκοπεῖν δὲ ἔχοντα τὰς κύννας τὰς μὲν ἐν τοῖς ὄρεσιν 17
 ἐστώσας, μάλιστα μὲν ἔωθεν, χρῆ δὲ καὶ τῆς ἄλλης
 ἡμέρας, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις πρωί. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ὄρε-
 σιν οὐ μόνον τῆς νυκτὸς ἀλίσκονται ἀλλὰ καὶ μεθ'
 ἡμέραν διὰ τὴν ἐρημίαν· ἐν δὲ τοῖς ἔργοις τῆς νυκτὸς
 διὰ τὸ μεθ' ἡμέραν πεφοβῆσθαι τοὺς ἀνθρώπους.
 ἐπειδὴν δὲ εὖρη ἀνεστραμμένην τὴν ποδοστράβην, 18

μεταθεῖν ἐπιλύσαντα τὰς κύνας καὶ ἐπικελεύσαντα κατὰ τὸν ὄλκον τοῦ ξύλου, σκοπούμενον ὅπου ἂν φέ-
ρηται. ἔσται δὲ οὐκ ἄδηλον ἐπὶ τὸ πολὺ· οἱ τε γὰρ
λίθοι ἔσονται κεκινημένοι τὰ τ' ἐπισύρματα τοῦ ξύλου
καταφανῆ ἐν τοῖς ἔργοις· ἐὰν δὲ τραχεῖς τόπους δια-
περᾷ, αἱ πέτραι ἔξουσιν τὸν φλοιὸν τοῦ ξύλου ἀφηρη-
σμένον, καὶ κατὰ τοῦτο ῥάους αἱ μεταδρομαὶ ἔσονται.

- 19 ἐὰν μὲν οὖν τοῦ προσθίου ποδὸς ἀλῶ, ταχὺ ληφθή-
σεται· ἐν γὰρ τῷ δρόμῳ πᾶν τὸ σῶμα τύπτει καὶ τὸ
πρόσωπον· ἐὰν δὲ τοῦ ὀπισθεν, ἐφελκόμενον τὸ ξύ-
λον ἐμποδῶν ὄλῳ ἔστί τῷ σώματι· ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς
δικροῦς τῆς ὕλης ἐμπίπτει φερόμενον, καὶ ἐὰν μὴ
20 ἀπορρηξῆ τὴν σειρίδα, καταλαμβάνεται αὐτοῦ. χρῆ
δ', ἐὰν οὕτως ἔλῃ ἢ περιγενόμενος πόνῳ, ἐὰν μὲν ἦ
ἄρρην, μὴ προσιέναι ἐγγύς· τοῖς γὰρ κέρασι παίει καὶ
τοῖς ποσίν· ἄποθεν οὖν ἀκοντίζειν. ἀλίσκονται δὲ
καὶ ἄνευ ποδοστράβης διωκόμενοι, ὅταν ἦ ἢ ὥρα θε-
ρηνή· ἀπαγορεύουσι γὰρ σφόδρα, ὥστε ἔστωσαι ἀκον-
τίζονται· ριπτοῦσι δὲ καὶ εἰς τὴν θάλατταν, ἐὰν κατέ-
χωνται, καὶ εἰς τὰ ὕδατα ἀπορούμενοι· ὅτε δὲ διὰ
δύσπνοίαν πίπτουσι.

- X. Πρὸς δὲ τὸν ὕν τὸν ἄγριον κεκτηῖσθαι κύνας Ἰν-
δικάς, Κρητικάς, Λοκρίδας, Λακαίνας, ἄρκυς, ἀκόν-
τια, προβόλια, ποδοστράβας. πρῶτον μὲν οὖν χρῆ
εἶναι τὰς κύνας ἐκ τούτου τοῦ γένους μὴ τὰς ἐπιτυχού-
2 σας, ἵνα ἔτοιμοι ᾧσι πολεμεῖν τῷ θηρίῳ. αἱ δὲ ἄρκυς
λίνων μὲν τῶν αὐτῶν ὥνπερ αἱ τῶν λαγῶν, ἔστωσαν
δὲ πεντεκαίετταρακοντάλινοι ἐκ τριῶν τόνων, ἕκα-
στος δὲ τόνος ἐκ πεντεκαίδεκα λίνων, ἀπὸ δὲ τοῦ κορυ-
φαίου τὸ μέγεθος δεχάμματοι, τὸ δὲ βάθος τῶν
βρόχων πυγόνος· οἱ δὲ περιδρομοὶ ἡμιόλιοι τοῦ τῶν
ἀρκύων πάχους· ἐπ' ἄρκουσι δὲ δακτυλίους ἐχέτωσαν,

ὑφείσθωσαν δ' ὑπὸ τοὺς βρόχους, τὸ δὲ ἄκρον αὐτῶν
 ἐκπεράτω ἔξω διὰ τῶν δακτυλίων· ἱκανοὶ δὲ πεντε-
 καίδεκα. τὰ δὲ ἀκόντια ἔστω παντοδαπά, ἔχοντα τὰς 3
 λόγχας εὐπλατεῖς καὶ ξυρήκεις, ῥάβδους δὲ στιφράς.
 τὰ δὲ προβόλια, πρῶτον μὲν λόγχας ἔχοντα τὸ μὲν μέ-
 γεθος πενταπαλαίστους, κατὰ δὲ μέσον τὸν αὐλὸν
 κνώδοντας ἀποκεχαλκευμένους, στιφρούς, καὶ τὰς
 ῥάβδους κρανεΐας δορατοπαχεῖς. αἱ δὲ ποδοστρά-
 βαι ὅμοιαι ταῖς τῶν ἐλάφων. συγκυνηγέται δ' ἔστω-
 σαν· τὸ γὰρ θηρίον μόλις καὶ ὑπὸ πολλῶν ἀλίσκεται.
 ὅπως δὲ δεῖ τούτων ἐκάστῳ χρῆσθαι πρὸς θήραν δι-
 δάξω. πρῶτον μὲν οὖν χρῆ ἐλθόντας οὗ ἂν οἴωνται 4
 εἶναι ὑπάγειν τὸ κυνηγέσιον, λύσαντας μίαν τῶν κυ-
 νῶν τῶν Λακαινῶν, τὰς δ' ἄλλας ἔχοντας δεδεμένας
 συμπεριμέναι τῇ κυνί. ἐπειδὴν δὲ λάβῃ αὐτοῦ τὰ ἴχνη, 5
 ἔπεσθαι ἔξῃς τῇ ἰχνεύσει, ἡγουμένη ἀκολουθία. ἔσται
 δὲ καὶ τοῖς κυνηγέταις πολλὰ δῆλα αὐτοῦ, ἐν μὲν τοῖς
 μαλακοῖς τῶν χωρίων τὰ ἴχνη, ἐν δὲ τοῖς λασίοις τῆς
 ὕλης κλάσματα· ὅπου δ' ἂν δένδρα ἦ, πληγαὶ τῶν
 ὀδόντων. ἢ δὲ κύων ἐπὶ τὸ πολὺ ἀφίξεται τόπον 6
 ὑλώδη ἰχνεύουσα. κατακλίνεται γὰρ τὸ θηρίον ὡς
 ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τοιαῦτα· τοῦ μὲν γὰρ χειμῶνός ἐστιν
 ἀλειυνά, τοῦ δὲ θέρους ψυχεινά. ἐπειδὴν δ' ἀφίκη- 7
 ται ἐπὶ τὴν εὐνήν, ὑλακτεῖ· ὃ δ' οὐκ ἀνίσταται ὡς τὰ
 πολλά. λαβόντα οὖν τὴν κύνα καὶ ταύτην μετὰ τῶν
 ἄλλων δῆσαι ἀποθεν ἀπὸ τῆς εὐνῆς πολὺ καὶ εἰς τοὺς
 ὄρους ἐμβάλλεσθαι τὰς ἄρκυς, ἐπιβάλλοντα τοὺς
 βρόχους ἐπὶ ἀποσχαλιδώματα τῆς ὕλης δικρᾶ· τῆς δὲ
 ἄρκυος αὐτῆς μακρὸν προήκοντα κόλπον ποιεῖν, ἀν-
 τηρίδας ἔνδοθεν ἐκατέρωθεν ὑφιστάντα κλωνας, ὅπως
 ἂν εἰς τὴν κόλπον διὰ τῶν βρόχων αἱ ἀύγαὶ τοῦ φέγ-
 γους ὡς μάλιστα ἐνέχωσιν, ἵνα προσθέοντι ὡς φανό-

- τατον ἢ τὸ ἔσω· καὶ τὸν περιδρόμον ἐξάπτειν ἀπὸ
 δένδρου ἰσχυροῦ, καὶ μὴ ἐκ ῥάχου· συνέχονται γὰρ ἐν
 τοῖς ψιλοῖς αἱ ῥάχοι. ὑπὲρ δὲ ἐκάστης ἐμφράττειν τῇ
 ὕλῃ καὶ τὰ δύσορμα, ἵνα εἰς τὰς ἄρκυς ποιῆται τὸν
 8 δρόμον [καὶ] μὴ ἐξαλλάττων. ἐπειδὴν δὲ σταῶσιν, ἐλ-
 θόντας πρὸς τὰς κύνας λῦσαι ἀπάσας καὶ λαβόντας τὰ
 ἀκόντια καὶ τὰ προβόλια προῖέναι. ἐγκελεύειν δὲ ταῖς
 κυσὶν ἕνα τὸν ἐμπειρότατον, τοὺς δ' ἄλλους ἐπεσθαί
 κοσμίως ἀπολείποντας ἀπ' ἀλλήλων πολὺ, ὅπως ἂν ἢ
 αὐτῷ ἱκανὴ διαδρομὴ· εἴαν γὰρ ὑποχωρῶν ἐμπέσῃ εἰς
 πικνοῦς, κίνδυνος πληγῆναι· ὧ γὰρ ἂν προσπέσῃ,
 9 εἰς τοῦτον τὴν ὀργὴν κατέθετο. ἐπειδὴν δ' αἱ κύνες
 ἐγγὺς ὧσι τῆς εὐνῆς, ἐπεισίσιασι· θορυβούμενος δ' ἐξ-
 αναστήσεται, καὶ ἦτις ἂν τῶν κυνῶν προσφέρηται
 αὐτῷ πρὸς τὸ πρόσωπον, ἀναρρίψει· θέων δ' ἐμπε-
 σεῖται· εἴαν δὲ μὴ, μεταθεῖν ἀνάγκη. καὶ εἴαν μὲν ἢ
 τὸ χωρίον καταφερὲς ἐν ᾧ ἂν ἔχη αὐτὸν ἢ ἄρκυς, ταχὺ
 ἐξαναστήσεται· εἴαν δὲ ἄπεδον, εὐθύς ἐστήξεται περὶ
 10 αὐτὸν ἔχων. ἐν τούτῳ δὲ τῷ καιρῷ αἱ μὲν κύνες
 προσκείσονται· αὐτοὺς δὲ χρῆ φυλαττομένους αὐτὸν
 ἀκοντίζειν, καὶ λίθοις βάλλειν, περισταμένους ὅπι-
 σθεν καὶ πολὺ ἄποθεν, ἕως ἂν κατατείνῃ προωθῶν
 αὐτὸν τῆς ἄρκυος τὸν περιδρόμον. εἶτα ὅστις ἂν ἢ
 τῶν παρόντων ἐμπειρότατος καὶ ἐγκρατέστατος προσ-
 11 ἐλθόντα ἐκ τοῦ πρόσθεν τῷ προβολίῳ παίειν. εἴαν δὲ
 μὴ βούληται ἀκοντιζόμενος καὶ βαλλόμενος κατατείναι
 τὸν περιδρόμον, ἀλλ' ἐπανιεὶς ἔχη πρὸς τὸν προσιόντα
 περιδρομὴν ποιούμενος, ἀνάγκη, ὅταν οὕτως ἔχη,
 λαβόντα τὸ προβόλιον προσιέναι, ἔχεσθαι δ' αὐτοῦ
 τῇ μὲν χειρὶ τῇ ἀριστερᾷ πρόσθεν, τῇ δ' ἑτέρᾳ ὅπι-
 σθεν· κατορθοῖ γὰρ ἢ μὲν ἀριστερὰ αὐτό, ἢ δὲ δεξιὰ
 ἐπεμβάλλει· ἐμπροσθεν δὲ ὁ πούς ο μὲν ἀριστερός

ἐπέσθω τῇ χειρὶ τῇ ὁμωνύμῳ· ὁ δὲ δεξιὸς τῇ ἑτέρῳ.
 προσιόντα δὲ προβάλλεσθαι τὸ προβόλιον, μὴ πολλῶν 12
 μείζω διαβάντα ἢ ἐν πάλλῃ, ἐπιστρέφοντα τὰς πλευρὰς
 τὰς εὐωνύμους ἐπὶ τὴν χεῖρα τὴν εὐώνυμον· εἶτα εἰς-
 βλέποντα εἰς τὸ ὄμμα τοῦ θηρίου ἐνθυμούμενον τὴν
 κίνησιν τὴν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τῆς ἐκείνου. προσφέρειν
 δὲ τὸ προβόλιον φυλαττόμενον μὴ ἐκκρούσῃ ἐκ τῶν
 χειρῶν τῇ κεφαλῇ ἐκνεύσας· τῇ γὰρ ὄυμη τῆς ἐκκρού-
 σεως ἐπεται. παθόντα δὲ τοῦτο πίπτειν δεῖ ἐπὶ στόμα 13
 καὶ ἔχεσθαι τῆς ὕλης κάτωθεν· τὸ γὰρ θηρίου εἰάν μὲν
 οὕτως ἔχοντι προσπέσῃ, διὰ τὴν σιμότητα τῶν ὀδόν-
 των τὸ σῶμα οὐ δύναται ὑπολαβεῖν· εἰάν δὲ μετεώρω,
 ἀνάγκη πληγῆναι. πειρᾶται μὲν οὖν μετεωρίζειν· εἰάν
 δὲ μὴ δύνηται, ἀμφιβᾶς πατεῖ. ἀπαλλαγὴ δὲ τούτων 14
 μία ἐστὶ μόνη, ὅταν ἐν τῇ ἀνάγκῃ ταύτῃ ἔχηται, προσ-
 ελθόντα ἐγγὺς τῶν συγκυνηγετῶν ἕνα ἔχοντα προβό-
 λιον ἐρεθίζειν ὡς ἀφήσοντα· ἀφιέναι δὲ οὐ χροῖ, μὴ
 τύχη τοῦ πεπτωκότος. ὅταν δὲ ἴδῃ τοῦτο, καταλιπὼν 15
 ὅν ἂν ἔχη ὑφ' αὐτῷ ἐπὶ τὸν ἐρεθίζοντα ὑπ' ὀργῆς καὶ
 θυμοῦ ἐπιστρέψει. τὸν δὲ ταχὺ ἀναπηδᾶν, τὸ δὲ προ-
 βόλιον μεμνησθαι ἔχοντα ἀνίστασθαι· οὐ γὰρ καλὴ ἢ
 σωτηρία ἄλλως ἢ κρατήσαντι. προσφέρειν δὲ πάλιν 16
 τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ προτεῖναι ἐντὸς τῆς ὠμοπλάτης
 ἢ ἢ σφαγῆ καὶ ἀντερείσαντα ἔχειν ἐρρωμένως· ὁ δ' ὑπὸ
 τοῦ μένουσ προέισι, καὶ εἰ μὴ κωλύοιεν οἱ κνώδοντες
 τῆς λόγχης, ἀφίκοιτ' ἂν διὰ τῆς ῥάβδου προωθῶν
 αὐτὸν πρὸς τὸν τὸ προβόλιον ἔχοντα. οὕτω δὲ πολλῇ 17
 ἢ δυνάμει ἐστὶν αὐτοῦ ὥστε καὶ ἂ οὐκ ἂν οἴοιτο τις
 πρόσεστιν αὐτῷ· τεθνεῶτος γὰρ εὐθύς εἰάν τις ἐπὶ τὸν
 ὀδόντα ἐπιθῆ τρίχας, συντρέχουσιν· οὕτως εἰσὶ θερ-
 μοί· ζῶντι δὲ διάπυροι, ὅταν ἐρεθίζηται· οὐ γὰρ ἂν
 τῶν κυνῶν ἀμαρτάνων τῇ πληγῇ τοῦ σώματος ἄκρα

18 τὰ τριχώματα περιεπίμπρα. ὁ μὲν οὖν ἄρρην τοσαῦτα καὶ ἔτι πλείω πράγματα παρασχῶν ἀλίσκεται.

Ἐὰν δὲ θήλεια ἢ ἡ ἔμπεσοῦσα, ἐπιθέοντα παλεῖν φυλαττόμενον μὴ ὠσθεῖς πέση· παθόντα δὲ τοῦτο πατεῖσθαι ἀνάγκη καὶ δάκνεσθαι. ἐκόντα οὖν οὐ χρῆ ὑποπίπτειν· ἐὰν δὲ ἄκων ἔλθῃ εἰς τοῦτο, διαναστάσεις γίνονται αἱ αὐταὶ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἄρρενος· ἐξαναστάντα δὲ δεῖ παλεῖν τῷ προβολίῳ, ἕως ἂν ἀποκτείνῃ.

- 19 Ἀλίσκονται δὲ καὶ ὧδε. ἴστανται μὲν αὐτοῖς αἱ ἄρκυς ἐπὶ τὰς διαβάσεις τῶν ναπῶν εἰς τοὺς δρυμούς, τὰ ἄγκη, τὰ τραχέα, ἢ εἰςβολαί εἰσιν εἰς τὰς ὀργάδας καὶ τὰ ἔλη καὶ τὰ ὕδατα. ὁ δὲ τεταγμένος ἔχων τὸ προβόλιον φυλάττει τὰς ἄρκυς. οἱ δὲ τὰς κύνας ἐπάγουσι τοὺς τόπους ζητοῦντες τοὺς καλλίστους· ἐπειδὰν δὲ
- 20 εὐρεθῇ, διώκεται. ἐὰν οὖν εἰς τὴν ἄρκυν ἐμπίπτῃ, τὸν ἀρκυωρὸν ἀναλαβόντα τὸ προβόλιον προσιέναι καὶ χρῆσθαι ὡς εἴρηκα· ἐὰν δὲ μὴ ἐμπέσῃ, μεταθεῖν. ἀλίσκεται δὲ καὶ ὅταν ἢ πνίγη διωκόμενος ὑπὸ τῶν κυνῶν· τὸ γὰρ θηρίον καίπερ ὑπερβάλλον δυνάμει ἀπα-
- 21 γορεύει ὑπέρασθμον γιγνόμενον. ἀποθνήσκουσι δὲ κύνες πολλαὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ θήρᾳ, καὶ αὐτοὶ οἱ κυνηγέται κινδυνεύουσιν. ὅταν δ' ἐν ταῖς μεταδρομαῖς ἀπειρηκότι ἀναγκάζωνται προσιέναι τὰ προβόλια ἢ ἐν ὕδατι ὄντι ἢ ἀφεστῶτι πρὸς ἀποκρήμνῳ ἢ ἐκ δασέος μὴ θέλοντι ἐξιέναι, οὐ γὰρ κωλύει αὐτὸν οὔτε ἄρκυς οὔτε ἄλλο οὐδὲν φέρεσθαι ὁμόσε τῷ πλησιάζοντι, ὅμως μέντοι προσιτέον, ὅταν ἔχη οὔτως, καὶ ἐπιδεικτέον τὴν εὐψυχίαν, δι' ἣν εἴλοντο ἐκποιεῖν τὴν ἐπιθυμίαν ταύ-
- 22 τὴν. χρηστέον δὲ τῷ προβολίῳ καὶ ταῖς προβολαῖς τοῦ σώματος ὡς εἴρηται· εἰ γὰρ τι καὶ πάσχοι, οὐκ ἂν διὰ γε τὸ [μὴ] ὀρθῶς ποιεῖν πάσχοι. ἴστανται δὲ αἱ ποδοστράβαι αὐτοῖς ὥσπερ τοῖς ἐλάφοις ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις,

καὶ ἐπισκέψεις αἱ αὐταὶ καὶ μεταδρομαὶ καὶ αἱ πρόσοδοι καὶ αἱ χρεῖαι τοῦ προβολίου. τὰ δὲ νεογενῆ αὐτῶν **23** ὅταν ἀλίσκηται, χαλεπῶς τοῦτο πάσχει· οὔτε γὰρ μόνουται, ἕως ἂν μικρὰ ἦ, ὅταν τε αἱ κύνες εὐρωσιν ἢ προῖδη τι, ταχὺ εἰς τὴν ὕλην ἀφανίζεται· ἔπονται τε ἐπὶ τὸ πολὺ ἂν ὡσιν ἄμφω, χαλεποὶ ὄντες τότε καὶ μᾶλλον μαχόμενοι ὑπὲρ ἐκείνων ἢ ὑπὲρ αὐτῶν.

Λέοντες δέ, παρδάλεις, λύγκες, πάνθηρες, ἄρκτοι **XI.** καὶ τᾶλλα ὅσα ἐστὶ τοιαῦτα θηρία, ἀλίσκεται ἐν ξέναις χώραις περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος καὶ τὸν Κιττὸν τὸν ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας, τὰ δ' ἐν τῷ Ὀλύμπῳ τῷ Μυσίῳ καὶ ἐν Πινδῷ, τὰ δ' ἐν τῇ Νύσῃ τῇ ὑπὲρ τῆς Συρίας, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὄρεσιν ὅσα οἷά τ' ἐστὶ τρέφειν τοιαῦτα. ἀλίσκεται δὲ τὰ μὲν ἐν τοῖς ὄρεσι φαρμάκῳ **2** διὰ δυσχωρίαν ἀκονιτικῷ. παραβάλλουσι δὲ τοῦτο οἱ θηρώμενοι, συμμιγνύντες εἰς τὸ αὐτὸ ὄρω ἂν ἕκαστον χαιρήν περὶ τὰ ὕδατα καὶ πρὸς ὅ,τι ἂν ἄλλο προσίῃ. τὰ **3** δὲ αὐτῶν καταβαίνοντα εἰς τὸ πεδίον τῆς νυκτὸς ἀποκλεισθέντα μετὰ ἵππων καὶ ὀπλων ἀλίσκεται εἰς κίνδυνον καθιστάντα τοὺς αἰρουῦντας. ἔστι δὲ οἷς αὐτῶν **4** καὶ ὀρύγματα ποιοῦσι περιφερῆ μεγάλα βαθέα, ἐν μέσῳ λείποντες κίονα τῆς γῆς. ἐπὶ δὲ τοῦτον εἰς νύκτα ἐπέθεσαν δήσαντες αἶγα, καὶ ἔφραξαν κύκλῳ τὸ ὄρυγμα ὕλη ὥστε μὴ προορᾶν, εἴσοδον οὐ λείποντες. τὰ δὲ ἀκούοντα τῆς φωνῆς ἐν τῇ νυκτὶ κύκλῳ τὸν φραγμὸν περιθέουσι, καὶ ἐπειδὴν μὴ εὐρίσκη δίοδον, ὑπερπηδᾷ καὶ ἀλίσκεται.

Περὶ μὲν αὐτῶν τῶν πράξεων τῶν ἐν τοῖς κυνη- **XII.** γεσίοις εἴρηται. ὠφελήσονται δ' οἱ ἐπιθυμήσαντες τούτου τοῦ ἔργου πολλά· ὑγίειάν τε γὰρ τοῖς σώμασι παρασκευάσουσι καὶ ὄρᾶν καὶ ἀκούειν μᾶλλον, γηράσκειν δὲ ἥττον· τὰ δὲ πρὸς τὸν πόλεμον μάλιστα παι-

2 δεύει. πρώτον μὲν τὰ ὄπλα ὅταν ἔχοντες πορεύονται ὁδοὺς χαλεπὰς, οὐκ ἀπεροῦσιν· ἀνέξονται γὰρ τοὺς πόνοὺς διὰ τὸ εἰθίσθαι μετὰ τούτων αἰρεῖν τὰ θηρία. ἔπειτα εὐνάξεσθαι τε σκληρῶς δυνατοὶ ἔσονται καὶ 3 φύλακες εἶναι ἀγαθοὶ τοῦ ἐπιπαττομένου. ἐν δὲ ταῖς προσόδοις ταῖς πρὸς τοὺς πολεμίους ἅμα οἰοί τε ἔσονται ἐπιέναι καὶ τὰ παραγγελλόμενα ποιεῖν διὰ τὸ οὕτω καὶ αὐτοὶ αἰρεῖν τὰς ἄγρας. τεταγμένοι δ' ἐν τῷ πρόσθεν οὐ λείψουσι τὰς τάξεις διὰ τὸ καρτερεῖν δύνα- 4 σθαι. ἐν φυγῇ δὲ τῶν πολεμίων ὀρθῶς καὶ ἀσφαλῶς διώξονται τοὺς ἐναντίους ἐν παντὶ χωρίῳ διὰ συνήθειαν. δυστυχήσαντος δὲ οἰκείου στρατοπέδου ἐν χωρίοις ὑλώδεσι καὶ ἀποκρήμυοις ἢ ἄλλοις χαλεποῖς οἰοί τ' ἔσονται καὶ αὐτοὶ σώζεσθαι μὴ αἰσχροῶς καὶ ἑτέρους σώζειν· ἢ γὰρ συνήθεια τοῦ ἔργου παρέξει αὐτοῖς 5 πλεον τι εἰδέναί. καὶ ἤδη τινὲς τῶν τοιούτων πολλοῦ ὄχλου συμμάχων τρεφθέντος τῇ αὐτῶν εὐεξία καὶ θράσει διὰ δυσχωρίαν ἀμαρτόντας τοὺς πολεμίους νε- νικηκότας ἀναμαχόμενοι ἐτρέψαντο· αἰεὶ γὰρ ἔστι τοῖς τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς εὖ ἔχουσιν ἐγγύς εἶναι τοῦ 6 εὐτυχήσαι. εἰδότες δὲ καὶ οἱ πρόγονοι ἡμῶν ὅτι ἐν- τεῦθεν εὐτύχουν πρὸς τοὺς πολεμίους, ἐπιμέλειαν τῶν νέων ἐποίησαντο· σπανίζοντες γὰρ καρπῶν τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐνόμισαν ὅμως τοὺς κυνηγέτας μὴ κωλύειν [διὰ] 7 τὸ μηδὲν τῶν ἐπὶ τῇ γῇ φυομένων ἀγρεύειν· πρὸς δὲ τούτῳ μὴ νυκτερεύειν ἐντὸς πολλῶν σταδίων, ἵνα μὴ ἀφαιροῖντο τὰς θήρας αὐτῶν οἱ ἔχοντες ταύτην τὴν τέχνην. ἐώρων γὰρ ὅτι τῶν νεωτέρων ἢ ἡδονὴ μόνη αὕτη πλεῖστα ἀγαθὰ παρασκευάζει. σῶφρονάς τε γὰρ ποιεῖ καὶ δικαίους διὰ τὸ ἐν τῇ ἀληθείᾳ παιδεύεσθαι· 8 [τά τε τοῦ πολέμου διὰ τῶν τοιούτων εὐτυχοῦντες ἡσθάνοντο·] τῶν τε ἄλλων εἴ τι βούλονται ἐπιτηδεύειν

καλῶν οὐδενὸς ἀποστερεῖ ὥσπερ ἕτεραι κακαὶ ἡδοναί,
 ἃς οὐ χρὴ μανθάνειν. ἐκ τῶν τοιούτων οὖν στρατιῶ-
 ται τε ἀγαθοὶ καὶ στρατηγοὶ γίνονται. ὧν γὰρ οἱ πό- 9
 νοι τὰ μὲν αἰσχροὰ καὶ ὑβριστικὰ ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ
 σώματος ἀφαιροῦνται, ἐπιθυμίαν δ' ἀρετῆς ἐνηύξη-
 σαν, οὗτοι δ' ἄριστοι· οὐ γὰρ ἂν περιίδοιεν οὔτε τὴν
 πόλιν τὴν ἑαυτῶν ἀδικουμένην οὔτε τὴν χώραν πά-
 σχουσαν κακῶς.

Λέγουσι δέ τινες ὡς οὐ χρὴ ἐρᾶν κυνηγεσίων, ἵνα 10
 μὴ τῶν οἰκείων ἀμελῶσιν, οὐκ εἰδότες ὅτι οἱ τὰς πό-
 λεις καὶ τοὺς φίλους εὖ ποιοῦντες πάντες τῶν οἰκείων
 ἐπιμελέστεροί εἰσιν. εἰ οὖν οἱ φιλοκυνηγέται παρα- 11
 σκευάζουσιν αὐτοὺς τῇ πατρίδι χρησίμους εἶναι εἰς τὰ
 μέγιστα, οὐδ' ἂν τὰ ἴδια πρόοιντο· σὺν γὰρ τῇ πόλει
 καὶ σώζεται καὶ ἀπόλλυται τὰ οἰκεία ἐκάστου· ὥστε
 πρὸς τοῖς αὐτῶν καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἰδιωτῶν οἱ τοιοῦτοι
 σώζουσι. πολλοὶ δὲ ὑπὸ φθόνου ἀλόγιστοι τῶν ταῦτα 12
 λεγόντων αἰροῦνται διὰ τὴν αὐτῶν κακίαν ἀπολέσθαι
 μᾶλλον ἢ ἐτέρων ἀρετῇ σώζεσθαι· αἱ γὰρ ἡδοναὶ αἱ
 πολλαὶ κακαί· ὧν ἠττώμενοι ἢ λέγειν ἢ πράττειν ἐπαί-
 ρονται τὰ χείρω. εἶτα ἐκ μὲν τῶν ματαίων λόγων ἔχ- 13
 θρας ἀναιροῦνται, ἐκ δὲ τῶν κακῶν ἔργων νόσους καὶ
 ζημίας καὶ θανάτους καὶ αὐτῶν καὶ παίδων καὶ φίλων,
 ἀναισθήτως μὲν τῶν κακῶν ἔχοντες, τῶν δὲ ἡδονῶν
 πλέον τῶν ἄλλων αἰσθανόμενοι, οἷς τίς ἂν χρήσαιτο
 εἰς πόλεως σωτηρίαν; τούτων μέντοι τῶν κακῶν οὐ- 14
 δεῖς ὅστις οὐκ ἀφῆξεται ἐρασθεῖς ὧν ἐγὼ παραινῶ·
 παιδεύσεις γὰρ καλὴ διδάσκει χρῆσθαι νόμοις καὶ λέ-
 γειν περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀκούειν. οἱ μὲν οὖν παρα- 15
 σχόντες αὐτοὺς ἐπὶ τὸ ἀεὶ τι μοχθεῖν τε καὶ διδάσκε-
 σθαι αὐτοῖς μὲν μαθήσεις καὶ μελέτας ἐπιπόνους
 ἔχουσι, σωτηρίαν δὲ ταῖς ἑαυτῶν πόλεσιν· οἱ δὲ μὴ

θέλοντες διὰ τὸ ἐπίπονον διδάσκεισθαι, ἀλλὰ ἐν ἡδο-
 16 ναῖς ἀκαίροις διάγειν, φύσει οὗτοι κάκιστοι. οὔτε
 γὰρ νόμοις οὔτε λόγοις ἀγαθοῖς πείθονται· οὐ γὰρ
 εὐρίσκουσι διὰ τὸ μὴ πονεῖν οἶον χρὴ τὸν ἀγαθὸν εἶ-
 ναι· ὥστε οὔτε θεοσεβεῖς δύνανται εἶναι οὔτε σοφοί·
 τῷ δὲ ἀπαιδευτῷ χρώμενοι πολλὰ ἐπιτιμῶσι τοῖς πε-
 17 παιδευμένοις. διὰ μὲν οὖν τούτων οὐδὲν ἂν καλῶς
 ἔχοι· διὰ δὲ τῶν ἀμεινόνων ἅπασαι αἱ ὠφέλειαι τοῖς
 ἀνθρώποις εὔρηται· ἀμεινους οὖν οἱ θέλοντες πο-
 18 νεῖν. καὶ τοῦτο ἐπιδέδεικται μεγάλῳ παραδείγματι·
 τῶν γὰρ παλαιότερων οἱ παρὰ Χείρωνι ὧν ἐπεμνή-
 σθην νέοι ὄντες ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν κυνηγεσίων πολλὰ
 καὶ καλὰ ἔμαθον· ἐξ ὧν ἐγένετο αὐτοῖς μεγάλη ἀρετὴ
 δι' ἣν καὶ νῦν θαυμάζονται· ἥς ὅτι μὲν ἐρῶσι πάντες
 εὔδηλον, ὅτι δὲ διὰ πόνων ἔστι τυχεῖν αὐτῆς, οἱ πολ-
 19 λοι ἀφίστανται. τὸ μὲν γὰρ κατεργάσασθαι αὐτὴν
 ἄδηλον, οἱ δὲ πόνοι οἱ ἐν αὐτῇ ἐνόητες φανεροί. ἴσως
 μὲν οὖν, εἰ ἦν τὸ σῶμα αὐτῆς δῆλον, ἦττον ἂν ἡμέλουν
 οἱ ἀνθρώποι ἀρετῆς, εἰδότες ὅτι ὥσπερ αὐτοῖς ἐκείνη
 ἐμφανῆς ἔστιν, οὕτω καὶ αὐτοὶ ὑπ' ἐκείνης ὄρωται.
 20 ὅταν μὲν γὰρ τις ὄραται ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου, ἅπας ἐαυ-
 τοῦ ἔστι βελτίων, καὶ οὔτε λέγει οὔτε ποιεῖ αἰσχρὰ οὐδὲ
 21 κακὰ, ἵνα μὴ ὀφθῇ ὑπ' ἐκείνου. ὑπὸ δὲ τῆς ἀρετῆς
 οὐκ οἰόμενοι ἐπισκοπεῖσθαι πολλὰ κακὰ καὶ αἰσχρὰ
 ἐναντίον ποιοῦσιν, ὅτι αὐτὴν ἐκείνοι οὐχ ὄρωσιν· ἡ
 δὲ πανταχοῦ πάρεστι διὰ τὸ εἶναι ἀθάνατος καὶ τιμᾶ
 22 τοὺς περὶ αὐτὴν ἀγαθοὺς, τοὺς δὲ κακοὺς ἀτιμάζει. εἰ
 οὖν εἶδεῖεν τοῦτο ὅτι θεᾶται αὐτούς, ἵεντο ἂν ἐπὶ τοὺς
 πόρους καὶ τὰς παιδεύσεις αἷς ἀλίσκεται μόλις, καὶ κατ-
 XIII. εργάζοιντο ἂν αὐτὴν. θαυμάζω δὲ τῶν σοφιστῶν
 καλουμένων ὅτι φασὶ μὲν ἐπ' ἀρετὴν ἄγειν οἱ πολλοὶ
 τοὺς νέους, ἄγουσι δ' ἐπὶ τούναντιον· οὔτε γὰρ ἂν-

δρα που ἐοράκαμεν ὄντιν' οἱ νῦν σοφισταὶ ἀγαθὸν
 ἐποίησαν, οὔτε γράμματα παρέχονται ἐξ ὧν χρὴ ἀγα-
 θοὺς γίγνεσθαι, ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ματαίων πολλὰ αὐ-
 2 τοῖς γέγραπται ἀφ' ὧν τοῖς νέοις αἱ μὲν ἡδοναὶ κεναί,
 ἀρετὴ δ' οὐκ ἐνι· διατριβὴν δ' ἄλλως παρέχει τοῖς ἐλ-
 πίσασι τι ἐξ αὐτῶν μαθήσεσθαι μάτην καὶ ἐτέρων κω-
 λύει χρησίμων καὶ διδάσκει κακά. μέμφομαι οὖν αὐ-
 3 τοῖς τὰ μὲν μεγάλα μειζόνως· περὶ δὲ ὧν γράφουσιν
 ὅτι τὰ μὲν ῥήματα αὐτοῖς ἐξήτηται, γινῶμαι δὲ ὀρθῶς
 ἔχουσαι αἷς ἂν παιδεύοιντο οἱ νεώτεροι ἐπ' ἀρετὴν οὐ-
 δαμοῦ. ἐγὼ δὲ ἰδιώτης μὲν εἰμι, οἶδα δὲ ὅτι κράτιστον 4
 μὲν ἐστὶ παρὰ αὐτῆς τῆς φύσεως τὸ ἀγαθὸν διδάσκε-
 σθαι, δεύτερον δὲ παρὰ τῶν ἀληθῶς ἀγαθόν τι ἐπι-
 σταμένων μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν ἔξαπατᾶν τέχνην ἐχόν-
 των. ἴσως οὖν τοῖς μὲν ὀνόμασιν οὐ σεσοφισμένως 5
 λέγω· οὐδὲ γὰρ ζητῶ τοῦτο· ὧν δὲ δέονται εἰς ἀρετὴν
 οἱ καλῶς πεπαιδευμένοι ὀρθῶς ἐγνωσμένα ζητῶ λέ-
 γειν· ὀνόματα μὲν γὰρ οὐκ ἂν παιδεύσειαν, γινῶμαι
 δέ, εἰ καλῶς ἔχοιεν. ψέγουσι δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ 6
 τοὺς νῦν σοφιστὰς καὶ οὐ τοὺς φιλοσόφους, ὅτι ἐν
 τοῖς ὀνόμασι σοφίζονται καὶ οὐκ ἐν τοῖς νοήμασιν. οὐ
 λανθάνει δέ με ὅτι καλῶς καὶ ἐξῆς γεγράφθαι· ῥάδιον
 γὰρ ἔσται αὐτοῖς ταχὺ μὴ ὀρθῶς μέμψασθαι· καίτοι 7
 γέγραπται γε οὕτως, ἵνα ὀρθῶς ἔχη, καὶ μὴ σοφιστι-
 κούς ποιῆ ἀλλὰ σοφούς καὶ ἀγαθοὺς· οὐ γὰρ δοκεῖν
 αὐτὰ βούλομαι μᾶλλον ἢ εἶναι χρήσιμα, ἵνα ἀνεξέ-
 λεγκτα ἦ εἰς αἰεὶ. οἱ σοφισταὶ δ' ἐπὶ τῷ ἔξαπατᾶν λέ- 8
 γουσι καὶ γράφουσιν ἐπὶ τῷ ἑαυτῶν κέρδει καὶ οὐδένα
 οὐδὲν ὠφελουῖσιν· οὐδὲ γὰρ σοφὸς αὐτῶν ἐγένετο οὐ-
 δεῖς οὐδ' ἔστιν, ἀλλὰ καὶ ἀρκεῖ ἐκάστῳ σοφιστὴν κλη-
 θῆναι, ὃ ἔστιν ὄνειδος παρὰ γε [τοῖς] εὖ φρονοῦσι. τὰ 9
 μὲν οὖν τῶν σοφιστῶν παραγγέλματα παραινῶ φυ-

λάττεσθαι, τὰ δὲ τῶν φιλοσόφων ἐνθυμήματα μὴ ἀτιμάζειν· οἱ μὲν γὰρ σοφισταὶ πλουσίους καὶ νέους θηρῶνται, οἱ δὲ φιλόσοφοι πᾶσι κοινοὶ καὶ φίλοι· τύχας δὲ ἀνδρῶν οὔτε τιμῶσιν οὔτε ἀτιμάζουσι.

- 10 Μὴ ζηλοῦν δὲ μηδὲ τοὺς ἐπὶ τὰς πλεονεξίας εἰκῆ ἰόντας, μήτ' ἐπὶ τὰς ἰδίας μήτ' ἐπὶ τὰς δημοσίας, ἐνθυμηθέντα ὅτι οἱ μὲν ἄριστοι αὐτῶν γιγνώσκονται μὲν ἐπὶ τὰ βελτίω ἐπίπονοί τ' εἰσίν, οἱ δὲ κακοὶ πάσχουσι τε
- 11 κακῶς καὶ γιγνώσκονται ἐπὶ τὰ χεῖρω. τὰς τε γὰρ τῶν ἰδιωτῶν οὐσίας ἀφαιρούμενοι καὶ τὰ τῆς πόλεως εἰς τὰς κοινὰς σωτηρίας ἀνωφελέστεροί εἰσι τῶν ἰδιωτῶν, τὰ τε σώματα πρὸς τὸν πόλεμον κάκιστα καὶ αἰσχιστα ἔχουσι πονεῖν οὐ δυνάμενοι. οἱ δὲ κνηγέται εἰς τὸ κοινὸν τοῖς πολίταις καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ κτήματα
- 12 καλῶς ἔχοντα παρέχουσιν. ἔρχονται δὲ οἱ μὲν ἐπὶ τὰ θηρία, οἱ δ' ἐπὶ τοὺς φίλους. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τοὺς φίλους ἰόντες δύσκειαν ἔχουσι παρὰ πᾶσιν, οἱ δὲ κνηγέται ἐπὶ τὰ θηρία ἰόντες εὐκλειαν· ἐλόντες μὲν γὰρ πολέμια νικῶσι, μὴ ἐλόντες δὲ πρῶτον μὲν ὅτι πάσης τῆς πόλεως ἐχθροῖς ἐπιχειροῦσιν ἔπαινον ἔσχον, ἔπειτα ὅτι οὔτ' ἐπ' ἀνδρὸς βλάβη οὔτε φιλοκερδεῖα ἔρχονται.
- 13 ἔπειτα ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐπιχειρηματος βελτίους γίνονται πρὸς πολλὰ καὶ σοφώτεροι δι' οὗ διδάξομεν. εἴαν γὰρ μὴ πόνοις καὶ ἐνθυμήμασι καὶ ἐπιμελείαις πολλαῖς
- 14 ὑπερβάλλωνται, οὐκ ἂν ἔλοιεν ἄγρας. τὰ γὰρ ἀντίπαλα αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἀγωνιζόμενα καὶ ἐν τῇ αὐτῶν οἰκῆσει ἐν ἰσχύι πολλῇ ἔστιν· ὥστε τῷ κνηγέτη μάτην οἱ πόνοι γίνονται, εἴαν μὴ μείζονι φιλοπονίᾳ
- 15 καὶ πολλῇ συνέσει κρατήσῃ αὐτῶν. οἱ μὲν οὖν κατὰ πόλιν βουλόμενοι πλεονεκτεῖν μελετῶσι νικᾶν φίλους, οἱ δὲ κνηγέται κοινούς ἐχθρούς· καὶ τοὺς μὲν ἢ μελέτη αὕτη ποιεῖ πρὸς τοὺς ἄλλους πολεμίους ἀμείνους,

τοὺς δὲ πολὺ χείρους· καὶ τοῖς μὲν ἢ ἄγρα μετὰ σωφρο-
 σύνης, τοῖς δὲ μετὰ αἰσχροῦ θράσους. κακοηθείας 16
 δὲ καὶ αἰσχροκερδείας οἱ μὲν δύνανται καταφρονεῖν,
 οἱ δ' οὐ δύνανται· φωνὴν δὲ οἱ μὲν εὐεπῆ ἰᾶσιν, οἱ δ'
 αἰσχροάν· πρὸς δὲ τὰ θεῖα τοῖς μὲν οὐδὲν ἐμποδῶν ἀσε-
 βεῖν, οἱ δ' εὐσεβέστατοι. λόγοι γὰρ παλαιοὶ κατέχου- 17
 σιν ὡς καὶ θεοὶ τούτῳ τῷ ἔργῳ χαίρουσι καὶ πράττον-
 τες καὶ ὁρῶντες· ὥστε ὑπάρχειν ἐνθυμουμένους τού-
 των θεοφιλεῖς τ' εἶναι καὶ εὐσεβεῖς τοὺς νέους τοὺς
 ποιοῦντας ἅ ἐγὼ παραινῶ, οἰομένους ὑπὸ θεῶν του
 ὁρᾶσθαι ταῦτα. οὗτοι δ' ἂν εἶεν καὶ τοκεῦσιν ἀγαθοὶ
 καὶ πάση τῇ ἑαυτῶν πόλει καὶ ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν πολιτῶν
 καὶ φίλων. οὐ μόνον δὲ ὅσοι ἄνδρες κυνηγεσίῳ ἠρά- 18
 σθησαν ἐγένοντο ἀγαθοί, ἀλλὰ καὶ [αἱ] γυναῖκες αἷς
 ἔδωκεν ἢ θεὸς ταῦτα [Ἄρτεμις], Ἀταλάντη καὶ Πρό-
 κρις καὶ εἴ τις ἄλλη.

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΑΣ.

- 1 Σωκράτους δὲ ἄξιόν μοι δοκεῖ εἶναι μεμνησθαι καὶ ὡς ἐπειδὴ ἐκλήθη εἰς τὴν δίκην ἐβουλεύσατο περὶ τῆς ἀπολογίας καὶ τῆς τελευτῆς τοῦ βίου. γεγράφασι μὲν οὖν περὶ τούτου καὶ ἄλλοι καὶ πάντες ἔτυχον τῆς μεγαληγορίας αὐτοῦ· ὧ καὶ δῆλον ὅτι τῷ ὄντι οὕτως ἐρρήθη ὑπὸ Σωκράτους. ἀλλ' ὅτι ἤδη ἑαυτῷ ἠγείτο αἰρετώτερον εἶναι τοῦ βίου θάνατον, τοῦτο οὐ διεσαφήνισαν· ὥστε ἀφρονεστέρα αὐτοῦ φαίνεται εἶναι.
- 2 ἡ μεγαληγορία. Ἐρμογένης μέντοι ὁ Ἰπποῖκου ἐταῖρός τε ἦν αὐτῷ καὶ ἐξήγγειλε περὶ αὐτοῦ τοιαῦτα ὥστε πρόεπουσαν φαίνεσθαι τὴν μεγαληγορίαν αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ. ἐκεῖνος γὰρ ἔφη ὁρῶν αὐτὸν περὶ πάντων
- 3 μᾶλλον διαλεγόμενον ἢ περὶ τῆς δίκης εἰπεῖν, Οὐκ ἔχρη μέντοι σκοπεῖν, ὧ Σώκρατες, καὶ ὅ,τι ἀπολογήσει; τὸν δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἀποκρίνασθαι, Οὐ γὰρ δοκῶ σοι ἀπολογεῖσθαι μελετῶν διαβεβιωκέναι; ἐπεὶ δ' αὐτὸν ἐρέσθαι, Πῶς; Ὅτι οὐδὲν ἄδικον διαγεγένημαι ποιῶν· ἦνπερ νομίζω μελέτην εἶναι καλλίστην
- 4 ἀπολογίας. ἐπεὶ δὲ αὐτὸν πάλιν λέγειν, Οὐχ ὁρᾷς τὰ Ἀθηναίων δικαστήρια ὡς πολλάκις μὲν οὐδὲν ἀδικοῦντας λόγῳ παραχθέντες ἀπέκτειναν, πολλάκις δὲ ἀδικοῦντας ἢ ἐκ τοῦ λόγου οἰκτίσαντες ἢ ἐπιχαρίτως

εἰπόντας ἀπέλυσαν; Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία, φάναι αὐτόν, καὶ δις ἤδη ἐπιχειρήσαντός μου σκοπεῖν περὶ τῆς ἀπολογίας ἐναντιοῦταί μοι τὸ δαιμόνιον. ὡς δὲ αὐτὸν εἰ- 5
 πειν, Θαυμαστὰ λέγεις, τὸν δ' αὖ ἀποκρίνασθαι, Ἡ
 θαυμαστὸν νομίζεις εἰ καὶ τῷ θεῷ δοκεῖ ἐμὲ βέλτιον
 εἶναι ἤδη τελευτᾶν; οὐκ οἶσθα ὅτι μέχρι μὲν τοῦδε οὐ-
 δενὶ ἀνθρώπων ὑφείμην ἂν βέλτιον ἐμοῦ βεβιωκέναι;
 ὅπερ γὰρ ἡδιστόν ἐστιν, ἡδεῖν ὁσίως μοι καὶ δικαίως
 ἅπαντα τὸν βίον βεβιωμένον· ὥστε ἰσχυρῶς ἀγάμενος
 ἐμαυτὸν ταῦτ' εὖρισκον καὶ τοὺς ἐμοὶ συγγιγνομένους
 γιγνώσκοντας περὶ ἐμοῦ. νῦν δὲ εἰ ἔτι προβήσεται ἡ 6
 ἡλικία, οἶδ' ὅτι ἀνάγκη ἔσται τὰ τοῦ γήρως ἀποτελεῖ-
 σθαι καὶ ὄραν τε χεῖρον καὶ ἀκούειν ἥττον καὶ δυσμα-
 θέστερον εἶναι καὶ ὦν ἔμαθον ἐπιλησμονέστερον. ἦν
 δὲ αἰσθάνωμαι χείρων γιγνόμενος καὶ καταμέμφωμαι
 ἐμαυτόν, πῶς ἂν, εἶπεν, ἐγὼ ἔτι ἂν ἡδέως βιοτεύοιμι;
 ἴσως δέ τοι, φάναι αὐτόν, καὶ ὁ θεὸς δι' εὐμένειαν 7
 προξενεῖ μοι οὐ μόνον τὸ ἐν καιρῷ τῆς ἡλικίας κατα-
 λῦσαι τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἧ ῥᾶστα. ἦν γὰρ νῦν
 κατακριθῆ μου, δῆλον ὅτι ἐξέσται μοι τῇ τελευτῇ χρῆ-
 σθαι ἢ ῥᾶστη μὲν ὑπὸ τῶν τούτου ἐπιμεληθέντων κέ-
 κριται, ἀπραγμονεστάτη δὲ τοῖς φίλοις, πλεῖστον δὲ
 πόθου ἐμποιοῦσα τοῦ τελευτῶντος. ὅταν γὰρ ἄσχημοι
 μὲν μηδὲν μηδὲ δυσχερὲς ἐν ταῖς γνώμασι τῶν παρ-
 οντων καταλείπεται, ὑγιὲς δὲ τὸ σῶμα ἔχων καὶ τὴν
 ψυχὴν δυναμένην φιλοφρονεῖσθαι ἀπομαραίνηται,
 πῶς οὐκ ἀνάγκη τοῦτον ποθεινὸν εἶναι; ὀρθῶς δὲ οἶ 8
 θεοὶ τότε μου ἠναντιοῦντο, φάναι αὐτόν, τῇ τοῦ λό-
 γου ἐπισκέψει ὅτε ἐδόκει ἡμῖν ζητητέα εἶναι ἐκ παντὸς
 τρόπου τὰ ἀποφευκτικά. εἰ γὰρ τοῦτο διεπραξάμην,
 δῆλον ὅτι ἡτοιμασάμην ἂν ἀντὶ τοῦ ἤδη λῆξαι τοῦ βίου
 ἢ νόσοις ἀλγυνόμενος τελευτῆσαι ἢ γήρᾳ, εἰς ὃ πάντα

- τὰ χαλεπὰ συρρεῖ καὶ μάλα ἔρημα τῶν εὐφροσυνῶν.
- 9 μὰ Δί', εἰπεῖν αὐτόν, ὧ Ἐρμόγενης, ἐγὼ ταῦτα οὐδὲ προθυμήσομαι, ἀλλ' ὅσων νομίζω τετυχηκέναι καλῶν καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρ' ἀνθρώπων, καὶ ἦν ἐγὼ δόξαν ἔχω περὶ ἑμαυτοῦ, ταύτην ἀναφαίνων εἰ βαρύνω τοὺς δικαστάς, αἰρήσομαι τελευτᾶν μᾶλλον ἢ ἀνελευθέρως τὸ ζῆν ἔτι προσαιτῶν κερδαῖναι τὸν πολὺ χεῖρω βίον
- 10 ἀντὶ θανάτου. οὕτω δὲ γνόντα αὐτὸν ἔφη, ἐπειδὴ κατηγορήσαν αὐτοῦ οἱ ἀντίδικοι ὡς οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζει, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρει καὶ τοὺς νέους διαφθείροι, παρελθόντα εἰπεῖν,
- 11 Ἄλλ' ἐγὼ, ὧ ἄνδρες, τοῦτο μὲν πρῶτον θαυμάζω Μελήτου ὅτω ποτὲ γνοὺς λέγει ὡς ἐγὼ οὓς ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζω· ἐπεὶ θύοντά γέ με ἐν ταῖς κοιναῖς ἑορταῖς καὶ ἐπὶ τῶν δημοσίων βωμῶν καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παρατυγχάνοντες ἐώρων καὶ αὐτὸς Μέλητος, εἰ ἤβου-
- 12 λητο. καινὰ γε μὴν δαιμόνια πῶς ἂν ἐγὼ εἰσφέροιμι λέγων ὅτι θεοῦ μοι φωνὴ φαίνεται σημαίνουσα ὅ,τι χρὴ ποιεῖν; καὶ γὰρ οἱ φθόγγους οἰωνῶν καὶ οἱ φήμαις ἀνθρώπων χρώμενοι φωναῖς δήπου τεκμαίρονται. βροντὰς δὲ ἀμφιλέξει τις ἢ μὴ φωνεῖν ἢ μὴ μέγιστον οἰωνιστήριον εἶναι; ἢ δὲ Πυθοῖ ἐν τῷ τρίποδι ἰέρεια
- 13 οὐ καὶ αὐτὴ φωνῇ τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ διαγγέλλει; ἀλλὰ μέντοι καὶ τὸ προειδέναι γε τὸν θεὸν τὸ μέλλον, καὶ τὸ προσημαίνειν ᾧ βούλεται, καὶ τοῦτο, ὥσπερ ἐγὼ φημι, οὕτω πάντες καὶ λέγουσι καὶ νομίζουσιν. ἀλλ' οἱ μὲν οἰωνοὺς τε καὶ φήμας καὶ συμβόλους τε καὶ μάντεις ὀνομάζουσιν τοὺς προσημαίνοντας εἶναι, ἐγὼ δὲ τοῦτο δαιμόνιον καλῶ, καὶ οἶμαι οὕτως ὀνομάζων καὶ ἀληθέστερα καὶ ὀσιώτερα λέγειν τῶν τοῖς ὄρνεσιν ἀνατιθέντων τὴν τῶν θεῶν δύναμιν. ὥς γε μὴν οὐ ψεύδομαι κατὰ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦτ' ἔχω τεκμήριον· καὶ

γὰρ τῶν φίλων πολλοῖς δὴ ἐξαγγείλας τὰ τοῦ θεοῦ συμβουλευµατα οὐδεπώποτε ψευδάµενος ἐφάνην. ἐπεὶ 14 δὲ ταῦτ' ἀκούοντες οἱ δικασταὶ ἐθορούβουν, οἱ μὲν ἀπιστοῦντες τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ καὶ φθονοῦντες, εἰ καὶ παρὰ θεῶν μειζόνων ἢ αὐτοὶ τυγχάνοι, πάλιν εἰπεῖν τὸν Σωκράτην, "Ἄγε δὴ ἀκούσατε καὶ ἄλλα, ἵνα ἔτι μᾶλλον οἱ βουλόµενοι ὑµῶν ἀπιστῶσι τῷ ἐµὲ τιμηθῆσαι ὑπὸ δαιμόνων. Χαιρεφῶντος γὰρ ποτε ἐπερωτῶντος ἐν Δελφοῖς περὶ ἐμοῦ πολλῶν παρόντων ἀνεῖλεν ὁ Ἀπόλλων μηδένα εἶναι ἀνθρώπων ἐμοῦ μήτε ἐλευθεριώτερον μήτε δικαιοτέρου μήτε σωφρονέστερον. ὡς δ' αὖ ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ δικασταὶ ἔτι 15 μᾶλλον ἐθορούβουν εἰκότως, αὐθις εἰπεῖν τὸν Σωκράτην, Ἄλλὰ µεῖζω µέν, ὦ ἄνδρες, εἶπεν ὁ θεὸς ἐν χρησμοῖς περὶ Ἀνκούργου τοῦ Λακεδαιµονίοις νομοθετήσαντος ἢ περὶ ἐμοῦ. λέγεται γὰρ εἰς τὸν ναὸν εἰσιόντα προσεῖπεῖν αὐτόν, Φροντίζω πότερα θεόν σε εἶπω ἢ ἄνθρωπον. ἐµὲ δὲ θεῶ μὲν οὐκ εἶκασεν, ἀνθρώπων δὲ πολλῶ προέκρινεν ὑπερφέρειν. ὅµως δὲ ὑμεῖς μηδὲ ταῦτα εἰκῆ πιστεύσητε τῷ θεῷ, ἀλλὰ καθ' ἐν ἑκάστου ἐπισκοπεῖτε ὧν εἶπεν ὁ θεός. τίνα μὲν γὰρ ἐπίστασθε 16 ἤττον ἐμοῦ δουλεύοντα ταῖς τοῦ σώματος ἐπιθυμίαις; τίνα δὲ ἀνθρώπων ἐλευθεριώτερον, ὃς παρ' οὐδενὸς οὔτε δῶρα οὔτε μισθὸν δέχομαι; δικαιοτέρου δὲ τίνα ἂν εἰκότως νομίσαιτε τοῦ πρὸς τὰ παρόντα συνηροσµένου, ὡς τῶν ἀλλοτρίων μηδενὸς προσδεῖσθαι; σοφὸν δὲ πᾶς οὐκ ἂν τις εἰκότως ἄνδρα φήσειεν εἶναι ὃς ἐξ ὅτουπερ ξυνιέναι τὰ λεγόμενα ἠρξάµην οὐπώποτε διέλιπον καὶ ζητῶν καὶ µανθάνων ὅ,τι ἐδυνάµην ἀγαθόν; ὡς δὲ οὐ µάτην ἐπόνουν οὐ δοκεῖ ὑμῖν καὶ τάδε 17 τεκμήρια εἶναι, τὸ πολλοὺς μὲν πολίτας τῶν ἀρετῆς ἐφιεµένων, πολλοὺς δὲ ξένων, ἐκ πάντων προαιρεῖσθαι

ἔμοι ξυνεῖναι; ἐκείνου δὲ τί φήσομεν αἴτιον εἶναι, τοῦ
 πάντας [μὲν] εἰδέναι ὅτι ἐγὼ ἤκιστ' ἂν ἔχοιμι χρήματα
 ἀντιδιδόναι, ὅμως [δὲ] πολλοὺς ἐπιθυμεῖν ἐμοί τι δω-
 ρεῖσθαι; τὸ δ' ἐμὲ μὲν μηδ' ὑφ' ἐνὸς ἀπαιτεῖσθαι εὐ-
 εργεσίαν, ἔμοι δὲ πολλοὺς ὁμολογεῖν χάριτας ὀφείλειν;
 18 τὸ δ' ἐν τῇ πολιορκίᾳ τοὺς μὲν ἄλλους οἰκτεῖρειν ἑαυ-
 τούς, ἐμὲ δὲ μηδὲν ἀπορώτερον διάγειν ἢ ὅτε τὰ μά-
 λιστα ἢ πόλις εὐδαιμονεῖ; τὸ δὲ τοὺς ἄλλους μὲν τὰς
 εὐπαθείας ἐκ τῆς ἀγορᾶς πολυτελεῖς πορίζεσθαι, ἐμὲ
 δὲ ἐκ τῆς ψυχῆς ἄνευ δαπάνης ἠδίοις ἐκείνων μηχα-
 νᾶσθαι; εἰ γε μὴν ὅσα εἴρηκα περὶ ἑμαντοῦ, μηδεὶς
 δύναται ἂν ἐξελέγξαι με ὡς ψεύδομαι, πῶς οὐκ ἂν ἤδη
 δικαίως καὶ ὑπὸ θεῶν καὶ ὑπ' ἀνθρώπων ἐπαινοίμην;
 19 ἀλλ' ὅμως σύ με φῆς, ὦ Μέλητε, τοιαῦτα ἐπιτηδεύ-
 οντα τοὺς νέους διαφθείρειν; καίτοι ἐπιστάμεθα μὲν
 δήπου τίνες εἰσὶ νέων διαφθοραί· σύ δὲ εἶπε εἴ τινα
 οἶσθα ὑπ' ἐμοῦ γεγεννημένον ἢ ἐξ εὐσεβοῦς ἀνόσιον ἢ
 ἐκ σώφρονος ὑβριστήν ἢ ἐξ εὐδαιμότου πολυδάπανον ἢ
 ἐκ μετριοπότου οἰνόφλυγα ἢ ἐκ φιλοπόνου μαλακὸν
 20 ἢ ἄλλης πονηρᾶς ἠδονῆς ἠττημένον. Ἄλλα ναὶ μὰ
 Δί', ἔφη ὁ Μέλητος, ἐκείνους οἶδα οὐς σύ πέπεικας
 σοὶ πείθεσθαι μᾶλλον ἢ τοῖς γειναμένοις. Ὁμολογῶ,
 φάναι τὸν Σωκράτην, περὶ γε παιδείας· τοῦτο γὰρ
 ἴσασιν ἔμοι μεμεληκός. περὶ δὲ ὑγιείας τοῖς ἰατροῖς
 μᾶλλον οἱ ἄνθρωποι πείθονται ἢ τοῖς γονεῦσι· καὶ ἐν
 ταῖς ἐκκλησίαις γε πάντως οἱ Ἀθηναῖοι πάντες δήπου
 τοῖς φρονημώτατα λέγουσι πείθονται μᾶλλον ἢ τοῖς
 προσήκουσιν. οὐ γὰρ δὴ καὶ στρατηγούς αἰρεῖσθε καὶ
 πρὸ πατέρων καὶ πρὸ ἀδελφῶν, καὶ ναὶ μὰ Δία γε
 ὑμεῖς πρὸ ὑμῶν αὐτῶν, οὐς ἂν ἠγῆσθε περὶ τῶν πο-
 λεμικῶν φρονημωτάτους εἶναι; Οὕτω γάρ, φάναι τὸν
 Μέλητον, ὦ Σώκρατες, καὶ συμφέρει καὶ νομιζέται.

Οὐκ οὖν, εἰπεῖν τὸν Σωκράτην, θαυμαστὸν καὶ τοῦτό 21
σοι δοκεῖ εἶναι, τὸ ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πράξεσι μὴ μόνον
ἰσομοιρίας τυγχάνειν τοὺς κρατίστους, ἀλλὰ καὶ
προτετιμῆσθαι, ἐμὲ δέ, ὅτι περὶ τοῦ μεγίστου ἀγαθοῦ
ἀνθρώποις, περὶ παιδείας, βέλτιστος εἶναι ὑπό τινων
προκρίνομαι, τούτου ἕνεκα θανάτου ὑπὸ σοῦ διώ-
κεσθαι;

Ἐρρήθη μὲν δῆλον ὅτι τούτων πλείονα ὑπό τε 22
αὐτοῦ καὶ τῶν συναγορευόντων φίλων αὐτοῦ. ἀλλ'
ἐγὼ οὐ τὰ πάντα εἰπεῖν τὰ ἐκ τῆς δίκης ἐσπούδασα,
ἀλλ' ἤρκεσέ μοι δηλῶσαι ὅτι Σωκράτης τὸ μὲν μήτε
περὶ θεοὺς ἀσεβῆσαι μήτε περὶ ἀνθρώπους ἄδικος φα-
νῆναι περὶ παντὸς ἐποιεῖτο· τὸ δὲ μὴ ἀποθανεῖν οὐκ 23
ᾤετο λιπαρητέον εἶναι, ἀλλὰ καὶ καιρὸν ἤδη ἐνόμιζεν
ἑαυτῷ τελευτᾶν. ὅτι δὲ οὕτως ἐγίνωσκε καταδηλό-
τερον ἐγίγνωτο, ἐπειδὴ ἡ δίκη κατεψηφίσθη. πρῶτον
μὲν γὰρ κελευόμενος ὑποτιμᾶσθαι οὔτε αὐτὸς ὑπετι-
μήσατο οὔτε τοὺς φίλους εἶασεν, ἀλλὰ καὶ ἔλεγεν ὅτι
τὸ ὑποτιμᾶσθαι ὁμολογοῦντος εἶη ἀδικεῖν. ἔπειτα
τῶν ἐταίρων ἐκκλέψαι βουλομένων αὐτὸν οὐκ ἐφεί-
πετο, ἀλλὰ καὶ ἐπισκῶψαι ἐδόκει, ἐρόμενος εἴ που
εἰδεῖν τι χωρίον ἔξω τῆς Ἀττικῆς ἔνθα οὐ προσβατὸν
θανάτῳ.

Ὡς δὲ τέλος εἶχεν ἡ δίκη, εἰπεῖν αὐτόν, Ἄλλ', ὦ 24
ἄνδρες, τοὺς μὲν διδάσκοντας τοὺς μάρτυρας ὡς χρὴ
ἐπισημαίνοντας καταψευδομαρτυρεῖν ἐμοῦ καὶ τοὺς πει-
θομένους τούτοις ἀνάγκη ἐστὶ πολλὴν ἑαυτοῖς συνει-
δέναι ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν· ἐμοὶ δὲ τί προσήκει νῦν
μείον φρονεῖν ἢ πρὶν κατακριθῆναι, μηδὲν ἐλεγχθέντι
ὡς πεποίηκά τι ὧν ἐγράψατό με; οὔτε γὰρ ἔγωγε ἀντὶ
Διὸς καὶ Ἥρας καὶ τῶν σὺν τούτοις θεῶν οὔτε θύων
τισὶ καινοῖς δαίμοσιν οὔτε ὁμνῶν οὔτε νομίζων ἄλλους

- 25 Θεοὺς ἀναπέφηνα. τοὺς γε μὴν νέους πῶς ἂν διαφθείρομι, καρτερίαν καὶ εὐτέλειαν προσεδίξων; ἐφ' οἷς γε μὴν ἔργοις κεῖται θάνατος ἢ ζημία, ἱεροσυλία, τοιχωρυχία, ἀδραποδίσει, πόλεως προδοσία, οὐδ' αὐτοὶ οἱ ἀντίδικοι τούτων πράξαι τι κατ' ἐμοῦ φασιν. ὥστε θαυμαστὸν ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι ὅπως ποτὲ ἐφάνη
- 26 ὑμῖν τοῦ θανάτου ἔργον ἄξιον ἐμοὶ εἰργασμένον. ἀλλ' οὐδὲ μέντοι ὅτι ἀδίκως ἀποθνήσκω, διὰ τοῦτο μείον φρονητέον· οὐ γὰρ ἐμοὶ ἀλλὰ τοῖς καταγνοῦσι τοῦτο αἰσχρὸν ἐστὶ. παραμυθεῖται δ' ἔτι με καὶ Παλαμήδης ὁ παραπλησίως ἐμοὶ τελευτήσας· ἔτι γὰρ καὶ νῦν πολὺ καλλίους ὕμνους παρέχεται Ὀδυσσεῶς τοῦ ἀδίκως ἀποκτείναντος αὐτόν· οἶδ' ὅτι καὶ ἐμοὶ μαρτυρησεται ὑπὸ τε τοῦ ἐπιόντος καὶ ὑπὸ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου ὅτι ἠδίκησα μὲν οὐδένα πώποτε οὐδὲ πονηρότερον ἐποίησα, εὐεργέτων δὲ τοὺς ἐμοὶ διαλεγομένους προῖκα
- 27 διδάσκων ὅτι ἐδυνάμην ἀγαθόν. εἰπῶν δὲ ταῦτα μάλα ὁμολογουμένως δὴ τοῖς εἰρημένοις ἀπήει καὶ ὄμμασι καὶ σχήματι καὶ βαδίσματι φαιδρός. ὥς δὲ ἤσθετο ἄρα τοὺς παρεπομένους δακρύνοντας, Τί τοῦτο; εἰπεῖν αὐτόν, ἢ ἄρτι δακρύνετε; οὐ γὰρ πάλαι ἴστε ὅτι ἐξ ὅτου περ ἐγενόμην κατεψηφισμένος ἦν μου ὑπὸ τῆς φύσεως ὁ θάνατος; ἀλλὰ μέντοι εἰ μὲν ἀγαθῶν ἐπιρροεόντων προαπόλλυμαι, δῆλον ὅτι ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς εὖνοις λυπητέον· εἰ δὲ χαλεπῶν προσδοκωμένων καταλύω τὸν βίον, ἐγὼ μὲν οἶμαι ὡς εὐπραγοῦντος ἐμοῦ
- 28 πᾶσιν ὑμῖν εὐθυμητέον εἶναι. παρῶν δέ τις Ἀπολλόδωρος, ἐπιθυμητῆς μὲν ἰσχυρῶς αὐτοῦ, ἄλλως δ' εὐήθης, εἶπεν ἄρα, Ἀλλὰ τοῦτο ἐγωγε, ὦ Σώκρατες, χαλεπώτατα φέρω ὅτι ὁρῶ σε ἀδίκως ἀποθνήσκοντα. τὸν δὲ λέγεται καταψήσαντα αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν εἰπεῖν, Σὺ δέ, ὦ φίλτατε Ἀπολλόδωρε, μᾶλλον ἂν

ἐβούλου με ὁρᾶν δικαίως ἢ ἀδίκως ἀποθνήσκοντα; καὶ
 ἅμα ἐπιγελάσαι. λέγεται δὲ καὶ Ἄνυτον παριόντα 29
 ἰδῶν εἰπεῖν, Ἄλλ' ὁ μὲν ἀνὴρ ὅδε κυδρός, ὡς μέγα
 τι καὶ καλὸν διαπεπραγμένος, εἰ ἀπέκτονέ με, ὅτι αὐ-
 τὸν τῶν μεγίστων ὑπὸ τῆς πόλεως ὁρῶν ἀξιούμενον
 οὐκ ἔφην χρῆναι τὸν υἱὸν περὶ βύρσας παιδεύειν. ὡς
 μοχθηρὸς οὗτος, ἔφη, ὃς οὐκ ἔοικεν εἰδέναί ὅτι ὀπό-
 τερος ἡμῶν καὶ συμφορώτερα καὶ καλλίω εἰς τὸν αἰεὶ
 χρόνον διαπέπρακται, οὗτός ἐστι καὶ ὁ νικῶν. ἀλλὰ 30
 μέντοι, φάναι αὐτόν, ἀνέθηκε μὲν καὶ Ὅμηρος ἔστιν
 οἷς τῶν ἐν καταλύσει τοῦ βίου προοιγνώσκειν τὰ μέλ-
 λοντα, βούλομαι δὲ καὶ ἐγὼ χρησιμωθῆσαί τι. συνεγε-
 νόμην γάρ ποτε βραχέα τῷ Ἄνυτου υἱῷ, καὶ ἔδοξέ μοι
 οὐκ ἄρρωστος τὴν ψυχὴν εἶναι· ὥστε φημι αὐτόν ἐπι
 τῇ δουλοπρεπεῖ διατριβῇ ἣν ὁ πατήρ αὐτῷ παρεσκεύα-
 κεν οὐ διαμενεῖν· διὰ δὲ τὸ μηδένα ἔχειν σπουδαῖον
 ἐπιμελητὴν προσπεσεῖσθαί τιμι αἰσχρῶ ἐπιθυμία, καὶ
 προβήσεσθαι μέντοι πόρρω μοχθηρίας. ταῦτα δ' εἰ- 31
 πᾶν οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ' ὁ νεανίσκος ἤσθεις οἴνω οὔτε
 νυκτὸς οὔτε ἡμέρας ἐπαύετο πίνων, καὶ τέλος οὔτε τῇ
 ἑαυτοῦ πόλει οὔτε τοῖς φίλοις οὔτε αὐτῷ ἄξιος οὐδενὸς
 ἐγένετο. Ἄνυτος μὲν δὴ διὰ τὴν τοῦ υἱοῦ πονηρὰν
 παιδείαν καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ ἀγνωμοσύνην ἔτι καὶ τετε-
 λευτηκῶς τυγχάνει κακοδοξίας. Σωκράτης δὲ διὰ τὸ 32
 μεγαλύνειν ἑαυτόν ἐν τῷ δικαστηρίῳ φθόρον ἐπαγό-
 μενος μᾶλλον καταψηφίσασθαι ἑαυτοῦ ἐποίησε τοὺς
 δικαστάς. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ θεοφιλοῦς μοίρας τετυ-
 χηκέναι· τοῦ μὲν γὰρ βίου τὸ χαλεπώτατον ἀπέλιπε,
 τῶν δὲ θανάτων τοῦ θάστου ἔτυχεν. ἐπεδείξατο δὲ 33
 τῆς ψυχῆς τὴν ῥώμην· ἐπεὶ γὰρ ἔγνω τοῦ ἔτι ζῆν τὸ
 τεθνᾶναι αὐτῷ κρεῖττον εἶναι, ὥσπερ οὐδὲ πρὸς τᾶλλα
 τὰ γαθὰ προσάντης ἦν, οὐδὲ πρὸς τὸν θάνατον ἑμα-

λακίσατο, ἀλλ' ἰλαρῶς καὶ προσεδέχετο αὐτὸν καὶ ἐπε-
34 τελέσατο. ἐγὼ μὲν δὴ κατανοῶν τοῦ ἀνδρὸς τὴν τε
σοφίαν καὶ τὴν γενναιότητα οὔτε μὴ μεμνηῆσθαι δύνα-
μαι αὐτοῦ οὔτε μεμνημένος μὴ οὐκ ἐπαινεῖν. εἰ δέ τις
τῶν ἀρετῆς ἐφιεμένων ὠφελιμωτέρῳ τινὶ Σωκράτους
συνεγένετο, ἐκεῖνον ἐγὼ τὸν ἄνδρα ἀξιομακαριστότα-
τον νομίζω.

INDEX NOMINUM.

- Academia**, gymnasium Athen., ubi decursiones equestres fiebant, Hipparch. III. 14.
Acarnanes et Acarnania Ag. II. 20.
Achaei Ag. II. 20.
Achilles discipulus Chironis Ven. I. 16. Et Phoenicis Conv. VIII. 23.
Patrocli amicus 31.
Actis n. canis Ven. VII. 5.
Aechme n. canis Ven. VII. 5.
Aegaeum mare Oec. XX. 27.
Aegyptus res ad victum necessarias advehendas praebet Athenas Ath. II. 7.
Aeneas pius Ven. I. 15.
Aenianes Ag. II. 6.
Aeoles Ag. I. 14.
Aeschylus Phliasius amicus Socratis Conv. IV. 64.
Aesculapius Chironis discipulus inter deos relatus Ven. I. 6.
Aether n. canis Ven. VII. 5.
Aetoli Ag. II. 20.
Agatho poeta Conv. VIII. 32.
Agesilaus rex Spartaë Ag.
Agis rex Spartaë Ag. I. 5.
Alcathus pater Periboeae Ven. I. 9.
Alce n. canis Ven. VII. 5.
Alexander s. Paris iudicavit de pulchritudine Conv. IV. 20.
Amphiarus Chironis discipulus, socius expeditionis contra Thebas, ut deus honoratus Ven. I. 8.
Amyclae Ag. VIII. 7.
Anaphlystus Vect. IV. 43.
Anaximander interpres Homeri Conv. III. 6.
Antheus n. canis Ven. VII. 5.
Antilochus pro patre mortuus Ven. I. 14.
Antisthenes Conv. II et III. homo pauper III. 7. IV. 34. Calliam adduxit ad sophistas Prodicum et Hippiam IV. 63. Aeschylum Phliasium commendavit Socrati 64.
Anytus Socratis accusator Apol. 29 s.
Apollo inventor venationis Ven. I. 1. Ei vota faciebant ad venandum exeuntes VI. 3. Quid responderit Chaerephonti oraculum Delphicum consulenti de Socrate Apol. 14.
Apollodorus Atheniensis Socratis discipulus Apol. 28.
Arcades Ag. II. 23. His opem tulerunt Athenienses duce Lysistrato Vect. III. 7.
Argivi Ag. II. 9.
Ariadne Conv. IX. 2.
Ariaeus dux in exercitu Cyri minoris Oec. IV. 19.
Ariobarzanes Ag. II. 26.
Aristodemus, unus ex Herculis posteris rediit primus Spartam Ag. VIII. 7.
Asia Ag. I. 7.

- Aspasia, Socratis māgistra, Oec. III. 14.
- Assus Ag. II. 26.
- Atalanta nobilis venatrix Ven. XIII. 18.
- Athenae in media Graecia et medio terrarum orbe sitae Vect. I. 6. Ibi magna servorum et inquilinorum fuit licentia Ath. I. 10.
- Athenienses quomodo democratiam servant Ath. I. utuntur lingua et vivendi ratione mixta Ath. II. 8. Plurimos dies festos celebrant Ath. III. 8. Gloria maiorum excellunt Hipparch. VII. 3. Magnos sumtus impendunt in choros et ludos Hipparch. I. 26. Distributi sunt in decem tribus Vect. IV. 30. Atheniensium ignavia in bello perstringitur Conv. II. 13. Iudicia iniusta Apol. 4.
- Attica fertilis Ath. I. abundat marmore I. 4. dives argentifodinis Vect. III.
- Augo n. canis Ven. VII. 5.
- Autolycus, Lyconis f., pancratii victor, Calliae amasius, Conv. I. 2. III. 12.
- Autophradates Ariobarzanem obsidet Assi Ag. II. 26.
- B**acchus congreditur cum Ariadne Conv. IX. 2.
- Bia n. canis Ven. VII. 5.
- Boeoti Ag. II. 2. Puerorum amore turpi dediti Lac. II. 13. Atheniensibus imperant Ath. III. 11. Gloria maiorum florent Hipparch. VII. 3.
- Bremon n. canis Ven. VII. 5.
- Bryas n. canis Ven. VII. 5.
- C**aenon n. canis Ven. VII. 5.
- Callias Lacedaemonius Agesilao epistolam regis Persarum de hospitio iungendo affert Ag. VIII. 3.
- Callias Hipponici f. sophistis sapientiae mercedem solvit Conv. I. 5; IV. 63. Amat Autolycum I. 1. $\xi\lambda\epsilon\tau\epsilon\tau\iota$ riatur arte homines emendandi III. 4; IV. 1. ditissimus IV. 37. Sacerdos deorum $\tau\acute{\omega}\nu \acute{\alpha}\pi' \text{Ε}\rho\epsilon\chi\theta\epsilon\acute{\omega}\varsigma$ VIII. 39.
- Callippides histrio Conv. III. 11.
- Caria Ag. I. 15.
- Carthagine advectum linum Ven. II. 4.
- Castor, discipulus Chironis, inter deos relatus Ven. I. 13. A quo dictae canes Castoriae Ven. III. 1.
- Cephalus, nobilis venator, ab Aurora raptus Ven. I. 6.
- Cephisus Ag. II. 9.
- Chaerephon oraculum Delphicum consultit de Socrate Apol. 14.
- Chara n. canis Ven. VII. 5.
- Charmides Conv. III. 9; IV. 29.
- Chiro Achillis magister Conv. VIII. 23. Et aliorum Ven. I. 1 s.
- Cissus s. Cittus mons supra Macedoniam Ven. XI. 1.
- Clinias amasius Critobuli Conv. IV. 11.
- Corinthus Ag. II. 17.
- Corinthii Ag. II. 6.
- Coronea, pugna ad eam Ag. II. 9.
- Cotys obsidet Sestum Ag. II. 26.
- Agesilao auxilium adducit III. 4.
- Crannonii Ag. II. 2.
- Crauge n. canis Ven. VII. 5.
- Cretenses canes adversus aprum Ven. X. 1.
- Creusis Ag. II. 18.
- Critobulus de oeconomia colloquitur cum Socrate in Oec. Novus maritus Conv. II. 3. formosissimus III. 7; IV. 10; V. 1 s.
- Cynisca soror Agesilai Ag. IX. 6.
- Cynoscephalae Ag. II. 22.
- Cyprus, hinc bellaria Athenas advehuntur Ath. II. 7.
- Cyrus minor Oec. IV. 16 s.

- Dailochus amasius Hieronis Hier.**
I. 31.
Decelia Vect. IV. 25.
Delphi Ag. I. 34. Lac. VIII. 5.
Apol. 14.
Diana (Ephesia) Ag. I. 27. Venationis inventrix et praeses Ven. I. 1. Dianae relinqui dicitur fera, quam ob teneram aetatem non licet venari V. 14. Ei vota faciunt ad venandum exeuntes VI. 13.
Diomedes, cuius ope capta Troia Ven. I. 13.
Dioscuri ob virtutem immortales facti Conv. VIII. 29.
Dodona Vect. VI. 2.
Draconis leges Oec. XIV. 4.
Elei Ag. II. 23. Obscoeno amori puerorum dediti Lac. II. 13. Conv. VIII. 34.
Eleusinium Hipparch. III. 2.
Ephesus Ag. I. 14. 25.
Erechtheus sacrorum auctor Conv. VIII. 40.
Euboeae incolae Ag. II. 6.
Euxinus Pontus Oec. XX. 27.
Ganymedes ab Iove raptus Conv. VIII. 30.
Getheus n. canis Ven. VII. 5.
Glaucan Conv. I. 1 s.
Gnome n. canis Ven. VII. 5.
Gorgias Conv. I. 5.
Gorgieum genus dicendi II. 26.
Gorgones Conv. IV. 24.
Graeci quomodo puellas educunt Lac. I. 3. quomodo pueros II. 1.
Graeci debent esse retiarii Ven. II. 4.
Gratiae saltantes scite Conv. VII. 5.
Gylis polemarchus Ag. II. 15.
Heba n. canis Ven. VII. 5.
Hegesilaus Vect. III. 7.
Helico Ag. II. 9.
Hellespontii Ag. I. 14.
Hellespontus Ag. II. 1.
Heracleota Conv. IV. 63.
Hercules ob virtutem deus factus Conv. VIII. 29. Troia expugnata praemii loco dedit Telamoni comiti Hesionen Ven. I. 9. Ab Hercule orti reges Spartani Lac. XV. 1.
Herippidas dux in exercitu Agesilai Ag. II. 10.
Hermae locus Athen. Hipparch. III. 2.
Hermogenes Conv. III. 14. IV. 47. 50. VI. 2. F. Hipponici Apol. 2.
Hippias Eleus Calliam artem memoriae docuit Conv. IV. 63.
Hipponicus Athen., dives homo, qui sexcenta mancipia in argentifodinis Atticis occupata habuit Vect. IV. 15.
Hippolytus studio venationis nobilis et Dianae in deliciis Ven. I. 10.
Homerus fere de omnibus rebus humanis exposuit Conv. IV. 63. Morituros vaticinantes facit Apol. 30.
Horae saltantes Conv. VII. 5.
Horme n. canis Ven. VII. 5.
Hyacinthia Laced. Ag. II. 17.
Hybris n. canis Ven. VII. 5.
Hyleus n. canis Ven. VII. 5.
Iacchus Conv. VIII. 40.
Indicae canes aptae ad apros vendandos Ven. X. 1.
Ionia Ag. I. 14.
Ischomachus Oec. VI extr. cum eo Socrates sermonem habet de re rustica Oec. VII s.
Iunoni sacrificat Socrates Apol. 24.
Iuppiter Rheae f., Chironis frater Ven. I. 4. Ἄγῆτωρ dictus Lacedaemone, cui sacra faciebant in bellum profecturi Lac. XIII. 2. Unus plura habet nomina Conv. VIII. 9. Ei sacrificat Socrates Apol. 24.
Lacaenae canes, quae et Ca-

storiae dicuntur, aptae ad apros venandos, Ven. X. 1. 4.

Lacedaemonii puellis non minus quam pueris corporis exercitia proponunt Lac. I. 4. Apud hos sponsus modeste accedit ad sponsam I. 5. Maritus uxorem cedit alteri prolis procreandae gratia I. 7. Educatio liberorum commissa est magistro publico II. 2. Pueri nudis pedibus et uno vestitu induti toto anno incedunt II. 3 s. Iidem parco cibo utuntur, ut furari cogantur, sed deprehensi in furto verberibus caeduntur II. 8 s. Cura liberorum est communis II. 11. VI. Amor puerorum castus II. 13. Pueri sunt modesti et temperantes III. Ephebi exercentur venando IV. 7. Cives publice epulantur V. A lucri studio arcentur VII. Magistratus et leges colunt VIII. Honestati student IX. Senes iudicium subeunt vitae honeste transactae X. Rei militari student XI s. Beneficiis provocati concedunt Atheniensibus principatum Graeciae Vect. V. 7. Invadunt Atticam cum universis Graecis Hipparch. VII. 4. Eorum legumlator Lyeurgus Apol. 15. Amor erga pueros Conv. VIII. 35. Imperium habent ob virtutem VIII. 39. Messeniis victis debellant Athenienses Ath. III. 11.

Larisaei Ag. II. 2.

Lechaeum portus Corinthi Ag. II. 17.

Leotychidas Agidis f. Ag. I. 5.

Leuctra Ag. II. 22. Pugna ad Leuctra II. 23 s.

Leusson n. canis Ven. VII. 5.

Lochos n. canis Ven. VII. 5.

Loeri Ag. II. 6.

Loerides canes idoneae ad apros venandos Ven. X. 1.

Lycabettus Oec. XIX. 6.

Lyceum Hipparch. III. 6.

Lycu Autolyçi pater Conv. I. 2 II. 4. III. 12.

Lyeurgus legumlator Lacedaemoniorum quomodo honoratus ab oraculo Delphico Apol. 15. vixit temporibus Heraclidarum Lac. X. 8. Sapientia eius laudatur, quod formam civitatis constituerit a ceteris diversam I. 2. Oraculo Apollinis leges suas confirmavit VIII. 5.

Lydi mercede militant Atheniensibus Vect. II. 3.

Lysander venit ad Cyrum minorem Oec. IV. 20.

Lysistratus dux Athen., auxilium missus Arcadibus, Vect. III. 7.

Macedonia Ag. II. 2.

Machao, Chironis discipulus, artis medicae et bellicae peritus Ven. I. 14.

Maeander Ag. I. 15. 29.

Mantinenses Ag. II. 23.

Mausolus Sestum et Assum classe obsidet Ag. II. 26 s.

Medas n. canis Ven. VII. 5.

Medicum bellum Vect. V. 5.

Megabates Spithridatis f. Ag. V. 4.

Megara urbs abest ab argentifodinis Atticis D stadia Vect. IV. 46.

Melanio Chironis discipulus consecutus nuptias Atalantae Ven. I. 7.

Meleager Chironis discipulus culpa patris infelix Ven. I. 10.

Meletus Socratis accusator Apol. II. 20.

Menestheus laude venationis et rei militaris clarus Ven. I. 12.

Messene Ag. II. 29.

Messenii a Lacedaemoniis devicti Ath. III. 11.

Milesii, horum optimates plebem trucidant Ath. III. 11.

Minervae sacrificant Lacedaemo-

nii ad patriae fines Jac. XIII. 2. Sene-
 nes *θαλλοφόροι* detinguntur IV. 17.

Nais nympa pellex Iovis et ma-
 ter Chironis Ven. I. 4.

Naides deae pariunt Silenos
 Conv. V. 7.

Narthacius mons Ag. II. 5.

Nestor Chironis discipulus Ven.
 I. 7. Artis militaris peritissimus
 I. 12.

Niceratus pater Niciae Vect.
 IV. 14. Familiaris Calliae Conv.
 I. 2. Novus maritus II. 3. Homeri
 carmina edidit III. 5. Divitiarum
 cupidior IV. 46.

Nicias Oec. XI. 4. Nicerati f.
 mille servos in argentifodinis Atti-
 cis occupatos habuit Vect. IV. 14.

Nicostratus histrio tetrametra ad
 tibiam recitat Conv. VI. 3.

Noes n. canis Ven. VII. 5.

Nymphae saltantes Conv. VII. 5.

Nysa mons Syriae Ven. XI. 1.

Odrysaes solent equis decurrere
 per declivia Eq. VIII. 6.

Oenas n. canis Ven. VII. 5.

Orestes Pyladi amicus Conv.
 VIII. 31.

Orchomenii Ag. II. 6.

Orge n. canis Ven. VII. 5.

Orthia Diana Lac. II. 9.

Pactolus Ag. I. 30.

Palamedes prudentissimus ho-
 minum suae aetatis, iniusto suppli-
 cio affectus, quod dii eximie sunt
 ulti Ven. I. 11. Apol. 26.

Panathenaea Conv. I. 2.

Paphlagones Ag. III. 4.

Patroclus Achilli carus Conv.
 VIII. 31.

Pausanias Agathonis amator
 Conv. VIII. 32.

Peleus discipulus Chironis, cuius
 in aedibus dii celebrarunt nuptias
 Thetidis et Pelei, Ven. I. 8.

Peloponnesus Ath. II. 7. Pello-
 ponesi pylae Ag. II. 17.

Periboea filia Alcathi Atheniensis
 Ven. I. 9.

Pericles consuluit patriae Conv.
 VIII. 39.

Persae solent equis decurrere per
 declivia Eq. VIII. 6. Persarum rex
 quomodo agriculurae prospiciat
 remque militarem curet Oec. IV. 4.
 Adversus Graecos expeditionem
 suscipit Ag. I. 6. Iubet Messenen
 relinquere II. 29.

Persicus modus equum conscen-
 dendi Hipparch. I. 17. Eq. VI. 12.

Phalerica palus Oec. XIX. 6.

Pharnabazi equitatus Ag. I. 23.

Ph. offendit Spithridatem III. 3.
 Colloquitur cum Agesilao 5.

Pharsalii Ag. II. 2.

Phasis, unde Phasianum linum
 dicitur, Ven. II. 4.

Philemonides, homo dives Athe-
 niensis, qui argentum fodiendum
 curavit, Vect. IV. 15.

Philippus scurra Conv. I. 11.
 IV. 51.

Phlegon n. canis Ven. VII. 5.

Phliasii Ag. II. 21.

Phocenses Ag. II. 6. Vect. V. 9.

Phoenice Ag. II. 30.

Phoenicia navis magna Oec.
 VIII. 11.

Phoenix cultus ab Achille ob di-
 sciplinam Conv. VIII. 23.

Phonax n. canis Ven. VII. 5.

Phrura n. canis Ven. VII. 5.

Phryges militant in exercitu Athe-
 nensium Vect. II. 3.

Phrygia Ag. I. 16.

Phthia Ag. II. 5.

Pindus alit feras maiores Ven.
 XI. 1.

Piraeus Ath. I. 17. Vect. III. 13

In eo domus Calliae Conv. I. 2.

Piraeum Ag. II. 18.

- Pirithous Thesei amicus Conv. VIII. 31.
- Pisander homo timidus Conv. II. 14.
- Podalirius discipulus Chironis, artis medicae et militaris peritus, Ven. I. 14.
- Pollux, discipulus Chironis, inter deos relatus Ven. I. 13.
- Polycharmus Pharsalius equitum praefectus Ag. II. 4.
- Polys n. canis Ven. VII. 5.
- Pontus Ath. II. 7.
- Porpax n. canis Ven. VII. 5.
- Porthon n. canis Ven. VII. 5.
- Pras Ag. II. 5.
- Procris nobilis venatrix Ven. XIII. 18.
- Prodicus magister Calliae Conv. I. 5. IV. 63.
- Protagoras Conv. I. 5.
- Psyche n. canis Ven. VII. 5.
- Pylades Orestis amicus Conv. VIII. 31.
- Pythia Apol. 12.
- Pythii dicti Lacedaemone duo iuvenes, comites et contubernales regis in bello, Lac. XV. 5.
- Rhapsodi Conv. III. 6.
- Rhomet n. canis Ven. VII. 5.
- Sardes Ag. I. 33. Sardiniana regio 29.
- Sciritae Lac. XII. 3. XIII. 6.
- Scolus Ag. II. 22.
- Scotussaei Ag. II. 2.
- Sestus Ag. II. 26.
- Sicilia Ath. II. 7.
- Siculum mare Oec. XX. 27.
- Sidon Ag. II. 30.
- Sileni Conv. IV. 19.
- Simo Athen. de re equestri scriptor Eq. I. 3. XI. 6.
- Simonides poeta ad Hieronem tyrannum venit Hier. I. 1.
- Socrates cur Xanthippen ferat Conv. II. 10. Lenocinio gloriatur III. 10. IV. 57. Similis Silenis IV. 19. Cum Critobulo de pulcritudine certat V. 1 s. *Φροντιστής* VI. 6. Eius accusatio Apol. Solon legumlator Conv. VIII. 39. Eius leges Oec. XIV. 4.
- Sosias Thrax, cui Nicias locavit servos in argentifodinas Vect. IV. 14.
- Sparta urbs potentissima Graeciae Lac. I. 1.
- Spartiatiae studiosi venationis Lac. IV. 7. Coronati proelium ineunt XIII. 8.
- Sperchon n. canis Ven. VII. 5.
- Spithridates deficit a Pharnabazo Ag. III. 3.
- Spude n. canis Ven. VII. 5.
- Sterrhos n. canis Ven. VII. 5.
- Stesimbrotus Conv. III. 6.
- Sthenon n. canis Ven. VII. 5.
- Stibon n. canis Ven. VII. 5.
- Stichon n. canis Ven. VII. 5.
- Styrax n. canis Ven. VII. 5.
- Syracusius praestigiator Conv. II. 8. Lac. IV. 56.
- Syri militant in Atheniensium exercitu Vect. II. 3.
- Tachos Ag. II. 27.
- Tantalus timens ne bis moriatur Oec. XXI. 12.
- Taxis n. canis Ven. VII. 5.
- Tegea Ag. II. 23.
- Telamo Chironis discipulus duxit Periboeam Alcathi filiam, comes Herculis, a quo accepit Hesionen Ven. I. 2. 9.
- Teuchon n. canis Ven. VII. 5.
- Thallon n. canis Ven. VII. 5.
- Thasium vinum Conv. IV. 41.
- Thebae ab argentifodinis Atticis DC amplius stadia distant Vect. IV. 46.
- Thebani beneficiis provocati concesserunt Atheniensibus imperium Graeciae Vect. IV. 7. Vincuntur

ab Agesilao Ag. II. 6. Eorum regio vastatur 22. Amor erga pueros Conv. VIII. 34.

Themistocles liberavit Graeciam Conv. VIII. 39.

Theognidis versus Conv. II. 4.

Theseus amat Pirithoum propter virtutem Conv. VIII. 31. Graeciae nostes sustulit et patriam auxit Ven. I. 10.

Thessali vincuntur ab Agesilao Ag. II. 3.

Thoricus Vect. IV. 43.

Thymus n. canis Ven. VII. 5.

Tissaphernes cum Agesilao induciis factis dolose exercitum comparat Ag. I. 11. Ab Agesilao de-

cipitur strategemate 16. 29. Vincitur 32. Iussu regis interficitur 35.

Tithraustes Tissaphernem interficit Ag. I. 35. Agesilao multum pecuniae promittit, si velit e provincia abire Ag. IV. 6.

Troia capta ab Hercule Ven. I. 9. Iterum capta consilio et opera Ulixis et Diomedis 13.

Ulixes Palamedem interficit Apol. 26. Eius opera capta Troia Ven. I. 13.

Venus Urania et Pandemos Conv. VIII. 9.

Xiphon n. canis Ven. VII. 5.

Zeuxis pictor Oec. X. 1.



10 1/2
1720







